

Het Nederlandse
Pensioenfonds

HN PF

Jaarverslag

2023

Leeswijzer

Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds is een Algemeen Pensioenfonds dat vanaf 1 januari 2017 operationeel is. Het Nederlandse Pensioenfonds voert in 2023 pensioenregelingen uit in acht van elkaar gescheiden collectiviteitkringen te weten Collectiviteitkring 1, Collectiviteitkring Flexibele regeling, Pensioenkring Arcadis, Pensioenkring Cargill Bioindustrial, Pensioenkring OWASE, Pensioenkring Randstad Groep, Pensioenkring Roba en Pensioenkring Sweco. Ten behoeve van het bestuur en beheer van Het Nederlandse Pensioenfonds beschikt Het Nederlandse Pensioenfonds over een bestuursbureau waarvoor een afzonderlijke administratie wordt bijgehouden (hierna: Bedrijfsomgeving).

De indeling van het jaarverslag is wettelijk voorgeschreven. In dit jaarverslag vindt u voor de Bedrijfsomgeving en voor iedere collectiviteitkring:

- een bestuursverslag en een verslag van het toezichthoudende orgaan (voor de Bedrijfsomgeving is dit de raad van toezicht en voor de collectiviteitkringen is dit het belanghebbendenorgaan);
- jaarrekening en financiële verantwoordingen;
- overige gegevens.

De volledige opgave is weergegeven in de inhoudsopgave op pagina 3.

Alle bedragen in dit jaarverslag zijn weergegeven in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Inhoud

Kerncijfers

5

Kerncijfers Collectiviteitkring 1	6
Kerncijfers Collectiviteitkring Flexibele regeling	8
Kerncijfers Pensioenkring Arcadis	10
Kerncijfers Pensioenkring Cargill Bioindustrial	12
Kerncijfers Pensioenkring OWASE	14
Kerncijfers Pensioenkring Randstad Groep	16
Kerncijfers Pensioenkring Roba	18
Kerncijfers Pensioenkring Sweco	20

Bestuursverslag

22

Bedrijfsomgeving	23
Verslag van de raad van toezicht over 2023	61
Bestuursverslag Collectiviteitkring 1	65
Verslag van het belanghebbendenorgaan	93
Bestuursverslag Collectiviteitkring Flexibele regeling	98
Verslag van het belanghebbendenorgaan	123
Bestuursverslag Pensioenkring Arcadis	127
Verslag van het belanghebbendenorgaan	153
Bestuursverslag Pensioenkring Cargill Bioindustrial	158
Verslag van het belanghebbendenorgaan	185
Bestuursverslag Pensioenkring OWASE	187
Verslag van het belanghebbendenorgaan	216
Bestuursverslag Pensioenkring Randstad Groep	220
Verslag van het belanghebbendenorgaan	244
Bestuursverslag Pensioenkring Roba	248
Verslag van het belanghebbendenorgaan	271
Bestuursverslag Pensioenkring Sweco	274
Verslag van het belanghebbendenorgaan	303
Ondertekening bestuursverslag	308

Jaarrekening

309

Jaarrekening Bedrijfsomgeving	312
Financiële verantwoording Collectiviteitkring 1	331
Financiële verantwoording Collectiviteitkring Flexibele regeling	365
Financiële verantwoording Pensioenkring Arcadis	394
Financiële verantwoording Pensioenkring Cargill Bioindustrial	428
Financiële verantwoording Pensioenkring OWASE	461
Financiële verantwoording Pensioenkring Randstad Groep	496
Financiële verantwoording Pensioenkring Roba	529
Financiële verantwoording Pensioenkring Sweco	560
Ondertekening jaarrekening	594

Overige gegevens

596

Statutaire regeling omtrent bestemming van het saldo van baten en lasten	597
Actuariële verklaring Collectiviteitkring 1	598
Actuariële verklaring Collectiviteitkring Flexibele regeling	600
Actuariële verklaring Pensioenkring Arcadis	602
Actuariële verklaring Pensioenkring Cargill Bioindustrial	604
Actuariële verklaring Pensioenkring OWASE	606
Actuariële verklaring Pensioenkring Randstad Groep	608
Actuariële verklaring Pensioenkring Roba	610
Actuariële verklaring Pensioenkring Sweco	612
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	614

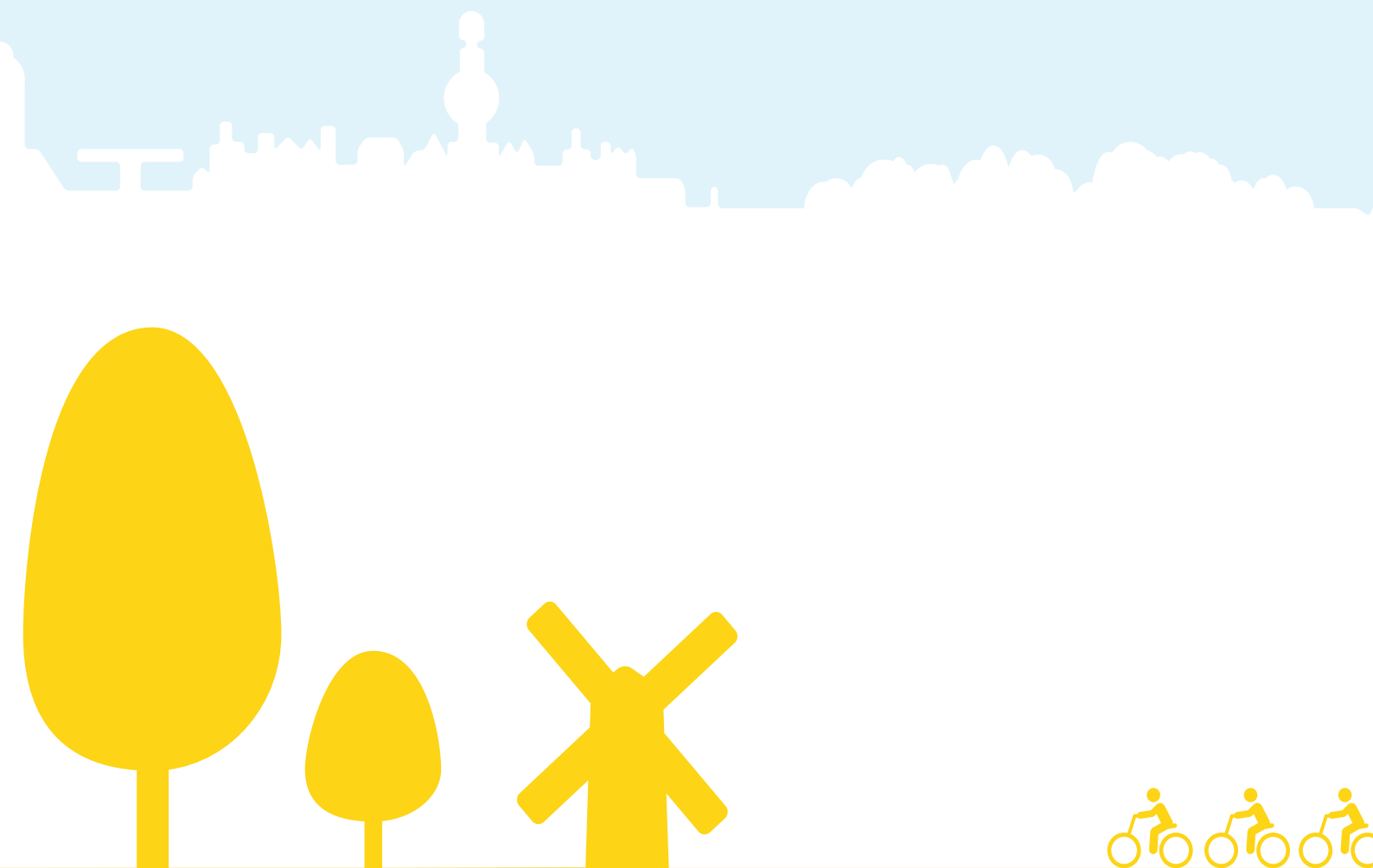
Bijlagen

624

Personalia bedrijfsomgeving	625
Personalia Collectiviteitkring 1	627
Personalia Collectiviteitkring Flexibele regeling	628
Personalia Pensioenkring Arcadis	629
Personalia Pensioenkring Cargill Bioindustrial	630
Personalia Pensioenkring OWASE	631
Personalia Pensioenkring Randstad Groep	632
Personalia Pensioenkring Roba	633
Personalia Pensioenkring Sweco	634
Sleutelfunctiehouders, adviseurs, actuaris en onafhankelijk accountant	635
Rapportagenormen Code Pensioenfondsen	636
Bijlage IV SFDR Collectiviteitkring 1	639
Bijlage IV SFDR Collectiviteitkring Flexibele regeling	646
Bijlage IV SFDR Pensioenkring Arcadis	653
Bijlage IV SFDR Pensioenkring Cargill Bioindustrial	660
Bijlage IV SFDR Pensioenkring OWASE	667
Bijlage IV SFDR Pensioenkring Randstad Groep	674
Bijlage IV SFDR Pensioenkring Roba	681
Bijlage IV SFDR Pensioenkring Sweco	688
Toelichting op de SFDR-rapportage	695

Kerncijfers

Kerncijfers Collectiviteitkring 1

Collectiviteitkring 1 is opgericht op 1 januari 2017. De vergelijkende cijfers hebben betrekking op de sindsdien verstreken periode.

Kerncijfers Collectiviteitkring 1	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017
Aantal werkgevers	6	12	11	11	7	5	4
Aantal deelnemers							
Actieve deelnemers	2.271	3.244	5.166	5.284	3.879	3.452	3.239
Gewezen deelnemers	11.077	9.870	7.172	6.050	3.551	2.876	2.309
Pensioengerechtigden	465	415	383	340	272	243	236
	13.813	13.529	12.721	11.674	7.702	6.571	5.784
Pensioenuitvoering							
Feitelijke premie	25.123	30.971	40.262	31.512	23.182	18.705	19.405
Kostendekkende premie	21.993	38.541	54.258	37.251	27.133	21.663	21.157
Gedempte kostendekkende premie	23.791	26.791	30.136	21.278	18.832	15.679	17.641
Pensioenuitvoeringskosten	1.184	862	826	462	381	339	297
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer (in euro)	433	236	149	82	92	92	85
Uitkeringen	3.255	3.068	2.927	2.211	1.986	1.850	1.790
Vermogenssituatie en solvabiliteit							
Aanwezig eigen vermogen	39.236	41.140	40.960	-5.368	4.119	8.540	16.160
Minimaal vereist eigen vermogen	19.831	17.467	25.877	25.653	12.347	9.047	7.416
Vereist eigen vermogen	83.303	76.571	97.732	94.023	46.320	37.916	32.817
Voorziening	443.939	386.626	565.963	567.014	268.318	197.503	155.071
Pensioenvermogen	483.175	427.766	606.923	561.646	272.437	206.043	171.231
Aanwezige dekkingsgraad (in %)	108,8%	110,6%	107,2%	99,1%	101,5%	104,3%	110,4%
Vereiste dekkingsgraad (in %)	118,8%	119,8%	117,3%	116,6%	117,3%	119,2%	121,2%
Minimaal vereiste dekkingsgraad (in %)	104,5%	104,5%	104,6%	104,5%	104,6%	104,6%	104,8%
Beleidsdekkingsgraad (in %)	116,1%	109,1%	103,0%	93,5%	102,1%	109,2%	109,1%
Reële dekkingsgraad (in %)	82,2%	80,1%	82,3%	75,7%	80,9%	87,7%	87,2%

Kerncijfers Collectiviteitkring 1	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017
Beleggingsportefeuille							
Aandelen	143.026	132.421	186.346	153.173	80.944	50.535	54.734
Vastrentende waarden	291.420	250.023	331.733	296.981	139.707	128.388	103.482
Vastgoedbeleggingen	52.234	51.210	81.036	68.669	34.592	23.812	12.402
Derivaten	-103.062	-110.673	-1.684	31.784	12.484	116	-2.413
Totaal beleggingen	383.618	322.981	597.431	550.607	267.727	202.851	168.205
Beleggingsperformance							
Beleggingsrendement (in %)	8,70%	-33,00%	1,35%	12,80%	21,48%	0,05%	3,03%
Benchmark rendement (in %)	8,20%	-31,70%	1,41%	13,80%	21,47%	-0,78%	0,89%
Kosten vermogensbeheer in % van gem. belegd vermogen	0,44%	0,34%	0,28%	0,31%	0,36%	0,43%	0,39%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,08%	0,17%	0,04%	0,14%	0,06%	0,11%	0,21%
Totale kosten ratio:							
Totale kosten (excl. Transactiekosten) in % van gem. belegd vermogen	0,71%	0,52%	0,43%	0,45%	0,51%	0,60%	0,57%

Kerncijfers Collectiviteitkring Flexibele regeling

Collectiviteitkring Flexibele regeling is opgericht op 1 januari 2023.

Kerncijfers Collectiviteitkring Flexibele regeling	2023	2022
Aantal werkgevers	7	1
Aantal werknemers		
Actieve deelnemers	3.810	2.234
Gewezen deelnemers	1.202	449
Pensioengerechtigden	6	1
	5.018	2.684
Pensioenuitvoering		
Feitelijke premie	22.030	8.746
Kostendekkende premie	22.192	8.830
Pensioenuitvoeringskosten	583	427
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer (in euro)	153	191
Uitkeringen	-	-
Vermogenssituatie en solvabiliteit		
Aanwezig eigen vermogen	550	136
Minimaal vereist eigen vermogen	509	209
Voorziening	30.011	7.591
Pensioenvermogen	31.115	7.727
Aanwezige dekkingsgraad (in %)	101,7%	101,8%
Minimaal vereiste dekkingsgraad (in %)	101,7%	102,8%
Beleidsdekkingsgraad (in %)	101,7%	101,8%
Beleggingsportefeuille		
Vastgoedbeleggingen	3.694	968

Kerncijfers Collectiviteitkring Flexibele regeling	2023	2022
Aandelen	18.428	4.798
Vastrentende waarden	7.700	1.829
Derivaten	180	23
Overige beleggingen	9	-27
Totaal beleggingen voor risico deelnemers	30.011	7.591
Beleggingsperformance deelportefeuilles (in %)		
Beleggingsrendement matchingportefeuille (in %)	9,2%	-17,5%
Benchmark rendement matchingportefeuille (in %)	7,9%	-17,3%
Beleggingsrendement rendementsportefeuille (in %)	15,6%	-6,9%
Benchmark rendement rendementsportefeuille (in %)	14,6%	-7,1%
Beleggingsrendement vastrentende portefeuille (in %)	6,9%	-12,2%
Benchmark rendement vastrentende portefeuille (in %)	6,0%	-12,1%
Kosten vermogensbeheer in % van gem. belegd vermogen	0,23%	0,35%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,08%	0,03%
Totale kosten ratio:		
Totale kosten (excl. Transactiekosten) in % van gem. belegd vermogen	3,32%	2,68%

Kerncijfers Pensioenkring Arcadis

Pensioenkring Arcadis is opgericht op 1 juli 2018. De vergelijkende cijfers hebben betrekking op de sindsdien verstreken periode.

Kerncijfers Pensioenkring Arcadis	2023	2022	2021	2020	2019	2018
Aantal werkgevers	4	4	4	3	3	4
Aantal deelnemers						
Actieve deelnemers	2.356	2.354	2.308	2.204	2.176	2.121
Gewezen deelnemers	4.011	3.858	3.702	3.626	3.516	3.409
Pensioengerechtigden	2.751	2.739	2.708	2.603	2.597	2.558
	9.118	8.951	8.718	8.433	8.289	8.088
Pensioenuitvoering						
Feitelijke premie	28.583	29.383	29.282	24.659	24.626	12.120
Kostendekkende premie	30.049	48.394	49.867	39.026	32.426	15.871
Gedempte kostendekkende premie	28.025	29.383	29.282	24.659	24.626	12.120
Pensioenuitvoeringskosten	1.824	1.484	1.364	1.387	1.283	656
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer (in euro)	357	291	272	289	269	140
Uitkeringen	34.815	32.305	30.915	30.396	29.881	14.905
Vermogenssituatie en solvabiliteit						
Aanwezig eigen vermogen	189.361	218.171	223.320	58.900	86.344	34.426
Minimaal vereist eigen vermogen	42.276	37.659	51.683	55.041	49.504	42.969
Vereist eigen vermogen	208.835	190.973	242.188	249.459	240.628	228.419
Voorziening	1.019.067	904.451	1.254.147	1.337.621	1.202.696	1.045.377
Pensioenvermogen	1.208.428	1.122.567	1.477.303	1.396.249	1.289.040	1.079.803
Aanwezige dekkingsgraad (in %)	118,6%	124,1%	117,8%	104,4%	107,1%	103,2%
Vereiste dekkingsgraad (in %)	120,5%	121,1%	119,4%	118,6%	120,0%	121,9%
Minimaal vereiste dekkingsgraad (in %)	104,1%	104,2%	104,1%	104,1%	104,1%	104,1%
Beleidsdekkingsgraad (in %)	123,7%	120,0%	111,6%	98,8%	105,0%	108,9%
Reële dekkingsgraad (in %)	89,3%	91,3%	90,5%	81,2%	84,8%	88,8%

Kerncijfers Pensioenkring Arcadis	2023	2022	2021	2020	2019	2018
Beleggingsportefeuille						
Aandelen	430.283	404.130	601.838	513.978	475.530	429.682
Vastrentende waarden	629.406	544.598	663.074	722.435	683.183	523.953
Vastgoedbeleggingen	157.457	184.288	195.675	149.239	115.651	93.830
Derivaten	-95.656	-106.453	70.104	139.492	71.963	15.312
Overig	2.304	4.154	10.946	9.561	13.827	13.335
Totaal beleggingen	1.123.794	1.030.717	1.541.637	1.534.705	1.360.154	1.070.858
Beleggingsperformance						
Beleggingsrendement (in %)	8,80%	-23,70%	6,18%	9,00%	20,36%	-2,82%
Benchmark rendement (in %)	9,00%	-23,40%	6,20%	10,10%	21,07%	-2,19%
Kosten vermogensbeheer in % van gem. belegd vermogen	0,42%	0,35%	0,33%	0,36%	0,36%	0,16%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,06%	0,11%	0,05%	0,08%	0,10%	0,04%
Totale kosten ratio:						
Totale kosten (excl. Transactiekosten) in % van gem. belegd vermogen	0,58%	0,47%	0,43%	0,47%	0,46%	0,21%

Kerncijfers Pensioenkring Cargill Bioindustrial

Pensioenkring Cargill Bioindustrial is opgericht op 1 juli 2023.

Kerncijfers Pensioenkring Cargill Bioindustrial	2023
Aantal werkgevers	1
Aantal deelnemers	
Aantal actieve deelnemers	326
Aantal gewezen deelnemers	169
Aantal pensioengerechtigden	194
	689
Pensioenuitvoering	
Feitelijke premie	2.834
Kostendekkende premie	2.122
Gedempte kostendekkende premie	1.953
Pensioenuitvoeringskosten inclusief incidentele lasten	415
Pensioenuitvoeringskosten inclusief incidentele lasten per deelnemer (in euro)	798
Uitkeringen	2.023
Vermogenssituatie en solvabiliteit	
Aanwezig eigen vermogen	66.295
Minimaal vereist eigen vermogen	6.287
Vereist eigen vermogen	25.227
Voorziening	152.527
Pensioenvermogen	218.822
Aanwezige dekkingsgraad (in %)	143,5%
Vereiste dekkingsgraad (in %)	116,5%
Minimaal vereiste dekkingsgraad (in %)	104,1%
Beleidsdekkingsgraad (in %)	147,2%
Reële dekkingsgraad (in %)	109,1%

Kerncijfers Pensioenkring Cargill Bioindustrial		2023
Beleggingsportefeuille		
Aandelen		74.846
Vastrentende waarden		130.049
Vastgoedbeleggingen		10.244
Derivaten		4.204
Totaal beleggingen		219.343
Beleggingsperformance		
Beleggingsrendement (in %)		6,09%
Benchmark rendement (in %)		5,00%
Kosten vermogensbeheer in % van gem. belegd vermogen		0,24%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen		0,09%
Totale kosten ratio:		
Totale kosten (excl. Transactiekosten) in % van gem. belegd vermogen		0,45%

Kerncijfers Pensioenkring OWASE

Pensioenkring OWASE is opgericht op 1 januari 2020.

Kerncijfers Pensioenkring OWASE	2023	2022	2021	2020
Aantal werkgevers	21	21	21	21
Aantal deelnemers				
Actieve deelnemers	1.277	1.320	1.294	1.271
Gewezen deelnemers	1.556	1.530	1.583	1.598
Pensioengerechtigden	1.790	1.722	1.663	1.625
	4.623	4.572	4.540	4.494
Pensioenuitvoering				
Feitelijke premie	18.292	16.808	15.458	14.578
Kostendekkende premie	17.285	24.082	25.111	20.842
Gedempte kostendekkende premie	18.292	16.808	15.458	14.578
Pensioenuitvoeringskosten inclusief incidentele lasten	1.573	977	936	950
Pensioenuitvoeringskosten inclusief incidentele lasten per deelnemer (in euro)	513	321	317	328
Uitkeringen	29.237	24.673	23.662	22.888
Vermogenssituatie en solvabiliteit				
Aanwezig eigen vermogen	189.111	141.032	232.247	118.169
Minimaal vereist eigen vermogen	31.173	29.555	38.841	38.830
Vereist eigen vermogen	149.522	147.584	159.952	182.907
Voorziening	756.767	719.744	891.353	949.834
Pensioenvermogen	945.878	860.776	1.123.600	1.068.003
Aanwezige dekkingsgraad (in %)	125,0%	119,6%	126,1%	112,4%
Vereiste dekkingsgraad (in %)	119,8%	120,5%	118,0%	119,3%
Minimaal vereiste dekkingsgraad (in %)	104,1%	104,1%	104,1%	104,1%
Beleidsdekkingsgraad (in %)	124,9%	130,0%	121,6%	105,7%
Reële dekkingsgraad (in %)	93,8%	99,7%	99,0%	87,2%
Beleggingsportefeuille				
Aandelen	367.841	348.885	467.256	443.602
Vastrentende waarden	495.478	426.478	559.987	569.227
Vastgoedbeleggingen	82.887	84.304	93.287	54.104
Derivaten	-27.187	-43.329	729	744
Totaal beleggingen	919.019	816.338	1.121.259	1.067.677

Kerncijfers Pensioenkring OWASE	2023	2022	2021	2020
Beleggingsperformance				
Beleggingsrendement (in %)	11,40%	-22,70%	6,11%	8,70%
Benchmark rendement (in %)	11,40%	-21,60%	5,65%	10,10%
Kosten vermogensbeheer in % van gem. belegd vermogen	0,33%	0,29%	0,24%	0,30%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,07%	0,12%	0,06%	0,08%
Totale kosten ratio:				
Totale kosten (excl. Transactiekosten) in % van gem. belegd vermogen	0,51%	0,40%	0,33%	0,40%

Kerncijfers Pensioenkring Randstad Groep

Pensioenkring Randstad Groep is opgericht op 1 januari 2020.

Kerncijfers Pensioenkring Randstad Groep	2023	2022	2021	2020
Aantal werkgevers	1	1	1	1
Aantal deelnemers				
Arbeidsongeschikten	135	141	147	154
Gewezen deelnemers	12.241	13.566	14.570	14.664
Pensioengerechtigden	1.237	1.139	1.012	974
	13.613	14.846	15.729	15.792
Pensioenuitvoering				
Feitelijke premie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Kostendekkende premie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gedempte kostendekkende premie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Pensioenuitvoeringskosten	1.484	1.098	1.085	937
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer (in euro)	1.082	858	936	831
Uitkeringen	13.137	12.138	11.151	10.531
Vermogenssituatie en solvabiliteit				
Aanwezig eigen vermogen	54.810	39.025	6.972	-75.667
Minimaal vereist eigen vermogen	36.913	35.609	53.835	59.013
Vereist eigen vermogen	120.242	113.039	143.948	136.802
Voorziening	920.392	887.696	1.342.277	1.471.329
Pensioenvermogen	975.202	926.721	1.349.249	1.395.662
Aanwezige dekkingsgraad (in %)	106,0%	104,4%	100,5%	94,9%
Vereiste dekkingsgraad (in %)	113,1%	112,7%	110,7%	109,3%
Minimaal vereiste dekkingsgraad (in %)	104,0%	104,0%	104,0%	104,0%
Beleidsdekkingsgraad (in %)	107,2%	103,2%	98,0%	92,5%
Reële dekkingsgraad (in %)	77,9%	77,0%	78,7%	75,2%
Beleggingsportefeuille				
Aandelen	194.897	188.998	271.162	246.586
Vastrentende waarden	710.662	665.883	997.127	998.601
Vastgoedbeleggingen	73.767	78.588	79.940	82.145
Derivaten	-168.395	-191.511	429	95
Overig	0	0	0	66.984
Totaal beleggingen	810.931	741.958	1.348.658	1.394.411

Kerncijfers Pensioenkring Randstad Groep	2023	2022	2021	2020
Beleggingsperformance				
Beleggingsrendement (in %)	8,50%	-30,00%	-2,38%	10,70%
Benchmark rendement (in %)	7,70%	-28,80%	-2,31%	11,50%
Kosten vermogensbeheer in % van gem. belegd vermogen	0,34%	0,33%	0,31%	0,29%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,08%	0,08%	0,07%	0,07%
Totale kosten ratio:				
Totale kosten (excl. Transactiekosten) in % van gem. belegd vermogen	0,50%	0,43%	0,38%	0,35%

Kerncijfers Pensioenkring Roba

Pensioenkring Roba is opgericht op 1 januari 2023.

Kerncijfers Pensioenkring ROBA	2023
Aantal werkgevers	4
Aantal deelnemers	
Actieve deelnemers	351
Gewezen deelnemers	217
Pensioengerechtigden	143
Pensioenuitvoering	
Feitelijke premie	4.222
Kostendekkende premie	6.805
Gedempte kostendekkende premie	5.661
Pensioenuitvoeringskosten	694
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer (in euro)	1.406
Uitkeringen	3.245
Vermogenssituatie en solvabiliteit	
Aanwezig eigen vermogen	56.463
Minimaal vereist eigen vermogen	5.590
Vereist eigen vermogen	31.440
Voorziening	133.637
Pensioenvermogen	190.100
Aanwezige dekkingsgraad (in %)	142,3%
Vereiste dekkingsgraad (in %)	123,5%
Minimaal vereiste dekkingsgraad (in %)	104,2%
Beleidsdekkingsgraad (in %)	148,1%
Reële dekkingsgraad (in %)	108,9%

Kerncijfers Pensioenkring ROBA	2023
Beleggingsportefeuille	
Aandelen	69.556
Vastrentende waarden	111.676
Vastgoedbeleggingen	8.748
Derivaten	-
Totaal beleggingen	189.980
Beleggingsperformance	
Beleggingsrendement (in %)	10,90%
Benchmark rendement (in %)	10,18%
Kosten vermogensbeheer in % van gem. belegd vermogen	0,34%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,02%
Totale kosten ratio:	0,63%
Totale kosten (excl. Transactiekosten) in % van gem. belegd vermogen	0,61%

Kerncijfers Pensioenkring Sweco

Pensioenkring Sweco is opgericht op 1 juli 2020. De vergelijkende cijfers 2020 hebben betrekking op de periode 1 juli 2020 tot en met 31 december 2020.

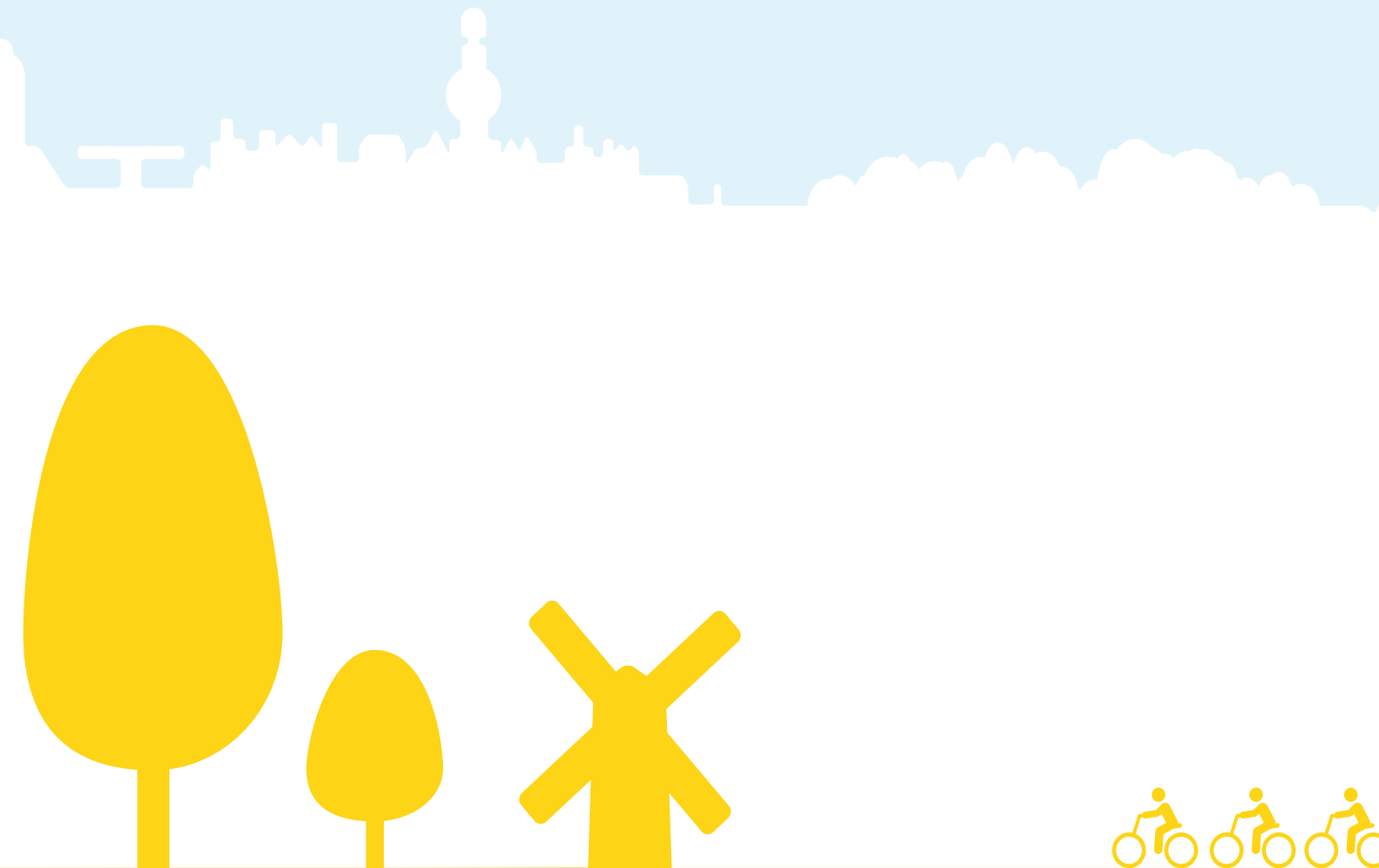
Kerncijfers Pensioenkring Sweco	2023	2022	2021	2020 ¹
Aantal werkgevers	4	4	4	4
Aantal deelnemers				
Actieve deelnemers	1.584	1.529	1.534	1.520
Gewezen deelnemers	3.725	3.686	3.639	3.620
Pensioengerechtigden	1.878	1.845	1.816	1.757
	7.187	7.060	6.989	6.897
Pensioenuitvoering				
Feitelijke premie	17.490	17.157	16.401	8.058
Kostendekkende premie	15.541	17.884	18.962	9.247
Gedempte kostendekkende premie	17.228	16.669	16.175	6.702
Pensioenuitvoeringskosten	1.734	1.378	1.300	633
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer (in euro)	501	408	388	193
Uitkeringen	31.836	29.447	28.820	13.876
Vermogenssituatie en solvabiliteit				
Aanwezig eigen vermogen	93.214	120.117	111.121	23.353
Minimaal vereist eigen vermogen	37.410	33.009	44.487	48.207
Vereist eigen vermogen	145.488	121.984	118.856	114.810
Voorziening	873.539	791.314	1.066.936	1.160.345
Pensioenvermogen	966.753	911.431	1.178.057	1.183.698
Aanwezige dekkingsgraad (in %)	110,7%	115,2%	110,4%	102,0%
Vereiste dekkingsgraad (in %)	116,7%	115,4%	111,2%	109,9%
Minimaal vereiste dekkingsgraad (in %)	104,3%	104,2%	104,2%	104,2%
Beleidsdekkingsgraad (in %)	117,5%	116,8%	106,8%	99,1%
Reële dekkingsgraad (in %)	88,1%	89,5%	86,9%	81,2%
Beleggingsportefeuille				
Aandelen	277.463	212.077	316.120	283.890
Vastrentende waarden	588.024	613.462	753.154	792.016
Vastgoedbeleggingen	87.086	73.918	86.263	81.144
Derivaten	37.983	19.686	170.780	250.076
Totaal beleggingen	990.556	919.143	1.326.317	1.407.126

Kerncijfers Pensioenkring Sweco	2023	2022	2021	2020 ¹
Beleggingsperformance				
Beleggingsrendement (in %)	8,70%	-21,20%	1,18%	4,10%
Benchmark rendement (in %)	8,20%	-20,60%	0,85%	4,60%
Kosten vermogensbeheer in % van gem. belegd vermogen	0,35%	0,32%	0,32%	0,11%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,08%	0,12%	0,05%	0,01%
Totale kosten ratio:				
Totale kosten (excl. Transactiekosten) in % van gem. belegd vermogen	0,54%	0,46%	0,43%	0,17%

¹ Cijfers over 2020 hebben betrekking op 1 juli 2020 t/m 31 december 2020

Bestuursverslag

Bedrijfsomgeving

Voorwoord van de voorzitter

2023 begon op 1 januari feestelijk met de toetreding van Roba Pensioenfonds tot een eigen kring bij Het Nederlandse Pensioenfonds. Pensioenfonds Croda maakte vervolgens op 1 juli 2023 de overstap naar de eigen Pensioenkring Cargill Bioindustrial. Gedurende het jaar kozen nog meer fondsen voor ons APF, zodat we ons al konden verheugen op de komst van Pensioenfonds Xerox en Pensioenfonds PepsiCo in 2024.

Door al in 2022 te starten met de Collectiviteitkring Flexibele regeling deden we waardevolle ervaring op met de DC-systematiek. In 2022 was de Efteling de eerste toetredster tot deze kring, die vanaf januari 2023 groeide doordat ook B&S, Sanorice Netherlands BV en de Xerox-ondernemingen hun actieve opbouw daarin onderbrachten.

DION Pensioen Services en Visma Idella voor SPR en FPR

Het Nederlandse Pensioenfonds heeft altijd voor ogen gehad om in het nieuwe stelsel zowel de flexibele als solidaire regeling aan te bieden. Vanuit die ambitie zijn wij voor beide regelingen op zoek gegaan naar uitvoerders met het beste aanbod voor ons APF. Dat heeft in 2023 geleid tot de keuze voor DION Pensioen Services als uitvoerder voor de solidaire regelingen en Visma Idella als uitvoerder voor de flexibele regelingen. Samen met hen gaan wij de overgang naar het nieuwe stelsel met vertrouwen tegemoet.

Met de keuze voor deze twee uitvoerders hebben we laten zien hoe waardevol ons aanpassingsvermogen en onze onafhankelijkheid in de afgelopen jaren zijn geweest. Aangezien we voor de twee contractsoorten onze keuze gemaakt hadden, namen wij met ingang van 2024 afscheid van BSG voor de administratie van de Collectiviteitkring Flexibele regeling. Vanaf dat moment nam Visma Idella deze taak over. Appel blijft uiterlijk tot aan de overgang van Pensioenkring Roba naar de Wtp de administratie voor deze kring verzorgen. Ons besluit om met meer dan één uitvoerder te blijven samenwerken heeft als voordeel extra capaciteit en daarmee meer flexibiliteit.

In 2023 zetten we belangrijke stappen in het basisontwerp voor beide contractsoorten. Dat basisbeleid helpt onze kringen en sociale partners bij het maken van keuzes voor de nieuwe regeling. Wij zoeken continu de balans tussen harmonisatie als dat in het belang van deelnemers of kringen is en ruimte voor eigenheid waar dat mogelijk en wenselijk is.

In 2023 kreeg onze transitieagenda voor de overgang naar de Wtp steeds meer vorm. Bij alle kringen zijn in 2023 gesprekken met sociale partners voortgezet of opgestart. Op allerlei manieren zorgen wij ervoor dat betrokkenen bij de transitie naar de Wtp hun rol kunnen spelen, rekening houdend met de tijd die daarvoor nodig is. Het is mooi om te zien dat elk Wtp-traject waardevolle kennis en ervaring oplevert voor het collectief.

Interne ontwikkelingen

In 2023 hebben wij ons bestuursmodel geëvalueerd. De evaluatie leidde tot de conclusie dat het huidige model met drie onafhankelijk bestuurders nog steeds het meest passend is, al hebben we de tijdbesteding van de bestuurders wat verruimd in verband met de groei van het aantal kringen en de aandacht die de Wtp vergt. André van Vliet, bestuurder van het eerste uur, trad eind 2023 af. Wij danken André voor zijn grote, enthousiaste en deskundige inzet voor ons APF sinds de oprichting. In Maarten Bonekamp hebben wij een waardig opvolger voor hem gevonden. Maarten was door zijn werk op het bestuursbureau al jaren bij Het Nederlandse Pensioenfonds betrokken.

Noemenswaardig is hier bovendien dat de samenstelling van de raad van toezicht in 2023 ingrijpend wijzigde: Nery Anderson werd in maart benoemd tot voorzitter, nadat zij een jaar eerder lid van de raad was geworden. Cis Marring en Frank Kusse werden respectievelijk in februari en maart 2023 haar twee nieuwe collega's.

De grote dynamiek bij Het Nederlandse Pensioenfonds maakt dat we alert moeten blijven op een adequate bezetting van het bestuursbureau. In 2023 hebben we diverse nieuwe medewerkers aan ons gebonden.

Indexaties

Door net als in 2022 gebruik te maken van de versoepelde indexatieregels van het kabinet hebben we, waar dat mogelijk en verantwoord was, bij een aantal kringen toeslagen verleend: 6,1% bij Collectiviteitkring 1, 7,4% bij

Pensioenkring Arcadis (per 1 juli 2023), 3% bij Pensioenkring Cargill Bioindustrial, 0,21% bij Pensioenkring OWASE, 6,5% bij Pensioenkring Sweco en 3,26% bij Pensioenkring Roba. De toeslagen waren mogelijk door de gestegen dekkingsgraad en vanwege de reeds uitgesproken intentie tot invaren. De toeslagen waren minder groot dan een jaar eerder, toen de inflatie zeer hoog was.

Beleggingsbeleid

Begin 2023 deden we een ALM-studie bij Pensioenkring OWASE. De studie leidde ertoe dat de renteafdekking per eind juli 2023 verhoogd werd van 60% naar 70%, vanwege zowel de sterk gestegen rente als de behoefte om richting de transitie naar de Wtp dekkingsgraadrisico's te beperken. Met diezelfde argumenten werd vervolgens ook bij Collectiviteitkring 1, Pensioenkring Sweco en Pensioenkring Randstad Groep de renteafdekking verhoogd. Voor al onze kringen houden we in het beleggingsbeleid en de samenstelling van de portefeuilles zo veel als mogelijk rekening met de transitie naar het nieuwe stelsel. Onze fiduciair Van Lanschot Kempen Investment Management geeft ons inzicht in de mogelijkheden die we daarbij hebben.

De meeste beleggingscategorieën gaven in 2023 goede rendementen. Van de liquide beleggingscategorieën gold dat vooral voor de meer risicovolle beleggingscategorieën, zoals aandelen en high yield bedrijfsobligaties. Bijzonder was de rentebeweging gedurende het jaar, met stijgingen tot december maar toch nog een forse daling in de laatste maand. Per saldo is de rente in 2023 daarmee omlaag gegaan. In de verslagen per kring geven we inzicht in de impact van de economie en de ontwikkelingen op de financiële markten op de rendementen in het afgelopen jaar.

Geopolitieke ontwikkelingen

Onze beleggingen zijn gevoelig voor maatschappelijke en geopolitieke ontwikkelingen. Een jaar geleden besteedden we in ons jaarverslag aandacht aan het uitbreken van de oorlog in Oekraïne, die helaas nog steeds voortduurt. Ook gaan onze gedachten uit naar al diegenen die de gevolgen ondervinden van de aanslag in Israël en de oorlog in Gaza. Daarnaast zien wij de spanningen tussen China en Taiwan toenemen. Naast de economische impact die uit al deze conflicten ontstaat, is vooral het menselijk leed niet te overzien. We spreken de hoop uit dat rust en vrede in de nabije toekomst liggen en dat alle mensen in vrijheid en zonder angst kunnen leven.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Als APF voelen wij een grote verantwoordelijkheid in de manier waarop wij met de ons toevertrouwde gelden van deelnemers omgaan. Vanuit die verantwoordelijkheid proberen wij in het beleggingsbeleid rekening te houden met de wensen van deelnemers, in zowel de mate waarin we risico nemen als de wijze waarop we aandacht schenken aan milieu-, governance- en sociale factoren. In 2023 zetten we onder meer flinke stappen in CO₂-reductie, hielden we ons bezig met het thema biodiversiteit en zetten we in op gewenste veranderingen bij bedrijven door middel van dialoog en stembeleid. Op een later moment in het jaar publiceren we een separaat MVB-jaarverslag, met daarin meer details over de resultaten van ons beleid.

Een woord van dank

Wij kijken terug op 2023 als een jaar waarin we grote stappen hebben gezet in het belang van de toekomst van ons fonds en iedereen die daaraan verbonden is. Die stappen helpen om vol vertrouwen het nieuwe stelsel tegemoet te treden en om alles waar Het Nederlandse Pensioenfonds voor staat vorm te kunnen blijven geven. We zijn erg blij met de deskundige bijdragen van onze strategische partners Van Lanschot Kempen Investment Management en Cardano, die ons helpen bij de uitdagende vraagstukken waar we als algemeen pensioenfonds voortdurend voor staan. Dank en waardering spreken we bij dezen ook uit voor de inzet van alle medewerkers op het bestuursbureau, de leden van de belanghebbendenorganen en de raad van toezicht. Wij zijn blij dat we in 2023 nieuwe fondsen aan ons hebben kunnen binden, zodat we nog meer kunnen doen in het belang van de bij ons aangesloten werkgevers, hun medewerkers, de gepensioneerden, slapers, nabestaanden en arbeidsongeschikten. Ons collectief wordt almaar krachtiger, en daar zijn wij trots op.

Namens het bestuur,

José Suarez Menendez, voorzitter

Karakteristieken van Het Nederlandse Pensioenfonds

Doelstelling

Het Nederlandse Pensioenfonds is in januari 2016 opgericht. Het heeft op grond van artikel 112a van de Pensioenwet als een van de eerste algemeen pensioenfonds (APF's) in Nederland op 30 september 2016 van De Nederlandsche Bank (DNB) een vergunning verkregen om het bedrijf van algemeen pensioenfonds uit te oefenen. Een algemeen pensioenfonds is een pensioenfonds dat één of meer pensioenregelingen uitvoert en daartoe één of meer collectiviteitkringen instelt. Per collectiviteitkring houdt het APF een afgescheiden vermogen aan.

Het fonds heeft als doel om deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, hun nagelaten betrekkingen en gewezen partners per collectiviteitkring te beschermen tegen de geldelijke gevolgen van ouderdom, invaliditeit en overlijden.

Missie, visie en strategie

Missie

Onze missie is het realiseren van het pensioen dat werkgevers met hun werknemers hebben afgesproken, tegen lage kosten en beheerste risico's, en op een verantwoorde wijze voor de lange termijn. We doen dit vanuit een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk, met een betrokken bestuur en deskundige medewerkers.

Visie

Wij vinden dat iedereen in aanmerking moet komen voor een goed geregeld pensioen en hechten eraan dat zorgvuldig en risicobewust met andermans geld wordt omgegaan. Wij geloven dat er ruimte moet zijn voor eigen keuzes en hebben de overtuiging dat de positie van een onafhankelijke stichting leidt tot besluiten en afwegingen die het meest in het belang van de deelnemers zijn.

We bieden zekerheid door krachten te bundelen, schaalvoordelen te creëren, kosten laag te houden en verantwoord te beleggen. Deze taken uitvoeren in het belang van onze deelnemers, is wat ons drijft.

Strategie

Uit de volle overtuiging van onze visie realiseren wij onze missie door:

- te voorzien in kundig management in de besturing van het pensioenfonds in afstemming met onze werkgevers en hun (oud-)werknemers;
- in onze financiële opzet voor de kringen een balans te vinden tussen premie, zekerheid en ambitie;
- beheerst om te gaan met financiële en niet-financiële risico's, rekening houdend met de wensen van onze deelnemers;
- in onze deelnemersadministratie en communicatie uit te gaan van de beleving van deelnemers en werkgevers en door adequaat te reageren op klantsignalen;
- lagere kosten te realiseren, werkzaamheden uit handen te nemen en de vereiste juridische en financiële governance te borgen;
- voor werkgevers tijd te besparen en met hen samen op te trekken, met persoonlijke aandacht;
- ruimte te laten voor eigen identiteit en invloed;
- schaalvergroting te creëren met het inrichten van open en besloten collectiviteitkringen, zodat de kosten door meerdere deelnemers worden gedeeld, wat voor lagere kosten per deelnemer zorgt;
- te investeren in de producten, branches en bedrijven van de toekomst;
- innovatief te zijn en digitalisering te omarmen.

Onderscheidend vermogen

Wij zijn het enige volledig onafhankelijke algemeen pensioenfonds (APF) van Nederland. We stellen deelnemers en hun toekomst centraal in alles wat wij doen.

Wij zijn een onafhankelijke stichting die zelf krachtige en kundige partners kiest om mee samen te werken. Daardoor maken we objectief en vanuit een groot aanpassingsvermogen de beste keuzes in het belang van onze deelnemers. In onze structuur met pensioenkringen is er voor iedereen ruimte om input te leveren. Bij een eigen collectiviteitskring blijft de naam van de werkgever of het pensioenfonds behouden en daarmee ook het vertrouwen van de deelnemer. De kosten van pensioenuitvoering houden we laag door schaalvergroting en synergie. We nemen tijd en zorgen weg met een solide financiële en juridische governancestructuur, waardoor onze werkgevers zich kunnen focussen op hun corebusiness.

Naast onze onafhankelijkheid onderscheiden we ons door onze betrokkenheid, slagvaardigheid en persoonlijke benadering.

Kernwaarden: persoonlijk, wendbaar en solide

Het Nederlandse Pensioenfonds (HNPF) is opgericht vanuit de wens werkgevers en werknemers blijvend te kunnen ondersteunen bij de uitvoering van pensioen. Dat doen wij met persoonlijke aandacht vanaf het eerste contact tot en met de laatste uitkering. Onze regisseurs staan dicht bij onze werkgevers en deelnemers, van welkomstregisseur tot pensioenregisseur. We kennen de dilemma's van onze deelnemers en werkgevers en spreken hun taal.

We stellen hoge eisen aan ons handelen, de governance van het fonds en de partners met wie we samenwerken. Door de onafhankelijke rolverdeling tussen de fiduciair manager en de onderliggende vermogensbeheerders is onze structuur onderscheidend en verantwoord. Met Van Lanschot Kempen, Cardano, DION Pensioen Services en Visma Idella als krachtige partners voor fiduciair management en pensioenuitvoering beschikken we over alle benodigde expertise en ondersteuning om tot de beste pensioenoplossing voor onze deelnemers te komen. Dat maakt ons tot een solide APF.

We zijn een wendbare organisatie in zowel denken als doen. We weten ons snel aan te passen aan veranderingen. Onze wendbaarheid uit zich op vele vlakken, zoals bij de selectie van uitbestedingspartijen, ICT en het aannemen van medewerkers.

Waar geloven wij in?

- Wij geloven in de kracht van het onafhankelijk collectief.
- Wij geloven in de meerwaarde van onafhankelijkheid. Daarmee is er geen commerciële prikkel of externe druk om veranderingen door te voeren die niet in het voordeel van de deelnemer zijn.
- Wij geloven dat het delen van risico's, kosten, kennis en kunde voordelen heeft die de deelnemers ten goede komen.

Wat beloven we?

We beloven een toekomstbestendige fondsbesturing. We beloven dat we werkzaamheden uit handen nemen en de vereiste juridische en financiële governance borgen, terwijl eigen identiteit en invloed behouden blijven. We beloven ook dat pensioengelden verantwoord worden belegd, zonder dat we het belang van rendement voor de deelnemers uit het oog verliezen.

Waar gaan we heen?

Vol energie nemen we onze klanten mee de nieuwe pensioenwereld in! Vol kansen voor werkgevers en pensioenfondsen om hun eigen identiteit en invloed te behouden en om in nieuwe pensioencontracten solide rendementen voor hun deelnemers te borgen.

In de koers die wij varen, hebben we oog voor de veranderende wereld. Een wereld waarin er meer aandacht komt voor duurzaamheid en de ouder wordende mens. Daarop passen wij onze beleggingen aan en in dat licht bereiden we ons voor op langer doorwerken, toenemende vergrijzing, het belang van reële pensioenen en andere thema's die hiermee samenhangen.

Toelichting missie, visie en strategie

In het eerste kwartaal van 2024 hebben wij onze missie, visie, strategie geëvalueerd. In onze missie, visie, strategie staat de kracht van het onafhankelijk collectief centraal. In alles wat wij doen, proberen we zo veel mogelijk voordelen te bereiken door krachten te bundelen. Onze kernwaarden blijven solide, wendbaar en persoonlijk. Die zijn niet veranderd. Wel is naar aanleiding van de Gedraglijn goed omgaan met klachten van de Pensioenfederatie, de nieuwe ERB die eind 2023 is uitgevoerd en de herziene Code Pensioenfondsen die op 1 januari 2024 in werking is getreden een aantal wijzigingen in de missie, visie en strategie doorgevoerd.

In 2023 hebben we diverse nieuwe werkgevers verwelkomd. In januari 2022 zijn we gestart met de nieuwe kring Collectiviteitkring Flexibele regeling, met de Efteling als eerste toetreders. Op 1 januari 2023 zijn daarna B&S, Sanorice Netherlands BV en de Xerox-ondernemingen overgegaan naar Collectiviteitkring Flexibele regeling, en op 1 april 2024 volgde saturn petcare B.V. In 2023 zijn er ook twee nieuwe besloten kringen gestart. Roba Pensioenfonds is per 1 januari 2023 ondergebracht in een eigen kring bij Het Nederlandse Pensioenfonds. Pensioenfonds Croda heeft op 1 juli 2023 de overstap gemaakt naar de eigen Pensioenkring Cargill Bioindustrial. Stichting Pensioenfonds Xerox en Stichting Pensioenfonds PepsiCo Nederland hebben de opgebouwde aanspraken en rechten per 1 januari 2024 ook onderbracht in eigen besloten kringen bij Het Nederlandse Pensioenfonds.

Wij zijn een onafhankelijke stichting die zelf krachtige en kundige partners kiest om mee samen te werken. De invoering van de Wtp en het veranderde aanbod van pensioenuitvoerders waren voor ons aanleiding om te onderzoeken welke dienstverlening het beste past bij onze kernwaarden en onze ambities voor de toekomst. Wij hebben ervoor gekozen de solidaire premieregeling onder te brengen bij DION Pensioen Services en de flexibele premieregeling bij Visma Idella. We faciliteren Ftk regelingen en in het nieuwe stelsel zowel het solidaire als het flexibele contract. In DION Pensioen Services en Visma Idella hebben we samenwerkingspartners gevonden die voldoende capaciteit hebben voor onze groeiambities. Groei is belangrijk omdat we daarmee schaalgroottes creëren, niet alleen op het gebied van vermogensbeheer, maar ook in de pensioenadministratie en de klantbediening. Daarmee kunnen we de uitvoeringskosten per deelnemer zo laag mogelijk houden. Daarnaast waren klantgerichtheid en klanttevredenheid belangrijke selectiecriteria in onze zoektocht. We kennen de behoeften van de deelnemers en de bij ons aangesloten werkgevers en willen daar in die dienstverlening zo goed mogelijk op inspelen. DION en Visma Idella zijn in staat uitvoering te geven aan ons communicatiebeleid en onze klantcontactstrategie. Ze hebben allebei een IT-platform dat daarbij past.

In 2021 hebben we ons MVB-beleid aangescherpt. De aanscherping van ons beleid in 2021 leidde in 2022 en 2023 tot flinke CO₂-reductie bij iedere kring. In de paragraaf Maatschappelijk verantwoord beleggen wordt het MVB-beleid nader toegelicht.

Kringen

Bij Het Nederlandse Pensioenfonds kunnen werkgevers en pensioenfondsen kiezen voor een open collectiviteitkring of, als die niet past, voor een eigen besloten collectiviteitkring. In het eerste geval is de financiële opzet van de kring al bekend en kijken we op welke wijze de nieuwe toetreders het beste kan instromen. In het tweede geval wordt een nieuwe kring toegevoegd. Dat is een optie voor liquiderende pensioenfondsen die groot genoeg zijn. Hierbij wordt in de regel de financiële opzet van het overkomende fonds overgenomen in de kring. In een besloten kring kunnen we ook premiedepots overnemen.

Het Nederlandse Pensioenfonds is op 1 januari 2017 gestart met één open collectiviteitkring, namelijk 'Collectiviteitkring 1', bedoeld voor meerdere werkgevers. In 2023 voerden we in Collectiviteitkring 1 de pensioenregeling uit voor de medewerkers van de Efteling (gesloten regeling), DAS Rechtsbijstand, DAS Legal Finance, de Vereniging Nederlandse Verkeersvliegers, Ocean Network Expresse B.V. (gesloten regeling), Jindal Films Kerkrade B.V. (gesloten regeling), Antargaz Nederland B.V. (gesloten regeling), Ortec International B.V., Ortec Finance B.V., Algemene Werkgeversvereniging Nederland (gesloten regeling), B&S (gesloten regeling) en Sanorice Netherlands BV (gesloten regeling).

Het Nederlandse Pensioenfonds is op 1 juli 2018 gestart met een besloten collectiviteitkring voor de medewerkers van Arcadis Nederland B.V. De verplichtingen en beschikbare middelen van Pensioenfonds Arcadis zijn per 1 juli 2018 overgedragen door middel van een collectieve waardeoverdracht. Vanaf diezelfde datum voeren we ook de pensioenregeling uit voor Arcadis Nederland B.V.

Op 1 januari 2020 zijn twee besloten collectiviteitkringen van start gegaan: Pensioenkring OWASE voor de medewerkers van de werkgevers die zijn voortgekomen uit buizenfabrikant Wavin, en Pensioenkring Randstad Groep voor de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden van Stichting Pensioenfonds Randstad. De verplichtingen en beschikbare middelen van Stichting Pensioenfonds OWASE respectievelijk Stichting Pensioenfonds Randstad zijn op 1 januari 2020 overgedragen door middel van een collectieve waardeoverdracht.

Op 1 juli 2020 is Pensioenkring Sweco gestart, een besloten collectiviteitkring voor de medewerkers van Sweco Nederland. De verplichtingen en beschikbare middelen van Stichting Pensioenfonds Grontmij zijn op 1 juli 2020 overgedragen door middel van een collectieve waardeoverdracht.

Op 1 januari 2022 hebben we Collectiviteitkring Flexibele regeling opgericht, een nieuwe collectiviteitkring voor de beschikbare premierregeling. De kring voert de pensioenregeling uit voor meerdere werkgevers. Het Nederlandse Pensioenfonds voerde in 2023 in Collectiviteitkring Flexibele regeling de pensioenregeling uit voor de medewerkers van de Efteling, B&S, Sanorice Netherlands BV en de Xerox-ondernemingen. Per 1 april 2024 is ook saturn petcare B.V. overgegaan naar Collectiviteitkring Flexibele regeling.

Op 1 januari 2023 zijn we gestart met de besloten collectiviteitkring Pensioenkring Roba. De verplichtingen en beschikbare middelen van Stichting Roba Pensioenfonds zijn op 1 januari 2023 overgedragen door middel van een collectieve waardeoverdracht. In Pensioenkring Roba voeren we de pensioenregelingen uit voor (oud-)medewerkers van Roba Holding B.V., Roba Metals B.V., KBM Affillips B.V. en KBM Master Alloys B.V.

Op 1 juli 2023 zijn we gestart met de nieuwe besloten collectiviteitkring Pensioenkring Cargill Bioindustrial. De verplichtingen en beschikbare middelen van Stichting Pensioenfonds Croda zijn op 1 juli 2023 overgedragen door middel van een collectieve waardeoverdracht. In Pensioenkring Cargill Bioindustrial voeren we de pensioenregelingen uit voor (oud-)medewerkers van Cargill Bioindustrial B.V. (voorheen Croda Nederland B.V.).

Per 1 januari 2024 zijn nog eens twee nieuwe besloten collectiviteitkringen van start gegaan. Het Nederlandse Pensioenfonds voert vanaf die datum in Pensioenkring PepsiCo de pensioenregeling uit voor huidige en voormalige werknemers van PepsiCo en Duyvis in Nederland. De verplichtingen en beschikbare middelen van Stichting Pensioenfonds PepsiCo Nederland zijn op 1 januari 2024 aan ons overgedragen door middel van een collectieve waardeoverdracht. Stichting Pensioenfonds Xerox heeft alle tot 1 januari 2024 opgebouwde en ingegane pensioenen van (oud-)Xerox- en Veenman-medewerkers aan ons overgedragen in de eigen kring Pensioenkring Xerox.

Het bestuur

Samenstelling bestuur

Het Nederlandse Pensioenfonds heeft gekozen voor een onafhankelijk bestuursmodel. De onafhankelijke bestuurders staan onder toezicht van een raad van toezicht. Het bestuur legt verantwoording af aan de belanghebbendenorganen en aan de Vergadering van Belanghebbendenorganen. Daarnaast krijgen zij (deels) beleidsinstemming van de belanghebbendenorganen en in voorkomende gevallen ook van de Vergadering van Belanghebbendenorganen en de raad van toezicht. Het bestuursbureau en verschillende commissies ondersteunen het bestuur.

Per 31 december 2023 is André van Vliet afgetreden als bestuurslid omdat zijn tweede termijn is verstreken. Het bestuur heeft Maarten Bonekamp voorgedragen als opvolger van André van Vliet. Aan de raad van toezicht is gevraagd zijn zienswijze te geven over de passendheid van de kandidaat door te toetsen aan de profielschets. De Vergadering van Belanghebbendenorganen heeft Maarten Bonekamp benoemd tot bestuurslid per 1 januari 2024.

José Suarez Menendez is per 1 januari 2024 herbenoemd voor een derde termijn. Het bestuur vindt een wisseling van twee bestuursleden gelijktijdig per januari 2024 niet wenselijk voor het behoud van kennis en ervaring en het vertrouwen in het bestuur vanuit stakeholders. De herbenoeming is in het belang van het fonds in een periode van veel veranderingen zoals samenwerking met nieuwe uitbestedingspartners en de overstap van kringen naar de Wtp.

De samenstelling van het bestuur op 31 december 2023

Naam	Functie	Huidige termijn		Geboortejaar	Geslacht
		Termijn	eindigt op		
José Suarez Menendez	voorzitter	2 ^e	31-12-2023	1969	m
André van Vliet	secretaris	2 ^e	31-12-2023	1967	m
Mila Hoekstra	bestuurslid	2 ^e	30-09-2024	1963	v

Beleggingsadviescommissie

Het bestuur bepaalt zijn beleggingsbeginselen, beleggingsstrategie en beleggingsbeleid met ondersteuning van de beleggingsadviescommissie, die tevens toeziet op de implementatie en het beheer hiervan. De commissie rapporteert haar bevindingen, op basis van beeldvorming en oordeelsvorming, aan het bestuur op zodanige wijze dat het bestuur in staat gesteld wordt op adequate wijze besluiten te nemen. Tevens bereidt de beleggingsadviescommissie wijzigingen in het beleggingsbeleid voor, mede op basis van de ALM-studies. De beleggingsadviescommissie adviseert het bestuur over de voorgenomen benoeming en het ontslag van operationele vermogensbeheerders na voorstellen hiertoe door de fiduciair manager op basis van de criteria van het pensioenfonds. Het bestuur blijft verantwoordelijk voor de strategische, tactische en operationele invulling van het beleggingsbeleid.

De beleggingsadviescommissie bestaat uit een vertegenwoordiging vanuit het bestuur. De directeur bestuursbureau, financieel risico-experts en de sleutelfunctie risicobeheer wonen de vergaderingen van de commissie bij. Tevens hebben de leden van de raad van toezicht een standing invitation om de vergaderingen van de commissie bij te wonen. Op verzoek van de commissie worden de vergaderingen bijgewoond door een vertegenwoordiging van de fiduciair manager van het fonds.

Risk- en auditcommissie

De risk- en auditcommissie geeft het bestuur inzicht in de risico's die het pensioenfonds loopt en in de opzet en werking van maatregelen ter beheersing van die risico's, op zo'n manier dat het bestuur initiërend kan optreden. Daarnaast heeft de risk- en auditcommissie een adviserende en beleidsvoorbereidende rol in vraagstukken op het gebied van integraal risicomanagement. De commissie heeft adviesrecht bij de benoeming van de certificerend actuaris, de externe accountant en de compliance officer.

De risk- en auditcommissie bestaat uit een vertegenwoordiging vanuit het bestuur. De manager bedrijfsvoering, de compliance officer en de sleutelfunctiehouder Risicobeheer wonen de vergaderingen bij. De sleutelfunctiehouder Interne Audit en de leden van de raad van toezicht hebben een standing invitation om de vergaderingen van de commissie bij te wonen. Op uitnodiging kunnen ook de externe accountant, de certificerend actuaris en de adviserend actuaris de vergaderingen bijwonen.

Klachtencommissie

Het fonds hanteert de term "klacht" voor alle klachten die het pensioenfonds intern behandelt. Een klacht wordt door de medewerkers van de uitvoeringsorganisatie van het fonds zelf opgelost. Indien de klacht niet naar tevredenheid van de belanghebbende is afgehandeld kan hij binnen drie weken nadat hij over de beslissing is geïnformeerd de klacht aan de klachtencommissie voorleggen (bezwaarprocedure). De klachtencommissie beoordeelt de klacht naar redelijkheid en billijkheid. Het oordeel van de commissie is een zwaarwegend advies aan het bestuur van het pensioenfonds.

De klachtencommissie komt bijeen wanneer nodig. De taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de klachtencommissie zijn vastgelegd in een klachtenregeling. De klachtencommissie heeft drie leden. De zittingstermijn van Karin Bitter liep af per 31 december 2023. Het bestuur heeft haar herbenoemd voor een nieuwe periode van vier jaar vanaf 1 januari 2024.

De samenstelling van de klachten- en geschillencommissie op 31 december 2023

Naam	Functie	Termijn	Huidige termijn eindigt op	Geslacht
Wim Witjes	voorzitter	2 ^e	31-12-2026	m
Quirijn Ligtenstein	lid	2 ^e	31-12-2026	m
Karin Bitter	lid	1 ^e	31-12-2023	v

Bestuursbureau

Het Nederlandse Pensioenfonds heeft een eigen bestuursbureau. De medewerkers van het bestuursbureau zijn in dienst van het fonds. Het bestuursbureau draagt onder verantwoordelijkheid van het bestuur zorg voor beleidsvoorbereiding en -uitvoering. Ook zorgt het bestuursbureau voor de dagelijkse aansturing en monitoring van de uitbestedingspartners. Daarnaast ondersteunt het bureau het bestuur bij de invulling van de onafhankelijke risicofunctie. Het bureau volgt de ontwikkelingen in de pensioensector en de relevante wet- en regelgeving, inclusief het toezicht hierop. Ook ondersteunt het bestuursbureau de raad van toezicht. Tevens worden de belanghebbendenorganen vanuit het bestuursbureau ondersteund door kringregisseurs.

Naast beleidsondersteuning is het bestuursbureau betrokken bij de gesprekken die worden gevoerd met potentiële toetreders en bij het uitbrengen van offertes aan werkgevers en pensioenfonds.

Het jaar 2023 stond voor het bestuur en het bestuursbureau in het teken van strategische keuzes voor de toekomst en het nieuwe pensioenstelsel. De invoering van de Wtp en het veranderde aanbod van pensioenuitvoerders waren aanleiding om te onderzoeken welke dienstverlening het beste past bij onze kernwaarden en onze ambities voor de toekomst. HNPF heeft ervoor gekozen om de solidaire premieregeling onder te brengen bij DION Pensioen Services en de flexibele premieregeling bij Visma Idella. Daarnaast volgt het bestuursbureau de ontwikkelingen rondom de Wet toekomst pensioenen op de voet en zijn diverse projectgroepen bezig met de voorbereidingen voor de overstap naar het nieuwe stelsel.

Verder stond het jaar 2023 in het teken van de toetreding en collectieve waardeoverdracht van Stichting Pensioenfonds Croda per 1 juli 2023, Stichting Pensioenfonds Xerox per 1 januari 2024 en Stichting Pensioenfonds PepsiCo Nederland per 1 januari 2024 naar een eigen besloten pensioenkring.

Raad van toezicht

De raad van toezicht bestaat uit drie personen, zijnde een voorzitter en twee leden. De raad van toezicht is zodanig samengesteld dat de leden ten opzichte van elkaar, het bestuur en welk deelbelang dan ook, onafhankelijk en kritisch kunnen opereren. De raad van toezicht heeft een gemengde samenstelling, onder meer met betrekking tot opleiding, achtergrond, persoonlijkheid, ervaring en geslacht.

Nadat op 22 december 2022 Nery Anderson door de Vergadering van Belanghebbendenorganen was benoemd tot voorzitter en Cis Marring en Frank Kusse tot leden van de raad van toezicht, is toetsing aangevraagd bij De Nederlandsche Bank.

Op 9 februari 2023 heeft De Nederlandsche Bank ingestemd met de benoeming van Nery Anderson tot voorzitter. Op 1 maart 2023 heeft Nery deze functie van Gérard Aben overgenomen. Op 9 februari heeft De Nederlandsche Bank ook ingestemd met de benoeming van Cis Marring tot lid van de raad van toezicht en op 13 maart volgde instemming met de benoeming van Frank Kusse. Hiermee is de raad van toezicht weer op volle sterkte.

De samenstelling van de raad van toezicht op 31 december 2023

Naam	Functie	Termijn	Huidige termijn eindigt op	Geboortjaar	Geslacht
Nery Anderson	voorzitter sinds 1-3-2023	1 ^e	1-1-2026	1969	v
Frank Kusse	lid sinds 13-3-2023	1 ^e	1-1-2027	1961	m
Cis Marring	lid sinds 9-2-2023	1 ^e	1-1-2027	1963	v

Vergadering van Belanghebbendenorganen

De voorzitters van de belanghebbendenorganen vormen samen de Vergadering van Belanghebbendenorganen. De Vergadering van Belanghebbendenorganen heeft kringoverstijgende taken en bevoegdheden zoals het benoemen, schorsen of ontslaan van bestuurders en leden van de raad van toezicht, het afnemen van verantwoording door de raad van toezicht en het doen van een dwingend voorstel omtrent het beloningsbeleid en de feitelijke toekenning van beloning betreffende leden van de raad van toezicht. Daarnaast heeft de Vergadering van Belanghebbendenorganen goedkeuringsrechten zoals bijvoorbeeld de wijziging van de statuten en adviesrecht over onder andere de vaststelling van het bestuursverslag en de jaarrekening, het vaststellen en wijzigen van een interne klachtenprocedure, uitbestedingen en het vaststellen en wijzigen van het communicatiebeleid.

De samenstelling van de Vergadering van Belanghebbendenorganen per 31 december 2023

Naam	Geslacht	Functie	Kring	Geleding	Termijn
Breun Breunissen	m	voorzitter	Pensioenkring Arcadis	Pensioengerechtigden	2 ^e
Jacob de Vries	m	lid	▪ Collectiviteitkring 1 ▪ Collectiviteitkring Flexibele regeling	werkgevers	1 ^e
Henk Meijerink	m	lid	Pensioenkring OWASE	werkgevers	1 ^e
Jan Hendrik Ockels	m	lid	Pensioenkring Randstad groep	pensioengerechtigden	2 ^e
Miriam van Dulleman	v	lid	Pensioenkring Sweco	deelnemers	1 ^e
Naomi Sapir	v	lid	Pensioenkring Roba	werkgevers	1 ^e
C. Van 't Hof	m	lid	Pensioenkring Cargill	werkgevers	1 ^e

In 2023 heeft de Vergadering van Belanghebbendenorganen Maarten Bonekamp benoemd tot bestuurslid per 1 januari 2024, als opvolger van André van Vliet. José Suarez Menendez is herbenoemd als voorzitter van het bestuur voor een nieuwe periode van 4 jaar. In 2023 heeft de Vergadering van Belanghebbendenorganen een voorstel gedaan tot wijziging van de feitelijke beloning van de leden van de raad van toezicht. Voorts heeft de Vergadering van Belanghebbendenorganen positief advies gegeven over het communicatiebeleidsplan 2024-2026, de klantcontactstrategie, het keuzebegeleidingsbeleid, het klachtenbeleid en de interne klachtenregeling, het beloningsbeleid en op de vaststelling van het jaarverslag en de jaarrekening 2022. Tot slot is goedkeuring verleend aan het wijzigen van de statuten.

Governance en compliance

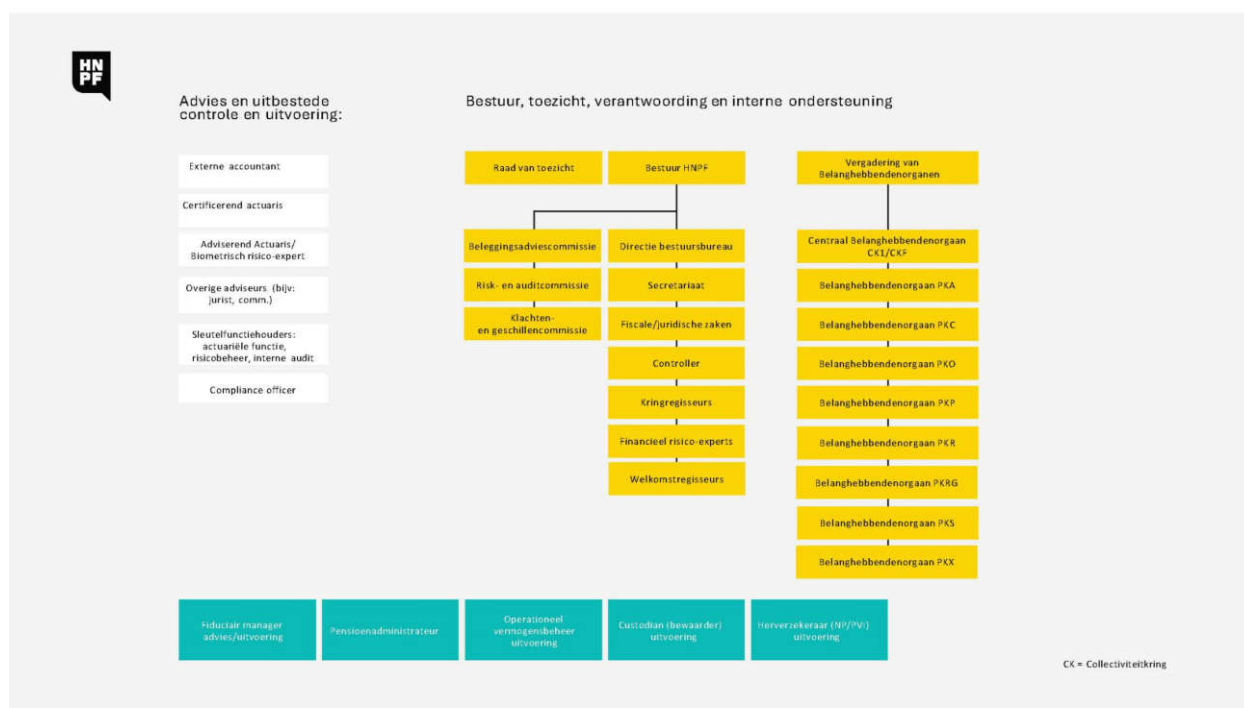
Bestuursmodel

Het Nederlandse Pensioenfonds wordt bestuurd door een onafhankelijk bestuur. De keuze voor het onafhankelijke bestuursmodel is gebaseerd op een sterkte-zwakteanalyse van de mogelijke bestuursmodellen. Uit de analyse blijkt dat een model met onafhankelijke professionele bestuurders duidelijk de voorkeur heeft. Dit hangt samen met het karakter van het APF, de complexiteit van de organisatie en het feit dat de partijen die deelname aan een APF overwegen beperking van de governancelast vaak als belangrijk argument aanvoeren. Een onafhankelijk model kent een belanghebbendenorgaan, waar veel zwaardere bevoegdheden zijn neergelegd dan bij een verantwoordingsorgaan. Wij hechten aan de betrokkenheid van de belanghebbenden bij belangrijke (strategische) onderwerpen, om zo een goed alternatief te kunnen bieden voor het eerdere pensioenfonds. Anders dan leden van het verantwoordingsorgaan worden de leden van het belanghebbendenorgaan als medebeleidsbepalers aangemerkt. De voorkeur voor een duidelijke taak- en rolverdeling binnen het ‘two tiermodel’ maakt dat voor het onafhankelijke bestuursmodel is gekozen. Met die keuze is de medezeggenschap bij bestuursbesluiten die op belanghebbenden van het fonds veel impact hebben via een belanghebbendenorgaan goed verankerd.

In 2023 is het bestuursmodel geëvalueerd. De Vergadering van Belanghebbendenorganen en de raad van toezicht hebben hoofdzakelijk om die evaluatie gevraagd vanwege de groei naar tien kringen. Het bestuur heeft met het bestuursbureau in een aantal sessies de bestuurlijke bezetting en het bestuursmodel tegen het licht gehouden. Daarbij zijn aandachtspunten geformuleerd en zijn meerdere variaties van bestuurlijke modellen besproken en geanalyseerd. De conclusie uit de besprekingen is dat het huidige model nog steeds passend is en daarom ook gehandhaafd blijft.

De belanghebbendenorganen adviseren het bestuur desgevraagd of op eigen initiatief over aangelegenheden die de betrokken collectiviteitkring betreffen. De belanghebbendenorganen bewaken dat het bestuur de belangen van de verschillende groepen evenwichtig afweegt. Daarnaast heeft ieder belanghebbendenorgaan advies- en goedkeuringsbevoegdheden bij een aantal voorgenomen besluiten van het bestuur met betrekking tot de eigen kring. Deze bevoegdheden zijn vastgelegd in de statuten.

De governancestructuur per 1 januari 2024 is in de volgende afbeelding schematisch weergegeven.

Werkwijze binnen het bestuur

Het bestuur is eindverantwoordelijk voor de pensioenregelingen die Het Nederlandse Pensioenfonds uitvoert. Het bestuur laat zich ondersteunen door commissies, te weten een risk- en auditcommissie en een beleggingsadviescommissie. Binnen Het Nederlandse Pensioenfonds fungeren de commissies als voorbereidende commissies voor het bestuur. Ze hebben geen rol in de tweede of derde lijn van het risicomanagementtraamwerk van het fonds. De tweede en derde lijn zijn daarmee onafhankelijk van de uitvoering en de eerste lijn ingericht: zij rapporteren direct aan het bestuur.

Het bestuur vindt dat een commissie toegevoegde waarde moet hebben voor de bestuurlijke kwaliteit. Gezien de bestuursomvang met drie leden geldt dit voor een risk- en auditcommissie en een beleggingsadviescommissie. Tevens borgt het bestuur met het instellen van deze commissies dat de taken die binnen het domein van deze commissies vallen de focus krijgen die het bestuur noodzakelijk acht, zeker omdat zowel het beheerd vermogen als de risico's in een kort tijdsbestek aanmerkelijk kunnen wijzigen. De taken die (nog) niet in een commissie zijn belegd worden direct door het bestuur behandeld.

Het bestuur krijgt op alle beleidsterreinen ondersteuning van het bestuursbureau.

Naleving Code Pensioenfondsen

Bij de inrichting van Het Nederlandse Pensioenfonds heeft de Code Pensioenfondsen als leidraad gediend. In dit jaarverslag geven wij een toelichting over de naleving van de Code Pensioenfondsen 2018. Er is een herziene Code Pensioenfondsen die per 1 januari 2024 in werking is getreden en de Code Pensioenfondsen uit 2018 vervangt. Pensioenfondsen krijgen in 2024 de gelegenheid om de herziene code te implementeren.

De normen in de Code Pensioenfondsen 2018 zijn gegroepeerd in acht thema's. De acht thema's zijn:

1. Vertrouwen waarmaken
2. Verantwoordelijkheid nemen
3. Integer handelen
4. Kwaliteit nastreven
5. Zorgvuldig benoemen
6. Gepast belonen
7. Toezicht houden en inspraak waarborgen
8. Transparantie bevorderen

De manier waarop wij deze thema's invullen, is hieronder toegelicht. Vervolgens geven we een toelichting over de norm waar we gemotiveerd van afwijken (volgens het "pas toe of leg uit"-principe). In de bijlage Rapportagenormen Code Pensioenfondsen bij dit jaarverslag wordt, conform het advies van de Monitoringcommissie Code Pensioenfondsen, voor een achttal normen specifiek aangegeven wat de vindplaats is in dit verslag.

Toelichting op de normen die we naleven

Thema 1 Vertrouwen waarmaken

Normen 1 – 9 gaan over vertrouwen waarmaken. Dat blijkt vooral uit adequaat bestuur, maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid en zorgvuldig risicomanagement. De normen zijn onder andere vastgelegd in onze statuten, de ABTN en het uitbestedingsbeleid. In beleidsdocumenten is beschreven dat het bestuur altijd eindverantwoordelijk is. In het jaarverslag legt het bestuur verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Daarnaast is het bestuur in gezamenlijke vergaderingen rechtstreeks in gesprek met het belanghebbendenorgaan van iedere collectiviteitkring en met de Vergadering van Belanghebbendenorganen.

Het bestuur heeft beleggingsbeleid op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen vastgelegd. Het bestuur volgt een zogenoemd "top-down beleggingsproces". Verantwoord beleggen is onderdeel van het strategisch beleid van ons fonds en onderdeel van onze missie. Bij de haalbaarheidstoets worden de belanghebbenden betrokken via het belanghebbendenorgaan.

Het bestuur heeft een document over integraal risicomanagement vastgesteld. Evaluatie vindt jaarlijks plaats. Er is een jaarkalender opgesteld voor de risicomanagementcyclus. Ook in het financieel crisisplan staan de risico's en bijbehorende beheersmaatregelen met betrekking tot de financiële risico's beschreven. Het bestuur heeft naast een financieel crisisplan ook een noodprocedure voor spoedeisende situaties opgesteld. Dit is vastgelegd in ons Business Continuity Plan.

Thema 2 Verantwoordelijkheid nemen

Normen 10 – 14 gaan over verantwoordelijkheid nemen voor de uitvoering van de pensioenregeling.

Het bestuur draagt te allen tijde eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering. Specifieke taken zijn uitbesteed aan uitbestedingspartners en de taak- en rolverdeling is daarbij expliciet vastgelegd. De normen zijn verankerd in het uitbestedingsbeleid van het fonds. Ieder kwartaal rapporteert de uitbestedingspartij over de dienstverlening en de mate waarin de SLA-normen zijn gerealiseerd. In de SLA's met uitbestedingspartners is geregeld dat het bestuur jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering en de gemaakte kosten kritisch evalueert.

In ons uitbestedingsbeleid hebben wij vastgelegd dat in de overeenkomst tot uitbesteding ten minste wordt vastgelegd dat de partij aan wie wordt uitbesteed de werkzaamheden niet deels of geheel op zijn beurt uitbesteedt aan een derde partij, anders dan met onze uitdrukkelijke schriftelijke toestemming. Er is een volledige "look-through" van onder- en onderonderuitbesteding. Daarnaast moeten alle uitbestedingspartijen aantonen dat ze een beloningsbeleid voeren waarbij het variabele deel niet kan leiden tot ongewenste beloningsprikkels, zodat de belangen van het fonds niet in gevaar kunnen worden gebracht. In de uitbestedingsovereenkomst met dienstverleners hebben we de aansprakelijkheid voor schade als gevolg van toerekenbare tekortkomingen vastgelegd.

Thema 3 Integer handelen

Normen 15 – 22 gaan over de manier waarop het bestuur een cultuur van integriteit en compliance bevordert. Deze normen zijn uitgewerkt in de ABTN's, de gedragscode, het integriteitsbeleid en het uitbestedingsbeleid. Ons jaarverslag geeft inzicht in de door de bestuursleden uitgeoefende relevante nevenfuncties. Het onderwerp

compliance maakt structureel deel uit van de bestuursagenda. Het bestuur heeft een klokkenluidersregeling en een incidentenregeling vastgesteld en een compliance officer benoemd. De compliance officer vervult een onafhankelijke rol binnen het fonds. De compliance officer heeft als taak toe te zien op de naleving van relevante wet- en regelgeving en de gedragscode, zowel binnen het fonds en de fondsorganen als bij onze uitbestedingspartners.

Thema 4 Kwaliteit nastreven

Normen 23 – 30 gaan over kwaliteitseisen, het beleid dat daarop gevoerd wordt en het lerend vermogen van de organisatie. Het bestuur heeft een geschiktheidsplan opgesteld dat ervoor zorgt dat de deskundigheid van het bestuur, de leden van de raad van toezicht en de leden van de belanghebbendenorganen continu op peil is. Het bestuur is zich bewust van de continu veranderende wereld en ziet het als zijn verantwoordelijkheid de deskundigheid up-to-date te houden. Er zijn specifieke profielschetsen opgesteld voor bestuursleden, de leden van de raad van toezicht en de leden van de belanghebbendenorganen. Het bestuur, de raad van toezicht en de belanghebbendenorganen evalueren jaarlijks hun eigen functioneren (eens in de drie jaar gebeurt dat onder leiding van een derde) en zorgen voor permanente educatie van de leden.

In de statuten is de wijze van besluitvorming van het bestuur vastgelegd. Hierin hebben we beschreven dat elke bestuurder één stem heeft. Het bestuur neemt besluiten bij gewone meerderheid van stemmen.

Het bestuur heeft een regeling voor de behandeling van klachten opgesteld. De klachtenregeling is in 2023 in lijn gebracht met de Gedragslijn, goed omgaan met klachten en de termijnen en definities in de Wet toekomst pensioenen.

Thema 5 Zorgvuldig benoemen

Normen 31 – 40 hebben betrekking op zorgvuldig handelen bij (her)benoeming en ontslag, en zorgen voor geschiktheid, complementariteit en diversiteit in de samenstelling van de organen van het fonds. Het geschiktheidsplan stelt dat de samenstelling van het bestuur (en overige bestuursorganen) complementair en divers moet zijn. In het beleidsplan diversiteit hebben wij aangegeven hoe een divers samengesteld bestuur (en overige organen) eruit moet zien. Bij het invullen van vacatures, bij het opstellen van profielen en bij werving wordt rekening gehouden met complementariteit en diversiteit, waarbij zij opmerkt dat het bestuur diversiteit breder ziet dan alleen leeftijd en geslacht.

Bepaald is dat een termijn van een bestuurder vier jaar duurt en dat een bestuurder maximaal tweemaal herbenoemd kan worden. Deze bepaling is gewijzigd in de herziene Code Pensioenfondsen die per 1 januari 2024 in werking is getreden. De herbenoeming voor een derde termijn van de voorzitter is gemotiveerd conform de herziene Code.

De belanghebbendenorganen kennen een evenwichtige vertegenwoordiging van de collectiviteitkring. De belanghebbendenorganen hebben een rooster van aftreden opgesteld. In de statuten staat de procedure bij schorsing en/of ontslag beschreven. Bestuursleden, leden van de raad van toezicht en leden van het belanghebbendenorgaan worden benoemd met inachtneming van een profielschets.

Thema 6 Gepast belonen

Normen 41 – 45 gaan over een verantwoord en beheerst beloningsbeleid, gericht op kwaliteit, continuïteit en consistentie. Dit is vastgelegd in ons beloningsbeleid. Jaarlijks wordt expliciet aangegeven wat de beloningen zijn voor bestuur, raad van toezicht en de belanghebbendenorganen.

Het pensioenfonds voert een beheerst en duurzaam beloningsbeleid. Het beloningsbeleid is in overeenstemming met de werkzaamheden, het risicoprofiel, de doelstellingen, het langetermijnbelang, de financiële stabiliteit en de prestaties van het pensioenfonds als geheel en draagt bij aan een deugdelijk, prudent en doeltreffend bestuur van het pensioenfonds. De beloning staat in redelijke verhouding tot de gedragen verantwoordelijkheid, de aan de functie gestelde eisen en het feitelijke tijdsbeslag. Ons beloningsbeleid wordt zo veel als mogelijk gekoppeld aan objectieve en maatschappelijk aanvaarde normen. Wij hanteren geen prestatiegerelateerde beloningen.

Thema 7 Toezicht houden en inspraak waarborgen

Normen 46 – 57 gaan over de manier waarop het fonds het intern toezicht op de kwaliteit en integriteit van de bedrijfsvoering waarborgt.

Onafhankelijkheid van de raad van toezicht is onderdeel van de profielschets bij werving van leden. De raad van toezicht heeft haar toezichtvisie vastgelegd in een document dat op de website is geplaatst. Daarin komt terug wat de doelstelling is van het intern toezicht, de invulling en de werkwijze. De raad van toezicht stelt een jaarplan vast. In het jaarplan komen de thema's aan de orde waar de raad van toezicht het komende kalenderjaar de focus op legt. Deze thema's zijn tot stand gekomen na overleg met het bestuur, belanghebbendenorganen en sleutelfunctiehouders. In de rapportage Intern Toezicht legt de RvT haar bevindingen vast van het afgelopen jaar en dit dient als basis voor de verantwoordingsrapportage in het jaarverslag. De raad van toezicht heeft minstens zes keer per jaar overleg met het bestuur. De raad van toezicht betreft de VITP Toezichtcode, de Code Pensioenfondsen en de naleving hiervan bij zijn taak. De taken en werkzaamheden van de raad zijn opgenomen in de statuten en vastgelegd in het reglement van de raad van toezicht. De raad van toezicht legt verantwoording af aan de belanghebbendenorganen en de Vergadering van Belanghebbendenorganen en hiermee ook aan de werkgevers.

De samenwerkingsafspraken met de belanghebbendenorganen zijn in overleg vastgesteld en in de reglementen vastgelegd. In de reglementen is opgenomen dat de belanghebbendenorganen waarborgen dat hun leden onafhankelijk en kritisch kunnen opereren. In de statuten zijn de taken, bevoegdheden en ontslagprocedures vastgelegd. Het bestuur legt verantwoording af aan de belanghebbendenorganen van alle kringen over het beleid van het fonds en de wijze waarop het is uitgevoerd voor zover dit beleid of de wijze van uitvoering uitsluitend betrekking heeft op de collectiviteitkring waarvoor het desbetreffende belanghebbendenorgaan is ingesteld. Er is minimaal twee keer per jaar overleg met elk belanghebbendenorgaan. Daarnaast legt het bestuur verantwoording af aan de Vergadering van Belanghebbendenorganen over kringoverstijgend beleid en de wijze van uitvoering door het fonds.

Als het bestuur een accountant of actuaris niet-controlewerkzaamheden wil laten verrichten, verstrekt het bestuur hiervoor een afzonderlijke opdracht. Het bestuur beoordeelt ten minste eens in de vier jaar het functioneren van de accountant en de actuaris.

Thema 8 Transparantie bevorderen

Normen 58 – 65 gaan over de manier waarop het fonds openheid nastreeft, communiceert over missie, visie en risico's en verantwoording aflegt over gevoerd beleid. Het bestuur hecht aan transparantie. Dat komt in diverse beleidsdocumenten naar voren. Het bestuur beschrijft in het jaarverslag helder en duidelijk de missie, visie en strategie van het fonds. Het geeft daarin aan in hoeverre het fonds de gestelde doelen heeft bereikt. Het bestuur rapporteert in het jaarverslag ook over de naleving van de gedragscode en de Code Pensioenfondsen en over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.

Het bestuur heeft werkzaamheden uitbesteed die als gevolg van complexiteit van regelgeving effectiever en efficiënter kunnen worden verricht door een externe partij dan door middel van uitvoering in eigen beheer. Dit geldt ook voor het uitvoeren van verzekerings- en beleggingsproducten. Het bestuur is van oordeel dat de belangen van de deelnemers bij deze uitbesteding beter zijn gediend. Elders in het jaarverslag hebben we hierover aanvullende informatie opgenomen.

Aan transparantie in communicatie wordt aandacht besteed in het communicatiebeleidsplan. Om zo effectief mogelijk te zijn, zetten wij moderne communicatiemiddelen in ter verhoging van de effectiviteit.

Wij beschikken over een klachtenregeling, die via onze website toegankelijk is. Elders in het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten.

Toelichting op normen waar we van afwijken

Op één punt voldoen wij niet aan de Code Pensioenfondsen. Dat betreft norm 33. Norm 33 stelt dat in zowel het bestuur als het belanghebbendenorgaan ten minste één man en één vrouw zitting moeten hebben, en zowel personen van boven als onder de 40 jaar. Wij streven binnen de mogelijkheden van het onafhankelijke bestuursmodel voor alle organen naar een evenwichtige verdeling van functies over leeftijd en geslacht. Dit is vastgelegd in ons diversiteitsbeleid. Bij het invullen van vacatures, bij het opstellen van profielen en bij werving houden we rekening met complementariteit en diversiteit, waarbij het bestuur diversiteit breder ziet dan alleen leeftijd en geslacht.

In het bestuur, de raad van toezicht en de belanghebbendenorganen zitten zowel mannen als vrouwen. Op dit punt wordt voldaan aan norm 33. In het bestuur en de raad van toezicht zitten echter geen leden onder de 40 jaar. De belanghebbendenorganen van Pensioenkring Cargill Bionindustrial, Pensioenkring OWASE en Pensioenkring

Randstad Groep hebben geen (aspirant-)leden onder de 40 jaar. Het Centraal Belanghebbendenorgaan van Collectiviteitkring 1 en Collectiviteitkring Flexibele regeling alsmede het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Arcadis hebben één lid onder de 40 jaar. De belanghebbendenorganen van Pensioenkring Roba en Pensioenkring Sweco hebben twee leden onder de 40 jaar.

Het bestuur is zich ervan bewust dat de huidige situatie afwijkt van hetgeen beoogd wordt met de norm uit de Code Pensioenfondsen. Het ziet het als zijn taak hier alert op te blijven bij het invullen van vacatures. In het geschiktheidsplan is het streven naar complementariteit en diversiteit als taak opgenomen. Bij het opstellen van de profielen en de werving wordt rekening gehouden met het diversiteitsbeleid. Het bestuur heeft een stappenplan diversiteit vastgesteld om de diversiteit binnen het fonds te waarborgen. Bij een bestuur en een raad van toezicht die beide uit drie leden bestaan, is het echter lastig om naast kennis- en ervaringseisen ook te voldoen aan leeftijdsdiversiteit.

Het bestuur heeft de ambitie om voor de kringen deelnemerspanels van wisselende samenstelling in te richten met ook jonge deelnemers om periodiek mee van gedachten te wisselen. Het deelnemerspanel kan tevens als kweekvijver voor de belanghebbendenorganen fungeren. Bij Pensioenkring OWASE is in 2022 gestart met een deelnemerspanel bestaande uit drie werknemers met uiteenlopende leeftijden. In 2023 zijn we bij Pensioenkring Randstad Groep gestart met een panel bestaande uit gepensioneerden. In 2024 wordt gestart met een deelnemerspanel voor Collectiviteitkring 1. Bij een aantal andere kringen bestaan er plannen om eveneens een deelnemerspanel in te richten.

Code Pensioenfondsen 2024

Op 1 januari 2024 is een herziene Code Pensioenfondsen in werking getreden. Pensioenfondsen krijgen in 2024 de gelegenheid om de herziene code te implementeren. In het eerste kwartaal 2024 hebben wij een checklist opgesteld en gekeken welke wijzigingen doorgevoerd moeten worden om de herziene code te implementeren.

Bij de evaluatie van de missie, visie en strategie begin 2024 is rekening gehouden met de nieuwe code. Het bestuur heeft een voorgenomen besluit genomen om de artikelen ten aanzien van de Code Pensioenfondsen in de statuten te wijzigen. In de herziene code is opgenomen dat de eerste zittingstermijn van een lid van het bestuur, de raad van toezicht of het belanghebbendenorgaan maximaal vier jaar is. Deze functionarissen kunnen voor een tweede termijn van maximaal vier jaar worden benoemd. Een bestuurslid en een lid van het belanghebbendenorgaan kunnen, als daartoe aanleiding bestaat, voor een derde termijn van maximaal vier jaar worden benoemd. In dat geval onderbouwt het bestuur de aanleiding voor een derde benoeming en deelt het bestuur die met de overige fondsorganen. Bij de herbenoeming van de voorzitter van het bestuur voor een derde termijn hebben wij vooruitlopend op de nieuwe code een onderbouwing opgesteld. Deze is gedeeld met de raad van toezicht en de Vergadering van Belanghebbendenorganen in verband met hun rol bij benoemingen. In de paragraaf Samenstelling bestuur wordt dit nader toegelicht.

Geschiktheidsbevordering en zelfevaluatie

In 2022 heeft het bestuur het geschiktheidsplan geëvalueerd en vastgesteld. Dit plan heeft als doel om de geschiktheid van bestuurders en (mede-)beleidsbepalers van Het Nederlandse Pensioenfonds te waarborgen en te bevorderen. Het geschiktheidsplan wordt in het tweede kwartaal 2024 opnieuw geëvalueerd. Het bestuur heeft besloten de evaluatie op te pakken na de wijziging in de bestuurssamenstelling per 1 januari 2024, waarbij Maarten Bonekamp André van Vliet heeft opgevolgd als bestuurslid.

In het jaar 2023 zijn in het kader van permanente educatie persoonlijke opleidingen gevolgd en seminars en themabijeenkomsten bijgewoond. Het bestuur heeft gedurende het jaar in een kennissessie stilgestaan bij diverse onderwerpen betreffende het nieuwe pensioenstelsel en de eigen risicobeoordeling (ERB).

Daarnaast zijn er voor elk (centraal) belanghebbendenorgaan één of twee kennissessies over het nieuwe pensioenstelsel georganiseerd.

Voor de leden van het bestuur, de raad van toezicht en de belanghebbendenorganen zijn twee gezamenlijke kennissessies georganiseerd over invaren en voorrangsregels, en over het strategische thema divergeren en convergeren. Daarnaast heeft het bestuur een bijpraatsessie georganiseerd voor leden van

de belanghebbendenorganen over het evenwichtigheidskader en andere onderwerpen die in 2023 op de bestuursagenda hebben gestaan.

Onderdeel van de geschiktheidscyclus is de jaarlijkse zelfevaluatie van de verschillende pensioenfondsorganen. In 2021 heeft de zelfevaluatie van alle fondsorganen plaatsgevonden onder begeleiding van een externe partij. Wij vinden dat het meerwaarde heeft om de zelfevaluatie van de fondsorganen gezamenlijk te houden. Begin 2022 is hier nadere invulling aan gegeven in een gezamenlijke sessie met het bestuur, de raad van toezicht en de Vergadering van Belanghebbendenorganen. Het doel van de sessie was optimalisatie van de samenwerking en de overlegstructuur tussen het bestuur, de raad van toezicht en de Vergadering van Belanghebbendenorganen. Aan de hand van de conclusies en acties uit deze sessie zijn aanpassingen doorgevoerd in de overlegstructuur, het vergaderschema en de agendaopstelling. In 2022 en 2023 heeft de jaarlijkse zelfevaluatie van het bestuur, de raad van toezicht, de Vergadering van Belanghebbendenorganen en de belanghebbendenorganen van alle kringen in eigen geleding plaatsgevonden. In 2024 zal de zelfevaluatie weer plaatsvinden onder begeleiding van een externe partij.

Gedragscode

Het Nederlandse Pensioenfonds hecht grote waarde aan het op integere wijze behalen van de doelstellingen. In ons integriteitsbeleid hebben we weergegeven wat wij onder integriteit verstaan. Daarmee waarborgen we een juiste toepassing daarvan. Het integriteitsbeleid vindt nadere uitwerking in andere beleidsdocumenten, zoals de gedragscode, de klokkenluidersregeling en de incidentenregeling. In 2023 heeft het bestuur al deze documenten geëvalueerd en herzien waar nodig.

Door uitvoering van het beleid en het toepassen van deze regelingen voorkomen we belangenconflicten. Zo is voor iedereen duidelijk wat van hem of haar wordt verwacht.

In het geval van uitbesteding borgt Het Nederlandse Pensioenfonds dat de uitbestedingspartner minimaal in lijn handelt met de gedragscode van het fonds. De eigen gedragscode is van toepassing op de verbonden personen van Het Nederlandse Pensioenfonds. Dit zijn de medewerkers van het bestuursbureau, de leden van de raad van toezicht en de leden van de belanghebbendenorganen. De gedragscode is ook van toepassing op de bestuurders, in hun hoedanigheid van insider van Het Nederlandse Pensioenfonds.

Algemene verordening gegevensbescherming

In 2019 heeft de werkgroep AVG van de Pensioenfederatie na overleg met de Autoriteit Persoonsgegevens de Gedragslijn verwerking persoonsgegevens ontwikkeld. Deze gedragslijn biedt pensioenfondsen een kader om de Algemene verordening gegevensbescherming na te leven. De algemene ledenvergadering van de Pensioenfederatie heeft deze Gedragslijn verwerking persoonsgegevens pensioenfondsen in juni 2019 vastgesteld. Na een "gewenningsperiode" van zes maanden is deze op 1 januari 2020 in werking getreden. In 2022 is de gedragslijn geactualiseerd. Tijdens een algemene ledenvergadering van de Pensioenfederatie is ingestemd met de geactualiseerde gedragslijn. Deze geactualiseerde Gedragslijn verwerking persoonsgegevens geldt per 1 januari 2023.

Het Nederlandse Pensioenfonds heeft de gedragslijn van de Pensioenfederatie in 2023 nageleefd.

Klachten

Gedragslijn goed omgaan met klachten

De algemene ledenvergadering van de Pensioenfederatie heeft op 14 juni 2022 ingestemd met de gedragslijn Goed omgaan met klachten. Deze gedragslijn regelt het behandelen, rapporteren en leren van klachten van deelnemers. De gedragslijn kent een implementatieperiode van anderhalf jaar. Op 1 januari 2024 horen alle leden van de Pensioenfederatie aan de gedragslijn te voldoen. Om de voortgang in goed omgaan met klachten te volgen, vindt een jaarlijkse uitvraag plaats. Hierbij werkt de Pensioenfederatie samen met de Stichting Gouden Oor. In 2023 hebben we de 1-meting ingevuld. De overall score van Het Nederlandse Pensioenfonds van 84% wordt gekwalificeerd als goed.

Klachtenprocedure

In 2023 hebben wij een beleidsdocument opgesteld voor klachten. Ook is onze interne klachtenregeling aangepast. Daarbij is aansluiting gezocht bij de Gedragslijn goed omgaan met klachten en bij de definities en termijnen in de

Wet toekomst pensioenen ten aanzien van de afhandeling van klachten. Daarnaast is een verwijzing naar de externe geschilleninstantie in de klachtenregeling opgenomen.

In de Wet toekomst pensioenen is geregeld dat pensioenfondsen verplicht zijn om zich aan te sluiten bij een externe geschilleninstantie. De Stichting Geschillen Instantie Pensioenfondsen (GIP) is per 1 januari 2024 van start gegaan. De instantie is door de minister voor Armoedebestrijding, Participatie en Pensioenen aangewezen. Deelnemers kunnen er terecht als zij een geschil hebben met hun pensioenfonds dat niet via de interne klachtenprocedure kan worden opgelost. Het Nederlandse Pensioenfonds heeft zich bij GIP aangesloten.

Klachten in 2023

In 2023 zijn 7 klachten geregistreerd. Er zijn 3 klachten als onterecht beoordeeld. Indien de klacht niet naar tevredenheid is afgehandeld kan de belanghebbende de klacht aan de interne klachtencommissie voorleggen. Er is in 2023 geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om bezwaar te maken bij de interne klachtencommissie.

Er zijn een tweetal verbeteringen doorgevoerd. Voor één deelnemer is de administratie aangepast naar aanleiding van zijn klacht ten aanzien van de informatieverstrekking. Het webaccount van een deelnemer is gereset nadat bleek dat hij niet op het portaal kon komen om het UPO te downloaden.

	Aantal klachten
service en klantgerichtheid	1
behandelingsduur	1
informatieverstrekking	2
deelnemersportaal	
keuzebegeleiding	
pensioenberekening en -betaling	
registratie werknemersgegevens/datakwaliteit	
toepassing wet- en regelgeving: algemeen	3
toepassing wet- en regelgeving: invaren, transitie	
financiële situatie	
duurzaamheid	
overig	

Uitbesteding

Het Nederlandse Pensioenfonds heeft de administratieve uitvoering van de pensioenregeling, het fiduciair management en het vermogensbeheer uitbesteed aan derde partijen. Hiervoor is uitbestedingsbeleid vastgesteld, waarin is bepaald aan welke eisen onze uitbestedingen moet voldoen. De uitbestedingen dragen bij aan een beheerste en integere bedrijfsvoering van Het Nederlandse Pensioenfonds tegen een aanvaardbaar kostenniveau.

Het bestuur is in 2023 een nieuwe uitbesteding aangegaan voor de pensioenadministratie bij DION Pensioen Services. Het bestuur heeft geoordeeld dat deze nieuwe uitbesteding voldoet aan het uitbestedingsbeleid.

Het bestuur heeft daarnaast besloten om de pensioenuitvoering van Collectiviteitkring Flexibele regeling per 1 januari 2024 onder te brengen bij Visma Idella. Het bestuur heeft geconstateerd dat ook deze nieuwe uitbesteding voldoet aan het uitbestedingsbeleid.

Met onze uitbestedingspartners hebben we concrete afspraken over vergoedingen. De prestatiebeloningen die we in de contracten met uitbestedingspartners hebben vastgelegd zijn zodanig dat ze de partijen niet aanmoedigen om meer risico te nemen dan wij aanvaardbaar achten. Het bestuursbureau voert periodiek overleg met de uitbestedingspartners over de kwaliteit van de uitvoering en rapporteert hierover aan de commissies en het bestuur.

Uitbesteden brengt risico's met zich mee. Het uitbestedingsrisico (het risico dat de continuïteit van de bedrijfsvoering, de integriteit en de kwaliteit van de uitbestedingspartners onvoldoende gewaarborgd zijn) komt aan bod in de paragraaf Integraal risicomanagement.

Uitbestedingspartners

Het Nederlandse Pensioenfonds maakt gebruik van de volgende uitbestedingspartners:

- A.s.r. Pensioenfonds Services is aangesteld als pensioenadministrateur voor de operationele werkzaamheden voor de pensioenadministratie, de pensioencommunicatie en de actuariële en financiële administratie van het fonds. Bij aanvang van de activiteiten van Het Nederlandse Pensioenfonds is hiertoe met a.s.r. Pensioenfonds Services een uitbestedingsovereenkomst aangegaan. a.s.r. Pensioenfonds Services voert de pensioenregeling uit van Collectiviteitkring 1, Pensioenkring Arcadis, Pensioenkring OWASE (tot 1 november 2023), Pensioenkring Randstad Groep en Pensioenkring Sweco (tot 1 februari 2024).
- Blue Sky Group is via een uitbestedingsovereenkomst aangesteld als pensioenadministrateur voor Collectiviteitkring Flexibele regeling tot en met 31 december 2023.
- Visma Idella B.V. is via een uitbestedingsovereenkomst aangesteld als pensioenadministrateur voor Collectiviteitkring Flexibele regeling vanaf 1 januari 2024.
- Voor de uitvoering en communicatie van de pensioenregelingen van Pensioenkring Roba is Appel Pensioenuitvoering B.V. via een uitbestedingsovereenkomst aangesteld als pensioenadministrateur.
- DION Pensioen Services B.V. is via een uitbestedingsovereenkomst aangesteld als pensioenadministrateur voor de operationele werkzaamheden voor de pensioenadministratie en de financiële administratie van een aantal kringen. DION Pensioen Services voert de pensioenregeling uit van Pensioenkring Cargill Bioindustrial, Pensioenkring OWASE (vanaf 1 november 2023), Pensioenkring PepsiCo, Pensioenkring Sweco (vanaf 1 februari 2024) en Pensioenkring Xerox.
- De fiduciair manager voor ondersteuning bij de beleggingsstrategie, het beleggingsbeleid en de implementatie hiervan is Van Lanschot Kempen Investment Management N.V. Op 31 december 2022 is de juridische naam van deze partner gewijzigd van Kempen Capital Management N.V. in Van Lanschot Kempen Investment Management N.V. Onder de werkzaamheden valt het selecteren van operationele vermogensbeheerders, die vervolgens door het bestuur worden aangesteld. Sinds de aanvang van de activiteiten van Het Nederlandse Pensioenfonds is Van Lanschot Kempen Investment Management N.V. via een uitbestedingsovereenkomst bij het pensioenfonds betrokken.
- Operationeel vermogensbeheerders (OVb's) voor het feitelijke beheer van (delen van) het pensioenkapitaal selecteren wij specifiek op basis van vastgestelde criteria van Het Nederlandse Pensioenfonds.
- Bij aanvang van de activiteiten van Het Nederlandse Pensioenfonds is KAS BANK N.V. als custodian aangesteld. In de loop van 2019 is KAS BANK verder gegaan onder de naam CACEIS Investor Services. De custodian zorgt voor het centraal administreren en bewaren van de beleggingen en voor het uitvoeren van de bewaarfunctie van de bankrekeningen van het pensioenfonds voor stortingen en onttrekkingen aan het pensioenkapitaal.
- Voor de beleggingsadministratie van Collectiviteitkring Flexibele regeling is AssetCare aangesteld.
- Daarnaast heeft Het Nederlandse Pensioenfonds de inrichting en het beheer van de ICT-omgeving van het bestuursbureau uitbesteed aan DeLorentz & Partners B.V.
- Overige dienstverleners waar het bestuur werkzaamheden aan heeft uitbesteed zijn Legisway en HR2day.

Pensioenbeheer

Het Nederlandse Pensioenfonds is het enige volledig onafhankelijke algemeen pensioenfonds van Nederland. We stellen deelnemers en hun toekomst centraal in alles wat wij doen. Wij zijn een onafhankelijke stichting die zelf krachtige en kundige partners kiest om mee samen te werken. Daardoor maken we objectief en vanuit een groot aanpassingsvermogen de beste keuzes in het belang van onze deelnemers.

Meerdere pensioenuitvoerders

De invoering van de Wtp en het veranderde aanbod van pensioenuitvoerders waren voor ons aanleiding om te onderzoeken welke dienstverlening het beste past bij onze kernwaarden en onze ambities voor de toekomst. Wij hebben ervoor gekozen de solidaire premiereregeling onder te brengen bij DION Pensioen Services en de flexibele premiereregeling bij Visma Idella. We faciliteren in het nieuwe stelsel zowel het solidaire als het flexibele contract. Daarnaast hebben wij toekomstbestendige oplossingen voor (gesloten) pensioenfondsden die in het FTK willen blijven.

In DION Pensioen Services en Visma Idella hebben we samenwerkingspartners gevonden die voldoende capaciteit hebben voor onze groeiambities. Groei is belangrijk omdat we daarmee schaalgroottes creëren, niet alleen op het gebied van vermogensbeheer, maar ook in de pensioenadministratie en de klantbediening. Daarmee kunnen we de uitvoeringskosten per deelnemer zo laag mogelijk houden.

Met de keuzes die we gemaakt hebben, gaan we samen met twee gespecialiseerde uitvoerders de toekomst tegemoet. DION maakt gebruik van het platform Lumera en is een ervaren, betrouwbare partner met een uitstekend trackrecord voor de uitvoering van DB-regelingen. DION voerde al de administratie voor een aantal van onze kringen. DION is een wendbare organisatie die goed in staat is om onze klantcontactstrategie vorm te geven.

Visma Idella is leverancier van specialistische software. Sinds twee jaar biedt Visma Idella ook pensioenuitvoering aan. Deze organisatie beschikt over een ervaren team op het gebied van pensioenuitvoering en heeft de noodzakelijke capaciteit om de groei in het aantal flexibele pensioenregelingen bij HNPF te kunnen faciliteren. Door onze keuze voor Visma Idella met het platform VIPS zijn wij klaar om vanaf april 2024 FPR-regelingen te kunnen uitvoeren.

Per 1 januari 2025 eindigt het huidige contract met a.s.r. Pensioenfonds Services. In dat kader zijn we in de tweede helft van 2022 gestart met het zoeken naar een oplossing voor de administratie van onze kringen voor de periode na 1 januari 2025. Hiervoor zijn we gesprekken gestart met andere uitvoerders die met Lumera werken. Na een zorgvuldig traject is de keuze op DION Pensioen Services gevallen. De belanghebbendenorganen van de desbetreffende kringen hebben positief geadviseerd over de overgang naar DION.

De administratie van Pensioenkring Roba blijft uiterlijk tot aan de overgang naar de Wtp bij Appel Pensioenuitvoering. Voor Pensioenkring Roba wordt naast een middelloonregeling ook een eindloonregeling uitgevoerd.

De DC-regeling van Collectiviteitkring Flexibele regeling werd tot en met 31 december 2023 uitgevoerd door Blue Sky Group. In 2023 zijn we op zoek gegaan naar een pensioenuitvoerder voor onze DC-kring en voor de uitvoering van de flexibele premieregeling. Na een zorgvuldig traject is gekozen voor Visma Idella. Na een positief advies van het belanghebbendenorgaan hebben we besloten de pensioenuitvoering van Collectiviteitkring Flexibele regeling uit te besteden aan Visma per 1 januari 2024.

Een samenwerking met meerdere administrateurs in de komende jaren maakt ons wendbaar en heeft het grote voordeel van flexibiliteit in capaciteit.

Financiële paragraaf

Weerstandsvermogen

Volgens de vergunningseisen moet Het Nederlandse Pensioenfonds beschikken over voldoende weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen is bedoeld om de bedrijfsrisico's van de stichting te kunnen opvangen. Deze risico's brengen wij niet ten laste van de collectiviteitkringen van het fonds.

Financiering van de niet-financiële risico's vindt plaats vanuit het wettelijk vereiste weerstandsvermogen van Het Nederlandse Pensioenfonds. Het Nederlandse Pensioenfonds kan opgetreden schades ten laste brengen van het weerstandsvermogen. De risicoanalyse herijken we jaarlijks met behulp van het ICAAP-model (Internal Capital Adequacy Assessment Process). Naarmate de tijd voortschrijdt, krijgen wij op basis van ervaring steeds beter inzicht in processen en risico's. In 2023 heeft de herijking van het ICAAP plaatsgevonden en is het benodigde risicokapitaal vastgesteld op € 502 duizend voor 2023. Dit is een toename ten opzichte van 2022 (€ 493 duizend), met name door hogere risico's met betrekking tot financiële parameters en per saldo hogere operationele risico's door de tijdelijke uitbreiding van het aantal uitvoerders.

Het aanwezige weerstandsvermogen op 31 december 2023 bedraagt € 11.132 duizend (2022: € 9.589 duizend). Het vereiste weerstandsvermogen bedraagt € 10.040 duizend (2022: € 8.509 duizend). Het Nederlandse Pensioenfonds beschikt dus over ruim voldoende weerstandsvermogen. Het surplus bedraagt € 1.092 duizend (2022: € 1.080 duizend).

Voor toetredende partijen geldt dat het weerstandsvermogen wordt gevormd door een vast percentage van het pensioenvermogen onder beheer van het pensioenfonds. Het Nederlandse Pensioenfonds rekent over alle ontvangen bedragen een opslag van 0,2%, op de volgende wijze:

- een opslag van 0,2% in de bij werkgevers in rekening gebrachte premie;
- een opslag van 0,2% in de koopsom bij een collectieve waardeoverdracht;
- een onttrekking aan de collectiviteitkring ter grootte van 0,2% van de wettelijke overdrachtswaarde bij inkomende individuele waardeoverdrachten;
- een afslag van 0,2% van het positieve beleggingsrendement dat binnen de collectiviteitkringen wordt behaald.

Indien het beheerde pensioenvermogen daalt door negatieve beleggingsresultaten, uitkeringen, uitgaande individuele waardeoverdrachten of uittreding van een werkgever wordt 0,2% onttrokken aan het door de kringen ingebrachte weerstandsvermogen, mits het vereiste weerstandsvermogen aanwezig blijft.

Op basis van de voorgaande financieringsbronnen blijft het weerstandsvermogen binnen Het Nederlandse Pensioenfonds op het vereiste niveau.

Garantstelling

Cardano Risk Management B.V. (Cardano) heeft met ingang van 1 januari 2022 en tot en met 31 december 2028 een garantstelling afgegeven aan Het Nederlandse Pensioenfonds om aanloopkosten van het pensioenfonds op te vangen. De garantstelling door Cardano wordt voor de helft verstrekt als een gift waarop geen terugbetalingsverplichting rust. De andere helft betreft een achtergestelde lening voor Het Nederlandse Pensioenfonds.

Wij beoordelen periodiek of een beroep op (een deel van) de garantstelling moet worden gedaan. Een hoger dan benodigd weerstandsvermogen en de garantstelling waarborgen onze solvabiliteit.

Kosten uitvoering bedrijfsomgeving

Het Nederlandse Pensioenfonds maakt voor de uitvoering van de regeling diverse kosten. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen kosten die wel en kosten die niet direct toegerekend kunnen worden aan een kring. Laatstgenoemde categorie zijn de kosten voor de bedrijfsomgeving. Ze bestaan uit:

- de vergoedingen aan bestuur en raad van toezicht;
- de kosten voor de inhuur van (onafhankelijke) deskundigen (niet zijnde deskundigen die door de belanghebbendenorganen worden ingeschakeld);
- de kosten voor contributies, voor zover niet aan een kring toe te rekenen;
- de kosten van het bestuursbureau, bestaande uit personeelskosten, inhuur derden en advieskosten;
- overige kosten, waaronder huisvestingskosten en onderhoudskosten, verzekeringspremie voor verzekeringen afgesloten door en voor het pensioenfonds, zoals onder andere de beroepsaansprakelijkheidsverzekering en schadeverzekeringen;
- aanloopkosten voor Collectiviteitkring Flexibele regeling.

Ongeacht de kosten voor de bedrijfsvoering brengt Het Nederlandse Pensioenfonds per collectiviteitkring een bedrag in rekening dat is gerelateerd aan de omvang van het gemiddeld belegd vermogen per kalenderjaar. Wij vinden het het belangrijk om transparant te zijn over deze kosten.

Als de werkelijke kosten voor de bedrijfsvoering minder bedragen dan het zojuist genoemde bedrag per collectiviteitkring, voegen we het restant toe aan het eigen vermogen van Het Nederlandse Pensioenfonds. Hierdoor ontstaat een buffer die nodig is voor de bedrijfsvoering.

Als de werkelijke kosten voor de bedrijfsvoering hoger zijn dan het bedrag dat we per collectiviteitkring in rekening brengen, onttrekken we het tekort aan het vermogen van Het Nederlandse Pensioenfonds. Als dat eigen vermogen ontoereikend is, kunnen we het tekort niet verhalen op één of meerdere andere kringen en wordt er een beroep gedaan op de garantstelling.

De kosten die wel direct toegerekend kunnen worden aan een kring worden onderverdeeld in kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling en kosten van het vermogensbeheer.

Bezoldiging bestuur en raad van toezicht

Met ingang van 1 januari 2021 is de beloning van het bestuur aangepast naar € 94.000 voor de voorzitter en € 75.200 voor een bestuurslid voor een tijdsbeslag per week van tweeënhalve respectievelijk twee dagen. De beloning ligt onder de norm gesteld in de Wet normering topinkomens.

Overzicht bezoldiging leden van het bestuur en van de raad van toezicht

Honoraria	2023	2022
Voorzitter bestuur	94	94
Overige twee leden bestuur	150	151
Voorzitter raad van toezicht	31	27
Overige twee leden raad van toezicht	38	28
Totaal	313	300

De in deze specificatie genoemde bedragen zijn vermeld in duizenden euro's.

Vermogensbeheer

Beleggingsbeginselen

De uitgangspunten van het beleggingsbeleid van Het Nederlandse Pensioenfonds zijn het zo veel mogelijk zeker stellen van de nominale pensioenaanspraken en een zo goed mogelijke indexatie van de opgebouwde aanspraken. Risico's worden geaccepteerd om rendement te behalen en de uitvoeringskosten beperkt te houden. De beleggingsbeginselen vormen de algemene overtuigingen van het pensioenfonds ten aanzien van beleggen en de houding ten aanzien van risico's. Deze beleggingsbeginselen vormen ook de uitgangspunten voor het strategisch beleggingsbeleid van de kringen.

Wij gebruiken in ons beleggingsbeleid de volgende beginselen:

Langetermijnvisie

Gezien het langetermijnkarakter van de verplichtingen richten wij ons bij het formuleren van onze beleggingsstrategie primair op de lange termijn. De beleggingsstrategie kan worden beïnvloed door kortetermijnbeperkingen en -overwegingen.

Verantwoord passief

Wij geloven dat een benchmark een belangrijk hulpmiddel is bij het construeren van een portefeuille, maar dat het naadloos volgen van een index vaak niet efficiënt is. Door selectief van de index af te wijken kunnen transactiekosten worden beperkt of kan een beter risicoprofiel worden gerealiseerd door specifieke doelstellingen te verwezenlijken, zoals de implementatie van maatschappelijk verantwoord beleggen. Het is onze ambitie om de performance van de gekozen benchmark zo goed mogelijk te repliceren na aftrek van kosten.

Afweging rendement en risico

Risico-/rendementsprofielen van assetcategorieën en individuele titels variëren in de tijd. Wij monitoren dit profiel via de rapportages. Indien het risico-/rendementsprofiel naar het oordeel van het bestuur niet meer past zal het bestuur de allocatie heroverwegen. Diversificatie is een van de manieren om de effecten van de volatiliteit te mitigeren.

Voorzichtigheidsbeginsel

Wij hanteren het voorzichtigheidsbeginsel (prudent-personbeginsel). Het vermogen wordt op zo'n manier belegd dat de veiligheid, kwaliteit en liquiditeit van de middelen voldoende zijn gewaarborgd.

Maatschappelijke verantwoordelijkheid

Wij hechten vanuit onze maatschappelijke verantwoordelijkheid aan maatschappelijk verantwoord beleggen als onderdeel van het strategisch beleggingsbeleid. Daartoe wordt in het beleggingsbeleid rekening gehouden met milieu-, sociale en governancefactoren. Dat gebeurt door het integreren van deze factoren in de beleggingsbeslissingen, door in dialoog te gaan met ondernemingen teneinde gedragsverandering te bewerkstelligen, door het uitsluiten van beleggingen die niet aan de eisen voldoen en door specifiek op deze factoren gerichte beleggingen aan te houden. De consequenties daarvan zijn zichtbaar in de inrichting van de portefeuille.

Diversificatie

Diversificatie is belangrijk. Door een goede spreiding over de beleggingscategorieën, regio's, landen en beleggingsstijlen wordt een optimale verhouding tussen rendement en risico bepaald. Risico's die naar verwachting niet beloond worden, worden, voor zover in de portefeuille aanwezig, deels of geheel afgedekt.

Beheersing kosten

De kosten die samenhangen met het vermogensbeheer en beleggingstransacties moeten acceptabel zijn in relatie tot de geleverde prestatie en de bijdrage aan het portefeuilleresultaat. Dit geldt voor (stapeling van) vergoedingen die betaald dienen te worden voor investeringen in beleggingsfondsen alsmede voor transactiekosten voor (onnodig veel) transacties in de portefeuille.

Gedegen processen

Bij de selectie van beleggingen spelen operationele aspecten, zoals kosten, transparantie, begrijpelijkheid en kennis van het beleggingsproduct en een transparant beleggingsproces een belangrijke rol, naast verwacht rendement en risicoprofiel.

Illiquide beleggingen

Het Nederlandse Pensioenfonds heeft een lange verplichtingenhorizon. Daardoor zijn wij in staat om een deel van het vermogen in illiquide assetcategorieën te beleggen, waarmee een extra vergoeding wordt ontvangen.

Derivaten

Derivaten zijn efficiënte hulpmiddelen bij hedging. Derivaten worden alleen ingezet voor het afdekken van risico's en efficiënt beheer van de portefeuille.

Onafhankelijk fiduciair management

De fiduciair manager ondersteunt Het Nederlandse Pensioenfonds bij de verschillende aspecten van vermogensbeheer: van advies over het strategische beleggingsbeleid tot managerselectie, van implementatie tot monitoring en rapportering.

Wij hebben ons fiduciair management uitbesteed aan Van Lanschot Kempen Investment Management (VLK IM). VLK IM heeft als onafhankelijke partij diepgaande kennis van vermogensbeheer met een bewezen trackrecord. VLK IM bedient vanuit zijn rol als fiduciair manager meerdere Nederlandse pensioenfondsen en is daardoor goed bekend met relevante wet- en regelgeving, ook op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen.

VLK IM heeft wereldwijd toegang tot gespecialiseerde vermogensbeheerders op het gebied van zowel liquide als illiquide beleggingscategorieën, waaronder ook niet-beursgenoteerd vastgoed. Op grond van zijn schaalomvang en uitgebreide netwerk is VLK IM uitstekend in staat om tegen scherpe vergoedingen maatwerk te leveren.

Beleggingsbeleid

Per kring krijgt het strategisch beleggingsbeleid vorm op basis van de verplichtingen, de beleggingsbeginselen van Het Nederlandse Pensioenfonds en de risicohouding van de kring. Het strategisch beleggingsbeleid evalueren we jaarlijks en we stellen het normaal gesproken vast voor een periode van minimaal drie jaar.

We vertalen het strategisch beleggingsbeleid telkens in een jaarlijks beleggingsplan. Hierin staat hoe binnen de kring het vermogen in het volgende kalenderjaar wordt belegd en hoe risico's worden beheerst.

Het dagelijks beheer van de beleggingen wordt uitgevoerd aan de hand van beleggingsmandaten of via beleggingsfondsen van gespecialiseerde (externe) vermogensbeheerders. De fiduciair manager adviseert over selectie, stuurt aan en monitort deze beleggingen. In de beleggingsmandaten en fondsvoorwaarden zijn beleggingsdoelstellingen en -richtlijnen en de randvoorwaarden vastgelegd.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Beleid en beleggingsbeginselen

De maatschappij verandert voortdurend, en dat geldt ook voor de manier waarop we kijken naar milieu, sociale omstandigheden, mensenrechten en regimes wereldwijd. Het Nederlandse Pensioenfonds kan én wil zich hier rekenschap van geven. We zien het als onze taak om op verantwoorde wijze met de ons toevertrouwde middelen om te gaan. Bovendien hebben we de overtuiging dat beleggingsbeleid dat rekening houdt met factoren op het gebied van milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen en governance (ESG-factoren) leidt tot goede en stabiele rendementen op de lange termijn. Ook zijn we van mening dat maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid bijdraagt aan een goede afweging van mogelijkheden en risico's.

Maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid (MVB-beleid) maakt deel uit van ons strategisch beleggingsbeleid en daarmee van alle beleggingsbeslissingen die wij nemen. Het MVB-beleid wordt uitgevoerd door de dienstverleners van Het Nederlandse Pensioenfonds, waaronder onze fiduciair manager. MVB-keuzes worden altijd gemaakt onder de voorwaarde van beheerst portefeuillebeheer en binnen beschikbare mogelijkheden. We selecteren specifieke MVB-initiatieven die passen bij doel en opzet van Het Nederlandse Pensioenfonds en zijn deelnemers. Op die basis kozen we in 2020 voor een focus op een aantal duurzame ontwikkelingsdoelen van de VN (SDG's, Sustainable Development Goals), namelijk:

- SDG 3: gezondheid en welzijn voor iedereen;
- SDG 7: toegang tot betaalbare en duurzame energie voor iedereen;
- SDG 11: veilige, veerkrachtige en duurzame steden;
- SDG 13: aanpak van klimaatverandering.

In het MVB-beleid staat daarnaast onder meer hoe we gebruikmaken van ons stemrecht op aandelen in beursfondsen en hoe we met bedrijven de dialoog aangaan over bepaalde MVB-thema's. Ons volledige MVB-beleid staat op onze website. In dit algemene jaarverslag vermelden we de belangrijkste resultaten en ontwikkelingen op het vlak van MVB. Over de borging en ontwikkelingen van ESG-integratie binnen beleggingsbeleid en beleggingsprocessen leggen we elk jaar verantwoording af in het MVB-jaarverslag.

CO₂-reductiedoelstelling

In lijn met de internationale afspraken uit het Klimaatakkoord streven we ernaar dat onze gehele beleggingsportefeuille in 2050 klimaatneutraal is. In 2021 besloten we de Europese Climate Transition Benchmark (CTB) te volgen voor de categorieën aandelen (ontwikkeld en opkomend), bedrijfsobligaties (investment grade en hoogrentend) en beursgenoteerd onroerend goed tezamen. Deze benchmark sluit controversiële wapens, tabak, schenders van EU-milieunormen en schenders van OESO- en UNGC-richtlijnen uit. De CTB vereist een CO₂-reductie van 30% ten opzichte van het reguliere beleggingsuniversum en vervolgens een reductie van minimaal 7% per jaar.

Het Greenhouse Gas Protocol is de meest gebruikte methodiek voor het berekenen van de uitstoot van broeikasgassen. In die methodiek worden drie zogenaamde scopes onderscheiden. Onder scope 1 vallen alle emissies die door bedrijven direct worden uitgestoten als gevolg van de eigen activiteiten. Scope 2 heeft betrekking op indirecte emissies die samenhangen met de productie van ingekochte energie, bijvoorbeeld van een elektriciteitsbedrijf. Als de uitstoot van andere leveranciers en afnemers ook wordt meegenomen (scope 3), dan ligt de voetafdruk een stuk hoger. De weergegeven CO₂-uitstoot in de grafiek hieronder betreft alleen scope 1 en 2. De totale CO₂-voetafdruk van de beleggingen wordt uitgedrukt in scope 1, 2 en/of 3. In dit jaarverslag zijn alleen voor scope 1 en 2 CO₂-data opgenomen. De beschikbare en getoonde data zijn per ultimo 2022 en afkomstig van Institutional Shareholder Services (ISS). Er zit derhalve een jaar vertraging in de data van de onderliggende ondernemingen.

MVB-resultaten per beleggingscategorie

Beleggingscategorie	MVB-resultaten
Aandelen	De categorie aandelen ontwikkelde landen is grotendeels passief ingevuld door twee aandelenfondsen die aansluiten bij het MVB-beleid. Daarnaast zijn medio 2022 twee aandelenfondsen toegevoegd die nadrukkelijker ESG-doelen nastreven en waarin de vermogensbeheerder daar ook meer ruimte voor krijgt (actief beheer). Voor aandelen in opkomende landen is voor de helft van de invulling een ESG-benchmark geselecteerd, die in 2022 passief is ingevuld. De andere helft is ingevuld met een bestaand passief fonds met een wat lichtere ESG-focus. Vanuit ESG-risicobeheer bleek deze lichtere ESG-focus onvoldoende. Er werden geen staatsondernemingen in controversiële landen uitgesloten, wat niet in lijn is met ons landenbeleid. Ook vonden wij het aantal beleggingen met een MSCI ESG CCC-rating niet passend, met issues op het gebied van CO₂-uitstoot, bedrijfsethiek (fraude) en werkomstandigheden. Begin 2024 is een verbeterstap gezet door dit fonds te verkopen. De categorie aandelen is hiermee conform het MVB-beleid ingevuld. Hierdoor heeft elke kring een significante vervolgstap gezet in CO₂-reductie. Door middel van een best-in-classaanpak selecteren we per sector 50% van de best presterende bedrijven op het gebied van milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen. Daarnaast sluiten we bedrijven uit die zich bezighouden met controversiële wapens en tabak en beleggen we niet in bedrijven die een “fail” scoren op basis van de Global Compact principes van de VN. Ook brengen we in onze aandelenportefeuille een focus aan op SDG’s 13 (klimaatimpact), 7 (duurzame energie) en 3 (gezondheid).
Bedrijfsobligaties investment grade	In 2022 zijn de beleggingen in bedrijfsobligaties investment grade verder in lijn gebracht met onze MVB-doelstellingen, door de selectie van een actieve fondsmanager. Deze fondsmanager biedt meer perspectief op rendement en positieve impact door striktere ESG-criteria op het gebied van klimaat. In 2023 is deze selectie geïmplementeerd.
Onroerend goed	In 2022 hebben we een selectietraject uitgevoerd voor de categorie beursgenoteerd vastgoed. We hebben een nieuwe benchmark gekozen die aansluit bij ons MVB-beleid. In 2023 zijn deze besluiten middels een passief fonds ingevuld. Verder onderzoeken we hoe SDG 11, over duurzame steden, kan worden geïntegreerd binnen niet-beursgenoteerd vastgoed.GRESB-scores laten zien hoe vastgoedbeheerders omgaan met ESG-aspecten. Daarnaast tonen energielabels van Nederlandse woningen hoe energiezuinig de woningen zijn.
Hypotheeken	50% NHG en 50% niet-NHG-hypotheeken: Binnen hypotheekbeleggingen is de aandacht voor positieve verandering vergroot. Wij houden rekening met de consument door via de aanbieders ondersteuning te bieden bij betalingsproblemen, betaalbare woningen te financieren via hypotheeken met Nationale Hypotheek Garantie (NHG) en actief consumenten te benaderen als hun woning niet energiezuinig is. Dit leidt naast een kostenbesparing voor de consument ook tot een positieve bijdrage aan het klimaat. NHG-hypotheeken worden in het algemeen gebruikt voor de aankoop van iets minder energiezuinige woningen.
Hoogrentende landen	Binnen de categorie hoogrentende landen beleggen alle kringen via passieve oplossingen, waarbij het gewicht van de landen onder andere wordt bepaald door de ESG-score. In 2022 hebben we ons landenbeleid vastgesteld, met onder andere een focus op mensenrechten en democratische regimes. In 2023 is het landenbeleid geïmplementeerd in deze categorie.

Beleggingscategorie	MVB-resultaten
Hoogrentende bedrijven	Voor de categorie hoogrentende bedrijven hebben we de duurzame wereldwijde benchmark ICE GHY ESG Tilted Index geselecteerd en ingevuld met een actieve manager.
Staatsobligaties	Binnen het LDI-mandaat hanteren we voor groene obligaties een streefgewicht van 20% bij een gelijk risico-/rendementsprofiel.

Een nadere precisering van de bereikte resultaten en de invulling van het MVB-beleid is te vinden in de jaarverslagen van Collectiviteitkring 1 Maatschappelijk verantwoord beleggen, Collectiviteitkring Flexibele regeling Maatschappelijk verantwoord beleggen, Pensioenkring Arcadis Maatschappelijk verantwoord beleggen, Pensioenkring Cargill Bioindustrial Maatschappelijk verantwoord beleggen, Pensioenkring OWASE Maatschappelijk verantwoord beleggen, Pensioenkring Randstad Groep Maatschappelijk verantwoord beleggen, Pensioenkring Roba Maatschappelijk verantwoord beleggen en Pensioenkring Sweco Maatschappelijk verantwoord beleggen.

Deelnemersonderzoek

In december 2021 hebben we een onderzoek onder onze deelnemers gehouden. Hieruit kwam duidelijk naar voren dat zij duurzaamheid belangrijk vinden. Een zeer ruime meerderheid bij alle kringen vindt het een verantwoordelijkheid van Het Nederlandse Pensioenfonds om bij de beleggingen rekening te houden met de gevolgen voor mens en milieu. Uit dit onderzoek blijkt fondsbreed dat mensenrechten, democratische regimes en biodiversiteit belangrijke thema's zijn voor onze deelnemers. We hebben hier in 2022 gevolg aan gegeven door de vaststelling van ons landenbeleid, met onder andere een focus op mensenrechten (S) en democratische regimes (G). Dit landenbeleid is in 2023 geïmplementeerd.

Landenbeleid

Het landenbeleid is van toepassing op staatsobligaties (EMD) en staatsgerelateerde bedrijven (EME) uit opkomende landen en beoordeelt beleggingen binnen deze categorieën op basis van hulpbronnenefficiëntie, arbeidsrechten en democratisch gehalte. Een land of staatsgerelateerd bedrijf wordt uitgesloten wanneer het op een van de ESG-maatstaven onvoldoende scoort.

Biodiversiteit

Wij zijn in 2022 gestart met een nadere uitwerking van het thema biodiversiteit. Biodiversiteitsverlies is een urgent milieuprobleem. Verlies van biodiversiteit leidt bijvoorbeeld tot de vernietiging van leefgebieden voor mens en dier, het verlies van de functies van ecosystemen (ecosysteemdiensten), de bedreiging van de voedselvoorziening en het verdwijnen van geneeskrachtige planten en bedreigde diersoorten.

Biodiversiteitsverlies zien we als een mogelijk materieel financieel risico binnen het risicobeheer. Momenteel is de impact van verlies van biodiversiteit op de beleggingsportefeuille nog niet volledig in beeld, mede doordat biodiversiteitsdata nog in ontwikkeling zijn. We onderzoeken op welke wijze we kunnen bijdragen om de negatieve impact op biodiversiteit te beheersen of mitigeren.

Stemgedrag

We vinden het belangrijk om als betrokken aandeelhouder gebruik te maken van stemrecht bij aandeelhoudersvergaderingen van bedrijven waarin Het Nederlandse Pensioenfonds belegt. Daarmee spreken we ons expliciet uit over beslissingen die binnen deze ondernemingen genomen worden. Dat past bij ons MVB-beleid, waarin ook richtlijnen zijn opgenomen over ons stemgedrag. Aangezien HNPF belegt in beleggingsfondsen, bepaalt niet HNPF maar de beheerder van het betreffende beleggingsfonds het stembeleid. HNPF ziet toe op de uitvoering hiervan via de fiduciair manager. We verwijzen naar het MVB-Jaarverslag 2023 voor een overzicht van de gevallen waarin de stem in 2023 afweek van de aanbeveling van een ondernemingsbestuur.

Engagement

Wij streven via vermogensbeheerders naar een constructieve dialoog ("engagement") over milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen met de bedrijven waarin wij beleggen. Het belangrijkste doel van deze dialoog is om problemen op deze gebieden aan de orde te stellen en ondernemingen aan te sporen om mogelijke negatieve impact op te lossen. Wij hebben de overtuiging dat engagement op deze manier leidt tot waardecreatie op

de lange termijn. Engagementactiviteiten hebben we uitbesteed aan onze fiduciair manager, die met ondernemingen de dialoog aangaat. Indien nodig wordt daarbij samengewerkt met andere aandeelhouders. We verwijzen naar het MVB-Jaarverslag 2023 voor voorbeelden van engagementactiviteiten in 2023.

Uitsluitingsbeleid

Met ons uitsluitingsbeleid voorkomen we dat we beleggen in bedrijven die activiteiten ontplooiën die niet passen bij onze uitgangspunten. Het Nederlandse Pensioenfonds sluit ondernemingen uit die betrokken zijn bij controversiële wapens en tabak. Ook sluiten we op basis van een 50% best-in-classaanpak bedrijven uit die volgens de MSCI-scoringsmethodiek op het gebied van ESG lager scoren dan CCC.¹ Daarnaast wordt de Global Compact Screening toegepast: een methode waarbij wordt getoetst of bedrijven voldoen aan belangrijke internationale normen en principes op het gebied van corruptie en schendingen van arbeidsrechten, mensenrechten en milieu. We streven ernaar om bedrijven die volgens deze methode een “fail” scoren, uit te sluiten. Verder worden de beleggingen beoordeeld aan de hand van internationale normen zoals vastgelegd in de United Nations Global Compact Principles (UNGC), de Internationale Labour Organisation’s (ILO) Conventions en de United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPHR). Beleggingen die op basis van deze normen slecht scoren, worden uitgesloten. En tot slot beleggen we niet in staatsobligaties van overheden op basis van de sancties van de wapenembargolijst van de Europese Commissie en in landen die op de sanctielijst van de VN staan. Voor meer gedetailleerde informatie verwijzen we naar de uitsluitingenlijst per ultimo 2023 op onze website.

OESO-richtlijnen

Het Nederlandse Pensioenfonds gebruikt het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers als leidraad voor het vormgeven van een MVB-due diligence procedure. Door due diligence (ofwel gepaste zorgvuldigheid) toe te passen volgens de OESO-richtlijnen wordt er zo goed mogelijk op gelet dat er via beleggingen geen betrokkenheid is bij schendingen op het gebied van mensenrechten, arbeidsomstandigheden, milieu of corruptie. De due diligence uit het OESO-richtsnoer is opgenomen in onze MVB-beleidscyclus en wordt uitgevoerd door onze fiduciair manager.

SFDR

Op 10 maart 2021 werd de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) van kracht. Deze Europese verordening stelt eisen aan informatievergaring over duurzaamheid in de financiële dienstensector. Ook pensioenfonds vallen daaronder. Doel van de wetgeving is dat deelnemers meer inzicht krijgen in de effecten van beleggingsbeleid en beleggingsbeslissingen op duurzaamheid. Wij geven op grond van de SFDR via onze website transparante informatie over de manier waarop duurzaamheid een rol speelt in beleggingsbeslissingen.

Onze pensioenregelingen kwalificeren zich op basis van het bijbehorende MVB-beleid als lichtgroene producten onder de Europese SFDR-wetgeving, of zogenaamde artikel 8-producten. Dat betekent dat het producten zijn die ecologische en sociale kenmerken promoten, en waarbij de bedrijven waarin wordt belegd over goede governance beschikken. De Europese Unie is bezig met het vaststellen van een taxonomie voor duurzame investeringen. Met dat classificatiesysteem wordt het mogelijk om te bepalen welke economische activiteiten daadwerkelijk als duurzaam mogen worden aangemerkt. In Annex IV rapporteren we per kring over de duurzaamheidsaspecten van de pensioenregeling en laten we zien welke maatregelen we hebben genomen om te voldoen aan de gepromote duurzaamheidskenmerken.

In onderstaand overzicht zijn de SFDR-classificaties per beleggingscategorie opgenomen, op basis van de totale beleggingsportefeuille van Het Nederlandse Pensioenfonds per ultimo 2023. Daarbij gelden de volgende definities:

- artikel 6-classificatie: een product waarin duurzaamheid geen rol speelt;
- artikel 8-classificatie: een product dat ecologische en sociale kenmerken promoot, en waarbij de bedrijven waarin wordt belegd over goede governance beschikken;
- artikel 9-classificatie: een beleggingsproduct dat zich specifiek richt op het behalen van een duurzaamheidsdoel.

¹ De MSCI ESG-ratings zijn ontworpen om investeerders een beeld te geven van de ESG-risico's en kansen waaraan bedrijven blootgesteld zijn en hoe zij hiermee omgaan. Bedrijven worden door MSCI beoordeeld op basis van drie pijlers: Environment, Social en Governance. Elke pijler is onderverdeeld in een aantal thema's, zoals CO₂-uitstoot, bedrijfsethiek en werkomstandigheden. Het bedrijf wordt daarop gescreend. De uitkomst wordt vervolgens afgezet tegen het gemiddelde van de industrie waarin het bedrijf zich bevindt, waarna een score tussen AAA en CCC wordt toegekend.

SFDR-classificatie per beleggingscategorie

LDI-/matchingportefeuille	Artikel 8 ¹
Aandelen	Artikel 8
Beursgenoteerd onroerend goed	Artikel 8
Niet-beursgenoteerd onroerend goed	Artikel 8
Bedrijfsobligaties investment grade	Artikel 8
Hypotheke	Artikel 8
Hoogrentende landen	Artikel 8
Hoogrentende bedrijven	Artikel 8 ²

1 Alle kringen maken gebruik van een artikel 8 LDI-mandaat, behalve Pensioenkring Roba, dat staatsobligaties in de matchingportefeuille heeft met een artikel 6-classificatie.

2 Alleen Pensioenkringen CKF, Arcadis, Cargill Bioindustrials, OWASE en Sweco beleggen in deze categorie.

In tegenstelling tot vorig jaar hebben per ultimo 2023 alle beleggingscategorieën conform ons MVB-beleid een artikel 8-classificatie. De LDI-/matchingportefeuille heeft een artikel 8-classificatie per eind 2023 voor alle kringen, behalve voor Pensioenkring Roba, dat staatsobligaties met een artikel 6-classificatie in de matchingportefeuille heeft.

Vooruitblik 2024

In 2024 blijft MVB onverminderd hoog op de agenda staan. Beheerst, maar met het tempo dat deze tijd van ons vraagt zullen we ons beleid blijven aanpassen aan maatschappelijke trends, veranderende wensen van stakeholders en de eisen die wetgeving aan ons stelt. Ook wordt in 2024 aandacht besteed aan ESG-risicobeheer, waarbij we de duurzaamheidsrisico's verder uitwerken.

Beleggen bedrijfsomgeving

Het Nederlandse Pensioenfonds moet volgens de Pensioenwet een wettelijk weerstandsvermogen aanhouden. Het weerstandsvermogen dient voor het opvangen van bedrijfsrisico's van het APF. Dit zijn risico's waarvan de eventuele gevolgen niet ten laste kunnen worden gebracht van de aangesloten collectiviteitskringen. Wij volgen hierbij de voorwaarden zoals door De Nederlandsche Bank gepubliceerd over hoe hoog het weerstandsvermogen moet zijn en hoe een APF het weerstandsvermogen moet aanhouden. Het weerstandsvermogen dient liquide en risicovrij te worden aangehouden. Het behalen van rendement is daarbij geen doelstelling. Daarom wordt het weerstandsvermogen binnen de genoemde voorwaarden belegd in hoogwaardig kortlopend staatspapier of in een geldmarktfonds.

Integraal risicomanagement

Ontwikkelingen risicomanagement

2023 was een bewogen jaar. De oorlog in Oekraïne belandde in een impasse en voorlopig is er geen zicht op een uitkomst. De tweede helft van 2023 stond sterk in het teken van de oorlog tussen Israël en Hamas. Waar dit in eerste instantie een lokaal conflict was, raakten steeds meer partijen en landen daarbij betrokken.

Als gevolg van de oorlog in Oekraïne kwam de energielevering in 2022 sterk onder druk te staan, wat resulteerde in grote prijsstijgingen en vervolgens een zeer sterke toename van de inflatie. Gedurende 2023 zijn de energieprijzen weer wat genormaliseerd. Ook is de inflatie weer aan het dalen. Hoewel deze nog niet op het gewenste niveau is, is de daling voor centrale banken sterk genoeg geweest om voorlopig geen rentestijgingen meer in de planning hebben en mogelijke dalingen te overwegen.

Financiële markten hebben een stijgende lijn laten zien in 2023 met oplopende aandelenkoersen. Mede hierdoor hebben veel pensioenfonds hun dekkingsgraden zien stijgen, zodat zij de pensioenen in 2023 konden indexeren. Ook Het Nederlandse Pensioenfonds heeft bij een aantal kringen een indexatie doorgevoerd.

HNPF heeft net als in voorgaande jaren een aantal nieuwe kringen aangetrokken en is verder in omvang toegenomen. Hiermee is ook de personele bezetting van HNPF verder gegroeid.

Het fonds heeft zijn risicobeleidsagenda goed kunnen uitvoeren, waarbij de risicomanagementfunctie binnen het pensioenfonds op veel vlakken een actieve rol speelde. De belangrijkste thema's daarbij waren:

- het nieuwe pensioenstelsel, inclusief datakwaliteit;
- strategische ontwikkelingen, waaronder wijzigingen in de uitbesteding;
- ESG-risicomanagement.

Hieronder geven we op deze onderwerpen een nadere toelichting.

Uitwerking nieuwe pensioenstelsel

De uitwerking van het nieuwe pensioenstelsel is voor risicomanagement gedurende 2023 een belangrijk onderwerp geweest. Er is op dit vlak veel voortgang geboekt. Zo is onder meer basisbeleid voor de solidaire premieregeling (SPR) en de flexibele premieregeling (FPR) ontwikkeld. De sleutelfunctiehouder risicobeheer heeft daarbij, en ook bij diverse andere Wtp-onderwerpen, risico-opinies opgesteld.

In het eerste kwartaal van 2023 is samen met het bestuursbureau een specifiek risico self-assessment (RSA) uitgevoerd over het nieuwe pensioenstelsel. Over risico's wordt op basis van dit RSA gerapporteerd, zowel in de eerstelijns risicorapportage (middels de projectrapportage) als in de tweedelijns risicorapportage.

Het project Datakwaliteit is in 2023 van start gegaan. Hierbij worden de zes fasen doorlopen zoals opgenomen in het kader Datakwaliteit van de Pensioenfederatie. Binnen elke fase heeft de sleutelfunctiehouder Risicobeheer een specifieke rol in de beoordeling.

Strategische ontwikkelingen/eigen risicobeoordeling

In 2023 is net als in 2020 de periodieke eigen risicobeoordeling (ERB) uitgevoerd. Deze stond in het teken van enerzijds de impact van de Wtp op HNPF en anderzijds de reguliere ontwikkelingen en risico's die effect op HNPF kunnen hebben.

Een belangrijk onderdeel van de ERB is de impact van strategische ontwikkelingen op de organisatorische opzet van HNPF. In de ERB lag wat dat betreft de nadruk op uitdagingen en risico's voortkomende uit de samenwerking met meerdere pensioenuitvoerders en de groei van het aantal kringen.

Daarnaast zijn vanuit risicomanagement de formele overlegstructuren en rapportagelijnen met de nieuwe pensioenuitvoerder(s) uitgewerkt en geïmplementeerd.

ESG-risico

Het ESG-risico is gedurende 2023 verder uitgewerkt. HNPF heeft hierbij een gedegen proces doorlopen met ondersteuning van VLK. Het proces startte met een longlist aan ESG-risico's. Deze risico's zijn beoordeeld op hun kans en impact. Deze beoordeling leidde tot een shortlist. Bij de risico's op de shortlist zijn beheersmaatregelen beschreven en waar mogelijk duidelijke key-riskindicatoren (kri's) op basis waarvan monitoring zal plaatsvinden. Gedurende 2024 zullen beheersing en monitoring van ESG-risico's verder geïmplementeerd worden in processen en rapportages.

Regulier risicomanagement

In 2023 hebben het reguliere risicomanagementproces en de governance naar behoren gefunctioneerd. HNPF werkt conform IORP II-wetgeving met drie sleutelfunctionarissen, namelijk:

- sleutelfunctiehouder Risicobeheer;
- sleutelfunctiehouder Actuarieel;
- sleutelfunctiehouder Interne Audit.

Ieder van deze sleutelfunctiehouders heeft zijn eigen aandachtgebied en tussen hen is een sterke interactie aanwezig. Gedurende 2023 heeft dit zich vertaald naar onder andere periodieke overleggen tussen de sleutelfunctiehouders waarin bevindingen en observaties vanuit de verschillende disciplines gedeeld zijn.

De sleutelfunctiehouder Risicobeheer en de sleutelfunctiehouder Actuarieel zijn via onafhankelijke opinies betrokken bij bestuursbesluiten.

Het risicomanagementproces wordt per kwartaal gemonitord conform het risicomanagementbeleid van het fonds. Hierbij komen de onderkende risico's, de governance rondom risicomanagement en het proces rondom risicomanagement aan bod. Het beleid en het risicoraamwerk zijn erop gericht om risico's zo te beheersen dat sprake is van een verantwoorde en evenwichtige afweging tussen deze risico's enerzijds en rendement, stabiliteit in het verwachte pensioen, uitvoeringsefficiëncy en kosten anderzijds. Hierbij realiseert het bestuur zich dat sommige risico's zich anders kunnen voordoen dan vooraf ingeschat.

Risicoraamwerk

Voor een adequate risicobeheersing heeft HNPf een risicoraamwerk ingericht. Het is gebaseerd op FIRM/FOCUS en waar nodig verder aangevuld. Het risicoraamwerk onderscheidt 42 risico's in totaal, gecategoriseerd naar financiële en niet-financiële risico's. De financiële risico's gelden op kringniveau en worden behandeld in de paragrafen Risicomanagement Collectiviteitkring 1, Risicomanagement Collectiviteitkring Flexibele regeling, Risicomanagement Pensioenkring Arcadis, Risicomanagement Pensioenkring Cargill Bioindustrial, Risicomanagement Pensioenkring OWASE, Risicomanagement Pensioenkring Randstad Groep, Risicomanagement Pensioenkring Roba en Risicomanagement Pensioenkring Sweco.

Overzicht onderkende risico's Het Nederlandse Pensioenfonds

1) Strategische risico's		2) Financiële risico's		3) Niet- Financiële risico's		4) Integriteit risico's	
1.1 Businessmodel	1.2 Impact wet- en regelgeving op strategie	2.1 Dekkingsgraad	2.2 Rente /matching	3.1 IT (strategie & beleid, beveiliging, beheersbaarheid, continuïteit)	3.2 Uitbesteding	4.1 Witwassen	4.2 Fiscale fraude
1.3 Omgeving (incl. concurrentie)	1.4 Publiciteit HNPf & APF algemeen	2.3 Valuta	2.4 Liquiditeit	3.3 Juridisch/ wet- en regelgeving/ compliance	3.4 Communicatie	4.3 Corruptie	4.4 Omzetting sanctiewetgeving
1.5 Besturing/ governance	1.6 Focus, visie & strategie	2.5 Markt	2.6 Krediet/ tegenpartij	3.5 Interne beheersing	3.6 Medewerkers HNPf	4.5 Terrorisme-financiering	4.6 Belangen-verstrengeling
		2.7 Verzekering-technisch	2.8 Concentratie	3.7 Continuïteit (operationeel)	3.8 Continuïteit (financieel)	4.7 Interne fraude	4.8 Externe fraude
		2.9 Deelnemers-bestand	2.10 Inflatie	3.9 Privacy	3.10 Implementatie	4.9 Cybercrime	4.10 Maatschappelijk onbetamelijk gedrag
		2.11 Risicohouding deelnemers en draagvlak	2.12 Premie	3.11 Datakwaliteit		4.11 Markt-manipulatie	4.12 Uitkerings-fraude
		2.13 Reputatie kring					
WTP							

Belangrijkste risico's bedrijfsomgeving

Uitbesteding

Onder het uitbestedingsrisico wordt verstaan het risico dat de continuïteit van de bedrijfsvoering, de integriteit en de kwaliteit van de externe dienstverleners onvoldoende gewaarborgd zijn. Vanwege het feit dat de administratieve uitvoering van de pensioenregeling, het fiduciair management en het vermogensbeheer zijn uitbesteed aan derde partijen, is het uitbestedingsrisico een van de belangrijkste risico's binnen het risicoraamwerk.

Ten behoeve van de beheersing van het uitbestedingsrisico is een breed scala aan beheersmaatregelen geïmplementeerd:

- Het Nederlandse Pensioenfonds beschikt ten aanzien van elke uitbestedingspartij over een uitbestedingsovereenkomst die voldoet aan de wettelijke regels op het gebied van uitbesteding;
- Met de uitbestedingspartijen zijn nadere afspraken omtrent procedures, processen, informatieverschaffing en te leveren diensten vastgelegd in een Service Level Agreement;
- Het Nederlandse Pensioenfonds ontvangt en beoordeelt periodieke rapportages (waaronder ISAE 3402 Type II-rapportages, risicoverantwoordingsrapportages en SLA-rapportages van de uitbestedingspartijen);
- Tijdens periodieke overleggen wordt de niet-financiële risicorapportage van de uitbestedingspartij besproken;
- Middels ad-hocanalyses wordt gekeken of uitbestedingspartijen voldoen aan het beleid van Het Nederlandse Pensioenfonds.

Met de beschikbare set aan beheersmaatregelen is Het Nederlandse Pensioenfonds voldoende in staat de uitbestedingsrisico's goed te monitoren en te beheersen.

IT-/cyberrisico

Een belangrijk deel van de kritische IT-systemen ligt bij derden, waardoor het IT-risico in belangrijke mate een uitbestedingsrisico is. Het IT-risico is het risico dat bedrijfsprocessen, IT-infrastructuur en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu of onvoldoende beveiligd zijn. Daardoor kunnen de doelstellingen van Het Nederlandse Pensioenfonds in gevaar komen. Dit risico beperkt zich niet tot de IT-infrastructuur zoals in gebruik bij Het Nederlandse Pensioenfonds, maar omvat tevens de IT-infrastructuur bij de serviceproviders. Belangrijke subrisico's bij uitbesteding zijn onder andere het cyberrisico en het dataprivacyrisico.

Gedurende 2023 heeft Het Nederlandse Pensioenfonds aanvullende stappen gezet in het verder professionaliseren van de IT-risicobeheersing. De vereisten zoals opgenomen in de good practice voor informatiebeveiliging (met de 58 COBIT-controls) van De Nederlandsche Bank zijn binnen de HNPF-omgeving geïmplementeerd en op voldoende niveau. Ook bij de belangrijkste uitbestedingspartijen van HNPF is een gapanalyse ten aanzien van de good practice uitgevoerd. Deze analyses lieten zien dat deze partijen grotendeels aan de vereisten voldoen. Daar waar nog niet volledig aan de vereisten wordt voldaan zijn aanvullende acties uitgezet. De acties worden gemonitord totdat deze zijn opgevolgd.

In 2023 zijn het datakwaliteitsbeleid en het correctie- en herzieningenbeleid verder uitgewerkt, wat heeft geleid tot concretere acties en beheersmaatregelen.

Businessmodel- en omgevingsrisico

Het Nederlandse Pensioenfonds is een algemeen pensioenfonds (APF). Het APF is in de pensioensector een relatief nieuw vehikel. De kans blijft bestaan dat het businessmodel van het APF niet (voldoende) aanslaat, dan wel dat de marktpotentie pas later dan gepland op gang komt. Een en ander heeft als risico dat Het Nederlandse Pensioenfonds niet in staat is om op tijd de schaalomvang te creëren waarmee het op lange termijn bestendig is.

Om dit risico te mitigeren worden de marktontwikkelingen op de voet gevolgd en bespreken we de propositie op regelmatige basis. Hierbij wordt vanuit breed perspectief naar die propositie gekeken, van kostenniveau tot communicatie en beleggingsbeleid. Onze observaties daarbij vergelijken we vervolgens met proposities van andere aanbieders.

Integriteits- en frauderisico

We hechten groot belang aan de goede reputatie van Het Nederlandse Pensioenfonds. Bewaking van integriteit en het voorkomen van fraude zijn daarom belangrijke aandachtspunten. In dat kader hebben we in 2023 het integriteitsbeleid, de incidentenregeling en de klokkenluidersregeling geactualiseerd. Tevens hebben we in 2023 een systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) uitgevoerd. Het bestuur is van mening dat de genomen beheersmaatregelen ertoe leiden dat de integriteitsrisico's voldoende zijn gemitigeerd.

Daarnaast zetten Het Nederlandse Pensioenfonds en zijn uitbestedingspartners op verschillende gebieden monitoring om om mogelijke fraude te detecteren. Er zijn beheersmaatregelen om fraude te voorkomen of, als fraude toch zou optreden, te bestrijden, zoals:

- screening van medewerkers;
- adequate functiescheiding;
- vierogencontroles;
- het bestaan en de naleving van de gedragscode.

In 2023 zijn geen gevallen van fraude geconstateerd.

Liquiditeitsrisico

In de dagelijkse bedrijfsvoering hanteren we een regulier budget waarin de financiering van de bedrijfskosten op stichtingsniveau is opgenomen, inclusief de financiering hiervan door onder andere de collectiviteitkringen. De feitelijke ontwikkeling van het budget wordt gevolgd aan de hand van een liquiditeitsprognose. Mocht blijken dat additionele liquiditeiten noodzakelijk zijn, dan kan het fonds gedurende 2023 aanspraak maken op de financiële garantstelling die door de garantsteller is verleend. De continuïteit van de financiering van de bedrijfsvoering is daarmee geborgd.

Kredietrisico

Het kredietrisico valt nooit helemaal uit te sluiten. Als onderdeel van het klanttoetredingsbeleid kijken we bij binnenkomst van een nieuwe werkgever naar zijn kredietwaardigheid. Gedurende het jaar worden de ontwikkelingen bij aangesloten werkgevers en hun eventuele impact op het kredietrisico gevolgd. Doordat in onze kringen sterke ondernemingen vertegenwoordigd zijn, heeft dit risico zich gedurende 2023 niet gemanifesteerd.

Solvabiliteitsrisico

Wettelijk wordt verlangd dat Het Nederlandse Pensioenfonds een weerstandsvermogen aanhoudt ter grootte van 0,2% van de waarde van het beheerde pensioenvermogen, met een minimum van € 500.000 en een maximum van € 20 miljoen. Dit weerstandsvermogen is bedoeld om de financiële gevolgen van risico's die zich daadwerkelijk manifesteren te kunnen opvangen. Deze risico's worden jaarlijks door Het Nederlandse Pensioenfonds ingeschat door het toepassen van het ICAAP (uitkomst 2023: € 502.000). Ons beleid is om bovenop het wettelijk weerstandsvermogen van 0,2% een aanvullend weerstandsvermogen aan te houden. Op 31 december 2023 is er een surplus op het weerstandsvermogen van € 1.092 duizend. Het weerstandsvermogen is daarmee ruimschoots hoger dan de uitkomst van het ICAAP. Bovendien kent Het Nederlandse Pensioenfonds een garantstelling die gedurende 2023 door de garantsteller is verleend. Het hoger dan benodigd weerstandsvermogen en de garantstelling waarborgen de solvabiliteit.

Risicomanagementsysteem

De inrichting van ons risicoraamwerk helpt ons om, gegeven de lange- en kortetermijndoelstellingen van het fonds, risico's structureel in kaart te brengen. Ieder kwartaal bepalen we of het beheersingskader goed werkt dan wel aanpassing behoeft. Daarbij nemen we ook interne en externe omgevingsfactoren in acht. Binnen dit raamwerk brengen we financiële en niet-financiële risico's en beheersmaatregelen in beeld.

Onderstaand schema geeft het risicomanagementproces op hoofdlijnen weer.

Voor een effectieve beheersing van de risico's die het fonds loopt, is het noodzakelijk om de onderlinge afhankelijkheid van risico's te doorgronden. De structuur van het integrale risicomanagementproces geeft het bestuur de mogelijkheid om risico's te onderkennen en op een consistente manier beheersmaatregelen te treffen.

Gedurende 2023 heeft het fundament op het gebied van risicobeleid, risicoraamwerk, proces en governance goed gewerkt.

Met de huidige inrichting en werking van het risicoraamwerk is het bestuur van mening dat de relevante risico's worden onderkend en geadresseerd. Hiermee is een beheerste en integere bedrijfsvoering in voldoende mate geborgd.

Risicomanagement - vooruitblik op 2024

Strategie

In de aanloop naar de implementatie van de Wtp zijn veel fondsen zich aan het bezinnen op de toekomst. Verschillende fondsen zijn daardoor in beweging gekomen. Ze zoeken onderdak bij een nieuwe uitvoerder die hen kan begeleiden in de overgang naar de Wtp, zodat ze die overgang niet zelfstandig hoeven te maken. Voor Het Nederlandse Pensioenfonds is het belangrijk deze zoekende fondsen aan zich te binden. Om hierin te slagen, hebben we onze strategie op onderdelen zo aangepast dat we daarin wat meer uitgaan van divergeren dan van convergeren. Dat betekent dat we in deze fase wat opener kijken naar onder andere kringomvang en het aantal uitvoeringsorganisaties, met als doel om in een later stadium te kunnen convergeren.

Vanuit risicomanagement zal hierbij expliciet gekeken worden naar de impact van deze nieuwe strategie op onder andere uitbestedingsrisico, kostenrisico en reputatierisico zodat de beheerste bedrijfsvoering niet in het geding komt.

Het nieuwe pensioenstelsel

Voor de tweede lijn is de uitwerking van het pensioenakkoord door de eerste lijn een belangrijk aandachtspunt gedurende 2024 en verder. Hierbij wordt nadrukkelijk gekeken naar de impact op het bedrijfsmodel van het fonds en de communicatie over het nieuwe stelsel richting deelnemers van het fonds. Het is van groot belang hier transparant en helder over te communiceren en de deelnemers mee te nemen in de keuzes die voorliggen.

2024 wordt in het kader van de overgang naar de Wtp een belangrijk jaar, aangezien eind 2024 de transitieplannen voor alle kringen gereed dienen te zijn. Bovendien zal de datakwaliteit per kring aangetoond dienen te worden.

Risicomanagement is nauw betrokken bij het Wtp traject middels specifieke risicoanalyses en risico opinies.

Overig

De sleutelfunctiehouder Risicobeheer zal gedurende 2024 nadrukkelijk meekijken bij de overgang van de administratie van APFS naar DION Pensioen Services. Ook de implementatie van nieuwe kringen bij DION Pensioen Services en Visma Idella vraagt om betrokkenheid van de sleutelfunctiehouder Risicobeheer.

Om de gestegen werklast als gevolg van de Wtp aan te kunnen, wordt de sleutelfunctie Risicobeheer inmiddels ingevuld met zowel een houder als een vervuller. Hiermee ontstaat ruimte om met voldoende tijd en aandacht de risico-opinies rondom de Wtp en datakwaliteit te kunnen opstellen.

Naast bovenstaande activiteiten verwachten we vanuit de toezichthouder en de sector weer verschillende sectorbrede uitvragen en enquêtes met betrekking tot de inrichting en werking van het risicomanagementsysteem.

Communicatie

Het Nederlandse Pensioenfonds is opgericht met een duidelijke doelstelling: het realiseren van het pensioen dat werkgevers met hun werknemers hebben afgesproken, en waarvan zij de waarde begrijpen. Wij hechten groot belang aan transparante communicatie en geloven in de meerwaarde van heldere, interactieve, evenwichtige, duidelijke, correcte en tijdige communicatie. Wij communiceren bij voorkeur digitaal, niet alleen over de inhoud van de pensioenregeling, maar ook over risico's en handelingsperspectief. Met de komst van de Wet toekomst pensioenen is communicatie nog belangrijker geworden.

Communicatiedoelen

Het Nederlandse Pensioenfonds streeft met de communicatie de volgende doelstellingen na:

- We informeren onze deelnemers op een persoonlijke manier met relevante informatie, zo veel mogelijk toegespitst op hun levensfase of life-event. We hebben daarbij speciale aandacht voor actieve deelnemers vanaf 55 jaar.
- De werkgever heeft een belangrijke rol als vraagbaak voor deelnemers. Wij zorgen ervoor dat werkgevers deze rol zo goed en gemakkelijk mogelijk kunnen vervullen.
- Onze pensioencommunicatie draagt bij aan kennis, houding en gedrag van deelnemers.
- Boven alles vinden we het belangrijk dat onze deelnemers en werkgevers tevreden zijn over Het Nederlandse Pensioenfonds en over onze dienstverlening.
- Onze communicatie moet ertoe leiden dat deelnemers, slapers en pensioengerechtigden Het Nederlandse Pensioenfonds ervaren als betrokken, benaderbaar, betrouwbaar, en als een fonds dat weet wie de deelnemers zijn en dat goed op hun geld let. Door onderzoek te doen naar de verwachtingen en behoeften van onze deelnemers stellen we onze doelen bij.
- De doelstellingen van onze communicatie en de gewenste effecten, voorzien van onderbouwing, worden gemeten. Zo hebben we in 2023 deelgenomen aan de Benchmarkmonitor Pensioenfonds en nemen we in 2024 deel aan de Pensioenbarometer. Dit geeft inzicht in de impact, sentiment, kennis en houding van onze communicatie.

Communicatiebeleid

Klantcontactstrategie

De wereld om ons heen verandert, zowel in maatschappelijk als technologisch opzicht. Ook de pensioenwereld is volop in ontwikkeling. Daarom hebben wij in 2023 in onze klantcontactstrategie vastgelegd wie wij als Het Nederlandse Pensioenfonds willen zijn voor onze deelnemers. Onze klantcontactstrategie geeft aan hoe we vanuit onze missie, visie en ambitie met onze doelgroepen willen communiceren en welke interacties daarbij horen.

Keuzebegeleidingsbeleid

In ons keuzebegeleidingsbeleid dat met de komst van de Wet toekomst pensioenen is opgesteld, hebben we vastgelegd hoe we onze deelnemers begeleiden in de keuzes waar zij voor staan. In dit beleid geven we aan of en hoe ons pensioenfonds aan de open norm kan voldoen. Daarin maken we onderscheid tussen de minimale keuzebegeleiding (of zorgplicht) en een zorgambitie. Onze zorgambitie is verder uitgewerkt in de jaarplannen van de kringen.

Communicatiebeleidsplan 2024-2026.

Het communicatiebeleidsplan dat in 2023 is vastgesteld vormt de leidraad voor een periode van drie jaar, waarin we de overstap maken naar het nieuwe stelsel en binnen onze eigen organisatie een groei van het aantal kringen op stapel staat.

De beleidsdocumenten zijn vastgesteld na advies van de vergadering van belanghebbendenorganen.

Communicatiemeerjarenplan Wtp

In het voorjaar van 2023 hebben we - in aanloop naar de invoering van de Wet toekomst pensioenen - een meerjarenplan voor de Wet toekomst pensioenen 2023-2026 vastgesteld. Daarmee konden we aan de slag nu de pensioenregelingen bij de verschillende kringen steeds concretere vormen aannemen. In de specifieke plannen per kring maken we onderscheid tussen de verschillende doelgroepen en daarop afgestemde communicatiemiddelen. De doelstellingen van onze communicatie en de gewenste effecten, voorzien van onderbouwing, zullen worden gemeten. Deze communicatieplannen per kring zullen in de loop van 2024 bij de AFM worden ingediend, tegelijk met de indiening van de implementatieplannen bij De Nederlandsche Bank.

Communicatieprincipes

De pensioencommunicatie van Het Nederlandse Pensioenfonds is gebaseerd op een aantal principes die richting geven aan de wijze waarop we communiceren met deelnemers en werkgevers.

- Digitaal: we bieden volledig digitaal inzicht en overzicht.
- Aansluiten op behoeften van deelnemers en werkgevers: communicatie wordt zo veel mogelijk afgestemd op de behoefte, situatie of vraag van de deelnemer en werkgever, zowel qua inhoud als qua timing;
- Behulpzaam en toegankelijk: we willen naast de deelnemer en de werkgever staan en hen "helpen door te doen".
- Relevantie, duidelijke informatie gericht op actie: we bieden inhoudelijk juiste informatie tijdig aan, voor alle informatiedragers op dezelfde manier, en zodanig dat de ontvanger de tijd heeft om na te denken over zijn of haar positie en eventuele vervolgstappen. Het bieden van handelingsperspectief staat hierbij centraal;
- Privacy: we benadrukken dat Het Nederlandse Pensioenfonds geen informatie aan derden verstrekt anders dan voor de uitoefening van het pensioenbedrijf.

Communicatiemiddelen

In de aanloop naar het nieuwe pensioenstelsel communiceren wij via onze website, kringpagina's, nieuwsbrieven en pensioenkranten over inhoudelijke aspecten van (de transitie naar) dat nieuwe stelsel. Wij hebben over dit onderwerp een speciale webpagina ingericht waarop deelnemers uitleg kunnen vinden over wat er gaat veranderen, waarom dat gaat veranderen en per wanneer. Op deze pagina laten we ook toelichtende filmpjes zien. Samen met de belanghebbendenorganen hebben we de communicatiejaarplannen voor 2023 vastgesteld. Daarin legden we vast welke communicatiemiddelen we gedurende het jaar zouden inzetten.

Realisatie in 2023

In 2023 hebben we concrete activiteiten en doelen gerealiseerd.

- We hebben onze deelnemers geïnformeerd over de veranderingen in het pensioenstelsel, de tijdslijnen, de keuzes die sociale partners maken en wat deze betekenen voor de deelnemer.
- We zijn in 2023 met een tweede deelnemerspanel gestart bij Pensioenkring Randstad Groep nadat we in 2022 het eerste deelnemerspanel bij Pensioenkring OWASE hadden ingericht. De gesprekken met deelnemers geven ons inzicht in hun wensen en behoeften. Daar zullen we in onze communicatie op inspelen. Ook bij andere kringen zijn er plannen om een deelnemerspanel in te richten.
- We hebben onze keuzebegeleidingsprocessen afgestemd op de eisen van de Wet toekomst pensioenen.

- We hebben in onze pensioenkranten interviews met deelnemers over diverse actuele thema's opgenomen. Daarmee geven we invulling aan onze kernwaarde "persoonlijk". Uit onderzoeken onder deelnemers naar aanleiding van de pensioenkranten blijkt dat deelnemers een interview prettig vinden om te lezen. Dat spreekt ook uit de terugkoppeling die wij van het deelnemerspanel op de pensioenkrant kregen.
- Met duidelijke uitlegvideo's op de website worden deelnemers gestimuleerd om in actie te komen, eigen verantwoordelijkheid te nemen en aan de slag te gaan met hun financiële toekomst. De pensioenregisseur nodigt deelnemers van 55 jaar en ouder in een video uit om een afspraak met hem te maken.
- We hebben in 2023 meegedaan aan de Benchmark Monitor Pensioenfondsen, waarin de verwachtingen en behoeften van onze deelnemers in kaart zijn gebracht. Op basis van het onderzoek stellen we onze doelen bij.

Focus 2024

Onze communicatiethema's voor de komende jaren zijn:

Wtp-communicatie

In 2024 ligt de focus van onze communicatie op het nieuwe stelsel en de impact die dit heeft op alle deelnemers. Onze communicatie is erop gericht dat onze deelnemers en werkgevers begrijpen wat er gebeurt in elke fase van het traject en dat onze deelnemers vertrouwen hebben dat we de overgang naar de nieuwe pensioenregeling zorgvuldig en goed laten verlopen.

Digitale communicatie

De spil van onze communicatie is onze website. Om de betrokkenheid bij HNPf en de kring te vergroten gaan we in 2024 door op de ingeslagen digitale weg, door het sturen van digitale nieuwsbrieven en digitale pensioenkranten. Voor de 55+-ers onder onze deelnemers hebben we een keuzetool ontwikkeld die beschikbaar is op de kringpagina. Deze tool zullen we ook inzetten bij onze nieuwe kringen.

Metten is weten

"Meten is weten" is een belangrijk communicatiethema voor 2024. Aan de hand van het aantal websitebezoekers, het aantal bezoekers op de kringpagina, en openings- en doorklikratio's van de digitale nieuwsbrieven meten we het effect van de communicatie-uitingen. Daarnaast doen we onderzoek. Voor 2024 staat de Pensioenbarometer op de agenda, waarin we onder andere de verwachtingen en behoeften van onze deelnemers met betrekking tot de Wet toekomst pensioenen meten.

Bij onze deelnemerspanels toetsen we onze communicatie zoals bijvoorbeeld de website, de kringpagina of een artikel in de pensioenkrant. Met hulp van deelnemerspanels kunnen we onze communicatie nog beter afstemmen op de verschillende doelgroepen en vergroten we de betrokkenheid van de deelnemers bij het onderwerp pensioen.

Imago

Ook meten we hoe deelnemers aankijken tegen Het Nederlandse Pensioenfonds. We onderzoeken de algemene tevredenheid en het vertrouwen om zo ons imago te kunnen verbeteren. Indien nodig passen we onze doelstellingen aan.

Activeren

Om deelnemers te activeren willen we weten wat hun kenmerken zijn en wat hun behoeftes zijn. Door onze deelnemers te voorzien van overzichtelijke, begrijpelijke, persoonlijke en relevante informatie, willen we bereiken dat ze zelfredzaam zijn.

Wet- en regelgeving

Relevante ontwikkelingen

Het nieuwe pensioenstelsel

Op 22 december 2022 heeft de Tweede Kamer de Wet toekomst pensioenen aangenomen. Op 17 januari 2023 is de behandeling door de Eerste Kamer gestart. Eind mei 2023 heeft de Eerste Kamer vervolgens met de Wet toekomst pensioenen ingestemd. De wet is ingegaan op 1 juli 2023. Sociale partners zullen uiterlijk op 1 januari 2025 hun transitieplan gereed moeten hebben. Uiterlijk op 1 januari 2028 moeten alle regelingen zijn aangepast aan het nieuwe wettelijke kader.

Overgang naar het nieuwe stelsel

De huidige pensioenregelingen van onze kringen zijn uitkeringsovereenkomsten. Ze kunnen na 1 januari 2028 niet langer worden voortgezet, met uitzondering van regelingen voor gesloten pensioenfondsen of -pensioenkringen. Vanaf 2028 mag de nieuwe pensioenopbouw alleen nog plaatsvinden in een premieregeling. Sociale partners bepalen welke premieregeling en welke premie zij willen afspreken. Er zijn in het nieuwe stelsel twee mogelijke contractvormen: de solidaire premieregeling en de flexibele premieregeling. Wij faciliteren in het nieuwe stelsel beide contracten. Daarnaast hebben wij toekomstbestendige oplossingen voor (gesloten) pensioenfondsen en gesloten kringen die in het huidige FTK willen blijven.

Invaren

Sociale partners moeten met elkaar afspreken wat zij doen met de reeds opgebouwde pensioenen. De hoofdregel is dat er wordt ingevaren. Invaren betekent dat de opgebouwde pensioenen - ook die van gepensioneerden - worden ingebracht in de nieuwe regeling. Van invaren kan alleen worden afgezien als dit erg ongunstig uitpakt voor de belanghebbenden, zodat invaren onevenwichtig is. Deelnemers kunnen individueel geen bezwaar maken tegen het besluit tot invaren. Wel hebben de belanghebbendenorganen en de raad van toezicht een goedkeuringsrecht bij het invaarbesluit. Voor verenigingen van pensioengerechtigden en verenigingen van gewezen deelnemers geldt een hoorrecht bij de werkgever. Met dat hoorrecht worden deze verenigingen in de gelegenheid gesteld om te worden gehoord of schriftelijk inbreng te kunnen geven over het transitieplan. Sociale partners kunnen deze inbreng meenemen bij definitieve besluitvorming.

Gesloten kringen

Gesloten pensioenfondsen en gesloten kringen bij een APF nemen een bijzondere positie in, omdat daarbinnen geen nieuwe opbouw plaatsvindt. Het Nederlandse Pensioenfonds zal de toegezegde pensioenen van de gesloten kringen blijven uitvoeren op basis van het onderliggende pensioenreglement. In principe blijft hiervoor het huidige FTK van kracht. Als sociale partners een gewijzigde pensioenregeling overeenkomen en bepalen dat deze nieuwe pensioenregeling ook van toepassing is op slapers en pensioengerechtigden bij de gesloten kring, kan het standaard invaarpad bij de gesloten kring worden toegepast. De hoofdregel om te kunnen invaren is dat de werkgever dit verzoek tot invaren doet. Gesloten pensioenfondsen kunnen op basis van bestaande wet- en regelgeving overigens overgaan tot liquidatie, waarna ze de bestaande aanspraken op basis van het huidige regime in artikel 84 van de Pensioenwet onderbrengen bij een andere pensioenuitvoerder. Hetzelfde geldt voor beëindiging van een collectiviteitkring bij een APF. De bestaande pensioenaanspraken en -rechten worden dan overgezet naar een andere pensioenuitvoerder of collectiviteitkring.

Transitie-FTK – overgangsperiode 2023-2027

Pensioenfondsen die verwachten te zullen invaren, kunnen vanaf de ingangsdatum van de Wet toekomst pensioenen op 1 juli 2023 tot en met 2027 gebruikmaken van het transitie-FTK. Omdat nu nog de regels van het financieel toetsingskader (FTK) gelden, is het mogelijk dat een pensioenfonds volgens het huidige pensioenstelsel zou moeten korten, terwijl dat in het nieuwe pensioenstelsel niet nodig zou zijn. Daarom kan gedurende een overgangsperiode gebruik worden gemaakt van het transitie-FTK. In deze periode wordt voorkomen dat er besluiten worden genomen die niet aansluiten bij het nieuwe pensioenstelsel. Wie gebruikt maakt van het transitie-FTK dient jaarlijks een overbruggingsplan op te stellen. Dat komt in de plaats van het herstelplan. Dit plan wordt goedgekeurd door het belanghebbendenorgaan. In 2023 heeft geen van de bij ons aangesloten kringen gebruikgemaakt van het transitie-FTK.

Belangrijke rol voor het belanghebbendenorgaan

Het belanghebbendenorgaan heeft een goedkeuringsrecht bij het besluit tot invaren, waarbij de focus ligt op de evenwichtige belangenafweging. Daarnaast heeft het belanghebbendenorgaan een goedkeuringsrecht bij het overbruggingsplan, de inrichting van de reserves, het strategisch beleggingsbeleid en eventuele compensatie vanuit vermogen. Het belanghebbendenorgaan heeft een adviesrecht bij de wijziging van de uitvoeringsovereenkomst en het pensioenreglement. Het bestuur informeert de belanghebbendenorganen bij alle stappen die het neemt voor en na het overleg met sociale partners.

Projectaanpak en besluitvormingsproces

Het Nederlandse Pensioenfonds heeft een meerjarig project ingericht voor de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. In 2022 hebben we beleidsuitgangspunten geformuleerd voor zowel de flexibele premieregeling als de solidaire premieregeling. Bij de verschillende kringen wordt besluitvorming voorbereid via projectgroepen

waarbij sociale partners zijn aangesloten. De jaren 2023 en 2024 staan in het teken van het transitieplan en het implementatieplan. In deze fase worden berekeningen uitgevoerd en wordt uitvoerbaarheid van de nieuwe regeling getoetst. Meer informatie over de stand van zaken bij de kringen is te lezen in de paragrafen [Het nieuwe pensioenstelsel Collectiviteitkring 1](#), [Het nieuwe pensioenstelsel Collectiviteitkring Flexibele regeling](#), [Het nieuwe pensioenstelsel Pensioenkring Arcadis](#), [Het nieuwe pensioenstelsel Pensioenkring Cargill Bioindustrial](#), [Het nieuwe pensioenstelsel Pensioenkring OWASE](#), [Het nieuwe pensioenstelsel Pensioenkring Randstad Groep](#), [Het nieuwe pensioenstelsel Pensioenkring Roba](#) en [Het nieuwe pensioenstelsel Pensioenkring Sweco](#).

Geschilleninstantie Pensioenfondsen

In de Wet toekomst pensioenen is geregeld dat pensioenfondsen verplicht zijn om zich aan te sluiten bij een externe geschilleninstantie. Bij deze instantie kunnen deelnemers terecht als zij een geschil hebben met hun pensioenfonds dat niet via de interne klachtenprocedure kan worden opgelost. Deze externe geschilleninstantie is voor pensioenfondsen nu verankerd in de stichting Geschilleninstantie Pensioenfondsen (GIP). Het Nederlandse Pensioenfonds heeft zich bij GIP aangesloten.

Europese richtlijn Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)

Op grond van de SFDR moet iedere pensioenuitvoerder een verklaring op de website opnemen over de wijze waarop de negatieve impact van het beleggingsbeleid op duurzaamheidsfactoren wordt meegewogen. Ook Het Nederlandse Pensioenfonds moet verklaren of het de negatieve impact op duurzaamheidsfactoren meeweegt, en zo ja, hoe het beleid daarop is afgestemd. Lagere regelgeving over de inhoud en wijze van verslagleggen inzake duurzaamheidsinformatie is op 6 april 2022 door de Europese Commissie vastgesteld. De nieuwe normen gelden vanaf 1 januari 2023. We hebben de voorgeschreven informatie tijdig in onze communicatie opgenomen. Op grond van de SFDR geven we via onze website transparant informatie over de manier waarop duurzaamheid een rol speelt in beleggingsbeslissingen.

Toezichthouders DNB en AFM

In 2023 heeft informeel overleg plaatsgevonden met De Nederlandsche Bank (DNB). Daarnaast hebben we in 2023 meegewerkt aan uitvragen van DNB over niet-financiële risico's, Wtp, de toeslag-AMvB en documentatie inzake operationeel risico Wtp. De uitvraag over niet-financiële risico's bestond uit zes onderdelen: operationele risico's (ORM), governance, gedrag, cultuur en risicomanagement (GGCRM), beheersing van financiële risico's (BFR), en informatiebeveiliging (IB) en integriteit (IRAP).

In 2023 werkten we voorts mee aan meerdere informatieverzoeken van de Autoriteit Financiële Markten (AFM): het informatieverzoek Toezichtrapportage tweedepijlerpensioen, het informatieverzoek naar de vindbaarheid van de interne klachtenprocedures van pensioenfondsen en het self-assessment over de SFDR.

Aan Het Nederlandse Pensioenfonds zijn in 2023 geen dwangsommen of boetes opgelegd.

Vooruitblik 2024

Bij het schrijven van deze vooruitblik zijn we alweer even op weg in 2024. Net als in 2023 was ook de start van 2024 voor HNPF feestelijk, met de toetreding van Pensioenfonds PepsiCo en Pensioenfonds Xerox tot een eigen kring bij ons APF. Daarmee hebben wij op dit moment tien kringen, maar hier houdt de groei niet op. In 2025 verwachten wij voor ten minste drie nieuwe toetreders een eigen kring te mogen inrichten. In de implementatie van nieuwe toetreders zijn we inmiddels bedreven geworden. De bijkomende uitdaging is om deze implementaties te combineren met de overgang naar de Wtp.

Beheerste groei

Wij groeien gestaag, maar beheerst. Dat betekent onder meer dat we blijven streven naar uniformiteit in beleid waar mogelijk, dat de capaciteit van ons bestuursbureau blijft meegroeien met de omvang van het APF als geheel en dat we onderzoeken of kringen in de toekomst kunnen worden samengevoegd. Voor de solidaire premieregeling werken we via DION Pensioen Services met het systeem van Lumera, waarin het mogelijk is om de oude en de nieuwe pensioenregeling parallel te laten draaien in een veilige testomgeving. Zo krijgen we vooraf volledig inzicht in de uitvoerbaarheid van de nieuwe regelingen. De daadwerkelijke implementatie kan vervolgens stap voor stap worden uitgevoerd, wat risico's en kosten vermindert. Visma Idella voert al op dit moment onze Collectiviteitkring Flexibele regeling uit en doet zo waardevolle ervaring op met de kenmerken van een DC-regeling.

Vorbereidingen Wtp

In 2024 zal de Wtp opnieuw veel van ons vragen. In de transitie gaat Pensioenkring OWASE voorop: het is de eerste kring die zal invaren in de solidaire premieregeling in het nieuwe stelsel. We werken ook voor alle andere kringen hard aan de totstandkoming van transitie- en implementatieplannen, samen met alle betrokkenen. Tegelijk met de implementatieplannen krijgen ook de communicatieplannen voor de kringen in 2024 steeds concreter vorm.

Een stevig fundament

De partijen die in 2023 en begin 2024 voor ons gekozen hebben, geven ons het volste vertrouwen dat we de juiste toekomstkeuzes hebben gemaakt voor ons APF en onze deelnemers. Samen met onze strategische partners Cardano en Van Lanschot Kempen Investment Management, en samen met DION Pensioen Services en Visma Idella als uitvoerders in de Wtp, gaan we voort op de ingeslagen weg. Het fundament van waaruit we de belangen van iedereen die bij ons is aangesloten kunnen dienen, wordt steeds steviger.

Verslag van de raad van toezicht over 2023

Organisatie en invulling van het intern toezicht

Samenstelling van de raad

Het fonds heeft het intern toezicht ingericht middels een raad van toezicht. De raad van toezicht bestaat uit drie leden. Hun zittingstermijn bedraagt vier jaar met de mogelijkheid van herbenoeming voor opnieuw vier jaar.

Na bijna acht jaar heeft Gérard Aben afscheid genomen van Het Nederlandse Pensioenfonds. Gérard Aben was vanaf de start van Het Nederlandse Pensioenfonds voorzitter van de raad van toezicht. De raad van toezicht is hem veel dank verschuldigd voor zijn inzet voor Het Nederlandse Pensioenfonds in de afgelopen jaren.

Na een uitgebreide selectieprocedure van de Vergadering van Belanghebbendenorganen heeft DNB op 9 februari 2023 ingestemd met de benoeming van Cis Marring tot lid van de raad van toezicht met de aandachtgebieden governance, communicatie en juridische zaken. Op die datum heeft DNB ook ingestemd met de benoeming van Nery Anderson tot voorzitter van de raad van toezicht met als aandachtsgebied risicomanagement en IT. Op 13 maart 2023 heeft DNB ingestemd met de benoeming Frank Kusse tot lid van de raad van toezicht met als aandachtsgebied vermogensbeheer. Met de benoemingen van Nery, Cis en Frank is de Raad weer op volle sterkte.

Taken

De raad van toezicht heeft als wettelijke taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur, de algemene gang van zaken bij het fonds, een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. Daarnaast is het de taak van de raad van toezicht om het bestuur advies te geven. De raad van toezicht betreft de VITP Toezichtcode, de Code Pensioenfonds en de naleving hiervan bij zijn taak. De taken en werkzaamheden van de raad zijn opgenomen in de statuten en vastgelegd in het reglement van de raad van toezicht. De raad legt verantwoording over zijn werkzaamheden af aan de Vergadering van Belanghebbendenorganen, de belanghebbendenorganen en daarmee ook aan de werkgevers. Voor de beoordeling van het beleid, de algemene gang van zaken, adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging vormt de raad van toezicht zich een beeld van het bestuurlijke proces en van het 'reilen en zeilen' van het fonds door gesprekken met bestuursleden, de sleutelfunctiehouders en andere direct betrokkenen, door de aanwezigheid bij vergaderingen van bestuur en commissies en door bestudering van relevante documenten waaronder de notulen van de bestuursvergaderingen.

Visie op toezicht en jaarplan 2023

In zijn toezichtvisie heeft de raad van toezicht een beoordelingskader geformuleerd en is vastgelegd hoe invulling wordt gegeven aan de taken, hoe de overlegstructuur is vormgegeven met de diverse gremia en op welke wijze verantwoording wordt afgelegd. In het jaarplan zijn specifieke thema's opgenomen die passen bij de feitelijke positie en de ontwikkelingsfase van het fonds. Deze thema's zijn onderverdeeld in strategische thema's en thema's rondom de beheersing van de organisatie. Daarnaast zijn er wettelijke onderwerpen, zoals de goedkeuring van het bestuursverslag en de jaarrekening, en collectieve waardeoverdrachten.

Overleg

In 2023 heeft de raad van toezicht tien keer autonoom vergaderd en zeven keer met het bestuur. Naast de wettelijke onderwerpen zijn ook strategische thema's en onderwerpen rondom beheersing van de organisatie de revue gepasseerd.

De raad van toezicht heeft in 2023 drie keer met de vergadering van belanghebbendenorganen gesproken. Eén keer betrof dit de rolverdeling in de transitie naar het nieuwe stelsel. Daarnaast is één keer vergaderd over onder andere het beoordelingskader van de raad van toezicht en één keer over de strategie van divergeren en convergeren van de verschillende kringen binnen HNPF. Ook zijn de jaarthema's voor 2024 besproken.

In 2023 is twee keer met elk van de belanghebbendenorganen vergaderd, waarvan eenmaal over het jaarverslag 2022. De andere keer is net als met de vergadering van belanghebbendenorganen gesproken over de rolverdeling bij de transitie naar het nieuwe stelsel en de strategie van convergeren en divergeren.

Bevindingen en goedkeuring

Hieronder bespreekt de raad van toezicht de thema's uit het jaarplan voor 2023, onderverdeeld in strategische en beheersmatige onderwerpen.

Strategie

Continuïteit & groei

Het Nederlandse Pensioenfonds heeft in 2023 twee nieuwe kringen kunnen toevoegen. Met de nieuwe kringen Pensioenkring Xerox en Pensioenkring PepsiCo telt Het Nederlandse Pensioenfonds vanaf 1 januari 2024 tien kringen met ruim 60.000 deelnemers met een premie van € 130 miljoen. Het belegd vermogen groeide van circa € 4,3 naar circa € 6 miljard. Thema's waarmee de raad van toezicht zich bezighoudt, zijn onder meer een beheerste groei, de capaciteit van het bestuursbureau, de overgang naar een nieuwe uitvoeringsorganisatie, de Wtp, het bereiken van meer efficiency en het convergeren en divergeren van de kringen, mede in relatie tot de kosten voor deelnemers en de beheersbaarheid. Ook aan de toekomstige financiële bestendigheid van de stichting is aandacht besteed.

De groei van het aantal kringen (divergeren) is voor het volume noodzakelijk om vervolgens in het nieuwe pensioenstelsel te kunnen convergeren en kringen te kunnen samenvoegen. Door de groei van het aantal kringen, in combinatie met de Wtp, is de werkdruk fors toegenomen. Er wordt goed opgeschaald, maar er ligt veel werk.

Gesprekken met de belanghebbendenorganen

De gesprekken met de belanghebbendenorganen in oktober 2023 hebben de raad van toezicht goed inzicht gegeven in de specifieke vraagstukken die spelen bij de diverse kringen. In 2024 zal de raad van toezicht aandacht besteden aan de onderwerpen die door de belanghebbendenorganen met de raad van toezicht zijn gedeeld. Aandachtspunt is dat de belanghebbendenorganen en de aangesloten werkgevers zich van de noodzaak tot convergentie bewust zijn. Het is goed te constateren dat hierover in december 2023 een themabijeenkomst met de belanghebbendenorganen heeft plaatsgevonden.

Pensioenuitvoering

Ook aan de kant van de uitvoeringsorganisaties is er veel dynamiek bij HNPf. HNPf en BSG kwamen samen niet tot gewenste afspraken voor de toekomst van onze kringen, waardoor afscheid is genomen van BSG. Met de keuze voor de overgang naar de nieuwe uitvoerder DION Pensioen Services is een zorgvuldig proces doorlopen waarbij alle risico's goed in kaart zijn gebracht en waar mogelijk gemitigeerd. Ook zijn medewerkers van APFS door DION Pensioen Services overgenomen, waardoor deelnemers dezelfde mensen aan de telefoon hebben en op dezelfde goede wijze bediend worden. DION Pensioen Services zal vanaf 2025 ook de solidaire premieregeling (SPR) voor HNPf gaan uitvoeren. De uitvoering van de Collectiviteitkring Flexibele regeling is op 1 januari 2024 van BSG overgegaan naar Visma Idella. Visma Idella heeft naar het oordeel van HNPf een toekomstbestendiger administratiesysteem. Het gaat voor HNPf de flexibele premieregeling (FPR) uitvoeren onder het nieuwe stelsel.

Impact pensioenakkoord

De raad van toezicht wordt iedere vergadering door het bestuur geïnformeerd over de voortgang van het Wtp-project bij de kringen. Er is uitgebreid gesproken over de rolverdeling tussen de diverse gremia. De belanghebbendenorganen vinden dat zij goed op de hoogte worden gehouden van de ontwikkelingen bij HNPf en aan de diverse cao-tafels. De raad van toezicht ziet dat het complex is om meerdere kringen op een zo gestandaardiseerd mogelijke wijze over te brengen naar het nieuwe pensioenstelsel. Het bestuur bereidt zich goed voor en er worden goede discussies gevoerd over de inrichting van de basisproposities. De raad van toezicht mist hierin soms de zichtbare afwegingen die het bestuur heeft gemaakt om tot bepaalde besluitvorming te komen. Ook vraagt de raad van toezicht aandacht voor het tijdig en met voldoende diepgang meenemen van alle stakeholders in dit traject.

Governance

In het voorjaar van 2023 heeft het bestuur, in het licht van de toenemende complexiteit, werkdruk en het nieuwe pensioenstelsel, het governance-model tegen het licht gehouden en in dialoog met de raad van toezicht besloten

dit ongewijzigd te laten. Wel is besloten om de bestuurlijke capaciteit te vergroten door alle leden van het bestuur zich tweeënhalf dag beschikbaar te laten stellen voor HNPF. Na herijking van en toetsing aan de functieprofielen is met de opvolging van André van Vliet door Maarten Bonekamp en de herbenoeming van José Suarez Menendez de continuïteit binnen het bestuur gewaarborgd. Het is goed te vernemen dat inmiddels invulling is gegeven aan de opvolging van Maarten bij het bestuursbureau.

Beheersing organisatie

Strategische beleidscyclus vermogensbeheer

In 2023 is uitvoerig stilgestaan bij het beleggingsbeleid van de kringen en de evaluatie van de fiduciair manager door het bestuur. De beleggingsresultaten en de kwaliteit van de dienstverlening van Van Lanschot Kempen zijn in de overleggen met de belanghebbendenorganen uitvoerig besproken.

Risicomanagement

Met de sleutelfunctiehouders zijn in 2023 gesprekken gevoerd over de voortgang van de Wtp, de groei van de organisatie en risico's die hiermee gepaard gaan. Er is een goed overleg tussen de drie sleutelfunctiehouders, waarbij de Wtp een belangrijk onderwerp is. Bijzondere aandacht gaat uit naar datakwaliteit, besluitvorming en implementatie.

Veel aandacht is in 2023 uitgegaan naar de risico's van migratie naar de nieuwe administrateurs. Deze risico's betreffen niet alleen de operationele risico's, maar ook de strategische risico's zoals de continuïteit en capaciteit van DION Pensioen Services en reputatierisico's. Sleutelfunctiehouders en bestuur hebben risico's goed in het vizier en hebben waar mogelijk mitigerende maatregelen genomen. De raad van toezicht is van oordeel dat adequate risicobeheersing plaatsvindt.

Groei

In 2023 is HNPF uitgebreid met nieuwe toetreders. Op 1 januari 2023 is de nieuwe kring voor Roba gestart, op 1 juli 2023 is de nieuwe kring voor Cargill Bioindustrial gestart en op 1 januari 2024 zijn de nieuwe kringen voor Xerox en PepsiCo gestart. De collectieve waardeoverdrachten zijn aan de raad van toezicht voorgelegd voor goedkeuring.

Communicatie

In 2023 heeft HNPF voor het eerst deelgenomen aan de Benchmarkmonitor Pensioenfondsen (BMP). BMP geeft deelnemende pensioenfondsen en kringen een beeld van de manier waarop de verschillende doelgroepen aankijken tegen het pensioenfonds en de kring en wat hun verwachtingen en behoeften zijn. Ook laat het onderzoek zien hoe de verschillende kringen scoren ten opzichte van elkaar en de benchmark. De aandachtspunten die uit het onderzoek naar voren komen, worden opgepakt en afgestemd met de pensioenuitvoerders.

Goedkeuring

I. Collectieve waardeoverdrachten

De raad van toezicht heeft goedkeuring verleend aan de collectieve waardeoverdrachten (CWO's) van Pensioenfonds Xerox en Pensioenfonds PepsiCo. Beiden pensioenregelingen zijn een-op-een overgenomen en worden voor de uitvoering ondergebracht bij DION Pensioen Services. De raad van toezicht heeft goedkeuring verleend aan de CWO's op basis van de door het bestuur(s bureau) uitgevoerde due diligences en actuariële adviezen.

De documenten die ter beoordeling van de CWO aan de raad van toezicht ter beschikking zijn gesteld waren goed en zorgvuldig voorbereid. Het proces van waardeoverdrachten, inclusief tijdige betrokkenheid van de raad van toezicht, is zorgvuldig doorlopen, mede op basis van het vastgestelde beleid voor klanttoetreding. De raad van toezicht heeft bij het bestuur aandacht gevraagd voor pricing van nieuwe toetreders, klantacceptatiebeleid en de vraag hoe HNPF meer comfort krijgt bij de datakwaliteit als de uitvoering bij dezelfde uitvoerder blijft.

II. Jaarverslag 2022

Op 13 juni 2023 heeft de raad in een vergadering met het bestuur het jaarverslag 2022 besproken en goedkeuring verleend aan het besluit van het bestuur tot vaststelling van het jaarverslag.

Goedkeuring jaarverslag 2023

De raad van toezicht heeft goedkeuring verleend aan het bestuursbesluit tot vaststelling van de jaarrekening 2023. Het bestuursverslag geeft een goed beeld van de bestuursactiviteiten in 2023. De opmerkingen die vanuit belanghebbendenorganen, accountant en actuaris zijn gemaakt, zijn met het bestuur besproken en daaraan is opvolging gegeven.

De Code Pensioenfondsen wordt nauwgezet nageleefd. Het uitgangspunt "comply or explain" van de Code wordt goed toegepast. De raad van toezicht is van oordeel dat het proces van de totstandkoming van het bestuursverslag en de jaarrekening zorgvuldig is doorlopen.

Vooruitblik

Het jaarplan 2024 is besproken met het bestuur en de vergadering van belanghebbendenorganen. Voor 2024 staan de toekomstbestendigheid van Het Nederlandse Pensioenfonds, de Wet toekomst pensioenen, de uitbestedingen, het IT Risk Management Framework, de organisatie en het strategisch beleggingsbeleid op de jaarkalender van de raad van toezicht.

Samenwerking, ondersteuning en oordeel

De raad van toezicht is van mening dat het bestuur in 2023 de juiste onderwerpen heeft behandeld en gemonitord. De bestuursvergaderingen verlopen gestructureerd en efficiënt. Ondanks de grote hoeveelheid onderwerpen op de agenda wordt uitgebreid tijd genomen om inhoudelijke discussies te voeren. De samenwerking met het bestuur verloopt plezierig en is open en constructief.

Het bestuursbureau bereidt de vergaderingen zorgvuldig voor, verstrekt duidelijke notities, een risicoparagraaf, evenwichtigheidsparagraaf en waar nodig met goede input vanuit de commissies. Alle documenten worden ter beschikking gesteld via een online portaal, waardoor de raad van toezicht inzage heeft in alle stukken. In 2023 hebben alle leden van de raad van toezicht enkele bestuurs-, BAC- en/of RAC-vergaderingen bijgewoond. Hieruit blijkt een open houding van het bestuur en een goede interactie met de medewerkers van het bestuursbureau.

De raad van toezicht is van oordeel dat de besluitvorming van het bestuur adequaat gebeurt, met voortdurende aandacht voor de strategie van het fonds en de individuele kringen, risicomanagement en evenwichtige belangenafweging.

Reactie van het bestuur

Wij bedanken de raad van toezicht voor de prettige samenwerking in 2023 en zijn blij met de nieuwe leden Cis Marring en Frank Kusse en met Nery Anderson als nieuwe voorzitter. Onze waardering gaat uit naar de wijze waarop de nieuwe raad de taken snel en voorvarend heeft opgepakt en als sparring partner voor ons fungeert. Onze overleggen waaronder de benen-op-tafelsessies zijn open en prettig.

Zo hebben wij met de raad van toezicht veel gesproken over de strategie en continuïteit van het fonds. Daarin kwamen belangrijke thema's aan de orde als de groei van het fonds met de bijbehorende werkdruk, de Wet toekomst pensioenen en de impact die deze heeft op de eigen organisatie, de governance en de inrichting van het fonds met onze kringen en uitbestedingspartijen.

De raad van toezicht heeft een oordeel gegeven over de collectieve waardeoverdracht van Stichting Pensioenfonds Xerox naar de besloten Pensioenkring Xerox en over de collectieve waardeoverdracht van Pensioenfonds PepsiCo naar de besloten pensioenkring PepsiCo per 1 januari 2024. Daarnaast heeft de raad van toezicht in 2023 diverse aspirant-leden van de belanghebbendenorganen beoordeeld op geschiktheid.

Wij zijn blij dat de raad weer op volle sterkte is, spreken onze dank uit voor zijn inzet en betrokkenheid en zien ernaar uit de prettige samenwerking in de toekomst op dezelfde wijze voort te zetten.

Bestuursverslag Collectiviteitkring 1

Algemene informatie

Collectiviteitkring 1 is onze eerste multiclientkring. De eerste toetreders tot Collectiviteitkring 1 waren VNV, DAS Rechtsbijstand, DAS Legal Finance en de Efteling.

Per 1 januari 2018 is Ocean Network Express (Netherlands) B.V. toegetreden, waarvan ook de bestaande verplichtingen en beleggingen zijn overgedragen door middel van een collectieve waardeoverdracht. Per 1 januari 2019 zijn Jindal Films Europe Kerkrade B.V. en Antargaz Nederland B.V. toegetreden tot Collectiviteitkring 1. Per 1 oktober 2020 is vervolgens de pensioenregeling van Ortec International B.V. en Ortec Finance B.V. ondergebracht bij Collectiviteitkring 1. De pensioenregeling maakte eerst deel uit van Collectiviteitkring Secundo van Volo. Nadat het APF Volo Pensioen werd stopgezet heeft een collectieve waardeoverdracht plaatsgevonden naar Het Nederlandse Pensioenfonds.

Per 1 november 2020 trad AWWN toe zonder nieuwe opbouw en per 1 december 2020 B&S. Per 1 januari 2020 werd de uitvoeringsovereenkomst met Ocean Network Express (Netherlands) B.V. stopgezet en per 1 januari 2022 met Jindal Films Europe Kerkrade B.V. Per 1 januari 2023 werd ook de uitvoeringsovereenkomst met Antargaz Nederland B.V. stopgezet. Per 1 maart 2022 heeft SanoRice Netherlands B.V. de pensioenregeling ondergebracht in Collectiviteitkring 1. Per 1 januari 2023 werd de uitvoeringsovereenkomst met Antargaz Nederland B.V. stopgezet.

Per 1 januari 2022 heeft de Efteling de pensioenregeling ondergebracht in onze multiclientkring, Collectiviteitkring Flexibele regeling. Per 1 januari 2023 hebben ook B&S en SanoRice Netherlands B.V. de pensioenopbouw voortgezet in Collectiviteitkring Flexibele regeling en zijn de pensioenen van deze werkgevers in Collectiviteitkring 1 premievrij gemaakt.

Alle in dit hoofdstuk genoemde bedragen zijn weergegeven in duizenden euro's, tenzij anders aangegeven.

Belanghebbendenorgaan

Vanwege de belangen van werkgevers in beide multiclientkringen is in 2022 een Centraal (samengevoegd) Belanghebbendenorgaan opgericht voor Collectiviteitkring 1 en de nieuwe Collectiviteitkring Flexibele regeling. De zes leden van het Centraal Belanghebbendenorgaan vertegenwoordigen de belangen van beide kringen.

In het Centraal belanghebbendenorgaan van Collectiviteitkring 1 en Collectiviteitkring Flexibele regeling hebben twee vertegenwoordigers namens de deelnemers, één namens de pensioengerechtigden en drie namens de werkgevers zitting. Jacob de Vries is voorzitter en Daan van Baarsen is plaatsvervangend voorzitter van het Centraal Belanghebbendenorgaan.

Samenstelling belanghebbendenorgaan Collectiviteitkring 1 op 31 december 2023

Naam	Functie/ geleding	Termijn	Huidige termijn eindigt op	Geboortejaar	Geslacht
Daan van Baarsen	vicevoorzitter en lid namens werkgevers	1 ^e	1-7-2024	1961	m
Eva Bakker	lid namens pensioengerechtigden	1 ^e	1-7-2026	1972	v
Valerie van den Berg	lid namens deelnemers	1 ^e	1-7-2025	1964	v
Bas van Tilborg	lid namens deelnemers	1 ^e	1-7-2024	1971	m
Jacob de Vries	voorzitter en lid namens werkgevers	1 ^e	1-7-2026	1990	m
Dick Jan van der Wolde	aspirant-lid namens werkgevers	1 ^e	1-7-2025	1961	m

Jan-Hendrik Gualthérie van Weezel is op 1 juli 2023 afgetreden als lid van het Centraal Belanghebbendenorgaan. Wij danken Jan-Hendrik voor zijn inzet voor het Centraal Belanghebbendenorgaan.

Dick Jan van der Wolde is door de werkgevers voorgedragen als zijn opvolger. Hij volgt momenteel een opleidingstraject. Na de voltooiing daarvan zal zijn benoemingsproces worden afgerond.

Pensioenparagraaf

Kenmerken regeling

De bij Collectiviteitkring 1 aangesloten werkgevers kunnen binnen de kaders van Het Nederlandse Pensioenfonds en de collectiviteitkring de details van hun pensioenregeling invullen. Hieronder volgt een korte samenvatting van deze kaders. De precieze inhoud van de pensioenregelingen is opgenomen in het pensioenreglement.

Belangrijkste kenmerken pensioenregelingen Collectiviteitkring 1

Betreft	Invulling
Type regeling	Uitkeringsregeling op basis van een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling.
Pensioendatum	Eerste dag van de maand waarin de deelnemer 68 wordt. De pensioenleeftijd sluit aan bij de fiscale pensioenleeftijd. Bij een wijziging van de fiscale pensioenleeftijd wordt de pensioendatum voor zowel de in de toekomst op te bouwen pensioenaanspraken als de reeds opgebouwde pensioenaanspraken automatisch aangepast (inclusief conversie op basis van collectieve actuariële gelijkwaardigheid). Werkgevers kunnen een andere pensioendatum kiezen. Bij een wijziging van de fiscale pensioenleeftijd worden de pensioenaanspraken niet aangepast.
Pensioengevend salaris (fulltime)	Het geldende salaris op basis van het pensioenreglement van de aangesloten werkgever met een maximum van € 128.810 (2023).

Betreft	Invulling
Franchise (opbouwgedeelte)	De geldende franchise op basis van het pensioenreglement van de aangesloten werkgever. De franchise zal nooit lager zijn dan op grond van fiscale wetgeving is toegestaan.
Opbouwpercentage ouderdomspensioen	Percentage van de pensioengrondslag (pensioengevend salaris minus franchise) tussen 0,500% en 1,875%.
Opbouwpercentage partnerpensioen (optioneel)	Percentage van de pensioengrondslag tussen 0,350% en 1,313%.
Partnerpensioensysteem	Voor alle deelnemers wordt een partnerpensioen opgebouwd volgens het onbepaalde man-/vrouwsysteem. Ten aanzien van het risicodeel wordt eveneens het onbepaalde systeem gehanteerd.
ANW Pensioen	De regeling kent een vrijwillig ANW Pensioen. Er kan worden gekozen voor een verzekerd bedrag ter grootte van 25%, 50%, 75% of 100% van de Anw-uitkering. Het ANW Pensioen gaat in na overlijden en wordt daarna niet meer aangepast. Er wordt geen toeslag verleend op het ANW Pensioen
Opbouwpercentage wezenpensioen (optioneel)	Percentage van de pensioengrondslag tussen 0,070% en 0,263%.
Wezenpensioensysteem	De eindleeftijd van het Wezenpensioen is 21 jaar, met een verlenging tot 27 jaar bij arbeidsongeschikte of studerende kinderen. Het pensioen wordt verdubbeld bij volle wezen. Voor alle deelnemers wordt een wezenpensioen verzekerd op basis van het onbepaaldekindstelsel. De werkgever kan kiezen of dit op opbouwbasis is of op risicobasis.
Toeslagverlening	Toeslagverlening is voorwaardelijk. Een eventuele toeslag vloeit voort uit het algemene toeslagbeleid van de collectiviteitkring.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid van 35% of meer wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet voor rekening van de collectiviteitkring op basis van zes klassen.

Premiebeleid

Voor de financiering van de pensioentoezegging wordt premie geheven. We stellen jaarlijks de premie vast die de aangesloten werkgevers zijn verschuldigd om de collectiviteitkring in staat te stellen aan de pensioenverplichtingen te voldoen.

Kostendeekkende premie

Op collectiviteitkringniveau stellen we een kostendeekkende premie vast zoals bedoeld in artikel 128 van de Pensioenwet op basis van de volgende elementen:

1. de actuariel benodigde premie voor de nominale pensioenopbouw en risicodekking;
2. een solvabiliteitsopslag ter grootte van het procentuele vereist eigen vermogen;
3. een opslag voor uitvoeringskosten;
4. de actuariel benodigde premie voor toeslagen.

Daarbij geldt dat:

- onderdeel 1 wordt berekend aan de hand van de actuariële grondslagen die ten grondslag liggen aan de technische voorziening. Voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (VPA) geldt een opslag;
- onderdeel 2 wordt berekend als de procentuele omvang van het vereist eigen vermogen per de start van het kalenderjaar, vermenigvuldigd met onderdeel 1;

- onderdeel 3 gelijk staat aan de jaarlijkse uitvoeringskosten, onder aftrek van de vrijgevalle opslag voor toekomstige uitvoeringskosten als gevolg van uitkeringen;
- onderdeel 4 is voor de kostendekkende premie nihil.

Gedempte kostendekkende premie

We stellen de gedempte kostendekkende premie vast op basis van dezelfde elementen als de kostendekkende premie, met de volgende verschillen:

- Onderdeel 1 wordt berekend op basis van een rentetermijnstructuur gebaseerd op een verwachte waarde van het toekomstige rendement. Voor de vaststelling van de verwachte waarde van het toekomstige rendement wordt uitgegaan van de berekeningsmethodiek zoals vastgelegd in artikel 23a van het Besluit FTK pensioenfondsen.
 - Het verwachte netto meetkundig rendement op vastrentende waarden, bedoeld in artikel 23a van het Besluit FTK pensioenfondsen, wordt vastgesteld voor een periode van vijf jaar (2022 tot en met 2026) op basis van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur per 30 september 2021.
 - Het verwachte netto meetkundig rendement op zakelijke waarden wordt bepaald op basis van de maximaal te hanteren parameters zoals vastgelegd in artikel 23a van het Besluit FTK pensioenfondsen.
 - Het strategische beleggingsbeleid is het uitgangspunt voor het vaststellen van de verwachte waarde van het toekomstige rendement. Bij een wijziging van het strategische beleggingsbeleid wordt het netto verwachte beleggingsrendement opnieuw vastgesteld.
 - Iedere vijf jaar wordt de peildatum voor de rentetermijnstructuur bijgesteld, voor het eerst weer op 30 september 2026. Voor het overige worden dezelfde grondslagen gehanteerd als voor de kostendekkende premie.
- Onderdeel 4 wordt bepaald als het verschil tussen:
 - onderdeel 1 waarbij conform artikel 4 van het Besluit FTK pensioenfondsen aanvullend rekening wordt gehouden met toekomstige toeslagverlening ter hoogte van de minimale verwachtingswaarde voor de groeivoet van het prijsindexcijfer, bedoeld in artikel 23a, eerste lid, onderdeel a, en tweede lid van het Besluit FTK pensioenfondsen (inclusief het ingroeipad voor de eerste vijf jaar conform de CPB-raming van september 2021); en
 - onderdeel 1, onder aftrek van onderdeel 2.Onderdeel 4 zal nooit negatief zijn.

Feitelijke premie

De feitelijke premie stellen we vast als de gedempte kostendekkende premie, eventueel verhoogd met een premieopslag. Deze opslag wordt vanaf 2023 vastgesteld op basis van het verschil tussen de gedempte kostendekkende premie op basis van maximale parameters en de kostendekkende premie op basis van een reëel verwacht rendement van 1,25% en berekend als een percentage bovenop de gedempte kostendekkende premie. De stijging of daling van de premie ten opzichte van het voorgaande jaar wordt gemaximeerd. De afspraak is dat de totale feitelijke premie op het niveau van de collectiviteitkring maximaal 20% (factor tussen 0,83 en 1,20) stijgt of daalt ten opzichte van het voorgaande jaar, voor zover deze stijging of daling niet wordt veroorzaakt door wijzigingen in het deelnemersbestand. Voorwaarde is dat de feitelijke premie nooit lager zal zijn dan de gedempte kostendekkende premie.

In 2023 is een opslag gehanteerd van 5,6% (2022: 15,6%).

Aanpassing premiebeleid 2024

In verband met de forse rentestijging in 2022 en begin 2023 hebben we besloten we om het premiebeleid aan te passen, met gebruikmaking van de eenmalige mogelijkheid om de RTS opnieuw vast te klikken.

De gedempte kostendekkende premie stellen we vast op basis van de twaalfmaandsgemiddelde rente per 30 september van het voorgaande jaar. Dit betekent dat de premieberekening niet meer wordt gebaseerd op verwacht rendement.

De feitelijke premie stellen we gelijk aan de gedempte kostendekkende premie. De premieopslag vervalt hiermee. Hierdoor is het niet meer mogelijk om een grens te stellen aan de stijging of daling van de feitelijke premie in enig jaar.

De overige beleidsbepalingen zijn ongewijzigd gebleven.

Toeslagbeleid

Binnen Collectiviteitkring 1 bestaat de mogelijkheid de pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en de pensioenrechten van pensioengerechtigden jaarlijks per 1 januari te verhogen op basis van maximaal het ambitieniveau zoals dat is vastgelegd in de pensioenregeling.

Toeslagverlening binnen Collectiviteitkring 1 is in beginsel voorwaardelijk. Toeslagverlening wordt gefinancierd uit het eigen vermogen van de collectiviteitkring voor zover de financiële positie hiervoor toereikend is.

Voor alle deelnemers is de toeslagverlening maximaal gelijk aan de stijging van de consumentenprijsindex (CPI), reeks alle bestedingen, tussen september van twee kalenderjaren vóór de toekenning en september van het kalenderjaar vóór de toekenning.

Collectiviteitkring 1 volgt de systematiek van toekomstbestendige toeslagverlening. We verlenen alleen een toeslag voor zover deze in de toekomst ook verleend kan worden.

Toeslagverlening per 1 januari 2024

Vooruitlopend op het transitie-FTK heeft de wetgever de toeslagregels voor 2023 aangepast. Dit betekent dat er ruimte was om een hogere toeslag toe te kennen. Wij hebben voor Collectiviteitkring 1 gebruikgemaakt van deze versoepelde regelgeving. Voor een verdere toelichting verwijzen we naar de paragraaf Toeslagverlening in het hoofdstuk Financiële positie en herstelplan.

Wijzigingen reglementen en uitvoeringsovereenkomst

In 2023 hebben we - net als in 2022 - gebruik gemaakt van de versoepelde indexatieregels. Hierdoor kon een toeslag worden verleend van 6,1% per 1 januari 2024. In verband hiermee hebben we het pensioenreglement voor Collectiviteitkring 1 aangepast.

Verder hebben we in 2023 de grensbedragen aangepast in het pensioenreglement.

Het Centraal Belanghebbendenorgaan heeft positief geadviseerd op deze reglementswijzigingen.

Deelnemersonderzoek risicobereidheid

Wij willen de pensioenregeling zoveel mogelijk laten aansluiten bij de voorkeuren van onze deelnemers en gepensioneerden. Daarom hebben we een onderzoek naar risico en pensioen uitgevoerd. Het doel van het onderzoek is om de risicohouding van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden vast te stellen in het kader van de Wet toekomst pensioenen. Er deden 680 mensen mee aan het onderzoek, dat is ruim 5% van alle deelnemers en gepensioneerden.

Bijna driekwart van de deelnemers aan het onderzoek geeft aan dat het pensioen van HNPf, Collectiviteitkring 1 (heel) belangrijk is voor hun inkomen. De meeste mensen geven aan dat zij maximaal een gemiddeld risico wil nemen met de beleggingen voor hun pensioen. Gepensioneerden hebben de voorkeur voor wat minder risico. Jongeren kiezen vaker voor wat meer risico met de beleggingen. Mensen met een relatief hoog inkomen zijn bereid iets meer risico te nemen.

Een grote meerderheid (80%) zegt de voorkeur te geven aan een pensioen dat (deels) meegroeit met de prijzen. Zij kiezen voor een pensioen dat (gedeeltelijk) meebeweegt met de economie, boven een vast pensioen dat ieder jaar even hoog is. Dit geldt vooral voor jongeren en met mensen met een hoog inkomen. Maar ook de meerderheid van de gepensioneerden heeft een voorkeur voor een pensioen dat de stijging van de prijzen (gedeeltelijk) kan bijhouden. Gemiddeld genomen vinden deelnemers een schommeling van 7% van hun pensioen acceptabel. Maar gepensioneerden zien het pensioen liever wat minder schommelen. Bijna 20% van de mensen zegt een forse daling van het pensioen niet op te kunnen vangen. Zij hebben onvoldoende andere inkomsten of kunnen hun uitgaven niet verlagen. Een meerderheid van de mensen zegt een voorkeur te hebben voor een pensioen dat in de eerste jaren na pensionering wat hoger is, en dat later waarschijnlijk wat lager wordt.

De uitkomsten worden gedeeld met sociale partners en besproken met het belanghebbendenorgaan en de raad van toezicht. Dit als onderdeel van de uitwerking nieuwe premieregeling in het kader van de Wet toekomst pensioenen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandvermogen voor Collectiviteitkring 1 bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit is het vermogen dat wij moeten aanhouden om bedrijfsrisico's te kunnen opvangen. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van Collectiviteitkring 1 en het telt ook niet mee in de balans van Collectiviteitkring 1. Periodiek toetsen we of door wijziging van het pensioenvermogen een overschot of tekort voor Collectiviteitkring 1 ontstaat. Hierna vindt eventueel aanzuivering van het saldo plaats.

Financiële positie en herstelplan

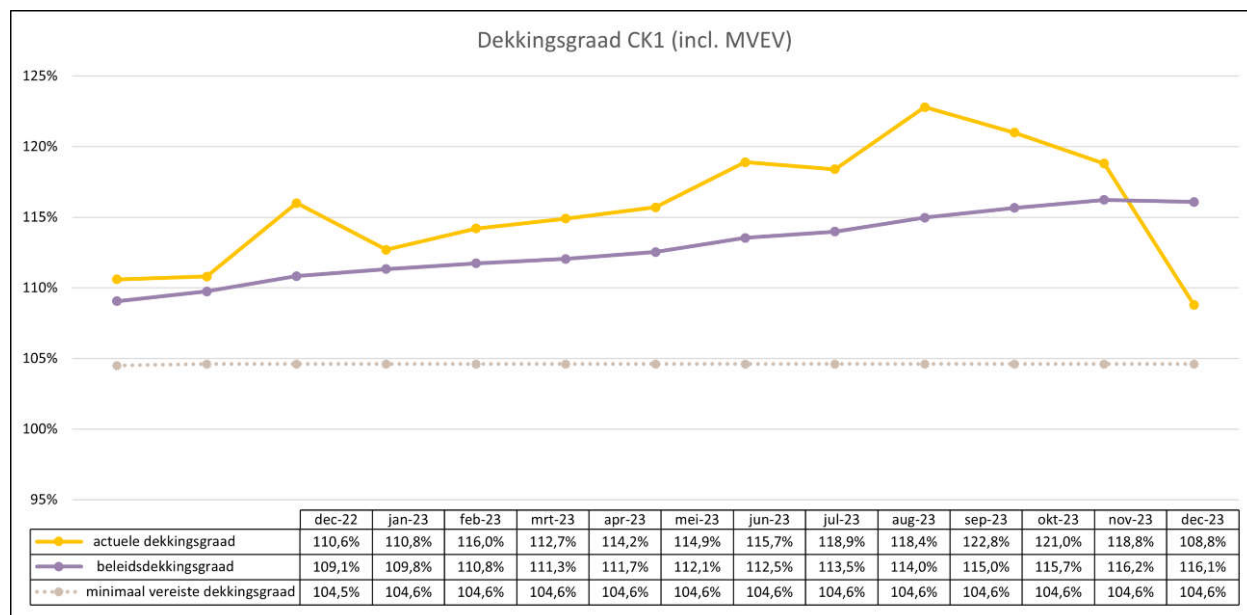
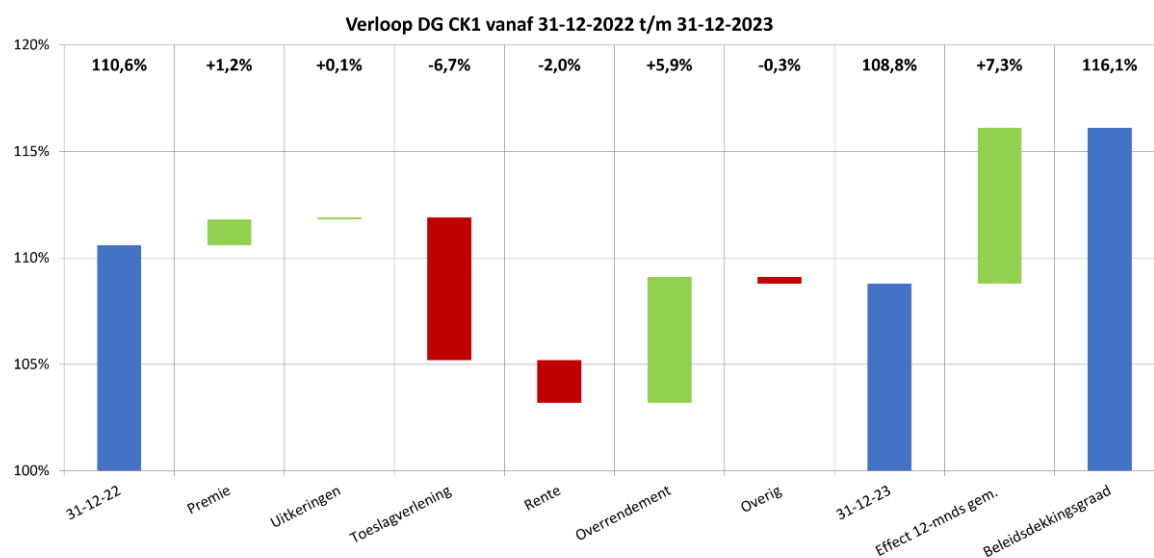
Financiële positie

De beleidsdekkingsgraad van Collectiviteitkring 1 steeg gedurende 2023 van 109,1% naar 116,1%. De actuele dekkingsgraad op basis van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur (de 'toezichtcurve') is in 2023 gedaald naar 108,8%. Dit is 1,7 procentpunt lager dan ultimo 2022. De voornaamste oorzaak hiervan is de toeslag die we hebben toegekend op 1 januari 2024 van 6,1% en die verwerkt is in de dekkingsgraad per 31 december 2023. Deze toeslag was mogelijk doordat de dekkingsgraad in 2023 steeg ten gevolge van positieve rendementen. De rente is in 2023 wat gedaald. Dat droeg negatief bij aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad.

Samenvatting ontwikkeling financiële positie Collectiviteitkring 1 in 2023

Omschrijving	Pensioen-vermogen	Technische voorziening	Dekkings- graad
Stand 1 januari	427.766	386.626	110,6%
Premiebijdragen (regulier)	24.785	18.076	1,2%
Uitkeringen	-3.255	-3.240	0,1%
Toeslagverlening	0	25.028	-6,7%
Aanpassing RTS	0	7.234	-2,0%
Beleggingsresultaten	37.461	12.641	5,9%
Overige oorzaken en kruiseffecten	-3.582	-2.426	-0,3%
Stand 31 december	483.175	443.939	108,8%

In bovenstaand overzicht wordt bij beleggingsresultaten in het verloop van het pensioenvermogen het behaalde rendement op de beleggingen verantwoord. Bij het verloop van de technische voorziening staat de rentetoevoeging aan de technische voorziening op basis van de eenjaarsrente zoals vastgesteld door De Nederlandsche Bank in de RTS van 31 december 2022.

Grafische weergave verloop dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad van Collectiviteitkring 1 in 2023**Ontwikkeling dekkingsgraad Collectiviteitkring 1 in 2023**

De technische voorzieningen worden berekend op basis van de RTS. Dit komt overeen met contantmaking op basis van een gemiddelde rekenrente van 2,20%. In beginsel is de RTS een markrente, maar sinds 2012 wordt deze voor lange looptijden gecorrigeerd met een UFR.

De actuele dekkingsgraad wordt berekend als de som van de technische voorzieningen en de reserves, gedeeld door de technische voorzieningen. De beleidsdekkingsgraad is het voortschrijdend gemiddelde van de laatste twaalf actuele dekkingsgraden.

Vereist eigen vermogen en minimaal vereist eigen vermogen

Collectiviteitkring 1 bevindt zich ultimo 2023 in een situatie van reservetekort, aangezien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad. Het vereist eigen vermogen is gebaseerd op de strategische beleggingsportefeuille. De vereiste dekkingsgraad is bepaald op 118,8% (2022: 119,8%). Indien het vereist eigen

vermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille, dan zou dit uitkomen op 117,4% (2022: 118,3%). We hebben voor 1 april 2024 een update van het herstelplan opgesteld.

Het minimaal vereist eigen vermogen wordt vastgesteld op basis van de regels zoals vastgelegd in artikel 11 van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. Ultimo 2023 is de minimaal vereiste dekkingsgraad 104,5% (2022: 104,5%).

Herstelplan

Ontwikkeling van de dekkingsgraad in 2023 ten opzichte van het herstelplan

Omschrijving	Werkelijk	Herstelplan
Stand 1 januari	110,6%	110,6%
Premiebijdragen (regulier)	1,2%	1,1%
Uitkeringen	0,1%	0,1%
Toeslagverlening	-6,7%	0,0%
Aanpassing RTS	-2,0%	0,0%
Beleggingsresultaten	5,9%	1,5%
Overige oorzaken en kruiseffecten	-0,3%	0,1%
Stand 31 december	108,8%	113,4%

De dekkingsgraad bedroeg op 31 december 2023 108,8%. Daarmee liep de dekkingsgraad achter op het herstelplan dat uitgaat van 113,4% op die datum.

De premie en de uitkeringen hebben in lijn met het herstelplan bijgedragen aan de dekkingsgraad.

In afwijking van het herstelplan is een toeslag verleend van 6,1%. Dit heeft geleid tot een daling van 6,7% van de dekkingsgraad. Dit is het grootste verschil ten opzichte van het herstelplan.

De verandering van de rentetermijnstructuur heeft geleid tot een daling van de dekkingsgraad. In het herstelplan is uitgegaan van een ongewijzigde rentetermijnstructuur in het boekjaar 2023 waardoor de bijdrage van de verandering van de rentetermijnstructuur nihil is. Bij de bepaling van de werkelijke dekkingsgraad is van de daadwerkelijke rentetermijnstructuur per ultimo van het boekjaar uitgegaan. Deze is lager dan de rentetermijnstructuur primo het jaar.

Het rendement op de beleggingen heeft veel meer bijgedragen aan de dekkingsgraad dan verwacht volgens het herstelplan. De koersen vielen sterk mee in 2023 in vergelijking met wat in het herstelplan werd verwacht.

Het effect bij overige oorzaken en kruiseffecten wordt onder andere veroorzaakt door mutaties voor overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Op basis van het FTK is per 31 december 2023 sprake van een reservetekort. Eind maart 2024 hebben wij een geactualiseerd herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank, waarin de beleidsdekkingsgraad op basis van het reguliere beleid in 2030 is hersteld tot de vereiste dekkingsgraad. Dit is binnen de gekozen hersteltermijn van tien jaar. Op 21 mei 2024 heeft De Nederlandsche Bank instemming gegeven aan het herstelplan 2024.

Toeslagverlening

We hebben besloten om voor Collectiviteitkring 1 per 1 januari 2024 een gedeeltelijke toeslag toe te kennen van 6,1%. Dit was mogelijk omdat de wetgever vooruitlopend op het transitie-FTK de toeslagregels voor 2023 heeft versoepeld. Dat gold ook voor toeslagen per 1 januari 2024 als de besluitvorming daarover nog in 2023 plaatsvond.

De mogelijkheid van toeslagverlening ontstond daarnaast doordat we hebben besloten de CPI-maatstaf met terugwerkende kracht aan te passen aan de nieuwe methode van het CBS. Sinds juni 2023 hanteert het CBS een nieuwe methode voor het meten van energieprijzen, die van invloed is op de CPI-ontwikkeling. Doordat het CBS ook historische reeksen heeft gepubliceerd op basis van de nieuwe CPI-methodiek, konden we met deze wijziging van de methodiek de toeslagmaatstaf wijzigen. Dit had een positieve invloed op de maximaal mogelijke toeslag per januari 2024. De stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer, alle bestedingen, over september 2023 ten opzichte van september 2022 bedraagt op basis van de aangepaste methodiek 7,03% (i.p.v. 0,21% op basis van de oude methodiek). De gemiste toeslag bedraagt daarmee 0,93% (maximaal mogelijke toeslag van 7,03% -/- toegekende toeslag van 6,1%).

De aangepaste methodiek heeft met terugwerkende kracht ook impact over de maximaal mogelijke toeslag per januari 2023, want de hoge inflatie uit 2022 wordt nu uitgesmeerd over de toeslag in 2023 en 2024. De stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer, alle bestedingen, over september 2022 ten opzichte van september 2021 bedraagt op basis van de aangepaste methodiek 7,23% (i.p.v. 14,53% op basis van de oude methodiek). Het totaal aan toe te kennen toeslag in 2023 en 2024 is in de oude en aangepaste methodiek gelijk aan elkaar.

Om gebruik te kunnen maken van deze versoepelde toeslagregels diende de kring aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- de intentie tot invaren is uitgesproken;
- de beleidsdekkingsgraad is hoger dan 105%;
- de actuele dekkingsgraad blijft hoger dan 105% na het toekennen van de toeslag;
- de evenwichtigheid van het besluit is onderbouwd doordat kwantitatieve generatie-effecten naar geboortear jaar inzichtelijk zijn gemaakt.

Intentie tot invaren

Alle werkgevers in Collectiviteitkring 1 voldoen aan de voorwaarde dat er een intentie is tot invaren.

Actuele en beleidsdekkingsgraad

Door de versoepelde toeslagregels is toeslagverlening al vanaf een dekkingsgraad van 105% (actuele en beleidsdekkingsgraad) mogelijk, terwijl de grens eerder nog bij 110% lag. Ook is de toekomstbestendigheid van de toeslagverlening losgelaten. De beleidsdekkingsgraad bedroeg eind september 115,0% en de actuele dekkingsgraad 122,8%. Dit maakte een toeslag mogelijk gelijk aan de maximaal toe te kennen toeslag van 7,03%. Op basis van het bestaande beleid was per 1 januari 2024 een gedeeltelijke toeslag van 0,03% mogelijk geweest.

Kwantitatieve generatie-effecten naar geboortear jaar

Het effect van de toeslagverlening verschilt per generatie. Om aan te tonen dat het indexatiebesluit evenwichtig is, hebben we de effecten van gebruikmaking van de versoepelde indexatieregels voor de verschillende generaties onderzocht. Daarvoor is gebruikgemaakt van de haalbaarheidstoets, die jaarlijks aangeeft hoe het pensioenresultaat zich voor de verschillende generaties ontwikkelt.

Na de belangen van alle deelnemers en pensioengerechtigden gewogen te hebben, hebben we besloten de pensioenen te verhogen met 6,1%. We houden bij een toeslagverlening van 6,1% een marge ten opzichte van de benodigde invaardekkingsgraad, waarvoor we voorlopig uitgaan van 105%. De extra toeslagverlening pakt iets positiever uit voor de ouderen. Dit komt met name doordat de uitkeringen van de ouderen (gepensioneerden) direct omhoog zijn gegaan. Zij krijgen meteen een hoger pensioen. De verhoging zorgt voor een beperkte verlaging van het pensioenresultaat voor jongeren. Dit komt doordat het vermogen afneemt: we keren nu meer geld uit, zodat er minder vermogen is op het moment waarop we overgaan naar het nieuwe stelsel. Wel wordt er gelijkmatiger verdeeld over de groepen deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Zo komt na de extra toeslagverlening het pensioenresultaat van jongeren en ouderen dicht bij elkaar.

Inhaaltoeslag

Als de toeslag in enig jaar niet volledig wordt toegekend, kan dat in een later stadium hersteld worden door middel van een inhaaltoeslag, eveneens toe te kennen per 1 januari. We kunnen inhaaltoeslag toekennen indien:

1. er een reserveoverschot is; en
2. de reële dekkingsgraad minimaal 100% is.

Het voor inhaaltoeslagen beschikbare vermogen is gelijk aan maximaal 20% van het vermogen boven het maximum van de situaties waarin precies aan voorwaarden a en b wordt voldaan. Voor het toekennen van inhaaltoeslagen hanteren we de volgende aanvullende voorwaarden:

- Inhaaltoeslagen en herstel van kortingen worden op collectieve basis verleend. We maken geen onderscheid tussen actieven, inactieven, pensioengerechtigden en overige aanspraakgerechtigden;
- Inhaaltoeslagen en herstel van kortingen worden toegepast als een percentage van het voor de individuele deelnemer totaal te herstellen bedrag. Dit percentage berekenen we door het beschikbare vermogen te delen door de waarde van het totaal aan gemiste toeslagverleningen en doorgevoerde kortingen. Hierbij wordt geen termijn gehanteerd en geen onderscheid gemaakt tussen gemiste toeslagverleningen en doorgevoerde kortingen;
- Naast (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden die daadwerkelijk in de kring aanwezig waren ten tijde van de toekenning van de niet volledige toeslag, komen ook deelnemers die zijn toegetreden middels een collectieve waardeoverdracht – over de periode vóór toetreding – in aanmerking voor herstel van de gemiste toeslag. Hierbij geldt als maximum het hoogste percentage dat door de aanwezige deelnemers in de kring aan toeslag is gemist;
- Alleen (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden die daadwerkelijk in de kring aanwezig zijn ten tijde van het herstel van de niet volledige toeslag komen voor herstel in aanmerking;
- Er vindt geen nabetaling aan pensioengerechtigden plaats van in het verleden niet uitgekeerde pensioenbedragen die het gevolg zijn van het niet volledig toekennen van de toeslag.

Overzicht van toegekende toeslagverlening en de daarin opgelopen achterstand in de toekenningen

Omschrijving ¹	Toegekend	Volledige toeslag ²	Achterstand jaar	Achterstand cumulatief
2018	0,00%	1,30%	1,30%	1,30%
2019	0,05%	2,10%	2,05%	3,38%
2020	0,00%	2,70%	2,70%	6,17%
2021	0,00%	0,67%	0,67%	6,88%
2022	0,00%	2,70%	2,70%	9,76%
2023	1,00%	7,23%	6,23%	16,61%
2024	6,10%	7,03%	0,93%	17,69%

¹ De toeslag in enig jaar vindt plaats op 1 januari en heeft betrekking op het voorgaande jaar.

² 2023 en 2024 op basis van de nieuwe methode van het CBS

De achterstand over 2023 is aangepast ten opzichte van het jaarverslag 2022. Om in 2024 een hogere toeslag te kunnen verlenen, hebben we besloten de CPI-maatstaf met terugwerkende kracht aan te passen aan de nieuwe methode van het CBS. Dit heeft ook gevolgen voor de maximaal mogelijke toeslag en achterstand in 2023, want de hoge inflatie uit 2022 wordt nu uitgesmeerd over de toeslag in 2023 en 2024. De volledige toeslag in 2023 is vanwege de aangepaste CPI-maatstaf aangepast van 14,53% naar 7,23%. Daar staat tegenover dat we voor 2024 uit kunnen gaan van een volledige toeslag van 7,03% in plaats van 0,21%. Het totaal aan toe te kennen toeslag in 2023 en 2024 is in de oude en aangepaste methodiek gelijk aan elkaar.

Actuariële paragraaf

Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendekkende premie en de (ongedempte) kostendekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premies is opgenomen in onderstaande tabel. Voor verdere details verwijzen we naar de toelichting op de premiebaten in de jaarrekening.

Kwantificering feitelijke, gedempte en kostendekkende premie over 2023

Omschrijving	Kosten-dekkende premie	Gedempte kosten-dekkende premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	16.868	11.618	11.618
Risicopremie overlijden	466	304	304
Risicopremie arbeidsongeschiktheid	742	510	510
Totale koopsom	18.076	12.432	12.432
Kostenopslag pensioenbeheer	338	338	338
Opslag voorwaardelijke opbouw	0	8.559	8.558
Opslag instandhouding VEV	3.579	2.462	2.462
Premieopslag	0	0	1.333
Totaal premiebijdragen	21.993	23.791	25.123

Analyse van het resultaat

In 2023 is een resultaat behaald van € -1.904 duizend (2022: € 180 duizend). In de hieronder opgenomen actuariële analyse geven we inzicht in de verschillende verlies- en winstbronnen die tot dit resultaat hebben geleid. Ter vergelijking zijn de cijfers over 2022 opgenomen.

Resultatenbron

Omschrijving	2023	2022
Beleggingen en rekenrente	17.586	13.439
Premies	6.628	-2.025
Waardeoverdachten	-894	-57
Kosten	0	0
Uitkeringen	-15	4
Kanssystemen	2.103	1.958
Toeslagverlening/korting	-25.028	-3.736
Incidentele mutaties TV	0	0
Wijziging Grondslagen	0	-8.666
Overige mutaties technische voorzieningen	0	-44
Andere oorzaken	-2.284	-693
Resultaat	-1.904	180

Het resultaat op beleggingen en rekenrente is vanwege de grote materialiteit in de onderliggende resultaten hierna nader uitgesplitst.

Resultaat beleggingen / rekenrente

Omschrijving	2023	2022
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	37.461	-205.663
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-12.641	2.792
Wijziging marktrente	-7.234	216.310
Totaal beleggingen en rekenrente	17.586	13.439

De voornaamste oorzaken van het resultaat in 2023 zijn:

- **Beleggingen/rekenrente**
De wijziging van de nominale rekenrente droeg € 7.234 duizend negatief bij aan het resultaat. Deze verandering bestaat uit twee componenten, namelijk een negatief resultaat door de overgang naar de UFR geldend voor 2023 en een kleiner negatief resultaat door de DNB-curve van ultimo 2023. Deze wijzigingen bedragen respectievelijk € 4.839 duizend en € 2.394 duizend. Daarnaast zijn de technische voorzieningen toegenomen met € 12.641 duizend als gevolg van de technisch benodigde rente (op basis van 3,264% eenjaarsrente per 31 december 2022). De beleggingsopbrengsten leidden tot een winst van € 37.461 duizend. Per saldo is het resultaat op beleggingen/rekenrente € 17.586 duizend positief.
- **Premies**
Op premie is een positief resultaat behaald van € 6.628 duizend. De ontvangen premie is gebaseerd op de gedempte kostendeekkende premie op basis van verwacht rendement. De werkelijke kosten van de pensioenopbouw zijn vastgesteld op grond van de marktrente.
- **Waardeoverdrachten**
Het resultaat op waardeoverdrachten is gelijk aan het verschil in de mutatie van de voorziening bij een inkomende of uitgaande waardeoverdracht en de bedragen die aan of door de kring feitelijk worden overgedragen. Dit geeft samen een resultaat van € 894 duizend negatief. 2023 zijn er relatief veel waardeoverdrachten met terugwerkende kracht gedaan.
- **Kanssystemen**
In 2023 is een behoorlijk positief resultaat van € 2.103 duizend gerealiseerd op kanssystemen. De hoofdoorzaak hiervan is het positieve resultaat op arbeidsongeschiktheid van € 2.370 duizend dat mede in gunstige zin werd beïnvloed door uitkeringen uit hoofde van het uitlooprisico van de vorige herverzekeraar.
- **Toeslagverlening**
Er is per 1 januari 2024 een gedeeltelijke toeslag toegekend van 6,1%. Aangezien het besluit daarover reeds in 2023 is genomen, is deze toeslag verwerkt in de dekkingsgraad per eind 2023. Hierdoor is de voorziening met € 25.028 duizend toegenomen.
- **Andere oorzaken**
Het resultaat bij andere oorzaken ad € 2.284 duizend negatief bestaat uit de post overige lasten (€ 389 duizend negatief) en de mutatie in het herverzekerde deel van de voorziening van de herverzekering bij a.s.r. (€ 1.895 duizend negatief).

Grondslagen

We hebben in 2023 in de actuariële grondslagen die gehanteerd worden in de berekening van de technische voorziening in Collectiviteitkring 1 geen aanpassingen gedaan.

Oordeel certificerend actuaris

De certificerend actuaris heeft geconcludeerd dat de technische voorzieningen, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend zijn vastgesteld. Hij constateert dat het eigen vermogen van Collectiviteitkring 1 op de balansdatum lager is dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. In zijn verklaring geeft hij aan dat er wordt voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikelen 132 (vereist eigen vermogen). Met betrekking tot artikel 137 (voorwaardelijke toeslagverlening) merkt hij op dat Collectiviteitkring 1 in 2023 gebruik heeft gemaakt van de versoepelde toeslagregels, zoals vastgelegd in Besluit toeslag in bijzondere omstandigheden 2023. Daarbij heeft het pensioenfonds onderbouwd te hebben voldaan aan de in dat besluit gestelde voorwaarden.

De vermogenspositie van Collectiviteitkring 1 is naar zijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen. De verklaring van de certificerend actuaire is opgenomen in de Actuariële verklaring Collectiviteitkring 1.

Vermogensbeheer

Beleggingsbeleid Collectiviteitkring 1

Bij de invulling van de beleggingsportefeuille voeren we een kwalitatief hoogwaardig beleggingsbeleid. We zorgen voor een goede spreiding over de verschillende beleggingscategorieën en debiteuren. Bij de afdekking van rente- en valutarisico, alsook bij specifieke beleggingscategorieën, vormen beleggingsrichtlijnen het uitgangspunt voor het te voeren beleggingsbeleid. Het MVB-beleid is daar een belangrijk onderdeel van. Deze beleggingsrichtlijnen zijn leidend bij het selecteren en monitoren van operationele vermogensbeheerders en beleggingsinstellingen.

Op hoofdlijnen bestond het strategische beleggingsbeleid voor Collectiviteitkring 1 eind 2023 uit een vermogensverdeling met 57,5% vastrentende waarden en 42,5% zakelijke waarden, 70% afdekking van het renterisico en 75% afdekking van het valutarisico op de Amerikaanse dollar en het Britse pond.

Ontwikkelingen op de financiële markten

Terugblik economie en financiële markten 2023

2023 was wederom een bewogen jaar op financiële markten. Economen en beleggers stelden zichzelf de vraag of er een recessie zou komen of dat een zachte landing mogelijk zou zijn, met een daling van de inflatie zonder dat de economie in een recessie belandt. Recessiezorgen verdwenen wat naar de achtergrond in het begin van het jaar toen energieprijzen konden dalen, vooral door een milde winter, en met de Chinese heropening na eerdere strenge covidmaatregelen. In maart ontstonden er wereldwijd zorgen over de staat van het financiële systeem na de ineenstorting van Silicon Valley Bank in de Verenigde Staten en de overname van Credit Suisse door UBS, met als gevolg sterk dalende rentes en onrust op de markten. Toch bleken de markten in staat de zorgen van zich af te schudden. In mei sloeg dit om naar enthousiasme, vooral door de toenemende opwinding over de mogelijke grote en positieve impact van toepassingen van generatieve kunstmatige intelligentie. Hierdoor beleefden de grote technologieaandelen een zeer sterk 2023 met grote koersstijgingen.

De economie, vooral in de Verenigde Staten, bleef goed stand houden evenals arbeidsmarkten, waardoor centrale banken hun aandacht gericht hielden op het bestrijden van de te hoge inflatie. Gedurende de zomer en het najaar stegen obligatierentes naar hoogtes die ruim tien jaar niet gezien werden (5% voor de Amerikaanse tienjaarsrente, 3% in Duitsland en 4,75% in het Verenigd Koninkrijk). Het vooruitzicht van aanhoudend strenge centrale banken had ook zijn weerslag op aandelen, die gedurende die maanden negatieve rendementen lieten zien.

Vanaf eind oktober was er een zeer sterke stijging van koersen bij verschillende beleggingscategorieën, zowel bij obligaties als aandelen. Dalende inflatie maakte beleggers steeds optimistischer over de kansen op een zachte landing.

Ondanks verschillende stijgingen en dalingen gedurende het jaar, presteerden de meeste beleggingscategorieën goed in 2023. Van de liquide beleggingscategorieën lieten de meer risicovolle beleggingscategorieën, zoals aandelen en high-yieldbedrijfsobligaties, relatief sterkere resultaten zien.

Aandelen ontwikkelde markten

Beleggers zijn positiever geworden over het feit dat een recessie voorkomen zou kunnen worden, en de mogelijke positieve impact van kunstmatige intelligentie op toekomstige winstgroei en productiviteit. Aandelen in Noord-Amerika was de sterkst presterende beleggingscategorie over 2023, gesteund door de blootstelling naar de grote technologie-aandelen in de Verenigde Staten en lagere rentes in het vierde kwartaal, waar groeiaandelen doorgaans meer van profiteren. Overige aandelenregio's uit ontwikkelde markten bleven achter op Noord-Amerika, door een minder sterk draaiende economie en minder blootstelling naar grote technologiebedrijven. Toch stegen ze nog altijd met 10% (in euro) of meer.

Aandelen opkomende markten

Aandelen in opkomende markten bleven achter bij de ontwikkelde aandelenregio's. De gerealiseerde winsten daalden in 2023 met zo'n 10% ten opzichte van het jaar ervoor. Dit werd veroorzaakt door minder wereldwijde vraag naar goederen, waardoor de industrie een minder goed jaar beleefde, en doordat prijzen van grondstoffen zijn gedaald. Maar de voornaamste reden is dat de Chinese economie de belofte van heropening niet kon waarmaken nadat het strenge zero-covidbeleid eind 2022 onverwacht werd losgelaten. Problemen in de Chinese vastgoedsector en het lage consumentenvertrouwen bleven de economie parten spelen.

Beursgenoteerd vastgoed

Beursgenoteerd vastgoed is vanwege de relatief hoge mate van schuldfinanciering gevoelig voor oplopende rentes en strengere kredietvoorwaarden van banken. Deze kredietvoorwaarden werden flink aangescherpt in het afgelopen jaar, zeker na de onrust rondom regionale banken in de Verenigde Staten en Credit Suisse in Europa in maart. Dit leidde tot lagere beurskoersen voor beursgenoteerd vastgoed. Meevallende lagere inflatiecijfers gaven echter sinds eind oktober zicht op minder strenge centrale banken in 2024, waardoor renteniveaus konden dalen. Dit leidde tot een sterk herstel van beursgenoteerd vastgoed, waardoor over 2023 alsnog een positief rendement werd gerealiseerd. Voor wereldwijd ontwikkeld beursgenoteerd vastgoed (5% in euro) was dit lager dan Europees beursgenoteerd vastgoed (15% in euro). Europees beursgenoteerd vastgoed is sinds 2022, na de rentestijgingen destijds, verder achtergebleven door de hogere mate van schuldfinanciering dan wereldwijd beursgenoteerd vastgoed. Hierdoor was er in 2023 voor Europees beursgenoteerd vastgoed meer ruimte om te herstellen.

Niet-beursgenoteerd vastgoed Europa en Nederlandse woningen

Niet-beursgenoteerd vastgoed is eveneens gevoelig voor oplopende rentes en kredietvoorwaarden van banken. Herwaarderingen bij niet-beursgenoteerd vastgoed vinden echter vertraagd plaats ten opzichte van beursgenoteerd vastgoed. Dit had als gevolg dat niet-beursgenoteerd vastgoed gedurende het jaar 2022, toen renteniveaus sterk toenamen, nog onvoldoende gehierwaardeerd was. De afwaardering van vastgoedobjecten zette zo gedurende 2023 door, wat leidde tot een negatief rendement voor Europees niet-beursgenoteerd vastgoed en Nederlandse woningen.

Binnen Europees niet-beursgenoteerd vastgoed waren het de kantoren die het meest achterbleven. Naast hogere renteniveaus speelden twee factoren daarin mee: minder vraag, doordat meer werknemers gedeeltelijk vanuit huis werken sinds de covidpandemie, en hogere verwachte vereiste investeringen voor verduurzaming van kantoren ten aanzien van het energieverbruik. De sectoren winkels (nagenoeg vlak rendement) en logistiek (licht negatief rendement) deden het beter in 2023. Winkels zijn al over een langere periode afgewaardeerd, mede vanwege de trend van online winkelen. De waarde van logistiek daalde vanwege de hogere renteniveaus. De daling was hier beperkter door de gunstige vraag-aanbodverhouding die wordt gedreven door online winkelen en het aanhouden van grotere voorraden door bedrijven. Europese en Nederlandse woningen lieten een daling zien (van circa -5% tot -6%, euro unhedged). Ook hier speelden hogere renteniveaus hun rol. Een andere factor die haar weerslag had op de waardering is het politieke risico van regelgeving omtrent het maximaliseren van huurverhogingen. Hiertegenover staat dat ook voor deze sector de vraag-aanbodverhouding gunstig blijft, met een achterblijvend aanbod.

Vastrentende waarden (investment grade en high yield)

Centrale banken hebben de beleidsrente gedurende 2023 nog verder verhoogd. De Fed in de Verenigde Staten deed dat met 100 basispunten naar 5,5%, de Europese Centrale Bank met 200 basispunten naar 4,0%, en de Bank of England met 175 basispunten naar 5,25%.

Nadat eind oktober de tienjaarsrentes nog niveaus bereikten die we ten minste een decennium niet meer hadden aanschouwd, trad er in het vierde kwartaal een sterke daling op. In de VS was de tienjaarsrente nagenoeg vlak over 2023. Deze eindigde rond 3,9%. In Duitsland daalde de tienjaarsrente met 50 basispunten naar 2,0% en in het Verenigd Koninkrijk met 10 basispunten naar 3,5%. Voor alle drie de landen geldt dat de tweejaarsrentes hoger liggen dan de tienjaarsrentes. De rentecurves zijn daarmee invers.

Na twee zware jaren voor obligatiecategorieën, met fikse rentestijgingen, lieten deze categorieën in 2023 een beter jaar zien. Dat kwam met name door het sterke herstel in de laatste twee maanden van 2023. Staatsobligaties realiseerden een positief rendement. Bedrijfsobligaties deden het beter dan staatsobligaties vanwege het dalen van de risico-opslagen gedurende 2023, wat werd gedreven door de hoop op een zachte landing van de economie. Risicovollere high-yieldbedrijfsobligaties deden het hierbij beter dan kredietwaardigere investment-gradebedrijfsobligaties.

Valuta

De Amerikaanse dollar (-3%) en het Britse pond (+2%) waren in 2023 relatief stabiel ten opzichte van de euro. De Japanse yen (-11%) daalde in 2023 wel significant ten opzichte van de euro, onder meer doordat de korterentenniveaus in Japan nauwelijks zijn opgelopen, in tegenstelling tot die in bijvoorbeeld de Verenigde Staten en de eurozone.

Portefeuilleposities en rendementen

Voor de uitvoering van het vermogensbeheer worden vermogenscategorieën toegewezen aan de matchingportefeuille of de rendementsportefeuille. In de matchingportefeuille worden categorieën opgenomen die vooral meebewegen met de rente, zodat ze bijdragen aan het afdekken van het renterisico. In de rendementsportefeuille worden de overige categorieën opgenomen. Deze zijn vooral gericht op extra rendement bovenop de rente.

Uit het strategische beleid resulteert een verhouding van 30% matching- en 70% rendementsportefeuille. In het jaarbeleid voor 2023 is gekozen voor 2,5% minder staatsobligaties ten gunste van investment-grade bedrijfsobligaties, vanwege een optimale risico- en rendementsverhouding, passend bij de doelstelling en risicohouding van de kring. De strategische wijziging in de aandelenallocatie naar ontwikkelde landen versus opkomende landen in het jaarbeleid 2023 ten opzichte van het strategisch beleid wordt hierna in de paragraaf Aandelen toegelicht.

In onderstaande tabel tonen we de posities en rendementscijfers van de beleggingscategorieën binnen de portefeuille, afgezet tegen de bijbehorende benchmarks. Het totale beleggingsrendement wordt ook beïnvloed door het allocatie-effect. De allocatie naar een vermogenscategorie of -portefeuille wijkt gedurende het jaar af van de doelallocatie, bijvoorbeeld als gevolg van marktbewegingen. Dit wordt uit praktische overwegingen binnen een bandbreedte geaccepteerd. Als over zo'n categorie die afwijkt een relatief hoog of laag rendement wordt gerealiseerd draagt dat positief of negatief bij aan het rendement. Dit komt tot uitdrukking in het totale rendement, dat daardoor kan afwijken van de gecombineerde rendementen van de beleggingscategorieën en -portefeuilles. Hoe groter de rendementsbewegingen gedurende het jaar hoe groter dit allocatie-effect.

2023	Allocatie strategisch beleid (in %)	Allocatie beleid 2023 (in %)	Rendement portefeuille (in %)	Rendement benchmark (in %)
matchingportefeuille	30	27,5	1,5	1,2
swaps, staatsobligaties, liquiditeiten	30	27,5		
rendementsportefeuille	70	72,5	8,9	8,6
aandelen ontwikkelde landen	27	24	20,9	18,9
aandelen opkomende landen	3	6	1,8	6,1
niet-genoteerd onroerend goed ¹	10	10	-6,8	-6,8
beursgenoteerd onroerend goed	2,5	2,5	5,3	5,3
vastrentende waarden bedrijfsobligaties	12,5	15	8,2	8,2
vastrentende waarden hypothecaire leningen	10	10	3,9	3,9
vastrentende waarden hoogrentende landen	5	5	8,7	8,1
totaal ²	100	100	8,7	8,2

¹ Bij illiquide categorieën, zoals niet-genoteerd onroerend goed en hypotheekleningen, wordt op jaarbasis het rendement van de benchmark gelijkgesteld aan dat van de portefeuille.

² Inclusief valuta-afdekking

Matchingportefeuille: afdekking renterisico

Collectiviteitkring 1 loopt via de waardering van zijn technische voorzieningen ("verplichtingen") een risico bij veranderingen in de rente. Dit renterisico wordt voor 70% afgedekt op basis van de marktrente. Sinds medio

december 2023 is de renteafdekking met 10% verhoogd van 60% naar 70%, gebaseerd op een ALM-studie en een risicoanalyse. De afdekking heeft grotendeels plaatsgevonden met behulp van vastrentende beleggingen in de matchingportefeuille: staatsobligaties, renteswaps en geldmarktfondsen. Daarnaast dragen de beleggingen in bedrijfsobligaties en hypotheeklen bij aan de afdekking.

De feitelijke renteafdekking per ultimo 2023 bedroeg 67,3%, lager dan 70% door de indexatie van 6,1% per 1 januari 2024, die verwerkt is in de dekkingsgraad per 31 december 2023. Die afwijking valt binnen de toegestane bandbreedte. De LDI-manager heeft de portefeuille op 2 januari 2024 bijgestuurd.

De matchingportefeuille rendeerde in 2023 in lijn met de benchmark. In 2023 is de swaprente op looptijden tot en met 30 jaar gedaald, waardoor het resultaat van zowel het af te dekken deel van de verplichtingen (1,2%) als de matchingportefeuille (1,5%) positief was. Het curvebeleid heeft positief bijgedragen aan de relatieve performance van de matchingportefeuille ten opzichte van de benchmark. In dit curvebeleid is de renteafdekking vooral gericht op de middellange looptijden van 20 en 30 jaar. Aangezien de rente op de 50-jaars looptijd per saldo vrijwel gelijk is gebleven, en de rente op de 20-jaars en 30-jaars looptijden is gedaald, heeft het curvebeleid positief bijgedragen aan het resultaat van de matchingportefeuille en daarmee aan de dekkingsgraad. Verder wordt het resultaat ook beïnvloed door de staat/swap spread en doordat voor de renteafdekking een bandbreedte is vastgesteld, waarbinnen deze mag bewegen.

Doordat het renterisico niet volledig wordt afgedekt, beweegt de dekkingsgraad nog steeds mee met rentebewegingen. Dit heeft in 2023 geleid tot een negatieve bijdrage aan de dekkingsgraad. In de paragraaf Risicomanagement hebben we de gevoeligheid van de dekkingsgraad voor rentebewegingen in een tabel in beeld gebracht.

Rendementsportefeuille:

In 2023 hebben alle beleggingscategorieën, behalve niet-genoteerd onroerend goed, een positieve bijdrage geleverd aan de rendementsportefeuille van Collectiviteitkring 1. Het beleggingsresultaat 8,9% van de rendementsportefeuille werd met name bepaald door de beleggingscategorieën aandelen en vastrentende waarden, in lijn met de benchmark (8,6%).

Eind 2023 hebben we besloten om de strategische regioverdeling voor de categorie aandelen met 80% ontwikkelde landen en 20% opkomende landen te wijzigen naar respectievelijk 90% en 10% vanwege geopolitieke risico's en een ongewenste concentratie naar China en Taiwan. Deze wijziging is begin 2024 geïmplementeerd. Binnen aandelen ontwikkelde landen is de strategische regioverdeling ongewijzigd: 50% Noord-Amerika, 40% Europa en 10% Pacific.

Aandelen ontwikkelde landen

De afgelopen jaren hebben we stappen gezet in het doorvoeren van het MVB-beleid, specifiek ten aanzien van de Sustainable Development Goals (SDG's) en CO₂-reductie. Hierdoor beleggen we bijvoorbeeld meer in gezondheidszorg en minder in energiebedrijven. We vergelijken onze resultaten met een aandelenindex waarin geen ESG-keuzes zijn opgenomen.

De categorie aandelen ontwikkelde landen behaalde in 2023 een rendement van 20,9% versus 18,9% van de benchmark, een positief relatief resultaat van 2,0 procentpunt ten opzichte van de benchmark vanwege de ESG-factor. De portefeuille aandelen ontwikkelde landen bestaat voor 80% uit een tweetal passieve aandelenfondsen en voor 20% uit een tweetal actieve aandelenmanagers met een specifieke ESG opdracht. De passieve aandelenfondsen hebben in 2023 sterk beter gepresteerd dan de benchmark dankzij de fors positieve bijdrage van de ESG-factor. Daarentegen hebben de actieve managers een sterke underperformance laten zien ten opzichte van de brede benchmark, vanwege geconcentreerde portefeuilles met een onderweging naar Amerika, een onderweging naar de IT-sector en een overweging naar gezondheidszorg. Gezamenlijk liet de categorie een beter resultaat zien dan de benchmark.

Aandelen opkomende landen

De categorie aandelen opkomende landen kende een positief absoluut resultaat van 1,8%. Ten opzichte van de brede benchmark (6,1%) werd een negatief relatief resultaat geboekt van -4,4 procentpunt vanwege de negatieve bijdrage van de ESG-factor. Sinds eind juli 2022 wordt een passief beleggingsfonds ingezet dat nadrukkelijker rekening houdt met onze specifieke keuzes op het gebied van MVB (de SDG's en CO₂-reductie). De negatieve bijdrage van

de ESG-factor kan worden toegeschreven aan het succes van enkele technologiebedrijven in 2023, die werden uitgesloten vanwege controverses en hoge emissies.

Onroerend goed

De categorie vastgoed had het ook in 2023 moeilijk. Beursgenoteerd vastgoed is vanwege de relatief hoge mate van schuldfinanciering gevoelig voor oplopende rentes en strengere kredietvoorwaarden van banken. Deze kredietvoorwaarden werden flink aangescherpt in het afgelopen jaar. Dit leidde tot lagere beurskoersen voor beursgenoteerd vastgoed. Meevallende lagere inflatiecijfers gaven echter sinds eind oktober zicht op minder strenge centrale banken in 2024, waardoor renteniveaus konden dalen. Dit leidde tot een sterk herstel van de beleggingscategorie, waardoor over 2023 alsnog een positief rendement werd gerealiseerd. Voor wereldwijd ontwikkeld beursgenoteerd vastgoed (5% in euro) was dit lager dan Europees beursgenoteerd vastgoed (15% in euro). Europees beursgenoteerd vastgoed was sinds 2022, na de rentestijgingen destijds, verder achtergebleven door de hogere mate van schuldfinanciering dan wereldwijd beursgenoteerd vastgoed. Daardoor had deze categorie meer ruimte om te herstellen. Beursgenoteerd onroerend goed rendeerde met 5,3% in lijn met de benchmark.

Niet-beursgenoteerd vastgoed is eveneens gevoelig voor oplopende rentes en kredietvoorwaarden van banken, net als beursgenoteerd vastgoed. Herwaarderings bij niet-beursgenoteerd vastgoed vinden echter vertraagd plaats ten opzichte van beursgenoteerd vastgoed. Dit had als gevolg dat niet-beursgenoteerd vastgoed gedurende het jaar 2022, toen renteniveaus sterk toenamen, nog onvoldoende geherwaardeerd was. De afwaardering van vastgoedobjecten zette gedurende 2023 door, wat leidde tot een negatief rendement voor Europees niet-beursgenoteerd vastgoed en Nederlandse woningen. Niet-genoteerd vastgoed heeft in 2023 een rendement van -6,8% laten zien.

Vastrentende waarden

De vastrentende portefeuille (bestaande uit bedrijfsobligaties, hypotheek en hoogrentende landen) rendeerde in 2023 in lijn met de benchmark. Na twee zware jaren met fikse rentestijgingen lieten deze categorieën in 2023 betere resultaten zien, met name dankzij het sterke herstel in de laatste twee maanden van 2023. Bedrijfsobligaties rendeerden met 8,2% goed vanwege het dalen van de risico-opslagen gedurende 2023, wat werd gedreven door de hoop op een zachte landing van de economie. Hoewel de risicopremie bij hypotheek licht toenam in het afgelopen jaar, werd dit gecompenseerd door de daling van de rente. Deze daling had een grotere impact dan de stijging van de risicopremie, waardoor het totale rendement van hypotheek 3,9% positief was. In 2023 was het rendement op staatsobligaties van opkomende landen sterk positief met 8,7% versus 8,1% van de benchmark, wat enerzijds te danken was aan een goedkopere dollar en anderzijds aan een afname van de risico-opslagen en rentevergoedingen als gevolg van de dalende inflatie en de verwachting van een zachte landing.

Valuta-afdekking

Voor Collectiviteitkring 1 dekten we in 2023 het valutarisico van de Amerikaanse dollar en het Britse pond voor 75% af. Vanaf 2023 dekken we de Japanse yen niet meer af, gezien de beperkte exposure naar deze valuta. Zodra de euro sterker wordt ten opzichte van andere valuta zullen die beleggingen omgerekend naar euro's in waarde dalen. Doordat het valutarisico voor 75% wordt afgedekt, wordt zo'n waardedaling grotendeels gedempt. In 2023 is de euro sterker geworden ten opzichte van de dollar maar gedaald ten opzichte van het Britse pond. Gegeven de grotere blootstelling naar de Amerikaanse dollar in vergelijking met het Britse pond, had de valuta-afdekking in 2023 een dempend effect op de waardedaling. Daarmee had ze een positief effect.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Binnen Collectiviteitkring 1 hebben we in 2023 verdere stappen ondernomen om het MVB-beleid te implementeren in de beleggingsportefeuille. Voor de categorieën aandelen, beursgenoteerd onroerend goed, bedrijfsobligaties, hypotheek, staatsobligaties opkomende landen en staatsobligaties wordt belegd in oplossingen die rekening houden met ons MVB-beleid. Hiermee sluiten we beleggingen uit in controversiële wapens, tabak, de grootste CO₂-uitstoters en bedrijven die in strijd met de United Nations Global Compact opereren of een slechte governance hebben.

In 2023 hebben we op het vlak van MVB de volgende stappen gezet:

- In 2023 hebben we het landenbeleid ingevoerd in de categorie staatsobligaties opkomende landen. Hiermee beleggen we niet meer in landen met een ondemocratisch regime of in landen waar mensenrechten worden geschonden conform objectieve kaders. Het landenbeleid wordt beschreven in ons MVB-beleid;
- In de categorie bedrijfsobligaties investment grade hebben we een nieuwe actieve duurzame manager toegevoegd aan de portefeuille. Deze manager is geselecteerd aan de hand van de afweging tussen de factoren rendement, risico, kosten, ESG en governance;
- In 2023 hebben we de focus gelegd op ESG-risicobeheer, waardoor we periodiek zicht hebben op de belangrijkste duurzaamheidsrisico's in de portefeuille. Uit deze monitoring kwam naar voren dat we in de categorie aandelen opkomende landen nog een stap dienen te zetten in de portefeuille. In deze categorie werden geen staatsondernemingen in controversiële landen uitgesloten, wat niet in lijn is met het landenbeleid. Ook werd het aantal beleggingen met een MSCI ESG CCC-rating niet passend bevonden vanuit het oogpunt van ESG-risicobeheer, vanwege issues met CO₂-uitstoot, bedrijfsethiek (fraude) en werkomstandigheden. Begin 2024 is een verbeterstap gezet.

CO₂-uitstoot

Broeikasgasuitstoot (zoals uitstoot van CO₂ en methaan) wordt weergegeven in CO₂e, waarbij de e voor equivalenten staat. Dit betekent dat de impact van broeikasgassen wordt omgerekend naar tonnen CO₂. Hierna wordt ter vereenvoudiging alleen naar CO₂-uitstoot verwezen.

CO₂-reductiedoelstelling

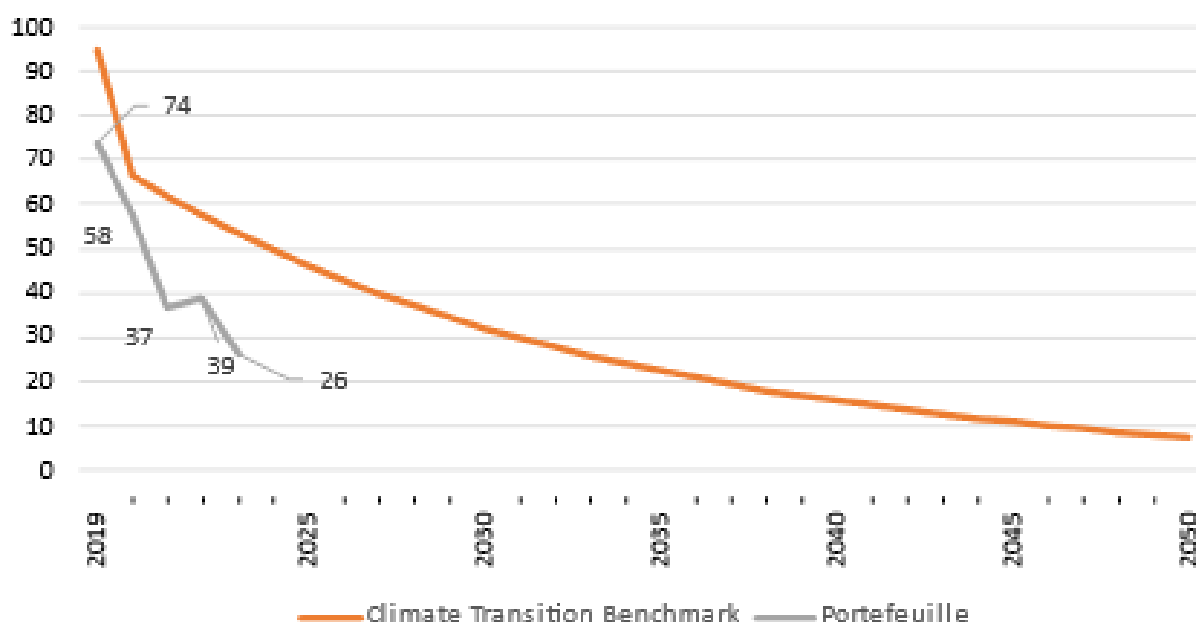
HNPF heeft een CO₂-reductiedoelstelling vastgesteld waarbij we de Climate Transition Benchmark (CTB) van de Europese Unie voor de categorieën aandelen, bedrijfsobligaties en beursgenoteerd vastgoed tezamen als richtlijn hanteren. Dat houdt in dat de CO₂-uitstoot van de portefeuille ten opzichte van de brede marktindices (bijvoorbeeld de MSCI Wereld index) met 30% moet zijn verminderd ultimo 2020 ten opzichte van basisjaar 2019. Daarna geldt een reductiedoel van ten minste 7% per jaar tot 2050, in lijn met klimaatdoelstellingen van Parijs.

De methodiek voor het startpunt van het CO₂-reductiepad is aangescherpt om beter aan te sluiten bij het wettelijke kader van de EU. Deze nieuwe berekeningsmethodiek houdt twee wijzigingen in:

1. Voorheen werd het startpunt bepaald aan de hand van de CO₂-uitstoot per € 1 miljoen belegd vermogen van de feitelijke beursgenoteerde portefeuille van Collectiviteitkring 1 per ultimo 2019. Vanaf dat punt werd het CTB-reductiepad gevolgd. Aangezien dit startpunt was gebaseerd op basis van de eigen portefeuille van Collectiviteitkring 1, nam het startpunt van de CTB de verduurzamingsstappen die al vóór 2019 in de portefeuille hebben plaatsgevonden niet mee. Dat is ongewenst, omdat dergelijke verduurzamingsstappen ook hebben bijdragen aan het verminderen van de uitstoot van de portefeuille. Om die toch in beeld te brengen, is voor het startpunt van de CTB een nieuwe berekening gemaakt. Aan de hand van de beursgenoteerde portefeuille van Collectiviteitkring 1 per ultimo 2019 wordt voor iedere beleggingscategorie de relatieve CO₂ berekend op basis van de brede marktindices (bijvoorbeeld de MSCI World). Op basis hiervan wordt het startpunt van de CTB bepaald;
2. In onderstaande grafiek tonen we voortaan de daadwerkelijke waarden van de portefeuille en die van de CTB-lijn, in plaats van geïndexeerde waarden die starten bij 100. Dit maakt een vergelijking met andere portefeuilles eenvoudiger. In onderstaande grafiek wordt de relatieve CO₂-voetafdruk op basis van scope 1 en 2 weergegeven. Deze maatstaf geeft de CO₂-uitstoot per € 1 miljoen aan investeringen in een bedrijf weer. De maatstaf wordt berekend door de absolute emissies van het bedrijf te delen door de marktwaarde van de beursgenoteerde portefeuille.

Onderstaande grafiek laat zien dat onze CO₂-reductiedoelstelling ook in 2023 ruimschoots is behaald. De CO₂-uitstoot per € 1 miljoen belegd vermogen is voor Collectiviteitkring 1 per ultimo 2023 (26) gedaald in vergelijking met ultimo 2022 (39).

Relatieve CO₂voetprint Scope 1 en 2

SFDR

Op 10 maart 2021 werd de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) van kracht. Deze Europese verordening stelt eisen aan informatieverschaffing over duurzaamheid. Ook pensioenfondsen vallen daaronder. Doel van de wetgeving is dat deelnemers meer inzicht krijgen in de effecten van beleggingsbeleid en beleggingsbeslissingen over duurzaamheid. Wij geven op grond van de SFDR via onze website transparant informatie over de manier waarop duurzaamheid een rol speelt in onze beleggingsbeslissingen.

De pensioenregeling van Collectiviteitkring 1 kwalificeert zich op basis van het bijbehorende MVB-beleid als een lichtgroen, of zogenaamd artikel 8-pensioenproduct onder de Europese SFDR-wetgeving, ofwel als een product dat ecologische en sociale kenmerken promoot, en waarbij de bedrijven waarin wordt belegd over goede governance beschikken. De fondsen waarin Collectiviteitkring 1 belegt, hebben ook elk een eigen SFDR-classificatie. Een overzicht per beleggingscategorie is opgenomen in het hoofdstuk Maatschappelijk verantwoord beleggen op pagina 45. Een kring specifiek overzicht nemen we op in het MVB-jaarverslag 2023.

Wij gaan in 2024 verder met aanscherping en implementatie van het MVB-beleid. Onze plannen staan beschreven in de paragraaf over Maatschappelijk verantwoord beleggen op pagina 45.

Kostentransparantie

Voor de uitvoering van de regeling voor Collectiviteitkring 1 maken we diverse kosten. Deze kosten kunnen worden onderverdeeld in kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling en kosten van het vermogensbeheer.

Wij zijn transparant over de kosten die wij maken voor de pensioenuitvoering. In onderstaande toelichting op de uitvoeringskosten nemen wij de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en de AFM als uitgangspunt.

Administratieve uitvoeringskosten

De administratieve uitvoeringskosten voor Collectiviteitkring 1 bedragen in 2023 € 1.184 duizend (2022: € 862 duizend).

De belangrijkste oorzaak van deze stijging zijn de (incidentele) kosten voor overgang naar het nieuwe pensioenstelsel en de transitiekosten. De administratiekostenvergoeding steeg met name door indexatie van de tarieven.

De AFM beveelt aan de kosten zo mogelijk te vergelijken met andere pensioenfondsen van vergelijkbare omvang en complexiteit en met een vergelijkbaar serviceniveau. Wij hebben een uitgebreide analyse gedaan en zijn hierbij tot het inzicht gekomen dat hiervoor in openbare bronnen onvoldoende betrouwbare en gedetailleerde informatie beschikbaar is. De kosten van het laten uitvoeren van een eigen benchmark onderzoek zijn aanzienlijk en levert in onze ogen op dit moment onvoldoende extra informatie op om deze kosten te rechtvaardigen.

Wij hebben aandacht voor beheersing van kosten. Door de kosten van overgang naar een nieuw pensioenstelsel en de hogere eisen die aan ons worden gesteld vanuit de toezichthouders verwachten wij de komende jaren een hoger kostenniveau.

Conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie is het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee in deze berekening maar hiervoor worden wel kosten gemaakt. De vermelde bedragen sluiten aan op de bedragen die zijn vermeld in de jaarrekening.

Omschrijving	2023	2022
Administratiekostenvergoeding	655	589
Certificerend actuaire	35	36
Adviserend actuaire	76	93
Accountant (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	39	48
Belanghebbendenorgaan	36	39
Verkiezingen belanghebbendenorgaan	0	0
Ondersteuning BO en werkgever (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	20	10
Toezichtkosten (DNB/AFM)	50	41
Kosten governance bestuur en bestuursbureau	154	167
Overige kosten	33	51
Overige baten en lasten	0	-1
Aan beleggingen toegerekende kosten	-223	-211
Subtotaal pensioenuitvoeringskosten exclusief incidentele kosten	875	862
Kosten overgang nieuw pensioenstelsel	59	0
Transitiekosten pensioenuitvoerder	250	0
Subtotaal incidentele kosten ¹	309	0
Totaal pensioenuitvoeringskosten inclusief incidentele kosten	1.184	862
Berekening kosten per deelnemer:	2023	2022
Aantal actieve deelnemers	2.271	3.244
Aantal pensioengerechtigden	465	415
Totaal aantal deelnemers	2.736	3.659
Administratieve uitvoeringskosten in euro per deelnemer	433	236

¹ Deze kosten zijn in de staat van baten en lasten verantwoord onder "overige lasten".

Kosten vermogensbeheer

De totale kosten voor vermogensbeheer in 2023 voor Collectiviteitkring 1 zijn uitgekomen op € 2.319 duizend, een daling van € 94 duizend ten opzichte van 2022 (€ 2.413 duizend). Het gemiddeld belegd vermogen is met 5,1% gedaald en bedroeg in 2023 € 446 miljoen tegenover € 470 miljoen in 2022. Uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen bedragen de totale kosten vermogensbeheer 0,52%, een stijging van 0,01%-punt ten opzichte van 2022 (0,51%). Zie de volgende specificatie:

2023	Beheerkosten en overige kosten	Transactie- kosten inclusief aan- en verkoop- kosten	Totaal	Procenten van het gemiddeld totaal belegd vermogen
Kosten per beleggingscategorie	Beheerkosten			
Vastgoed	452		452	0,10%
Aandelen	193	112	305	0,07%
Vastrentende waarden	291	162	453	0,10%
Overige beleggingen				
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. Overlay	936	274	1.210	0,27%
Kosten overlay (LDI-gerelateerde) beleggingen ¹	222	83	305	0,07%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	1.158	357	1.515	0,34%
	Overige kosten			
Kosten vermogensbeheer bestuur en bestuursbureau	202		202	0,05%
Kosten fiduciair beheer	297		297	0,07%
Bewaarloon	21		21	0,00%
Advieskosten vermogensbeheer				
Overige kosten	284		284	0,06%
Totaal overige vermogensbeheerkosten	804		804	0,18%
Totaal kosten vermogensbeheer	1.962		2.319	0,52%

1 Kosten overlay beleggingen zijn kosten voor LDI-gerelateerde beleggingen inclusief beleggingsinstrumenten, die worden gebruikt voor LDI-uitvoering

Totale kosten vermogensbeheer

De totale kosten vermogensbeheer zijn vastgesteld op look through basis en bestaan uit zowel directe kosten ('zichtbare' kosten, die op factuurbasis worden betaald) als uit indirecte kosten ('niet zichtbare' kosten voor vermogensbeheer of transacties, die verwerkt zijn in het rendement). Deze totale kosten zijn licht gestegen van 0,51% in 2022 naar 0,52% in 2023.

De totale kosten vermogensbeheer van 0,52% in 2023 zijn onder te verdelen in drie componenten; (1) beheerkosten (0,26%), (2) overige vermogensbeheerkosten (0,18%) en (3) transactiekosten (0,08%):

- **Beheerkosten**

De 'beheerkosten' zijn de kosten voor het portefeuillebeheer door vermogensbeheerders ofwel de lopende kosten voor alle beleggingsfondsen in de portefeuille. In de lopende kosten zijn eventuele kortingen (rebates) al verrekend. Als maatstaf voor de beheerkosten van de beleggingsfondsen wordt de Ongoing Charges Figure (OCF) gehanteerd. De OCF bevat de beheervergoeding plus administratiekosten, accountantskosten, custodykosten, kosten voor securities lending etcetera die door het beleggingsfonds worden gemaakt. Beleggingsfondsen publiceren de OCF in het jaarverslag. Voor nieuwe fondsen waarvoor nog geen OCF beschikbaar is, wordt een schatting gebruikt. Indien een beleggingsfonds geen OCF maar Total Expense Ratio (TER) rapporteert, wordt deze maatstaf gebruikt.

De beheerkosten bedroegen in 2023 € 1.158 duizend (2022: € 889 duizend) ofwel 0,26% van het vermogen. Ten

opzichte van 2022 (0,19%) zijn deze kosten in percentage van het vermogen in 2023 met 0,07%-punt gestegen naar 0,26% met name door een groter gewicht van de duurder beleggingscategorie niet-beursgenoteerd vastgoed in de portefeuille en doordat het gemiddeld belegd vermogen licht is afgenomen.

Medio 2022 zijn de beleggingen in niet-genoteerd onroerend goed van de verschillende kringen van HNPF samengebracht in de HNPF Private Real Estate Pool. De hogere beheerkosten worden met name veroorzaakt door het toevoegen van duurder fondsen in de sector logistiek vastgoed en de intensievere monitoring die is afgesproken met de beheerder. Deze hogere beheerskosten waren in 2022 van toepassing op het tweede halfjaar en in 2023 over een geheel jaar. Dit heeft geen effect gehad op de transactiekosten.

- Overige vermogensbeheerkosten

Dit zijn kosten die zijn gemaakt voor onder andere kosten vermogensbeheer pensioenfondsen en bestuursbureau, de bewaarbank, de beleggingsadministratie en fiduciair management. Deze overige vermogensbeheerkosten bedroegen in 2023 € 804 duizend (2022: € 736 duizend) ofwel 0,18% van het vermogen (2022: 0,15%). Een deel hiervan zijn vaste kosten, die in 2023 relatief zijn gestegen vanwege de lichte daling van het gemiddeld belegd vermogen van de kring.

- Transactiekosten

De transactiekosten bestaan uit gefactureerde toe- en uittredingskosten en aan- en verkoopkosten van individuele titels. De transactiekosten bedroegen in 2023 € 357 duizend (2022: € 788 duizend) ofwel 0,08% van het vermogen (2022: 0,17%). De transactiekosten zijn aanzienlijk gedaald ten opzichte van het relatief hoge niveau van 0,17% in 2022 met veel portefeuillemwijzigingen.

Kosten	2023	2022	2021
Beheerkosten	0,26%	0,19%	0,15%
Overige kosten	0,18%	0,15%	0,13%
Transactiekosten	0,08%	0,17%	0,04%
Totaal	0,52%	0,51%	0,32%

HNPF maakt jaarlijks een analyse van de vermogensbeheerkosten ten opzichte van de markt. De meest recente beschikbare informatie is over 2022 en geeft het beeld dat de vermogensbeheerkosten exclusief transactiekosten voor Collectiviteitkring 1 met 0,34% van het vermogen licht hoger zijn dan het APF-gemiddelde in de markt van 0,30% in 2022. Gemiddeld genomen zijn de vermogensbeheerkosten exclusief transactiekosten van de pensioenmarkt 0,37% in 2022 (ca. 183 pensioenfondsen).

HNPF is met geen van haar vermogensbeheerders een overeenkomst aangegaan waarin de beheervergoeding geheel of gedeeltelijk gebaseerd is op het door de vermogensbeheerder behaalde beleggingsrendement. Daarnaast wordt ook niet belegd in de alternatieve categorieën hedgefondsen of grondstoffen. In bovenstaand kostenoverzicht zijn alleen de kostencategorieën opgenomen die daadwerkelijk zijn gemaakt.

Na afstemming met de fiduciair over de kosten vermogensbeheer 2023 voor deze kring, is het bestuur van mening dat het niveau van de gerapporteerde kosten en de ontwikkeling daarvan gedurende het verslagjaar passend zijn bij de omvang en karakteristieken van het vermogen van deze kring. Het pensioenfonds heeft een prudent beleggingsbeleid, waarmee het bestuur beoogt het aantal transacties te beperken en de kosten laag te houden. De ambitie van het bestuur blijft om de vermogensbeheerkosten te verlagen de komende jaren.

Het bestuur wil een helder en transparant inzicht in de vermogensbeheerskosten die de kring maakt. Om die reden zijn in dit jaarverslag de kosten inzichtelijk gemaakt, dit in lijn met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

Totale kosten

De relatie tussen de verschillende kengetallen wordt in onderstaande tabel uitgewerkt.

Totale kosten ratio

2023	EUR	% gemiddeld belegd vermogen
Pensioenuitvoeringskosten	1.184	0,27%
Vermogensbeheerkosten	1.962	0,44%
Totale kosten	3.146	0,71%
Transactiekosten	357	0,08%

Risicomanagement

Risicohouding

De risicohouding van een fonds is volgens de wet “de mate waarin een fonds, na overleg met de vertegenwoordigers van werkgevers of werkgeversverenigingen, werknemers of werknemersverenigingen of beroepspensioenverenigingen en na overleg met de organen van het fonds, bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het fonds te realiseren en de mate waarin het fonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het fonds”. De risicohouding van Collectiviteitkring 1 is door het bestuur van Het Nederlandse Pensioenfonds vastgesteld. Deze risicohouding wordt getoetst aan de risicohouding van aansluitende partijen. Aanpassingen aan de risicohouding vinden plaats in overleg met het belanghebbendenorgaan.

De mate waarin de kring risico's accepteert, wordt kwantitatief uitgedrukt in een tweetal maatstaven:

- een maximaal vereist eigen vermogen (dit betreft de risicohouding voor de korte termijn);
- ondergrenzen voor het pensioenresultaat (dit betreft de risicohouding voor de lange termijn).

Voor de vaststelling van de risicohouding hebben wij in 2022 een ALM-studie laten uitvoeren om inzicht te krijgen in het verwachte verloop van de financiële positie, de premie en de toeslagen in de komende jaren. Gegeven deze ALM-studie en het op basis daarvan vastgestelde strategische beleggingsbeleid bedraagt het vereist eigen vermogen (VEV) gemiddeld 19%, binnen een bandbreedte afhankelijk van marktvolatiliteit van circa 17% tot 23%. Het bestuur heeft gekozen voor een maximaal VEV van 23%.

Voor de langetermijnrisicohouding staat het pensioenresultaat centraal, conform de definitie zoals gehanteerd in de haalbaarheidstoets ("koopkrachtbehoud"). Deze haalbaarheidstoets gaat uit van een horizon van 60 jaar. Aangezien de prijsinflatie de maatstaf voor toeslagverlening is, is het niet realistisch volledig koopkrachtbehoud als minimumnorm te hanteren. Op basis van de haalbaarheidstoets verwachten wij voor de kring een pensioenresultaat van 95,4%. Om te voorkomen dat bij een kleine verslechtering van de marktomstandigheden een beleidswijziging noodzakelijk is, hebben we gekozen voor een ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat van 80%.

In een slechtweersscenario zal toeslagverlening voor langere tijd onder druk komen te staan. Om die reden kozen we voor een slechtweerpensioenresultaat dat minimaal gelijk moet zijn aan het nominale pensioen. Dit komt ongeveer overeen met een pensioenresultaat van 50%, dus met een maximale relatieve afwijking ten opzichte van het verwachte pensioenresultaat van 40%.

Periodieke toetsing van de financiële opzet aan de risicohouding vindt voor de kortetermijn- en de langetermijnrisicohouding afzonderlijk plaats.

Financieel crisisplan

Voor Collectiviteitkring 1 is een crisisplan opgesteld. In dit crisisplan zijn voor specifieke scenario's te nemen stappen en maatregelen weergegeven. Aan de hand van het plan kan het bestuur handelen indien zich een van deze specifieke scenario's voordoet.

Risicomanagement

In paragraaf Integraal risicomanagement is het algemene risicomanagementproces beschreven. Dit proces is zowel op de stichting van toepassing als op elke kring. Deel van het risicomanagementproces is een risicoraamwerk, gebaseerd op FIRM/FOCUS. Wij hebben daarin 42 risico's beschreven, gecategoriseerd naar financiële en niet-financiële risico's. De financiële risico's gelden op kringniveau. Ze worden hieronder toegelicht voor Collectiviteitkring 1.

Financiële risico's

Binnen de kringen zijn financiële risico's geïdentificeerd gebaseerd op FIRM. De inschatting van het risico kan per kring verschillen op basis van de specifieke kenmerken van de betreffende kring. Met betrekking tot Collectiviteitkring 1 gelden risicoschattingen per risico, waarbij het brutorisico de inschatting is vóór het treffen van beheersmaatregelen en de netto-inschatting nadat beheersmaatregelen genomen zijn.

Ieder kwartaal vindt een Risk Control Self-Assessment plaats, waarbij alle risico's beoordeeld worden op wijzigingen in de bruto-inschatting en de werking van de beheersmaatregelen om naar nettorisico's te komen.

Toelichting financiële risico's

Renterisico

Onze definitie voor dit risico is: "Het risico dat ontwikkelingen in de rente een ongewenst effect hebben op de dekkingsgraad door een mismatch in rentegevoeligheid van de beleggingen versus rentegevoeligheid van de verplichtingen".

Onder het Financieel Toetsingskader (FTK) dat per 2007 is ingevoerd, is het verschil in renterisico tussen beleggingen en verplichtingen van belang. Dit wordt veroorzaakt door het verschil in de gemiddelde looptijd van de beleggingen (kort) versus de verplichtingen (lang). Hierdoor zijn verplichtingen meer rentegevoelig en dat betekent een risico voor de ontwikkeling van de dekkingsgraad in het geval dat de rente gaat dalen.

We beheersen dit risico door het renteafdekkingsbeleid, dat door het toevoegen van beleggingen met lange looptijden is gericht op het reduceren van het renterisico tussen beleggingen en verplichtingen. De afdekking vindt plaats op basis van de zuivere RTS, dus zonder toepassing van de UFR. Voor het gewenste renteafdekkingsniveau is het noodzakelijk om derivaten (onder andere renteswaps) in te zetten. Het beleid voor het gebruik van derivaten is vastgelegd in het beleggingsbeleid.

Wij schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Valutarisico

We hanteren als definitie voor dit risico: "Het risico op ongewenste effecten van fluctuaties in de koersen van vreemde valuta".

We beheersen dit risico door het valuta-afdekkingsbeleid, dat is gericht op het reduceren van het valutarisico. In Collectiviteitkring 1 wordt het valutarisico grotendeels afgedekt door afdekking van het valutarisico van de Amerikaanse dollar en het Britse pond voor 75%. De afdekking wordt gerealiseerd via een portefeuille van valutatermijncontracten, derivaten waarmee op termijn valuta's kunnen worden ge- of verkocht. Het valutarisico voor zakelijke waarden in opkomende markten wordt niet afgedekt.

Wij schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Inflatierisico

Onze definitie voor dit risico is: "Het risico dat door inflatie de pensioenaanspraak aangetast wordt".

De toeslag is voorwaardelijk, dus strikt genomen is er geen inflatierisico. Het Nederlandse Pensioenfonds heeft de ambitie om bij Collectiviteitkring 1 als toeslag de prijsinflatie toe te kennen.

Marktrisico

Onze definitie voor dit risico is: “Het risico dat de waarde van de beleggingen daalt als gevolg van veranderingen in de marktfactoren”. Beleggingscategorieën met een hoog risico, zoals zakelijke waarden, stijgen en dalen door omstandigheden in de markten waarin wordt belegd. Dit risico wordt enerzijds geaccepteerd omwille van het behalen van rendement en anderzijds zo veel mogelijk beheerst door de beleggingen te spreiden over meerdere markten.

Het beleid op het gebied van marktrisico is vastgelegd in het strategische beleggingsbeleid van iedere kring en is vastgesteld op basis van een ALM-studie en goed huisvaderschap. In de vermogensbeheerovereenkomsten is vastgelegd door welke partij en op welke wijze (spreiding en soorten beleggingen) het vermogen belegd dient te worden.

In de fiduciaire beheerovereenkomst ligt vast dat de fiduciair manager intensiever informatie verstrekt tijdens een financiële crisis. Daarnaast is in de overeenkomst vastgelegd dat de fiduciair manager in samenwerking met de beleggingsadviescommissie en het bestuur alternatieve maatregelen kan overwegen om schade en risico's tijdens een crisis te beperken.

De beleggingsrichtlijnen worden vastgesteld door het bestuur. Ze bevatten alle restricties waarbinnen een vermogensbeheerder vervolgens naar eigen inzicht mag beleggen.

Monitoring van het marktrisico geschiedt door de beleggingsadviescommissie op basis van mandaten, limietmonitoring en periodieke rapportages.

Scenario's dekkingsgraad voor markt- en marktrenterisico per eind 2023

In onderstaande tabel geven we de gevoeligheid van de dekkingsgraad weer voor het rente- en aandelenrisico als die risico's zich gecombineerd voordoen. Hierbij wordt verondersteld dat alle andere factoren onveranderd blijven. De aandelenrendementen worden hierbij schoksgewijs tussen de -25% en +25% aangepast. De rente wordt schoksgewijs tussen de -1% en +1% aangepast.

Veranderingen zoals in deze tabel weergegeven komen met vertraging tot uitdrukking in de beleidsdekkingsgraad. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad een twaalfmaands voortschrijdend gemiddelde, wat tot verdere demping van de beweging van de beleidsdekkingsgraad leidt.

Gevoeligheidsanalyse dekkingsgraad (toezicht, in %)			
	Zakelijke waarden	Zakelijke waarden	Zakelijke waarden
Delta rente	-25%	0%	25%
-1,00%	89,6	98,0	106,3
-0,50%	93,7	103,3	112,9
0,00%	97,8	108,8	119,8
0,50%	102,0	114,5	127,0
1,00%	106,2	120,4	134,6

Wij schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Liquiditeitsrisico

Onze definitie voor dit risico is: “Het risico dat er onvoldoende liquide middelen voorhanden zijn om aan de kortetermijnverplichtingen te voldoen en dat de kring hierdoor onder andere gedwongen wordt om assets te verkopen”.

Voor de korte tot middellange termijn is voorzien dat de premie-inkomsten van Collectiviteitkring 1 bij Het Nederlandse Pensioenfonds groter zijn dan de uitkeringen. Uit dien hoofde is het liquiditeitsrisico beperkt. Hierbij

gaat het erom dat Collectiviteitkring 1 tijdig aan zijn verplichtingen kan voldoen. De portefeuille is bovendien grotendeels belegd in dagelijks of wekelijks verhandelbare beleggingen.

Bij de vaststelling van het strategisch beleggingsbeleid en de inzet van rente- en valutaderivaten wordt rekening gehouden met stressscenario's en regelmatig wordt een stresstest uitgevoerd om te inventariseren of Collectiviteitkring 1 bij een zwaarweerscenario voldoende cash of ander onderpand kan leveren. Aan het risico (exposure) van derivaten is een maximum gesteld. Het bestuur toetst regelmatig of dit maximum houdbaar is.

Indien het liquiditeitsrisico te groot wordt, moeten we overwegen om de portefeuille aan te passen.

Wij schatten het brutorisico in als gemiddeld, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Kredietrisico

Onze definitie voor dit risico is: "Kredietrisico (ofwel tegenpartijrisico) is het risico dat tegenpartijen niet aan hun overeengekomen verplichtingen ten opzichte van Collectiviteitkring 1 kunnen voldoen".

Collectiviteitkring 1 loopt kredietrisico in de beleggingsportefeuille door de staats- en bedrijfsobligaties waarin wordt belegd en de aangegane valutacontracten en swaps met tegenpartijen. Alleen partijen met een degelijke kredietwaardigheid worden daarom als tegenpartij bij een derivatentransactie geaccepteerd.

We nemen de volgende maatregelen om het kredietrisico voor Collectiviteitkring 1 te beperken:

- Periodiek wordt geïnventariseerd met welke tegenpartijen Het Nederlandse Pensioenfonds zakendoet. Er wordt vastgesteld of en in welke mate een eventueel faillissement van deze partijen, of een samenloop van faillissementen, Collectiviteitkring 1 raakt;
- Voor de dienstverlening door vermogensbeheerders zijn standaardcontracten inclusief duidelijke opdrachtverlening opgesteld;
- Indien noodzakelijk worden per (soort) tegenpartij en over het totaal limieten vastgesteld en wordt het stellen van onderpand vereist voor rente- en valutaderivaten;
- In rapportages en in de jaarrekening wordt een overzicht opgenomen van de grootste concentratierisico's;
- Het beleid omtrent kredietrisico is vastgelegd in het strategische beleggingsbeleid.

Het Nederlandse Pensioenfonds schat het brutorisico in als gemiddeld, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Verzekeringstechnische risico's

Onze definitie voor dit risico is: "Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product".

De belangrijkste risico's in dit kader zijn het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico.

Wij verzekeren alleen risico's die de kring niet zelf kan dragen. De behoefte van Collectiviteitkring 1 is dan het grootst op het gebied van nabestaandenpensioen en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.

De aanname is dat naar mate de collectiviteitkring in volume toeneemt de behoefte aan herverzekering van het nabestaandenpensioen en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid afneemt. Door een grotere omvang neemt namelijk de impact van opgetreden schades van individuele deelnemers op het collectief af. Het Nederlandse Pensioenfonds heeft voor Collectiviteitkring 1 met Zwitserleven een stoplosherverzekeringscontract afgesloten.

Wij schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Vooruitblik 2024

Financiële markten

We verwachten dat de groei in 2024 laag zal zijn, vooral in de eerste helft van het jaar, en dat inflatie verder kan dalen. Rentestijgingen, over de afgelopen jaren, hebben nog niet geheel hun weerslag gehad op economieën. Voorlopende indicatoren bevestigen het zicht op zwakke groei. In de eurozone en het Verenigd Koninkrijk duiden recente economische cijfers op voortdurende stagnatie of lichte krimp.

Een positieve kant van dalende inflatie is dat daarmee de druk op de koopkracht van de consument afneemt. Als centrale banken in de loop van 2024 de rentes verlagen, zal dat het economisch herstel in gang zetten. Daarbij zijn arbeidsmarkten structureel krupper geworden. Bedrijven zijn daardoor terughoudend in het ontslaan van werknemers, wat inkomens van consumenten ondersteunt.

In opkomende markten blijven China, Zuid-Korea en Taiwan in de eerste helft van het jaar last houden van de zwakke industriële cyclus. De Chinese economie zucht onder problemen in de vastgoedsector, een laag consumentenvertrouwen en minder vraag naar consumptiegoederen wereldwijd. De overheid is terughoudend met het grootscheeps stimuleren van de economie. We verwachten daarmee geen versnelling van de Chinese economie, die moeite zal hebben om de groei-doelstelling van het afgelopen jaar van rond de 5% te evenaren.

Een mogelijke escalatie tussen China en Taiwan kan de al complexe economische situatie verder verslechteren. Taiwan speelt een cruciale rol in de wereldwijde productie van halfgeleiders. Een conflict tussen de twee landen zal leiden tot aanzienlijke tekorten, stijgende prijzen en vertragingen in de productie. Dit kan de wereldeconomie onder druk zetten en de vooruitzichten voor 2024 verslechteren.

Ontwikkeling financiële positie

Voor Collectiviteitkring 1 zijn pensioenverlagingen in 2023 niet aan de orde. De actuele dekkingsgraad van de kring is in het eerste kwartaal van 2024 met 1,5% gestegen van 108,8% naar 110,3%. De beleidsdekkingsgraad is in het eerste kwartaal van 2024 met 0,8% gedaald van 116,1% naar 115,3%. De kring bevindt zich nog steeds in een situatie van reservetekort.

Het nieuwe pensioenstelsel

Op 1 juli 2023 is de Wet toekomst pensioenen in werking getreden. Uiterlijk 1 januari 2028 moet alle toekomstige pensioenopbouw vormgegeven worden op basis van het nieuwe pensioenstelsel.

Enkele werkgevers binnen Collectiviteitkring 1 hebben ervoor gekozen om over te stappen op de beschikbare premiereregeling die is ondergebracht in de nieuwe Collectiviteitkring Flexibele regeling. Andere werkgevers binnen Collectiviteitkring 1 zullen nog een keuze maken tussen de solidaire premiereregeling en de flexibele premiereregeling. In 2024 zal er veel aandacht zijn voor de migratie naar het nieuwe stelsel.

Verslag van het belanghebbendenorgaan

Verslag van het belanghebbendenorgaan

Taak en werkwijze

In 2022 is een centraal belanghebbendenorgaan opgericht voor Collectiviteitkring 1 en Collectiviteitkring Flexibele regeling. Daartoe werd besloten in verband met de komst van de nieuwe Collectiviteitkring Flexibele regeling, waarin De Efteling als eerste werkgever de pensioenopbouw vanaf 1 januari 2022 onderbracht. De zes leden van het centraal belanghebbendenorgaan vertegenwoordigen de belangen van Collectiviteitkring 1 en van Collectiviteitkring Flexibele regeling.

In 2023 is de Collectiviteitkring Flexibele regeling gegroeid met nieuwe werkgevers. Afgesproken is om in 2024 te onderzoeken of splitsing van het centraal belanghebbendenorgaan voordelen biedt.

In verband met de oprichting van het centraal belanghebbendenorgaan zijn alle leden opnieuw getoetst en is een nieuwe benoemingstermijn termijn van vier jaar ingegaan op 1 juli 2022. Om te voorkomen dat de zes leden op 1 juli 2026 tegelijk aftreden, is door het centraal belanghebbendenorgaan eind 2022 een rooster van aftreden vastgesteld. In het centraal belanghebbendenorgaan van Collectiviteitkring 1 en Collectiviteitkring Flexibele regeling hebben twee vertegenwoordigers namens de deelnemers, een namens de pensioengerechtigden en drie namens de werkgevers zitting. Jacob de Vries is voorzitter en Daan van Baarsen plaatsvervangend voorzitter van het centraal belanghebbendenorgaan. Jan Hendrik Gualthérie van Weezel is op 1 juli 2023 afgetreden als lid van het centraal belanghebbendenorgaan. Door de werkgevers is een nieuw lid aangedragen. Hij volgt momenteel een opleidingstraject. Na de voltooiing daarvan zal zijn benoemingsproces worden afgerond.

Het centraal belanghebbendenorgaan heeft verschillende bevoegdheden, die zijn vastgelegd in de statuten van het fonds. Het bestuur en de raad van toezicht leggen verantwoording af over het beleid en de uitvoering hiervan aan het belanghebbendenorgaan en de vergadering van belanghebbendenorganen. Het belanghebbendenorgaan beoordeelt het handelen van het bestuur aan de hand van de jaarrekening, het bestuursverslag en andere informatie en rapporteert over zijn bevindingen in het jaarverslag.

Daarnaast bewaakt het belanghebbendenorgaan conform de wet en de Code Pensioenfondsen of het bestuur de uitvoeringsovereenkomst en het pensioenreglement juist uitvoert. Ook bewaakt het belanghebbendenorgaan of het bestuur de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden evenwichtig afweegt. Het belanghebbendenorgaan waarborgt dat de leden onafhankelijk en kritisch ten opzichte van de achterban en van elkaar kunnen opereren.

Het centraal belanghebbendenorgaan heeft in 2023 vier keer vergaderd over Collectiviteitkring 1 en vier keer met het bestuur, één keer met de raad van toezicht en één keer met het bestuur en de raad van toezicht. Daarnaast is het centraal belanghebbendenorgaan bijeengekomen voor kennissessies en een zelfevaluatie. Een delegatie van het bestuursbureau woont de vergaderingen van het centraal belanghebbendenorgaan bij.

Thema's belanghebbendenorgaan

Wet toekomst pensioenen

Het onderwerp Wet toekomst pensioenen was in 2023 een belangrijk thema. Hoewel daarover nog geen besluiten zijn genomen is er veel kennis gedeeld, onder andere over de specifieke problematiek die speelt bij een multiclientkring met meerdere werkgevers. Zo hebben alle werkgevers een eigen tijdsplan richting het nieuwe stelsel. In diverse kennissessies is bijzondere aandacht geschonken aan het transitieplan, de impact van uitredingen naar verschillende regelingen en de verdeelregels bij invaren.

Het bestuur heeft met alle werkgevers van Collectiviteitkring 1 gesproken over de keuzes die zij willen maken, alsmede over het moment van overstap naar het nieuwe stelsel. Het centraal belanghebbendenorgaan volgt alle ontwikkelingen ten aanzien van keuzes die sociale partners maken over de inhoud van de pensioenregeling en het

invaren en de eventuele compensatie. Het belanghebbendenorgaan heeft een adviesrecht op de wijziging van het pensioenreglement en de uitvoeringsovereenkomst, een goedkeuringsrecht op het strategische beleggingsbeleid en de eventuele solidariteits- en risicodelingsreserve. Daarnaast heeft het belanghebbendenorgaan een goedkeuringsrecht op invaren en de eventuele compensatie uit het vermogen. Het belanghebbendenorgaan wordt meegenomen is alle ontwikkelingen die spelen bij de kring en de werkgevers. Besluitvorming over genoemde onderwerpen zal pas in 2024 plaatsvinden.

Toeslagbesluit

Met het oog op de aanstaande transitie naar een regeling onder de Wtp is in het centraal belanghebbendenorgaan uitgebreid gesproken over de mogelijke toeslag per 1 januari 2024. Een hogere toeslag resulteert voor gepensioneerden direct in hoger pensioen, terwijl een deelnemer daar niet direct het effect van ziet. De keerzijde van een hogere toeslag is dat de dekkingsgraad direct daalt. Een lagere dekkingsgraad maakt de kans op kortingen in de toekomst groter.

Voor de overgang naar regelingen onder de Wtp is een bepaalde dekkingsgraad nodig om de gewenste reserves te vullen en, daar waar nodig, compensatie te verlenen. Het gevolg van een hogere toeslag op dit moment kan zijn dat de reserves bij de overgang onvoldoende gevuld zijn. De overgangsdatum is nog niet bekend, wat deze afweging extra lastig maakt.

Het bestuur heeft deze tegenstellingen zorgvuldig afgewogen en de argumenten zijn gedeeld en besproken met het centraal belanghebbendenorgaan. In dit overleg zijn de meningen en zorgen van het centraal belanghebbendenorgaan uitgebreid aan bod gekomen.

Het centraal belanghebbendenorgaan heeft goedkeuring verleend aan het toeslagbesluit. Na besluitvorming zijn de juridische documenten op advies van het belanghebbendenorgaan aangepast.

Het belanghebbendenorgaan is blij dat via deze maatregel iets gedaan kan worden aan het koopkrachtverlies van gepensioneerden, ondanks het feit dat dit een beperkte groep is. Bij de goedkeuring heeft het belanghebbendenorgaan uitgebreid stilgestaan bij de evenwichtige belangenafweging. Bij de uiteindelijke beoordeling van de totale transitie-effecten richting het nieuwe stelsel zal het effect van deze verhoogde indexatie meegewogen worden. Het belanghebbendenorgaan benadrukt dat de verhoogde indexatie op dit moment het risico verhoogt dat er op transitiemoment gekort dient te worden en dat deze indexatie daarmee deels teniet gedaan wordt. In de overweging heeft daarnaast meegespeeld dat de verhoogde indexatie niet direct leidt tot een veel hogere uitstroom van financiële middelen (via hogere uitkeringen), gegeven het relatief beperkte aantal gepensioneerde deelnemers.

Wijziging van het strategisch beleggingsbeleid

I. Verhoging renteafdekking naar 70%

Naar aanleiding van het overleg over de toeslagverlening en de risico's die toeslagverlening met zich meebrengt ten aanzien van het niet halen van de minimale invaardekkingsgraad, zijn opties onderzocht voor het verder afdekken van het renterisico. Daarbij is ook gekeken naar de impact op het rendement. Aan de hand van een analyse heeft het bestuur besloten tot een 10% hogere rentehedge (70%), waarmee de dekkingsgraad minder gevoelig wordt voor renteschokken. Het centraal belanghebbendenorgaan heeft daaraan goedkeuring verleend.

II. Aanpassing verhouding aandelen ontwikkelde versus opkomende landen van 80%/20% naar 90%/10%

Als onderdeel van de beleggingsplancycclus hebben de beleggingsadviescommissie en het bestuur diverse geopolitieke thema's besproken. Daarbij is geconstateerd dat de trend naar verregaande regionalisering doorzet en dat de kansen op scenario's met escalatie van het conflict tussen China en Taiwan groter worden. Op basis daarvan is bekeken hoe de beleggingen minder kwetsbaar kunnen worden gemaakt voor deze risico's.

Fiduciair manager Van Lanschot Kempen heeft geadviseerd om binnen de categorie aandelen het gewicht van opkomende landen te verminderen en de verhouding aan te passen naar 90%/10%. Het totale gewicht van aandelen in de portefeuille wijzigt hiermee niet. Het centraal belanghebbendenorgaan heeft goedkeuring verleend aan het strategisch aanpassen van de verhouding tussen aandelen ontwikkelde landen en opkomende landen van 80%/20% naar 90%/10%. Daarmee is het geschetste risico teruggebracht.

Premiebeleid

In 2022 heeft de Commissie Parameters geadviseerd om de maximale rendementen op zakelijke waarden naar beneden bij te stellen. Deze aangepaste rendementen zijn op 1 juli 2023 tegelijk met de Wet toekomst pensioenen in werking getreden. Door deze wijziging zou de gedempte kostendeekkende premie (fors) stijgen. Het was echter eenmalig toegestaan om de rentetermijnstructuur opnieuw vast te klikken in 2023 ten behoeve van de premie voor 2024. Na diverse rekenexercities heeft het bestuur met goedkeuring van het centraal belanghebbendenorgaan besloten om met ingang van 2024 de gedempte kostendeekkende premie vast te stellen op basis van de 12-maandsgemiddelde rente per 30 september van het voorgaande jaar. Daarmee is het rekenen met verwacht rendement losgelaten. Verder is besloten de feitelijke premie gelijk te stellen aan de gedempte kostendeekkende premie. Er wordt niet meer gerekend met een premie-opslag, waardoor het niet meer mogelijk is te werken met een begrenzing van de stijging of daling van de feitelijke premie in enig jaar.

In het kader van de transitie naar het nieuwe stelsel hecht het belanghebbendenorgaan veel waarde aan de evenwichtige belangenbehartiging. Het vindt het onwenselijk dat er grote waardeoverdrachten zijn tussen generaties en statussen. De voorgestelde premiemethodiek op basis van de RTS past hier naar mening van het belanghebbendenorgaan beter bij dan de premie op basis van verwacht rendement. Wel wordt de kostendeekkende premie minder stabiel, wat leidt tot een hogere premievolatiliteit, danwel een hogere volatiliteit van de opbouw. Om deze volatiliteit enigszins te beperken is besloten om wel een 12-maands middeling te hanteren. Het belanghebbendenorgaan hecht eraan dat werkgevers en actieve deelnemers beseffen dat, als gevolg van dit besluit, de jaar op jaar volatiliteit van de premie en/of de opbouw ondanks deze middeling hoger is dan voorheen.

Herstelplan

Omdat de actuele dekkingsgraad van Collectiviteitkring 1 eind 2023 lager was dan het vereist eigen vermogen, ontving HNPf een brief van De Nederlandsche Bank dat voor Collectiviteitkring 1 een herstelplan moest worden ingediend voor 1 april 2024. Nadat het bestuur het herstelplan van Collectiviteitkring 1 had geactualiseerd, heeft het centraal belanghebbendenorgaan daaraan goedkeuring verleend, waarna het bestuur het herstelplan heeft vastgesteld en ingediend.

Nieuwe toetreders

In 2023 zijn er geen nieuwe toetreders geweest binnen Collectiviteitkring 1.

Uitbesteding

Het centraal belanghebbendenorgaan heeft positief advies gegeven over de overgang van de administratie van APFS naar DION Pensioen Services (DPS). De administratie van Collectiviteitkring 1 zal eind 2024 overgaan naar de nieuwe administrateur. Het belanghebbendenorgaan monitort deze overgang actief en kijkt hierbij ook naar de impact op de dienstverlening bij APFS.

Communicatieplan

Het centraal belanghebbendenorgaan heeft in 2023 positief advies gegeven over het communicatiejaarplan voor 2024. Het plan is gebaseerd op het communicatiebeleidsplan 2024-2026 van het fonds en is uitgewerkt in een aantal concrete activiteiten en doelstellingen voor de kring in 2024. De Wtp-communicatie maakt geen onderdeel uit van het communicatiejaarplan 2024. Vooruitlopend op de invoering van de nieuwe solidaire of flexibele premieregeling voor werkgevers binnen Collectiviteitkring 1 wordt via de kringpagina gecommuniceerd over de het nieuwe pensioenstelsel. Zo is een speciale webpagina beschikbaar waarop deelnemers informatie vinden over het nieuwe pensioenstelsel, met uitleg over wat er gaat veranderen, waarom het gaat veranderen en per wanneer. In 2024 zullen Wtp-communicatieplannen worden opgesteld.

Kringbegroting

Het belanghebbendenorgaan heeft in 2023 positief advies gegeven over de kringbegroting voor 2024. Daarbij is afgesproken om met ingang van 2023 een deel van de governancekosten door te belasten naar het vermogensbeheer en is tevens afgesproken om de post voor marketing en sales uit te breiden in verband met het overbrengen van de regie voor marketing- en salesactiviteiten van de administrateur APFS naar het bestuursbureau.

Overige onderwerpen

Het belanghebbendenorgaan heeft in 2023 positief advies gegeven over de herijking van de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) van Collectiviteitkring 1.

Zelfevaluatie

In het najaar vond de zelfevaluatie plaats. Het belanghebbendenorgaan is tevreden over de interne samenwerking en de samenwerking met de andere fondsorganen. Ook wordt het belanghebbendenorgaan goed door het bestuursbureau ondersteund. Het belanghebbendenorgaan heeft bij de zelfevaluatie onder andere stilgestaan bij de effectiviteit van vergaderingen. Hierbij is besloten om na iedere vergadering extra tijd in te plannen voor een nabespreking. Hiernaast is besloten om extra vergaderingen in te plannen voor eventuele extra onderwerpen die gedurende het jaar naar voren komen.

Oordeel over uitvoeringskosten

Naast de kringbegroting bespreekt het belanghebbendenorgaan jaarlijks met het bestuur de kosten van pensioenuitvoering per deelnemer. De uitvoeringskosten zijn afgelopen jaar gestegen. De hoge inflatie heeft hier een grote bijdrage aan geleverd. De kosten per deelnemer zijn sterker gestegen. Een belangrijke reden hiervoor is de daling van het aantal actieve deelnemers. De kosten per deelnemer worden berekend door de kosten te delen door het totaal van het aantal actieve deelnemers en het aantal gepensioneerden. Op dit moment worden de kringkosten gefinancierd uit een vaste kosten voorziening (alle deelnemers inclusief slapers hebben hier evenredig aan de waarde van hun aanspraak aan bijgedragen), een bijdrage aan de kosten vanuit de premie en vrijval van excasso vanuit de uitkeringen. Het belanghebbendenorgaan is van oordeel dat de kosten nog steeds competitief zijn en dat de kosten evenwichtig verdeeld worden over de verschillende deelnemersgroepen.

Adviezen en goedkeuringen

In 2023 heeft het centraal belanghebbendenorgaan goedkeuring verleend aan de volgende voorgenomen besluiten van het bestuur:

- vaststellen van het herstelplan 2023
- indexatiebesluit per 1 januari 2024 van 6,1%
- wijziging premiebeleid
- wijzigingen in het strategisch beleggingsbeleid

Over de volgende onderwerpen bracht het centraal belanghebbendenorgaan van Collectiviteitkring 1 in 2023 positief advies uit:

- bestuursverslag 2022
- begroting 2024 Collectiviteitkring 1
- reglementswijziging met de nieuwe bedragen voor 2023
- ABTN
- overgang naar nieuwe administrator DPS
- communicatiejaarplan 2024

Bevindingen en oordeel

Bevindingen

Wij zijn op een constructieve wijze betrokken en ontvingen voldoende informatie om ons een oordeel te kunnen vormen over het handelen van het bestuur. De samenwerking met het bestuur verloopt goed en transparant. Het bestuur heeft de afgelopen jaren enkele belangrijke besluiten moeten nemen rondom de uitvoering van de huidige en de toekomstige regelingen. Het belanghebbendenorgaan is en wordt uitgebreid meegenomen bij deze besluitvorming. Naar mening van het belanghebbendenorgaan heeft het bestuur daadkrachtig geacteerd in het belang van zowel het fonds als van zijn deelnemers. Deze besluiten vormen de basis voor verdere groei, die zich ook de afgelopen periode (op fondsniveau) heeft weten te realiseren. Ondanks de groei van het aantal kringen heeft het bestuur voldoende aandacht voor onze kring. Het belanghebbendenorgaan blijft er hierbij scherp op toezien dat het bestuur en andere fondsorganen voldoende rekening blijven houden met de kring specifieke karakteristieken van Collectiviteitkring 1. Voorgestelde wijzigingen door het bestuur vragen, mede vanwege de complexiteit, regelmatig om uitleg, soms om discussie en in een enkel geval zelfs om een (geringe) aanpassing. Het is onze overtuiging dat dit bijdraagt aan de uiteindelijke evenwichtige besluitvorming die door het bestuur en het belanghebbendenorgaan wordt beoogd.

Oordeel

De afgelopen jaren zijn grote stappen gezet met het oog op de toekomst. Ook in 2023 is verdere groei gerealiseerd. Nieuwe partijen sluiten aan bij het fonds. Wij als centraal belanghebbendenorgaan zijn blij met de stappen die worden gezet richting het nieuwe pensioenstelsel. Er moet nog veel gebeuren, maar wij worden goed meegenomen in het proces en hebben vertrouwen dat alle belangen van de deelnemers in Collectiviteitkring 1 nu en in de toekomst evenwichtig worden behartigd.

Wij constateren voorts dat het bestuur op een effectieve en prudente wijze invulling heeft gegeven aan het besturen van het fonds. Wij zijn van mening dat het jaarverslag 2023 een juiste weerspiegeling is van het gevoerde beleid en de door het bestuur over Collectiviteitkring 1 genomen besluiten. Op 13 mei 2024 heeft de raad van toezicht verantwoording aan ons afgelegd.

Dankzij de constructieve samenwerking met het bestuur, de raad van toezicht en de medewerkers van het bestuursbureau heeft het centraal belanghebbendenorgaan zijn taak ook dit jaar weer goed kunnen uitoefenen. Een woord van dank hiervoor is op zijn plaats. Wij hopen deze samenwerking ook in de komende periode voor te kunnen zetten.

Badhoevedorp, 13 mei 2024

Jacob de Vries voorzitter
Daan van Baarsen, vice-voorzitter
Bas van Tilborg
Valerie van den Berg
Eva Bakker

Reactie van het bestuur

Wij hebben op 13 mei 2024 met het centraal belanghebbendenorgaan gesproken over het oordeel 2023. Wij spreken waardering uit voor de wijze waarop het belanghebbendenorgaan de afgelopen jaar heeft gefunctioneerd en waarop het zijn taken heeft uitgeoefend. Zo heeft het centraal belanghebbendenorgaan zich het afgelopen jaar moeten buigen over uiteenlopende onderwerpen die in beide kringen, Collectiviteitkring 1 en Collectiviteitkring Flexibele regeling, hebben gespeeld. Daarbij komt dat beide kringen multiclientkringen zijn, waarin de verschillende werkgevers andere keuzes maken voor de toekomstige regeling.

Wij hebben ook in 2023 ervaren dat de leden zeer betrokken zijn bij de beide kringen en hun aangesloten werkgevers. Wij danken het belanghebbendenorgaan voor de inzet en zien ernaar uit de samenwerking in de toekomst op dezelfde prettige wijze voort te kunnen zetten.

Bestuursverslag Collectiviteitkring Flexibele regeling

Algemene informatie

De doelstelling van Het Nederlandse Pensioenfonds is het verzorgen van pensioenen voor deelnemers, gewezen deelnemers en hun nabestaanden. In 2022 zijn we binnen ons APF met een nieuwe multiclientkring gestart: Collectiviteitkring Flexibele regeling. Binnen deze kring wordt een beschikbarepremieregeling uitgevoerd. De Efteling was de eerste werkgever die zijn pensioenopbouw vanaf 1 januari 2022 in deze nieuwe kring onderbracht. Per 1 januari 2023 hebben B&S Group en SanoRice Netherlands B.V. en Xerox (Nederland) B.V., Veenman B.V., Xerox Manufacturing (Nederland) B.V., SPX i.l. de pensioenopbouw ondergebracht in de Collectiviteitkring Flexibele regeling.

Per 1 januari 2024 heeft Topbrands Europe B.V. de pensioenregeling ondergebracht bij Collectiviteitkring Flexibele regeling en per 1 april 2024 sluit ook saturn petcare B.V. aan bij Collectiviteitkring Flexibele regeling.

Alle in dit hoofdstuk genoemde bedragen zijn weergegeven in duizenden euro's, tenzij anders aangegeven.

Belanghebbendenorgaan

Vanwege de belangen van werkgevers in onze beide multiclientkringen is in 2022 een Centraal (samengevoegd) Belanghebbendenorgaan opgericht voor Collectiviteitkring 1 en de nieuwe Collectiviteitkring Flexibele regeling. De zes leden van het Centraal Belanghebbendenorgaan vertegenwoordigen de belangen van beide kringen.

In het Centraal Belanghebbendenorgaan van Collectiviteitkring 1 en Collectiviteitkring Flexibele regeling hebben twee vertegenwoordigers namens de deelnemers, één namens de pensioengerechtigden en drie namens de werkgevers zitting. Jacob de Vries is voorzitter en Daan van Baarsen is plaatsvervangend voorzitter van het Centraal Belanghebbendenorgaan.

Samenstelling belanghebbendenorgaan Collectiviteitkring Flexibele regeling op 31 december 2023

Naam	Functie/geleding	Termijn	Huidige termijn eindigt op	Geboortejaar	Geslacht
Daan van Baarsen	vicevoorzitter en lid namens werkgevers	1 ^e	1-7-2024	1961	m
Eva Bakker	lid namens pensioengerechtigden	1 ^e	1-7-2026	1972	v
Valerie van den Berg	lid namens deelnemers	1 ^e	1-7-2025	1964	v
Bas van Tilborg	lid namens deelnemers	1 ^e	1-7-2024	1971	m
Jacob de Vries	voorzitter en lid namens werkgevers	1 ^e	1-7-2026	1990	m
Dick Jan van der Wolde	aspirant-lid namens werkgevers	1 ^e	1-7-2025	1961	m

Jan-Hendrik Gualthérie van Weezel trad op 1 juli 2023 af als lid van het Centraal Belanghebbendenorgaan. Wij danken Jan-Hendrik voor zijn inzet bij Collectiviteitkring Flexibele regeling.

De werkgevers hebben Dick Jan van der Wolde voorgedragen als zijn opvolger. Hij volgt momenteel een opleidingstraject. Na de voltooiing daarvan zal zijn benoemingsproces worden afgerond.

Pensioenparagraaf

Kenmerken regeling

De aangesloten werkgevers kunnen binnen de kaders van Het Nederlandse Pensioenfonds en de collectiviteitkring de details van de pensioenregeling invullen. Hieronder geven we een korte samenvatting van deze kaders. De precieze inhoud van de pensioenregelingen hebben we opgenomen in het pensioenreglement.

Belangrijkste kenmerken pensioenregelingen Collectiviteitkring Flexibele regeling

Betreft	Invulling	
Type regeling	Beschikbare premieregeling	
Pensioendatum	Eerste dag van de maand waarin de deelnemer 68 wordt. De pensioenleeftijd sluit aan bij de fiscale pensioenleeftijd. Werkgevers kunnen een andere pensioendatum afspreken.	
Pensioengevend salaris (fulltime)	Het geldende salaris op basis van het pensioenreglement van de aangesloten werkgever met een maximum van € 128.810 (2023).	
Franchise A (voor het vaststellen van de beschikbare premie)	De geldende franchise op basis van het pensioenreglement van de aangesloten werkgever. De franchise zal nooit lager zijn dan op grond van fiscale wetgeving is toegestaan.	
Franchise B (voor het vaststellen van het te verzekeren partner- en wezenpensioen op risicobasis vóór de Pensioendatum)	De geldende franchise op basis van het pensioenreglement van de aangesloten werkgever. De franchise zal nooit lager zijn dan op grond van fiscale wetgeving is toegestaan.	
Pensioengrondslag A (basis, fulltime)	Pensioengevend salaris minus franchise A	
Pensioengrondslag B (basis, fulltime)	Pensioengevend salaris minus franchise B	
Staffel beschikbare premie	Leeftijd	Staffel in % pensioengrondslag A
	15-19	19,00%
	20-24	19,80%
	25-29	21,00%
	30-34	22,60%
	35-39	24,40%
	40-44	26,40%
	45-49	28,60%
	50-54	31,00%
	55-59	33,80%
	60-64	37,00%
	65-68	40,00%

Betreft	Invulling
	Naast deze 38q-staffel is het ook mogelijk om een van de andere fiscaal toegestane (marktrente)staffels te selecteren.
Percentage partnerpensioen op risicobasis	Percentage van de pensioengrondslag B tussen 0,350% en 1,313% per dienstjaar vanaf indiensttreding tot de pensioenrichtleeftijd van 68 jaar.
Partnerpensioen(systeem)	Voor alle deelnemers wordt een partnerpensioen bij overlijden voor de pensioendatum op risicobasis verzekerd volgens het onbepaalde man-/vrouwsysteem. Overlijdt een deelnemer voor de Pensioendatum en wordt nog deelgenomen aan de Pensioenregeling, dan wordt het Pensioenkapitaal gebruikt om de aanspraak op het Partner- en wezenpensioen op risicobasis vóór de Pensioendatum te verhogen voor zover dat mogelijk is binnen de fiscale kaders van de Wet op de loonbelasting 1964. Bij overlijden na uitdiensttreding en vóór de pensioendatum is er geen aanspraak op een partnerpensioen op risicobasis. Bij overlijden van de gewezen deelnemer wordt het aanwezige kapitaal gebruikt voor aankoop van een direct ingaand partner- en/of wezenpensioen binnen de fiscale grenzen. De hoogte van dit partner- en/of wezenpensioen is afhankelijk van de hoogte van het Pensioenkapitaal op het moment van overlijden. De deelnemer die na beëindiging van de deelneming recht heeft op een uitkering op grond van de Werkloosheidswet behoudt gedurende de periode dat hij de uitkering ontvangt aanspraak op Partnerpensioen ten behoeve van zijn partner. Bij overlijden op of na de pensioendatum gaat de levenslange uitkering van het Collectief variabel partnerpensioen voor de partner in, tenzij de deelnemer met instemming van de partner op de pensioendatum ervoor heeft gekozen af te zien van inkoop van Collectief variabel partnerpensioen. In dat geval wordt er geen Partnerpensioen na de pensioendatum uitgekeerd. Bij overlijden van de partner op of na de pensioendatum vervalt de aanspraak op Collectief variabel partnerpensioen. Een eventuele nieuwe partner kan hier geen aanspraak op maken. Indien er geen nabestaanden zijn, valt het kapitaal vrij ten gunste van de kring.
Percentage wezenpensioen op risicobasis	Percentage van de pensioengrondslag B tussen 0,070% en 0,263%
Uitkering wezenpensioen	De eindleeftijd van het wezenpensioen is 18 jaar, met een verlenging tot 27 jaar bij arbeidsongeschikte of studerende kinderen. Het pensioen wordt verdubbeld bij volle wezen.
Wezenpensioen(systeem)	Voor alle deelnemers wordt een wezenpensioen op risicobasis verzekerd op basis van het onbepaalde kindsysteem. Bij overlijden na uitdiensttreding en vóór de Pensioendatum is er geen aanspraak op een wezenpensioen op risicobasis. Het opgebouwde pensioenkapitaal wordt dan gebruikt om een uitkering aan te kopen voor een partner- en/of wezenpensioen, voor zover dat mogelijk is binnen de fiscale kaders van de Wet op de loonbelasting 1964.
Vaste stijging partner- en wezenpensioen	Op het ingegane levenslange risicopartnerpensioen en wezenpensioen kan een jaarlijkse vaste stijging worden meeverzekerd.

Betreft	Invulling
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid van 35% of meer is er sprake van premievrije voortzetting op basis van zes klassen. De vrijstelling is gelijk aan de DC-premie en volgt de staffel. Na verlening van (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling wordt de verwerving van aanspraken op partner- en wezenpensioen op risicobasis vóór de Pensioendatum (gedeeltelijk) voortgezet.
ANW Pensioen	De werkgever kan ervoor kiezen ANW Pensioen aan te bieden. In geval van ANW Pensioen is er een keuze tussen een verplicht of vrijwillig ANW Pensioen voor de deelnemers. De aanspraak bedraagt [25%, 50%, 75%, 100% of 8/7 van] de ANW-uitkering. Het maximum voor 2023 is € 20.411. De deelnemer die na beëindiging van de deelneming recht heeft op een uitkering op grond van de Werkloosheidswet behoudt gedurende de periode dat hij de uitkering ontvangt aanspraak op ANW Pensioen ten behoeve van zijn partner.
Vaste stijging ANW Pensioen	Op het ingegane ANW Pensioen kan een jaarlijkse vaste stijging worden meeverzekerd.
Premievrijstelling van ANW Pensioen bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid van 35% of meer wordt het verplichte ANW Pensioen geheel of gedeeltelijk voortgezet op basis van zes klassen. Is er sprake van een vrijwillig ANW Pensioen, dan wordt deze aanspraak alleen (volledig) premievrij voortgezet als het Pensioenfonds de deelnemer volledige vrijstelling van premiebetaling heeft verleend.

Opbouwfase

Tijdens de opbouwfase wordt de pensioenpremie gestort op de pensioenbeleggingsrekening van de deelnemer. Premies worden belegd en vormen een pensioenkapitaal. Op de pensioendatum komt dit kapitaal beschikbaar voor de pensioenuitkering. Met het pensioenkapitaal koopt de deelnemer een ouderdomspensioen en mogelijk ook een partnerpensioen aan.

In de beschikbarepremieregeling wordt het pensioenkapitaal belegd volgens een van onderstaande lifecycleprofielen, ter keuze van de deelnemers:

- lifecycle Defensief, Vast Pensioen
- lifecycle Neutraal, Vast Pensioen
- lifecycle Neutraal, Variabel Pensioen
- lifecycle Offensief, Variabel Pensioen

Maakt de deelnemer geen keuze, dan wordt automatisch belegd in de lifecycle Neutraal, Variabel Pensioen.

Bij de regeling in Collectiviteitkring Flexibele regeling komen alle beleggingsrisico's en -rendementen voor rekening van de deelnemer. Voor meer informatie daarover verwijzen we naar het beleggingsbeleid van Collectiviteitkring Flexibele regeling.

Uitkeringsfase

Deelnemers die met pensioen gaan, kunnen kiezen tussen een variabel of een vast pensioen. We leggen die (voorlopige) keuze voor in het jaar waarin de deelnemer 58 wordt. Als een deelnemer op dat moment geen keuze maakt, dan wordt automatisch belegd in het Doorbelegcollectief. Op de pensioendatum maakt de deelnemer een definitieve keuze.

Variabel pensioen in het Doorbelegcollectief

Vanaf de 58-jarige leeftijd worden het opgebouwde pensioenkapitaal en de premies in tien stappen aangewend voor de geleidelijke inkoop van een (uitgestelde) pensioenuitkering vanaf de pensioendatum in het Doorbelegcollectief.

Het financiële resultaat van het Doorbelegcollectief in enig jaar spreiden we over een periode van vijf jaar. De ingegane en de opgebouwde aanspraken op het variabel pensioen worden dus in gelijke stappen aangepast. Door deze spreiding beperken we het risico op een grote wijziging in de hoogte van het pensioen.

Vast pensioen

Kiest een deelnemer vanaf 58-jarige leeftijd (voorlopig) voor een vast pensioen dan blijft hij beleggen in het door hem gekozen lifecycle profiel. De deelnemer blijft pensioenkapitaal opbouwen en beleggen volgens de eerder gekozen lifecycle. De deelnemer heeft dan op de pensioendatum de keuze om het pensioenkapitaal over te dragen naar een verzekeraar voor de aankoop van een vast (gegarandeerd) pensioen. Dit noemen we het "shoprecht". De lifecycles Defensief en Neutraal Vast hebben we afgestemd op deze keuze.

Overgangsregeling

Vanwege de geringe omvang van de pensioenuitkeringen was het Doorbelegcollectief in 2023 nog niet actief. De deelnemer met een pensioenaanspraak in Collectiviteitkring 1 kon het op de pensioeningangsdatum opgebouwde pensioenkapitaal in Collectiviteitkring Flexibele regeling aanwenden voor de aankoop van ouderdomspensioen in Collectiviteitkring 1.

Premiebeleid

Voor de financiering van de pensioentoezegging brengen wij maandelijks de feitelijke premie in rekening bij de werkgevers, uitgaande van de geldende premiegrondslagen.

Kostendekkende premie

We stellen jaarlijks een kostendekkende premie vast zoals bedoeld in artikel 128 van de Pensioenwet. Dat doen we op basis van de volgende elementen:

1. de actuariële benodigde premie voor de nominale pensioenopbouw en risicodekkingen; en
 2. een solvabiliteitsopslag ter grootte van het procentuele vereist eigen vermogen; en
 3. een opslag voor uitvoeringskosten; en
 4. de actuariële benodigde premie voor toeslagen.
- Onderdeel 1 betreft:
 - de premiestortingen verminderd met een opslag voor een bijdrage aan het minimaal vereist eigen vermogen en een opslag voor de bijdrage aan het weerstandvermogen;
 - De risicopremies inzake overlijden en arbeidsongeschiktheid verminderd met de opslag voor een bijdrage aan het minimaal vereist eigen vermogen en een opslag voor de bijdrage aan het weerstandvermogen;
 - Onderdeel 2 wordt berekend als de procentuele omvang van het minimaal vereist eigen vermogen per de start van het kalenderjaar, vermenigvuldigd met onderdeel 1.
 - Onderdeel 3 wordt bepaald als de jaarlijkse uitvoeringskosten, onder aftrek van de vrijgevallen opslag voor toekomstige uitvoeringskosten als gevolg van uitkeringen.
 - Onderdeel 4 is niet van toepassing, aangezien de regeling geen voorwaardelijke onderdelen kent.

Gedempte kostendekkende premie

Gezien het karakter van de regeling passen we in Collectiviteitkring Flexibele regeling geen damping van de kostendekkende premie toe. Ook voor de herverzekeringsopgaves aan de herverzekeraar hanteren we de DNB-rentetermijnstructuur. Dit sluit aan bij de wens om het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico volledig te herverzekeren.

Feitelijke premie

De totale premie die de werkgevers aan het pensioenfonds zijn verschuldigd stellen we vast op basis van de premiestaffel, het aantal deelnemers en de leeftijd en hoogte van het pensioengevend salaris van de deelnemers. De totale premie voor een deelnemer aan de pensioenregeling stellen we maandelijks per de eerste dag van de maand als volgt vast:

1. Aan de hand van de premietabel stellen we een beschikbare premie vast. In deze premie zijn inbegrepen een opslag voor een bijdrage aan het minimaal vereist eigen vermogen en een opslag voor bijdrage aan het weerstandvermogen;
2. De premie als vastgesteld onder 1) verhogen we met een risicopremie voor overlijdensrisico, een risicopremie voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en de periodieke administratiekosten. In deze premies voor overlijdensrisico en voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid houden we rekening met een opslag voor een bijdrage aan het minimaal vereist eigen vermogen en een opslag voor de bijdrage aan het weerstandvermogen.

De premie die we toetsen aan de (gedempte) kostendeekkende premie is de feitelijke premie minus de opslag voor het weerstandsvermogen.

Toeslagbeleid

De pensioenregeling is een beschikbarepremieregeling. We verlenen geen toeslagen op de pensioenkapitalen. Een stijging van de hoogte van een ingegane uitkering beschouwen we niet als een toeslag.

Vaste procentuele stijging Partner- en Wezenpensioen op risicobasis

Aangesloten werkgevers kunnen kiezen voor een vaste procentuele stijging van het partner- en wezenpensioen op risicobasis. De jaarlijkse stijging is dan onvoorwaardelijk. Voor de eerste keer stijgt de uitkering van het partner- en wezenpensioen op risicobasis op 1 januari volgend op de ingangsdatum.

Vaste procentuele stijging verplicht of vrijwillig ANW-pensioen op risicobasis

Aangesloten werkgevers kunnen kiezen voor een vaste procentuele stijging van het ANW-pensioen op risicobasis. De jaarlijkse stijging is dan onvoorwaardelijk. Voor de eerste keer stijgt de uitkering van het ANW-pensioen op risicobasis op 1 januari volgend op de ingangsdatum.

Wijzigingen reglementen en uitvoeringsovereenkomst

Per 1 januari 2023 hebben we het pensioenreglement van Collectiviteitkring Flexibele regeling uitsluitend gewijzigd voor wat betreft de aanpassing van de jaarlijkse bedragen.

We hebben het pensioenreglement per 1 januari 2024 op een aantal punten gewijzigd:

De minimale toetredingsleeftijd is verlaagd naar 18 jaar, zoals opgenomen in de Wet toekomst pensioenen.

De bepaling van de afronding van de diensttijd is gewijzigd. Als een deelnemer niet op de eerste dag van de maand in dienst treedt of niet op de laatste dag van de maand uit dienst gaat, rekenen we met een fictieve datum van indiensttreding op de eerste dag van de volgende maand of met een fictieve datum van uitdienttreding op de laatste dag van de maand waarin de deelnemer uit dienst is gegaan.

Bij verevening bij echtscheiding is opgenomen dat het pensioenkapitaal wordt berekend op basis van het aantal aanwezige units.

Ook zijn de jaarlijkse bedragen en kerncijfers aangepast naar de stand van 1 januari 2024.

Deelnemersonderzoek risicobereidheid

Collectiviteitkring Flexibele regeling wil de pensioenregeling zoveel mogelijk laten aansluiten bij de voorkeuren van onze deelnemers en gepensioneerden. Daarom wordt in mei 2024 een onderzoek uitgevoerd naar risico en pensioen, vanwege de beoogde overgang naar de flexibele premieregeling. Het doel van het onderzoek is om de risicohouding van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden vast te stellen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandvermogen voor Collectiviteitkring Flexibele regeling bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit is het vermogen dat wij moeten aanhouden om bedrijfsrisico's te kunnen opvangen. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van Collectiviteitkring Flexibele regeling en het telt

ook niet mee in de balans van Collectiviteitkring Flexibele regeling. Periodiek toetsen we of door wijziging van het pensioenvermogen een overschot of tekort voor Collectiviteitkring Flexibele regeling ontstaat. Hierna vindt eventueel aanzuivering van het saldo plaats.

Financiële positie

Financiële positie

Bij een DC-regeling is de hoogte van de pensioenuitkering afhankelijk van de betaalde premie en de daarmee behaalde beleggingsopbrengsten. Pas bij pensioneren wordt de hoogte van de pensioenuitkering vastgesteld. De werkgevers en werknemers spreken af hoeveel premie er wordt ingelegd en de deelnemer bepaalt hoe de premie wordt belegd. Bij DC-regelingen staat de uitkering niet vast en liggen de risico's bij de deelnemer.

Vereist eigen vermogen en minimaal vereist eigen vermogen

Omdat Collectiviteitkring Flexibele regeling geen beleggingsrisico loopt, is het vereist eigen vermogen gelijk aan nihil. Daar de kring geen vereist eigen vermogen hoeft aan te houden is er geen herstelplan van toepassing.

Wel dient een buffer ter dekking van het minimaal vereist eigen vermogen (MVEV) te worden aangehouden. Het MVEV omvat een buffer voor algemene en verzekeringstechnische risico's. De aan te houden buffers voor het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico sluiten niet aan bij de situatie zoals die geldt in deze kring. Enerzijds omdat het om een startende kring gaat en het risicokapitaal derhalve relatief hoog is. Dit zal snel afnemen als er premie wordt ingelegd. Anderzijds omdat de risico's volledig als rente zijn herverzekerd. Als gevolg van de herverzekering loopt de kring voor overlijden en arbeidsongeschiktheid een zeer beperkt risico. Het resterende risico vloeit met name voort uit de solvabiliteit en continuïteit van de herverzekeraar. Het bestuur heeft daarom DNB verzocht ontheffing te verlenen voor het aanhouden van een buffer voor het verzekeringstechnische risico. DNB heeft het verzoek gedeeltelijk toegewezen. Dit houdt in dat wij bij de berekening van het MVEV de component overlijdensrisico ex artikel 11, vijfde lid van het Besluit FTK mogen maximeren op een niveau van 1,0% van de technische voorzieningen. Het MVEV komt eind 2023 uit op 1,7% (2022: 2,75%).

Dekkingsgraad

Om te toetsen of we voldoen aan de eisen met betrekking tot het MVEV, stellen we een dekkingsgraad vast. Voor Collectiviteitkring Flexibele regeling geldt dat de beleidsdekkingsgraad gelijk gesteld mag worden aan de actuele dekkingsgraad. De actuele dekkingsgraad is per eind 2023 vastgesteld op 101,8% (2022: 101,8%).

De beleidsdekkingsgraad voldeed ultimo 2023 aan de eis van het MVEV, waardoor de kring niet langer een dekkingstekort heeft.

Actuariële paragraaf

Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendekkende premie en de (ongedempte) kostendekkende premie worden gekwantificeerd. Gezien het karakter van de regeling wordt er geen demping van de kostendekkende premie toegepast. Ook voor de herverzekeringsopgaves aan de herverzekeraar hanteren we de DNB-rentetermijnstructuur. De samenstelling van de feitelijke en (ongedempte) kostendekkende premie hebben we opgenomen in onderstaande tabel. Voor verdere details verwijzen we naar de toelichting op de premiebatens in de jaarrekening.

Kwantificering feitelijke en kostendekkende premie over 2023

2023	Kosten-dekkende premie	Feitelijke premie
Premiebijdragen van deelnemers:		
-te beleggen premie	20.163	20.163
-risicopremie overlijden	585	579
-risicopremie arbeidsongeschiktheid	646	640
-kosten	244	244
-buffer	554	363
Totaal kostendekkende en feitelijke premie	22.192	21.989
Saldo in rekening gebrachte en kostendekkende premie	-203 ¹	
-weerstandvermogen		41
Totaal	21.989	22.030

¹ De kostendekkende premie is hoger dan de feitelijke premie. In 2022 en in 2023 was het MVEV namelijk hoger dan de beoogde 1,8% van het technische vermogen.

De feitelijke premie voldeed in 2023 niet aan de eis van kostendekkendheid. In 2023 is in de premie een MVEV-opslag gehanteerd van 1,8%, terwijl het MVEV eind 2022 nog uitkwam op 2,75%. Doordat Collectiviteitkring Flexibele regeling een startende kring is en het vermogen in de kring toeneemt, zal het MVEV de komende tijd dalen. Eind 2023 is het MVEV uitgekomen op 1,7% en wordt voldaan aan de eisen met betrekking tot het MVEV. De premie zal vanaf 2024 kostendekkend zijn.

Ontwikkeling voorziening

In onderstaande tabel geven wij het verloop van de voorziening voor risico deelnemers weer.

Ontwikkeling voorziening Collectiviteitkring Flexibele regeling risico deelnemers in 2023

Omschrijving	Voorziening
Stand per 1 januari	7.591
Premiebijdragen	20.163
Inkomende waardeoverdrachten	9
Uitgaande waardeoverdrachten door pensionering	-14
Uitgaande waardeoverdrachten door uitdiensttreding	-92
Overlijden	-31
Resultaat kosten	-
	-
Beleggingsresultaten	2.385
Onverklaard	1
Stand per 31 december	30.012

Voor de voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers worden geen actuariële grondslagen vastgesteld aangezien die voorzieningen gelijk zijn aan de som van de pensioenkapitalen van deelnemers en gewezen deelnemers. Het pensioenkapitaal is gelijk aan de ingeleide premies vermeerderd of verminderd met de betreffende rendementen.

In onderstaande tabel hebben wij het verloop van de technische voorzieningen behorenden bij de ingegane uitkeringen opgenomen.

Ontwikkeling voorziening Collectiviteitkring Flexibele regeling risico fonds in 2023

Ontwikkeling van de technische voorzieningen	2023	2022
Technische voorzieningen einde vorig boekjaar	1	-
Wijziging technische voorzieningen huidige uitkeringen	-	-
Actuarieel benodigd voor nieuwe uitkeringen	584	1
Toevoeging i.v.m. kosten	-	-
Technische voorzieningen einde boekjaar	585	1
Herverzekerde voorziening	597	1
Saldo technische voorzieningen einde boekjaar	-12,00	0

In Collectiviteitkring Flexibele regeling is het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico volledig herverzekerd. Bij overlijden en bij arbeidsongeschiktheid vindt een periodieke uitkering plaats van de herverzekerder. De voorziening voor risico fonds wijkt af van het herverzekeringsdeel vanwege de dotatie aan het weerstandsvermogen en het eigen vermogen. Deze onderdelen worden ook van de herverzekerder ontvangen, waardoor deze voorziening (in hele euro) hoger is.

Oordeel certificerend actuaris

De certificerend actuaris heeft geconcludeerd dat de technische voorzieningen, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel bezien, toereikend zijn vastgesteld. Hij constateert dat het eigen vermogen van Collectiviteitkring Flexibele regeling op de balansdatum hoger is dan het wettelijk (minimaal) vereist eigen vermogen. In zijn verklaring geeft hij aan dat er wordt voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 129 (premiëkorting). Hij geeft aan dat de ontvangen premie is lager dan de kostendekkende premie, daarmee is impliciet premiekorting verleend zonder dat aan de voorwaarden uit artikel 129 is voldaan. Hij merkt in relatie tot het niet voldoen aan dit artikel op dat de gehanteerde solvabiliteitsopslag in de feitelijke premie lager is dan het niveau van het minimaal vereist eigen vermogen per eind 2022 als percentage van de technische voorzieningen. De gehanteerde solvabiliteitsopslag in de feitelijke premie is echter wel hoger dan het niveau van het minimaal vereist eigen vermogen per eind 2023 als percentage van de technische voorzieningen. Het niveau van het minimaal vereist eigen vermogen als percentage van de technische voorzieningen is (relatief fors) afgenomen vanwege de toename van de pensioenkapitalen.

De vermogenspositie van Collectiviteitkring Flexibele regeling is naar zijn mening voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen hoger is dan het (minimaal) vereist eigen vermogen.

De verklaring van de certificerend actuaris is opgenomen in de [Actuariële verklaring Collectiviteitkring Flexibele Regeling](#).

Vermogensbeheer

Beleggingsbeleid Collectiviteitkring Flexibele regeling

De Collectiviteitkring Flexibele regeling is in 2022 gestart. De kring voert een beschikbare premieregeling uit voor haar deelnemers.

Risicohouding

De ambitie en de risicobereidheid van de deelnemer zijn leidend bij het vaststellen van de lifecycle waarin

de deelnemer participeert. Daarom wordt informatie van de deelnemer ingewonnen over zijn financiële positie, doelstellingen en risicobereidheid in de opbouw- en uitkeringsfase.

Bij aanvang en daarna periodiek worden deelnemers gewezen op het belang van het invullen van de profielwijzer. Zij worden nadrukkelijk opgeroepen om dit te doen. Aan de hand van een aantal toetsvragen wordt via de profielwijzer de risicobereidheid van de deelnemer in kaart gebracht (risicoprofiel), alsmede zijn voorkeur voor een stabiele of variabele uitkering. Op basis hiervan wordt de deelnemer in een daarbij passende lifecycle geplaatst. Wij hebben een standaard lifecycle (default) ingericht waarin deelnemers die geen beleggingskeuzes maken worden opgenomen. Deze is gericht op het aankopen van een variabele uitkering in de uitkeringsfase.

In totaal zijn er vier lifecycles beschikbaar. Hieronder lichten we ze nader toe.

Lifecycles

Voor de invulling van het vermogensbeheer bieden wij deelnemers vier lifecycles aan met uiteenlopende risicoprofielen:

1. Lifecycle met profiel Offensief, met een variabele uitkering op pensioendatum;
2. Lifecycle met profiel Neutraal, met een variabele uitkering op pensioendatum (default);
3. Lifecycle met profiel Neutraal, met een vaste uitkering op pensioendatum;
4. Lifecycle met profiel Defensief, met een vaste uitkering op pensioendatum.

Voor de inrichting van deze vier lifecycles en de beleggingsmix voor de variabele uitkering gelden verschillende allocaties naar hiervoor beschikbare portefeuilles. De beschikbare portefeuilles zijn de rendementsportefeuille (RP), de vastrentende portefeuille (VRW) en de matchingportefeuille (MP). Elke lifecycle bestaat uit zestien leeftijdsgroepen. Ze zijn als volgt verdeeld per leeftijd en per lifecycle:

DEFENSIEF, VASTE UITKERING – ASSET ALLOCATIE (%)

PORTEFEUILLE	<53	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67
Rendementsportefeuille	80.0	75.0	70.0	65.0	60.0	55.0	50.0	45.0	40.0	35.0	30.0	25.0	20.0	15.0	10.0	5.0
Vastrentende portefeuille	20.0	21.9	23.7	25.6	27.5	29.4	31.2	33.1	35.0	36.9	38.7	40.6	42.5	44.4	46.2	48.1
Matchingportefeuille	0.0	3.1	6.3	9.4	12.5	15.6	18.8	21.9	25.0	28.1	31.3	34.4	37.5	40.6	43.8	46.9

NEUTRAAL, VASTE UITKERING – ASSET ALLOCATIE (%)

PORTEFEUILLE	<53	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67
Rendementsportefeuille	90.0	84.4	78.7	73.1	67.5	61.9	56.3	50.6	45.0	39.4	33.7	28.1	22.5	16.9	11.3	5.6
Vastrentende portefeuille	10.0	12.5	15.0	17.5	20.0	22.5	25.0	27.5	30.0	32.5	35.0	37.5	40.0	42.5	45.0	47.5
Matchingportefeuille	0.0	3.1	6.3	9.4	12.5	15.6	18.7	21.9	25.0	28.1	31.3	34.4	37.5	40.6	43.7	46.9

NEUTRAAL, VARIABLE UITKERING – ASSET ALLOCATIE (%)

PORTEFEUILLE	<53	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67
Rendementsportefeuille	90.0	86.6	83.1	79.7	76.3	72.8	69.4	65.9	62.5	59.1	55.6	52.2	48.7	45.3	41.9	38.4
Vastrentende portefeuille	10.0	10.9	11.9	12.8	13.7	14.7	15.6	16.6	17.5	18.4	19.4	20.3	21.3	22.2	23.1	24.1
Matchingportefeuille	0.0	2.5	5.0	7.5	10.0	12.5	15.0	17.5	20.0	22.5	25.0	27.5	30.0	32.5	35.0	37.5

OFFENSIEF, VARIABLE UITKERING – ASSET ALLOCATIE (%)

PORTEFEUILLE	<53	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67
Rendementsportefeuille	100.0	95.9	91.9	87.8	83.7	79.7	75.6	71.6	67.5	63.4	59.4	55.3	51.3	47.2	43.1	39.1
Vastrentende portefeuille	0.0	1.6	3.1	4.7	6.3	7.8	9.4	10.9	12.5	14.1	15.6	17.2	18.7	20.3	21.9	23.4
Matchingportefeuille	0.0	2.5	5.0	7.5	10.0	12.5	15.0	17.5	20.0	22.5	25.0	27.5	30.0	32.5	35.0	37.5

Portefeuilleconstructie

Bij de invulling van de beleggingsportefeuille voeren we een kwalitatief hoogwaardig beleggingsbeleid. We zorgen voor een goede spreiding over de verschillende beleggingscategorieën en debiteuren. Bij de afdekking van rente- en valutarisico, alsook bij specifieke beleggingscategorieën, vormen beleggingsrichtlijnen het uitgangspunt voor het te voeren beleggingsbeleid. Het MVB-beleid is daar een belangrijk onderdeel van. Deze beleggingsrichtlijnen zijn leidend bij het selecteren en monitoren van operationele vermogensbeheerders en beleggingsinstellingen.

Via portefeuilleconstructie optimaliseren we de allocatie naar vermogenscategorieën binnen de portefeuilles. Op basis daarvan is de hieronder beschreven samenstelling vastgesteld.

Rendementsportefeuille

De doelstelling van de rendementsportefeuille is om extra rendement te genereren ten behoeve van het verhogen van de pensioenkapitalen van de deelnemers. We streven naar een gediversifieerd samengestelde portefeuille om grote eenzijdige risico's te vermijden. De strategische verdeling en benchmark zijn als volgt:

Strategisch beleid

Categorie	Norm benchmark
Aandelen ontwikkeld	
Wereldwijd	48% MSCI World Index
Europa	12% MSCI Europe Index
Aandelen opkomend	
Wereldwijd	15% MSCI Emerging Markets Index
Niet-genoteerd vastgoed	
Europa	10% MSCI Dutch Residential Property Index
Genoteerd vastgoed	
Wereldwijd	5% FTSE EPRA/NAREIT Developed Index
Vastrentende waarden hoogrentend	
Hoogrentende bedrijven	5% ICE BofML Global High Yield Index
Hoogrentende landen	5% 50% JPM EMBI Global Diversified Index / 50% JPM GBI-EM Global Diversified Index
Liquiditeiten	

Voor beleggingen buiten de eurozone loopt de deelnemer valutarisico. Binnen deze portefeuille dekken we dit valutarisico voor de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen voor 75% af.

Vastrentende portefeuille

De waarde van de pensioeninkoop is gevoelig voor veranderingen in de rente. De doelstelling van de vastrentende portefeuille is om een deel van de rentegevoeligheid af te dekken. Daarnaast is de doelstelling om met een beperkt risico extra rendement te genereren conform het vastgestelde beleid binnen deze portefeuille. De strategische verdeling en benchmark zijn als volgt:

Strategisch beleid

Categorie	Norm benchmark
Hypothecaire leningen	50% ICE BofML Netherlands Government Index +1%
Bedrijfsobligaties	50% iBoxx Euro Corporates Index

Matchingportefeuille

De waarde van de pensioeninkoop is gevoelig voor veranderingen in de rente. De doelstelling van de matchingportefeuille is om een deel van dat renterisico af te dekken. De doelstelling van het mandaat is om de benchmark op een passieve wijze te volgen via beleggingen in liquide, goed verhandelbare obligaties. De strategische verdeling en benchmark zijn als volgt:

Strategisch beleid

Categorie	Norm Benchmark
Staatsobligaties	100% ICE BofML AAA-AA 15+ Year Government Bond Index

Opbouwfase

De beschikbare premie wordt maandelijks toegevoegd aan het pensioenkapitaal van de deelnemer. Het pensioenkapitaal wordt volgens het door de deelnemer gekozen lifecycle belegd in onderliggende portefeuilles. Het is voor de deelnemer niet mogelijk om te kiezen voor vrij beleggen ('opting out').

Uitkeringsfase

Binnen HNPF wordt het pensioenkapitaal in de uitkeringsfase standaard doorbelegd binnen de kring. Aan het pensioenkapitaal worden dan jaarlijks de pensioenuitkeringen onttrokken. In de hiervoor genoemde lifecycles houden we daar rekening mee. Vanaf tien jaar voorafgaand aan de reguliere pensioendatum worden het opgebouwde pensioenkapitaal en de premies aangewend voor de geleidelijke inkoop van een (uitgestelde) pensioenuitkering vanaf de pensioendatum in een doorbelegcollectief. Die inkoop vindt plaats in tien jaarlijkse stappen.

We geven de deelnemer de keuze om op de pensioendatum het pensioenkapitaal over te dragen naar een verzekeraar voor de aankoop van een vast (gegarandeerd) pensioen (het 'shoprecht'). De lifecycles Defensief en Neutraal Vast zijn hierop afgestemd.

Als de deelnemer niet heeft gekozen voor een vast pensioen bij een verzekeraar, dan zal in de toekomst het pensioenkapitaal collectief worden (door)belegd in het doorbelegcollectief. Het financiële resultaat van het doorbelegcollectief in enig jaar wordt gespreid over een periode van vijf jaar verwerkt. Gedurende deze spreidingsperiode van vijf jaar worden alleen de ingegane rechten en de opgebouwde aanspraken op het variabel pensioen in gelijke stappen aangepast van de bij aanvang van de spreidingsperiode tot het doorbelegcollectief behorende personen.

De pensioenuitkeringen (ouderdomspensioen en partnerpensioen) worden vanuit dit doorbelegcollectief verricht. De uitkeringen vormen een variabel pensioen, wat wil zeggen dat het pensioen jaarlijks wordt verhoogd of verlaagd. Deze verhoging of verlaging is afhankelijk van het financiële resultaat van het doorbelegcollectief in het voorgaande kalenderjaar. We hanteren voor het doorbelegcollectief een collectieve beleggingsmix. Vanaf de startdatum van het doorbelegcollectief is de collectieve beleggingsmix ingericht met een rendementsportefeuille van 35%, een vastrentende portefeuille van 25% en een matchingportefeuille van 40%. Vanwege de geringe omvang van de pensioenuitkeringen was het uitkeringscollectief in 2023 nog niet actief. Ingegane pensioenuitkeringen werden tot dat moment ingekocht bij Collectiviteitkring 1.

Ontwikkelingen op de financiële markten

Terugblik economie en financiële markten 2023

2023 was wederom een bewogen jaar op financiële markten. Economen en beleggers stelden zichzelf de vraag of er een recessie zou komen of dat een zachte landing mogelijk zou zijn, met een daling van de inflatie zonder dat de economie in een recessie belandt. Recessiezorgen verdwenen wat naar de achtergrond in het begin van het jaar toen energieprijzen konden dalen, vooral door een milde winter, en met de Chinese heropening na eerdere strenge covidmaatregelen. In maart ontstonden er wereldwijd zorgen over de staat van het financiële systeem na de ineenstorting van Silicon Valley Bank in de Verenigde Staten en de overname van Credit Suisse door UBS, met als gevolg sterk dalende rentes en onrust op de markten. Toch bleken de markten in staat de zorgen van zich af te schudden. In mei sloeg dit om naar enthousiasme, vooral door de toenemende opwindende opwinding over de mogelijke grote en positieve impact van toepassingen van generatieve kunstmatige intelligentie. Hierdoor beleefden de grote technologieaandelen een zeer sterk 2023 met grote koersstijgingen.

De economie, vooral in de Verenigde Staten, bleef goed stand houden evenals arbeidsmarkten, waardoor centrale banken hun aandacht gericht hielden op het bestrijden van de te hoge inflatie. Gedurende de zomer en het najaar stegen obligatierentes naar hoogtes die ruim tien jaar niet gezien werden (5% voor de Amerikaanse tienjaarsrente, 3% in Duitsland en 4,75% in het Verenigd Koninkrijk). Het vooruitzicht van aanhoudend strenge centrale banken had ook zijn weerslag op aandelen, die gedurende die maanden negatieve rendementen lieten zien.

Vanaf eind oktober was er een zeer sterke stijging van koersen bij verschillende beleggingscategorieën, zowel bij obligaties als aandelen. Dalende inflatie maakte beleggers steeds optimistischer over de kansen op een zachte landing.

Ondanks verschillende stijgingen en dalingen gedurende het jaar, presteerden de meeste beleggingscategorieën goed in 2023. Van de liquide beleggingscategorieën lieten de meer risicovolle beleggingscategorieën, zoals aandelen en high-yieldbedrijfsobligaties, relatief sterkere resultaten zien.

Aandelen ontwikkelde markten

Beleggers zijn positiever geworden over het feit dat een recessie voorkomen zou kunnen worden, en de mogelijke positieve impact van kunstmatige intelligentie op toekomstige winstgroei en productiviteit. Aandelen in Noord-Amerika was de sterkst presterende beleggingscategorie over 2023, gesteund door de blootstelling naar de grote technologie-aandelen in de Verenigde Staten en lagere rentes in het vierde kwartaal, waar groeiaandelen doorgaans meer van profiteren. Overige aandelenregio's uit ontwikkelde markten bleven achter op Noord-Amerika, door een minder sterk draaiende economie en minder blootstelling naar grote technologiebedrijven. Toch stegen ze nog altijd met 10% (in euro) of meer.

Aandelen opkomende markten

Aandelen in opkomende markten bleven achter bij de ontwikkelde aandelenregio's. De gerealiseerde winsten daalden in 2023 met zo'n 10% ten opzichte van het jaar ervoor. Dit werd veroorzaakt door minder wereldwijde vraag naar goederen, waardoor de industrie een minder goed jaar beleefde, en doordat prijzen van grondstoffen zijn gedaald. Maar de voornaamste reden is dat de Chinese economie de belofte van heropening niet kon waarmaken nadat het strenge zero-covidbeleid eind 2022 onverwacht werd losgelaten. Problemen in de Chinese vastgoedsector en het lage consumentenvertrouwen bleven de economie parten spelen.

Beursgenoteerd vastgoed

Beursgenoteerd vastgoed is vanwege de relatief hoge mate van schuldfinanciering gevoelig voor oplopende rentes en strengere kredietvoorwaarden van banken. Deze kredietvoorwaarden werden flink aangescherpt in het afgelopen jaar, zeker na de onrust rondom regionale banken in de Verenigde Staten en Credit Suisse in Europa in maart. Dit leidde tot lagere beurskoersen voor beursgenoteerd vastgoed. Meevallende lagere inflatiecijfers gaven echter sinds eind oktober zicht op minder strenge centrale banken in 2024, waardoor renteniveaus konden dalen. Dit leidde tot een sterk herstel van beursgenoteerd vastgoed, waardoor over 2023 alsnog een positief rendement werd gerealiseerd. Voor wereldwijd ontwikkeld beursgenoteerd vastgoed (5% in euro) was dit lager dan Europees beursgenoteerd vastgoed (15% in euro). Europees beursgenoteerd vastgoed is sinds 2022, na de rentestijgingen destijds, verder achtergebleven door de hogere mate van schuldfinanciering dan wereldwijd beursgenoteerd vastgoed. Hierdoor was er in 2023 voor Europees beursgenoteerd vastgoed meer ruimte om te herstellen.

Niet-beursgenoteerd vastgoed Europa en Nederlandse woningen

Niet-beursgenoteerd vastgoed is eveneens gevoelig voor oplopende rentes en kredietvoorwaarden van banken. Herwaarderings bij niet-beursgenoteerd vastgoed vinden echter vertraagd plaats ten opzichte van beursgenoteerd vastgoed. Dit had als gevolg dat niet-beursgenoteerd vastgoed gedurende het jaar 2022, toen renteniveaus sterk toenamen, nog onvoldoende geherwaardeerd was. De afwaardering van vastgoedobjecten zette zo gedurende 2023 door, wat leidde tot een negatief rendement voor Europees niet-beursgenoteerd vastgoed en Nederlandse woningen.

Binnen Europees niet-beursgenoteerd vastgoed waren het de kantoren die het meest achterbleven. Naast hogere renteniveaus speelden twee factoren daarin mee: minder vraag, doordat meer werknemers gedeeltelijk vanuit huis werken sinds de covidpandemie, en hogere verwachte vereiste investeringen voor verduurzaming van kantoren ten aanzien van het energieverbruik. De sectoren winkels (nagenoeg vlak rendement) en logistiek (licht negatief rendement) deden het beter in 2023. Winkels zijn al over een langere periode afgewaardeerd, mede vanwege de trend van online winkelen. De waarde van logistiek daalde vanwege de hogere renteniveaus. De daling was hier beperkter door de gunstige vraag-aanbodverhouding die wordt gedreven door online winkelen en het aanhouden van grotere voorraden door bedrijven. Europese en Nederlandse woningen lieten een daling zien (van circa -5% tot -6%, euro unhedged). Ook hier speelden hogere renteniveaus hun rol. Een andere factor die haar weerslag had op de waardering is het politieke risico van regelgeving omtrent het maximeren van huurverhogingen. Hiertegenover staat dat ook voor deze sector de vraag-aanbodverhouding gunstig blijft, met een achterblijvend aanbod.

Vastrentende waarden (investment grade en high yield)

Centrale banken hebben de beleidsrente gedurende 2023 nog verder verhoogd. De Fed in de Verenigde Staten deed dat met 100 basispunten naar 5,5%, de Europese Centrale Bank met 200 basispunten naar 4,0%, en de Bank of England met 175 basispunten naar 5,25%.

Nadat eind oktober de tienjaarsrentes nog niveaus bereikten die we ten minste een decennium niet meer hadden aanschouwd, trad er in het vierde kwartaal een sterke daling op. In de VS was de tienjaarsrente nagenoeg vlak over 2023. Deze eindigde rond 3,9%. In Duitsland daalde de tienjaarsrente met 50 basispunten naar 2,0% en in het

Verenigd Koninkrijk met 10 basispunten naar 3,5%. Voor alle drie de landen geldt dat de tweejaarsrentes hoger liggen dan de tienjaarsrentes. De rentecurves zijn daarmee invers.

Na twee zware jaren voor obligatiecategorieën, met fikse rentestijgingen, lieten deze categorieën in 2023 een beter jaar zien. Dat kwam met name door het sterke herstel in de laatste twee maanden van 2023. Staatsobligaties realiseerden een positief rendement. Bedrijfsobligaties deden het beter dan staatsobligaties vanwege het dalen van de risico-opslagen gedurende 2023, wat werd gedreven door de hoop op een zachte landing van de economie. Risicovollere high-yieldbedrijfsobligaties deden het hierbij beter dan kredietwaardigere investment-gradebedrijfsobligaties.

Valuta

De Amerikaanse dollar (-3%) en het Britse pond (+2%) waren in 2023 relatief stabiel ten opzichte van de euro. De Japanse yen (-11%) daalde in 2023 wel significant ten opzichte van de euro, onder meer doordat de korterenteniveaus in Japan nauwelijks zijn opgelopen, in tegenstelling tot die in bijvoorbeeld de Verenigde Staten en de eurozone.

Portefeuilleposities en rendementen

In de onderstaande tabel worden de posities en rendementscijfers getoond van de beleggingsportefeuilles, afgezet tegen de bijbehorende benchmarks.

2023	Marktwaaarde	Rendement Portefeuille (in %)	Rendement Benchmark (in %)
Matchingportefeuille	1.714	9,2	7,9
Rendementsportefeuille	24.682	15,6	14,6
Vastrentende portefeuille	3.615	6,9	6,0

In de matchingportefeuille zijn staatsobligaties opgenomen die vooral meebewegen met de rente, zodat ze bijdragen aan het afdekken van het renterisico. In de vastrentende portefeuille zijn hypotheek en investment grade bedrijfsobligaties opgenomen met als doel om een deel van de rentegevoeligheid af te dekken en daarnaast om met een beperkt risico extra rendement te genereren. In de rendementsportefeuille worden de overige categorieën opgenomen zoals aandelen, onroerend goed en hoogrentende obligaties. Deze zijn vooral gericht op extra rendement bovenop de risicovrije rente.

Matchingportefeuille: afdekking renterisico

De rente is gedaald in 2023, waardoor het resultaat van zowel de matchingportefeuille (9,2%) als de benchmark (7,9%) positief was. Het verschil in rendement tussen de matchingportefeuille en de benchmark (1,3 procentpunt) past binnen de bandbreedte waarbinnen de uitvoering van de renteafdekking mag bewegen.

Rendementsportefeuille

In 2023 heeft de rendementsportefeuille een positief beleggingsresultaat van 15,6% behaald. Ten opzichte van de benchmark is een positief relatief resultaat behaald van 1,0 procentpunt. Binnen deze portefeuille wordt belegd in aandelen, onroerend goed en hoogrentende obligaties. Deze beleggingen hebben een positieve bijdrage geleverd aan de rendementsportefeuille, zoals uit onderstaande toelichting blijkt.

Aandelen ontwikkelde en opkomende landen

Eind 2023 is de strategische regioverdeling voor de categorie aandelen met 80% ontwikkelde landen en 20% opkomende landen gewijzigd naar respectievelijk 90% en 10% vanwege geopolitieke risico's en de ongewenste concentratie naar China en Taiwan. Deze wijziging is begin 2024 geïmplementeerd.

Binnen aandelen ontwikkelde landen is de strategische regioverdeling 50% Noord-Amerika, 40% Europa en 10% Pacific. De aandelenfondsen in de portefeuille streven MVB-doelen na zoals CO₂-reductie en specifieke Sustainable Development Goals (SDG's). We verwijzen naar de paragraaf Maatschappelijk verantwoord beleggen voor een toelichting hierover.

Aandelen ontwikkelde landen lieten over 2023 een positief resultaat zien van 21% en opkomende landen een resultaat van 3,5%. We vergelijken onze resultaten met een aandelenindex waarin geen ESG-keuzes zijn opgenomen. Ten opzichte van deze benchmark was er voor aandelen ontwikkelde landen een outperformance van 2,1 procentpunt vanwege de ESG-factor en voor aandelen opkomende landen een underperformance van -2,7 procentpunt, eveneens vanwege de ESG-factor. De negatieve bijdrage van de ESG-factor kan worden toegeschreven aan het succes van enkele technologiebedrijven in 2023, die werden uitgesloten vanwege controverses en hoge emissies.

Het MVB-beleid wordt met een langetermijnperspectief gevoerd en de resultaten van 2023 zijn een logisch gevolg van de gemaakte keuzes.

Onroerend goed

De categorie vastgoed had het ook in 2023 moeilijk. Beursgenoteerd vastgoed is vanwege de relatief hoge mate van schuldfinanciering gevoelig voor oplopende rentes en strengere kredietvoorwaarden van banken. Deze kredietvoorwaarden werden in het afgelopen jaar flink aangescherpt. Dat leidde tot lagere beurskoersen voor beursgenoteerd vastgoed. Meevallende lagere inflatiecijfers gaven echter sinds eind oktober zicht op minder strenge centrale banken in 2024 waardoor renteniveaus konden dalen. Dit leidde tot een sterk herstel van de beleggingscategorie, waardoor over 2023 alsnog een positief rendement werd gerealiseerd. Voor wereldwijd ontwikkeld beursgenoteerd vastgoed (5% in euro) was dit rendement lager dan voor Europees beursgenoteerd vastgoed (15% in euro). Europees beursgenoteerd vastgoed is sinds 2022, na de rentestijgingen van destijds, verder achtergebleven door de hogere mate van schuldfinanciering dan wereldwijd beursgenoteerd vastgoed. Hierdoor was er in 2023 voor Europees beursgenoteerd vastgoed meer ruimte om te herstellen. Beursgenoteerd vastgoed wordt belegd in een wereldwijd passief beleggingsfonds, wat in 2023 een positief resultaat van 8,2% liet zien. Ten opzichte van de benchmark kende dit fonds een outperformance van 2,3 procentpunt vanwege de positieve bijdrage van de ESG-factor.

Hoogrentende obligaties

In 2023 was het rendement op staatsobligaties van opkomende landen (8,3%) en hoogrentende bedrijfsobligaties (8,2%) sterk positief. Dat was enerzijds te danken aan een goedkopere dollar en anderzijds aan afgenomen risico-opslagen en rentevergoedingen in het afgelopen jaar, als gevolg van de dalende inflatie en de verwachting van een zachte landing.

Vastrentende portefeuille

De vastrentende portefeuille (bedrijfsobligaties en hypotheke) liet in 2023 een resultaat zien van 6,9%, wat beter dan de benchmark (6,0%). Na twee zware jaren met fikse rentestijgingen lieten deze categorieën in 2023 een beter jaar zien, met name dankzij het sterke herstel in de laatste twee maanden van 2023. Bedrijfsobligaties rendeerden goed vanwege het dalen van de risico-opslagen gedurende 2023, wat werd gedreven door de hoop op een zachte landing van de economie. De risicopremie bij hypotheke nam afgelopen jaar licht toe, maar dit werd gecompenseerd door de daling van de rente. Deze daling had een grotere impact dan de stijging van de risicopremie, waardoor het totale rendement van hypotheke positief was.

Valuta-afdekking

Voor Collectiviteitkring Flexibele regeling dekten we in 2023 het valutarisico van de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen voor 75% af. Zodra de euro sterker wordt ten opzichte van andere valuta zullen die beleggingen omgerekend naar euro's in waarde dalen. Doordat het valutarisico voor 75% wordt afgedekt, wordt zo'n waardedaling grotendeels gedempt. In 2023 is de euro sterker geworden ten opzichte van de dollar en de Japanse yen, maar gedaald ten opzichte van het Britse pond. Gegeven de grotere blootstelling naar de Amerikaanse dollar en de Japanse yen in verhouding tot het Britse pond had de valuta-afdekking in 2023 een dempend effect op de waardedaling. Daarmee had de afdekking een positief effect.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

We hebben in 2023 verdere stappen gezet om het MVB-beleid in de beleggingsportefeuille te implementeren. Voor de categorieën aandelen, beursgenoteerd onroerend goed, bedrijfsobligaties, hypotheke, hoogrentende bedrijven en -landen en staatsobligaties wordt belegd in oplossingen die rekening houden met ons MVB-beleid. Hiermee sluiten

we beleggingen uit in controversiële wapens, tabak, de grootste CO₂-vervuilende bedrijven, bedrijven die in strijd met de United Nations Global Compact opereren of bedrijven die een slechte governance hebben.

In 2023 hebben we de volgende stappen gezet:

- We voerden het landenbeleid in binnen de categorie staatsobligaties van opkomende landen. Hiermee beleggen we niet meer in landen met een ondemocratisch regime of in landen waar volgens onafhankelijke kaders mensenrechten worden geschonden. Het landenbeleid wordt beschreven in ons MVB-beleid;
- In de categorie bedrijfsobligaties investment grade hebben we een nieuwe actieve duurzame manager toegevoegd aan de portefeuille. Deze manager is geselecteerd aan de hand van de afweging tussen vijf factoren: rendement, risico, kosten, ESG en governance;
- In 2023 hebben we de focus gelegd op ESG-risicobeheer, waardoor we periodiek zicht hebben op de belangrijkste duurzaamheidsrisico's in de portefeuille. Hieruit kwam naar voren dat we in de categorie aandelen opkomende landen nog een stap dienen te zetten. In deze categorie werden geen staatsondernemingen in controversiële landen uitgesloten, wat niet in lijn is met het landenbeleid. Ook werd het aantal beleggingen met een MSCI ESG CCC-rating niet passend bevonden vanuit het oogpunt van ESG-risicobeheer, vanwege issues rondom CO₂-uitstoot, bedrijfsethiek (fraude) en werkomstandigheden. Begin 2024 is deze verbeterstap gemaakt.

CO₂-uitstoot

Broeikasgasuitstoot (zoals uitstoot van CO₂ en methaan) wordt weergegeven in CO₂e, waarbij de 'e' voor equivalenten staat. Dit betekent dat de impact van broeikasgassen wordt omgerekend naar tonnen CO₂. Hierna wordt ter vereenvoudiging alleen naar CO₂-uitstoot verwezen.

CO₂-reductiedoelstelling

Voor de categorieën aandelen, bedrijfsobligaties en beursgenoteerd vastgoed tezamen hebben we een CO₂-reductiedoelstelling vastgesteld conform de Climate Transition Benchmark (CTB) van de Europese Unie. Dat houdt in dat de CO₂-uitstoot van de portefeuille met 30% moet zijn verminderd ten opzichte van basisjaar 2019. Daarna geldt een reductiedoel van ten minste 7% per jaar, in lijn met de klimaatdoelstellingen van Parijs.

De relatieve CO₂-voetprint wordt op basis van scope 1 en 2 weergegeven. Deze maatstaf geeft de CO₂-uitstoot van een miljoen geïnvesteerd bedrag in een bedrijf weer. Het wordt berekend door de absolute emissies van het bedrijf te delen door de marktwaarde van de beursgenoteerde portefeuille.

In 2023 is onze CO₂-reductiedoelstelling behaald. De CO₂-uitstoot per miljoen euro belegd vermogen is voor Collectiviteitkring Flexibele regeling per ultimo 2023 (29) met ca. 20% gedaald ten opzichte van ultimo 2022 (37).

SFDR

Op 10 maart 2021 werd de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) van kracht. Deze Europese verordening stelt eisen aan informatieverstopping over duurzaamheid. Ook pensioenfondsen vallen daaronder. Doel van de wetgeving is dat deelnemers meer inzicht krijgen in de effecten van beleggingsbeleid en beleggingsbeslissingen op duurzaamheid. Wij geven op grond van de SFDR via onze website transparant informatie over de manier waarop duurzaamheid een rol speelt in onze beleggingsbeslissingen.

De pensioenregeling van Het Nederlandse Pensioenfonds kwalificeert zich op basis van het bijbehorende MVB-beleid als een lichtgroen, of zogenaamd artikel 8-pensioenproduct onder de Europese SFDR-wetgeving, ofwel als een product dat ecologische en sociale kenmerken promoot, en waarbij de bedrijven waarin wordt belegd over goede governance beschikken. De fondsen waarin de kring belegt, hebben elk ook een eigen SFDR-classificatie. Een overzicht per beleggingscategorie is opgenomen in het hoofdstuk Maatschappelijk verantwoord beleggen op pagina 45. Een kringspecifiek overzicht nemen we op in het MVB-jaarverslag 2023.

Wij gaan in 2024 verder met aanscherping en implementatie van het MVB-beleid, binnen diverse beleggingscategorieën. Onze plannen staan beschreven in de paragraaf over Maatschappelijk verantwoord beleggen op pagina 45.

Kostentransparantie

Voor de uitvoering van de regeling voor Collectiviteitkring Flexibele regeling maken we diverse kosten. Deze kosten kunnen worden onderverdeeld in kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling en kosten van het vermogensbeheer.

Wij zijn transparant over de kosten die wij maken voor de pensioenuitvoering. In onderstaande toelichting op de uitvoeringskosten nemen wij de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en de AFM als uitgangspunt.

Administratieve uitvoeringskosten

De administratieve uitvoeringskosten voor Collectiviteitkring Flexibele regeling bedragen voor 2023 € 583 duizend (2022: € 427 duizend). Het bedrag voor de administratiekostenvergoeding is gestegen door indexering van de tarieven en de toename van het aantal deelnemers. De governancekosten zijn gestegen door een toename van de beleggingen.

De AFM beveelt aan de kosten zo mogelijk te vergelijken met andere pensioenfondsen van vergelijkbare omvang en complexiteit en met een vergelijkbaar serviceniveau. Wij hebben een uitgebreide analyse gedaan en zijn hierbij tot het inzicht gekomen dat dit hiervoor in openbare bronnen onvoldoende betrouwbare en gedetailleerde informatie beschikbaar is. De kosten van het laten uitvoeren van een eigen benchmark onderzoek zijn aanzienlijk en levert in onze ogen op dit moment onvoldoende extra informatie op om deze kosten te rechtvaardigen.

Wij hebben aandacht voor beheersing van kosten. Door de kosten van overgang naar een nieuw pensioenstelsel en de hogere eisen die aan ons worden gesteld vanuit de toezichthouders verwachten wij de komende jaren een hoger kostenniveau.

Conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie is het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee in deze berekening maar hiervoor worden wel kosten gemaakt. De vermelde bedragen sluiten aan op de bedragen die zijn vermeld in de jaarrekening.

Omschrijving	2023	2022
Administratiekosten pensioenadministratie	471	334 ¹
Certificerend actuaire	32	22
Adviserend actuaire	32	23
Accountant (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	30	43
Belanghebbendenorgaan	-	-
Verkiezingen belanghebbendenorgaan	-	-
Toezichtkosten (DNB/AFM)	-	-
Kosten Governance bestuur en bestuursbureau	16	3
Overige kosten	3	2
Subtotaal Pensioenuitvoeringskosten	583	427
Compensatie kostenresultaat	0	0 ²
Totaal	583	427
Berekening kosten per deelnemer:		
Aantal actieve deelnemers	3.810	2.234
Aantal pensioengerechtigden	-	-
Totaal aantal deelnemers	3.810	2.234
Administratieve uitvoeringskosten in euro per deelnemer	153	191

1 Kosten zijn geherrubriceerd onder overige lasten (€ 400 duizend)

2 Onder Compensatie kostenresultaat was de compensatie verantwoord van de aanloopverliezen die is verstrekt door de Bedrijfsomgeving en de vermogensbeheerder. Deze compensatie is geherrubriceerd onder overige baten" (2022: € -703 duizend).

Kosten vermogensbeheer

De totale kosten voor vermogensbeheer in 2023 voor Collectiviteitkring Flexibele regeling bedragen € 58 duizend, een stijging van € 38 duizend ten opzichte van 2022 (€ 20 duizend). Het gemiddeld belegd vermogen is fors gestegen en bedroeg in 2023 € 18,9 miljoen (2022: € 5,3 miljoen). Uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen bedragen de totale kosten vermogensbeheer 0,31%, een daling van 0,07%-punt ten opzichte van 2022 (0,38%). Zie de volgende specificatie:

2023	Beheerkosten en overige kosten	Transactie-kosten inclusief aan- en verkoop-kosten	Totaal	Procenten van het gemiddeld totaal belegd vermogen
Kosten per beleggingscategorie	Beheerkosten			
Vastgoed	2	0	2	0,01%
Aandelen	17	9	26	0,14%
Vastrentende waarden	7	6	13	0,07%
Overige beleggingen	0	0	0	0,00%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	26	15	41	0,22%
Kosten overlay (LDI-gerelateerde) beleggingen	0	0	0	0,00%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	26	15	41	0,22%
	Overige kosten			
Kosten vermogensbeheer bestuur en bestuursbureau	0		0	0,00%
Kosten fiduciair beheer	9		9	0,05%
Bewaarloon	8		8	0,04%
Advieskosten vermogensbeheer	0		0	0,00%
Overige kosten	0		0	0,00%
Totaal overige vermogensbeheerkosten	17		17	0,09%
Totaal kosten vermogensbeheer	43		58	0,31%

Totale kosten vermogensbeheer

De totale kosten vermogensbeheer zijn vastgesteld op look through basis en bestaan uit zowel directe kosten ('zichtbare' kosten, die op factuurbasis worden betaald) als uit indirecte kosten ('niet zichtbare' kosten voor vermogensbeheer of transacties, die verwerkt zijn in het rendement). Deze totale kosten zijn gedaald van 0,38% in 2022 naar 0,31% in 2023. Gezien de opstartfase van de kring in 2022, is 2023 het eerste volledige jaar, waarin de kosten worden getoond en is een vergelijking met 2022 niet representatief.

De totale kosten vermogensbeheer van 0,31% in 2023 zijn onder te verdelen in drie componenten; (1) beheerkosten (0,14%), (2) overige vermogensbeheerkosten (0,09%) en (3) transactiekosten (0,08%):

- **Beheerkosten**

De kring belegt grotendeels in beleggingsfondsen. De beheerkosten zijn gebaseerd op basis van opgaves van deze beleggingsfondsen. Hierbij zijn per kwartaal de kosten bepaald alsof het gehele kwartaal conform kwartaaleinde belegd was. De transactiekosten zijn alle geschat. Op basis van in- en uitstapvergoedingen van de betreffende beleggingsfondsen afgezet tegen het gemiddeld belegd vermogen per kwartaal. Als maatstaf voor de beheerkosten is de Ongoing Charges Figure (OCF) van de beleggingsfondsen gebruikt. Deze is te vinden in de jaarrekening of op factsheets. In alle gevallen is de meest recent gepubliceerde OCF gebruikt.

Naast deze kosten wordt een servicefee van 0,18% per jaar maandelijks afgerekend. Deze servicefee dekt de kosten van onder andere de beleggingsadministrateur en fiduciair manager.

De beheerkosten bedroegen in 2023 € 26 duizend (2022: € 11 duizend) ofwel 0,14% van het vermogen.

- Overige vermogensbeheerkosten
Dit zijn kosten die zijn gemaakt voor onder andere de bewaarbank, de beleggingsadministratie en fiduciair management. Deze overige vermogensbeheerkosten bedroegen in 2023 € 17 duizend (2022: € 7 duizend) ofwel 0,09% van het vermogen.
- Transactiekosten
De transactiekosten bestaan uit gefactureerde toe- en uittredingskosten en aan- en verkoopkosten van individuele titels. De transactiekosten bedroegen in 2023 € 15 duizend (2022: € 2 duizend) ofwel 0,08% van het vermogen.

Het Nederlandse Pensioenfonds is met geen van haar vermogensbeheerders een overeenkomst aangegaan waarin de beheervergoeding geheel of gedeeltelijk gebaseerd is op het door de vermogensbeheerder behaalde beleggingsrendement. Daarnaast wordt ook niet belegd in de alternatieve categorieën hedgefondsen of grondstoffen. In bovenstaand kostenoverzicht zijn alleen de kostencategorieën opgenomen die daadwerkelijk zijn gemaakt.

Na afstemming met de fiduciair over de kosten vermogensbeheer 2023 voor deze kring, is het bestuur van mening dat het niveau van de gerapporteerde kosten en de ontwikkeling daarvan gedurende het verslagjaar passend zijn bij de omvang en karakteristieken van het vermogen van deze kring. Het pensioenfonds heeft een prudent passief beleggingsbeleid, waarmee het bestuur beoogt het aantal transacties te beperken en de kosten laag te houden.

Het bestuur wil een helder en transparant inzicht in de vermogensbeheerskosten die de kring maakt. Om die reden zijn in dit jaarverslag de kosten inzichtelijk gemaakt, dit in lijn met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

Totale kosten

De relatie tussen de verschillende kengetallen wordt in onderstaande tabel uitgewerkt.

Totale kosten ratio

	Bedrag	In % gemiddeld belegd vermogen
Pensioenuitvoeringskosten	583	3,09%
Vermogensbeheerkosten (excl. transactiekosten)	43	0,23%
Totale kosten	626	3,32%
Transactiekosten	15	0,08%

Risicomanagement

Risicohouding

Het Nederlandse Pensioenfonds voert binnen Collectiviteitkring Flexibele regeling een beschikbarepremieregeling. De risicohouding van Collectiviteitkring Flexibele regeling is mede gebaseerd op het risicobereidheidsonderzoek zoals dat eind 2021 door Het Nederlandse Pensioenfonds is uitgevoerd.

Binnen Collectiviteitkring Flexibele regeling worden aan de deelnemer verschillende lifecycles aangeboden die allemaal hun eigen beleggingsmix kennen. De ambitie en de risicobereidheid van de deelnemer zijn leidend bij de vaststelling van de lifecycle waarin de deelnemer participeert. Daarom wordt informatie van de deelnemer ingewonnen over zijn financiële positie, doelstellingen en risicobereidheid in de opbouw- en uitkeringsfase. Op basis van deze informatie kan de deelnemer afwijken van de default lifecycle (neutraal) en toetreden tot een van de drie lifecycles met een afwijkend profiel (defensief naar vast, neutraal naar variabel, neutraal naar vast en offensief naar variabel).

Wij hebben een standaard lifecycle (adviesmix) vastgesteld waarin deelnemers die geen beleggingskeuzes maken worden ondergebracht. Deze is gericht op het aankopen van een variabele uitkering in de uitkeringsfase.

Voor de risicohouding van Collectiviteitkring Flexibele regeling gelden de volgende uitgangspunten:

- De regeling is eenvoudig van opzet en de keuzemogelijkheden zijn helder te communiceren met de deelnemers;
- De pensioenregeling is goed te administreren, tegen marktconforme kosten;
- De hoogte van de uitkeringen is door de jaren heen stabiel en naar verwachting stijgend, zodat zicht is op aanpassingen aan de koopkrachtontwikkeling. De ingegane uitkeringen kunnen in enig jaar dalen, maar deze dalingen dienen beperkt te zijn, mede gelet op het verwachte dalende uitgavenpatroon;
- De beleggingsrisico's en biometrische risico's worden in de uitkeringsfase collectief gedeeld in het doorbelegcollectief;
- Er is sprake van een geleidelijke overgang van de opbouwfase naar de uitkeringsfase in maximaal tien jaar;
- De deelnemer kan gebruikmaken van een opt-out om de vaste uitkeringen elders onder te brengen;
- Tijdens de opbouwfase dienen deelnemers een individuele keuze te kunnen te maken tussen leeftijdsafhankelijke beleggingsmixen (lifecycles);
- De premiestaffel is gebaseerd op de 38q-staffel.

Risicomanagement

In paragraaf Integraal risicomanagement is het algemene risicomanagementproces beschreven. Dit proces is zowel op de stichting van toepassing als op elke kring. Daar is eveneens het risicoraamwerk gebaseerd op FIRM/FOCUS beschreven, met daarin de risico's gecategoriseerd naar financiële en niet-financiële risico's. De financiële risico's gelden op kringniveau en worden hieronder toegelicht voor Collectiviteitkring Flexibele regeling.

Financiële risico's

Binnen de kringen zijn financiële risico's geïdentificeerd gebaseerd op FIRM. De inschatting van het risico kan per kring verschillen op basis van de specifieke kenmerken van de betreffende kring. Met betrekking tot Collectiviteitkring Flexibele regeling gelden risicoschattingen per risico, waarbij het brutorisico de inschatting is vóór het treffen van beheersmaatregelen en de nettoinschatting geldt nadat beheersmaatregelen genomen zijn.

Ieder kwartaal vindt een Risk Control Self-Assessment plaats waarbij alle risico's beoordeeld worden op wijzigingen in de bruto-inschatting en de werking van de beheersmaatregelen om naar nettorisico's te komen.

Toelichting financiële risico's

Renterisico

De waarde van de pensioeninkoop is gevoelig voor veranderingen in de rente. De doelstelling van de matching portefeuille en de vastrentende portefeuille is om een deel van de rentegevoeligheid af te dekken. Daarnaast is de doelstelling van de vastrentende portefeuille om tegen beperkte risico's extra rendement te genereren conform het vastgestelde beleid binnen deze portefeuille.

We schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Valutarisico

Onze definitie voor dit risico is: "Het risico op ongewenste effecten van fluctuaties in de koersen van vreemde valuta".

Dit risico is voor deelnemers beperkt. Het grootste gedeelte van de beleggingsportefeuille wordt namelijk belegd in in euro's genoteerde waarden. Voor de beleggingen in aandelen en vastrentende waarden die zijn genoteerd in andere valuta dan de euro wordt beleid gevoerd ter vermindering van het valutarisico. Op basis van het beleid wordt dit risico grotendeels afgedekt doordat Collectiviteitkring Flexibele regeling het valutarisico van de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen voor 75% afdekt.

We schatten het brutorisico in als gemiddeld, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Inflatierisico

Het inflatierisico ontstaat indien de dekkingsgraad onvoldoende is om de pensioenambitie van de deelnemers waardevast te houden. Dit risico wordt niet afzonderlijk afgedekt.

We schatten het bruto risico in als gemiddeld, maar acceptabel.

Marktrisico

Dit is het risico als gevolg van het beleggen zelf en de ontwikkelingen op de financiële markten. Beleggingscategorieën met een relatief hoog risico, zoals zakelijke waarden, stijgen en dalen door omstandigheden in de markten waarin wordt belegd. Dit risico wordt enerzijds geaccepteerd voor het behalen van rendement en anderzijds zo veel mogelijk beheerst door de beleggingen te spreiden over meerdere markten.

Het beleid op het gebied van marktrisico is vastgelegd in het strategische beleggingsbeleid van iedere collectiviteitkring en is vastgesteld op basis van een ALM-studie en goed huisvaderschap. In de vermogensbeheerovereenkomsten is vastgelegd door welk partij en op welke wijze (spreiding en soorten beleggingen) het vermogen belegd dient te worden.

De vermogensbeheerovereenkomst legt in elk geval vast dat de vermogensbeheerder een intensievere informatievoorziening levert tijdens een financiële crisis. Daarnaast is vastgelegd in de overeenkomst dat de fiduciair beheerder het bestuur in samenwerking met de beleggingsadviescommissie alternatieve maatregelen biedt om schade en risico's tijdens een crisis te beperken.

De beleggingsrichtlijnen worden vastgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur en bevatten alle restricties waarbinnen een vermogensbeheerder vervolgens naar eigen inzicht mag beleggen.

Monitoring van het marktrisico geschiedt door de beleggingsadviescommissie door middel van mandaten, limietmonitoring en periodieke rapportage.

We schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Liquiditeitsrisico

Collectiviteitkring Flexibele regeling van Het Nederlandse Pensioenfonds wordt op verschillende manieren blootgesteld aan liquiditeitsrisico. Voor de korte tot middellange termijn is voorzien dat de premie-inkomsten en liquide bezittingen van Collectiviteitkring Flexibele regeling groter zijn dan de uitgaven. Daarmee is het liquiditeitsrisico beperkt.

Bij het liquiditeitsrisico gaat het erom dat Collectiviteitkring Flexibele regeling tijdig aan zijn verplichtingen kan voldoen. De portefeuille is deels belegd in dagelijks of wekelijks verhandelbare beleggingen, maar bestaat ook uit illiquide beleggingen. Periodiek wordt de waardering van deze illiquide beleggingen getoetst. Bij de vaststelling van het strategisch beleggingsbeleid en de inzet van rente- en valutaderivaten wordt rekening gehouden met stressscenario's en regelmatig wordt een stresstest uitgevoerd om te inventariseren of Collectiviteitkring Flexibele regeling bij een zwaarweerscenario voldoende cash of ander onderpand kan leveren.

Kredietrisico

Kredietrisico (ofwel tegenpartijrisico) is het risico dat tegenpartijen niet aan hun overeengekomen verplichtingen ten opzichte van Collectiviteitkring Flexibele regeling van Het Nederlandse Pensioenfonds kunnen voldoen. Collectiviteitkring Flexibele regeling loopt kredietrisico in de beleggingsportefeuille door de staats- en bedrijfsobligaties waarin wordt belegd.

Wij nemen de volgende maatregelen om het kredietrisico te beperken:

- Periodiek wordt geïnventariseerd met welke tegenpartijen Het Nederlandse Pensioenfonds zakendoet. Er wordt vastgesteld of en in welke mate een eventueel faillissement van deze partijen, of een samenloop van faillissementen, Collectiviteitkring Flexibele regeling van Het Nederlandse Pensioenfonds raakt.
- Voor de dienstverlening door vermogensbeheerders zijn standaardcontracten opgesteld;

- Indien noodzakelijk worden per (soort) tegenpartij (en over het totaal) limieten vastgesteld op basis van een grondige analyse van de financiële situatie van Collectiviteitkring Flexibele regeling van Het Nederlandse Pensioenfonds;
- In rapportages en in de jaarrekening wordt een overzicht opgenomen van de grootste concentratierisico's;
- Het beleid omtrent kredietrisico is vastgelegd in het strategische beleggingsbeleid.

Verzekeringstechnische risico's

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van de pensioenregeling. De belangrijkste risico's in dit kader zijn het overlijdensrisico, het arbeidsongeschiktheidsrisico en het ANW-risico.

Collectiviteitkring Flexibele regeling van Het Nederlandse Pensioenfonds verzekert alleen risico's die het niet zelf kan dragen. De behoefte is daarbij het grootst op het gebied van het nabestaandenpensioen, premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en ANW Pensioen.

Vooruitblik 2024

Financiële markten

We verwachten dat de groei in 2024 laag zal zijn, vooral in de eerste helft van het jaar, en dat inflatie verder kan dalen. Rentestijgingen, over de afgelopen jaren, hebben nog niet geheel hun weerslag gehad op economieën. Voorlopende indicatoren bevestigen het zicht op zwakke groei. In de eurozone en het Verenigd Koninkrijk duiden recente economische cijfers op voortdurende stagnatie of lichte krimp.

Een positieve kant van dalende inflatie is dat daarmee de druk op de koopkracht van de consument afneemt. Als centrale banken in de loop van 2024 de rentes verlagen, zal dat het economisch herstel in gang zetten. Daarbij zijn arbeidsmarkten structureel krappere geworden. Bedrijven zijn daardoor terughoudend in het ontslaan van werknemers, wat inkomens van consumenten ondersteunt.

In opkomende markten blijven China, Zuid-Korea en Taiwan in de eerste helft van het jaar last houden van de zwakke industriële cyclus. De Chinese economie zucht onder problemen in de vastgoedsector, een laag consumentenvertrouwen en minder vraag naar consumptiegoederen wereldwijd. De overheid is terughoudend met het grootscheeps stimuleren van de economie. We verwachten daarmee geen versnelling van de Chinese economie, die moeite zal hebben om de groei-doelstelling van het afgelopen jaar van rond de 5% te evenaren.

Een mogelijke escalatie tussen China en Taiwan kan de al complexe economische situatie verder verslechteren. Taiwan speelt een cruciale rol in de wereldwijde productie van halfgeleiders. Een conflict tussen de twee landen zal leiden tot aanzienlijke tekorten, stijgende prijzen en vertragingen in de productie. Dit kan de wereldeconomie onder druk zetten en de vooruitzichten voor 2024 verslechteren.

Ontwikkeling financiële positie

Collectiviteitkring Flexibele regeling houdt een eigen vermogen aan ten behoeve van alle deelnemers. De dekkingsgraad van de kring ligt daarmee boven 100%. De vereiste dekkingsgraad dient ongeveer 101,8% te zijn.

In Collectiviteitkring Flexibele regeling houden we een buffer van circa 1,8% aan voor algemene en verzekeringstechnische risico's, gelijk aan de eisen die de wet stelt aan het minimaal vereist eigen vermogen.

Het nieuwe pensioenstelsel

Op 1 juli 2023 is de Wet toekomst pensioenen in werking getreden. Uiterlijk op 1 januari 2028 moet alle toekomstige pensioenopbouw vormgegeven worden op basis van het nieuwe pensioenstelsel.

Binnen de Wet toekomst pensioenen zal voor alle pensioenregelingen worden uitgegaan van leeftijdsonafhankelijke vlakke premie. Er geldt een overgangsrecht voor bestaande beschikbarepremieregelingen met een progressieve staffel. Een aantal werkgevers binnen Collectiviteitkring 1 heeft ervoor gekozen om hiervan gebruik te maken door

de pensioenopbouw in 2023 voort te zetten binnen onze Collectiviteitkring Flexibele regeling. Nieuwe werknemers vanaf 2028 zullen een keuze moeten maken tussen de solidaire premieregeling en de flexibele premieregeling met een vlakke staffel.

Ook in 2024 zal er weer veel aandacht zijn voor de nieuwe wetgeving en de migratie naar het nieuwe stelsel.

Verslag van het belanghebbendenorgaan

Verslag van het belanghebbendenorgaan

Taak en werkwijze

Het centraal belanghebbendenorgaan vertegenwoordigt de belangen van deelnemers in Collectiviteitkring 1 en Collectiviteitkring Flexibele regeling. Hiertoe is besloten vanwege belangen van werkgevers en werknemers in beide kringen. Het centraal belanghebbendenorgaan van Collectiviteitkring Flexibele regeling en Collectiviteitkring 1 bestaat uit zes leden waarvan twee vertegenwoordigers namens de deelnemers, een namens de pensioengerechtigden en drie namens de werkgevers.

In verband met de oprichting van het centraal belanghebbendenorgaan zijn alle leden opnieuw getoetst en is een nieuwe benoemingstermijn termijn van vier jaar ingegaan op 1 juli 2022. Om te voorkomen dat de zes leden op 1 juli 2026 tegelijk aftreden, is door het centraal belanghebbendenorgaan eind 2022 een rooster van aftreden vastgesteld. In 2024 komen de eerste twee leden voor herbenoeming in aanmerking. Jacob de Vries is gekozen tot voorzitter en Daan van Baarsen tot plaatsvervangend voorzitter van het centraal belanghebbendenorgaan. Jan Hendrik Gualthérie van Weezel is op 1 juli 2023 afgetreden als lid van het centraal belanghebbendenorgaan. Door de werkgevers is een nieuw lid aangedragen. Hij volgt momenteel een opleidingstraject. Na de voltooiing daarvan zal zijn benoemingsproces worden afgerond.

In 2023 is de Collectiviteitkring Flexibele regeling gegroeid door toetreding van nieuwe werkgevers. Afgesproken is om in 2024 te onderzoeken of splitsing van het centraal belanghebbendenorgaan voordelen biedt.

Het centraal belanghebbendenorgaan heeft verschillende bevoegdheden, die zijn vastgelegd in de statuten van het fonds. Het bestuur en de raad van toezicht leggen verantwoording af over het beleid en de uitvoering hiervan aan het belanghebbendenorgaan en de vergadering van belanghebbendenorganen. Het belanghebbendenorgaan beoordeelt het handelen van het bestuur aan de hand van de jaarrekening, het bestuursverslag en andere informatie en rapporteert over zijn bevindingen in het jaarverslag.

Daarnaast bewaakt het centraal belanghebbendenorgaan conform de wet en de Code Pensioenfondsen of het bestuur de uitvoeringsovereenkomst en het pensioenreglement juist uitvoert. Ook bewaakt het belanghebbendenorgaan of het bestuur de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden evenwichtig afweegt. Het belanghebbendenorgaan waarborgt dat de leden onafhankelijk en kritisch ten opzichte van de achterban en van elkaar kunnen opereren.

Het centraal belanghebbendenorgaan heeft in 2023 vier keer vergaderd over Collectiviteitkring Flexibele regeling. Daarnaast heeft het centraal belanghebbendenorgaan vier keer vergaderd met het bestuur, één keer met de raad van toezicht en één keer met het bestuur en de raad van toezicht. Daarnaast is het centraal belanghebbendenorgaan bijeengekomen voor diverse kennissessies en een zelfevaluatie. Een delegatie van het bestuursbureau woont de vergaderingen van het centraal belanghebbendenorgaan bij.

Thema's belanghebbendenorgaan

Wet toekomst pensioenen

Het onderwerp Wet toekomst pensioenen was in 2023 een belangrijk thema. Hoewel daarover nog geen besluiten zijn genomen, is er veel kennis gedeeld over onder andere de specifieke problematiek die speelt bij een multiclientkring met meerder werkgevers. De verwachting is dat de werkgevers binnen Collectiviteitkring Flexibele regeling zullen kiezen voor de flexibele premiereregeling binnen het nieuwe stelsel, met of zonder risicodelingsreserve. Het tijdspad voor overgang zal echter verschillen per werkgever. Het centraal belanghebbendenorgaan volgt alle ontwikkelingen ten aanzien van de keuzes die sociale partners maken over de inhoud van de pensioenregeling.

Het belanghebbendenorgaan heeft een adviesrecht op de wijziging van het pensioenreglement en de uitvoeringsovereenkomst, een goedkeuringsrecht op het strategische beleggingsbeleid en de eventuele

risicodelingsreserve. Daarnaast heeft het belanghebbendenorgaan een goedkeuringsrecht op invaren en de eventuele compensatie uit het vermogen. Het belanghebbendenorgaan wordt meegenomen in alle ontwikkelingen die spelen bij de kring en de werkgevers. Besluitvorming over genoemde onderwerpen zal pas in 2024 plaatsvinden.

In diverse kennissessies is bijzondere aandacht geschonken aan het transitieplan, de impact van uittredingen naar verschillende regelingen en de verdeelregels bij invaren.

Uitbesteding van BSG naar Visma Idella

Blue Sky Group (BSG) voerde sinds 2022 de flexibele regeling voor HNPf uit. Het voornemen was om per 2025 ook de regelingen in het nieuwe stelsel daar te laten uitvoeren. Door vertraging van het nieuwe stelsel bleek een overbruggingsperiode tot de invoering van de nieuwe regelingen bij BSG niet haalbaar. HNPf en BSG kwamen samen niet tot gewenste afspraken voor de toekomst, zodat afscheid is genomen van BSG. Vanaf 1 januari 2024 wordt de uitvoering van de Collectiviteitkring Flexibele regeling uitgevoerd door Visma Idella. Het centraal belanghebbendenorgaan heeft positief geadviseerd over deze uitbesteding. Het belanghebbendenorgaan is van mening dat met deze nieuwe uitbesteding een beter fundament gelegd wordt voor de toekomstige groei. Het belanghebbendenorgaan is kritisch over het feit dat zo snel al gewisseld wordt van uitvoerder, maar is het eens met de afweging die het bestuur hierin heeft gemaakt.

Reglementswijziging flexibele regeling

In november heeft het centraal belanghebbendenorgaan positief advies gegeven over een drietal reglementswijzigingen voor 2024.

- De startleeftijd voor de pensioenopbouw is voor alle regelingen aangepast naar 18 jaar, conform de Wet toekomst pensioenen.
- In het pensioenreglement 2024 van Collectiviteitkring Flexibele regeling is bepaald dat de pensioenopbouw voor een deelnemer die in dienst treedt gedurende de maand start per de eerste van de maand daaropvolgend. De risicodekking gaat wel in vanaf de datum van indiensttreding. Bij het einde van het dienstverband wordt ervan uitgegaan dat dit altijd per maandeinde is.
- In de nieuwe pensioenadministratie worden vanaf 2024 de tijdens de huwelijkse of samenlevingsperiode opgebouwde participaties na verevening van pensioenrechten bij scheiding exact vastgelegd. Eerder werd de waarde van die units op de scheidingsdatum vastgelegd.

Communicatiejaarplan 2024

Het centraal belanghebbendenorgaan heeft in 2023 een positief advies gegeven over het communicatiejaarplan voor 2024. Het plan is gebaseerd op het communicatiebeleidsplan 2024-2026 van het fonds en is uitgewerkt in een aantal concrete activiteiten en doelstellingen voor de kring in 2024.

De Wtp-communicatie maakte geen onderdeel uit van het communicatiejaarplan 2024. Plannen daarvoor worden in 2024 opgesteld. In aanloop naar de nieuwe wet wordt via de website gecommuniceerd over de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Zo is een speciale webpagina beschikbaar waarop deelnemers informatie vinden over het nieuwe pensioenstelsel, met uitleg over wat er gaat veranderen, waarom het gaat veranderen en per wanneer.

ABTN

In maart 2023 is de ABTN voor advies voorgelegd. Hierin zijn onder andere de fiscale grensbedragen aangepast voor 2023. Het belanghebbendenorgaan heeft daarover positief geadviseerd.

Nieuwe toetreders

Per 1 januari 2023 zijn de nieuwe toetreders B&S, SanoRice Netherlands BV, Xerox (Nederland) BV, Veenman BV, Xerox Manufacturing (Nederland) BV en SPX gestart met de pensioenopbouw binnen Collectiviteitkring Flexibele regeling. In 2023 zijn geen nieuwe toetredingen voor advies aan het Centraal Belanghebbendenorgaan voorgelegd.

Evaluatie werking centraal belanghebbendenorgaan

In het najaar vond de zelfevaluatie plaats. Het belanghebbendenorgaan is tevreden over de interne samenwerking en de samenwerking met de andere fondsorganen. Ook wordt het belanghebbendenorgaan goed door het bestuursbureau ondersteund. Het belanghebbendenorgaan heeft bij de zelfevaluatie onder andere stilgestaan bij de effectiviteit van vergaderen. Hierbij is besloten om na iedere vergadering extra tijd in te plannen voor een

nabespreking. Hiernaast is besloten om extra vergaderingen in te plannen voor eventuele extra onderwerpen die gedurende het jaar naar voren komen.

Oordeel over uitvoeringskosten

Naast de kringbegroting bespreekt het belanghebbendenorgaan jaarlijks met het bestuur de kosten voor de pensioenuitvoering per deelnemer. De kosten zijn in absolute zin afgelopen jaar gestegen. Hierin speelt onder andere de transitie naar een nieuwe uitvoerder een rol. Ook het aantal actieve en gepensioneerde deelnemers is gestegen. De kosten per deelnemer zijn gedaald. Het centraal belanghebbendenorgaan is van oordeel dat de kosten zeer competitief zijn.

Adviezen en goedkeuringen

Over de volgende onderwerpen bracht het centraal belanghebbendenorgaan van Collectiviteitkring Flexibele regeling in 2023 advies uit:

- bestuursverslag 2022
- uitbesteding van BSG naar Visma Idella
- communicatiejaarplan 2024
- reglementswijzigingen
- ABTN

Bevindingen en oordeel

Bevindingen

Wij zijn op een constructieve wijze betrokken en ontvingen voldoende informatie om ons een oordeel te kunnen vormen over het handelen van het bestuur. De samenwerking met het bestuur verloopt goed en transparant. Het bestuur heeft de afgelopen jaren enkele belangrijke besluiten moeten nemen rondom de uitvoering van de huidige en de toekomstige regelingen. Het belanghebbendenorgaan is en wordt uitgebreid meegenomen bij deze besluitvorming. Naar mening van het belanghebbendenorgaan heeft het bestuur daadkrachtig geacteerd in het belang van zowel het fonds als van zijn deelnemers. Deze besluiten vormen de basis voor verdere groei, die zich ook de afgelopen periode (op fondsniveau) heeft weten te realiseren. Ondanks de groei van het aantal kringen heeft het bestuur voldoende aandacht voor onze kring. Het belanghebbendenorgaan blijft er hierbij scherp op letten dat het bestuur en andere fondsorganen voldoende rekening blijven houden voor de kring specifieke karakteristieken van Collectiviteitkring Flexibele regeling.

Oordeel

De afgelopen jaren zijn grote stappen gezet met het oog op de toekomst. In 2023 is verdere groei gerealiseerd. Dit geeft veel vertrouwen. Wij als centraal belanghebbendenorgaan zijn blij met de stappen die worden gezet richting het nieuwe pensioenstelsel. Er moet nog veel gebeuren, maar wij worden goed meegenomen in het proces en hebben vertrouwen dat alle belangen van de deelnemers in Collectiviteitkring Flexibele regeling nu en in de toekomst evenwichtig worden behartigd. Wij constateren voorts dat het bestuur op effectieve en prudente wijze invulling heeft gegeven aan het besturen van het fonds.

Wij constateren voorts dat het bestuur op een effectieve en prudente wijze invulling heeft gegeven aan het besturen van het fonds. Wij zijn van mening dat het jaarverslag 2023 een juiste weerspiegeling is van het gevoerde beleid en de door het bestuur in Collectiviteitkring Flexibele regeling genomen besluiten. Op 13 mei 2024 heeft de raad van toezicht verantwoording aan ons afgelegd.

Dankzij de constructieve samenwerking met het bestuur, de raad van toezicht en de medewerkers van het bestuursbureau heeft het centraal belanghebbendenorgaan zijn taak ook dit jaar weer goed kunnen uitoefenen. Een woord van dank hiervoor is op zijn plaats. Wij hopen deze samenwerking ook in de komende periode voor te zetten.

Badhoevedorp, 13 mei 2024

Jacob de Vries, voorzitter
Daan van Baarsen, vice-voorzitter
Bas van Tilborg
Valerie van den Berg
Eva Bakker

Reactie van het bestuur

Op 13 mei 2024 hebben wij met het centraal belanghebbendenorgaan gesproken over het oordeel over 2023. Wij waarderen de inzet van het centraal belanghebbendenorgaan in 2023, waarin een veelheid aan onderwerpen aan de orde kwam. Met name de Wet toekomst pensioenen en de keuzes die de verschillende sociale partners maken leiden tot extra uitdagingen voor een belanghebbendenorgaan dat voor twee multiclientkringen is samengesteld.

Wij danken het belanghebbendenorgaan voor alle inzet en betrokkenheid en we zien ernaar uit ook in 2024 de prettige samenwerking voort te zetten.

Bestuursverslag Pensioenkring Arcadis

Algemene informatie

De doelstelling van Het Nederlandse Pensioenfonds is het verzorgen van pensioenen voor deelnemers, gewezen deelnemers en hun nabestaanden. Per 1 juli 2018 zijn de opgebouwde aanspraken van de inmiddels geliquideerde Stichting Pensioenfonds Arcadis Nederland door middel van een collectieve waardeoverdracht ingebracht in de nieuw ingerichte besloten Pensioenkring Arcadis. Ook de opbouw van nieuwe pensioenaanspraken uit hoofde van de cao van de aangesloten werkgever en gelieerde ondernemingen die onder de cao van Arcadis vallen, is ondergebracht in Pensioenkring Arcadis.

Alle in dit hoofdstuk genoemde bedragen zijn weergegeven in duizenden euro's, tenzij anders aangegeven.

Belanghebbendenorgaan

Het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Arcadis bestaat uit twee vertegenwoordigers namens de werkgever, twee vertegenwoordigers namens de deelnemers, één lid namens de pensioengerechtigden en één plaatsvervangend lid namens de pensioengerechtigden.

Samenstelling belanghebbendenorgaan Pensioenkring Arcadis op 31 december 2023

Naam	Functie/geleding	Termijn	Huidige termijn eindigt op	Geboortejaar	Geslacht
Breun Breunissen	voorzitter en lid namens pensioengerechtigden	2 ^e	1-7-2026	1950	m
Frits Creemer	aspirant-lid namens deelnemers	1 ^e	1-7-2024	1972	m
Ellis Heijboer	aspirant-lid namens werkgever	1 ^e	1-7-2024	1989	v
Fer Saelman	plaatsvervangend lid namens pensioengerechtigden	2 ^e	1-7-2025	1944	m
Marcel Stuart	lid namens werkgever	2 ^e	1-7-2025	1963	m
Gabe van Wijk	lid namens deelnemers	2 ^e	1-7-2026	1989	m

Op 1 januari 2023 is afscheid genomen van Gwenn van der Schree als lid van het belanghebbendenorgaan namens de deelnemers in verband met beëindiging van haar dienstverband bij Arcadis. Na verkiezingen is Frits Creemer op 11 april 2023 door de deelnemers gekozen als haar opvolger. Het bestuur heeft Frits Creemer tot lid van het belanghebbendenorgaan benoemd onder voorbehoud van goedkeuring door DNB én onder voorbehoud van het behalen van het diploma Geschiktheid Pensioenfonds niveau A.

Arcadis heeft op 25 augustus 2023 Ellis Heijboer voorgedragen als lid van het belanghebbendenorgaan namens de werkgever. Ellis is op 31 oktober 2023 door het bestuur benoemd onder voorbehoud van goedkeuring door DNB én onder voorbehoud van het behalen van het diploma Geschiktheid Pensioenfonds niveau A.

Pensioenparagraaf

Kenmerken regeling

In Pensioenkring Arcadis voeren we de pensioenregelingen uit voor de werknemers in dienst van de werkgever Arcadis Nederland BV en gelieerde ondernemingen die onder de cao van Arcadis vallen. De wederzijdse verantwoordelijkheden, bevoegdheden, rechten en (financiële) verplichtingen zijn vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst.

Deelnemers aan de pensioenregeling zijn alle werknemers van de aangesloten werkgever en daaraan gelieerde ondernemingen en de bestuurders van de aangesloten werkgever en daaraan gelieerde ondernemingen op wie de pensioenregeling van toepassing is, die conform de uitvoeringsovereenkomst zijn aangemeld bij Het Nederlandse Pensioenfonds. De details ten aanzien van het deelnemerschap van de werknemers aan de pensioenregeling zijn vastgelegd in het pensioenreglement.

Hieronder volgt een korte samenvatting van de regeling in 2023, waarin we de belangrijkste kenmerken noemen. Voor de precieze inhoud van de pensioenregeling verwijzen we naar het pensioenreglement.

Belangrijkste kenmerken pensioenregeling Pensioenkring Arcadis

Betreft	Invulling
Type regeling	Middelloodregeling met het karakter van een Collectieve beschikbare premieregeling.
Pensioendatum	De pensioendatum is 68 jaar. De opbouw stopt bij het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd. De mogelijkheid wordt geboden om eerder met pensioen te gaan, hetgeen zes maanden van tevoren aangegeven moet worden; de vroegst mogelijke pensioenleeftijd is 55 jaar.
Pensioengevend salaris (fulltime)	Twaalf maal het maandsalaris per 1 april, verhoogd met de vakantietoeslag. Het pensioensalaris is gemaximeerd op € 128.810 (2023).
Franchise (opbouwgedeelte)	De franchise (2023: € 17.488) wordt jaarlijks per 1 april vastgesteld en bedraagt 10/7e van het per 1 januari van het betreffende jaar op jaarbasis geldende AOW-bedrag voor een AOW-gerechtigde die gehuwd is met een andere AOW-gerechtigde. De franchise zal nooit lager zijn dan op grond van fiscale wetgeving is toegestaan.
Pensioengrondslag (basis, fulltime)	Pensioengevend salaris minus franchise.
Opbouwpercentage ouderdomspensioen	Het beoogde opbouwpercentage is 1,63% per deelnemersjaar. De feitelijke opbouw is afhankelijk van de toereikendheid van de premie.
Ouderdomspensioen	De deelnemer bouwt ieder kalenderjaar een pensioen op ter grootte van het opbouwpercentage vermenigvuldigd met de in het betreffende jaar geldende pensioengrondslag. De opbouw stopt bij het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd.
Partnerpensioen	Het te bereiken partnerpensioen bedraagt 70% van het (bereikbaar) ouderdomspensioen dat de deelnemer op basis van het laatst geldende pensioenreglement dat de deelnemer op basis van het laatst geldende pensioenreglement en alle voorgaande pensioenreglementen had kunnen behalen indien hij/zij tot de AOW-gerechtigde leeftijd zou hebben deelgenomen. Het partnerpensioen geldt voor zowel gehuwde als niet gehuwde partners.
Wezenpensioen	Het te bereiken wezenpensioen bedraagt 14% van het (bereikbaar) ouderdomspensioen dat de deelnemer op basis van het laatst geldende pensioenreglement en alle voorgaande pensioenreglementen had kunnen behalen indien hij/zij tot de AOW-gerechtigde leeftijd zou hebben deelgenomen.
Uitkering wezenpensioen	Eindleeftijd van het wezenpensioen is 21 jaar. Het pensioen wordt verdubbeld bij volle wezen.
Toeslagverlening	Toeslagverlening is voorwaardelijk. Een eventuele toeslag vloeit voort uit het toeslagbeleid van Pensioenkring Arcadis.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid in de zin van WIA van tenminste 35% en/ of in de zin van WAO van tenminste 15% of meer wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk premievrij voortgezet op basis van zes klassen.

Daarnaast kent de regeling van Pensioenkring Arcadis drie aanvullende regelingen. Ze betreffen het WAO-excedentpensioen, het WAO-hiaatpensioen en het WIA-excedentpensioen.

Premiebeleid

De pensioenregeling voor het ouderdoms- en nabestaandenpensioen wordt gekarakteriseerd als een zogenaamde collectieve beschikbare premieregeling (CDC-regeling). In deze regeling staat de werkgever niet garant voor de pensioenrechten, maar alleen voor het betalen van een vooraf afgesproken vaste premie voor de jaarlijkse pensioenopbouw. Deze pensioenopbouw vindt op een vergelijkbare wijze plaats als bij een middelloonregeling. Is de beschikbaar gestelde premie in enig jaar niet toereikend om de in dat jaar toe te kennen aanspraken te financieren, dan wordt de toekenning van het pensioen zodanig aangepast dat de premie wel toereikend is. Ook in de situatie van tekorten bij het pensioenfonds, bijvoorbeeld door lagere rentestanden of tegenvallende beleggingsopbrengsten, springt de werkgever niet bij. De deelnemers dragen dit risico. Keerzijde van deze risicoverdeling tussen werkgever en werknemers is dat eventuele overschotten bij het pensioenfonds ook niet terug gaan naar de werkgever. Tekorten en overschotten zijn dus voor het collectief van deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

Toereikendheid van de premie

De premie voor de opbouw van pensioen dient op grond van wet- en regelgeving (gedempt) kostendekkend te zijn. Na goedkeuring van het belanghebbendenorgaan hebben we voor Pensioenkring Arcadis besloten om voor een periode van drie jaar die ingaat op 1 januari 2023 de toereikendheid van de premie voor de jaarlijkse pensioenopbouw te toetsen op basis van een interne kostendekkende premie gebaseerd op een verwacht reëel rendement van 1,8%. De gedempte kostendekkende premie op basis van de maximale parameters wordt daarbij gehanteerd als absolute ondergrens voor de interne kostendekkende premie. Voor excassokosten zijn de premies verhoogd met 2,1%.

In overleg met sociale partners is binnen Pensioenkring Arcadis een Egalisatievoorziening Actieven (EVA) gevormd. Eventuele premiemarges worden toegevoegd aan de EVA en eventuele tekorten op de premie komen ten laste van de EVA. Als de egalisatievoorziening geen middelen meer bevat om een premietekort mee te kunnen opvangen, wordt het nabestaandenpensioen gedeeltelijk tot geheel op risicobasis verzekerd. Als ook deze maatregel onvoldoende soelaas biedt, dan zal vervolgens het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen worden verlaagd.

Het streefopbouwpercentage voor de periode 2023 – 2025 is gehandhaafd op 1,63%.

Aanpassingen premiebeleid 2024

Voor Pensioenkring Arcadis maken we in de gedempte kostendekkende premie gebruik van damping op basis van verwacht rendement. Dit verwacht rendement is opgebouwd uit een rendement op zakelijke waarden en een rendement op vastrentende waarden. Voor het rendement op vastrentende waarden gingen we uit van de rentetermijnstructuur (hierna: RTS) die is vastgeklekt op 30 september 2019. De RTS staat in principe voor een periode van vijf jaar vast. Het rendement op zakelijke waarden wordt bepaald op basis van de beleggingsmix van Pensioenkring Arcadis en de maximale rendementen zoals vastgesteld door de Commissie Parameters. Het rendement op zakelijke waarden is variabel en kan niet worden vastgeklekt voor een vergelijkbare periode. De Commissie Parameters heeft de maximale rendementen op zakelijke waarden naar beneden bijgesteld, waardoor de gedempte kostendekkende premie vanaf 2024 zou gaan stijgen. Vanwege de aangepaste rendementen voor zakelijke waarden werd eenmalig toegestaan om de RTS in 2023 opnieuw vast te klikken. De opnieuw vastgeklekte RTS geldt voor de premiestelling in 2024 tot en met 2028, en uiterlijk tot aan de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Het belanghebbendenorgaan heeft goedkeuring gegeven aan het besluit over het opnieuw vastzetten van de RTS.

De feitelijke premie is reeds vastgesteld tot eind 2025. Hetzelfde geldt voor de interne kostendekkende premie. Vanaf 2026 kunnen deze worden gewijzigd, voor zover dan nog niet is overgegaan naar het nieuwe pensioenstelsel.

Toeslagbeleid

Binnen Pensioenkring Arcadis bestaat de mogelijkheid de pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en de pensioenrechten van pensioengerechtigden jaarlijks op 1 juli te verhogen op basis van maximaal het ambitieniveau zoals dat is vastgelegd in de pensioenregeling.

Toeslagverlening binnen Pensioenkring Arcadis is in beginsel voorwaardelijk. Binnen Pensioenkring Arcadis wordt geen onvoorwaardelijke toeslag aangeboden indien dit gevolgen heeft voor de aan te houden technische voorziening. Toeslagverlening wordt gefinancierd uit het eigen vermogen van de collectiviteitskring voor zover de financiële positie hiervoor toereikend is.

Voor alle deelnemers is de toeslagverlening maximaal gelijk aan de stijging van de consumentenprijsindex (CPI), reeks alle bestedingen, tussen december van twee kalenderjaren vóór de toekenning en december van het kalenderjaar vóór de toekenning.

Voor de kring volgen we de systematiek van toekomstbestendige toeslagverlening. We verlenen alleen een toeslag voor zover deze in de toekomst ook verleend kan worden.

Toeslagverlening 2023

Net als in 2022 heeft de wetgever in 2023 de toeslagregels versoepeld. Dit betekent dat er meer ruimte was om een hogere toeslag toe te kennen. Wij hebben voor Pensioenkring Arcadis gebruikgemaakt van deze versoepelde regelgeving. Het belanghebbendenorgaan heeft goedkeuring gegeven aan dit besluit. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Toeslagverlening in het hoofdstuk Financiële positie en herstelplan.

Aanpassingen pensioenregeling en uitvoeringsovereenkomst 2023

Eind 2022 eindigde de pensioenovereenkomst van Arcadis. Daarom zijn voor een periode van drie jaar (2023-2025) nieuwe afspraken gemaakt. Ten gevolge van deze afspraken is ook de uitvoeringsovereenkomst aangepast. Vervolgens is in juni 2023 de uitvoeringsovereenkomst aangepast met het gewijzigde toeslagbeleid, omdat in 2023 wederom gebruik is gemaakt van de versoepelde indexatieregels. In de overeenkomst is ook de nieuwe werkgever opgenomen, Arcadis Global B.V.

In 2022 hebben we besloten om over te gaan op de nieuwe overlevingstafel, de Prognosetafel AG2022. Met positief advies van het belanghebbendenorgaan hebben we vervolgens besloten de uitruil- en flexibiliseringsfactoren voor 2023 in het pensioenreglement te baseren op de nieuwe overlevingstafel en de nieuwe actuariële grondslagen. Daarnaast zijn de jaarlijkse bedragen in het pensioenreglement aangepast naar de stand per 1 januari 2023.

Deelnemersonderzoek risicobereidheid

Wij willen de pensioenregeling zoveel mogelijk laten aansluiten bij de voorkeuren van onze deelnemers en gepensioneerden. Daarom hebben we een onderzoek naar risico en pensioen uitgevoerd. Het doel van het onderzoek is om de risicohouding van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden vast te stellen in het kader van de Wet toekomst pensioenen. Er deden 1200 mensen mee aan het onderzoek, dat is ruim 12% van alle deelnemers en gepensioneerden.

Ruim driekwart van de deelnemers aan het onderzoek geeft aan dat het pensioen van HNPF, kring Arcadis (heel) belangrijk is om rond te komen. Bijna de helft van de mensen (49%) kiest voor een gemiddeld risico bij het beleggen van hun pensioen. Ongeveer 20% van de mensen is bereid meer dan gemiddeld risico te nemen. Jongeren onder de 45 jaar en mensen met een hoog inkomen zijn bereid wat meer risico te nemen.

Een grote meerderheid (bijna 89%) zegt de voorkeur te geven aan een pensioen dat meebeweegt met de economie. Zij kiezen daarmee voor een pensioen dat (gedeeltelijk) kan meegroeien met de prijzen. Dit geldt voor alle leeftijdsgroepen: zowel jongeren als gepensioneerden zijn het hierover eens. Mensen met hogere inkomens neigen wat vaker naar een pensioen dat wat meer stijgt en daalt dan de lagere inkomensgroepen. Gemiddeld genomen vinden deelnemers een schommeling van 6,2% van hun pensioen acceptabel. Maar gepensioneerden zien het pensioen liever wat minder schommelen. Bijna de helft van de mensen zegt een voorkeur te hebben voor een pensioen dat in de eerste jaren na pensionering wat hoger is, en later waarschijnlijk wat lager wordt. Gepensioneerden zeggen wat vaker liever een pensioen te hebben dat elk jaar ongeveer hetzelfde is.

De uitkomsten zijn gedeeld met sociale partners en besproken met het belanghebbendenorgaan en de raad van toezicht. De risicohouding wordt gebruikt om te komen tot een beleggingsbeleid dat past bij de risicobereidheid van de deelnemers. Dit als onderdeel van de uitwerking van de solidaire premieregeling per 1 januari 2026.

Weerstandsvermogen

Het weerstandvermogen van Pensioenkring Arcadis bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit is het vermogen dat wij moeten aanhouden om bedrijfsrisico's te kunnen opvangen. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van Pensioenkring Arcadis en het telt ook niet mee in de balans van Pensioenkring Arcadis. Periodiek toetsen wij of door wijziging van het pensioenvermogen een overschot of tekort voor Pensioenkring Arcadis ontstaat. Hierna vindt eventueel aanzuivering van het saldo plaats.

Financiële positie en ontwikkeling dekkingsgraad

Financiële positie

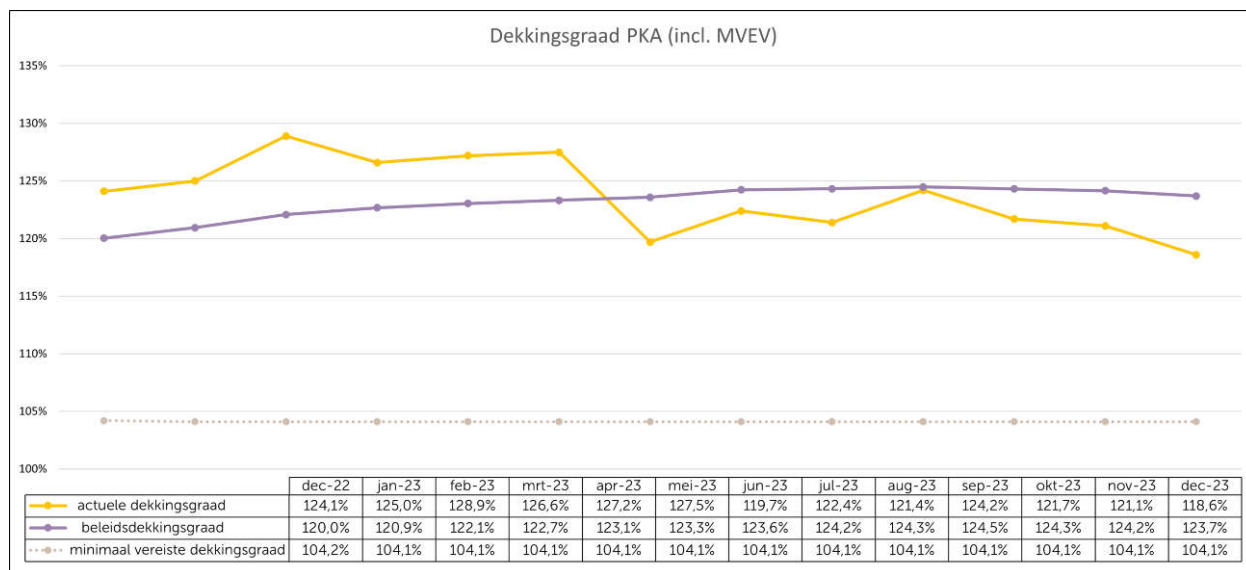
De beleidsdekkingsgraad van Pensioenkring Arcadis steeg gedurende 2023 van 120,0% naar 123,7%. De actuele dekkingsgraad op basis van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur (de "toezichtscurve") is in 2023 gedaald naar 118,6%. Dit is 5,5 procentpunt lager dan ultimo 2022. De voornaamste oorzaak hiervan is de toeslag van 7,4% die we op 1 juli 2023 hebben toegekend. De rente is in 2023 gedaald. Dat droeg negatief bij aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Het rendement in 2023 was positief.

Samenvatting financiële positie Pensioenkring Arcadis en ontwikkelingen gedurende 2023

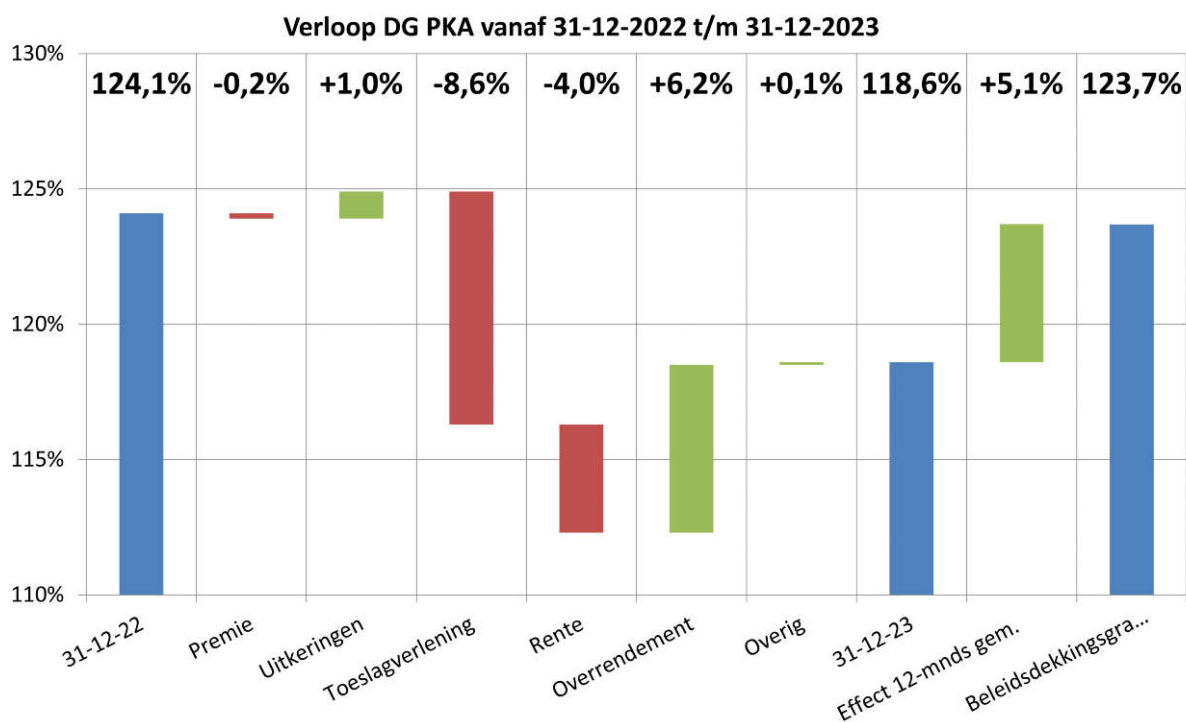
Omschrijving	Pensioen-vermogen	Technische voorziening	Dekkings- graad
Stand 1 januari	1.122.568	904.451	124,1%
Premiebijdragen (regulier)	27.803	24.167	-0,2%
Uitkeringen	-34.814	-34.838	1,0%
Toeslagverlening	0	67.241	-8,6%
Aanpassing RTS	0	30.109	-4,0%
Beleggingsresultaten	95.827	30.508	6,2%
Overige oorzaken en kruiseffecten	-2.956	-2.571	0,1%
Stand 31 december	1.208.428	1.019.067	118,6%

In bovenstaand overzicht wordt onder beleggingsresultaten in het verloop van het pensioenvermogen het behaalde rendement op beleggingen verantwoord. Bij het verloop van de technische voorziening staat de rentetoevoeging aan de technische voorziening op basis van de eenjaarsrente zoals vastgesteld door De Nederlandsche Bank in de RTS van 31 december 2022.

Grafische weergave verloop dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad van Pensioenkring Arcadis in 2023

Ontwikkeling dekkingsgraad Pensioenkring Arcadis in 2023

De technische voorzieningen worden berekend op basis van de RTS. Dit komt overeen met contantmaking op basis van een gemiddelde rekenrente van 2,29%. In beginsel is deze RTS een marktrente, maar sinds 2012 wordt deze voor lange looptijden gecorrigeerd met een UFR.

De actuele dekkingsgraad wordt berekend als de som van de technische voorzieningen en de reserves, gedeeld door de technische voorzieningen. Immateriële activa dragen niet bij aan de dekkingsgraad, zodat hiervoor gecorrigeerd wordt. De egalisatievoorziening actieven (EVA) doet niet mee in de berekening van de dekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad is het voortschrijdend gemiddelde van de laatste twaalf actuele dekkingsgraden.

Vereist eigen vermogen en minimaal vereist eigen vermogen

Voor Pensioenkring Arcadis is er geen sprake van een reservetekort. Het vereist eigen vermogen is gebaseerd op de strategische beleggingsportefeuille. De vereiste dekkingsgraad is bepaald op 120,5% (2022: 121,1%). Indien het vereist eigen vermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille, dan zou dit uitkomen op 119,5% (2022: 120,5%).

Het minimaal vereist eigen vermogen wordt vastgesteld op basis van de regels zoals vastgelegd in artikel 11 van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. Ultimo 2023 is de minimaal vereiste dekkingsgraad 104,1% (2022: 104,2%).

Ontwikkeling dekkingsgraad

Ontwikkeling van de dekkingsgraad in 2023

Omschrijving	Werkelijk	Herstelplan ¹
Stand 1 januari	124,1%	nvt
Premiebijdragen (regulier)	-0,2%	nvt
Uitkeringen	1,0%	nvt
Toeslagverlening	-8,6%	nvt
Aanpassing RTS	-4,0%	nvt
Beleggingsresultaten	6,2%	nvt
Overige oorzaken en kruiseffecten	0,1%	nvt
Stand 31 december	118,6%	nvt

¹ Geen herstelplan in 2023.

Omdat de actuele dekkingsgraad eind 2022 boven de vereiste dekkingsgraad lag, heeft DNB aan Pensioenkring Arcadis vrijstelling verleend voor het indienen van een herstelplan in 2023. Eind 2023 is er geen sprake van een reservetekort en hoeft er geen herstelplan te worden opgesteld.

In 2023 is de dekkingsgraad gedaald van 124,1% naar 118,6%.

De premie heeft een negatieve bijdrage gehad aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad. De uitkeringen leverden een positieve bijdrage.

De toeslagverlening van 7,4% heeft negatief bijgedragen aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad.

De verandering van de rentetermijnstructuur heeft geleid tot een verlaging van de dekkingsgraad. Bij de bepaling van de dekkingsgraad is uitgegaan van de rentetermijnstructuur aan het einde van het boekjaar. Deze is lager dan de rentetermijnstructuur aan het begin van het jaar.

Het rendement op beleggingen heeft positief bijgedragen aan de dekkingsgraad. Dit wordt verklaard door de gedaalde rente en de gestegen aandelenkoersen in 2023. De gedaalde rente heeft een positief effect gehad op de waarde van de vastrentende waarden.

Het effect bij overige oorzaken en kruiseffecten wordt voornamelijk veroorzaakt door de resultaten op arbeidsongeschiktheid en sterfte. Ook zijn er kruiseffecten tussen enkele componenten. Deze kruiseffecten worden veroorzaakt door de gehanteerde berekeningsmethodiek die is voorgeschreven door De Nederlandsche Bank.

Toeslagverlening

We hebben besloten om binnen Pensioenkring Arcadis per 1 juli 2023 een toeslag toe te kennen van 7,4%. Dit was mogelijk omdat de wetgever vooruitlopend op het transitie-FTK de toeslagregels voor 2023 heeft versoepeld. De

stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer, alle bestedingen, over december 2022 ten opzichte van december 2021 bedraagt 9,59%. De gemiste toeslag bedraagt daarmee 2,19%.

Om gebruik te kunnen maken van deze versoepelde toeslagregels diende de kring aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- de intentie tot invaren is uitgesproken;
- de beleidsdekkingsgraad is hoger dan 105%;
- de actuele dekkingsgraad blijft hoger dan 105% na het toekennen van de toeslag;
- de evenwichtigheid van het besluit is onderbouwd doordat kwantitatieve generatie-effecten naar geboortjaar inzichtelijk zijn gemaakt.

Intentie tot invaren

Hoewel er nog geen analyses zijn gemaakt en er zeker nog geen sprake is van een besluit tot invaren, hebben de sociale partners aan ons kenbaar gemaakt dat zij de intentie hebben om de opgebouwde pensioenen in het nieuwe stelsel in te varen.

Actuele en beleidsdekkingsgraad

Door de versoepelde toeslagregels is toeslagverlening al vanaf een dekkingsgraad van 105% (actuele en beleidsdekkingsgraad) mogelijk, terwijl de grens eerder nog bij 110% lag. Ook is de toekomstbestendigheid van de toeslagverlening losgelaten. De beleidsdekkingsgraad bedroeg eind 2022 120,0% en de actuele dekkingsgraad 124,1%. Dit maakte een toeslag mogelijk gelijk aan de maximaal toe te kennen toeslag van 9,59%. Op basis van het bestaande beleid was per 1 juli 2022 een gedeeltelijke indexatie van 4,66% mogelijk geweest.

Kwantitatieve generatie-effecten naar geboortjaar

Het effect van de verhoging per 1 juli 2023 verschilt per generatie. Om aan te tonen dat het toeslagbesluit evenwichtig is, hebben we de effecten van de gebruikmaking van de versoepelde toeslagregels voor de verschillende generaties onderzocht. Daarvoor is gebruikgemaakt van de haalbaarheidstoets die jaarlijks aangeeft hoe het pensioenresultaat zich voor de verschillende generaties ontwikkelt.

Na de belangen van alle deelnemers en pensioengerechtigden gewogen te hebben, hebben we besloten de pensioenen te verhogen met 7,4%. We houden bij een toeslagverlening van 7,4% een marge ten opzichte van de benodigde invaardekkingsgraad, waarvoor we voorlopig uitgaan van 105%. De extra toeslagverlening pakt iets positiever uit voor de ouderen. Dit komt met name doordat de uitkeringen van ouderen (gepensioneerden) direct omhoog zijn gegaan. Zij krijgen meteen een hoger pensioen. De verhoging zorgt voor een beperkte verlaging van het pensioenresultaat voor jongeren. Dit komt doordat het vermogen afneemt: we keren nu meer geld uit, zodat er minder vermogen is op het moment waarop we overgaan naar het nieuwe stelsel. Wel wordt er gelijkmatiger verdeeld over de groepen deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Zo komt na de extra toeslagverlening het pensioenresultaat van jongeren en ouderen dichterbij elkaar.

Inhaaltoeslag

In Pensioenkring Arcadis hebben we het inhaalbeleid en de achterstanden van Arcadis Pensioenfonds overgenomen. Als de toeslag in enig jaar niet volledig wordt toegekend, kan dat in een later stadium hersteld worden. Met inachtneming van het bepaalde in artikel 137 van de Pensioenwet kunnen we besluiten tot het verlenen van inhaaltoeslagen voor gemiste toeslagen en toegepaste kortingen in enig jaar, eveneens toe te kennen per 1 juli. Hierbij hanteren we de volgende uitgangspunten als leidraad:

- Het inhalen van ‘tekorten’ is pas mogelijk indien de kring een beleidsdekkingsgraad heeft die hoger is dan benodigd voor volledige toeslagverlening en hoger is dan het vereist eigen vermogen. Daarbij wordt in een jaar een vijfde deel van het overschot aangewend voor het herstellen van achterstanden in indexatie en/of toegepaste kortingen van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden die hier daadwerkelijk door getroffen zijn. Dit heet het gesloten systeem;
- Achterstanden in indexatie en toegepaste kortingen worden gelijkwaardig behandeld, waarbij de meest recente achterstand of korting als eerste wordt hersteld;

- Er is geen sprake van terugwerkende kracht. Dit betekent dat inhalen vanaf nu plaatsvindt en dat de in het verleden niet uitbetaalde tekorten niet worden ingehaald;
- Na tien jaar wordt een gemiste indexatie of een toegepaste korting niet meer hersteld. Deze tienjaarstermijn is niet van toepassing op de in 2013 doorgevoerde korting;
- Toekenning van inhaaltoeslagen moet passen binnen de gestelde fiscale kaders;
- Het inhalen van tekorten vindt altijd plaats per 1 juli van enig jaar.

Het inhalen van tekorten vergt telkens een afzonderlijk bestuursbesluit.

Overzicht van toegekende toeslagverlening en de daarin opgelopen achterstand in de toekenningen

Omschrijving	Toegekend	Volledige toeslag	Achterstand jaar	Achterstand cumulatief
2015	0,00%	0,38%	0,38%	0,38%
2016	0,00%	0,54%	0,54%	0,92%
2017	0,00%	0,93%	0,93%	1,86%
2018	0,00%	1,24%	1,24%	3,12%
2019	0,00%	1,54%	1,54%	4,71%
2020	0,00%	1,75%	1,75%	6,54%
2021	0,00%	0,98%	0,98%	7,59%
2022	5,71%	5,71%	0,00%	7,59%
2023	7,40%	9,59%	2,19%	9,94%

De kans dat de achterstanden van vóór 2015 nog kunnen worden hersteld is zeer klein. Het inhalen van achterstanden van vóór 2015 beschouwen we daarmee als niet realistisch. Daarom wordt daar ook niet meer over gecommuniceerd. Uitzondering is de korting uit 2013 van 5,6%: deze kan ook na meer dan tien jaar nog worden hersteld.

Actuariële paragraaf

Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendeekkende premie en de (ongedempte) kostendeekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premies is opgenomen in onderstaande tabel. Voor verdere details verwijzen we naar de toelichting op de premiebaten in de jaarrekening.

Omschrijving	Kosten-dekkende premie	Gedempte kosten-dekkende premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	23.441	14.962	26.914
Risicopremie overlijden	456	494	608
Premievoortzetting bij invaliditeit	-219	-219	-219
Premie arbeidsongeschiktheidspensioen	490	490	490
Opslag voorwaardelijke opbouw	0	8.197	0
Opslag instandhouding VEV	5.101	3.321	0
Kostenopslag pensioenbeheer	780	780	755
Handnota's	0	0	11
Verrekend met Egalisatie Voorziening Actieven (EVA)	0	0	24
Totaal premiebijdragen	30.049	28.025	28.583

Analyse van het resultaat

In 2023 is een resultaat behaald van € -28.810 duizend (2022: € -5.149 duizend). In de hieronder opgenomen actuariële analyse geven we inzicht in de verschillende verlies- en winstbronnen die tot dit resultaat hebben geleid. Ter vergelijking zijn de cijfers over 2022 opgenomen.

Resultatenbron

Omschrijving	2023	2022
Beleggingen en rekenrente	35.210	49.153
Premies	3.566	-11.345
Waardeoverdachten	-354	29
Kosten	0	0
Uitkeringen	24	36
Kanssystemen	495	1.260
Toeslagverlening/korting	-67.241	-71.402
Incidentele mutaties TV	0	0
Wijziging Grondslagen	0	26.417
Andere oorzaken	-510	703
Resultaat	-28.810	-5.149

Het resultaat op beleggingen en rekenrente is vanwege de grote materialiteit in de onderliggende resultaten hierna nader uitgesplitst:

Resultaat beleggingen / rekenrente

Omschrijving	2023	2022
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	95.827	-351.344
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-30.508	6.331
Wijziging marktrente	-30.109	394.166
Totaal beleggingen en rekenrente	35.210	49.153

De voornaamste oorzaken van het resultaat in 2023 zijn:

- **Beleggingen/rekenrente**
De wijziging van de nominale rekenrente droeg € 30.109 duizend negatief bij aan het resultaat. Deze verandering bestaat uit twee componenten, namelijk een negatief resultaat door de overgang naar de UFR geldend voor 2023 en een groter negatief resultaat door de DNB-curve van ultimo 2023. Deze wijzigingen bedragen respectievelijk € 4.760 duizend en € 25.348 duizend. Daarnaast zijn de technische voorzieningen toegenomen met € 30.508 duizend als gevolg van de technisch benodigde rente (op basis van 3,264% eenjaarsrente per 31 december 2022). De beleggingsopbrengsten leidden tot een winst van € 95.827 duizend. Per saldo is het resultaat op beleggingen/rekenrente € 35.210 duizend positief.
- **Premies**
Op premie is een positief resultaat behaald van € 3.566 duizend. De ontvangen premie is gebaseerd op de gedempte kostendeekkende premie op basis van verwacht rendement. De werkelijke kosten van de pensioenopbouw zijn vastgesteld op grond van de marktrente.
- **Toeslagverlening**
Er is per 1 juli 2023 een toeslag toegekend van 7,4%. Hierdoor zijn de technische voorzieningen gestegen met € 67.241 duizend.

Grondslagen

We hebben in 2023 in de actuariële grondslagen die gehanteerd worden in de berekening van de technische voorziening van Pensioenkring Arcadis geen aanpassingen gedaan.

Oordeel certificerend actuaris

De certificerend actuaris heeft geconcludeerd dat de technische voorzieningen toereikend zijn vastgesteld. Hij constateert dat het eigen vermogen van Pensioenkring Arcadis lager is dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. In zijn verklaring geeft hij aan dat wordt voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen). Met betrekking tot artikel 137 (voorwaardelijke toeslagverlening) merkt hij op dat Pensioenkring Arcadis in 2023 gebruik heeft gemaakt van de versoepelde toeslagregels, zoals opgenomen in het Besluit toeslag in bijzondere omstandigheden 2023. Daarbij heeft het pensioenfonds onderbouwd te hebben voldaan aan de in dat besluit gestelde voorwaarden. De beleidsdekkingsgraad op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen. De vermogenspositie is naar zijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen. De verklaring van de certificerend actuaris is opgenomen in de Actuariële verklaring Pensioenkring Arcadis.

Vermogensbeheer**Beleggingsbeleid Pensioenkring Arcadis**

Bij de invulling van de beleggingsportefeuille voeren we een kwalitatief hoogwaardig beleggingsbeleid. We zorgen voor een goede spreiding over de verschillende beleggingscategorieën en debiteuren. Bij de afdekking van rente- en valutarisico, alsook bij specifieke beleggingscategorieën, vormen beleggingsrichtlijnen het uitgangspunt voor het te voeren beleggingsbeleid. Het MVB-beleid is daar een belangrijk onderdeel van. Deze beleggingsrichtlijnen zijn leidend bij het selecteren en monitoren van operationele vermogensbeheerders en beleggingsinstellingen.

Op hoofdlijnen bestond het strategische beleggingsbeleid voor Pensioenkring Arcadis eind 2023 uit een vermogensverdeling met 50% vastrentende waarden en 50% zakelijke waarden, 60% afdekking van het renterisico en 75% afdekking van het valutarisico op de Amerikaanse dollar en het Britse pond.

Ontwikkeling op de financiële markten

Terugblik economie en financiële markten 2023

2023 was wederom een bewogen jaar op financiële markten. Economen en beleggers stelden zichzelf de vraag of er een recessie zou komen of dat een zachte landing mogelijk zou zijn, met een daling van de inflatie zonder dat de economie in een recessie belandt. Recessiezorgen verdwenen wat naar de achtergrond in het begin van het jaar toen energieprijzen konden dalen, vooral door een milde winter, en met de Chinese heropening na eerdere strenge covidmaatregelen. In maart ontstonden er wereldwijd zorgen over de staat van het financiële systeem na de ineenstorting van Silicon Valley Bank in de Verenigde Staten en de overname van Credit Suisse door UBS, met als gevolg sterk dalende rentes en onrust op de markten. Toch bleken de markten in staat de zorgen van zich af te schudden. In mei sloeg dit om naar enthousiasme, vooral door de toenemende opwindende opwinding over de mogelijke grote en positieve impact van toepassingen van generatieve kunstmatige intelligentie. Hierdoor beleefden de grote technologieaandelen een zeer sterk 2023 met grote koersstijgingen.

De economie, vooral in de Verenigde Staten, bleef goed stand houden evenals arbeidsmarkten, waardoor centrale banken hun aandacht gericht hielden op het bestrijden van de te hoge inflatie. Gedurende de zomer en het najaar stegen obligatierentes naar hoogtes die ruim tien jaar niet gezien werden (5% voor de Amerikaanse tienjaarsrente, 3% in Duitsland en 4,75% in het Verenigd Koninkrijk). Het vooruitzicht van aanhoudend strenge centrale banken had ook zijn weerslag op aandelen, die gedurende die maanden negatieve rendementen lieten zien.

Vanaf eind oktober was er een zeer sterke stijging van koersen bij verschillende beleggingscategorieën, zowel bij obligaties als aandelen. Dalende inflatie maakte beleggers steeds optimistischer over de kansen op een zachte landing.

Ondanks verschillende stijgingen en dalingen gedurende het jaar, presteerden de meeste beleggingscategorieën goed in 2023. Van de liquide beleggingscategorieën lieten de meer risicovolle beleggingscategorieën, zoals aandelen en high-yieldbedrijfsobligaties, relatief sterkere resultaten zien.

Aandelen ontwikkelde markten

Beleggers zijn positiever geworden over het feit dat een recessie voorkomen zou kunnen worden, en de mogelijke positieve impact van kunstmatige intelligentie op toekomstige winstgroei en productiviteit. Aandelen in Noord-Amerika was de sterkst presterende beleggingscategorie over 2023, gesteund door de blootstelling naar de grote technologie-aandelen in de Verenigde Staten en lagere rentes in het vierde kwartaal, waar groeiaandelen doorgaans meer van profiteren. Overige aandelenregio's uit ontwikkelde markten bleven achter op Noord-Amerika, door een minder sterk draaiende economie en minder blootstelling naar grote technologiebedrijven. Toch stegen ze nog altijd met 10% (in euro) of meer.

Aandelen opkomende markten

Aandelen in opkomende markten bleven achter bij de ontwikkelde aandelenregio's. De gerealiseerde winsten daalden in 2023 met zo'n 10% ten opzichte van het jaar ervoor. Dit werd veroorzaakt door minder wereldwijde vraag naar goederen, waardoor de industrie een minder goed jaar beleefde, en doordat prijzen van grondstoffen zijn gedaald. Maar de voornaamste reden is dat de Chinese economie de belofte van heropening niet kon waarmaken nadat het strenge zero-covidbeleid eind 2022 onverwacht werd losgelaten. Problemen in de Chinese vastgoedsector en het lage consumentenvertrouwen bleven de economie parten spelen.

Beursgenoteerd vastgoed

Beursgenoteerd vastgoed is vanwege de relatief hoge mate van schuldfinanciering gevoelig voor oplopende rentes en strengere kredietvoorwaarden van banken. Deze kredietvoorwaarden werden flink aangescherpt in het afgelopen jaar, zeker na de onrust rondom regionale banken in de Verenigde Staten en Credit Suisse in Europa in maart. Dit leidde tot lagere beurskoersen voor beursgenoteerd vastgoed. Meevallende lagere inflatiecijfers gaven echter sinds eind oktober zicht op minder strenge centrale banken in 2024, waardoor renteniveaus konden dalen. Dit leidde tot een sterk herstel van beursgenoteerd vastgoed, waardoor over 2023 alsnog een positief rendement werd gerealiseerd.

Voor wereldwijd ontwikkeld beursgenoteerd vastgoed (5% in euro) was dit lager dan Europees beursgenoteerd vastgoed (15% in euro). Europees beursgenoteerd vastgoed is sinds 2022, na de rentestijgingen destijds, verder achtergebleven door de hogere mate van schuldfinanciering dan wereldwijd beursgenoteerd vastgoed. Hierdoor was er in 2023 voor Europees beursgenoteerd vastgoed meer ruimte om te herstellen.

Niet-beursgenoteerd vastgoed Europa en Nederlandse woningen

Niet-beursgenoteerd vastgoed is eveneens gevoelig voor oplopende rentes en kredietvoorwaarden van banken. Herwaarderings bij niet-beursgenoteerd vastgoed vinden echter vertraagd plaats ten opzichte van beursgenoteerd vastgoed. Dit had als gevolg dat niet-beursgenoteerd vastgoed gedurende het jaar 2022, toen renteniveaus sterk toenamen, nog onvoldoende geherwaardeerd was. De afwaardering van vastgoedobjecten zette zo gedurende 2023 door, wat leidde tot een negatief rendement voor Europees niet-beursgenoteerd vastgoed en Nederlandse woningen.

Binnen Europees niet-beursgenoteerd vastgoed waren het de kantoren die het meest achterbleven. Naast hogere renteniveaus speelden twee factoren daarin mee: minder vraag, doordat meer werknemers gedeeltelijk vanuit huis werken sinds de covidpandemie, en hogere verwachte vereiste investeringen voor verduurzaming van kantoren ten aanzien van het energieverbruik. De sectoren winkels (nagenoeg vlak rendement) en logistiek (licht negatief rendement) deden het beter in 2023. Winkels zijn al over een langere periode afgewaardeerd, mede vanwege de trend van online winkelen. De waarde van logistiek daalde vanwege de hogere renteniveaus. De daling was hier beperkter door de gunstige vraag-aanbodverhouding die wordt gedreven door online winkelen en het aanhouden van grotere voorraden door bedrijven. Europese en Nederlandse woningen lieten een daling zien (van circa -5% tot -6%, euro unhedged). Ook hier speelden hogere renteniveaus hun rol. Een andere factor die haar weerslag had op de waardering is het politieke risico van regelgeving omtrent het maximeren van huurverhogingen. Hiertegenover staat dat ook voor deze sector de vraag-aanbodverhouding gunstig blijft, met een achterblijvend aanbod.

Vastrentende waarden (investment grade en high yield)

Centrale banken hebben de beleidsrente gedurende 2023 nog verder verhoogd. De Fed in de Verenigde Staten deed dat met 100 basispunten naar 5,5%, de Europese Centrale Bank met 200 basispunten naar 4,0%, en de Bank of England met 175 basispunten naar 5,25%.

Nadat eind oktober de tienjaarsrentes nog niveaus bereikten die we ten minste een decennium niet meer hadden aanschouwd, trad er in het vierde kwartaal een sterke daling op. In de VS was de tienjaarsrente nagenoeg vlak over 2023. Deze eindigde rond 3,9%. In Duitsland daalde de tienjaarsrente met 50 basispunten naar 2,0% en in het Verenigd Koninkrijk met 10 basispunten naar 3,5%. Voor alle drie de landen geldt dat de tweejaarsrentes hoger liggen dan de tienjaarsrentes. De rentecurves zijn daarmee invers.

Na twee zware jaren voor obligatiecategorieën, met fikse rentestijgingen, lieten deze categorieën in 2023 een beter jaar zien. Dat kwam met name door het sterke herstel in de laatste twee maanden van 2023. Staatsobligaties realiseerden een positief rendement. Bedrijfsobligaties deden het beter dan staatsobligaties vanwege het dalen van de risico-opslagen gedurende 2023, wat werd gedreven door de hoop op een zachte landing van de economie. Risicovollere high-yieldbedrijfsobligaties deden het hierbij beter dan kredietwaardigere investment-gradebedrijfsobligaties.

Valuta

De Amerikaanse dollar (-3%) en het Britse pond (+2%) waren in 2023 relatief stabiel ten opzichte van de euro. De Japanse yen (-11%) daalde in 2023 wel significant ten opzichte van de euro, onder meer doordat de korterenteniveaus in Japan nauwelijks zijn opgelopen, in tegenstelling tot die in bijvoorbeeld de Verenigde Staten en de eurozone.

Portefeuilleposities en rendementen

Voor de uitvoering van het vermogensbeheer worden vermogenscategorieën toegewezen aan de matchingportefeuille of de rendementsportefeuille. In de matchingportefeuille worden categorieën opgenomen die vooral meebewegen met de rente, zodat ze bijdragen aan het afdekken van het renterisico. In de rendementsportefeuille worden de overige categorieën opgenomen. Deze zijn vooral gericht op extra rendement bovenop de rente.

Het strategisch beleid resulteert in een matchingportefeuille van 20% en een rendementsportefeuille van 80%. De strategische wijziging in de aandelenallocatie naar ontwikkelde landen versus opkomende landen in het jaarbeleid 2023 ten opzichte van het strategisch beleid wordt hierna in de paragraaf Aandelen toegelicht.

In onderstaande tabel tonen we de posities en rendementscijfers van de beleggingscategorieën binnen de portefeuille, afgezet tegen de bijbehorende benchmarks. Het totale beleggingsrendement wordt ook beïnvloed door het allocatie-effect. De allocatie naar een vermogenscategorie of -portefeuille wijkt gedurende het jaar af van de doelallocatie, bijvoorbeeld als gevolg van marktbevingen. Dit wordt uit praktische overwegingen binnen een bandbreedte geaccepteerd. Als over zo'n categorie die afwijkt een relatief hoog of laag rendement wordt gerealiseerd draagt dat positief of negatief bij aan het rendement. Dit komt tot uitdrukking in het totale rendement, dat daardoor kan afwijken van de gecombineerde rendementen van de beleggingscategorieën en -portefeuilles. Hoe groter de rendementsbewegingen gedurende het jaar hoe groter dit allocatie-effect.

2023	Allocatie strategisch beleid	Allocatie beleid 2023	Rendement portefeuille	Rendement benchmark
	(in %)	(in %)	(in %)	(in %)
matchingportefeuille	20	20	7,7	6,3
swaps, staatsobligaties, liquiditeiten	20	20		
rendementsportefeuille	80	80	8,1	8,6
aandelen ontwikkelde landen	31,5	28	21,1	18,9
aandelen opkomende landen	3,5	7	1,8	6,1
niet-genoteerd onroerend goed ¹	12,5	11,5	-9,6	-9,6
beursgenoteerd onroerend goed ²	2,5	2,5	n.v.t.	6,0
infrastructuur ³	0	1	-44,6	-44,6
vastrentende waarden bedrijfsobligaties	12,5	12,5	8,3	8,2
vastrentende waarden hypothecaire leningen	10	10	4,2	4,2
vastrentende waarden hoogrentende landen	5	5	8,7	8,1
vastrentende waarden hoogrentende onderhandse leningen	2,5	2,5	10,7	11,4
totaal ⁴	100	100	8,8	9,0

¹ Bij illiquide categorieën, zoals niet-genoteerd onroerend goed, hypotheek en infrastructuur, wordt op jaarbasis het rendement van de benchmark gelijkgesteld aan dat van de portefeuille

² Deze categorie is niet ingevuld in 2023

³ Per ultimo 2023 is de allocatie naar infrastructuur 0,37%; deze belegging wordt afgebouwd

⁴ Inclusief valuta-afdekking

Matchingportefeuille: afdekking renterisico

Pensioenkring Arcadis loopt via de waardering van zijn technische voorzieningen ("verplichtingen") een risico bij veranderingen in de rente. Dit renterisico wordt voor 60% afgedekt op basis van de marktrente. De afdekking heeft grotendeels plaatsgevonden met behulp van vastrentende beleggingen in de matchingportefeuille: staatsobligaties, renteswaps en geldmarktfondsen. Daarnaast dragen ook beleggingen in bedrijfsobligaties en hypotheek aan de afdekking bij. De feitelijke afdekking per ultimo 2023 bedroeg 59,3%. Die afwijking valt binnen de toegestane bandbreedte.

In 2023 is de swaprente op looptijden tot en met 30 jaar gedaald, waardoor het resultaat van zowel het af te dekken deel van de verplichtingen (6,3%) als de matchingportefeuille (7,7%) positief was. Het curvebeleid heeft positief bijgedragen aan de relatieve performance van 1,4 procentpunt van de matchingportefeuille ten opzichte van de benchmark. In dit curvebeleid is de renteafdekking vooral gericht op de middellange looptijden van 20 en 30 jaar.

Aangezien de rente op de 50-jaars looptijd per saldo vrijwel gelijk is gebleven, en de rente op de 20-jaars en 30-jaars looptijden is gedaald, heeft het curvebeleid positief bijgedragen aan het resultaat van de matchingportefeuille en daarmee aan de dekkingsgraad. Verder wordt het resultaat ook beïnvloed door de staat/swap spread en doordat voor de renteafdekking een bandbreedte is vastgesteld, waarbinnen deze mag bewegen.

Doordat het renterisico niet volledig wordt afgedekt, beweegt de dekkingsgraad nog steeds mee met rentebewegingen. Dit heeft in 2023 geleid tot een negatieve bijdrage aan de dekkingsgraad. In de paragraaf Risicomanagement hebben we de gevoeligheid van de dekkingsgraad voor rentebewegingen in een tabel in beeld gebracht.

Rendementsportefeuille:

In 2023 hebben alle beleggingscategorieën, behalve niet-genoteerd onroerend goed en infrastructuur, een positieve bijdrage geleverd aan de rendementsportefeuille van Pensioenkring Arcadis. Het beleggingsresultaat van de rendementsportefeuille werd met name bepaald door de beleggingscategorieën aandelen en vastrentende waarden.

Eind 2023 hebben we besloten om de strategische regioverdeling voor de categorie aandelen met 80% ontwikkelde landen en 20% opkomende landen te wijzigen naar respectievelijk 90% en 10%, vanwege geopolitieke risico's en een ongewenste concentratie naar China en Taiwan. Deze wijziging is begin 2024 geïmplementeerd. Binnen aandelen ontwikkelde landen is de strategische regioverdeling ongewijzigd: 50% Noord-Amerika, 40% Europa en 10% Pacific.

Aandelen ontwikkelde landen

De afgelopen jaren hebben we stappen gezet in het doorvoeren van het MVB-beleid, specifiek ten aanzien van de Sustainable Development Goals (SDG's) en CO₂-reductie. Hierdoor beleggen we bijvoorbeeld meer in gezondheidszorg en minder in energiebedrijven. We vergelijken onze resultaten met een aandelenindex waarin geen ESG-keuzes zijn opgenomen.

De categorie aandelen ontwikkelde landen behaalde in 2023 een rendement van 21,1% versus 18,9% van de benchmark, een positief relatief resultaat van 2,2 procentpunt ten opzichte van de benchmark vanwege de ESG-factor. De portefeuille aandelen ontwikkelde landen bestaat voor 80% uit een tweetal passieve aandelenfondsen en voor 20% uit een tweetal actieve aandelenmanagers met een specifieke ESG opdracht. De passieve aandelenfondsen hebben in 2023 sterk beter gepresteerd dan de benchmark dankzij de fors positieve bijdrage van de ESG-factor. Daarentegen hebben de actieve managers een sterke underperformance laten zien ten opzichte van de brede benchmark, vanwege geconcentreerde portefeuilles met een onderweging naar Amerika, een onderweging naar de IT-sector en een overweging naar gezondheidszorg. Gezamenlijk liet de categorie een beter resultaat zien dan de benchmark.

Aandelen opkomende landen

De categorie aandelen opkomende landen kende een positief absoluut resultaat van 1,8%. Ten opzichte van de brede benchmark (6,1%) werd een negatief relatief resultaat geboekt van -4,3 procentpunt vanwege de negatieve bijdrage van de ESG-factor. Sinds eind juli 2022 wordt een passief beleggingsfonds ingezet dat nadrukkelijker rekening houdt met onze specifieke keuzes op het gebied van MVB (de SDG's en CO₂-reductie). De negatieve bijdrage van de ESG-factor kan worden toegeschreven aan het succes van enkele technologiebedrijven in 2023, die werden uitgesloten vanwege controverses en hoge emissies.

Onroerend goed en infrastructuur

De categorie vastgoed had het ook in 2023 moeilijk. Ondanks de langjarige koppeling van huren met inflatie hadden de opgelopen renteniveaus en kredietvoorwaarden van banken de overhand bij de waardeontwikkelingen van niet-beursgenoteerd vastgoed. Dit had als gevolg dat niet-beursgenoteerd vastgoed gedurende het jaar 2022, toen renteniveaus sterk toenamen, nog onvoldoende gehervastgesteld was. De afwaardering van vastgoedobjecten zette gedurende 2023 door, wat leidde tot een negatief rendement voor Europees niet-beursgenoteerd vastgoed en Nederlandse woningen. Niet-genoteerd vastgoed heeft in 2023 een rendement van -9,6% laten zien.

De categorie beursgenoteerd onroerend goed was niet ingevuld in 2023. Dit allocatie-effect heeft bijgedragen aan de relatieve underperformance van de rendementsportefeuille vanwege de positieve performance van de benchmark beursgenoteerd onroerend goed (6%).

In 2023 heeft de beleggingscategorie infrastructuur een fors negatief resultaat van -44,55% genoteerd. Dit betreft een kleine restpositie in de portefeuille; door de lage weging van 0,37% in de portefeuille was de bijdrage aan het portefeuilleresultaat gering (-0,17%). Dit negatieve resultaat kan met name worden toegeschreven aan de rentestijging en de naar beneden bijgestelde verwachtingen voor de kring.

Vastrentende waarden

De vastrentende portefeuille (bestaande uit bedrijfsobligaties, hypotheeklen en hoogrentende landen) rendeerde in 2023 in lijn met de benchmark. Na twee zware jaren met fikse rentestijgingen lieten deze categorieën in 2023 betere resultaten zien, met name dankzij het sterke herstel in de laatste twee maanden van 2023. Bedrijfsobligaties rendeerden met 8,3% goed vanwege het dalen van de risico-opslagen gedurende 2023, wat werd gedreven door de hoop op een zachte landing van de economie. Hoewel de risicopremie bij hypotheeklen licht toenam in het afgelopen jaar, werd dit gecompenseerd door de daling van de rente. Deze daling had een grotere impact dan de stijging van de risicopremie, waardoor het totale rendement van hypotheeklen 4,2% positief was. In 2023 was het rendement op staatsobligaties van opkomende landen sterk positief met 8,7% versus 8,1% van de benchmark, wat enerzijds te danken was aan een goedkopere dollar en anderzijds aan een afname van de risico-opslagen en rentevergoedingen als gevolg van de dalende inflatie en de verwachting van een zachte landing.

Valuta-afdekking

Voor Pensioenkring Arcadis dekten we in 2023 het valutarisico van de Amerikaanse dollar en het Britse pond voor 75% af. Vanaf 2023 dekken we de Japanse yen niet meer af, gezien de beperkte exposure naar deze valuta. Zodra de euro sterker wordt ten opzichte van andere valuta zullen die beleggingen omgerekend naar euro's in waarde dalen. Doordat het valutarisico voor 75% wordt afgedekt, wordt zo'n waardedaling grotendeels gedempt. In 2023 is de euro sterker geworden ten opzichte van de dollar maar gedaald ten opzichte van het Britse pond. Gegeven de grotere blootstelling naar de Amerikaanse dollar in vergelijking met het Britse pond, had de valuta-afdekking in 2023 een dempend effect op de waardedaling. Daarmee had ze een positief effect.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Binnen Pensioenkring Arcadis hebben we in 2023 verdere stappen ondernomen om het MVB-beleid te implementeren in de beleggingsportefeuille. Voor de categorieën aandelen, beursgenoteerd onroerend goed, bedrijfsobligaties, hypotheeklen, staatsobligaties opkomende landen en staatsobligaties wordt belegd in oplossingen die rekening houden met ons MVB-beleid. Hiermee sluiten we beleggingen uit in controversiële wapens, tabak, de grootste CO₂-uitstoters en bedrijven die in strijd met de United Nations Global Compact opereren of een slechte governance hebben.

In 2023 hebben we op het vlak van MVB de volgende stappen gezet:

- In 2023 hebben we het landenbeleid ingevoerd in de categorie staatsobligaties opkomende landen. Hiermee beleggen we niet meer in landen met een ondemocratisch regime of in landen waar mensenrechten worden geschonden conform objectieve kaders. Het landenbeleid wordt beschreven in ons MVB-beleid;
- In de categorie bedrijfsobligaties investment grade hebben we een nieuwe actieve duurzame manager toegevoegd aan de portefeuille. Deze manager is geselecteerd aan de hand van de afweging tussen de factoren rendement, risico, kosten, ESG en governance;
- In 2023 hebben we de focus gelegd op ESG-risicobeheer, waardoor we periodiek zicht hebben op de belangrijkste duurzaamheidsrisico's in de portefeuille. Uit deze monitoring kwam naar voren dat we in de categorie aandelen opkomende landen nog een stap dienen te zetten in de portefeuille. In deze categorie werden geen staatsondernemingen in controversiële landen uitgesloten, wat niet in lijn is met het landenbeleid. Ook werd het aantal beleggingen met een MSCI ESG CCC-rating niet passend bevonden vanuit het oogpunt van ESG-risicobeheer, vanwege issues met CO₂-uitstoot, bedrijfsethiek (fraude) en werkomstandigheden. Begin 2024 is een verbeterstap gezet.

CO₂-uitstoot

Broeikasgasuitstoot (zoals uitstoot van CO₂ en methaan) wordt weergegeven in CO₂e, waarbij de e voor equivalenten staat. Dit betekent dat de impact van broeikasgassen wordt omgerekend naar tonnen CO₂. Hierna wordt ter vereenvoudiging alleen naar CO₂-uitstoot verwezen.

CO₂-reductiedoelstelling

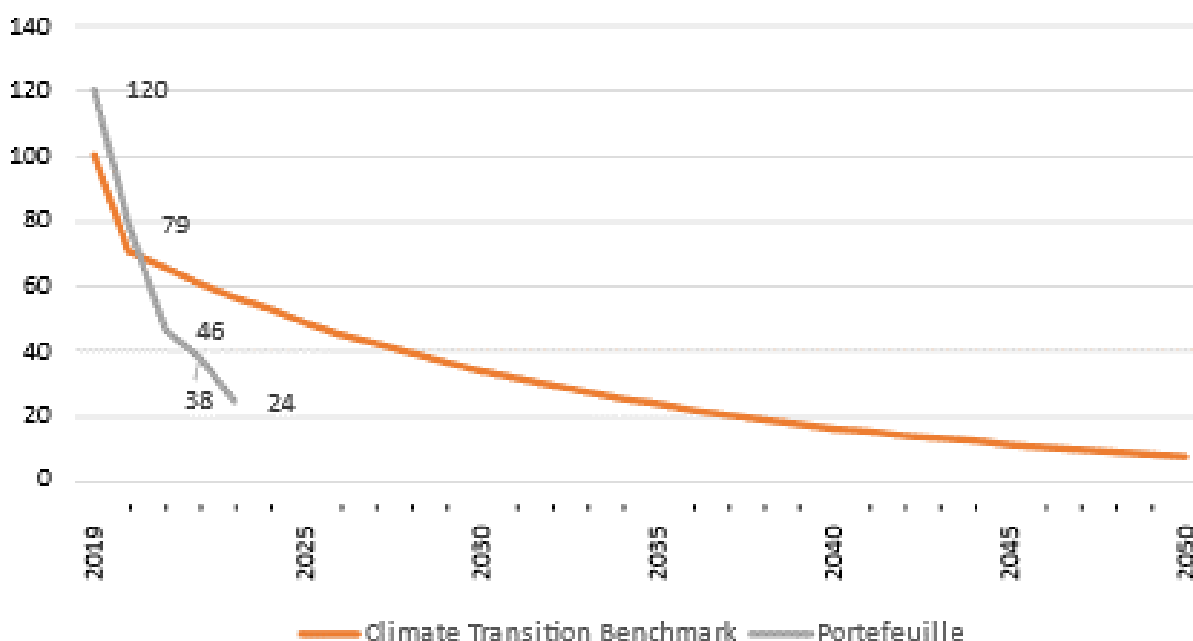
HNPF heeft een CO₂-reductiedoelstelling vastgesteld waarbij we de Climate Transition Benchmark (CTB) van de Europese Unie voor de categorieën aandelen, bedrijfsobligaties en beursgenoteerd vastgoed tezamen als richtlijn hanteren. Dat houdt in dat de CO₂-uitstoot van de portefeuille ten opzichte van de brede marktindices (bijvoorbeeld de MSCI Wereld index) met 30% moet zijn verminderd ten opzichte van basisjaar 2019. Daarna geldt een reductiedoel van ten minste 7% per jaar tot 2050, in lijn met klimaatdoelstellingen van Parijs.

De methodiek voor het startpunt van het CO₂-reductiepad is aangescherpt om beter aan te sluiten bij het wettelijke kader van de EU. Deze nieuwe berekeningsmethodiek houdt twee wijzigingen in:

1. Voorheen werd het startpunt bepaald aan de hand van de CO₂-uitstoot per € 1 miljoen belegd vermogen van de feitelijke beursgenoteerde portefeuille van Pensioenkring Arcadis per ultimo 2019. Vanaf dat punt werd het CTB-reductiepad gevolgd. Aangezien dit startpunt was gebaseerd op de eigen portefeuille van Pensioenkring Arcadis nam het startpunt van de CTB de verduurzamingsstappen die al vóór 2019 in de portefeuille hebben plaatsgevonden niet mee. Dat is ongewenst, omdat dergelijke verduurzamingsstappen ook hebben bijgedragen aan het verminderen van de uitstoot van de portefeuille. Om die toch in beeld te brengen, is voor het startpunt van de CTB een nieuwe berekening gemaakt. Aan de hand van de beursgenoteerde portefeuille van Pensioenkring Arcadis per ultimo 2019 wordt voor iedere beleggingscategorie de relatieve CO₂-uitstoot berekend op basis van de brede marktindices (bijvoorbeeld de MSCI World). Op basis hiervan wordt het startpunt van de CTB bepaald;
2. In onderstaande grafiek tonen we voortaan de daadwerkelijke waarden van de portefeuille en die van de CTB-lijn, in plaats van geïndexeerde waarden die starten bij 100. Dit maakt een vergelijking met andere portefeuilles eenvoudiger. In onderstaande grafiek wordt de relatieve CO₂-voetafdruk op basis van scope 1 en 2 weergegeven. Deze maatstaf geeft de CO₂-uitstoot per € 1 miljoen aan investeringen in een bedrijf weer. De maatstaf wordt berekend door de absolute emissies van het bedrijf te delen door de marktwaarde van de beursgenoteerde portefeuille.

Onderstaande grafiek laat zien dat onze CO₂-reductiedoelstelling ook in 2023 ruimschoots is behaald. De CO₂-uitstoot per € 1 miljoen belegd vermogen is voor Pensioenkring Arcadis per ultimo 2023 (24) gedaald in vergelijking met ultimo 2022 (38).

Relatieve CO₂-voetprint Scope 1 en 2

SFDR

Op 10 maart 2021 werd de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) van kracht. Deze Europese verordening stelt eisen aan informatieverschaffing over duurzaamheid. Ook pensioenfondsen vallen daaronder. Doel van de wetgeving is dat deelnemers meer inzicht krijgen in de effecten van beleggingsbeleid en beleggingsbeslissingen over duurzaamheid. Wij geven op grond van de SFDR via onze website transparant informatie over de manier waarop duurzaamheid een rol speelt in onze beleggingsbeslissingen.

De pensioenregeling van Pensioenkring Arcadis kwalificeert zich op basis van het bijbehorende MVB-beleid als een lichtgroen, of zogenaamd artikel 8-pensioenproduct onder de Europese SFDR-wetgeving, ofwel als een product dat ecologische en sociale kenmerken promoot, en waarbij de bedrijven waarin wordt belegd over goede governance beschikken. De fondsen waarin de kring belegt, hebben ook elk een eigen SFDR-classificatie. Een overzicht per beleggingscategorie is opgenomen in het hoofdstuk Maatschappelijk verantwoord beleggen op pagina 45. Een kring specifiek overzicht nemen we op in het MVB-jaarverslag 2023.

Wij gaan in 2024 verder met aanscherping en implementatie van het MVB-beleid. Onze plannen staan beschreven in de paragraaf over Maatschappelijk verantwoord beleggen op pagina 45.

Kostentransparantie

Voor de uitvoering van de regeling voor Pensioenkring Arcadis maken we diverse kosten. Deze kosten kunnen worden onderverdeeld in kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling en kosten van het vermogensbeheer.

Wij zijn transparant over de kosten die wij maken voor de pensioenuitvoering. In onderstaande toelichting op de uitvoeringskosten nemen wij de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en de AFM als uitgangspunt.

Administratieve uitvoeringskosten

De administratieve uitvoeringskosten voor Pensioenkring Arcadis bedragen voor 2023 € 1.824 duizend (2022: € 1.484 duizend).

De belangrijkste oorzaak van deze stijging zijn de (incidentele) kosten voor overgang naar het nieuwe pensioenstelsel en de transitiekosten. De administratiekostenvergoeding van de kring steeg met name door indexering van het tarief. De kosten governance bestuur en bestuursbureau stegen door het vervallen van het introductietarief per 1 juli 2023. Door voltooiing van de afschrijving op implementatiekosten daalden de overige kosten.

De AFM beveelt aan de kosten zo mogelijk te vergelijken met andere pensioenfondsen van vergelijkbare omvang en complexiteit en met een vergelijkbaar serviceniveau. Wij hebben een uitgebreide analyse gedaan en zijn hierbij tot het inzicht gekomen dat dit hiervoor in openbare bronnen onvoldoende betrouwbare en gedetailleerde informatie beschikbaar is. De kosten van het laten uitvoeren van een eigen benchmark onderzoek zijn aanzienlijk en levert in onze ogen op dit moment onvoldoende extra informatie op om deze kosten te rechtvaardigen.

Wij hebben aandacht voor beheersing van kosten. Door de kosten van overgang naar een nieuw pensioenstelsel en de hogere eisen die aan ons worden gesteld vanuit de toezichthouders verwachten wij de komende jaren een hoger kostenniveau.

Conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie is het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee in deze berekening maar hiervoor worden wel kosten gemaakt. De vermelde bedragen sluiten aan op de bedragen die zijn vermeld in de jaarrekening.

Specificatie pensioenuitvoeringskosten

Omschrijving	2023	2022
Administratiekostenvergoeding	843	724
Certificerend actuaire	33	31
Adviserend actuaire	70	87
Accountant (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	30	30
Belanghebbendenorgaan	34	18
Ondersteuning BO en werkgever (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	82	53
Toezichtkosten (DNB/AFM)	112	92
Kosten governance bestuur en bestuursbureau	316	249
Overige kosten	148	200
Aan beleggingen toegerekende kosten	-158	0
Subtotaal pensioenuitvoeringskosten exclusief incidentele kosten	1.510	1.484
Kosten overgang nieuw pensioenstelsel	59	0
Transitiekosten pensioenuitvoerder	255	0
Subtotaal incidentele kosten ¹	314	0
Totaal pensioenuitvoeringskosten inclusief incidentele kosten	1.824	1.484
Berekening kosten per deelnemer:	2023	2022
Aantal actieve deelnemers	2.356	2.354
Aantal pensioengerechtigden	2.751	2.739
Totaal aantal deelnemers	5.107	5.093
Administratieve uitvoeringskosten in euro per deelnemer	357	291

¹ Deze kosten zijn in de staat van baten en lasten verantwoord onder "overige lasten".

Kosten vermogensbeheer

De totale kosten voor vermogensbeheer in 2023 voor Pensioenkring Arcadis zijn uitgekomen op € 5.520 duizend, een daling van € 160 duizend ten opzichte van 2022 (€ 5.680 duizend). Het gemiddeld belegd vermogen is met 7,5% afgenomen en bedroeg in 2023 € 1,15 miljard tegenover € 1,24 miljard in 2022. Uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen bedragen de totale kosten vermogensbeheer 0,48%, een stijging van 0,02%-punt ten opzichte van 2022 (0,46%). Zie de volgende specificatie:

2023	Beheerkosten en overige kosten	Transactie- kosten inclusief aan- en verkoop-kosten	Totaal	Procenten van het gemiddeld totaal belegd vermogen
Kosten per beleggingscategorie	Beheerkosten			
Vastgoed	1.396		1.396	0,12%
Aandelen	564	330	894	0,08%
Vastrentende waarden	838	310	1.148	0,10%
Overige beleggingen				
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	2.798	640	3.438	0,30%
Kosten overlay (LDI-gerelateerde) beleggingen ¹	474	60	534	0,05%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	3.272	700	3.972	0,35%
	Overige kosten			
Kosten vermogensbeheer bestuur en bestuursbureau	109		109	0,01%
Kosten fiduciair beheer	964		964	0,08%
Bewaarloon	93		93	0,01%
Advieskosten vermogensbeheer				
Overige kosten	382		382	0,03%
Totaal overige vermogensbeheerkosten	1.548		1.548	0,13%
Totaal kosten vermogensbeheer	4.820		5.520	0,48%

¹ Kosten overlay beleggingen zijn kosten voor LDI-gerelateerde beleggingen inclusief beleggingsinstrumenten, die worden gebruikt voor LDI-uitvoering

Totale kosten vermogensbeheer

De totale kosten vermogensbeheer zijn vastgesteld op look through basis en bestaan uit zowel directe kosten ('zichtbare' kosten, die op factuurbasis worden betaald) als uit indirecte kosten ('niet zichtbare' kosten voor vermogensbeheer of transacties, die verwerkt zijn in het rendement). Deze totale kosten zijn gestegen van 0,46% in 2022 naar 0,48% in 2023.

De totale kosten vermogensbeheer van 0,48% in 2023 zijn onder te verdelen in drie componenten; (1) beheerkosten (0,28%), (2) overige vermogensbeheerkosten (0,13%) en (3) transactiekosten (0,06%):

- Beheerkosten

De 'beheerkosten' zijn de kosten voor het portefeuillebeheer door vermogensbeheerders ofwel de lopende kosten voor alle beleggingsfondsen in de portefeuille. In de lopende kosten zijn eventuele kortingen (rebates) al verrekend. Als maatstaf voor de beheerkosten van de beleggingsfondsen wordt de Ongoing Charges Figure (OCF) gehanteerd. De OCF bevat de beheervergoeding plus administratiekosten, accountantskosten, custodykosten, kosten voor securities lending etcetera die door het beleggingsfonds worden gemaakt. Beleggingsfondsen publiceren de OCF in het jaarverslag. Voor nieuwe fondsen waarvoor nog geen OCF beschikbaar is, wordt een schatting gebruikt. Indien een beleggingsfonds geen OCF maar Total Expense Ratio (TER) rapporteert, wordt deze maatstaf gebruikt.

De beheerkosten in 2023 bedragen € 3.272 duizend, een stijging van € 315 duizend ten opzichte van 2022 (€ 2.957 duizend). Ten opzichte van 2022 (0,24%) zijn deze kosten in percentage van het vermogen in 2023

met 0,04%-punt gestegen naar 0,28%. Dit komt door een groter gewicht van de duurdere beleggingscategorie niet-beursgenoteerd vastgoed in de portefeuille, als ook een groter gewicht van de duurdere impact managers bij aandelen ontwikkelde landen en doordat het gemiddeld belegd vermogen afnam.

- Medio 2022 zijn de beleggingen in niet-genoteerd onroerend goed van de verschillende kringen van HNPF samengebracht in de HNPF Private Real Estate Pool. De hogere beheerkosten op deze beleggingscategorie worden met name veroorzaakt door het toevoegen van duurdere fondsen in de sector logistiek vastgoed en de intensievere monitoring die is afgesproken met de beheerder. Deze hogere beheerskosten waren in 2022 van toepassing op het tweede half jaar en in 2023 over een geheel jaar. Dit heeft geen effect gehad op de transactiekosten.
- Ook zijn medio 2022 twee nieuwe impact managers toegevoegd aan de aandelenportefeuille ontwikkelde landen. Dit heeft geleid tot hogere beheerkosten in de tweede helft van 2022 en in 2023 over een geheel jaar.
- Overige vermogensbeheerkosten
Dit zijn kosten die zijn gemaakt voor onder andere kosten vermogensbeheer pensioenfondsen en bestuursbureau, de bewaarbank, de beleggingsadministratie en fiduciair management. Deze overige vermogensbeheerkosten bedroegen in 2023 € 1.548 duizend en zijn in 2023 gestegen met € 148 duizend ten opzichte van € 1.400 duizend in 2022. Een deel hiervan zijn vaste kosten, die in 2023 relatief zijn gestegen van 0,11% in 2022 naar 0,13% in 2023 vanwege de stijging van de kosten bestuur en bestuursbureau en een daling van het gemiddeld belegd vermogen van de kring.
- Transactiekosten
De transactiekosten bestaan uit gefactureerde toe- en uittredingskosten en aan- en verkoopkosten van individuele titels. De transactiekosten bedroegen in 2023 € 700 duizend (2022: € 1.323 duizend) ofwel 0,06% van het vermogen. De transactiekosten zijn gedaald ten opzichte van het relatief hoge niveau 0,11% in 2022 met veel portefeuillemwijzigingen.

Kosten	2023	2022	2021
Beheerkosten	0,28%	0,24%	0,23%
Overige kosten	0,13%	0,11%	0,10%
Transactiekosten	0,06%	0,11%	0,05%
Totaal	0,48%	0,46%	0,38%

HNPF maakt jaarlijks een analyse van de vermogensbeheerkosten ten opzichte van de markt. De meest recente beschikbare informatie is over 2022 en geeft het beeld dat de vermogensbeheerkosten exclusief transactiekosten voor Pensioenkring Arcadis met 0,35% van het vermogen hoger zijn dan het APF-gemiddelde in de markt van 0,30% in 2022. Gemiddeld genomen zijn de vermogensbeheerkosten exclusief transactiekosten van de pensioenmarkt 0,37% in 2022 (ca. 183 pensioenfondsen).

HNPF is met geen van haar vermogensbeheerders een overeenkomst aangegaan waarin de beheervergoeding geheel of gedeeltelijk gebaseerd is op het door de vermogensbeheerder behaalde beleggingsrendement, behalve met landbouwgrondenfonds Fagoed. Daarnaast wordt niet belegd in hedgefondsen of grondstoffen. In bovenstaand kostenoverzicht zijn alleen de kostencategorieën opgenomen die daadwerkelijk zijn gemaakt.

Na afstemming met de fiduciair over de kosten vermogensbeheer 2023 voor deze kring, is het bestuur van mening dat het niveau van de gerapporteerde kosten en de ontwikkeling daarvan gedurende het verslagjaar passend zijn bij de omvang en karakteristieken van het vermogen van deze kring. Het pensioenfonds heeft een prudent beleggingsbeleid, waarmee het bestuur beoogt het aantal transacties te beperken en de kosten laag te houden. De ambitie van het bestuur blijft om de vermogensbeheerkosten te verlagen de komende jaren.

Het bestuur wil een helder en transparant inzicht in de vermogensbeheerskosten die de kring maakt. Om die reden zijn in dit jaarverslag de kosten inzichtelijk gemaakt, dit in lijn met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

Totale kosten

De relatie tussen de verschillende kengetallen wordt in onderstaande tabel uitgewerkt.

Totale kosten ratio

2023	EUR	% gemiddeld belegd vermogen
Pensioenuitvoeringskosten	1.824	0,16%
Vermogensbeheerkosten	4.820	0,42%
Totale kosten	6.644	0,58%
Transactiekosten	700	0,06%

Risicomanagement

Risicohouding

De risicohouding van een fonds is volgens de wet “de mate waarin een fonds, na overleg met de vertegenwoordigers van werkgevers of werkgeversverenigingen, werknemers of werknemersverenigingen of beroepspensioenverenigingen en na overleg met de organen van het fonds, bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het fonds te realiseren en de mate waarin het fonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het fonds”. De risicohouding van Pensioenkring Arcadis is bij aanvang van de kring door het bestuur van Het Nederlandse Pensioenfonds overgenomen.

De mate waarin Pensioenkring Arcadis risico's accepteert, wordt kwantitatief uitgedrukt in een tweetal maatstaven:

- een maximaal vereist eigen vermogen (dit betreft de risicohouding voor de korte termijn);
- ondergrenzen voor het pensioenresultaat (dit betreft de risicohouding voor de lange termijn).

Voor de vaststelling van de kortetermijnrisicohouding hebben we in 2022 een ALM-studie laten uitvoeren om inzicht te krijgen in het verwachte verloop van de financiële positie, de premie en de toeslagen in de komende jaren. Op basis van deze ALM-studie bedraagt het vereist eigen vermogen (VEV) gemiddeld 20,7%, binnen een bandbreedte afhankelijk van marktvolatiliteit van circa 19% tot 24%. Dat is geen vaste bandbreedte: de bandbreedte ademt mee met de ontwikkeling van de rente, omdat we een wijziging van het vereist eigen vermogen als gevolg van een renteverandering niet zien als een overschrijding van de kortetermijnrisicohouding.

Als kwantitatieve maatstaf voor de risicobereidheid op de lange termijn gelden drie grenzen in de haalbaarheidstoets. Wanneer de uitkomsten van de haalbaarheidstoets niet aan de grenzen voldoen, dan dient dit te worden gecommuniceerd aan de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden en zal het bestuur met de sociale partners het gesprek moeten voeren. De grenzen hebben zodoende een signaalfunctie.

Op basis van de aanvangshaalbaarheidstoets hebben wij de volgende grenzen vastgesteld:

- Vanuit de situatie waarbij de dekkingsgraad gelijk is aan de vereiste dekkingsgraad dient de mediaan van het pensioenresultaat ten minste gelijk te zijn aan 90%;
- Vanuit de feitelijke dekkingsgraad dient de mediaan van het pensioenresultaat ten minste gelijk te zijn aan 85%;
- Vanuit de feitelijke dekkingsgraad dient de maximale afwijking ten opzichte van de mediaan in het geval van een slechtweersscenario (lees: 5e percentiel) 35% te bedragen.

Naar de mening van het bestuur zijn deze grenzen in lijn met de ambitie en de kwalitatieve risicohouding van Pensioenkring Arcadis.

Financieel crisisplan

Voor Pensioenkring Arcadis is een crisisplan opgesteld. In dit crisisplan zijn voor specifieke scenario's de te nemen stappen en maatregelen weergegeven. Aan de hand van het plan kan het bestuur handelen indien zich een van deze specifieke scenario's voordoet.

Risicomanagement

In de paragraaf Integraal risicomanagement is het algemene risicomanagementproces beschreven. Dit proces is zowel op de stichting van toepassing als op elke kring. Deel van het risicomanagementproces is een risicoraamwerk, gebaseerd op FIRM/FOCUS. Wij hebben daarin 42 risico's beschreven, gecategoriseerd naar financiële en niet-financiële risico's. De financiële risico's gelden op kringniveau. Ze worden hieronder toegelicht voor Pensioenkring Arcadis.

Financiële risico's

Binnen de kringen zijn financiële risico's geïdentificeerd gebaseerd op FIRM. De inschatting van het risico kan per kring verschillen op basis van de specifieke kenmerken van de betreffende kring. Met betrekking tot Pensioenkring Arcadis gelden risicoschattingen per risico, waarbij het brutorisico de inschatting is vóór het treffen van beheersmaatregelen en de netto-inschatting geldt nadat beheersmaatregelen genomen zijn.

Ieder kwartaal vindt een Risk Control Self-Assessment plaats, waarbij alle risico's beoordeeld worden op wijzigingen in de bruto-inschatting en de werking van de beheersmaatregelen om naar nettorisico's te komen.

Toelichting financiële risico's

Renterisico

Onze definitie voor dit risico is: "Het risico dat ontwikkelingen in de rente een ongewenst effect hebben op de dekkingsgraad door een mismatch in rentegevoeligheid van de beleggingen versus rentegevoeligheid van de verplichtingen".

Onder het Financieel Toetsingskader (FTK) dat per 2007 is ingevoerd, is het verschil in renterisico tussen beleggingen en verplichtingen van belang. Dit wordt veroorzaakt door het verschil in de gemiddelde looptijd van de beleggingen (kort) versus de verplichtingen (lang). Hierdoor zijn verplichtingen meer rentegevoelig en dat betekent een risico voor de ontwikkeling van de dekkingsgraad in het geval dat de rente gaat dalen.

We beheersen dit risico door het renteafdeckingsbeleid, dat door het toevoegen van beleggingen met lange looptijden is gericht op het reduceren van het renterisico tussen beleggingen en verplichtingen. De afdekking vindt plaats op basis van de zuivere RTS, dus zonder toepassing van de UFR.

Voor het gewenste renteafdeckingsniveau is het noodzakelijk om derivaten (onder andere renteswaps) in te zetten. Het beleid voor het gebruik van derivaten is vastgelegd in het beleggingsbeleid.

We schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Valutarisico

Onze definitie voor dit risico is: "Het risico op ongewenste effecten van fluctuaties in de koersen van vreemde valuta".

We beheersen dit risico door het valuta-afdeckingsbeleid, dat is gericht op het reduceren van het valutarisico. In Pensioenkring Arcadis wordt het valutarisico van de Amerikaanse dollar en het Britse pond voor 75% afgedekt. De afdekking wordt gerealiseerd via een portefeuille van valutatermijncontracten, derivaten waarmee op termijn valuta's kunnen worden ge- of verkocht. Het valutarisico voor zakelijke waarden in opkomende markten wordt niet afgedekt.

We schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Inflatierisico

Onze definitie voor dit risico is: "Het risico dat door inflatie de pensioenaanspraak aangetast wordt".

De toeslag is voorwaardelijk, dus strikt genomen is er geen inflatierisico. Binnen Pensioenkring Arcadis heeft Het Nederlandse Pensioenfonds de ambitie om als toeslag de prijsinflatie toe te kennen.

Marktrisico

Onze definitie voor dit risico is: "Het risico dat de waarde van de beleggingen daalt als gevolg van veranderingen in de marktfactoren". Beleggingscategorieën met een hoog risico, zoals zakelijke waarden, stijgen en dalen door

omstandigheden in de markten waarin wordt belegd. Dit risico wordt enerzijds geaccepteerd omwille van het behalen van rendement en anderzijds zo veel mogelijk beheerst door de beleggingen te spreiden over meerdere markten.

Het beleid op het gebied van marktrisico is vastgesteld in het strategische beleggingsbeleid van iedere kring, op basis van een ALM-studie en goed huisvaderschap. In de vermogensbeheerovereenkomsten is vastgelegd door welke partij en op welke wijze (spreiding en soorten beleggingen) het vermogen belegd dient te worden.

In de fiduciaire beheerovereenkomst ligt vast dat de fiduciair manager intensiever informatie verstrekt tijdens een financiële crisis. Daarnaast is in de overeenkomst vastgelegd dat de fiduciair manager in samenwerking met het bestuur en de beleggingsadviescommissie alternatieve maatregelen kan overwegen om schade en risico's tijdens een crisis te beperken.

Scenario's dekkingsgraad voor markt- en marktrenterisico per eind 2023

In onderstaande tabel geven we de gevoeligheid van de dekkingsgraad weer voor het rente- en aandelenrisico als die risico's zich gecombineerd voordoen. Hierbij wordt verondersteld dat alle andere factoren onveranderd blijven. De aandelenrendementen worden hierbij schoksgewijs tussen de -25% en +25% aangepast. De rente wordt schoksgewijs tussen de -1% en +1% aangepast.

Gevoeligheidsanalyse dekkingsgraad (toezicht, in %)			
	Zakelijke waarden	Zakelijke waarden	Zakelijke waarden
Delta rente	-25%	0%	25%
-1,00%	95,6	107,5	119,3
-0,50%	99,9	113,0	126,1
0,00%	104,2	118,6	133,0
0,50%	108,6	124,3	140,0
1,00%	113,1	130,1	147,2

Wij schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Liquiditeitsrisico

Onze definitie voor dit risico is: "Het risico dat er onvoldoende liquide middelen voorhanden zijn om aan de kortetermijnverplichtingen te voldoen en dat de kring hierdoor onder andere gedwongen wordt om assets te verkopen".

Voor de korte tot middellange termijn is voorzien dat de premie-inkomsten van Pensioenkring Arcadis kleiner zijn dan de uitkeringen. Daardoor bestaat een liquiditeitsrisico dat dient te worden beheerst. Hierbij gaat het erom dat Pensioenkring Arcadis tijdig aan zijn verplichtingen kan voldoen. De portefeuille is bovendien grotendeels belegd in dagelijks of wekelijks verhandelbare beleggingen.

Bij de vaststelling van het strategisch beleggingsbeleid en de inzet van rente- en valutaderivaten wordt rekening gehouden met stressscenario's en periodiek wordt een stresstest uitgevoerd om te inventariseren of Pensioenkring Arcadis bij een zwaarweerscenario voldoende cash of ander onderpand kan leveren. Indien het liquiditeitsrisico te groot wordt, moeten we overwegen om de portefeuille aan te passen.

We schatten het brutorisico in als gemiddeld, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Kredietrisico

Onze definitie voor dit risico is: "Kredietrisico (ofwel tegenpartijrisico) is het risico dat tegenpartijen niet aan hun overeengekomen verplichtingen ten opzichte van Pensioenkring Arcadis kunnen voldoen".

Pensioenkring Arcadis loopt kredietrisico in de beleggingsportefeuille door de staats- en bedrijfsobligaties waarin wordt belegd en de aangegane swaps met tegenpartijen. Alleen partijen met een degelijke kredietwaardigheid worden daarom als tegenpartij bij een derivatentransactie geaccepteerd.

We nemen de volgende maatregelen om het kredietrisico te beperken:

- Periodiek wordt geïnteriseerd met welke tegenpartijen Het Nederlandse Pensioenfonds zakendoet. Er wordt vastgesteld of en in welke mate een eventueel faillissement van deze partijen, of een samenloop van faillissementen, Pensioenkring Arcadis raakt;
- Voor de dienstverlening door vermogensbeheerders zijn standaardcontracten inclusief duidelijke opdrachtverlening opgesteld;
- Indien noodzakelijk worden per (soort) tegenpartij en over het totaal limieten vastgesteld en wordt het stellen van onderpand vereist voor rente- en valutaderivaten;
- In rapportages en in de jaarrekening wordt een overzicht opgenomen van de grootste concentratierisico's;
- Het beleid omtrent kredietrisico is vastgelegd in het strategische beleggingsbeleid.

We schatten het brutorisico in als gemiddeld, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Verzekeringstechnische risico's

Onze definitie voor dit risico is: "Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product".

De belangrijkste risico's in dit kader zijn het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico.

Wij verzekeren alleen risico's die de kring niet zelf kan dragen. De behoefte van Pensioenkring Arcadis is het grootst op het gebied van nabestaandenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen. Voor Pensioenkring Arcadis past een herverzekeringcontract met een stoplossconstructie het beste.

We schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Vooruitblik 2024

Financiële markten

We verwachten dat de groei in 2024 laag zal zijn, vooral in de eerste helft van het jaar, en dat inflatie verder kan dalen. Rentestijgingen, over de afgelopen jaren, hebben nog niet geheel hun weerslag gehad op economieën. Voorlopende indicatoren bevestigen het zicht op zwakke groei. In de eurozone en het Verenigd Koninkrijk duiden recente economische cijfers op voortdurende stagnatie of lichte krimp.

Een positieve kant van dalende inflatie is dat daarmee de druk op de koopkracht van de consument afneemt. Als centrale banken in de loop van 2024 de rentes verlagen, zal dat het economisch herstel in gang zetten. Daarbij zijn arbeidsmarkten structureel krappere geworden. Bedrijven zijn daardoor terughoudend in het ontslaan van werknemers, wat inkomens van consumenten ondersteunt.

In opkomende markten blijven China, Zuid-Korea en Taiwan in de eerste helft van het jaar last houden van de zwakke industriële cyclus. De Chinese economie zucht onder problemen in de vastgoedsector, een laag consumentenvertrouwen en minder vraag naar consumptiegoederen wereldwijd. De overheid is terughoudend met het grootscheeps stimuleren van de economie. We verwachten daarmee geen versnelling van de Chinese economie, die moeite zal hebben om de groei-doelstelling van het afgelopen jaar van rond de 5% te evenaren.

Een mogelijke escalatie tussen China en Taiwan kan de al complexe economische situatie verder verslechteren. Taiwan speelt een cruciale rol in de wereldwijde productie van halfgeleiders. Een conflict tussen de twee landen zal leiden tot aanzienlijke tekorten, stijgende prijzen en vertragingen in de productie. Dit kan de wereldeconomie onder druk zetten en de vooruitzichten voor 2024 verslechteren.

Ontwikkeling financiële positie

Voor Pensioenkring Arcadis waren pensioenverlagingen in 2023 niet aan de orde. De actuele dekkingsgraad van de kring is in het eerste kwartaal van 2024 met 3,1% gedaald van 118,6% naar 121,7%. De beleidsdekkingsgraad is in het eerste kwartaal van 2023 met 1,5% gedaald van 123,7% naar 122,2%.

Toeslagverlening 2024

In het huidige beleid van de kring is de dekkingsgraad eind 2023 bepalend voor een besluit over eventuele (gedeeltelijke) indexatie op 1 juli 2024. In 2024 kunnen we geen gebruik meer maken van de versoepelde indexatieregels. We hebben besloten geen gebruik te maken van het transite-FTK, waardoor toeslagverlening alleen kan plaatsvinden op basis van het FTK.

Eind 2023 bedroeg de beleidsdekkingsgraad van Pensioenkring Arcadis 123,7%. Het besluit over toeslagverlening wordt genomen na vaststelling van de jaarrekening.

Het nieuwe pensioenstelsel

Op 1 juli 2023 is de Wet toekomst pensioenen in werking getreden. Uiterlijk op 1 januari 2028 moet alle toekomstige pensioenopbouw vormgegeven worden op basis van het nieuwe pensioenstelsel.

Al in 2022 kozen sociale partners van Arcadis voor de solidaire premieregeling. Deze wordt naar verwachting op 1 januari 2026 ingevoerd. In de eerste helft van 2024 zijn diverse berekeningen gemaakt en worden besluiten worden genomen over eventuele compensatie en het vullen van de reserves. Aan de cao-tafel wordt de inhoud van de pensioenregeling verder uitgewerkt. Daarop volgt het invaarbesluit. Als het traject volgens plan verloopt, wordt in de tweede helft van 2024 het transitieplan vastgesteld.

Verslag van het belanghebbendenorgaan

Verslag van het belanghebbendenorgaan

Taak en werkwijze

Het belanghebbendenorgaan bestaat uit vertegenwoordigers namens de werkgever, de deelnemers en de gepensioneerden. Er zijn twee leden namens elke geleding, met dien verstande dat de wet het aantal zetels namens gepensioneerden maximeert op 25% van het totaal. Pensioenkring Arcadis heeft relatief veel gepensioneerden in het deelnemersbestand. Er wordt veel waarde gehecht aan verbinding met deze groep. Daarom is, naast een formeel lid, ook een plaatsvervangend lid toegelaten tot het belanghebbendenorgaan. Het plaatsvervangend lid neemt deel aan de vergaderingen. Bij afwezigheid van het formele lid is het plaatsvervangend lid stemgerechtigd. Breun Breunissen, formeel lid namens de pensioengerechtigden, is voorzitter van het belanghebbendenorgaan.

Het belanghebbendenorgaan heeft verschillende bevoegdheden, die zijn vastgelegd in de statuten van het fonds. Het bestuur en de raad van toezicht leggen verantwoording af aan de belanghebbendenorganen en de vergadering van belanghebbendenorganen over het beleid en de uitvoering hiervan. Het belanghebbendenorgaan beoordeelt het handelen van het bestuur aan de hand van de jaarrekening, het jaarverslag en andere informatie en rapporteert over zijn bevindingen in het jaarverslag.

Het belanghebbendenorgaan heeft zowel advies- als goedkeuringsrechten bij de belangrijkste vraagstukken van de eigen pensioenkring. Het heeft bijvoorbeeld goedkeuringsrechten bij het premiebeleid, het strategisch beleggingsbeleid en het indexatie-/kortingsbeleid. In het nieuwe stelsel zijn daar de goedkeuringsrechten bij de risicodelingsreserve en toedelingsregels, de solidariteitsreserve, invaren en compensatie uit het vermogen bijgekomen. Adviesrechten zijn er onder meer bij het pensioenreglement, de uitvoeringsovereenkomst, de ABTN en de kringbegroting.

Verder bewaakt het belanghebbendenorgaan conform de wet en de Code Pensioenfondsen of het bestuur de uitvoeringsovereenkomst en het pensioenreglement juist uitvoert. Ook bewaakt het belanghebbendenorgaan of het bestuur de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden evenwichtig afweegt. Het belanghebbendenorgaan waarborgt dat de leden ten opzichte van de achterban en van elkaar onafhankelijk en kritisch kunnen opereren.

Ontwikkelingen in de samenstelling van het belanghebbendenorgaan

Per 1 januari 2023 is het lidmaatschap van Gwenn van der Schee aan het belanghebbendenorgaan namens de deelnemers beëindigd in verband met uitdiensttreding bij Arcadis. Na verkiezingen is Frits Creemer op 11 april 2023 door de deelnemers gekozen als haar opvolger. Het bestuur heeft Frits Creemer tot lid van het belanghebbendenorgaan benoemd onder voorbehoud van goedkeuring van DNB én onder voorbehoud van het behalen van het diploma Geschiktheid Pensioenfonds niveau A. In 2022 is Margriet de Langen voorgedragen als lid van het belanghebbendenorgaan namens de werkgever. In verband met een nieuwe functie binnen Arcadis en de onverenigbaarheid van haar werkzaamheden met het lidmaatschap van het belanghebbendenorgaan heeft Arcadis Ellis Heijboer in 2023 in haar plaats voorgedragen als lid namens de werkgever. Ellis is op 31 oktober 2023 door het bestuur benoemd onder voorbehoud van goedkeuring van DNB én onder voorbehoud van het behalen van het diploma Geschiktheid Pensioenfonds niveau A. Beide nieuwe leden bereiden zich voor op hun nieuwe functie. Zij worden in 2024 voorgedragen voor toetsing door DNB. Wij wensen Frits en Ellis veel succes.

Thema's belanghebbendenorgaan 2023

In 2023 heeft het belanghebbendenorgaan vier keer vergaderd over thema's aangaande Pensioenkring Arcadis. Daarnaast is vier keer vergaderd met het bestuur, één keer met de raad van toezicht en één keer met de raad van toezicht en het bestuur samen. Het belanghebbendenorgaan is ook bijeengekomen voor twee kennissessies en een zelfevaluatie. Een delegatie van het bestuursbureau woont de vergaderingen van het belanghebbendenorgaan standaard bij.

Wet toekomst pensioenen

Met het bestuur is in 2023 diverse keren gesproken over de Wet toekomst pensioenen. Zo is in de kennissessies en bijpraatsessies bijzondere aandacht geschonken aan de inrichting van de solidaire premieregeling, de voorrangsregels, invaren en compensatie. In het Breed Overleg worden met alle betrokken partijen zoals de werkgever, de vakbonden, de ondernemingsraad, de Vereniging van Gepensioneerden Arcadis en Het Nederlandse Pensioenfonds periodiek de ontwikkelingen met betrekking tot het nieuwe pensioenstelsel besproken. In het voorjaar van 2023 is in het Breed Overleg gesproken over het wetgevingsproces, de stand van zaken van de nieuwe regeling, het hoorrecht en de (on)zekerheden in het nieuwe stelsel. In het najaar is gesproken over het uitkeringsbeleid, het solidariteitsbeleid en het beleggingsbeleid. In 2024 zullen veel besluiten moeten worden genomen. De planning is dat Arcadis op 1 januari 2026 overgaat naar de solidaire premieregeling.

Herstelplan

Op basis van het FTK had Pensioenkring Arcadis op 31 december 2022 een reservetekort. Omdat de actuele dekkingsgraad op dat moment wel boven de vereiste dekkingsgraad lag, heeft DNB aan Pensioenkring Arcadis vrijstelling verleend voor het indienen van een herstelplan in 2023.

Toeslagbesluit

Op 1 juli 2023 zijn bij Pensioenkring Arcadis de pensioenen van alle deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden verhoogd met 7,40%. Het bestuur heeft een zienswijze opgesteld waarin wordt aangegeven welke kaders worden gehanteerd bij besluitvorming inzake toeslagverlening in de periode tot de overgang naar het nieuwe stelsel. Daarbij is het uitgangspunt dat niet de randen worden opgezocht en een marge wordt aangehouden met betrekking tot de invaardekkingsgraad van circa 105%, om zo een ondergrens voor de actuele dekkingsgraad na indexatie te hanteren van ten minste 110%. Tevens is gebruikgemaakt van de tijdelijke versoepeling van de indexatieregels. Voorwaarden voor het gebruik van de tijdelijke regeling zijn:

- Sociale partners hebben een intentie tot invaren;
- De actuele en de beleidsdekkingsgraad zijn hoger dan 105%, ook na het toekennen van indexatie;
- De evenwichtigheid van het besluit moet onderbouwd worden door het inzichtelijk maken van de kwantitatieve generatie-effecten naar geboortear.

Sociale partners van Arcadis hebben hun intentie tot invaren in het nieuwe pensioenstelsel kenbaar gemaakt. Door een beleidsdekkingsgraad eind 2022 van 120% was indexatie per 1 juli 2023 (gedeeltelijk) mogelijk. De stijging van het CBS-consumenten prijsindexcijfer (alle bestedingen) van december 2022 ten opzichte van december 2021 bedroeg 9,59%. Op basis van het bestaande beleid zou per 1 juli 2023 een gedeeltelijke indexatie mogelijk zijn van 4,66%. Met de versoepelde indexatieregels, het loslaten van het toekomstbestendig indexeren en de door het bestuur gehanteerde uitgangspunten is besloten een toeslag te verlenen van 7,40%. Bij de besluitvorming hebben het bestuur en het belanghebbendenorgaan alle belangen evenwichtig gewogen, waarbij enerzijds een zo hoog mogelijke indexatie is verleend en anderzijds het risico is beperkt dat de dekkingsgraad vlak voor de overgang naar het nieuwe stelsel onder de grens zakt die benodigd is voor een goede overstap. De beleidsdekkingsgraad was eind mei inmiddels gestegen naar 123,3%.

Na besluitvorming zijn ook de juridische documenten met advies van het belanghebbendenorgaan aangepast.

Uitbesteding APFS - DPS

Vanwege het aflopen van de uitbestedingsovereenkomst tussen HNPF en a.s.r. Pensioenfonds Services (APFS) per 1 januari 2025 heeft HNPF zich georiënteerd op een alternatieve partij voor APFS. Uit deze oriëntatie is DION Pensioen Services (DPS) de beste partij gebleken. Het bestuur heeft het voorgenomen besluit genomen om de administratie van APFS over te brengen naar DPS. Het belanghebbendenorgaan is gevraagd het bestuur te adviseren over de overgang van de pensioenadministraties van Pensioenkring Arcadis van APFS naar DPS en de daaraan verbonden kosten die ten laste van de kring zullen worden gebracht. Het belanghebbendenorgaan heeft positief geadviseerd.

Premie 2024 en nieuwe rentevastperiode

Voor Pensioenkring Arcadis wordt gebruikgemaakt van premiedemping op basis van verwacht rendement. Dit verwachte rendement is opgebouwd uit een rendement op zakelijke waarden en een rendement op vastrentende waarden. Op advies van de Commissie Parameters zijn de maximale rendementen op zakelijke waarden naar beneden bijgesteld. De aangepaste rendementen zouden moeten leiden tot een stijging van de gedempte kostendeekkende premie. Als uitgangspunt voor het rendement op vastrentende waarden wordt uitgegaan van de rentetermijnstructuur (hierna: RTS) die op 30 september 2019 voor vijf jaar is vastgeklekt. Vanwege de aangepaste

rendementen voor zakelijke waarden was het eenmalig toegestaan om de RTS opnieuw vast te klikken in 2023. Het bestuur heeft hiertoe besloten. De opnieuw vastgeklikte RTS geldt voor de premiestelling van 2024 tot en met 2028 (uiterlijk tot aan de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel). De feitelijke premie was reeds vastgesteld voor de jaren tot en met 2025. Hetzelfde geldt voor de interne kostendeekkende premie. Vanaf 2026 kunnen deze worden gewijzigd, voor zover dan nog niet is overgegaan naar het nieuwe pensioenstelsel. Het belanghebbendenorgaan heeft goedkeuring gegeven aan dit besluit.

Kosten Wtp

Aan het belanghebbendenorgaan is uitgebreid inzicht verschaft in de kosten die gepaard gaan met de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel is een groot project dat zorgvuldig moet worden uitgevoerd. Daarbij is aangegeven dat de processen binnen HNPF zo efficiënt mogelijk worden uitgevoerd en dat waar mogelijk analyses en uitvoering gecombineerd worden. Hierdoor komen de kosten per kring lager uit dan als dit voor iedere kring afzonderlijk zou moeten gebeuren.

Uitvoeringsovereenkomst

Ten gevolge van het indexatiebesluit is de uitvoeringsovereenkomst aangepast, met een positief advies van het belanghebbendenorgaan. Daarnaast is in de uitvoeringsovereenkomst nu ook de werkgever Arcadis Global B.V. opgenomen.

Reglementswijziging

De wijziging van het toeslagbeleid is verwerkt in het pensioenreglement. Het belanghebbendenorgaan heeft daarover positief geadviseerd.

ABTN

In maart 2023 is de ABTN voor advies voorgelegd. Hierin zijn onder andere de fiscale grensbedragen aangepast voor 2023, alsmede de waarderingsgrondslagen van de technische voorzieningen en de premie. In juni is ook de wijziging van het toeslagbeleid verwerkt in de ABTN. Het belanghebbendenorgaan heeft daarover positief geadviseerd.

Communicatiejaarplan 2024

Het belanghebbendenorgaan heeft in 2023 een positief advies gegeven over het communicatiejaarplan voor 2024. Het plan is gebaseerd op het communicatiebeleidsplan 2024-2026 van het fonds en is uitgewerkt in een aantal concrete activiteiten en doelstellingen voor de kring in 2024. Het belanghebbendenorgaan heeft hierover positief geadviseerd. De Wtp -communicatie maakt geen onderdeel uit van het communicatiejaarplan voor 2024.

Vooruitlopend op de invoering van de nieuwe solidaire premieregeling wordt via de kringpagina en in de pensioenkrant gecommuniceerd over de stappen die worden gezet in de transitie naar de nieuwe regeling. In 2024 zal het Wtp-communicatieplan worden opgesteld.

Kringbegroting

Het belanghebbendenorgaan heeft in 2023 positief advies gegeven over de kringbegroting voor 2024.

Zelfevaluatie

In het najaar van 2023 vond de zelfevaluatie van het belanghebbendenorgaan plaats. In de afgelopen periode heeft het belanghebbendenorgaan te maken gehad met diverse wisselingen in de samenstelling. Twee nieuwe leden volgen inmiddels hun pensioenopleiding. Het belanghebbendenorgaan vindt dat het belanghebbendenorgaan als geheel in de huidige samenstelling over voldoende competenties beschikt om zijn rol goed te kunnen vervullen. De taakverdeling van de leden bij de verschillende onderwerpen zal begin 2024 worden herijkt. Er is een goede balans tussen de aandacht voor korte- en langetermijnthema's, en ook tussen grote en kleinere onderwerpen. Wel vindt het belanghebbendenorgaan het belangrijk dat het MVB-jaarverslag in 2024 explicieter geagendeerd wordt. De rolverdeling tussen alle fondsgremia is helder. De raad van toezicht heeft die rolverdeling tussen de vergadering van belanghebbendenorganen, de belanghebbendenorganen en de raad van toezicht onlangs nog helder verwoord.

Adviezen en goedkeuringen belanghebbendenorgaan Pensioenkring Arcadis 2023

In 2023 heeft het belanghebbendenorgaan goedkeuring verleend aan de volgende voorgenomen besluiten van het bestuur:

- indexatiebeleid en indexatiebesluit per 1 juli 2023 van 7,4%
- wijziging premiebeleid

Over de volgende onderwerpen bracht het belanghebbendenorgaan in 2023 positief advies uit:

- bestuursverslag 2022
- ABTN 2023
- uitbesteding naar DION Pensioen Services
- kringbegroting Pensioenkring Arcadis 2024
- communicatiejaarplan 2024
- reglementswijziging inzake toeslagverlening
- uitvoeringsovereenkomst inzake toeslagverlening en nieuwe werkgever

Bevindingen en oordeel

Bevindingen

Wij zijn uitgebreid betrokken geweest en hebben voldoende informatie gekregen om onze rol goed te kunnen vervullen en ons een oordeel te kunnen vormen over het handelen van het bestuur. De samenwerking met het bestuur in 2023 was goed en het bestuur was heel transparant over alle zaken die hebben gespeeld bij Het Nederlandse Pensioenfonds. Wij waarderen de wijze waarop het bestuur ons meeneemt in de ontwikkelingen rondom het fonds. Gezien de ontwikkelingen met betrekking tot de nieuwe pensioenregeling bij Arcadis zal 2024 voor een groot deel in het teken staan van de Wet toekomst pensioenen. Ondanks alle uitdagingen waar HNPF voor staat en de toegenomen werkdruk vragen wij blijvende aandacht voor de goede kwaliteit die het belanghebbendenorgaan gewend is. Hierin hebben wij alle vertrouwen. In dit verslag willen wij tevens van de gelegenheid gebruik maken om vertrekkend bestuurslid André van Vliet te bedanken voor zijn deskundigheid en inzet voor HNPF. Hij was vanaf de start van onze kring betrokken bij het fonds.

Oordeel

De afgelopen jaren zijn grote stappen gezet in de groei van het fonds met nieuwe aangesloten werkgevers en nieuwe kringen. Daarnaast zet het fonds vol in op de nieuwe wet en de nieuwe regelingen van alle kringen. Als belanghebbendenorgaan worden wij goed meegenomen in dit proces. Wij zijn van mening dat het jaarverslag 2023 een juiste weergave is van het gevoerde beleid en van de door het bestuur genomen besluiten.

Met het bestuur hebben wij de gestegen kosten voor de pensioenuitvoering per deelnemer besproken. Wij zijn van oordeel dat stijging verklaarbaar is door de hoge inflatie in 2023 en de voorbereidingen voor de nieuwe pensioenregeling als gevolg van de invoering van de Wet toekomst pensioenen. We blijven scherp op deze kosten letten.

Op 15 mei 2024 heeft de raad van toezicht verantwoording aan ons afgelegd. Dankzij een goede samenwerking met het bestuur, de raad van toezicht en de ondersteuning binnen het pensioenfonds hebben wij onze werkzaamheden goed kunnen uitvoeren en wij hopen dit in de komende periode op deze wijze voort te zetten.

Amersfoort, 15 mei 2024

Breun Breunissen, voorzitter
Gabe van Wijk, vice-voorzitter
Frits Creemer, aspirant-lid
Ellis Heijboer, aspirant-lid

Fer Saelman
Marcel Stuart

Reactie van het bestuur

Op 15 mei 2024 hebben wij met het belanghebbendenorgaan gesproken over het oordeel 2023.

Wij hechten zeer aan de open en constructieve samenwerking met het belanghebbendenorgaan en spreken onze waardering uit over de wijze waarop het belanghebbendenorgaan in 2023 gefunctioneerd heeft en de taken heeft uitgeoefend.

Wij hebben ook in 2023 weer goede overleggen gehad met het belanghebbendenorgaan over onder andere de toeslagverlening en wij zijn blij met de aandacht die uitgaat naar ons beleid aangaande maatschappelijk verantwoord beleggen. Binnen Arcadisis is er veel enthousiasme voor dit - ook voor ons - zo belangrijke thema. Het meedenken wordt zeer gewaardeerd.

Wij danken het belanghebbendenorgaan voor de prettige samenwerking. Speciale dank gaat ook uit naar de voorzitter van het belanghebbendenorgaan, die tevens in zijn rol als voorzitter van de vergadering van belanghebbendenorganen veel tijd heeft vrijgemaakt voor de diverse onderwerpen die hebben gespeeld, waaronder de opvolging en de herbenoeming in het bestuur. Wij zien ernaar uit de prettige samenwerking in de toekomst op dezelfde wijze voort te zetten.

Bestuursverslag Pensioenkring Cargill Bioindustrial

Algemene informatie

Doelstelling van Het Nederlandse Pensioenfonds is het verzorgen van pensioenen voor deelnemers, gewezen deelnemers en hun nabestaanden. Per 1 juli 2023 zijn de opgebouwde aanspraken van Pensioenfonds Croda in liquidatie overgebracht naar Het Nederlandse Pensioenfonds. In de Pensioenkring Cargill Bioindustrial bouwen de bij Cargill Bioindustrial B.V. in dienst zijnde werknemers, voor wie de CAO Croda Nederland van toepassing is, pensioen op.

Alle in dit hoofdstuk genoemde bedragen zijn weergegeven in duizenden euro's, tenzij anders aangegeven.

Belanghebbendenorgaan

Het belanghebbendenorgaan van al onze kringen bestaan uit vertegenwoordigers van deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers.

Samenstelling belanghebbendenorgaan Pensioenkring Cargill Bioindustrial op 31 december 2023

Naam	Functie/ geleding	Termijn	Huidige termijn eindigt op	Geboortejaar	Geslacht
I. Van Kruistum	lid namens de werknemers	1 ^e	1-7-2026	1978	v
N.H. Man	lid namens de gepensioneerden	1 ^e	1-7-2027	1947	m
J.T. Müller	vice-voorzitter namens de werknemers	1 ^e	1-7-2025	1962	m
C. Peeperkorn	lid namens de werkgever	1 ^e	1-7-2026	1961	m
W. Keijzer	lid namens de werkgever	1 ^e	1-7-2025	1957	m
C. Van 't Hof	voorzitter namens de werkgever	1 ^e	1-7-2027	1969	m

Alle leden zijn gestart per 1 juli 2023. Bij aanvang is een rooster van aftreden vastgesteld zodat voorkomen wordt dat op een zeker moment alle leden van het belanghebbendenorgaan tegelijk aftreden. Dit impliceert dat meerdere leden een eerste termijn hebben die korter is dan de gebruikelijke vier jaar.

In 2023 heeft het belanghebbendenorgaan in zijn eerste halfjaar van bestaan, twee keer zelfstandig vergaderd, twee keer met het bestuur en één keer met de raad van toezicht. Daarnaast heeft het belanghebbendenorgaan deelgenomen aan een kennissessie van het pensioenfonds en twee eigen kennissessies georganiseerd rond Wtp.

Pensioenparagraaf

Kenmerken regeling

De aangesloten werkgever kunnen binnen de kaders van Het Nederlandse Pensioenfonds en de kring de details van hun pensioenregeling invullen. Hieronder volgt een korte samenvatting van deze kaders. De precieze inhoud van de pensioenregelingen is opgenomen in het pensioenreglement.

Belangrijkste kenmerken pensioenregelingen Pensioenkring Cargill Bioindustrial

Betreft	Invulling
Type regeling	Een voorwaardelijk middelloonregeling met het karakter van een Collective Defined Contribution (CDC-)regeling.
Pensioendatum	68 jaar. De mogelijkheid wordt geboden om eerder met pensioen te gaan, hetgeen drie maanden van tevoren aangegeven moet worden.
Pensioengevend salaris (fulltime)	Het voor de deelnemer op de laatste peildatum of latere datum van indiensttreding geldende jaarlijkse bruto basissalaris vermeerderd met de vakantietoeslag, uitgaande van de voor de categorie deelnemers (waartoe de deelnemer behoort) geldende normale arbeidsduur, maar gemaximeerd tot een bedrag van € 56.195 in 2023 (€ 59.845 voor 2024).
Franchise (opbouwgedeelte)	De opbouwdrempel is voor 2023 € 16.322 (€ 17.545 voor 2024)
Opbouwpercentage ouderdomspensioen	Het beoogde opbouwpercentage is 1,845% per deelnemersjaar. De feitelijke opbouw is afhankelijk van de toereikendheid van de premie
Opbouwpercentage partnerpensioen (optioneel)	Het beoogde te bereiken partnerpensioen bedraagt 70% van het (bereikbaar) ouderdomspensioen dat de deelnemer had kunnen behalen indien hij/zij tot de AOW-gerechtigde leeftijd zou hebben deelgenomen. De feitelijke opbouw is afhankelijk van de toereikendheid van de premie.
Partnerpensioensysteem	Het partnerpensioen wordt opgebouwd. Het partnerpensioen geldt voor zowel de gehuwde als niet gehuwde partners.
ANW Pensioen	Een deelnemer kan vrijwillig kiezen voor een aanvullend ANW pensioen ter grootte van € 6.000 of € 12.000.
Opbouwpercentage wezenpensioen (optioneel)	Het beoogde te bereiken wezenpensioen bedraagt 20% van het partnerpensioen. De feitelijke opbouw is afhankelijk van de toereikendheid van de premie.
Wezenpensioensysteem	Het wezenpensioen wordt opgebouwd. De eindleeftijd van het wezenpensioen is 21 jaar. Het pensioen wordt verdubbeld bij volle wezen. Voor studerenden is de eindleeftijd 27 jaar.
Toeslagverlening	Toeslagverlening is voorwaardelijk. Een eventuele toeslag vloeit voort uit het toeslagbeleid van Pensioenkring Cargill Bioindustrial.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid in de zin van WIA van tenminste 35% en/of in de zin van WAO van tenminste 15% meer wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk premievrij voortgezet op basis van 6 klassen.

Premiebeleid

Voor de financiering van de pensioentoezegging wordt premie geheven. De werkgever is aan Het Nederlandse Pensioenfonds een premie verschuldigd voor de pensioenopbouw en voor de risicodekking, alsmede voor de uitvoeringskosten. De werkgever voldoet aan zijn financiële verplichtingen door het betalen van de premie en eventuele overige kosten. Er is geen sprake van een bijstortingsverplichting, maar ook niet van een mogelijkheid van premiekorting of premierestitutie.

Kostendeekkende premie

De door Het Nederlandse Pensioenfonds ontvangen premie voor de basispensioenregeling is toereikend als de premie gelijk is aan of hoger is dan de gedempte kostendeekkende premie. Maandelijks wordt de feitelijke premie in rekening gebracht bij de werkgever, uitgaande van de geldende premiegrondslagen.

Op kringniveau stellen we een kostendeekkende premie vast zoals bedoeld in artikel 128 van de Pensioenwet op basis van de volgende elementen:

1. koopsom voor de onvoorwaardelijke onderdelen van de pensioentoezegging;
2. solvabiliteitsopslag over premieonderdeel '1';
3. opslag voor uitvoeringskosten;
4. koopsom voor voorwaardelijke onderdelen van pensioentoezegging met inachtneming van de geformuleerde ambitie en de wijze van financieren.

Daarbij geldt dat:

- onderdeel 1; de actuariële benodigde premie voor de inkoop van de onvoorwaardelijke onderdelen uit het pensioenreglement berekend op basis van de nominale rentetermijnstructuur, zoals voorgeschreven door DNB. De vaststelling van deze koopsom geschiedt op basis van dezelfde actuariële grondslagen voor de bepaling van de technische voorzieningen. Voor de risicopremies met betrekking tot de nog niet opgebouwde aanspraken op (tijdelijk) partnerpensioen, en premievrijstelling wegens arbeidsongeschiktheid in de basismodule wordt uitgegaan van de risicopremies voor de herverzekeraar;
- onderdeel 2; een solvabiliteitsopslag die gelijk is aan het percentage vereist eigen vermogen over het premieonderdeel als beschreven onder ad 1. Gelet op het voorwaardelijke karakter en het ambitieniveau van het toeslagbeleid, wordt in de premie geen structureel element opgenomen voor toeslagen en wordt hiervoor ook niet gereserveerd;
- onderdeel 3; bij de vaststelling of de feitelijke premie toereikend is, gaat het pensioenfonds voor de uitvoeringskosten uit van de begroting van de totale uitvoeringskosten voor het nieuwe jaar. Dit bedrag wordt verminderd met de vrijval uit de kostenvoorziening als gevolg van het verrichten van uitkeringen. Als achteraf (tijdens het jaarwerk) de definitieve kostendeekkende premie wordt vastgesteld, rekening houdend met alle mutaties gedurende het jaar, wordt voor de opslag voor uitvoeringskosten uitgegaan van de werkelijke kosten;
- de feitelijke premie bevat geen onderdeel voor toeslagverlening. Bij de gedempte kostendeekkende premie worden toeslagen echter wel (mede) ingerekend in de voorwaardelijke middelloonregeling.

Gedempte kostendeekkende premie

Voor de vaststelling van de jaarlijkse pensioenopbouw stellen we een kostendeekkende premie vast op basis van de hoogste uitkomst van de volgende twee berekeningen:

1. De gedempte premie waarbij de premie voor de voorwaardelijke middelloonregeling (CDC) wordt berekend op basis van een verwacht rendement gerelateerd aan het risicoprofiel van het pensioenfonds, rekening houdend met de wettelijke vereisten en de maximale parameters volgens het Besluit financieel toetsingskader pensioenfonds.
2. De kostendeekkende premie gebaseerd op de 12-maandsgemiddelde rente per 30 september, waarbij de opslagen voor solvabiliteit en toeslagverlening nihil bedragen (dit is de "kostprijs van pensioen").

De grondslagen voor deze berekeningen worden gepubliceerd in de ABTN.

Feitelijke premie

De feitelijke premie wordt berekend als een percentage van de som van de part-time gewogen pensioengevende salarissen van alle bij Pensioenkring Cargill Bioindustrial aangesloten werknemers. Het betreffende percentage was voor kalenderjaar 2023 25,4% (2024 19,6%). Het salaris voor de bepaling van de premie is afwijkend van het pensioengevend salaris voor de opbouw. Het salaris voor de berekening van de premie is fiscaal gemaximeerd.

Vanuit de feitelijke premie wordt een storting aan het weerstandsvermogen gedaan. Deze storting is gelijk aan de hiervoor beschreven feitelijke premie * 0,2% / (1+0,2%). De premie die getoetst wordt aan de (gedempte) kostendeekkende premie is de feitelijke premie minus deze storting aan het weerstandsvermogen.

Als de feitelijke premie hoger is dan de kostendeekkende premie, kan het bestuur besluiten (een deel van) het overschot in een premie-egalisatiepot te storten. In dat geval telt die storting niet mee als feitelijke premie in de wettelijke premietoetsing. Als de feitelijke premie lager is dan de kostendeekkende premie, wordt het tekort onttrokken aan het premie-egalisatiepot. De onttrekking telt mee als feitelijke premie in de wettelijke premietoetsing, maar kan niet leiden tot een negatief depot.

Aanpassing premiebeleid 2024

Voor Pensioenkring Cargill Bioindustrial maken we in de gedempte kostendeekkende premie gebruik van demping op basis van verwacht rendement. Dit verwacht rendement is opgebouwd uit een rendement op zakelijke waarden en een rendement op vastrentende waarden. Voor het rendement op vastrentende waarden gingen we uit van de rentetermijnstructuur (hierna: RTS) die is vastgekleit op 30 september 2021. De RTS staat in principe voor een periode van vijf jaar vast. Het rendement op zakelijke waarden wordt bepaald op basis van de beleggingsmix van Pensioenkring Cargill Bioindustrial en de maximale rendementen zoals vastgesteld door de Commissie Parameters. Het rendement op zakelijke waarden is variabel en kan niet worden vastgekleit voor een vergelijkbare periode. De Commissie Parameters heeft de maximale rendementen op zakelijke waarden naar beneden bijgesteld, waardoor de gedempte kostendeekkende premie vanaf 2024 zou gaan stijgen. Vanwege de aangepaste rendementen voor zakelijke waarden werd eenmalig toegestaan om de RTS in 2023 opnieuw vast te klikken. De opnieuw vastgekleitte RTS geldt voor de premiestelling in 2024 tot en met 2028, en uiterlijk tot aan de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Het belanghebbendenorgaan heeft goedkeuring gegeven aan het besluit over het opnieuw vastzetten van de RTS.

Het opbouwpercentage voor 2024 hebben we vastgesteld op 1,845%.

Toeslagbeleid

Binnen Pensioenkring Cargill Bioindustrial bestaat de mogelijkheid de pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en de pensioenrechten van pensioengerechtigden jaarlijks per 1 juli te verhogen. De toeslag aan niet-actieve deelnemers zal vervolgens met terugwerkende kracht per 1 januari van dat jaar worden toegekend.

Toeslagverlening binnen Pensioenkring Cargill Bioindustrial is in beginsel voorwaardelijk. De toeslagverlening vindt uitsluitend plaats ten laste van het eigen vermogen van Pensioenkring Cargill Bioindustrial.

Voor actieve deelnemers is de jaarlijkse toeslagverlening maximaal gelijk aan het in de CAO overeengekomen percentage van de loonontwikkeling van de aangesloten bedrijven. Voor inactieve deelnemers (gepensioneerden en gewezen deelnemers) is de jaarlijkse toeslagverlening maximaal gelijk aan de stijging van het consumenten prijsindexcijfer (CPI), reeks alle bestedingen, afgeleid berekend over de maand juli van het laatst verstreken kalenderjaar ten opzichte van de maand juli van het daaraan voorafgaande jaar. Over de jaren 2021-2024 geldt een afwijkende toeslag voor de inactieve deelnemers, deze wordt gelijkgesteld aan de toeslag voor actieve deelnemers.

Toeslagverlening per 1 januari 2024

Vooruitlopend op het transitie-FTK heeft de wetgever de toeslagregels voor 2023 versoepeld. Dit betekent dat er meer ruimte was om een hogere toeslag toe te kennen per 1 januari 2024, mits het besluit in 2023 werd genomen. Wij hebben voor Pensioenkring Cargill gebruik gemaakt van deze versoepelde regelgeving. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Toeslagverlening in het hoofdstuk Financiële positie en ontwikkeling dekkingsgraad.

Wijzigingen reglementen en uitvoeringsovereenkomst

Pensioenkring Cargill Bioindustrial is per 1 juli 2023 gestart. Het pensioenreglement en de uitvoeringsovereenkomst zijn in de tweede helft van 2023 niet aangepast. Per 1 januari 2024 is het pensioenreglement aangepast op parameter niveau. Daarnaast is het premiegevend salaris aangepast op de afspraken zoals de sociale partners, die met de werkgever Cargill Bioindustrial overeengekomen zijn.

Deelnemersonderzoek risicobereidheid

Wij willen de pensioenregeling zoveel mogelijk laten aansluiten bij de voorkeuren van onze deelnemers en gepensioneerden. Daarom is in november-december 2023 een onderzoek naar risico en pensioen uitgevoerd. Het doel van het onderzoek is om de risicohouding van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden vast te stellen in het kader van de Wet toekomst pensioenen. In totaal zijn circa 650 (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden benaderd. Dit heeft geleid tot 167 respondenten die het onderzoek volledig hebben ingevuld, een respons van 25%.

Voor bijna iedereen die aan het onderzoek meedeed (ruim 90%) is het pensioen van HNPF (heel) belangrijk voor hun inkomen (later).

De meeste mensen geven aan een gemiddeld risico te willen nemen met de beleggingen voor hun pensioen. Gepensioneerden hebben de voorkeur voor wat minder risico. Jongeren kiezen vaker voor wat meer risico met de beleggingen. Tussen de verschillende inkomensgroepen zit weinig verschil.

Een grote meerderheid (ruim 80%) zegt de voorkeur te geven aan een pensioen dat meebeweegt met de economie. Zij kiezen voor een pensioen dat (gedeeltelijk) kan meegroeien met de prijzen. Boven een vast pensioen dat ieder jaar even hoog is. Dit geldt vooral voor jongeren. Maar ook gepensioneerden geven de voorkeur aan een pensioen dat ieder jaar kan veranderen. Omdat dan de kans op het behoud van koopkracht het grootst is.

Gemiddeld genomen vinden deelnemers een schommeling van 4,5% van hun pensioen acceptabel. Maar gepensioneerden zien het pensioen het liefst wat minder schommelen. Deze laatste groep heeft ook een voorkeur voor een pensioen dat elk jaar ongeveer hetzelfde is. En dus niet een pensioen dat in de eerste jaren na pensionering wat hoger is. De andere deelnemers accepteren wat vaker dat het pensioen dan in latere jaren waarschijnlijk lager zal uitvallen.

Op basis van dit risicobereidheidsonderzoek heeft het bestuur van HNPF de risicohouding vastgesteld. De risicohouding wordt gebruikt om te komen tot een beleggingsbeleid dat past bij de risicobereidheid van de deelnemers. In 2024 wordt de risicohouding gebruikt voor berekeningen voor de nieuwe pensioenregeling.

Weerstandsvermogen

Het weerstandvermogen voor Pensioenkring Cargill Bioindustrial bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit is het vermogen dat wij moeten aanhouden om de bedrijfsrisico's te kunnen opvangen. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van Pensioenkring Cargill Bioindustrial en het telt ook niet mee in de balans van Pensioenkring Cargill Bioindustrial. Periodiek toetsen we of door wijziging van het pensioenvermogen een overschot of tekort voor Pensioenkring Cargill Bioindustrial ontstaat. Hierna vindt eventueel aanzuivering van het saldo plaats.

Financiële positie en ontwikkeling dekkingsgraad

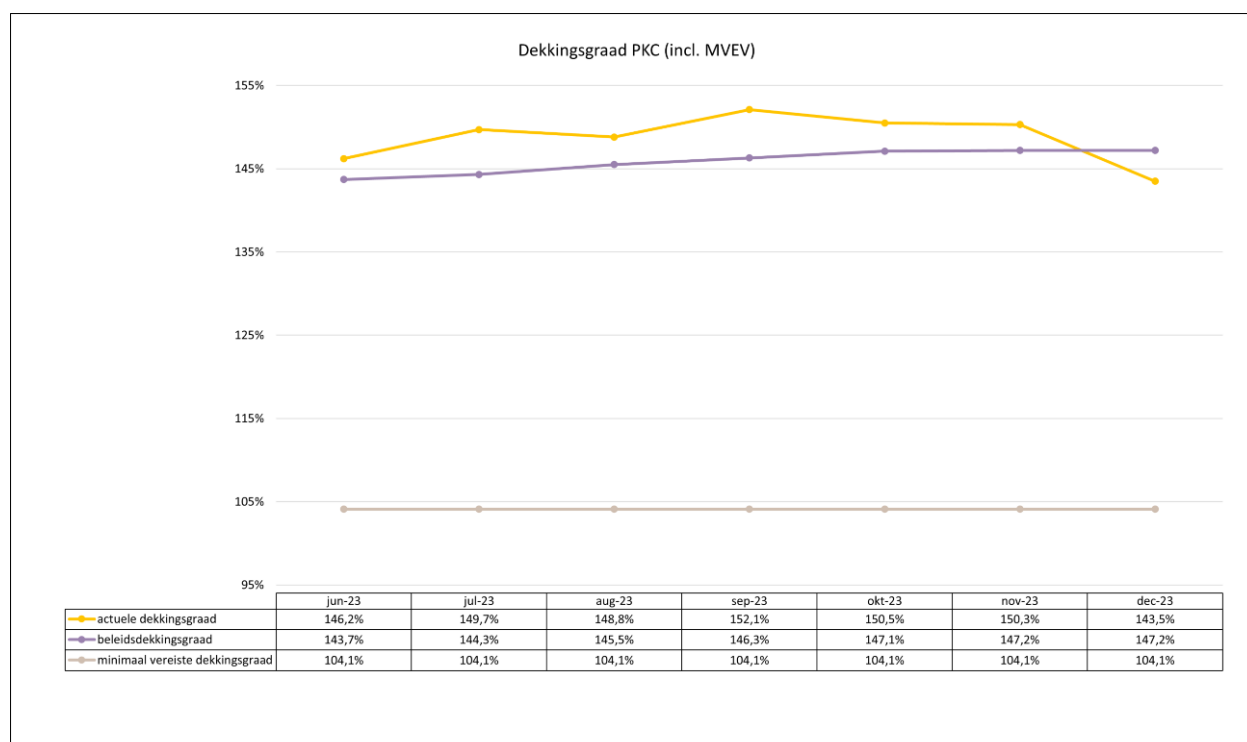
Financiële positie

De beleidsdekkingsgraad van Pensioenkring Cargill Bioindustrial steeg gedurende het tweede halfjaar van 2023 van 139,4% naar 147,2%. De actuele dekkingsgraad op basis van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur (de 'toezichtscurve') is in de tweede helft van 2023 gedaald naar 143,5%. Dit is 2,7 procentpunt lager dan de dekkingsgraad op 1 juli 2023. De voornaamste oorzaak hiervan is de toeslag van 3,0% die we op 1 januari 2024 aan inactieven en op 1 juli 2024 aan actieven hebben toegekend en die verwerkt is in de dekkingsgraad van 31 december 2023. De rente is in 2023 gedaald. Dat droeg negatief bij aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Het positieve rendement droeg positief bij aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad.

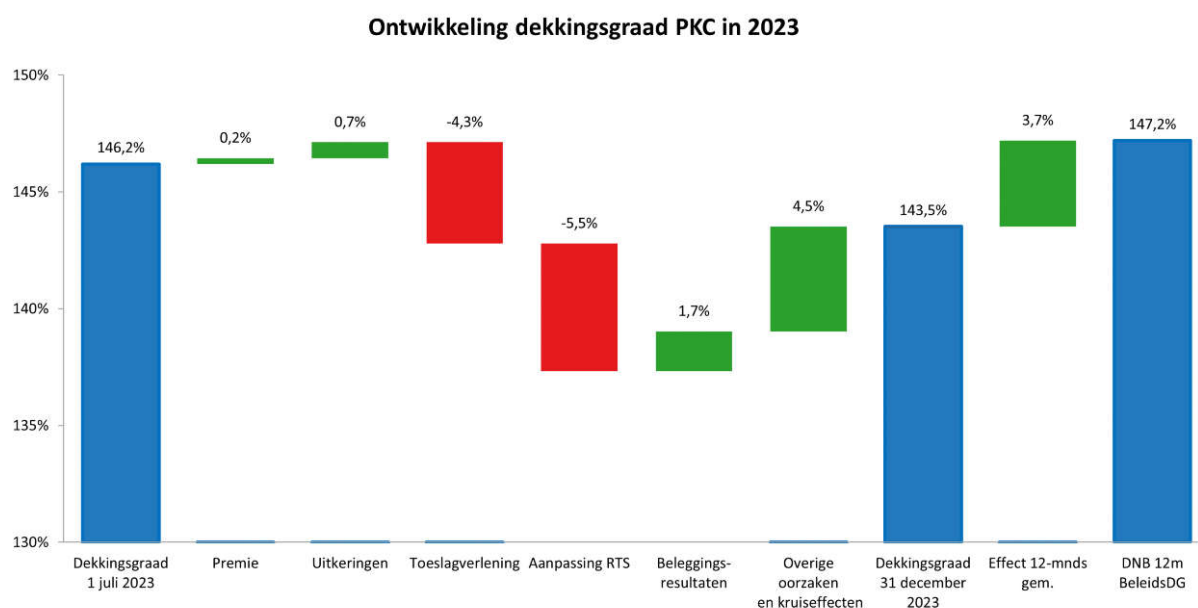
Samenvatting ontwikkeling financiële positie Pensioenkring Cargill Bioindustrial in 2023

Omschrijving	Pensioen- vermogen	Technische voorziening	Dekkings- graad
Stand 1 juli	0	0	0,0%
Collectieve waardeoverdracht	206.030	140.914	146,2%
Premiebijdragen (regulier)	2.632	1.558	0,2%
Uitkeringen	-2.023	-2.039	0,7%
Toeslagverlening	0	4.304	-4,4%
Aanpassing RTS	0	5.483	-1,2%
Beleggingsresultaten	11.938	2.352	1,7%
Overige oorzaken en kruiseffecten	245	-45	0,3%
Stand 31 december	218.822	152.527	143,5%

In bovenstaand overzicht wordt bij Beleggingsresultaten in het verloop van het pensioenvermogen het behaalde rendement op beleggingen verantwoord. Bij het verloop van de technische voorziening staat de rentetoevoeging aan de technische voorzieningen op basis van de eenjaarsrente zoals vastgesteld door De Nederlandsche Bank in de RTS van 31 december 2022.

Grafische weergave verloop dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad van Pensioenkring Cargill Bioindustrial

Ontwikkeling dekkingsgraad Pensioenkring Cargill Bioindustrial in 2023

De technische voorzieningen worden berekend op basis van de RTS. Dit komt overeen met contantmaking op basis van een gemiddelde rekenrente van 2,34%. In beginsel is deze RTS een marktrente, maar sinds 2012 wordt deze voor lange looptijden gecorrigeerd met een UFR.

De actuele dekkingsgraad wordt berekend als de som van de technische voorzieningen en de reserves, gedeeld door de technische voorzieningen. De beleidsdekkingsgraad is het voortschrijdend gemiddelde van de laatste twaalf actuele dekkingsgraden.

Vereist eigen vermogen en minimaal vereist eigen vermogen

Voor Pensioenkring Cargill Bioindustrial is er geen sprake van een reservetekort. Het vereist eigen vermogen is gebaseerd op de strategische beleggingsportefeuille. De vereiste dekkingsgraad is bepaald op 116,5%. Indien het vereist eigen vermogen bepaald was op basis van de actuele portefeuille dan zou dit uitkomen op 117,6%.

Het minimaal vereist eigen vermogen wordt vastgesteld op basis van de regels zoals vastgelegd in artikel 11 van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. Ultimo 2023 is de minimaal vereiste dekkingsgraad 104,1%.

Ontwikkeling dekkingsgraad

Ontwikkeling van de dekkingsgraad in 2023

Omschrijving	Werkelijk
Stand 1 juli	146,2%
Premiebijdragen (regulier)	0,3%
Uitkeringen	0,7%
Toeslagverlening	-4,4%
Aanpassing RTS	-1,2%
Beleggingsresultaten	1,7%
Overige oorzaken en kruiseffecten	0,2%
Stand 31 december	143,5%

In 2023 was op Pensioenkring Cargill Bioindustrial geen herstelplan van toepassing. Omdat er eind 2023 geen sprake is van een reservetekort, hoeft er in 2024 ook geen herstelplan te worden opgesteld.

In de tweede helft van 2023 is de dekkingsgraad gedaald van 146,2% naar 143,5%.

De premie heeft een positieve bijdrage gehad aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad. De uitkeringen leverden een positieve bijdrage.

De toeslagverlening van 3,0% heeft negatief bijgedragen aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad.

De verandering van de rentetermijnstructuur heeft geleid tot een verlaging van de dekkingsgraad. Bij de bepaling van de dekkingsgraad is uitgegaan van de rentetermijnstructuur aan het einde van het boekjaar. Deze is lager dan de rentetermijnstructuur halverwege het jaar (per 30-06-2023).

Het rendement op beleggingen heeft positief bijgedragen aan de dekkingsgraad. Dit wordt verklaard door de gedaalde rente en de gestegen aandelenkoersen in de tweede helft van 2023. De gedaalde rente heeft een positief effect gehad op de waarde van de vastrentende waarden.

Het effect bij overige oorzaken en kruiseffecten wordt voornamelijk veroorzaakt door een winst op de herverzekering. Ook zijn er kruiseffecten tussen enkele componenten. Deze kruiseffecten worden veroorzaakt door de gehanteerde berekeningsmethodiek die is voorgeschreven door De Nederlandsche Bank.

Toeslagverlening

We hebben besloten om binnen Pensioenkring Cargill Bioindustrial aan gewezen deelnemers en gepensioneerden per 1 januari 2024 en aan actieven per 1 juli 2024 een toeslag toe te kennen van 3,0%, gelijk aan het in de cao overeengekomen percentage van de loonontwikkeling van de aangesloten bedrijven. Dit was de maximaal toe te kennen toeslag, zodat er geen sprake is van een gemiste toeslag.

De toeslagverlening was mogelijk omdat de wetgever vooruitlopend op het transitie-FTK de toeslagregels voor 2023 heeft versoepeld. Dit gold ook voor toeslagen in 2024 als besluitvorming in 2023 plaatsvond. Op basis van het bestaande beleid was vanwege de hoge TBI-grens van 146,8% per 1 januari 2023 onzeker of volledige toeslagverlening mogelijk was. Op basis van de beleidsdekkingsgraad van 30 september 2023 was slechts een gedeeltelijke toeslag van 2,98% mogelijk geweest. Vanwege deze onzekerheid hebben we zekerheidshalve besloten om het toeslagbesluit in 2023 te nemen en de versoepelde regelgeving toe te passen.

Om gebruik te kunnen maken van deze versoepelde toeslagregels diende de kring aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- de intentie tot invaren is uitgesproken;
- de beleidsdekkingsgraad is hoger dan 105%;
- de actuele dekkingsgraad blijft hoger dan 105% na het toekennen van de toeslag;
- de evenwichtigheid van het besluit is onderbouwd doordat kwantitatieve generatie-effecten naar geboortjaar inzichtelijk zijn gemaakt.

Intentie tot invaren

Hoewel er nog geen sprake is van een definitief besluit tot invaren, hebben de sociale partners aan ons kenbaar gemaakt dat zij de intentie hebben tot invaren van de opgebouwde pensioenen in het nieuwe stelsel.

Actuele en beleidsdekkingsgraad

Door de versoepelde toeslagregels is toeslagverlening al vanaf een dekkingsgraad van 105% (actuele en beleidsdekkingsgraad) mogelijk, terwijl de grens eerder nog bij 110% lag. Ook is de toekomstbestendigheid van de toeslagverlening losgelaten. De beleidsdekkingsgraad bedroeg eind september 145,5% en de actuele dekkingsgraad 152,1%. Dit maakte een toeslag mogelijk gelijk aan de maximaal toe te kennen toeslag van 3,0%.

Kwantitatieve generatie-effecten naar geboortjaar

Het effect van de extra toeslagverlening verschilt per generatie. Om aan te tonen dat het toeslagbesluit evenwichtig is, hebben we de effecten van gebruikmaking van de versoepelde toeslagregels voor de verschillende generaties onderzocht. Daarvoor is gebruikgemaakt van de haalbaarheidstoets die jaarlijks aangeeft hoe het pensioenresultaat zich voor de verschillende generaties ontwikkelt.

De extra toeslagverlening pakt iets positiever uit voor de ouderen. Dit komt met name doordat de uitkeringen van de ouderen (gepensioneerden) direct omhoog zijn gegaan: zij krijgen meteen een hoger pensioen. De verhoging zorgt voor een beperkte verlaging van het pensioenresultaat voor jongeren. Dit komt doordat het vermogen afneemt: we keren nu meer geld uit, dus is er minder vermogen op het moment waarop we overgaan naar het nieuwe stelsel. Wel wordt er gelijkmatiger verdeeld over de groepen deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Zo komt na de extra toeslagverlening het pensioenresultaat van jongeren en ouderen dichterbij elkaar.

Vanwege de besluitvorming in 2023 en het toepassen van de versoepelde regelgeving was er geen inhaaltoeslag mogelijk.

Inhaaltoeslag

Wij proberen gemiste indexaties op een latere datum alsnog toe te kennen zodra de financiële situatie van de pensioenkring dat toelaat.

Overzicht van toeslagverlening actieven en de opgelopen achterstand in de toekenning

Omschrijving ¹	Toegekend	Volledige toeslag	Achterstand jaar	Achterstand cumulatief
2012	0,00%	2,10%	2,10%	2,10%
2013	0,20%	2,00%	1,80%	3,94%
2014	1,92%	2,25%	0,33%	4,28%
2015	1,00%	2,00%	1,00%	5,32%
2016	0,26%	1,70%	1,44%	6,84%
2017	0,00%	1,85%	1,85%	8,82%
2018	0,78%	2,00%	1,22%	10,14%
2019	1,70%	3,02%	1,32%	11,60%
2020	0,18%	2,50%	2,32%	14,19%
2021	0,00%	0,00%	0,00%	14,19%
2022	3,00%	3,00%	0,00%	14,19%
2023	3,00%	3,00%	0,00%	14,19%
2024	3,00%	3,00%	0,00%	14,19%

¹ De toeslagverlening in enig jaar vindt plaats op 1 juli en heeft betrekking op het voorgaande jaar.

Overzicht van toeslagverlening niet-actieven en de opgelopen achterstand in de toekenning

Omschrijving ¹	Toegekend	Volledige toeslag	Achterstand jaar	Achterstand cumulatief
2009	0,00%	2,25%	2,25%	2,25%
2010	0,67%	0,86%	0,19%	2,44%
2011	0,74%	1,07%	0,33%	2,78%
2012	0,00%	2,18%	2,18%	5,02%
2013	0,21%	2,05%	1,84%	6,96%
2014	1,11%	1,30%	0,19%	7,16%
2015	0,32%	0,64%	0,32%	7,50%
2016	0,07%	0,45%	0,38%	7,91%
2017	0,00%	0,25%	0,25%	8,18%
2018	0,53%	1,37%	0,84%	9,09%
2019	0,77%	1,37%	0,60%	9,74%
2020	0,11%	1,58%	1,47%	11,36%
2021	0,00%	1,24%	1,24%	12,74%
2022	3,00%	3,00%	0,00%	12,74%
2023	3,00%	3,00%	0,00%	12,74%
2024	3,00%	3,00%	0,00%	12,74%

¹ De toeslagverlening in enig jaar vindt plaats op 1 januari en heeft betrekking op het voorgaande jaar.

Actuariële paragraaf

Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendeekkende premie en de (ongedempte) kostendeekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premies is opgenomen in onderstaande tabel. Voor verdere details verwijzen we naar de toelichting op de premiebaten in de jaarrekening.

Kwantificering feitelijke, gedempte en kostendeekkende premie over 2023

Omschrijving	Kosten-dekkende premie	Gedempte kosten-dekkende premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	1.417	924	
Risicopremie overlijden	141	141	
Premie TNBP	0	0	
Premie Arbeidsongeschiktheidspensioen en PVI	0	0	
Opslag voorwaardelijke opbouw	0	439	
Opslag instandhouding VEV	362	247	
Kostenopslag pensioenbeheer	202	202	
Totaal premiebijdragen	2.122	1.953	2.834
Premie-egalisatiepot (PED)			0
Totaal premiebijdragen na verrekening PED			2.834

Analyse van het resultaat

In 2023 is een resultaat behaald van € 66.295 duizend positief. In de hieronder opgenomen actuariële analyse geven we inzicht in de verschillende verlies- en winstbronnen die tot dit resultaat hebben geleid.

Resultatenbron

Omschrijving	1 juli 2023 tot en met 31 december 2023
Beleggingen en rekenrente	4.103
Premies	1.074
Waardeoverdachten	65.095
Kosten	0
Uitkeringen	16
Kanssystemen	921
Toeslagverlening/korting	-4.304
Incidentele mutaties TV	0
Wijziging Grondslagen	0
Andere oorzaken	-610
Resultaat	66.295

Het resultaat op beleggingen en rekenrente is vanwege de grote materialiteit in de onderliggende resultaten hierna nader uitgesplitst.

Resultaat beleggingen/rekenrente

Omschrijving	1 juli 2023 tot en met 31 december 2023
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	11.938
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-2.352
Wijziging marktrente	-5.483
Totaal beleggingen en rekenrente	4.103

De voornaamste oorzaken van het resultaat in 2023 zijn:

- **Beleggingen / rekenrente**
De wijziging van de nominale rekenrente droeg € 5.483 duizend negatief bij aan het resultaat. Hierin is inbegrepen een negatief resultaat door de overgang naar de UFR geldend voor 2023. Daarnaast zijn de technische voorzieningen toegenomen met € 2.352 duizend als gevolg van de technisch benodigde rente (op basis van 3,264% eenjaarsrente per 31 december 2022). De beleggingsopbrengsten leidden tot een winst van € 11.938 duizend. Per saldo is het resultaat op beleggingen/rekenrente € 4.103 duizend positief.
- **Waardeoverdrachten**
Bij de collectieve waardeoverdracht van Stichting Pensioenfonds Croda naar Pensioenkring Cargill Bioindustrial binnen Het Nederlandse Pensioenfonds is een positief resultaat ontstaan van € 65.116. Dit wordt veroorzaakt doordat de (start)inkoop in de kring heeft plaatsgevonden tegen een dekkingsgraad van 146,2%. Het totaal resultaat op waardeoverdrachten bedraagt € 65.095.
- **Premies**
Op premie is een positief resultaat behaald van € 1.074 duizend. De ontvangen premie is gebaseerd op de gedempte kostendekkende premie. De werkelijke kosten van de pensioenopbouw zijn vastgesteld op grond van de marktrente.
- **Kanssystemen**
Het resultaat op kanssystemen bestaat uit een negatief resultaat ad € 460 duizend op arbeidsongeschiktheid, een positief resultaat ad € 521 duizend op overlijden en een positief resultaat ad € 860 duizend op herverzekering.
- **Toeslagverlening**
Er is voor 2024 een toeslag toegekend van 3,0%. Aangezien het besluit daarover al in 2023 is genomen, is deze toeslag verwerkt in de dekkingsgraad per eind 2023. Hierdoor is de voorziening met € 4.304 duizend toegenomen.

Grondslagen

We hebben in 2023 in de actuariële grondslagen die gehanteerd worden in de berekening van de technische voorziening van Pensioenkring Cargill Bioindustrial geen aanpassingen gedaan.

Oordeel certificerend actuaris

De certificerend actuaris heeft geconcludeerd dat de technische voorzieningen toereikend zijn vastgesteld. Hij constateert dat het eigen vermogen van Pensioenkring Cargill Bioindustrial hoger is dan het wettelijk vereist eigen vermogen. In zijn verklaring geeft hij aan dat wordt voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Met betrekking tot artikel 137 (voorwaardelijke toeslagverlening) merkt hij op dat Pensioenkring Cargill Bioindustrial in 2023 gebruik heeft gemaakt van de versoepelde toeslagregels, zoals opgenomen in het Besluit toeslag in bijzondere omstandigheden 2023. Daarbij heeft het pensioenfonds onderbouwd te hebben voldaan aan de in dit besluit gestelde voorwaarden. De vermogenspositie is naar zijn mening voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen hoger is dan het vereist eigen vermogen. Daarbij merkt hij op dat de mogelijkheden tot het realiseren van de toeslagen

toereikend zijn. De verklaring van de certificerend actuaire is opgenomen in de Actuariële verklaring Pensioenkring Cargill Bioindustrial.

Vermogensbeheer

Beleggingsbeleid Pensioenkring Cargill Bioindustrial

Bij de invulling van de beleggingsportefeuille voeren we een kwalitatief hoogwaardig beleggingsbeleid. We zorgen voor een goede spreiding over de verschillende beleggingscategorieën en debiteuren. Bij de afdekking van rente- en valutarisico, alsook bij specifieke beleggingscategorieën, vormen beleggingsrichtlijnen het uitgangspunt voor het te voeren beleggingsbeleid. Het MVB-beleid is daar een belangrijk onderdeel van. Deze beleggingsrichtlijnen zijn leidend bij het selecteren en monitoren van operationele vermogensbeheerders en beleggingsinstellingen.

Pensioenkring Cargill Bioindustrial is op 1 juli 2023 gestart. In aanloop naar de transitie op 1 juli 2023 is onder verantwoordelijkheid van Pensioenfonds Croda en met betrokkenheid van HNPF een ALM-studie uitgevoerd. Het daarop gebaseerde strategisch beleggingsbeleid is gedurende de transitie doorgevoerd.

Op hoofdlijnen bestond het strategisch beleggingsbeleid uit een vermogensverdeling met 60% vastrentende waarden en 40% zakelijke waarden, in combinatie met 70% afdekking van het renterisico en 75% afdekking van het valutarisico op de Amerikaanse dollar en het Britse pond.

Ontwikkelingen op de financiële markten

Terugblik economie en financiële markten 2023

2023 was wederom een bewogen jaar op financiële markten. Economen en beleggers stelden zichzelf de vraag of er een recessie zou komen of dat een zachte landing mogelijk zou zijn, met een daling van de inflatie zonder dat de economie in een recessie belandt. Recessiezorgen verdwenen wat naar de achtergrond in het begin van het jaar toen energieprijzen konden dalen, vooral door een milde winter, en met de Chinese heropening na eerdere strenge covidmaatregelen. In maart ontstonden er wereldwijd zorgen over de staat van het financiële systeem na de ineenstorting van Silicon Valley Bank in de Verenigde Staten en de overname van Credit Suisse door UBS, met als gevolg sterk dalende rentes en onrust op de markten. Toch bleken de markten in staat de zorgen van zich af te schudden. In mei sloeg dit om naar enthousiasme, vooral door de toenemende opwinding over de mogelijke grote en positieve impact van toepassingen van generatieve kunstmatige intelligentie. Hierdoor beleefden de grote technologieaandelen een zeer sterk 2023 met grote koersstijgingen.

De economie, vooral in de Verenigde Staten, bleef goed stand houden evenals arbeidsmarkten, waardoor centrale banken hun aandacht gericht hielden op het bestrijden van de te hoge inflatie. Gedurende de zomer en het najaar stegen obligatierentes naar hoogtes die ruim tien jaar niet gezien werden (5% voor de Amerikaanse tienjaarsrente, 3% in Duitsland en 4,75% in het Verenigd Koninkrijk). Het vooruitzicht van aanhoudend strenge centrale banken had ook zijn weerslag op aandelen, die gedurende die maanden negatieve rendementen lieten zien.

Vanaf eind oktober was er een zeer sterke stijging van koersen bij verschillende beleggingscategorieën, zowel bij obligaties als aandelen. Dalende inflatie maakte beleggers steeds optimistischer over de kansen op een zachte landing.

Ondanks verschillende stijgingen en dalingen gedurende het jaar, presteerden de meeste beleggingscategorieën goed in 2023. Van de liquide beleggingscategorieën lieten de meer risicovolle beleggingscategorieën, zoals aandelen en high-yieldbedrijfsobligaties, relatief sterkere resultaten zien.

Aandelen ontwikkelde markten

Beleggers zijn positiever geworden over het feit dat een recessie voorkomen zou kunnen worden, en de mogelijke positieve impact van kunstmatige intelligentie op toekomstige winstgroei en productiviteit. Aandelen in Noord-Amerika was de sterkst presterende beleggingscategorie over 2023, gesteund door de blootstelling naar de grote technologie-aandelen in de Verenigde Staten en lagere rentes in het vierde kwartaal, waar groeiaandelen doorgaans meer van profiteren. Overige aandelenregio's uit ontwikkelde markten bleven achter op Noord-Amerika, door een

minder sterk draaiende economie en minder blootstelling naar grote technologiebedrijven. Toch stegen ze nog altijd met 10% (in euro) of meer.

Aandelen opkomende markten

Aandelen in opkomende markten bleven achter bij de ontwikkelde aandelenregio's. De gerealiseerde winsten daalden in 2023 met zo'n 10% ten opzichte van het jaar ervoor. Dit werd veroorzaakt door minder wereldwijde vraag naar goederen, waardoor de industrie een minder goed jaar beleefde, en doordat prijzen van grondstoffen zijn gedaald. Maar de voornaamste reden is dat de Chinese economie de belofte van heropening niet kon waarmaken nadat het strenge zero-covidbeleid eind 2022 onverwacht werd losgelaten. Problemen in de Chinese vastgoedsector en het lage consumentenvertrouwen bleven de economie parten spelen.

Beursgenoteerd vastgoed

Beursgenoteerd vastgoed is vanwege de relatief hoge mate van schuldfinanciering gevoelig voor oplopende rentes en strengere kredietvoorwaarden van banken. Deze kredietvoorwaarden werden flink aangescherpt in het afgelopen jaar, zeker na de onrust rondom regionale banken in de Verenigde Staten en Credit Suisse in Europa in maart. Dit leidde tot lagere beurskoersen voor beursgenoteerd vastgoed. Meevallende lagere inflatiecijfers gaven echter sinds eind oktober zicht op minder strenge centrale banken in 2024, waardoor renteniveaus konden dalen. Dit leidde tot een sterk herstel van beursgenoteerd vastgoed, waardoor over 2023 alsnog een positief rendement werd gerealiseerd. Voor wereldwijd ontwikkeld beursgenoteerd vastgoed (5% in euro) was dit lager dan Europees beursgenoteerd vastgoed (15% in euro). Europees beursgenoteerd vastgoed is sinds 2022, na de rentestijgingen destijds, verder achtergebleven door de hogere mate van schuldfinanciering dan wereldwijd beursgenoteerd vastgoed. Hierdoor was er in 2023 voor Europees beursgenoteerd vastgoed meer ruimte om te herstellen.

Niet-beursgenoteerd vastgoed Europa en Nederlandse woningen

Niet-beursgenoteerd vastgoed is eveneens gevoelig voor oplopende rentes en kredietvoorwaarden van banken. Herwaarderingen bij niet-beursgenoteerd vastgoed vinden echter vertraagd plaats ten opzichte van beursgenoteerd vastgoed. Dit had als gevolg dat niet-beursgenoteerd vastgoed gedurende het jaar 2022, toen renteniveaus sterk toenamen, nog onvoldoende geherwaardeerd was. De afwaardering van vastgoedobjecten zette zo gedurende 2023 door, wat leidde tot een negatief rendement voor Europees niet-beursgenoteerd vastgoed en Nederlandse woningen.

Binnen Europees niet-beursgenoteerd vastgoed waren het de kantoren die het meest achterbleven. Naast hogere renteniveaus speelden twee factoren daarin mee: minder vraag, doordat meer werknemers gedeeltelijk vanuit huis werken sinds de covidpandemie, en hogere verwachte vereiste investeringen voor verduurzaming van kantoren ten aanzien van het energieverbruik. De sectoren winkels (nagenoeg vlak rendement) en logistiek (licht negatief rendement) deden het beter in 2023. Winkels zijn al over een langere periode afgewaardeerd, mede vanwege de trend van online winkelen. De waarde van logistiek daalde vanwege de hogere renteniveaus. De daling was hier beperkter door de gunstige vraag-aanbodverhouding die wordt gedreven door online winkelen en het aanhouden van grotere voorraden door bedrijven. Europese en Nederlandse woningen lieten een daling zien (van circa -5% tot -6%, euro unhedged). Ook hier speelden hogere renteniveaus hun rol. Een andere factor die haar weerslag had op de waardering is het politieke risico van regelgeving omtrent het maximaleren van huurverhogingen. Hiertegenover staat dat ook voor deze sector de vraag-aanbodverhouding gunstig blijft, met een achterblijvend aanbod.

Vastrentende waarden (investment grade en high yield)

Centrale banken hebben de beleidsrente gedurende 2023 nog verder verhoogd. De Fed in de Verenigde Staten deed dat met 100 basispunten naar 5,5%, de Europese Centrale Bank met 200 basispunten naar 4,0%, en de Bank of England met 175 basispunten naar 5,25%.

Nadat eind oktober de tienjaarsrentes nog niveaus bereikten die we ten minste een decennium niet meer hadden aanschouwd, trad er in het vierde kwartaal een sterke daling op. In de VS was de tienjaarsrente nagenoeg vlak over 2023. Deze eindigde rond 3,9%. In Duitsland daalde de tienjaarsrente met 50 basispunten naar 2,0% en in het Verenigd Koninkrijk met 10 basispunten naar 3,5%. Voor alle drie de landen geldt dat de tweejaarsrentes hoger liggen dan de tienjaarsrentes. De rentecurves zijn daarmee invers.

Na twee zware jaren voor obligatiecategorieën, met fikse rentestijgingen, lieten deze categorieën in 2023 een beter jaar zien. Dat kwam met name door het sterke herstel in de laatste twee maanden van 2023. Staatsobligaties realiseerden een positief rendement. Bedrijfsobligaties deden het beter dan staatsobligaties vanwege het dalen

van de risico-opslagen gedurende 2023, wat werd gedreven door de hoop op een zachte landing van de economie. Risicovollere high-yieldbedrijfsobligaties deden het hierbij beter dan kredietwaardigere investment-gradebedrijfsobligaties.

Valuta

De Amerikaanse dollar (-3%) en het Britse pond (+2%) waren in 2023 relatief stabiel ten opzichte van de euro. De Japanse yen (-11%) daalde in 2023 wel significant ten opzichte van de euro, onder meer doordat de korterentenniveaus in Japan nauwelijks zijn opgelopen, in tegenstelling tot die in bijvoorbeeld de Verenigde Staten en de eurozone.

Portefeuilleposities en rendementen

Voor de uitvoering van het vermogensbeheer worden vermogenscategorieën toegewezen aan de matchingportefeuille of de rendementsportefeuille. In de matchingportefeuille worden categorieën opgenomen die vooral meebewegen met de rente, zodat ze bijdragen aan het afdekken van het renterisico. In de rendementsportefeuille worden de overige categorieën opgenomen. Deze zijn vooral gericht op extra rendement bovenop de rente.

Het strategisch beleid is in aanloop naar de transitie op 1 juli 2023 op basis van een ALM-studie tot stand gekomen onder verantwoordelijkheid van Pensioenfonds Croda en met betrokkenheid van HNPF. Het strategisch beleid resulteert in een matchingportefeuille van 35% en een rendementsportefeuille van 65% en is gedurende de transitie doorgevoerd. Eind 2023 hebben we besloten om de strategische aandelenallocatie ontwikkelde landen versus opkomende landen te wijzigen wat hierna in de paragraaf aandelen wordt toegelicht.

In onderstaande tabel tonen we de posities en rendementscijfers van de beleggingscategorieën binnen de portefeuille, afgezet tegen de bijbehorende benchmarks. Aangezien Pensioenkring Cargill Bioindustrial per 1 juli 2023 is gestart, worden alleen de rendementen over de tweede helft van 2023 weergegeven. Het totale beleggingsrendement wordt ook beïnvloed door het allocatie-effect. De allocatie naar een vermogenscategorie of -portefeuille wijkt gedurende het jaar af van de doelallocatie, bijvoorbeeld als gevolg van marktbewegingen. Dit wordt uit praktische overwegingen binnen een bandbreedte geaccepteerd. Als over zo'n categorie die afwijkt een relatief hoog of laag rendement wordt gerealiseerd draagt dat positief of negatief bij aan het rendement. Dit komt tot uitdrukking in het totale rendement, dat daardoor kan afwijken van de gecombineerde rendementen van de beleggingscategorieën en -portefeuilles. Hoe groter de rendementsbewegingen gedurende het jaar hoe groter dit allocatie-effect.

2023	Allocatie strategisch beleid	Allocatie beleid 2023	Rendement portefeuille	Rendement benchmark
	(in %)	(in %)	(in %)	(in %)
matchingportefeuille	35	35	6,0	3,9
swaps, staatsobligaties, liquiditeiten	35	35		
rendementsportefeuille	65	65	6,2	5,4
aandelen ontwikkelde landen	31,5	28	7,9	5,8
aandelen opkomende landen	3,5	7	-1,5	3,4
beursgenoteerd onroerend goed	0	0	6,4	4,4
niet-genoteerd onroerend goed ¹	5	5	n.v.t.	n.v.t.
vastrentende waarden bedrijfsobligaties	10	10	6,4	5,9
vastrentende waarden hypothecaire leningen ²	10	10	1,2	1,2
vastrentende waarden hoogrentende bedrijven	2,5	2,5	5,0	5,8
vastrentende waarden hoogrentende landen	2,5	2,5	2,7	3,0
totaal ³	100	100	6,1	5,0

1 De categorie niet-genoteerd onroerend goed is in 2023 niet ingevuld. Deze allocatie wordt tijdelijk ingevuld door de categorie beursgenoteerd onroerend goed totdat het commitment naar niet-genoteerd vastgoed wordt getrokken.

2 Bij illiquide beleggingen, zoals hypotheekleningen, wordt op jaarbasis het rendement van de benchmark gelijkgesteld aan dat van de portefeuille.

3 Inclusief valuta-afdekking

Matchingportefeuille: afdekking renterisico

Pensioenkring Cargill Bioindustrial loopt via de waardering van zijn technische voorzieningen ('verplichtingen') een risico bij veranderingen in de rente. Dit renterisico wordt voor 70% afgedekt op basis van de marktrente. De afdekking heeft grotendeels plaatsgevonden met behulp van vastrentende beleggingen in de matchingportefeuille: staatsobligaties, renteswaps en geldmarktfondsen. Daarnaast dragen de beleggingen in bedrijfsobligaties en hypotheekleningen bij aan de afdekking.

De feitelijke renteafdekking per ultimo 2023 bedroeg 69,3%, lager dan 70% door de indexatie van 3% per 1 januari 2024 die werd verwerkt in de dekkingsgraad per 31 december 2023. De afwijking valt binnen de toegestane bandbreedte.

In 2023 is de swaprente gedaald op de looptijden tot en met 30 jaar, waardoor het resultaat van zowel het af te dekken deel van de verplichtingen (3,9%) als de matchingportefeuille (6,0%) positief was. Het curvebeleid heeft positief bijgedragen aan de relatieve performance van 2,1% van de matchingportefeuille ten opzichte van de benchmark. In dit curvebeleid is de renteafdekking vooral gericht op de middellange looptijden van 20 en 30 jaar. Aangezien de rente op de 50-jaars looptijd per saldo vrijwel gelijk is gebleven, en de rente op de 20-jaars en 30-jaars looptijden is gedaald, heeft het curvebeleid positief bijgedragen aan het resultaat van de matchingportefeuille en daarmee aan de dekkingsgraad. Verder wordt het resultaat ook beïnvloed door de staat/swap-spread en doordat voor de renteafdekking een bandbreedte is vastgesteld, waarbinnen deze mag bewegen.

Doordat het renterisico niet volledig wordt afgedekt, beweegt de dekkingsgraad nog steeds mee met rentebewegingen. Dit heeft in 2023 negatief bijgedragen aan de dekkingsgraad. In de paragraaf Risicomanagement hebben we de gevoeligheid van de dekkingsgraad voor rentebewegingen in een tabel in beeld gebracht.

Rendementsportefeuille

In 2023 hebben alle beleggingscategorieën, behalve aandelen opkomende landen, een positieve bijdrage geleverd aan de rendementsportefeuille van Pensioenkring Cargill Bioindustrial. Het beleggingsresultaat van de rendementsportefeuille werd met name bepaald door de beleggingscategorieën aandelen ontwikkelde landen en vastrentende waarden.

Eind 2023 hebben we besloten om de strategische regioverdeling voor de categorie aandelen met 80% ontwikkelde landen en 20% opkomende landen te wijzigen naar respectievelijk 90% en 10%, vanwege geopolitieke risico's en een ongewenste concentratie naar China en Taiwan. Deze wijziging is begin 2024 geïmplementeerd. Binnen aandelen ontwikkelde landen is de strategische regioverdeling ongewijzigd, met 50% Noord-Amerika, 40% Europa en 10% Pacific.

Aandelen ontwikkelde landen

De categorie aandelen ontwikkelde landen wordt ingevuld met twee passieve aandelenfondsen. Ze behaalde in 2023 een positief resultaat van 7,9 procentpunt versus 5,8% in de benchmark. We vergelijken onze resultaten met een aandelenindex waarin geen ESG-keuzes zijn opgenomen. De ESG-factor voor aandelen ontwikkelde landen heeft positief bijgedragen aan het relatieve rendement van 2,1 procentpunt ten opzichte van de benchmark.

Aandelen opkomende landen

De categorie aandelen opkomende landen kende in 2023 een negatief resultaat van -1,5%. Ten opzichte van de brede benchmark (3,4%) werd een negatief relatief resultaat geboekt van -4,9 procentpunt vanwege de negatieve bijdrage van de ESG-factor. De negatieve bijdrage van de ESG-factor kan worden toegeschreven aan het succes van enkele technologiebedrijven in 2023, die werden uitgesloten vanwege controverses en hoge emissies.

Vanwege de grotere allocatie naar ontwikkelde landen wereld dan naar opkomende landen heeft de ESG-factor onder aan de streep positief bijgedragen. Het MVB-beleid wordt met een langetermijnperspectief gevoerd en de resultaten van 2023 zijn een logisch gevolg van de gemaakte keuzes.

Onroerend goed

De categorie vastgoed had het ook in 2023 moeilijk. Beursgenoteerd vastgoed is vanwege de relatief hoge mate van schuldfinanciering gevoelig voor oplopende rentes en strengere kredietvoorwaarden van banken. Deze kredietvoorwaarden werden in het afgelopen jaar flink aangescherpt. Dat leidde tot lagere beurskoersen voor beursgenoteerd vastgoed. Meevallende lagere inflatiecijfers gaven echter sinds eind oktober zicht op minder strenge centrale banken in 2024 waardoor renteniveaus konden dalen. Dit leidde tot een sterk herstel van de beleggingscategorie, waardoor over 2023 alsnog een positief rendement werd gerealiseerd. Voor wereldwijd ontwikkeld beursgenoteerd vastgoed (5% in euro) was dit lager dan Europees beursgenoteerd vastgoed (15% in euro). Europees beursgenoteerd vastgoed was sinds 2022, na de rentestijgingen van destijds, verder achtergebleven door de hogere mate van schuldfinanciering dan wereldwijd beursgenoteerd vastgoed. Hierdoor had het meer ruimte om te herstellen. De categorie beursgenoteerd vastgoed wordt ingevuld met een wereldwijd passief beleggingsfonds, dat in de tweede helft van 2023 een positief resultaat van 6,4% liet zien. Ten opzichte van de benchmark (4,4%) kende dit fonds een outperformance van 2,0 procentpunt vanwege de positieve bijdrage van de ESG-factor.

Vastrentende waarden

De vastrentende portefeuille (categorieën bedrijfsobligaties, hypotheek en hoogrentende landen) rendeerde in 2023 in lijn met de benchmark. Na twee zware jaren met fikse rentestijgingen lieten deze categorieën in 2023 een beter jaar zien. Dat kwam met name door het sterke herstel in de laatste twee maanden van 2023. Bedrijfsobligaties rendeerden met 6,4% goed vanwege het dalen van de risico-opslagen gedurende 2023, wat werd gedreven door de hoop op een zachte landing van de economie. De risicopremie bij hypotheek nam afgelopen jaar licht toe, maar dit werd gecompenseerd door de daling van de rente. Deze daling had een grotere impact dan de stijging van de risicopremie, waardoor het totale rendement van hypotheek 1,2% positief was. In 2023 was het rendement op staatsobligaties van opkomende landen positief, en met 2,7% in lijn met de benchmark. Dat was enerzijds te danken aan een goedkopere dollar, en anderzijds aan de afname van risico-opslagen en rentevergoedingen als gevolg van de dalende inflatie en de verwachting van een zachte landing. De categorie hoogrentende bedrijven liet een positief resultaat van 5,0% zien versus 5,8% in de benchmark. Deze relatieve underperformance van -0,8 procentpunt komt door teleurstellende resultaten van een aantal beleggingen in opkomende landen van de actieve manager.

Valuta-afdekking

Voor Pensioenkring Cargill Bioindustrial dekten we in de tweede helft van 2023 het valutarisico van de Amerikaanse dollar en het Britse pond voor 75% af. Zodra de euro sterker wordt ten opzichte van andere valuta zullen die beleggingen omgerekend naar euro's in waarde dalen. Doordat het valutarisico voor 75% wordt afgedekt, wordt zo'n waardedaling grotendeels gedempt. In 2023 is de euro sterker geworden ten opzichte van de dollar maar gedaald ten

opzichte van het Britse pond. Gegeven de grotere blootstelling naar de Amerikaanse dollar in verhouding tot het Britse pond had de valuta-afdekking in 2023 een dempend effect op de waardedaling, en daarmee een positief effect.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Binnen Pensioenkring Cargill Bioindustrial hebben we in 2023 verdere stappen ondernomen om het MVB-beleid in de beleggingsportefeuille te implementeren. Voor de categorieën aandelen, beursgenoteerd onroerend goed, bedrijfsobligaties, hypotheek, hoogrentende bedrijven en -landen en staatsobligaties wordt belegd in oplossingen die rekening houden met ons MVB-beleid. Hiermee sluiten we beleggingen uit in controversiële wapens, tabak en bedrijven die in strijd met de United Nations Global Compact opereren of die een slechte governance hebben.

In 2023 hebben we de MVB-aandelentransitie voor ontwikkelde en opkomende landen afgerond, waardoor Pensioenkring Cargill Bioindustrial een significante vervolgstap heeft gezet in CO₂-reductie.

CO₂-uitstoot

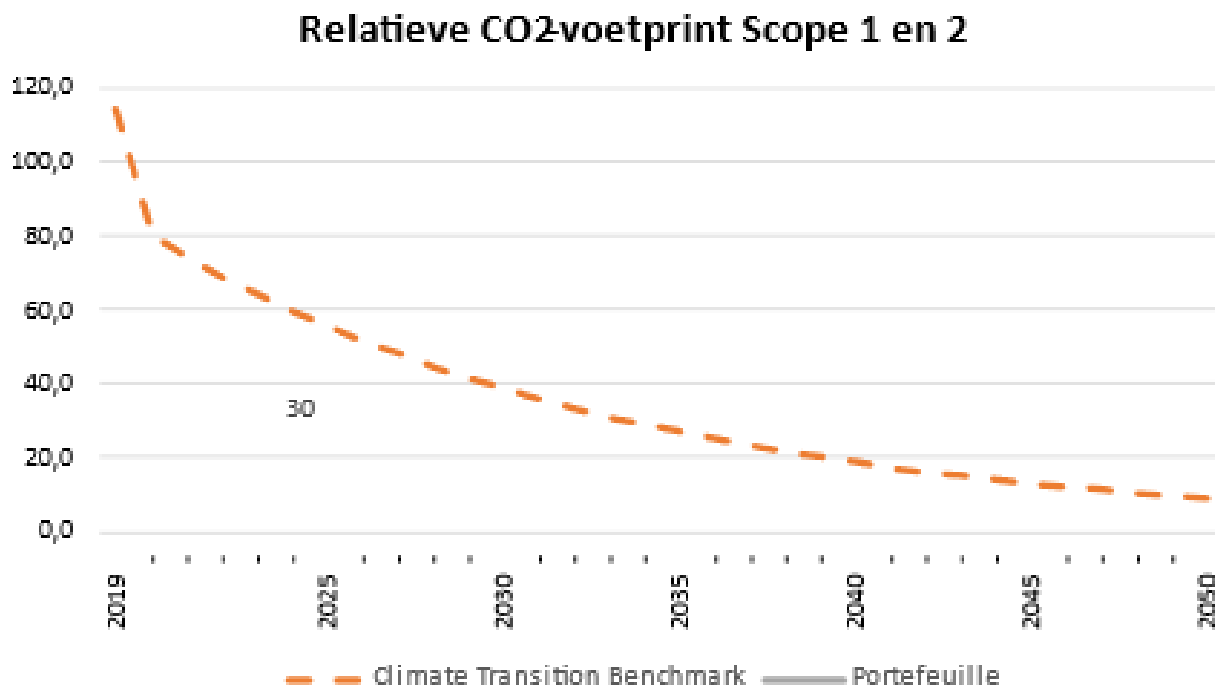
Broeikasgasuitstoot (zoals uitstoot van CO₂ en methaan) wordt weergegeven in CO₂e, waarbij de 'e' voor equivalenten staat. Dit betekent dat de impact van broeikasgassen wordt omgerekend naar tonnen CO₂. Hierna wordt ter vereenvoudiging alleen naar CO₂-uitstoot verwezen.

CO₂-reductiedoelstelling

Voor de categorieën aandelen, bedrijfsobligaties en beursgenoteerd vastgoed tezamen hebben we een CO₂-reductiedoelstelling vastgesteld conform de Climate Transition Benchmark (CTB) van de Europese Unie. Dat houdt in dat de CO₂-uitstoot van de portefeuille met 30% moet zijn verminderd ten opzichte van basisjaar 2019. Daarna geldt een reductiedoel van ten minste 7% per jaar, in lijn met de klimaatdoelstellingen van Parijs.

In onderstaande grafiek wordt de relatieve CO₂-voetprint op basis van scope 1 en 2 weergegeven. Deze maatstaf geeft de CO₂-uitstoot van een miljoen geïnvesteerd bedrag in een bedrijf weer. Het wordt berekend door de absolute emissies van het bedrijf te delen door de marktwaarde van de beursgenoteerde portefeuille.

Onderstaande grafiek laat zien dat onze CO₂-reductiedoelstelling in 2023 ruimschoots is behaald. De CO₂-uitstoot per miljoen euro belegd vermogen is voor Pensioenkring Cargill Bioindustrial per ultimo 2023 (30) lager dan die van de benchmark (64).

SFDR

Op 10 maart 2021 werd de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) van kracht. Deze Europese verordening stelt eisen aan informatieverschaffing over duurzaamheid. Ook pensioenfondsen vallen daaronder. Doel van de wetgeving is dat deelnemers meer inzicht krijgen in de effecten van beleggingsbeleid en beleggingsbeslissingen op duurzaamheid. Wij geven op grond van de SFDR via onze website transparant informatie over de manier waarop duurzaamheid een rol speelt in onze beleggingsbeslissingen.

De pensioenregeling van Pensioenkring Cargill Bioindustrial kwalificeert zich op basis van het bijbehorende MVB-beleid als een lichtgroen, of zogenaamd artikel 8-pensioenproduct onder de Europese SFDR-wetgeving, ofwel als een product dat ecologische en sociale kenmerken promoot, en waarbij de bedrijven waarin wordt belegd over goede governance beschikken. De fondsen waarin Pensioenkring Cargill Bioindustrial belegt, hebben elk ook een eigen SFDR-classificatie. Een overzicht per beleggingscategorie is opgenomen in het hoofdstuk Maatschappelijk verantwoord beleggen op pagina 45. Een kringspecifiek overzicht nemen we op in het MVB-jaarverslag 2023.

Wij gaan in 2024 verder met aanscherping en implementatie van het MVB-beleid. Onze plannen staan beschreven in de paragraaf over Maatschappelijk verantwoord beleggen op pagina 45.

Kostentransparantie

Voor de uitvoering van de regeling voor Pensioenkring Cargill Bioindustrial maken we diverse kosten. Deze kosten kunnen worden onderverdeeld in kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling en kosten van het vermogensbeheer.

Wij zijn transparant over de kosten die wij maken voor de pensioenuitvoering. In onderstaande toelichting op de uitvoeringskosten nemen wij de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en de AFM als uitgangspunt.

Administratieve uitvoeringskosten

Pensioenkring Cargill Bioindustrial is gestart per 1 juli 2023. Onderstaande kosten betreffen daarom de kosten over een half jaar. De kosten per deelnemer zijn hierdoor lager dan in een volledig boekjaar. Vergelijkende cijfers zijn niet beschikbaar.

De AFM beveelt aan de kosten zo mogelijk te vergelijken met andere pensioenfondsen van vergelijkbare omvang en complexiteit en met een vergelijkbaar serviceniveau. Wij hebben een uitgebreide analyse gedaan en zijn hierbij tot het inzicht gekomen dat dit hiervoor in openbare bronnen onvoldoende betrouwbare en gedetailleerde informatie beschikbaar is. De kosten van het laten uitvoeren van een eigen benchmark onderzoek zijn aanzienlijk en levert in onze ogen op dit moment onvoldoende extra informatie op om deze kosten te rechtvaardigen.

Wij hebben aandacht voor beheersing van kosten. Door de kosten van overgang naar een nieuw pensioenstelsel en de hogere eisen die aan ons worden gesteld vanuit de toezichthouders verwachten wij de komende jaren een hoger kostenniveau.

Conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie is het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee in deze berekening maar hiervoor worden wel kosten gemaakt. De vermelde bedragen sluiten aan op de bedragen die zijn vermeld in de jaarrekening.

Omschrijving	1 juli tot en met 31 december 2023
Administratiekostenvergoeding	100
Informatiegesprekken	0
Certificerend actuaris	20
Adviserend actuaris	71
Accountant (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	31
Belanghebbendenorgaan	3
Verkiezingen belanghebbendenorgaan	0
Toezichtkosten (DNB/AFM)	0
Kosten governance bestuur en bestuursbureau	62
Overige kosten	1
Aan beleggingen toegerekende kosten	-31
Subtotaal pensioenuitvoeringskosten exclusief incidentele kosten	257
Kosten overgang nieuw pensioenstelsel	138
Implementatiekosten pensioenkring	20
Transitiekosten pensioenuitvoerder	0
Subtotaal incidentele kosten¹	158
Totaal pensioenuitvoeringskosten inclusief incidentele kosten	415
Aantal actieve deelnemers	326
Aantal pensioengerechtigden	194
Totaal aantal deelnemers	520
Administratieve uitvoeringskosten in euro per deelnemer	798

¹ Deze kosten zijn in de staat van baten en lasten opgenomen onder "Overige lasten".

Kosten vermogensbeheer

De totale kosten voor vermogensbeheer in de tweede helft van 2023 voor Pensioenkring Cargill Bioindustrial zijn uitgekomen op € 674 duizend. Het gemiddeld belegd vermogen bedroeg in 2023 € 202 miljoen (€ 206 miljoen in 2022). Uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen bedragen de totale kosten vermogensbeheer 0,33%.

Alle gerapporteerde kosten hebben betrekking op de periode 1 juli tot en met 31 december 2023 vanaf start van de kring en zijn niet aangepast naar jaarbasis.

2023	Beheerkosten en overige kosten	Transactie- kosten inclusief aan- en verkoopkosten	Totaal	Procenten van het gemiddeld totaal belegd vermogen
Kosten per beleggingscategorie	Beheerkosten			
Vastgoed	4	13	17	0,01%
Aandelen	25	95	120	0,06%
Vastrentende waarden	60	67	127	0,06%
Overige beleggingen				
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. Overlay	89	175	264	0,13%
Kosten overlay (LDI-gerelateerde) beleggingen ¹	104	14	118	0,06%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	193	189	382	0,19%
	Overige kosten			
Kosten vermogensbeheer bestuur en bestuursbureau	32		32	0,01%
Kosten fiduciair beheer	176		176	0,09%
Bewaarloon	7		7	0,00%
Advieskosten vermogensbeheer				
Overige kosten	77		77	0,04%
Totaal overige vermogensbeheerkosten	292		292	0,14%
Totaal kosten vermogensbeheer	485		674	0,33%

1 Kosten overlay beleggingen zijn kosten voor LDI-gerelateerde beleggingen inclusief beleggingsinstrumenten, die worden gebruikt voor LDI-uitvoering

Totale kosten vermogensbeheer

De totale kosten vermogensbeheer zijn vastgesteld op look through basis en bestaan uit zowel directe kosten ('zichtbare' kosten, die op factuurbasis worden betaald) als uit indirecte kosten ('niet zichtbare' kosten voor vermogensbeheer of transacties, die verwerkt zijn in het rendement). De totale kosten bedroegen 0,33% in 2023. Alle gerapporteerde kosten hebben betrekking op de tweede helft van 2023 vanaf start van de kring en zijn niet aangepast naar jaarbasis.

De totale kosten vermogensbeheer van 0,33% in 2023 zijn onder te verdelen in drie componenten; (1) beheerkosten (0,10%), (2) overige vermogensbeheerkosten (0,14%) en (3) transactiekosten (0,09%):

- **Beheerkosten**

De 'beheerkosten' zijn de kosten voor het portefeuillebeheer door vermogensbeheerders ofwel de lopende kosten voor alle beleggingsfondsen in de portefeuille. In de lopende kosten zijn eventuele kortingen (rebates) al verrekend. Als maatstaf voor de beheerkosten van de beleggingsfondsen wordt de Ongoing Charges Figure (OCF) gehanteerd. De OCF bevat de beheervergoeding plus administratiekosten, accountantskosten, custodykosten, kosten voor securities lending etcetera die door het beleggingsfonds worden gemaakt. Beleggingsfondsen publiceren de OCF in het jaarverslag. Voor nieuwe fondsen waarvoor nog geen OCF beschikbaar is, wordt een schatting gebruikt. Indien een beleggingsfonds geen OCF maar Total Expense Ratio (TER) rapporteert, wordt deze maatstaf gebruikt. Over de 2e helft van 2023 bedroegen de beheerkosten € 193 duizend ofwel 0,10% van het vermogen.

- Overige vermogensbeheerkosten
Dit zijn kosten die zijn gemaakt voor onder andere kosten vermogensbeheer pensioenfonds en bestuursbureau, de bewaarbank, de beleggingsadministratie en fiduciair management. Over de 2e helft van 2023 bedroegen de overige vermogensbeheerkosten € 292 duizend ofwel 0,14% van het vermogen.
- Transactiekosten
De transactiekosten bestaan uit gefactureerde toe- en uittredingskosten en aan- en verkoopkosten van individuele titels. Over de 2e helft van 2023 bedroegen de transactiekosten € 189 duizend ofwel 0,09% van het vermogen.

Kosten	2023
Beheerkosten	0,10%
Overige kosten	0,14%
Transactiekosten	0,09%
Totaal	0,33%

HNPF is met geen van haar vermogensbeheerders een overeenkomst aangegaan waarin de beheervergoeding geheel of gedeeltelijk gebaseerd is op het door de vermogensbeheerder behaalde beleggingsrendement. Daarnaast wordt ook niet belegd in de alternatieve categorieën hedgefondsen of grondstoffen. In bovenstaand kostenoverzicht zijn alleen de kostencategorieën opgenomen die daadwerkelijk zijn gemaakt.

Na afstemming met de fiduciair over de kosten vermogensbeheer 2023 voor deze kring, is het bestuur van mening dat het niveau van de gerapporteerde kosten en de ontwikkeling daarvan gedurende het verslagjaar passend zijn bij de omvang en karakteristieken van het vermogen van deze kring. Het pensioenfonds heeft een prudent beleggingsbeleid, waarmee het bestuur beoogt het aantal transacties te beperken en de kosten laag te houden. De ambitie van het bestuur blijft om de vermogensbeheerkosten te verlagen de komende jaren.

Totale kosten

De relatie tussen de verschillende kengetallen wordt in onderstaande tabel uitgewerkt.

Totale kosten ratio

1 juli 2023 tot en met 31 december 2023	EUR	% gemiddeld belegd vermogen
Pensioenuitvoeringskosten inclusief incidentele lasten	415	0,21%
Vermogensbeheerkosten	485	0,24%
Totale kosten	900	0,45%
Transactiekosten	189	0,09%

Risicomanagement

Risicohouding

De risicohouding van een fonds is volgens de wet “de mate waarin een fonds, na overleg met de vertegenwoordigers van werkgevers of werkgeversverenigingen, werknemers of werknemersverenigingen of beroepspensioenverenigingen en na overleg met de organen van het fonds, bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het fonds te realiseren en de mate waarin het fonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het fonds”. Het bestuur van Het Nederlandse Pensioenfonds heeft voor Pensioenkring Cargill Bioindustrial zowel een kortetermijnrisicohouding als een langetermijnrisicohouding vastgesteld.

De mate waarin de kring risico's accepteert, wordt kwantitatief uitgedrukt in een tweetal maatstaven:

- een maximaal vereist eigen vermogen (dit betreft de risicohouding voor de korte termijn);
- ondergrenzen voor het pensioenresultaat (dit betreft de risicohouding voor de lange termijn).

In 2023 is een ALM-studie uitgevoerd om inzicht te krijgen in het verwachte verloop van de financiële positie en de toeslagen in de komende jaren, waarbij rekening is gehouden met de invoering van de Wet toekomst pensioenen. Op basis van deze ALM-studie is de renteafdekking vastgesteld op 70% en de allocatie naar zakelijke waarden op 40%.

Op basis van de ALM-studie en het op basis daarvan vastgestelde strategische beleggingsbeleid bedraagt het vereist eigen vermogen (VEV) gemiddeld 19,0% binnen een bandbreedte afhankelijk van marktvolatiliteit van 16,5% tot 22,5%.

De risicohouding van Pensioenkring Cargill Bioindustrial voor de lange termijn komt volgens het Besluit financieel toetsingskader (FTK) tot uitdrukking in de gekozen ondergrenzen in het kader van de haalbaarheidstoets. Op basis van de haalbaarheidstoets formuleert de kring een ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat van 85% (vanuit het VEV gerekend). In een slechtweerscenario kan toeslagverlening voor langere tijd onder druk komen te staan. Om die reden is gekozen voor een slechtweerpensioenresultaat dat maximaal 40% mag afwijken.

Financieel crisisplan

Voor Pensioenkring Cargill Bioindustrial is een crisisplan opgesteld. In dit crisisplan zijn voor specifieke scenario's te nemen stappen en maatregelen weergegeven. Aan de hand van het plan kan het bestuur handelen indien zich een van deze specifieke scenario's voordoet.

Risicomanagement

In paragraaf Integraal risicomanagement is het algemene risicomanagementproces beschreven. Dit proces is zowel op de stichting van toepassing als op elke kring. Deel van het risicomanagementproces is een risicoraamwerk, gebaseerd op FIRM/FOCUS. Wij hebben daarin 42 risico's beschreven, gecategoriseerd naar financiële en niet-financiële risico's. De financiële risico's gelden op kringniveau. Ze worden hieronder toegelicht voor Pensioenkring Cargill Bioindustrial.

Financiële risico's

Binnen de kringen zijn financiële risico's geïdentificeerd gebaseerd op FIRM. De inschatting van het risico kan per kring verschillen op basis van de specifieke kenmerken van de betreffende kring. Met betrekking tot Pensioenkring Cargill Bioindustrial gelden risicoschattingen per risico, waarbij het brutorisico de inschatting is vóór het treffen van beheersmaatregelen en de nettoinschatting geldt nadat beheersmaatregelen genomen zijn.

Ieder kwartaal vindt een Risk Control Self-Assessment plaats, waarbij alle risico's beoordeeld worden op wijzigingen in de bruto-inschatting en de werking van de beheersmaatregelen om naar nettorisico's te komen.

Toelichting financiële risico's

Renterisico

Onze definitie voor dit risico is: "Het risico dat ontwikkelingen in de rente een ongewenst effect hebben op de dekkingsgraad door een mismatch in rentegevoeligheid van de beleggingen versus rentegevoeligheid van de verplichtingen".

Onder het Financieel Toetsingskader (FTK) dat per 2007 is ingevoerd, is het verschil in renterisico tussen beleggingen en verplichtingen van belang. Dit wordt veroorzaakt door het verschil in de gemiddelde looptijd van de beleggingen (kort) versus de verplichtingen (lang). Hierdoor zijn verplichtingen meer rentegevoelig en dat betekent een risico voor de ontwikkeling van de dekkingsgraad in het geval de rente gaat dalen.

We beheersen dit risico door het renteafdekkingsbeleid, dat door het toevoegen van beleggingen met lange looptijden is gericht op het reduceren van het renterisico tussen beleggingen en verplichtingen. De afdekking vindt plaats op basis van de zuivere RTS, dus zonder toepassing van de UFR. Voor het gewenste renteafdekkingsniveau is het

noodzakelijk om derivaten (onder andere renteswaps) in te zetten. Het beleid voor het gebruik van derivaten is vastgelegd in het beleggingsbeleid.

We schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Valutarisico

Onze definitie voor dit risico is: “Het risico op ongewenste effecten van fluctuaties in de koersen van vreemde valuta”.

We beheersen dit risico door het valuta-afdekkingbeleid, dat is gericht op het reduceren van het valutarisico.

In Pensioenkring Cargill Bioindustrial wordt het valutarisico van de Amerikaanse dollar en het Britse pond voor 75% afgedekt.

Inflatierisico

Onze definitie voor dit risico is: “Het risico dat door inflatie de pensioenaanspraak aangetast wordt”.

De toeslag is voorwaardelijk, dus strikt genomen is er geen inflatierisico. Binnen Pensioenkring Cargill Bioindustrial heeft Het Nederlandse Pensioenfonds de ambitie om als toeslag de prijsinflatie toe te kennen.

Marktrisico

Onze definitie voor dit risico is: “Het risico dat de waarde van de beleggingen daalt als gevolg van veranderingen in de marktfactoren”.

Beleggingscategorieën met een hoog risico, zoals zakelijke waarden, stijgen en dalen door omstandigheden in de markten waarin wordt belegd. Dit risico wordt enerzijds geaccepteerd omwille van het behalen van rendement en anderzijds zo veel mogelijk beheerst door de beleggingen te spreiden over meerdere markten.

Het beleid op het gebied van marktrisico is vastgesteld in het strategische beleggingsbeleid van iedere kring, op basis van een ALM-studie en goed huisvaderschap. In de vermogensbeheerovereenkomsten is vastgelegd door welke partij en op welke wijze (spreiding en soorten beleggingen) het vermogen belegd dient te worden.

In de fiduciaire beheerovereenkomst ligt vast dat de fiduciair manager intensiever informatie verstrekt tijdens een financiële crisis. Daarnaast is in de overeenkomst vastgelegd dat de fiduciair manager in samenwerking met het bestuur en de beleggingsadviescommissie alternatieve maatregelen kan overwegen om schade en risico's tijdens een crisis te beperken.

De beleggingsrichtlijnen worden vastgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur. Ze bevatten restricties waarbinnen een vermogensbeheerder vervolgens naar eigen inzicht mag beleggen.

Monitoring van het marktrisico geschiedt door de beleggingsadviescommissie op basis van mandaten, limietmonitoring en periodieke rapportages.

Scenario's dekkingsgraad voor markt- en marktrenterisico per eind 2023

In onderstaande tabel geven we de gevoeligheid van de dekkingsgraad weer voor het rente- en aandelenrisico als die risico's zich gecombineerd voordoen. Hierbij wordt verondersteld dat alle andere factoren onveranderd blijven. De aandelenrendementen worden hierbij schoksgewijs tussen de -25% en +25% aangepast. De rente wordt schoksgewijs tussen de -1% en +1% aangepast.

Gevoeligheidsanalyse dekkingsgraad (toezicht, in %)			
	Zakelijke waarden	Zakelijke waarden	Zakelijke waarden
Delta rente	-25%	0%	25%
-1,00%	119,4	131,6	143,8
-0,50%	124,1	137,5	150,8
0,00%	129,0	143,5	158,0
0,50%	133,8	149,7	165,5
1,00%	138,8	156,0	173,1

Wij schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Liquiditeitsrisico

Onze definitie voor dit risico is: “Het risico dat er onvoldoende liquide middelen voorhanden zijn om aan de kortetermijnverplichtingen te voldoen en dat de kring hierdoor onder andere gedwongen wordt om assets te verkopen”.

Voor de korte tot middellange termijn is voorzien dat de premie-inkomsten van Pensioenkring Cargill Bioindustrial kleiner zijn dan de uitkeringen. Daardoor bestaat een liquiditeitsrisico dat dient te worden beheerst. Hierbij gaat het erom dat Pensioenkring Cargill Bioindustrial tijdig aan zijn verplichtingen kan voldoen. Daartoe is de portefeuille grotendeels belegd in dagelijks of wekelijks verhandelbare beleggingen.

Bij de vaststelling van het strategisch beleggingsbeleid en de inzet van rente- en valutaderivaten wordt rekening gehouden met stressscenario's en periodiek wordt een stresstest uitgevoerd om te inventariseren of Pensioenkring Cargill Bioindustrial bij een zwaarweerscenario voldoende cash of ander onderpand kan leveren. Indien het liquiditeitsrisico te groot wordt, moeten we overwegen om de portefeuille aan te passen.

We schatten het brutorisico in als gemiddeld, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Kredietrisico

Onze definitie voor dit risico is: “Kredietrisico (ofwel tegenpartijrisico) is het risico dat tegenpartijen niet aan hun overeengekomen verplichtingen ten opzichte van Pensioenkring Cargill Bioindustrial kunnen voldoen”.

Pensioenkring Cargill Bioindustrial loopt kredietrisico in de beleggingsportefeuille door de staats- en bedrijfsobligaties waarin wordt belegd en de aangegane swaps met tegenpartijen. Alleen partijen met een degelijke kredietwaardigheid worden daarom als tegenpartij bij een derivatentransactie geaccepteerd.

We nemen de volgende maatregelen om het kredietrisico te beperken:

- Periodiek wordt geïnventariseerd met welke tegenpartijen Het Nederlandse Pensioenfonds zakendoet. Er wordt vastgesteld of en in welke mate een eventueel faillissement van deze partijen, of een samenloop van faillissementen, Pensioenkring Cargill Bioindustrial raakt;
- Voor de dienstverlening door vermogensbeheerders zijn standaardcontracten inclusief duidelijke opdrachtverlening opgesteld;
- Indien noodzakelijk worden per (soort) tegenpartij (en over het totaal) limieten vastgesteld en wordt het stellen van onderpand vereist voor rente- en valutaderivaten;
- In rapportages en in de jaarrekening wordt een overzicht opgenomen van de grootste concentratierisico's;
- Het beleid omtrent kredietrisico is vastgelegd in het strategische beleggingsbeleid.

We schatten het brutorisico in als gemiddeld, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Verzekeringstechnische risico's

Onze definitie voor dit risico is: "Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product".

De belangrijkste risico's in dit kader zijn het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico.

Wij verzekeren alleen risico's die de kring niet zelf kan dragen. De behoefte voor Pensioenkring Cargill Bioindustrial is het grootst op het gebied van nabestaandenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen. Pensioenkring Cargill Bioindustrial heeft een risicoherverzekeringscontract afgesloten met een herverzekeraar. In dit risicoherverzekeringscontract zijn de overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's voor actieve deelnemers herverzekerd. De risicokapitalen worden jaarlijks op 1 januari vastgesteld.

We schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Vooruitblik 2024

Financiële markten

We verwachten dat de groei in 2024 laag zal zijn, vooral in de eerste helft van het jaar, en dat inflatie verder kan dalen. Rentestijgingen, over de afgelopen jaren, hebben nog niet geheel hun weerslag gehad op economieën. Voorlopende indicatoren bevestigen het zicht op zwakke groei. In de eurozone en het Verenigd Koninkrijk duiden recente economische cijfers op voortdurende stagnatie of lichte krimp.

Een positieve kant van dalende inflatie is dat daarmee de druk op de koopkracht van de consument afneemt. Als centrale banken in de loop van 2024 de rentes verlagen, zal dat het economisch herstel in gang zetten. Daarbij zijn arbeidsmarkten structureel krappere geworden. Bedrijven zijn daardoor terughoudend in het ontslaan van werknemers, wat inkomens van consumenten ondersteunt.

In opkomende markten blijven China, Zuid-Korea en Taiwan in de eerste helft van het jaar last houden van de zwakke industriële cyclus. De Chinese economie zucht onder problemen in de vastgoedsector, een laag consumentenvertrouwen en minder vraag naar consumptiegoederen wereldwijd. De overheid is terughoudend met het grootscheeps stimuleren van de economie. We verwachten daarmee geen versnelling van de Chinese economie, die moeite zal hebben om de groei-doelstelling van het afgelopen jaar van rond de 5% te evenaren.

Een mogelijke escalatie tussen China en Taiwan kan de al complexe economische situatie verder verslechteren. Taiwan speelt een cruciale rol in de wereldwijde productie van halfgeleiders. Een conflict tussen de twee landen zal leiden tot aanzienlijke tekorten, stijgende prijzen en vertragingen in de productie. Dit kan de wereldeconomie onder druk zetten en de vooruitzichten voor 2024 verslechteren.

Ontwikkeling financiële positie

De actuele dekkingsgraad van Pensioenkring Cargill Bioindustrial is in het eerste kwartaal van 2024 met 4,0% gestegen van 143,5% naar 147,5%. Met name de hogere aandelenkoersen hebben geleid tot deze stijging van de dekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad is in het eerste kwartaal van 2024 met 0,4% toegenomen van 147,2% naar 147,6%.

Het nieuwe pensioenstelsel

De Wet toekomst pensioenen is op 1 juli 2023 in werking getreden. Uiterlijk 1 januari 2028 moet alle toekomstige pensioenopbouw vormgegeven worden op basis van het nieuwe pensioenstelsel. Pensioenkring Cargill Bioindustrial richt zich op een contract volgens de solidaire premieregeling. De sociale partners en de werkgever zijn in gesprek over de hoogte van de premie en de inrichting van de regeling. De sociale partners verwachten voor 1 juli 2024 een transitieplan op te leveren. Doelstelling is dat HNPf in 2024 de besluiten neemt die nodig zijn om de overstap en migratie van de kring naar het nieuwe pensioenstelsel per 1 juli 2025 te laten plaatsvinden.

Verslag van het belanghebbendenorgaan

Verslag van het belanghebbendenorgaan

Taak en werkwijze

In het belanghebbendenorgaan hebben reglementair drie vertegenwoordigers namens de werkgevers, twee namens de deelnemers en één namens de pensioengerechtigden zitting. Het belanghebbendenorgaan is in juli 2023 gestart met een invulling vanuit de werkgever en pensioenfonds Croda. Er is een uitvraag geweest middels nieuwsbrieven onder alle deelnemers voor mogelijk geïnteresseerden namens deelnemers en pensioengerechtigden. Hier is geen reactie op ontvangen. Alle voorgedragen leden zijn benoemd door het bestuur en getoetst door DNB. Het belanghebbendenorgaan heeft verschillende bevoegdheden, die zijn vastgelegd in de statuten van het fonds. Het bestuur en de raad van toezicht leggen verantwoording af aan het belanghebbendenorgaan en de vergadering van belanghebbendenorganen over het beleid en de uitvoering hiervan. Het belanghebbendenorgaan beoordeelt het handelen van het bestuur aan de hand van de jaarrekening, het bestuursverslag en andere informatie en rapporteert over zijn bevindingen in het jaarverslag. Het belanghebbendenorgaan bewaakt conform de wet en de Code Pensioenfonds of het bestuur de uitvoeringsovereenkomst en het pensioenreglement juist uitvoert. Ook bewaakt het belanghebbendenorgaan of het bestuur de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden evenwichtig afweegt. Het belanghebbendenorgaan waarborgt dat de leden ten opzichte van de achterban en van elkaar onafhankelijk en kritisch kunnen opereren.

Thema's belanghebbendenorgaan

In 2023 heeft het belanghebbendenorgaan na zijn oprichting op 1 juli 2023 tweemaal vergaderd over thema's aangaande Pensioenkring Cargill Bioindustrial. Daarnaast heeft het tweemaal vergaderd met het bestuur en één keer met de raad van toezicht. Een delegatie van het bestuursbureau woont de vergaderingen van het belanghebbendenorgaan standaard bij. In een kennissessie is het nieuwe pensioenstelsel besproken.

Daarnaast zijn er extra bijeenkomsten geweest in het kader van de Wet toekomst pensioenen, die op 1 juli 2023 in werking is getreden. Sociale partners bij Cargill Bioindustrial hebben een contractkeuze gemaakt, waarbij zij unaniem hebben gekozen voor de solidaire premieregeling. Ook hebben sociale partners de intentie uitgesproken om de huidige pensioenen in te varen in het nieuwe pensioenstelsel. Een projectgroep brengt de verschillende mogelijkheden in kaart en verzorgt de nadere uitwerking. Deze projectgroep bestaat uit vertegenwoordigers van de werkgever, vertegenwoordigers van de actieve deelnemers (werknemers) en vertegenwoordigers namens gepensioneerden. Zowel de werkgever als de werknemers hebben adviseurs ingeschakeld, die bij alle projectgroepvergaderingen aanwezig zijn. Er wordt maandelijks overlegd. Ook het bestuursbureau van HNPF is betrokken bij deze overleggen. Doelstelling is dat de sociale partners en HNPF in 2024 de besluiten nemen die nodig zijn om de overstap en migratie van de kring naar het nieuwe pensioenstelsel per 1 juli 2025 te laten plaatsvinden.

Adviezen en goedkeuringen

Het belanghebbendenorgaan heeft in 2023 het reglement van het belanghebbendenorgaan vastgesteld, de taken binnen het belanghebbendenorgaan verdeeld en een rooster van aftreden vastgesteld. Leden van het belanghebbendenorgaan die niet in dienst zijn van de werkgever ontvangen een vergoeding conform de SER-norm.

Het belanghebbendenorgaan heeft positief advies gegeven over de ABTN voor 2023 en 2024, de begroting voor 2024, de flexfactoren voor 2024 en het communicatiejaarplan voor 2024.

Het belanghebbendenorgaan heeft ingestemd met een wijziging in de verdeling binnen de categorie aandelen van 80% naar 90% voor ontwikkelde landen en van 20% naar 10% voor opkomende landen.

In december 2023 heeft het belanghebbendenorgaan met het bestuur het voorgenomen indexatiebesluit besproken. Bij het indexatiebesluit is gebruikgemaakt van de versoepelde indexatieregels. Op 1 januari 2024 zijn alle pensioenen met 3,00% verhoogd. Bij het besluit is gekeken naar de belangen van alle deelnemers en pensioengerechtigden en is

rekening gehouden met de lange termijn, zodat naar verwachting een goede overstap kan worden gemaakt naar het nieuwe pensioenstelsel. Het belanghebbendenorgaan heeft goedkeuring gegeven aan het indexatiebesluit.

Met het bestuur heeft het belanghebbendenorgaan gesproken over de commerciële activiteiten voor verdere groei van HNPF. Het belanghebbendenorgaan heeft positief advies gegeven over het voorgestelde budget voor deze activiteiten en de verdeling van de kosten over de kringen. In 2023 is de ABTN vastgesteld. Begin 2024 is deze geactualiseerd, met een positief advies van het belanghebbendenorgaan. Ook heeft het belanghebbendenorgaan een positief advies gegeven over de grondslagen voor flexibiliseringsfactoren 2024, de kringbegroting voor 2024 en het communicatieplan voor 2024.

Bevindingen en oordeel

Bevindingen

Wij zijn uitgebreid betrokken geweest en hebben voldoende informatie gekregen om onze rol goed te kunnen vervullen en ons een oordeel te kunnen vormen over het handelen van het bestuur. De samenwerking met het bestuur in de tweede helft van 2023, het eerste halfjaar van de kring, was constructief en het bestuur was transparant over zaken die hebben gespeeld bij Het Nederlandse Pensioenfonds. Wij waarderen de wijze waarop het bestuur ons meeneemt in de ontwikkelingen rondom het fonds. Gezien de ontwikkelingen met betrekking tot de nieuwe pensioenregeling bij Cargill Bioindustrial zal 2024 voor een groot deel in het teken staan van de Wet toekomst pensioenen.

Oordeel

Het afgelopen halfjaar zijn na de komst van de kring Cargill Bioindustrial verdere stappen gezet in de groei van het fonds met nieuwe aangesloten werkgevers en twee nieuwe kringen. Daarnaast zet het fonds in op de Wet toekomst pensioenen en hieruit voortkomende nieuwe regelingen. Als belanghebbendenorgaan worden wij goed meegenomen in dit proces.

Wij zijn van mening dat het jaarverslag 2023 een juiste weergave is van het gevoerde beleid en van de door het bestuur genomen besluiten. Op 15 mei 2024 heeft de raad van toezicht verantwoording aan ons afgelegd. Dankzij een goede samenwerking met het bestuur, de raad van toezicht en de ondersteuning binnen het pensioenfonds hebben wij onze werkzaamheden goed kunnen uitvoeren en wij hopen dat in de komende periode op deze wijze voort te zetten.

Ron van 't Hof, voorzitter

Wim Keijzer

Ilse van Kruistum

Nico Man

Hans Müller

Chris Peeperkorn

Reactie van het bestuur

Op 15 mei 2024 hebben wij met het belanghebbendenorgaan gesproken over het oordeel over het jaar 2023. Wij hechten zeer aan de goede samenwerking met het belanghebbendenorgaan, die wij als open en constructief ervaren. We waarderen de wijze waarop het belanghebbendenorgaan in de tweede helft van 2023 gestart is met zijn nieuwe taak en waarop het deze tot nu toe uitvoert.

Wij danken het belanghebbendenorgaan voor de inzet en prettige samenwerking en zien ernaar uit deze in de toekomst op dezelfde wijze voort te zetten.

Bestuursverslag Pensioenkring OWASE

Algemene informatie

De doelstelling van Het Nederlandse Pensioenfonds is het verzorgen van pensioenen voor deelnemers, gewezen deelnemers en hun nabestaanden. Per 1 januari 2020 zijn de opgebouwde aanspraken van de inmiddels geliquideerde Stichting Pensioenfonds OWASE door middel van een collectieve waardeoverdracht ingebracht in de nieuw ingerichte besloten Pensioenkring OWASE. Ook de opbouw van nieuwe pensioenaanspraken uit hoofde van de cao van de aangesloten werkgevers die onder de cao van OWASE vallen, is ondergebracht in Pensioenkring OWASE.

Alle in dit hoofdstuk genoemde bedragen zijn weergegeven in duizenden euro's, tenzij anders aangegeven.

Belanghebbendenorgaan

Per 1 januari 2020 is het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring OWASE ingesteld en van start gegaan. Dit orgaan bestaat normaal gesproken uit acht leden: vier namens werkgevers, twee namens deelnemers en twee namens pensioengerechtigden. Het belanghebbendenorgaan is begin 2020 gestart met zeven leden en één vacature namens werkgevers. Het belanghebbendenorgaan werd aangevuld met aspirant-leden. Voor hen is het belanghebbendenorgaan een kweekvijver voor uiteindelijke toetreding als lid. Aspirant-leden hebben geen goedkeurings- en adviesrechten en zij zijn derhalve geen medebeleidsbepaler.

Samenstelling belanghebbendenorgaan Pensioenkring OWASE op 31 december 2023

Naam	Functie/geleding	Termijn	Huidige termijn eindigt op	Geboortjaar	Geslacht
René Brookhuis	lid namens werkgevers	2 ^e	1-1-2028	1963	m
Aalt Doppenberg	lid namens deelnemers	1 ^e	1-1-2026	1962	m
Jan Willem Floor	vicevoorzitter en lid namens pensioengerechtigden	2 ^e	1-1-2026	1957	m
Truus Horstra	lid namens werkgevers	2 ^e	1-1-2027	1972	v
Henk Lubbers	lid namens pensioengerechtigden	2 ^e	1-1-2028	1956	m
Henk Meijerink	voorzitter en lid namens werkgevers	1 ^e	1-10-2024	1958	m
Vacature	lid namens deelnemers				
Maria Malinowski	aspirant-lid namens pensioengerechtigden	n.v.t.	n.v.t.	1953	v
Dick de With	aspirant-lid namens pensioengerechtigden	n.v.t.	n.v.t.	1954	m

Bij aanvang is een rooster van aftreden vastgesteld zodat voorkomen wordt dat op een zeker moment alle leden van het belanghebbendenorgaan tegelijk aftreden. Dit brengt mee dat meerdere leden een eerste termijn hebben die korter is dan de gebruikelijke vier jaar. Per 2024 zijn René Brookhuis en Henk Lubbers herbenoemd. Jan Willem Floor is in juni 2024 gestopt als lid van het belanghebbendenorgaan namens gepensioneerd. Voor deze vacature zijn in het voorjaar verkiezingen gehouden aangezien er drie kandidaten waren voor deze functie. Bij deze verkiezingen zijn de meeste stemmen uitgebracht op Dick de With, zijn benoeming is inmiddels ter instemming voorgelegd aan De Nederlandsche Bank.

In 2023 heeft het belanghebbendenorgaan zes keer zelfstandig vergaderd, vier keer met het bestuur, één keer met de raad van toezicht en één keer met de raad van toezicht en het bestuur gezamenlijk. Daarnaast heeft het belanghebbendenorgaan deelgenomen aan twee kennissessies van het pensioenfonds, en heeft het een interne zelfevaluatie uitgevoerd.

Pensioenparagraaf

Kenmerken regeling

In Pensioenkring OWASE voeren we de pensioenregeling uit voor de werknemers in dienst van de bij de Werkgeversvereniging OWASE aangesloten werkgevers. De wederzijdse verantwoordelijkheden, bevoegdheden, rechten en (financiële) verplichtingen zijn vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst.

Deelnemers aan de pensioenregeling zijn alle werknemers van de werkgevers op wie de pensioenregeling van toepassing is en die conform de uitvoeringsovereenkomst zijn aangemeld bij Het Nederlandse Pensioenfonds. De details ten aanzien van het deelnemerschap van de werknemers aan de pensioenregeling zijn vastgelegd in het pensioenreglement.

De werknemer die nog niet de 18-jarige leeftijd heeft bereikt wordt binnen Pensioenkring OWASE aangemerkt als aspirant-deelnemer. Op grond van een pensioenovereenkomst verwerft een aspirant-deelnemer aanspraken op partnerpensioen en/of tijdelijk partnerpensioen en/of wezenpensioen en/of arbeidsongeschiktheidspensioen jegens het pensioenfonds.

Hieronder volgt een korte samenvatting van de regeling, waarin we de belangrijkste kenmerken noemen. Voor de precieze inhoud van de pensioenregeling wordt verwezen naar het pensioenreglement.

Belangrijkste kenmerken pensioenregeling Pensioenkring OWASE

Betreft	Invulling
Type regeling	Collectieve beschikbare premieregeling die op grond van de Pensioenwet wordt gekwalificeerd als uitkeringsovereenkomst omdat de vastgestelde jaarlijkse opbouw op basis van een middelloodsystematiek wordt vormgegeven: een middellood-pensioenregeling met (voorwaardelijke) na-indexatie en met opbouw van nabestaandenpensioen.
Pensioenrichtdatum	De pensioenrichtdatum is 67 jaar. De mogelijkheid wordt geboden om eerder met pensioen te gaan, hetgeen zes maanden van tevoren aangegeven moet worden. De vroegst mogelijke pensioenleeftijd is 57 jaar. Een eenmaal gemaakte keuze voor vervroeging is onherroepelijk.
Pensioengevend salaris (fulltime)	Twaalf maal het maandsalaris per 1 januari, verhoogd met de vakantietoelage. Het pensioengevend salaris van deelnemers die onder de cao van OWASE vallen wordt vermeerderd met de consignatietoelage en de ploegentoeslag. Het pensioengevend salaris van deelnemers die onder de cao van RPC vallen wordt vermeerderd met 20% van de ontvangen bedragen aan sartaakbeloning en 20% van de ploegentoeslag. Er kunnen geen nieuwe deelnemers meer toetreden tot de cao van RPC. Het pensioengevend salaris is op grond van fiscale wetgeving gemaximeerd op € 128.810 (2023).
Franchise (opbouwgedeelte)	De franchise (2023: € 19.307) wordt geïndexeerd met de loonindex als bedoeld in de cao van OWASE, tenzij partijen tijdens cao-overleg andere afspraken maken over de indexatie. De franchise zal nooit lager zijn dan op grond van fiscale wetgeving is toegestaan.
Pensioengrondslag (basis, fulltime)	Pensioengevend salaris minus franchise.

Betreft	Invulling
Opbouwpercentage ouderdomspensioen	De jaarlijks te verkrijgen aanspraak kan alleen gerealiseerd worden als de opbouw uit de premie gefinancierd kan worden. Op dit moment is het opbouwpercentage gelijk aan 1,7% van de pensioengrondslag (2023) bij een pensioenrichtleeftijd van 67 jaar. De ambitie is om 80% tot 100% op te bouwen van de fiscaal maximale pensioenopbouw bij een pensioenrichtleeftijd van 67 jaar.
Ouderdomspensioen	De deelnemer bouwt ieder kalenderjaar een pensioen op ter grootte van het opbouwpercentage vermenigvuldigd met de in het betreffende jaar geldende pensioengrondslag. De opbouw stopt bij uitdiensttreding, het bereiken van de pensioenrichtdatum of de datum van eerdere pensionering. Het is mogelijk om op de pensioendatum een deel van het ouderdomspensioen uit te ruilen tegen een hoger partnerpensioen, of vice versa.
Partnerpensioen	Het te bereiken partnerpensioen bedraagt 70% van het (bereikbaar) ouderdomspensioen dat de deelnemer op basis van het laatst geldende pensioenreglement en alle voorgaande pensioenreglementen had kunnen behalen indien hij/zij tot de AOW-gerechtigde leeftijd zou hebben deelgenomen. Het partnerpensioen geldt voor zowel gehuwde als niet-gehuwde partners en is ook beschikbaar voor aspirant-deelnemers.
Tijdelijk partnerpensioen	Het tijdelijk partnerpensioen gaat in na overlijden van de (aspirant-) deelnemer of gepensioneerd deelnemer en keert € 7.000,- bruto per jaar (niveau 2023) uit aan de partner. De uitkering stopt als de partner overlijdt of de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt, gemaximeerd op een leeftijd van 67 jaar. Voor de partner voor wie het tijdelijk nabestaandenpensioen vóór 1 januari 2014 is ingegaan eindigt het tijdelijk nabestaandenpensioen op de eerste dag van de maand waarin de nabestaande de 65-jarige leeftijd bereikt, dan wel, indien dit eerder is, aan het einde van de maand waarin de partner overlijdt.
Wezenpensioen	Elk wezenpensioen bedraagt 20% van het partnerpensioen. Indien de wees een kind is van een ongehuwde alleenstaande deelnemer bedraagt het wezenpensioen 14% van het te behalen ouderdomspensioen. De eindleeftijd van het wezenpensioen is 18 jaar. Als het kind na de 18-jarige leeftijd de voor werkzaamheden beschikbare tijd geheel of grotendeels besteedt aan het volgen van onderwijs of een beroepsopleiding, keert het wezenpensioen uit tot aan de 27-jarige leeftijd. Het pensioen wordt verdubbeld indien er geen partner meer is die in aanmerking komt voor partnerpensioen.
Toeslagverlening	Toeslagverlening is voorwaardelijk. Een eventuele toeslag vloeit voort uit het toeslagbeleid van Pensioenkring OWASE.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid in de zin van WIA van tenminste 35% en/of in de zin van WAO van tenminste 15% wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk premievrij voortgezet tot maximum leeftijd van 67 jaar. De premievrije voortzetting van de pensioenopbouw wegens arbeidsongeschiktheid geldt voor zowel het ouderdoms- als het (tijdelijk) partnerpensioen.

Daarnaast kent de regeling van Pensioenkring OWASE nog een aanvullende regeling. Deze aanvulling gaat over arbeidsongeschiktheidspensioen aanvullend op een uitkering ingevolge de WIA of WAO.

Premiebeleid

Kostendekkende premie

De zuivere kostendekkende premie berekenen we als de som van de volgende componenten:

1. De actuariel benodigde premie voor de inkoop van de onvoorwaardelijke pensioenen. Ten behoeve van Pensioenkring OWASE gaat het hierbij om de volgende elementen:
 1. Comingservice koopsom voor het ouderdoms- en nabestaandenpensioen. Bij de vaststelling van de actuariel benodigde premie is tevens rekening gehouden met een excassokostenopslag van 2,75% van de koopsom;
 2. Risicokoopsommen voor het levenslange en tijdelijke partnerpensioen. Bij de vaststelling van de actuariel benodigde premie is tevens rekening gehouden met een excassokostenopslag van 2,75% van de koopsom;
 3. Een opslag van 4,2% over de opbouwcomponenten van de comingservice koopsom voor het meeverzekeren van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.
2. De solvabiliteitsopslag (risicobuffers) die gekoppeld is aan het risicoprofiel van Pensioenkring OWASE bovenop de actuariële premie voor de onvoorwaardelijke onderdelen voor het bereiken c.q. in stand houden van het vereiste vermogen. De hoogte van de solvabiliteitsopslag wordt bepaald op basis van de strategische beleggingsmix van Pensioenkring OWASE en het Besluit FTK pensioenfondsen;
3. Een opslag voor uitvoeringskosten (deze opslag bestaat uit de jaarlijks terugkerende kosten die niet worden gedekt door de voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten (excassokostenopslag). Bij de uitvoeringskosten zijn de kosten van het vermogensbeheer niet inbegrepen. De kosten van het vermogensbeheer worden gefinancierd uit de beleggingsopbrengsten en niet uit de pensioenpremies.

Er wordt in de opbouw van de (zuivere) kostendekkende premie bij Pensioenkring OWASE geen rekening gehouden met een opslag ter financiering van eventuele voorwaardelijke onderdelen.

Uitgangspunt bij de bepaling van de zuivere kostendekkende premie is de op de balansdatum (31 december van het voorafgaande boekjaar) geldende nominale marktrente over de maand december die wordt afgeleid van de nominale rentetermijnstructuur.

Gedempte kostendekkende premie

We stellen de gedempte kostendekkende premie vast op basis van dezelfde elementen als de kostendekkende premie. Hieronder geven we de afwijkingen ten opzichte van de kostendekkende premie weer:

- Onderdeel 1 wordt met ingang van het jaar 2021 berekend op basis van een verwachte waarde van toekomstig rendement onder aftrek van ten minste de minimale verwachtingswaarde voor de groeivoet van het prijsindexcijfer, bedoeld in artikel 23a, eerste lid, onderdeel a, en tweede lid van het Besluit FTK pensioenfondsen:
 - Het verwachte netto meetkundig rendement op vastrentende waarden, bedoeld in artikel 23a van het Besluit FTK pensioenfondsen, wordt vastgesteld voor een periode van vijf jaar (2021 tot en met 2025) op basis van de zero swap rente per 30 september 2020.
 - Het verwachte netto meetkundig rendement op zakelijke waarden wordt bepaald op basis van de maximaal te hanteren parameters zoals vastgelegd in artikel 23a van het Besluit FTK pensioenfondsen;
 - Het strategische beleggingsbeleid is het uitgangspunt voor het vaststellen van de verwachte waarde van het toekomstig rendement. Op hoofdlijnen zal bij de premieberekening worden uitgegaan van:
 - strategische allocaties (ratingverdeling niet gecorrigeerd voor duratie);
 - karakteristieken op basis van strategische benchmarks (zoals rating, leverage);
 - uitzondering: indien de uitvoering structureel afwijkt van het bovenstaande terwijl dit niet kan worden vastgelegd in het strategisch beleid. Dat is bijvoorbeeld het geval als sprake is van structurele leverage in vastgoedfondsen. Indien deze leverage acceptabel is maar geen benchmark met leverage beschikbaar is zal de leveragedoelstelling van de vastgoedfondsen worden gehanteerd.
- Bij een wijziging in het strategisch beleggingsbeleid wordt het netto verwacht beleggingsrendement opnieuw vastgesteld.
- Iedere vijf jaar wordt de peildatum voor de rentetermijnstructuur bijgesteld. Het eerstvolgende moment is op 30 september 2025.

Voor het overige worden dezelfde grondslagen gehanteerd als voor de kostendekkende premie.

- Onderdeel 2 wordt bepaald als het verschil tussen:
 - de solvabiliteitsopslag (behorende bij het vereist eigen vermogen per 31 december van het voorgaande jaar) over premieonderdeel 1 waarbij onderdeel 1 wordt berekend zonder rekening te houden met toekomstige toeslagverlening; en
 - onderdeel 1, waarbij rekening wordt gehouden met toekomstige toeslagverlening ter hoogte van de minimale verwachtingswaarde voor de groeivoet van het prijsindexcijfer, bedoeld in artikel 23a, eerste lid, onderdeel a, en tweede lid van het Besluit FTK pensioenfondsen, onder aftrek van onderdeel 1 waarbij geen rekening wordt gehouden met toekomstige toeslagverlening.Onderdeel 2 zal nooit negatief zijn.

Feitelijke premie

De financiering van de in het pensioenreglement vast te stellen pensioenaanspraken vindt plaats door betaling van een vaste CDC-pensioenpremie (dit is de feitelijke doorsneepremie).

De vaste CDC-pensioenpremie wordt, behalve voor de eerste periode, steeds voor een periode van drie jaar vastgesteld. De huidige periode eindigde op 1 januari 2024. In deze periode bedroeg de pensioenpremie 30%, vermeerderd met een tijdelijke opslag ten laste van de werkgever van 1,5% van de totale som van de pensioengrondslag van de deelnemers die bij de werkgever in dienst zijn. De reguliere CDC-pensioenpremie van 30% is verdeeld tussen werkgever en werknemer in de verhouding 75:25.

Aan het weerstandsvermogen wordt een separate storting gedaan. Deze storting is gelijk aan de hiervoor beschreven feitelijke premie vermenigvuldigd met 0,2% / (1+0,2%). De premie die getoetst wordt aan de (gedempte) kostendekkende premie is de feitelijke premie exclusief deze storting aan het weerstandsvermogen.

Aanpassing premiebeleid 2024

Voor Pensioenkring OWASE maken we in de gedempte kostendekkende premie gebruik van demping op basis van verwacht rendement. Dit verwacht rendement is opgebouwd uit een rendement op zakelijke waarden en een rendement op vastrentende waarden. Voor het rendement op vastrentende waarden gingen we uit van de zero swap rente die is vastgeklekt op 30 september 2020. De rente staat in principe voor een periode van vijf jaar vast. Het rendement op zakelijke waarden wordt bepaald op basis van de beleggingsmix van Pensioenkring OWASE en de maximale rendementen zoals vastgesteld door de Commissie Parameters. Het rendement op zakelijke waarden is variabel en kan niet worden vastgeklekt voor een vergelijkbare periode. De Commissie Parameters heeft de maximale rendementen op zakelijke waarden naar beneden bijgesteld, waardoor de gedempte kostendekkende premie vanaf 2024 zou gaan stijgen. Vanwege de aangepaste rendementen voor zakelijke waarden werd eenmalig toegestaan om de rente in 2023 opnieuw vast te klikken. We hebben besloten om om voor een nieuwe 5-jaars periode de rente vast te klikken en daarbij over te stappen van de zero swap rente naar de DNB-rentetermijnstructuur. De nieuwe rente betreft de DNB-rentetermijnstructuur per 30 september 2023. De opnieuw vastgeklekte rente geldt voor de premiestelling in 2024 tot en met 2028, en uiterlijk tot aan de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Het belanghebbendenorgaan heeft goedkeuring gegeven aan het besluit over het opnieuw vastzetten van de rente.

Daarnaast hebben sociale partners besloten om de vaste CDC-pensioenpremie voor een nieuwe periode van drie jaar vast te stellen. Deze periode start op 1 januari 2024 en eindigt op 1 januari 2027. In deze periode bedraagt de pensioenpremie wederom 30%, vermeerderd met een tijdelijke opslag ten laste van de werkgever van 1,5% van de totale som van de pensioengrondslag van de deelnemers die bij de werkgever in dienst zijn. De reguliere CDC-pensioenpremie van 30% is voor de periode die eindigt op 1 januari 2027 verdeeld tussen werkgever en werknemer in de verhouding 75:25.

Toeslagbeleid

Binnen Pensioenkring OWASE bestaat de mogelijkheid om de pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en de pensioenrechten van pensioengerechtigden jaarlijks per 1 januari te verhogen op basis van maximaal het ambitieniveau zoals dat is vastgelegd in de pensioenregeling.

Toeslagverlening binnen Pensioenkring OWASE is in beginsel voorwaardelijk. Toeslagverlening wordt gefinancierd uit het eigen vermogen van de collectiviteitkring voor zover de financiële positie hiervoor toereikend is.

Voor alle deelnemers is de toeslagverlening maximaal gelijk aan de stijging van de consumentenprijsindex (CPI), reeks alle bestedingen, tussen september van twee kalenderjaren vóór de toekenning en september van het kalenderjaar vóór de toekenning.

Bij Pensioenkring OWASE volgen we de systematiek van toekomst bestendige toeslagverlening. We verlenen alleen een toeslag voor zover deze in de toekomst ook verleend kan worden.

Toeslagverlening per 1 januari 2024

Vooruitlopend op het transitie-FTK heeft de wetgever de indexatieregels voor 2023 versoepeld. Dit betekent dat er meer ruimte was om een hogere toeslag toe te kennen per 1 januari 2024. Wij hebben voor Pensioenkring OWASE gebruik gemaakt van deze versoepelde regelgeving. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Toeslagverlening in het hoofdstuk Financiële positie en ontwikkeling dekkingsgraad.

Wijziging reglementen en uitvoeringsovereenkomst

Per 1 januari 2023 is het pensioenreglement van Pensioenkring OWASE uitsluitend gewijzigd voor wat betreft de aanpassing van de jaarlijkse bedragen en de grondslagen voor flexibiliseringsfactoren. We hebben het pensioenreglement per 1 januari 2024 op een aantal punten gewijzigd. Allereerst zijn de jaarlijkse bedragen aangepast naar de stand per 1 januari 2024. Daarnaast is de minimum toetredingsleeftijd gewijzigd naar 18 jaar. Ten slotte is de bepaling over het pensioengevend salaris verduidelijkt.

Deelnemersonderzoek risicobereidheid

Wij willen de pensioenregeling zoveel mogelijk laten aansluiten bij de voorkeuren van onze deelnemers en gepensioneerden. Daarom is eind 2023 een onderzoek naar risico en pensioen uitgevoerd. Het doel van het onderzoek is om de risicohouding van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden vast te stellen in het kader van de Wet toekomst pensioenen. Er deden 456 mensen mee aan het onderzoek, dat is ruim 10% van alle deelnemers en gepensioneerden.

Voor bijna iedereen die aan het onderzoek meedeed (bijna 90%) is het pensioen van HNPf, pensioenkring Owase (heel) belangrijk voor hun inkomen. Wel zegt een meerderheid een forse daling van het pensioen te kunnen opvangen. Bijvoorbeeld door hun uitgaven te verlagen of met het inkomen van hun partner. De meeste mensen geven aan een gemiddeld risico te willen nemen met de beleggingen voor hun pensioen. Jongeren zijn bereid wat meer risico te lopen dan ouderen. Mensen met een lager inkomen kiezen voor iets minder risico dan mensen met een hoger inkomen.

Een grote meerderheid (bijna 90%) zegt de voorkeur te geven aan een pensioen dat meebeweegt met de economie. Zij kiezen voor een pensioen dat (gedeeltelijk) kan meegroeien met de prijzen. Dus boven een vast pensioen dat ieder jaar even hoog is. Dit geldt voor alle leeftijdsgroepen: jongeren en gepensioneerden verschillen nauwelijks hierin. De hogere inkomens kiezen wat vaker voor een pensioen dat wat meer stijgt en daalt dan de lagere inkomensgroepen. Gemiddeld genomen vinden deelnemers een schommeling van 5,6% van hun pensioen acceptabel. Maar gepensioneerden zien het pensioen het liefst wat minder schommelen. Een meerderheid zegt een voorkeur te hebben voor een pensioen dat in de eerste jaren na pensionering wat hoger is, en later naar verwachting wat lager. Gepensioneerden zeggen net zo vaak liever een pensioen te hebben dat elk jaar ongeveer hetzelfde is.

De uitkomsten zijn gedeeld met sociale partners en besproken met het belanghebbendenorgaan en de raad van toezicht. Op basis van dit risicobereidheidsonderzoek heeft het bestuur in mei 2024 de risicohouding vastgesteld. De risicohouding wordt gebruikt om te komen tot een beleggingsbeleid dat past bij de risicobereidheid van de deelnemers. Dit als onderdeel van de uitwerking van de solidaire premieregeling per 1 juli 2025.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen voor Pensioenkring OWASE bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit is het vermogen dat wij moeten aanhouden om bedrijfsrisico's te kunnen opvangen. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van Pensioenkring OWASE en het telt ook niet mee in de balans van Pensioenkring OWASE. Periodiek wordt getoetst of door wijziging van het pensioenvermogen een overschot of tekort voor Pensioenkring OWASE ontstaat. Hierna vindt eventueel aanzuivering van het saldo plaats.

Financiële positie en ontwikkeling dekkingsgraad

Financiële positie

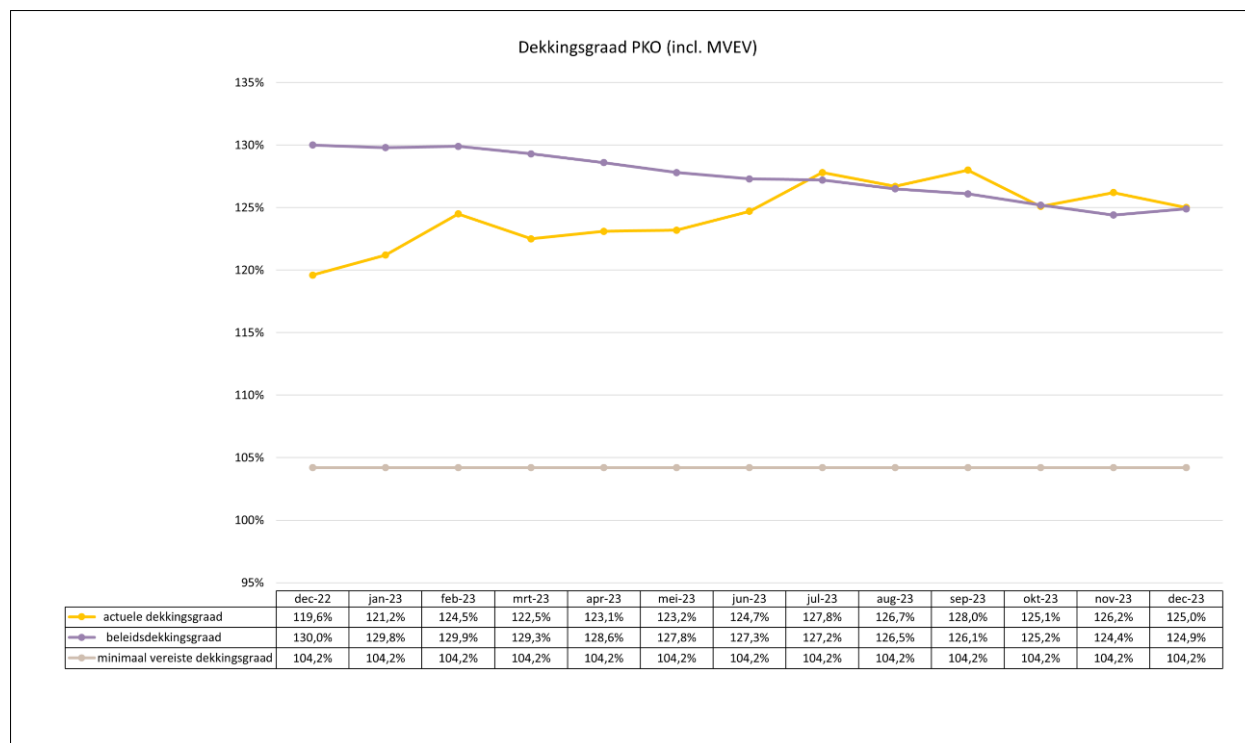
De beleidsdekkingsgraad van Pensioenkring OWASE daalde gedurende 2023 van 130,0% naar 124,9%. De actuele dekkingsgraad op basis van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur (de 'toezichtscurve') is in 2023 gestegen naar 125,0%. Dit is 5,4 procentpunt hoger dan ultimo 2022. Dit is met name veroorzaakt door de gedaalde rente en de positieve beleggingsresultaten. Het behaalde rendement (inclusief renteafdekking) leidde tot een forse stijging van de dekkingsgraad, die het negatieve effect van de rentedaling meer dan teniet deed.

Samenvatting ontwikkeling financiële positie Pensioenkring OWASE in 2023

Omschrijving	Pensioen-vermogen	Technische voorziening	Dekkingsgraad
Stand 1 januari	860.776	719.744	119,6%
Premiebijdragen (regulier)	18.292	14.049	0,2%
Uitkeringen	-29.237	-29.235	0,8%
Toeslagverlening	0	1.575	-0,3%
Aanpassing RTS	0	25.995	-4,3%
Beleggingsresultaten	95.862	23.340	9,1%
Overige oorzaken en kruiseffecten	185	1.299	-0,1%
Stand 31 december	945.878	756.767	125,0%

In bovenstaand overzicht wordt onder beleggingsresultaten in het verloop van het pensioenvermogen het behaalde rendement op de beleggingen verantwoord. Bij het verloop van de technische voorziening staat de rentetoevoeging aan de technische voorziening op basis van de eenjaarsrente zoals vastgesteld door De Nederlandsche Bank in de RTS van 31 december 2022.

Grafische weergave verloop dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad van Pensioenkring OWASE in 2023

Ontwikkeling dekkingsgraad Pensioenkring OWASE in 2023

De technische voorzieningen worden berekend op basis van de RTS. Dit komt overeen met contantmaking op basis van een gemiddelde rekenrente ad 2,35% (2022: 2,64%). In beginsel is deze RTS een marktrente, maar sinds 2012 wordt deze voor lange looptijden gecorrigeerd met een UFR.

De actuele dekkingsgraad wordt berekend als de som van de technische voorzieningen en de reserves, gedeeld door de technische voorzieningen. Het premiedepot doet niet mee in de berekening van de dekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad is het voortschrijdend gemiddelde van de laatste twaalf actuele dekkingsgraden.

Vereist eigen vermogen en minimaal vereist eigen vermogen

Voor Pensioenkring OWASE is er geen sprake van een reservetekort. Het vereist eigen vermogen is gebaseerd op de strategische beleggingsportefeuille. De vereiste dekkingsgraad is bepaald op 119,8% (2022: 120,5%). Indien het vereist eigen vermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille, dan zou dit uitkomen op 119,6% (2022: 121,9%).

Het minimaal vereist eigen vermogen wordt vastgesteld op basis van de regels zoals vastgelegd in artikel 11 van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. Ultimo 2023 is de minimaal vereiste dekkingsgraad 104,1% (2022: 104,1%).

Ontwikkeling dekkingsgraad

Ontwikkeling van de dekkingsgraad in 2023

Omschrijving	Werkelijk
Stand 1 januari	119,6%
Premiebijdragen (regulier)	0,2%
Uitkeringen	0,8%
Toeslagverlening	-0,3%
Aanpassing RTS	-4,3%
Beleggingsresultaten	9,1%
Overige oorzaken en kruiseffecten	-0,1%
Stand 31 december	125,0%

Voor Pensioenkring OWASE was er eind 2022 geen sprake van een reservetekort. We hebben daarom voor deze kring in 2023 geen herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank. Ook eind 2023 is er geen sprake van een reservetekort en hoeft er geen herstelplan te worden opgesteld.

In 2023 is de dekkingsgraad toegenomen van 119,6% naar 125,0%.

De premie heeft beperkt impact gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Hetzelfde geldt voor de uitkeringen en toeslagen.

De verandering van de rentetermijnstructuur heeft geleid tot een daling van de dekkingsgraad. Bij de bepaling van de dekkingsgraad is uitgegaan van de rentetermijnstructuur aan het einde van het boekjaar. Deze is lager dan de rentetermijnstructuur aan het begin van het jaar.

Het rendement op beleggingen heeft positief bijgedragen aan de dekkingsgraad. Dit wordt verklaard door de gedaalde rente en gestegen aandelenkoersen in 2023. De gedaalde rente heeft een positief effect gehad op de waarde van de vastrentende waarden.

Het effect bij overige oorzaken en kruiseffecten wordt voornamelijk veroorzaakt door een verlies op pensionering en uitruil. Ook zijn er kruiseffecten tussen enkele componenten. Deze kruiseffecten worden veroorzaakt door de gehanteerde berekeningsmethodiek die is voorgeschreven door De Nederlandsche Bank.

Toeslagverlening

We hebben besloten om binnen Pensioenkring OWASE per 1 januari 2024 een toeslag toe te kennen van 0,21%, gelijk aan de stijging van het CBS-consumumentenprijsindexcijfer, alle bestedingen, over september 2023 ten opzichte van

september 2022. Dit was de maximaal toe te kennen toeslag, zodat er geen sprake is van een gemiste toeslag. Dit was mogelijk omdat de wetgever vooruitlopend op het transitie-FTK de toeslagregels voor 2023 heeft versoepeld. Dit gold ook voor toeslagen per 1 januari 2024 als besluitvorming in 2023 plaatsvond.

Om gebruik te kunnen maken van deze versoepelde toeslagregels diende de kring aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- de intentie tot invaren is uitgesproken;
- de beleidsdekkingsgraad is hoger dan 105%;
- de actuele dekkingsgraad blijft hoger dan 105% na het toekennen van de toeslag;
- de evenwichtigheid van het besluit is onderbouwd doordat kwantitatieve generatie-effecten naar geboortjaar inzichtelijk zijn gemaakt.

Intentie tot invaren

Hoewel er nog geen sprake is van een definitief besluit tot invaren, hebben de sociale partners aan ons kenbaar gemaakt dat zij de intentie hebben tot het invaren van de opgebouwde pensioenen in het nieuwe stelsel.

Actuele en beleidsdekkingsgraad

Door de versoepelde toeslagregels is toeslagverlening al vanaf een dekkingsgraad van 105% (actuele en beleidsdekkingsgraad) mogelijk, terwijl de grens eerder nog bij 110% lag. Ook is de toekomstbestendigheid van de toeslagverlening losgelaten. De beleidsdekkingsgraad bedroeg eind september 126,1% en de actuele dekkingsgraad 128,0%. Dit maakte een toeslag mogelijk gelijk aan de maximaal toe te kennen toeslag van 0,21%. Op basis van het bestaande beleid was per 1 januari 2023 een gedeeltelijke toeslag van 0,13% mogelijk geweest.

Kwantitatieve generatie-effecten naar geboortjaar

Het effect van de extra toeslagverlening verschilt per generatie. Om aan te tonen dat het toeslagbesluit evenwichtig is, hebben we de effecten van gebruikmaking van de versoepelde indexatieregels voor de verschillende generaties onderzocht. Daarvoor is gebruik gemaakt van de haalbaarheidstoets, die jaarlijks aangeeft hoe het pensioenresultaat zich voor de verschillende generaties ontwikkelt.

De extra toeslagverlening pakt iets positiever uit voor de ouderen. Dit komt met name doordat de uitkeringen van de ouderen (gepensioneerden) direct omhoog zijn gegaan. Zij krijgen meteen een hoger pensioen. De verhoging zorgt voor een beperkte verlaging van het pensioenresultaat voor jongeren. Dit komt doordat het vermogen afneemt: we keren nu meer geld uit, zodat er minder vermogen is op het moment waarop we overgaan naar het nieuwe stelsel. Wel wordt er gelijkmatiger verdeeld over de groepen deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Zo komt na de extra toeslagverlening het pensioenresultaat van jongeren en ouderen dichter bij elkaar.

Inhaaltoeslag

Wij proberen gemiste indexaties op een latere datum alsnog toe te kennen zodra de financiële situatie van de pensioenkring dat weer toelaat. Voor het inhalen van gemiste indexaties geldt een maximale termijn van tien jaar.

Overzicht van toegekende toeslagverlening actieven en de daarin opgelopen achterstand in de toekenningen

Omschrijving ¹	Toegekend	Volledige toeslag	Achterstand jaar	Achterstand cumulatief
2014	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
2015	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
2016	0,00%	1,50%	1,50%	1,50%
2017	0,00%	1,75%	1,75%	3,28%
2018	0,90%	2,00%	1,10%	4,41%
2019	1,53%	2,40%	0,87%	5,32%
2020	0,26%	2,90%	2,64%	8,10%
2021	0,00%	2,00%	2,00%	10,26%
2022	1,65%	2,70%	1,05%	11,41%
2023	14,53%	14,53%	0,00%	11,41%
2024	0,21%	0,21%	0,00%	11,41%

¹ De toeslagverlening in enig jaar vindt plaats op 1 januari en heeft betrekking op het voorgaande jaar. Bij de bepaling van de cumulatieve achterstand 2024 komt de niet toegekende toeslag van 2014 te vervallen.

Overzicht van toegekende toeslagverlening niet-actieven en de daarin opgelopen achterstand in de toekenningen

Omschrijving ¹	Toegekend	Volledige toeslag	Achterstand jaar	Achterstand cumulatief
2014	0,44%	0,44%	0,00%	0,00%
2015	0,34%	0,61%	0,27%	0,27%
2016	0,00%	0,39%	0,39%	0,66%
2017	0,00%	-0,01%	-0,01%	0,65%
2018	0,66%	1,47%	0,81%	1,47%
2019	0,93%	1,47%	0,54%	2,02%
2020	0,15%	1,64%	1,49%	3,53%
2021	0,00%	1,11%	1,11%	4,68%
2022	1,65%	2,70%	1,05%	5,78%
2023	14,53%	14,53%	0,00%	5,78%
2024	0,21%	0,21%	0,00%	5,78%

¹ De toeslagverlening in enig jaar vindt plaats op 1 januari en heeft betrekking op het voorgaande jaar. Bij de bepaling van de cumulatieve achterstand 2024 komt de niet toegekende toeslag van 2014 te vervallen.

Actuariële paragraaf

Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendeekkende premie en de (ongedempte) kostendeekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premies is opgenomen in onderstaande tabel. Voor verdere details verwijzen we naar de toelichting op de premiebaten in de jaarrekening.

Omschrijving	Kosten-dekkende premie	Gedempte kosten-dekkende premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	12.621	9.713	
Risicopremie overlijden	343	175	
Premie TNBP	197	197	
Premie Arbeidsongeschiktheidspensioen en PVI	888	909	
Opslag voorwaardelijke opbouw	0	4.688	
Opslag instandhouding VEV	2.880	2.254	
Kostenopslag pensioenbeheer	356	356	
Totaal premiebijdragen	17.285	18.292	18.062
Premie-egalisatiedepot (PED)			230
Totaal premiebijdragen na verrekening PED			18.292

De feitelijke premie is gelijk aan de gedempte kostendekkende premie, na verrekening van het premie-egalisatiedepot (PED).

Analyse van het resultaat

In 2023 is een resultaat behaald van €48.079 duizend (2022: -91.215 duizend). In de hieronder opgenomen actuariële analyse geven we inzicht in de verschillende verlies- en winstbronnen die tot dit resultaat hebben geleid.

Resultatenbron

Omschrijving	2023	2022
Beleggingen en rekenrente	46.720	486
Premies	3.887	-3.063
Waardeoverdachten	653	116
Kosten	0	0
Uitkeringen	-2	55
Kanssystemen	117	1.391
Toeslagverlening/korting	-1.575	-90.788
Incidentele mutaties TV	0	0
Wijziging Grondslagen	0	0
Andere oorzaken	-1.721	588
Resultaat	48.079	-91.215

Het resultaat op beleggingen en rekenrente is in de onderliggende resultaten hierna nader uitgesplitst:

Resultaat beleggingen / rekenrente

Omschrijving	2023	2022
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	96.055	-255.506
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-23.340	4.343
Wijziging marktrente	-25.995	251.649
Totaal beleggingen en rekenrente	46.720	486

De voornaamste oorzaken van het resultaat in 2023 zijn:

- **Beleggingen/rekenrente**
De wijziging van de nominale rekenrente droeg € 25.995 duizend negatief bij aan het resultaat. Hierin inbegrepen is het negatieve resultaat door een overgang naar de UFR geldend voor 2023. Daarnaast zijn de technische voorzieningen toegenomen met € 23.340 duizend als gevolg van de technisch benodigde rente (op basis van 3,264% negatieve éénjaarsrente per 31 december 2022). De beleggingsopbrengsten leidden tot een winst van € 96.055 duizend. Per saldo is het resultaat op beleggingen/rekenrente € 46.720 duizend positief.
- **Premies**
Op premie is een positief resultaat behaald van € 3.887 duizend. De ontvangen premie is gebaseerd op de gedempte kostendeekkende premie op basis van verwacht rendement. De werkelijke kosten van de pensioenopbouw zijn vastgesteld op grond van de marktrente.
- **Toeslagverlening/korting**
Er is per 1 januari 2024 een toeslag van 0,21% verleend. Aangezien het besluit hierover reeds in 2023 is genomen, is deze toeslag verwerkt in de dekkingsgraad per eind 2023. Hierdoor is de voorziening met € 1.575 duizend toegenomen.
- **Andere oorzaken**
In boekjaar 2023 was sprake van een verlies op flexibiliseringsmutaties van € 724 duizend. Dit zijn de mutaties die betrekking hebben op pensionering en uitruil. Op overige mutaties is een negatief resultaat behaald van € 461 duizend. Het saldo van overige baten en lasten is gelijk aan € 605 duizend negatief. Op herverzekering is er een positief resultaat behaald van € 69k. Per saldo leidt dit tot een negatief resultaat bij andere oorzaken van € 1.721 duizend.

Grondslagen

We hebben in 2023 in de actuariële grondslagen die gehanteerd worden in de berekening van de technische voorziening voor Pensioenkring OWASE geen aanpassingen gedaan.

Oordeel certificerend actuaris

De certificerend actuaris heeft geconcludeerd dat de technische voorzieningen toereikend zijn vastgesteld. Hij constateert dat het eigen vermogen van Pensioenkring OWASE hoger is dan het wettelijk vereist eigen vermogen. In zijn verklaring geeft hij aan dat wordt voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Met betrekking tot artikel 137 (voorwaardelijke toeslagverlening) merkt hij op dat Pensioenkring OWASE in 2023 gebruik heeft gemaakt van de versoepelde toeslagregels, zoals opgenomen in het Besluit toeslag in bijzondere omstandigheden 2023. Daarbij heeft het pensioenfonds onderbouwd te hebben voldaan aan de in dit besluit gestelde voorwaarden. De vermogenspositie is naar zijn mening voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen hoger is dan het vereist eigen vermogen. Daarbij merkt hij op dat de mogelijkheden tot het realiseren van de toeslagen beperkt zijn. De verklaring van de certificerend actuaris is opgenomen in de Actuariële verklaring Pensioenkring OWASE.

Vermogensbeheer**Beleggingsbeleid Pensioenkring OWASE**

Bij de invulling van de beleggingsportefeuille voeren we een kwalitatief hoogwaardig beleggingsbeleid. We zorgen voor een goede spreiding over de verschillende beleggingscategorieën en debiteuren. Bij de afdekking van rente- en valutarisico, alsook bij specifieke beleggingscategorieën, vormen beleggingsrichtlijnen het uitgangspunt voor het te

voeren beleggingsbeleid. Het MVB-beleid is daar een belangrijk onderdeel van. Deze beleggingsrichtlijnen zijn leidend bij het selecteren en monitoren van operationele vermogensbeheerders en beleggingsinstellingen.

Op hoofdlijnen bestond ons strategische beleggingsbeleid voor Pensioenkring OWASE eind 2023 uit een vermogensverdeling met 55% vastrentende waarden en 45% zakelijke waarden, 70% afdekking van het renterisico en 75% afdekking van het valutarisico op de Amerikaanse dollar en het Britse pond. Voor Pensioenkring OWASE hebben we in 2023 conform de jaarkalender ALM-berekeningen uitgevoerd. Volgend op deze ALM-studie is in het strategisch beleggingsbeleid de renteafdekking per eind juli 2023 verhoogd van 60% naar 70%. De verhouding tussen zakelijke waarden en vastrentende waarden is niet gewijzigd.

Ontwikkeling op de financiële markten

Terugblik economie en financiële markten 2023

2023 was wederom een bewogen jaar op financiële markten. Economen en beleggers stelden zichzelf de vraag of er een recessie zou komen of dat een zachte landing mogelijk zou zijn, met een daling van de inflatie zonder dat de economie in een recessie belandt. Recessiezorgen verdwenen wat naar de achtergrond in het begin van het jaar toen energieprijzen konden dalen, vooral door een milde winter, en met de Chinese heropening na eerdere strenge covidmaatregelen. In maart ontstonden er wereldwijd zorgen over de staat van het financiële systeem na de ineenstorting van Silicon Valley Bank in de Verenigde Staten en de overname van Credit Suisse door UBS, met als gevolg sterk dalende rentes en onrust op de markten. Toch bleken de markten in staat de zorgen van zich af te schudden. In mei sloeg dit om naar enthousiasme, vooral door de toenemende opwinding over de mogelijke grote en positieve impact van toepassingen van generatieve kunstmatige intelligentie. Hierdoor beleefden de grote technologieaandelen een zeer sterk 2023 met grote koersstijgingen.

De economie, vooral in de Verenigde Staten, bleef goed stand houden evenals arbeidsmarkten, waardoor centrale banken hun aandacht gericht hielden op het bestrijden van de te hoge inflatie. Gedurende de zomer en het najaar stegen obligatierentes naar hoogtes die ruim tien jaar niet gezien werden (5% voor de Amerikaanse tienjaarsrente, 3% in Duitsland en 4,75% in het Verenigd Koninkrijk). Het vooruitzicht van aanhoudend strenge centrale banken had ook zijn weerslag op aandelen, die gedurende die maanden negatieve rendementen lieten zien.

Vanaf eind oktober was er een zeer sterke stijging van koersen bij verschillende beleggingscategorieën, zowel bij obligaties als aandelen. Dalende inflatie maakte beleggers steeds optimistischer over de kansen op een zachte landing.

Ondanks verschillende stijgingen en dalingen gedurende het jaar, presteerden de meeste beleggingscategorieën goed in 2023. Van de liquide beleggingscategorieën lieten de meer risicovolle beleggingscategorieën, zoals aandelen en high-yieldbedrijfsobligaties, relatief sterkere resultaten zien.

Aandelen ontwikkelde markten

Beleggers zijn positiever geworden over het feit dat een recessie voorkomen zou kunnen worden, en de mogelijke positieve impact van kunstmatige intelligentie op toekomstige winstgroei en productiviteit. Aandelen in Noord-Amerika was de sterkst presterende beleggingscategorie over 2023, gesteund door de blootstelling naar de grote technologie-aandelen in de Verenigde Staten en lagere rentes in het vierde kwartaal, waar groeiaandelen doorgaans meer van profiteren. Overige aandelenregio's uit ontwikkelde markten bleven achter op Noord-Amerika, door een minder sterk draaiende economie en minder blootstelling naar grote technologiebedrijven. Toch stegen ze nog altijd met 10% (in euro) of meer.

Aandelen opkomende markten

Aandelen in opkomende markten bleven achter bij de ontwikkelde aandelenregio's. De gerealiseerde winsten daalden in 2023 met zo'n 10% ten opzichte van het jaar ervoor. Dit werd veroorzaakt door minder wereldwijde vraag naar goederen, waardoor de industrie een minder goed jaar beleefde, en doordat prijzen van grondstoffen zijn gedaald. Maar de voornaamste reden is dat de Chinese economie de belofte van heropening niet kon waarmaken nadat het strenge zero-covidbeleid eind 2022 onverwacht werd losgelaten. Problemen in de Chinese vastgoedsector en het lage consumentenvertrouwen bleven de economie parten spelen.

Beursgenoteerd vastgoed

Beursgenoteerd vastgoed is vanwege de relatief hoge mate van schuldfinanciering gevoelig voor oplopende rentes en strengere kredietvoorwaarden van banken. Deze kredietvoorwaarden werden flink aangescherpt in het afgelopen jaar, zeker na de onrust rondom regionale banken in de Verenigde Staten en Credit Suisse in Europa in maart. Dit leidde tot lagere beurskoersen voor beursgenoteerd vastgoed. Meevallende lagere inflatiecijfers gaven echter sinds eind oktober zicht op minder strenge centrale banken in 2024, waardoor renteniveaus konden dalen. Dit leidde tot een sterk herstel van beursgenoteerd vastgoed, waardoor over 2023 alsnog een positief rendement werd gerealiseerd. Voor wereldwijd ontwikkeld beursgenoteerd vastgoed (5% in euro) was dit lager dan Europees beursgenoteerd vastgoed (15% in euro). Europees beursgenoteerd vastgoed is sinds 2022, na de rentestijgingen destijds, verder achtergebleven door de hogere mate van schuldfinanciering dan wereldwijd beursgenoteerd vastgoed. Hierdoor was er in 2023 voor Europees beursgenoteerd vastgoed meer ruimte om te herstellen.

Niet-beursgenoteerd vastgoed Europa en Nederlandse woningen

Niet-beursgenoteerd vastgoed is eveneens gevoelig voor oplopende rentes en kredietvoorwaarden van banken. Herwaarderingen bij niet-beursgenoteerd vastgoed vinden echter vertraagd plaats ten opzichte van beursgenoteerd vastgoed. Dit had als gevolg dat niet-beursgenoteerd vastgoed gedurende het jaar 2022, toen renteniveaus sterk toenamen, nog onvoldoende geherwaardeerd was. De afwaardering van vastgoedobjecten zette zo gedurende 2023 door, wat leidde tot een negatief rendement voor Europees niet-beursgenoteerd vastgoed en Nederlandse woningen.

Binnen Europees niet-beursgenoteerd vastgoed waren het de kantoren die het meest achterbleven. Naast hogere renteniveaus speelden twee factoren daarin mee: minder vraag, doordat meer werknemers gedeeltelijk vanuit huis werken sinds de covidpandemie, en hogere verwachte vereiste investeringen voor verduurzaming van kantoren ten aanzien van het energieverbruik. De sectoren winkels (nagenoeg vlak rendement) en logistiek (licht negatief rendement) deden het beter in 2023. Winkels zijn al over een langere periode afgewaardeerd, mede vanwege de trend van online winkelen. De waarde van logistiek daalde vanwege de hogere renteniveaus. De daling was hier beperkter door de gunstige vraag-aanbodverhouding die wordt gedreven door online winkelen en het aanhouden van grotere voorraden door bedrijven. Europese en Nederlandse woningen lieten een daling zien (van circa -5% tot -6%, euro unhedged). Ook hier speelden hogere renteniveaus hun rol. Een andere factor die haar weerslag had op de waardering is het politieke risico van regelgeving omtrent het maximaliseren van huurverhogingen. Hiertegenover staat dat ook voor deze sector de vraag-aanbodverhouding gunstig blijft, met een achterblijvend aanbod.

Vastrentende waarden (investment grade en high yield)

Centrale banken hebben de beleidsrente gedurende 2023 nog verder verhoogd. De Fed in de Verenigde Staten deed dat met 100 basispunten naar 5,5%, de Europese Centrale Bank met 200 basispunten naar 4,0%, en de Bank of England met 175 basispunten naar 5,25%.

Nadat eind oktober de tienjaarsrentes nog niveaus bereikten die we ten minste een decennium niet meer hadden aanschouwd, trad er in het vierde kwartaal een sterke daling op. In de VS was de tienjaarsrente nagenoeg vlak over 2023. Deze eindigde rond 3,9%. In Duitsland daalde de tienjaarsrente met 50 basispunten naar 2,0% en in het Verenigd Koninkrijk met 10 basispunten naar 3,5%. Voor alle drie de landen geldt dat de tweejaarsrentes hoger liggen dan de tienjaarsrentes. De rentecurves zijn daarmee invers.

Na twee zware jaren voor obligatiecategorieën, met fikse rentestijgingen, lieten deze categorieën in 2023 een beter jaar zien. Dat kwam met name door het sterke herstel in de laatste twee maanden van 2023. Staatsobligaties realiseerden een positief rendement. Bedrijfsobligaties deden het beter dan staatsobligaties vanwege het dalen van de risico-opslagen gedurende 2023, wat werd gedreven door de hoop op een zachte landing van de economie. Risicovollere high-yieldbedrijfsobligaties deden het hierbij beter dan kredietwaardigere investment-gradebedrijfsobligaties.

Valuta

De Amerikaanse dollar (-3%) en het Britse pond (+2%) waren in 2023 relatief stabiel ten opzichte van de euro. De Japanse yen (-11%) daalde in 2023 wel significant ten opzichte van de euro, onder meer doordat de korterenteniveaus in Japan nauwelijks zijn opgelopen, in tegenstelling tot die in bijvoorbeeld de Verenigde Staten en de eurozone.

Portefeuilleposities en rendementen

Voor de uitvoering van het vermogensbeheer worden vermogenscategorieën toegewezen aan de matchingportefeuille of de rendementsportefeuille. In de matchingportefeuille worden categorieën opgenomen die vooral meebewegen met de rente, zodat ze bijdragen aan het afdekken van het renterisico. In de rendementsportefeuille worden de overige categorieën opgenomen. Deze zijn vooral gericht op extra rendement bovenop de rente.

Het strategisch beleid resulteert in een matchingportefeuille van 30% en een rendementsportefeuille van 70%. In het jaarbeleid 2023 is net als in 2022 gekozen voor 2,5% minder aandelen ten gunste van investment-gradebedrijfsobligaties en 5% minder staatsobligaties en swaps ten gunste van niet-genoteerd onroerend goed vanwege een optimale risico- en rendementsbenutting, passend bij de doelstelling en risicohouding van de kring. De strategische wijziging in de aandelenallocatie ontwikkelde landen versus opkomende landen wordt hierna in de paragraaf Aandelen toegelicht.

In onderstaande tabel tonen we de posities en rendementscijfers van de beleggingscategorieën binnen de portefeuille, afgezet tegen de bijbehorende benchmarks. Het totale beleggingsrendement wordt ook beïnvloed door het allocatie-effect. De allocatie naar een vermogenscategorie of -portefeuille wijkt gedurende het jaar af van de doelallocatie, bijvoorbeeld als gevolg van marktbevingen. Dit wordt uit praktische overwegingen binnen een bandbreedte geaccepteerd. Als over zo'n categorie die afwijkt een relatief hoog of laag rendement wordt gerealiseerd draagt dat positief of negatief bij aan het rendement. Dit komt tot uitdrukking in het totale rendement, dat daardoor kan afwijken van de gecombineerde rendementen van de beleggingscategorieën en -portefeuilles. Hoe groter de rendementsbevingen gedurende het jaar hoe groter dit allocatie-effect.

2023	Allocatie strategisch beleid	Allocatie beleid 2023	Rendement portefeuille	Rendement benchmark
	(in %)	(in %)	(in %)	(in %)
matchingportefeuille	30	25	12,3	11,0
swaps, staatsobligaties, liquiditeiten	30	25		
rendementsportefeuille	70	75	11,3	10,7
aandelen ontwikkelde landen	36	30	21,3	18,8
aandelen opkomende landen	4	7,5	2,2	6,1
niet-genoteerd onroerend goed ¹	2,5	7,5	-6,7	-6,7
beursgenoteerd onroerend goed	2,5	2,5	9,3	7,7
vastrentende waarden bedrijfsobligaties	10	12,5	8,2	8,2
vastrentende waarden hypothecaire leningen	10	10	4,2	4,2
vastrentende waarden hoogrentende bedrijfsobligaties	2,5	2,5	8,2	9,6
vastrentende waarden hoogrentende landen	2,5	2,5	8,7	8,1
totaal ²	100	100	11,4	11,4

¹ Bij illiquide categorieën, zoals niet-genoteerd onroerend goed en hypotheekleningen, wordt op jaarbasis het rendement van de benchmark gelijkgesteld aan dat van de portefeuille.

² Inclusief valuta-afdekking

Matchingportefeuille: afdekking renterisico

Pensioenkring OWASE loopt via de waardering van zijn technische voorzieningen ('verplichtingen') een risico bij veranderingen in de rente. Dit renterisico wordt voor 70% afgedekt op basis van de marktrente. Voor Pensioenkring OWASE hebben we in 2023 conform de jaarkalender reguliere ALM-berekeningen uitgevoerd. Volgend op deze ALM-studie is in het strategisch beleggingsbeleid de renteafdekking per eind juli 2023 verhoogd van 60% naar 70%. De

afdekking heeft grotendeels plaatsgevonden met behulp van vastrentende beleggingen in de matchingportefeuille: staatsobligaties, renteswaps en geldmarktfondsen. Daarnaast dragen de beleggingen in bedrijfsobligaties en hypotheeklen bij aan de afdekking.

De feitelijke afdekking per ultimo 2023 bedroeg 69,2%. Die afwijking valt binnen de toegestane bandbreedte.

De swaprente is gedaald in 2023 op de looptijden tot en met 30 jaar, waardoor het resultaat van zowel het af te dekken deel van de verplichtingen (11,0%) als de matchingportefeuille (12,3%) positief was. Het curvebeleid heeft positief bijgedragen aan de relatieve performance van 1,3 procentpunt van de matchingportefeuille ten opzichte van de benchmark. In dit curvebeleid is de renteafdekking vooral gericht op de middellange looptijden van 20 en 30 jaar. Aangezien de rente op de 50-jaars looptijd per saldo vrijwel gelijk is gebleven, en de rente op de 20-jaars en 30-jaars looptijden is gedaald, heeft het curvebeleid positief bijgedragen aan het resultaat van de matchingportefeuille en daarmee aan de dekkingsgraad. Verder wordt het resultaat ook beïnvloed door de staat/swap spread en doordat voor de renteafdekking een bandbreedte is vastgesteld, waarbinnen deze mag bewegen.

Doordat het renterisico niet volledig wordt afgedekt, beweegt de dekkingsgraad nog steeds mee met rentebewegingen. Dit heeft in 2023 geleid tot een negatieve bijdrage aan de dekkingsgraad. In de paragraaf Risicomanagement hebben we de gevoeligheid van de dekkingsgraad voor rentebewegingen in een tabel in beeld gebracht.

Rendementsportefeuille:

In 2023 hebben alle beleggingscategorieën, behalve niet-genoteerd onroerend goed, een positieve bijdrage geleverd aan de rendementsportefeuille van Pensioenkring OWASE. Het beleggingsresultaat werd met name bepaald door de beleggingscategorieën aandelen en vastrentende waarden.

Eind 2023 hebben we besloten om de strategische regioverdeling voor de categorie aandelen met 80% ontwikkelde landen en 20% opkomende landen te wijzigen naar respectievelijk 90% en 10% vanwege geopolitieke risico's en een ongewenste concentratie naar China en Taiwan. Deze wijziging is begin 2024 geïmplementeerd. Binnen aandelen ontwikkelde landen is de strategische regioverdeling ongewijzigd: 50% Noord-Amerika, 40% Europa en 10% Pacific.

Aandelen ontwikkelde landen

De afgelopen jaren hebben we stappen gezet in het doorvoeren van het MVB-beleid, specifiek ten aanzien van de 'Sustainable Development Goals' (SDG's) en CO₂-reductie. Hierdoor beleggen we bijvoorbeeld meer in gezondheidszorg en minder in energiebedrijven. We vergelijken onze resultaten met een aandelenindex waarin geen ESG-keuzes zijn opgenomen.

De categorie aandelen ontwikkelde landen behaalde in 2023 een rendement van 21,3% versus 18,8% van de benchmark, een positief relatief resultaat van 2,5 procentpunt ten opzichte van de benchmark vanwege de ESG-factor. De portefeuille aandelen ontwikkelde landen bestaat voor 80% uit een tweetal passieve aandelenfondsen en voor 20% uit een tweetal actieve aandelenmanagers met een specifieke ESG opdracht. De passieve aandelenfondsen hebben in 2023 sterk beter gepresteerd dan de benchmark dankzij de fors positieve bijdrage van de ESG-factor. Daarentegen hebben de actieve managers een sterke underperformance laten zien ten opzichte van de brede benchmark, vanwege geconcentreerde portefeuilles met een onderweging naar Amerika, een onderweging naar de IT-sector en een overweging naar gezondheidszorg. Gezamenlijk liet de categorie een beter resultaat zien dan de benchmark.

Aandelen opkomende landen

De categorie aandelen opkomende landen kende een positief absoluut resultaat van 2,2%. Ten opzichte van de brede benchmark (6,1%) werd een negatief relatief resultaat geboekt van -3,9 procentpunt vanwege de negatieve bijdrage van de ESG-factor. Sinds eind juli 2022 wordt een passief beleggingsfonds ingezet dat nadrukkelijker rekening houdt met onze specifieke keuzes op het gebied van MVB (de SDG's en CO₂-reductie). De negatieve bijdrage van de ESG-factor kan worden toegeschreven aan het succes van enkele technologiebedrijven in 2023, die werden uitgesloten vanwege controverses en hoge emissies.

Onroerend goed

De categorie vastgoed had het ook in 2023 moeilijk. Beursgenoteerd vastgoed is vanwege de relatief hoge

mate van schuldfinanciering gevoelig voor oplopende rentes en strengere kredietvoorwaarden van banken. Deze kredietvoorwaarden werden flink aangescherpt het afgelopen jaar. Dit leidde tot lagere beurskoersen voor beursgenoteerd vastgoed. Meevallende lagere inflatiecijfers gaven echter sinds eind oktober zicht op minder strenge centrale banken in 2024 waardoor renteniveaus konden dalen. Dit leidde tot een sterk herstel van de beleggingscategorie, waardoor over 2023 alsnog een positief rendement werd gerealiseerd. Voor wereldwijd ontwikkeld beursgenoteerd vastgoed (5% in Euro) was dit lager dan Europees beursgenoteerd vastgoed (15% in Euro). Europees beursgenoteerd vastgoed is sinds 2022, na de rentestijgingen destijds, verder achtergebleven door de hogere mate van schuldfinanciering dan wereldwijd beursgenoteerd vastgoed en had hierdoor meer ruimte om te herstellen. Beursgenoteerd onroerend goed rendeerde met 9,3% beter dan de benchmark (7,7%) vanwege de ESG-factor.

Niet-beursgenoteerd vastgoed is eveneens gevoelig voor oplopende rentes en kredietvoorwaarden van banken, gelijk beursgenoteerd vastgoed. Echter vinden herwaarderingen bij niet-beursgenoteerd vastgoed vertraagd plaats ten opzichte van beursgenoteerd vastgoed. Dit had als gevolg dat niet-beursgenoteerd vastgoed gedurende het jaar 2022, toen renteniveaus sterk toenamen, nog onvoldoende geherwaardeerd was. Derhalve zette de afwaardering van vastgoedobjecten gedurende 2023 door, wat leidde tot een negatief rendement voor Europees niet-beursgenoteerd vastgoed en Nederlandse woningen. Niet-genoteerd vastgoed heeft in 2023 een rendement van -6,7% laten zien.

Vastrentende waarden

De vastrentende portefeuille (categorieën bedrijfsobligaties, hypotheke en hoogrentende landen) rendeerde in 2023 in lijn met de benchmark. Na twee zware jaren met fikse rentestijgingen, lieten deze categorieën in 2023 een beter jaar zien. Met name dankzij het sterke herstel in de laatste twee maanden van 2023. Bedrijfsobligaties rendeerden met 8,2% goed vanwege het dalen van de risico-opslagen gedurende 2023, wat werd gedreven door de hoop op een zachte landing van de economie. Hoewel de risicopremie bij hypotheke licht toenam afgelopen jaar, werd dit gecompenseerd door de daling van de rente. Deze daling had een grotere impact dan de stijging van de risicopremie, waardoor het totale rendement van hypotheke 4,2% positief was. In 2023 was het rendement op staatsobligaties van opkomende landen sterk positief met 8,7% versus 8,1% van de benchmark, wat enerzijds te danken was aan een goedkopere dollar. Anderzijds doordat de risico-opslagen en rentevergoedingen afgelopen jaar zijn afgenomen, als gevolg van de dalende inflatie en de verwachting op een zachte landing. De categorie hoogrentende bedrijven liet een positief resultaat van 8,2% zien versus 9,6% van de benchmark. Deze relatieve underperformance van -1,4 procentpunt komt door teleurstellende resultaten van een aantal beleggingen in opkomende landen van deze actieve manager.

Valuta-afdekking

Voor Pensioenkring OWASE dekten we in 2023 het valutarisico van de US dollar en het Britse pond voor 75% af. Vanaf 2023 dekken we de Japanse yen niet meer af, gezien de beperkte exposure naar deze valuta. Zodra de euro sterker wordt ten opzichte van andere valuta, dan zullen die beleggingen omgerekend naar euro's in waarde dalen. Doordat het valutarisico voor 75% wordt afgedekt, wordt zo'n waardedaling grotendeels gedempt. In 2023 is de euro sterker geworden ten opzichte van de dollar maar gedaald ten opzichte van het Britse pond. Gegeven de grotere blootstelling naar de US dollar, in vergelijking met het Britse pond, had de valuta-afdekking in 2023 een dempend effect op de waardedaling en heeft daarmee een positief effect gehad.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Binnen Pensioenkring OWASE hebben we in 2023 verdere stappen ondernomen om het MVB-beleid te implementeren in de beleggingsportefeuille. Voor de categorieën aandelen, beursgenoteerd onroerend goed, bedrijfsobligaties, hypotheke, staatsobligaties opkomende landen en staatsobligaties wordt belegd in oplossingen die rekening houden met ons MVB-beleid. Hiermee sluiten we beleggingen in controversiële wapens, tabak, de grootste CO₂ vervuilende bedrijven en bedrijven die in strijd met de United Nations Global Compact opereren of een slechte governance hebben uit.

Stappen gezet in 2023:

- In 2023 hebben we het landenbeleid ingevoerd in de categorie staatsobligaties van opkomende landen. Hiermee beleggen we niet meer in landen met een ondemocratisch regime of in landen waar mensenrechten worden geschonden conform onafhankelijke kaders. Het landenbeleid wordt beschreven in ons MVB-beleid.

- Verder hebben we in de categorie bedrijfsobligaties investment grade een nieuwe actieve duurzame manager toegevoegd aan de portefeuille. Deze manager is geselecteerd aan de hand van de afweging tussen de volgende vijf factoren rendement, risico, kosten, ESG en governance.
- In 2023 hebben we de focus gelegd op ESG-risicobeheer, waardoor we periodiek zicht hebben op de belangrijkste duurzaamheidsrisico's in de portefeuille. Hieruit kwam naar voren dat we in de categorie aandelen opkomende landen nog een stap dienen te zetten in de portefeuille. In deze categorie werden geen staatsondernemingen in controversiële landen uitgesloten, wat niet in lijn is met het landenbeleid. Ook werd het aantal beleggingen met een MSCI ESG CCC-rating niet passend bevonden vanuit het oogpunt van ESG-risicobeheer met issues zoals CO₂-uitstoot, bedrijfsethiek (fraude) en werkomstandigheden. Begin 2024 is deze verbeterstap gemaakt.

CO₂-uitstoot

Broeikasgasuitstoot (zoals uitstoot van CO₂ en methaan) wordt weergegeven in CO₂e, waarbij de 'e' voor equivalenten staat. Dit betekent dat de impact van broeikasgassen wordt omgerekend naar tonnen CO₂. Hierna wordt ter vereenvoudiging alleen naar CO₂-uitstoot verwezen.

CO₂-reductiedoelstelling

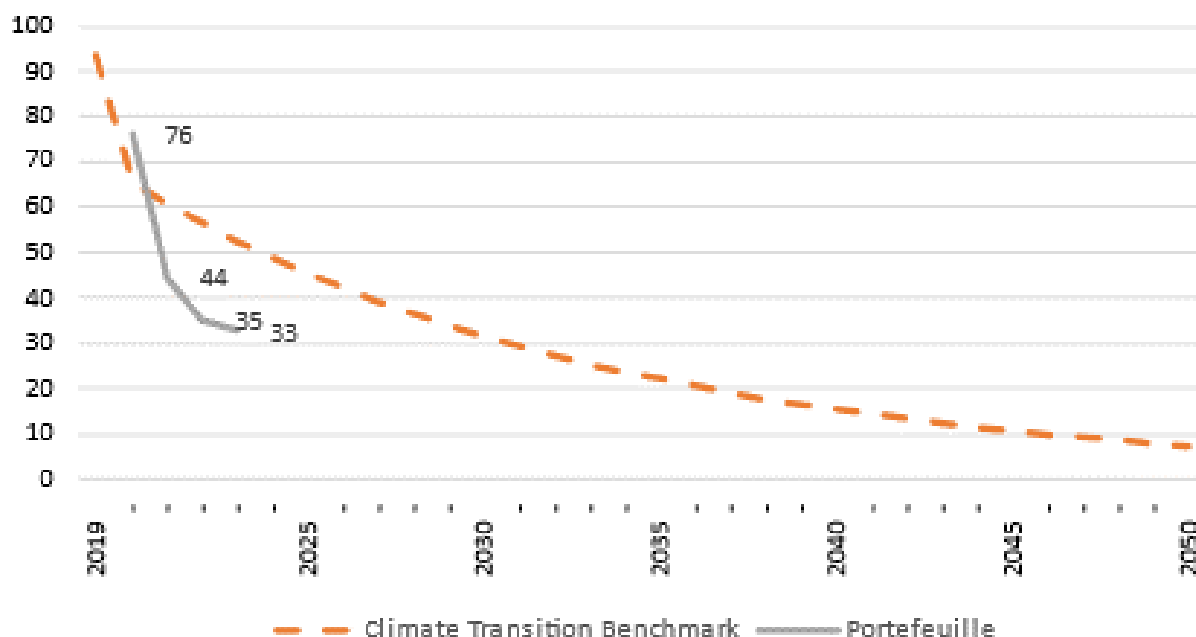
HNPf heeft een CO₂-reductiedoelstelling vastgesteld waarbij we de Climate Transition Benchmark (CTB) van de Europese Unie voor de categorieën aandelen, bedrijfsobligaties en beursgenoteerd vastgoed tezamen als richtlijn hanteren. Dat houdt in dat de CO₂-uitstoot van de portefeuille ten opzichte van de brede marktindices (bijvoorbeeld de MSCI Wereld index) met 30% moet zijn verminderd ten opzichte van basisjaar 2019. Daarna geldt een reductiedoel van ten minste 7% per jaar tot 2050, in lijn met klimaatdoelstellingen van Parijs.

De methodiek voor het startpunt van het CO₂-reductiepad is aangescherpt om beter aan te sluiten bij het wettelijk kader van de EU. Deze nieuwe berekeningsmethodiek houdt twee wijzigingen in:

- Voorheen werd dit startpunt bepaald aan de hand van de CO₂-uitstoot per miljoen belegd vermogen van de feitelijke beursgenoteerde portefeuille van de kring per ultimo 2019. Vanaf dat punt werd het CTB-reductiepad gevolgd. Aangezien dit startpunt was gebaseerd op basis van de eigen portefeuille van de kring, neemt het startpunt van de CTB de verduurzamingsstappen die vóór 2019 hebben plaatsgevonden in de portefeuille niet mee. Dat is ongewenst, omdat dergelijke verduurzamingsstappen ook hebben bijgedragen aan het verminderen van de uitstoot van de portefeuille. Om dit effect te voorkomen is er voor het startpunt van de CTB een nieuwe berekening gemaakt. Aan de hand van de beursgenoteerde portefeuille van de kring per ultimo 2019 wordt voor iedere beleggingscategorie de relatieve CO₂ berekend op basis van de brede marktindices (bijvoorbeeld de MSCI World). Op basis hiervan wordt het startpunt van de CTB bepaald.
- Daarnaast tonen we in onderstaande grafiek voortaan de daadwerkelijke waarden van de portefeuille en van de CTB lijn in plaats van geïndexeerde waarden die starten bij 100. Dit maakt een vergelijking met andere portefeuilles eenvoudiger. In onderstaande grafiek wordt de relatieve CO₂-voetprint op basis van scope 1 en 2 weergegeven. Deze maatstaf geeft de CO₂-uitstoot van een miljoen geïnvesteerd bedrag in een bedrijf weer. Het wordt berekend door de absolute emissies van het bedrijf te delen door de marktwaarde van de beursgenoteerde portefeuille.

Onderstaande grafiek laat zien dat onze CO₂-reductiedoelstelling ook in 2023 ruimschoots is behaald. De CO₂-uitstoot per miljoen euro belegd vermogen is voor Pensioenkring OWASE per ultimo 2023 (33) gedaald in vergelijking met ultimo 2022 (35).

Relatieve CO₂voetprint Scope 1 en 2

SFDR

Op 10 maart 2021 werd de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) van kracht. Deze Europese verordening stelt eisen aan informatieverschaffing over duurzaamheid. Ook pensioenfondsen vallen daaronder. Doel van de wetgeving is dat deelnemers meer inzicht krijgen in de effecten van beleggingsbeleid en beleggingsbeslissingen op duurzaamheid. Wij geven op grond van de SFDR via onze website transparant informatie over de manier waarop duurzaamheid een rol speelt in onze beleggingsbeslissingen.

De pensioenregeling van Pensioenkring OWASE kwalificeert zich op basis van het bijbehorende MVB-beleid als een lichtgroen, of zogenaamd artikel 8-pensioenproduct onder de Europese SFDR-wetgeving, ofwel als een product dat ecologische en sociale kenmerken promoot, en waarbij de bedrijven waarin wordt belegd over goede governance beschikken. De fondsen waarin de kring belegt, hebben ook elk een eigen SFDR-classificatie. Een overzicht per beleggingscategorie is opgenomen in het hoofdstuk Maatschappelijk verantwoord beleggen op pagina 45. Een kring specifiek overzicht nemen we op in het MVB-Jaarverslag 2023.

Wij gaan in 2024 verder met aanscherping en implementatie van het MVB-beleid. Onze plannen staan beschreven in de paragraaf over Maatschappelijk verantwoord beleggen op pagina 45.

Kostentransparantie

Voor de uitvoering van de regeling voor Pensioenkring OWASE maken we diverse kosten. Deze kosten kunnen worden onderverdeeld in kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling en kosten van het vermogensbeheer.

Wij zijn transparant over de kosten die wij maken voor de pensioenuitvoering. In onderstaande toelichting op de uitvoeringskosten nemen wij de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en de AFM als uitgangspunt.

Administratieve uitvoeringskosten

De administratieve uitvoeringskosten voor Pensioenkring OWASE bedragen voor 2023 #N/A (2022: € #N/A duizend).

De belangrijkste oorzaak van deze stijging zijn de (incidentele) kosten voor overgang naar het nieuwe pensioenstelsel en de transitiekosten. De administratiekostenvergoeding steeg met name door indexering van het tarief. De informatiegesprekken stegen doordat in 2023 meer informatiegesprekken zijn gehouden.

De AFM beveelt aan de kosten zo mogelijk te vergelijken met andere pensioenfondsen van vergelijkbare omvang en complexiteit en met een vergelijkbaar serviceniveau. Wij hebben een uitgebreide analyse gedaan en zijn hierbij tot het inzicht gekomen dat dit hiervoor in openbare bronnen onvoldoende betrouwbare en gedetailleerde informatie beschikbaar is. De kosten van het laten uitvoeren van een eigen benchmark onderzoek zijn aanzienlijk en levert in onze ogen op dit moment onvoldoende extra informatie op om deze kosten te rechtvaardigen.

Wij hebben aandacht voor beheersing van kosten. Door de kosten van overgang naar een nieuw pensioenstelsel en de hogere eisen die aan ons worden gesteld vanuit de toezichthouders verwachten wij de komende jaren een hoger kostenniveau. De kosten voor de adviserend actuaris zijn gestegen door aanvullende werkzaamheden.

Conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie is het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee in deze berekening maar hiervoor worden wel kosten gemaakt. De vermelde bedragen sluiten aan op de bedragen die zijn vermeld in de jaarrekening.

Specificatie pensioenuitvoeringskosten

Omschrijving	2023	2022
Administratiekostenvergoeding	624	549
Informatiegesprekken	95	31
Certificerend actuaire	28	31
Adviserend actuaire	67	35
Accountant (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	42	30
Belanghebbendenorgaan	64	52
Verkiezingen belanghebbendenorgaan	0	0
Toezihtkosten (DNB/AFM)	82	52
Kosten governance bestuur en bestuursbureau	222	238
Overige kosten	47	78
Aan beleggingen toegerekende kosten	-111	-119
Subtotaal pensioenuitvoeringskosten exclusief incidentele kosten	1.160	977
Kosten overgang nieuw pensioenstelsel	263	0
Transitiekosten pensioenuitvoerder	150	0
Subtotaal incidentele kosten¹	413	0
Totaal pensioenuitvoeringskosten inclusief incidentele kosten	1.573	977
Aantal actieve deelnemers	1.277	1.320
Aantal pensioengerechtigden	1.790	1.722
Totaal aantal deelnemers	3.067	3.042
Administratieve uitvoeringskosten in euro per deelnemer	513	321

¹ Deze kosten zijn in de staat van baten en lasten opgenomen onder "Overige lasten".

Kosten vermogensbeheer

De totale kosten voor vermogensbeheer in 2023 voor Pensioenkring OWASE zijn uitgekomen op € 3.586 duizend, een daling van € 261 duizend ten opzichte van 2022 (€ 3.847 duizend). Het gemiddeld belegd vermogen is met 5,9% gedaald en bedroeg in 2023 € 892 miljoen tegenover € 948 miljoen in 2022. Uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen bedragen de totale kosten vermogensbeheer 0,40%, een daling van 0,01%-punt ten opzichte van 2022 (0,41%). Zie de volgende specificatie:

2023	Beheerkosten en overige kosten	Transactie- kosten inclusief aan- en verkoop- kosten	Totaal	Procenten van het gemiddeld totaal belegd vermogen
Kosten per beleggingscategorie	Beheerkosten			
Vastgoed	467	70	537	0,06%
Aandelen	470	234	704	0,08%
Vastrentende waarden	549	233	782	0,09%
Overige beleggingen				
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	1.486	537	2.023	0,23%
Kosten overlay (LDI-gerelateerde) beleggingen ¹	398	77	475	0,05%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	1.883	615	2.498	0,28%
	Overige kosten			
Kosten vermogensbeheer bestuur en bestuursbureau	125		125	0,01%
Kosten fiduciair beheer	652		652	0,07%
Bewaarloon	48		48	0,01%
Advieskosten vermogensbeheer				
Overige kosten	275		275	0,03%
Totaal overige vermogensbeheerkosten	1.099		1.099	0,12%
Totaal kosten vermogensbeheer	2.982		3.597	0,40%

¹ Kosten overlay beleggingen zijn kosten voor LDI-gerelateerde beleggingen inclusief beleggingsinstrumenten, die worden gebruikt voor LDI-uitvoering

Totale kosten vermogensbeheer

De totale kosten vermogensbeheer zijn vastgesteld op look through basis en bestaan uit zowel directe kosten ('zichtbare' kosten, die op factuurbasis worden betaald) als uit indirecte kosten ('niet zichtbare' kosten voor vermogensbeheer of transacties, die verwerkt zijn in het rendement). Deze totale kosten zijn gedaald van 0,41% in 2022 naar 0,40% in 2023.

De totale kosten vermogensbeheer van 0,40% in 2023 zijn onder te verdelen in drie componenten; (1) beheerkosten (0,21%), (2) overige vermogensbeheerkosten (0,12%) en (3) transactiekosten (0,07%):

- Beheerkosten
De 'beheerkosten' zijn de kosten voor het portefeuillebeheer door vermogensbeheerders ofwel de lopende

kosten voor alle beleggingsfondsen in de portefeuille. In de lopende kosten zijn eventuele kortingen (rebates) al verrekend. Als maatstaf voor de beheerkosten van de beleggingsfondsen wordt de Ongoing Charges Figure (OCF) gehanteerd. De OCF bevat de beheervergoeding plus administratiekosten, accountantskosten, custodykosten, kosten voor securities lending etcetera die door het beleggingsfonds worden gemaakt. Beleggingsfondsen publiceren de OCF in het jaarverslag. Voor nieuwe fondsen waarvoor nog geen OCF beschikbaar is, wordt een schatting gebruikt. Indien een beleggingsfonds geen OCF maar Total Expense Ratio (TER) rapporteert, wordt deze maatstaf gebruikt.

De beheerkosten bedroegen in 2023 € 1.883 duizend (2022: € 1.666 duizend) ofwel 0,21% van het vermogen. Ten opzichte van 2022 (0,18%) zijn deze kosten gestegen. Dit komt door een groter gewicht van de duurdere beleggingscategorie niet-beursgenoteerd vastgoed in de portefeuille, als ook een groter gewicht van de duurdere impact managers bij aandelen ontwikkelde landen en doordat het gemiddeld belegd vermogen afnam.

- Medio 2022 zijn de beleggingen in niet-genoteerd onroerend goed van de verschillende kringen van HNPF samengebracht in de HNPF Private Real Estate Pool. De hogere beheerkosten op deze beleggingscategorie worden met name veroorzaakt door het toevoegen van duurdere fondsen in de sector logistiek vastgoed en de intensievere monitoring die is afgesproken met de beheerder. Deze hogere beheerskosten waren in 2022 van toepassing op het tweede half jaar en in 2023 over een geheel jaar. Dit heeft geen effect gehad op de transactiekosten.
- Ook zijn medio 2022 twee nieuwe impact managers toegevoegd aan de aandelenportefeuille ontwikkelde landen. Dit heeft geleid tot hogere beheerkosten in de tweede helft van 2022 en in 2023 over een geheel jaar.
- Overige vermogensbeheerkosten
Dit zijn kosten die zijn gemaakt voor onder andere kosten vermogensbeheer pensioenfondsen en bestuursbureau, de bewaarbank, de beleggingsadministratie en fiduciair management. Deze overige vermogensbeheerkosten bedroegen in 2023 € 1.099 duizend (2022: € 1.026 duizend) ofwel 0,12% van het vermogen (2022: 0,11%). Een deel hiervan zijn vaste kosten, die in 2023 relatief zijn gestegen vanwege de daling van het gemiddeld belegd vermogen van de kring.
- Transactiekosten
De transactiekosten bestaan uit gefactureerde toe- en uittredingskosten en aan- en verkoopkosten van individuele titels. De transactiekosten bedroegen in 2023 € 615 duizend (2022: € 1.155 duizend) ofwel 0,07% van het vermogen (2022: 0,12%). De transactiekosten zijn gedaald ten opzichte van het relatief hoge niveau 0,12% in 2022 met veel portefeuillewijzigingen.

Kosten	2023	2022	2021
Beheerkosten	0,21%	0,18%	0,14%
Overige kosten	0,12%	0,11%	0,10%
Transactiekosten	0,07%	0,12%	0,06%
Totaal	0,40%	0,41%	0,30%

HNPF maakt jaarlijks een analyse van de vermogensbeheerkosten ten opzichte van de markt. De meest recente beschikbare informatie is over 2022 en geeft het beeld dat de vermogensbeheerkosten exclusief transactiekosten voor Pensioenkring OWASE met 0,29% van het vermogen vergelijkbaar zijn aan het APF-gemiddelde in de markt van 0,30% in 2022. Gemiddeld genomen zijn de vermogensbeheerkosten exclusief transactiekosten van de pensioenmarkt 0,37% in 2022 (ca. 183 pensioenfondsen).

HNPF is met geen van haar vermogensbeheerders een overeenkomst aangegaan waarin de beheervergoeding geheel of gedeeltelijk gebaseerd is op het door de vermogensbeheerder behaalde beleggingsrendement. Daarnaast wordt ook niet belegd in de alternatieve categorieën hedgefondsen of grondstoffen. In bovenstaand kostenoverzicht zijn alleen de kostencategorieën opgenomen die daadwerkelijk zijn gemaakt.

Na afstemming met de fiduciair over de kosten vermogensbeheer 2023 voor deze kring, is het bestuur van mening dat het niveau van de gerapporteerde kosten en de ontwikkeling daarvan gedurende het verslagjaar passend zijn bij de omvang en karakteristieken van het vermogen van deze kring. Het pensioenfonds heeft een prudent beleggingsbeleid, waarmee het bestuur beoogt het aantal transacties te beperken en de kosten laag te houden. De ambitie van het bestuur blijft om de vermogensbeheerkosten te verlagen de komende jaren.

Het bestuur wil een helder en transparant inzicht in de vermogensbeheerskosten die de kring maakt. Om die reden zijn in dit jaarverslag de kosten inzichtelijk gemaakt, dit in lijn met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

Totale kosten

De relatie tussen de verschillende kengetallen wordt in onderstaande tabel uitgewerkt.

Totale kosten ratio

2023	EUR	% gemiddeld belegd vermogen
Pensioenuitvoeringskosten inclusief incidentele lasten	1.573	0,18%
Vermogensbeheerkosten	2.982	0,33%
Totale kosten	4.555	0,51%
Transactiekosten	603	0,07%

Risicomanagement

Risicohouding

De risicohouding van een fonds is volgens de wet “de mate waarin een fonds, na overleg met de vertegenwoordigers van werkgevers of werkgeversverenigingen, werknemers of werknemersverenigingen of beroepspensioenverenigingen en na overleg met de organen van het fonds, bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het fonds te realiseren en de mate waarin het fonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het fonds”.

Wij zijn ons goed bewust van de afweging die voortdurend gemaakt moet worden tussen risico en rendement. Het huidige beleggingsbeleid biedt naar het oordeel van het bestuur een goede balans tussen risico en rendement.

De risicohouding van Pensioenkring OWASE is door het bestuur van Het Nederlandse Pensioenfonds vastgesteld.

Voor de kwalitatieve risicotolerantie geldt dat de mogelijkheid om risico te nemen bij Pensioenkring OWASE neutraal tot hoog is, omdat de kring zowel slapers en gepensioneerden als actieve deelnemers met premie-instroom heeft. Dat zorgt voor een voldoende lange beleggingshorizon. De bereidheid om risico te nemen ligt echter lager dan de maximale mogelijkheid om risico te nemen, omdat het pensioen naast de AOW voor veel deelnemers de enige oudedagsvoorziening is.

De mate waarin Pensioenkring OWASE risico's accepteert, wordt kwantitatief uitgedrukt in een tweetal maatstaven:

- een maximaal vereist eigen vermogen (dit betreft de risicohouding voor de korte termijn);
- ondergrenzen voor het pensioenresultaat (dit betreft de risicohouding voor de lange termijn).

Voor de vaststelling van de risicohouding hebben we in 2020 een ALM-studie laten uitvoeren om inzicht te krijgen in het verwachte verloop van de financiële positie, de premie en de toeslagen in de komende jaren. Op basis van de ALM-studie en het daaruit volgende strategische beleggingsbeleid bedraagt het vereist eigen vermogen (VEV) per 1 januari 2020 gemiddeld 19,6%, binnen een bandbreedte afhankelijk van marktvolatiliteit van circa 16,5% tot 22,5%.

De risicohouding van Pensioenkring OWASE voor de lange termijn komt volgens het Besluit financieel toetsingskader pensioenfonds tot uitdrukking in de door de kring gekozen ondergrenzen bij de haalbaarheidstoets. Op basis van de haalbaarheidstoets verwacht Pensioenkring OWASE een ondergrens van het pensioenresultaat van 89% (vanuit het VEV gerekend). In een slechtweerscenario kan toeslagverlening voor langere tijd onder druk komen te staan. Om die reden is gekozen voor een slechtweerpensioenresultaat dat maximaal 37% mag afwijken.

Periodieke toetsing van de financiële opzet aan de risicohouding vindt voor de kortetermijn- en de langetermijnrisicohouding gescheiden plaats.

Financieel crisisplan

Voor Pensioenkring OWASE is een crisisplan opgesteld. In dit crisisplan zijn voor specifieke scenario's te nemen stappen en maatregelen weergegeven. Aan de hand van het plan kan het bestuur handelen indien zich een van deze specifieke scenario's voordoet.

Risicomanagement

In de paragraaf Integraal risicomanagement is het algemene risicomanagementproces beschreven. Dit proces is zowel op de stichting van toepassing als op elke kring. Deel van het risicomanagementproces is een risicoraamwerk, gebaseerd op FIRM/FOCUS. Wij hebben daarin 42 risico's beschreven, gecategoriseerd naar financiële en niet-financiële risico's. De financiële risico's gelden op kringniveau. Ze worden hieronder toegelicht voor Pensioenkring OWASE.

Financiële risico's

Binnen de kringen zijn financiële risico's geïdentificeerd gebaseerd op FIRM. De inschatting van het risico kan per kring verschillen op basis van de specifieke kenmerken van de betreffende kring. Met betrekking tot Pensioenkring OWASE gelden risicoschattingen per risico, waarbij het brutorisico de inschatting is vóór het treffen van beheersmaatregelen en de netto-inschatting geldt nadat beheersmaatregelen genomen zijn.

Ieder kwartaal vindt een Risk Control Self-Assessment plaats, waarbij alle risico's beoordeeld worden op wijzigingen in de brutoinschatting en de werking van de beheersmaatregelen om naar nettorisico's te komen.

Toelichting financiële risico's

Renterisico

Onze definitie voor dit risico is: "Het risico dat ontwikkelingen in de rente een ongewenst effect hebben op de dekkinggraad door een mismatch in rentegevoeligheid van de beleggingen versus rentegevoeligheid van de verplichtingen".

Onder het Financieel Toetsingskader (FTK) dat per 2007 is ingevoerd, is het verschil in renterisico tussen beleggingen en verplichtingen van belang. Dit wordt veroorzaakt door het verschil in de gemiddelde looptijd van de beleggingen (kort) versus de verplichtingen (lang). Hierdoor zijn verplichtingen meer rentegevoelig en dat resulteert in een risico voor de ontwikkeling van de dekkinggraad in het geval dat de rente gaat dalen.

We beheersen dit risico door het renteafdeckingsbeleid, dat door het toevoegen van beleggingen met lange looptijden is gericht op het reduceren van het renterisico tussen beleggingen en verplichtingen. De afdekking vindt plaats op basis van de zuivere RTS, dus zonder toepassing van de UFR.

Voor het gewenste renteafdeckingsniveau is het noodzakelijk om derivaten (onder andere renteswaps) in te zetten. Het beleid voor het gebruik van derivaten is vastgelegd in het beleggingsbeleid.

We schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Valutarisico

Onze definitie voor dit risico is: "Het risico op ongewenste effecten van fluctuaties in de koersen van vreemde valuta".

We beheersen dit risico door het valuta-afdeckingsbeleid, dat is gericht op het reduceren van het valutarisico. In Pensioenkring OWASE wordt het valutarisico van de Amerikaanse dollar en het Britse pond voor 75% afgedekt. De afdekking wordt gerealiseerd via een portefeuille van valutatermijncontracten, derivaten waarmee op termijn valuta's kunnen worden ge- of verkocht. Het valutarisico voor zakelijke waarden in opkomende markten wordt niet afgedekt.

We schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Inflatierisico

Onze definitie voor dit risico is: “Het risico dat door inflatie de pensioenaanspraak aangetast wordt”.

De toeslag is voorwaardelijk, dus strikt genomen is er geen inflatierisico. Binnen Pensioenkring OWASE heeft Het Nederlandse Pensioenfonds de ambitie om als toeslag de prijsinflatie toe te kennen.

Marktrisico

Onze definitie voor dit risico is: “Het risico dat de waarde van de beleggingen daalt als gevolg van veranderingen in de marktfactoren”.

Beleggingscategorieën met een hoog risico, zoals zakelijke waarden, stijgen en dalen door omstandigheden in de markten waarin wordt belegd. Dit risico wordt enerzijds geaccepteerd omwille van het behalen van rendement en anderzijds zo veel mogelijk beheerst door de beleggingen te spreiden over meerdere markten.

Het beleid op het gebied van marktrisico is vastgesteld in het strategische beleggingsbeleid van iedere kring op basis van een ALM-studie en goed huisvaderschap. In de vermogensbeheerovereenkomsten is vastgelegd door welke partij en op welke wijze (spreiding en soorten beleggingen) het vermogen belegd dient te worden.

In de fiduciaire beheerovereenkomst ligt vast dat de fiduciair manager intensiever informatie verstrekt tijdens een financiële crisis. Daarnaast is in de overeenkomst vastgelegd dat de fiduciair manager in samenwerking met het bestuur en de beleggingsadviescommissie alternatieve maatregelen kan overwegen om schade en risico's tijdens een crisis te beperken.

De beleggingsrichtlijnen worden vastgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur. Ze bevatten restricties waarbinnen een vermogensbeheerder vervolgens naar eigen inzicht mag beleggen.

Monitoring van het marktrisico geschiedt door de beleggingsadviescommissie op basis van mandaten, limietmonitoring en periodieke rapportages.

Scenario's dekkingsgraad voor markt- en marktrenterisico per eind 2023

In onderstaande tabel geven we de gevoeligheid van de dekkingsgraad weer voor het rente- en aandelenrisico als die risico's zich gecombineerd voordoen. Hierbij wordt verondersteld dat alle andere factoren onveranderd blijven. De aandelenrendementen worden hierbij schoksgewijs tussen de -25% en +25% aangepast. De rente wordt schoksgewijs tussen de -1% en +1% aangepast.

Gevoeligheidsanalyse dekkingsgraad (toezicht, in %)			
	Zakelijke waarden	Zakelijke waarden	Zakelijke waarden
Delta rente	-25%	0%	25%
-1,00%	103,5	116,2	128,8
-0,50%	106,8	120,5	134,3
0,00%	110,1	125,0	139,9
0,50%	113,5	129,5	145,6
1,00%	116,9	134,1	151,4

Wij schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Liquiditeitsrisico

Onze definitie voor dit risico is: “Het risico dat er onvoldoende liquide middelen voorhanden zijn om aan de kortetermijnverplichtingen te voldoen en dat de kring hierdoor onder andere gedwongen wordt om assets te verkopen”.

Voor de korte tot middellange termijn is voorzien dat de premie-inkomsten van Pensioenkring OWASE kleiner zijn dan de uitkeringen. Daardoor bestaat een liquiditeitsrisico dat dient te worden beheerst. Hierbij gaat het erom dat Pensioenkring OWASE tijdig aan zijn verplichtingen kan voldoen. De portefeuille is bovendien grotendeels belegd in dagelijks of wekelijks verhandelbare beleggingen.

Bij de vaststelling van het strategisch beleggingsbeleid en de inzet van rente- en valutaderivaten wordt rekening gehouden met stressscenario's en periodiek wordt een stresstest uitgevoerd om te inventariseren of Pensioenkring OWASE bij een zwaarweerscenario voldoende cash of ander onderpand kan leveren. Indien het liquiditeitsrisico te groot wordt, moeten we overwegen om de portefeuille aan te passen.

We schatten het brutorisico in als gemiddeld, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Kredietrisico

Onze definitie voor dit risico is: "Kredietrisico (ofwel tegenpartijrisico) is het risico dat tegenpartijen niet aan hun overeengekomen verplichtingen ten opzichte van Pensioenkring OWASE kunnen voldoen".

Pensioenkring OWASE loopt kredietrisico in de beleggingsportefeuille door de staats- en bedrijfsobligaties waarin wordt belegd en de aangegane swaps met tegenpartijen. Alleen partijen met een degelijke kredietwaardigheid worden daarom als tegenpartij bij een derivatentransactie geaccepteerd.

We nemen de volgende maatregelen om het kredietrisico te beperken:

- Periodiek wordt geïnventariseerd met welke tegenpartijen Het Nederlandse Pensioenfonds zakendoet. Er wordt vastgesteld of en in welke mate een eventueel faillissement van deze partijen, of een samenloop van faillissementen, Pensioenkring OWASE raakt;
- Voor de dienstverlening door vermogensbeheerders zijn standaardcontracten inclusief duidelijke opdrachtverlening opgesteld;
- Indien noodzakelijk worden per (soort) tegenpartij en over het totaal limieten vastgesteld en wordt het stellen van onderpand vereist voor rente- en valutaderivaten;
- In rapportages en in de jaarrekening wordt een overzicht opgenomen van de grootste concentratierisico's;
- Het beleid omtrent kredietrisico is vastgelegd in het strategische beleggingsbeleid.

We schatten het brutorisico in als gemiddeld, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Verzekeringstechnische risico's

Onze definitie voor dit risico is: "Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product".

De belangrijkste risico's in dit kader zijn het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico. We verzekeren alleen risico's die de kring niet zelf kan dragen. Voor Pensioenkring OWASE hebben we met Zwitserleven een stoplossherverzekeringcontract afgesloten.

We schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Vooruitblik 2024

Financiële markten

We verwachten dat de groei in 2024 laag zal zijn, vooral in de eerste helft van het jaar, en dat inflatie verder kan dalen. Rentestijgingen, over de afgelopen jaren, hebben nog niet geheel hun weerslag gehad op economieën. Voorlopende indicatoren bevestigen het zicht op zwakke groei. In de eurozone en het Verenigd Koninkrijk duiden recente economische cijfers op voortdurende stagnatie of lichte krimp.

Een positieve kant van dalende inflatie is dat daarmee de druk op de koopkracht van de consument afneemt. Als centrale banken in de loop van 2024 de rentes verlagen, zal dat het economisch herstel in gang zetten.

Daarbij zijn arbeidsmarkten structureel krapp(er) geworden. Bedrijven zijn daardoor terughoudend in het ontslaan van werknemers, wat inkomens van consumenten ondersteunt.

In opkomende markten blijven China, Zuid-Korea en Taiwan in de eerste helft van het jaar last houden van de zwakke industriële cyclus. De Chinese economie zucht onder problemen in de vastgoedsector, een laag consumentenvertrouwen en minder vraag naar consumptiegoederen wereldwijd. De overheid is terughoudend met het grootscheeps stimuleren van de economie. We verwachten daarmee geen versnelling van de Chinese economie, die moeite zal hebben om de groei-doelstelling van het afgelopen jaar van rond de 5% te evenaren.

Een mogelijke escalatie tussen China en Taiwan kan de al complexe economische situatie verder verslechteren. Taiwan speelt een cruciale rol in de wereldwijde productie van halfgeleiders. Een conflict tussen de twee landen zal leiden tot aanzienlijke tekorten, stijgende prijzen en vertragingen in de productie. Dit kan de wereldeconomie onder druk zetten en de vooruitzichten voor 2024 verslechteren.

Ontwikkeling financiële positie

De actuele dekkingsgraad van Pensioenkring OWASE is in het eerste kwartaal van 2024 met 3,8% gestegen van 125,0% naar 128,8%. Met name de hogere aandelenkoersen hebben voor deze stijging van de dekkingsgraad gezorgd. De beleidsdekkingsgraad is in het eerste kwartaal van 2024 met 1,2% toegenomen van 124,9% naar 126,1%.

Het nieuwe pensioenstelsel

Op 1 juli 2023 is de Wet toekomst pensioenen in werking getreden. Uiterlijk op 1 januari 2028 moet alle toekomstige pensioenopbouw vormgegeven worden op basis van het nieuwe pensioenstelsel. In juli 2022 hebben de sociale partners van OWASE gekozen voor de solidaire premieregeling. In goed overleg zijn er vervolgens afspraken gemaakt over de inhoud van de pensioenregeling, de doelstellingen van de solidariteitsreserve en compensatie. Deze afspraken resulteerden in april 2024 in het transitieplan. In april 2024 zijn er vervolgens voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd voor werknemers, gepensioneerden en ex-deelnemers. Het bestuur heeft in de tussentijdse periode het beleid bepaald. Doelstelling is indiening bij DNB vóór 1 juli 2024, zodat de nieuwe regeling per 1 juli 2025 kan worden ingevoerd.

Verslag van het belanghebbendenorgaan

Verslag van het belanghebbendenorgaan

Taak en werkwijze

In het belanghebbendenorgaan hebben reglementair vier vertegenwoordigers namens de werkgevers, twee namens de deelnemers en twee namens de pensioengerechtigden zitting. Door een vacature bij de werkgevers en een vacature namens de deelnemers bestond het belanghebbendenorgaan in 2023 feitelijk uit zes leden. Om tijdige opvolging te kunnen realiseren is het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring OWASE aangevuld met aspirant-leden, thans twee namens de pensioengerechtigden. De aspirant-leden zijn geen formeel lid en zijn derhalve ook niet voor toetsing aangemeld bij De Nederlandsche Bank (DNB). De aspirant-leden nemen deel aan de vergaderingen, maar hebben geen stemrecht.

Het belanghebbendenorgaan heeft verschillende bevoegdheden, die zijn vastgelegd in de statuten van het fonds. Het bestuur en de raad van toezicht leggen verantwoording af aan het belanghebbendenorgaan en de vergadering van belanghebbendenorganen over het beleid en de uitvoering hiervan. Het belanghebbendenorgaan beoordeelt het handelen van het bestuur aan de hand van de jaarrekening, het bestuursverslag en andere informatie en rapporteert over zijn bevindingen in het jaarverslag.

Het belanghebbendenorgaan bewaakt conform de wet en de Code Pensioenfondsen of het bestuur de uitvoeringsovereenkomst en het pensioenreglement juist uitvoert. Ook bewaakt het belanghebbendenorgaan of het bestuur de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden evenwichtig afweegt. Het belanghebbendenorgaan waarborgt dat de leden ten opzichte van de achterban en van elkaar onafhankelijk en kritisch kunnen opereren.

Thema's belanghebbendenorgaan in 2023

In 2023 heeft het belanghebbendenorgaan zelf zes keer vergaderd over onderwerpen die specifiek Pensioenkring OWASE aangaan. Daarnaast heeft het vier keer vergaderd met het bestuur, één keer met de raad van toezicht en één keer met de raad van toezicht en het bestuur samen. Het belanghebbendenorgaan is ook bijeengekomen voor twee kennissessies en een zelfevaluatie. Een delegatie van het bestuursbureau woont alle vergaderingen van het belanghebbendenorgaan bij.

Nieuwe pensioenstelsel

In de kennissessies is het nieuwe pensioenstelsel besproken. Sociale partners betrokken bij Pensioenkring OWASE hebben in de zomer van 2022 een contractkeuze gemaakt en daarbij unaniem gekozen voor de solidaire premieregeling. Ook hebben sociale partners de intentie uitgesproken om de huidige pensioenen in te varen in het nieuwe pensioenstelsel. Periodiek hebben zij overleg over de verdere invulling van de nieuwe pensioenregeling. Het belanghebbendenorgaan heeft in de transitie advies- en goedkeuringsrechten. Iedere vergadering bespreekt het belanghebbendenorgaan met het bestuur de stand van zaken van de overgang van de kring naar het nieuwe pensioenstelsel. Doelstelling is om per 1 juli 2025 over te gaan naar de nieuwe pensioenregeling. In 2024 zijn hiervoor extra vergaderingen van het belanghebbendenorgaan ingepland.

Ook heeft het bestuur het belanghebbendenorgaan inzicht gegeven in de kosten die gepaard gaan met de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel is een omvangrijk project dat zorgvuldig moet worden uitgevoerd. Het bestuur heeft aangegeven dat de processen zo efficiënt mogelijk worden uitgevoerd en dat analyses en uitvoering waar mogelijk gecombineerd worden. Hierdoor komen de kosten voor de kringen lager uit dan bij uitvoering voor iedere kring afzonderlijk.

Indexatiebesluit

Eind 2023 is met het bestuur het voorgenomen indexatiebesluit besproken. Per 1 januari 2024 zijn de opgebouwde pensioenen en de ingegane pensioenen met 0,21% verhoogd (per 1 januari 2023 met 14,53%). Bij het besluit is

gekeken naar de belangen van alle deelnemers en pensioengerechtigden en is rekening gehouden met de lange termijn, zodat naar verwachting een goede overstap naar het nieuwe pensioenstelsel kan worden gemaakt. Het belanghebbendenorgaan heeft goedkeuring gegeven aan het indexatiebesluit.

Aanpassing strategisch beleggingsbeleid: rentehedge naar 70%

In juli 2023 heeft het belanghebbendenorgaan goedkeuring verleend aan de verhoging van de rentehedge van 60% naar 70% en aan het aangepaste strategisch beleggingsbeleid. Naar aanleiding van de rentestijgingen in 2022 en ALM-berekeningen voor de verschillende kringen is het strategische rentebeleid heroverwogen. Op basis van doorrekeningen leidt uitbreiding van de rentehedge tot een betere verwachte dekkingsgraad op zowel korte als lange termijn, en vergroot dit de kans op indexatie. Daarnaast wordt met een hogere rentehedge beoogd om de volatiliteit van de dekkingsgraad richting invaardatum te verminderen.

Aanpassing strategisch beleggingsbeleid: verdeling binnen de categorie aandelen

Het belanghebbendenorgaan heeft goedkeuring gegeven aan de wijziging van de verdeling binnen de categorie aandelen naar 90% ontwikkelde markten en 10% opkomende markten. Eerder gold een verdeling van 80% naar ontwikkelde en 20% naar opkomende markten. Deze overweging naar opkomende landen was gebaseerd op positieve verwachtingen voor opkomende markten. Nu de trend van globalisering voorbij is, zijn die positieve verwachtingen getemperd. Daarbij komt dat 45% van de exposure naar opkomende markten is belegd in China en Taiwan, terwijl zich in die regio grote geopolitieke risico's voordoen. Ook in andere landen die onder opkomende markten worden geschaard, zijn de risico's toegenomen. Een neutrale weging komt uit op respectievelijk 90% ontwikkelde markten en 10% opkomende markten.

Aangepaste rente- en inflatiecurve

De kostendekkende premie bij Pensioenkring OWASE wordt berekend op basis van verwacht rendement. In 2022 heeft de Commissie Parameters geadviseerd om de maximale rendementen op zakelijke waarden naar beneden bij te stellen. Deze aangepaste rendementen zijn op 1 juli 2023 tegelijk met de Wet toekomst pensioenen (Wtp) in werking getreden. Door deze wijziging zal de gedempte kostendekkende premie (fors) stijgen. Het is echter eenmalig toegestaan om de voorgeschreven rentetermijnstructuur (RTS) van DNB opnieuw vast te klikken in 2023 ten behoeve van de premie voor 2024. Doordat de actuele RTS hoger is dan de RTS van 30 september 2020 heeft dit een verlagend effect op de gedempte kostendekkende premie. Het belanghebbendenorgaan heeft goedkeuring gegeven aan het voorgenomen besluit om de rente- en inflatiecurve opnieuw vast te klikken voor een periode van vijf jaar.

Uitbesteding pensioenadministratie

Vanwege het aflopen van de uitbestedingsovereenkomst tussen HNPf en a.s.r. Pensioenfondsen Services (APFS) op 1 januari 2025 heeft het bestuur zich georiënteerd op een nieuwe partij voor de pensioenadministratie. Hierbij is DION Pensioen Services (DPS) de meest geschikte partij gebleken. Het bestuur heeft vervolgens een voorgenomen besluit genomen om de pensioenadministratie over te brengen van APFS naar DPS. Het bestuur heeft het belanghebbendenorgaan gevraagd te adviseren over deze overgang en over het ten laste brengen van de daaraan verbonden kosten aan de kring. Het belanghebbendenorgaan heeft daarover positief geadviseerd. Vanaf 1 november 2023 wordt de administratie van de pensioenregeling van Pensioenkring OWASE uitgevoerd door DPS.

Marketing- en saleskosten HNPf

Met het bestuur heeft het belanghebbendenorgaan gesproken over extra commerciële activiteiten voor verdere groei van HNPf. Het belanghebbendenorgaan heeft positief geadviseerd over de marketing- en saleskosten voor 2024 en 2025. Door de groei van HNPf gaan de kosten voor marketing en sales per kring omlaag.

Vergoeding belanghebbendenorgaan

In maart 2023 heeft het belanghebbendenorgaan verzocht de eigen vergoeding te actualiseren. Het bestuur heeft hiermee ingestemd.

Beleidsdocumenten

In 2023 is de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) meerdere keren geactualiseerd. Hierover heeft het belanghebbendenorgaan positief advies gegeven. Daarnaast heeft het belanghebbendenorgaan positief advies gegeven over de reglementswijziging in verband met de verlaging van de toetredingsleeftijd. Ten slotte heeft het belanghebbendenorgaan positief advies gegeven over de kringbegroting voor 2024 en het communicatiejaarplan voor 2024.

Adviezen en goedkeuringen

In 2023 heeft het belanghebbendenorgaan goedkeuring verleend aan de volgende voorgenomen bestuursbesluiten:

- een toeslag van 0,21% per 1 januari 2024 voor alle deelnemers en gepensioneerden;
- verhoging van de renteafdekking van 60% naar 70%;
- wijziging van de strategische verdeling binnen de categorie aandelen naar 90% ontwikkelde markten en 10% opkomende markten;
- het opnieuw vastklikken van de rente- en inflatiecurve voor een periode van vijf jaar.

Over de volgende onderwerpen bracht het belanghebbendenorgaan in 2023 positief advies uit:

- actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN);
- reglementswijziging vanwege de verlaging van de toetredingsleeftijd naar 18 jaar per 2024;
- overgang van de pensioenadministratie van APFS naar DION Pensioen Services (DPS);
- marketing- en saleskosten van HNPF voor 2024 en 2025;
- bestuursverslag 2022;
- kringbegroting 2024;
- communicatiejaarplan 2024.

Overige activiteiten

Bevindingen en oordeel

Bevindingen

Wij zijn op een open en constructieve wijze betrokken en ontvingen voldoende informatie om ons een oordeel te kunnen vormen over het handelen van het bestuur. We stellen vast dat de samenwerking met het bestuur goed en transparant is verlopen.

De kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling van Pensioenkring OWASE zijn in lijn met de afspraken die daarover gemaakt zijn ten tijde van de transitie. Met het bestuur zijn wij van mening dat het kostenniveau van de pensioenuitvoering passend is bij de opzet van de kring en bij de persoonlijke dienstverlening aan de deelnemers. Wij waarderen de ambitie van het bestuur om de vermogensbeheerkosten te verlagen door extra groei en verdere optimalisatie van de uitvoering.

Het belanghebbendenorgaan waardeert dat het betrokken wordt bij de ontwikkelingen ten aanzien van het nieuwe pensioenstelsel en bij de opzet van de blauwdruk van de nieuwe pensioenregeling. Het belanghebbendenorgaan is van mening dat de keuze voor een solidaire regeling passend is voor (een groot deel van) de actieve deelnemers van Pensioenkring OWASE en is voorstander van het invaren van alle pensioenrechten naar het nieuwe pensioenstelsel. Solidariteit en het gezamenlijk delen van risico's zijn onzes inziens belangrijke uitgangspunten van en kenmerken voor de toekomstige pensioenregeling. In het nieuwe pensioenstelsel kunnen stijgingen van de persoonlijke pensioenvermogens gepaard gaan met een daling van de jaarlijkse pensioenrechten of pensioenuitkeringen, hetgeen voor deelnemers en gepensioneerden moeilijk te begrijpen is. Wij verzoeken het pensioenfondsbestuur dan ook extra aandacht te besteden aan de communicatie-uitingen binnen het nieuwe pensioenstelsel, waaronder aan (de toelichting bij) het Uniform Pensioen Overzicht.

Tevens stellen wij het op prijs dat wij worden geïnformeerd over de door het bestuur en pensioenbureau gevoerde commerciële activiteiten en dat wij worden betrokken bij discussies over de grootte die HNPF zou moeten nastreven om kostentechnisch aantrekkelijk te zijn voor zijn kringen.

Oordeel

Wij spreken onze waardering uit voor het door het bestuur gevoerde beleid voor Pensioenkring OWASE. Wij realiseren ons daarbij dat het bestuur, naast het aansturen van alle kringen, ook aandacht moet besteden aan de noodzakelijke groei van HNPF als totaal. Tevens willen wij onze waardering uitspreken voor het pensioenbureau, dat naast het regelen van alle reguliere zaken ook veel aandacht moest besteden aan de overgang van de administraties van de kringen van APFS naar DPS en aan alle voorbereidende en uitvoerende werkzaamheden voor de beoogde overgang van kringen naar het nieuwe pensioenstelsel.

Wij constateren voorts dat het bestuur op effectieve en prudente wijze invulling heeft gegeven aan het besturen van de kring.

Wij zijn van mening dat het jaarverslag 2023 voor Pensioenkring OWASE een juiste weerspiegeling is van het gevoerde beleid en de door het bestuur genomen besluiten. Op 15 mei 2024 heeft de raad van toezicht verantwoording aan ons afgelegd. Dankzij een goede samenwerking met het bestuur, de raad van toezicht en de ondersteuning binnen het pensioenfonds hebben wij onze werkzaamheden goed kunnen uitvoeren en wij hopen dit in het komende jaar op dezelfde wijze voort te kunnen zetten.

Hardenberg, 15 mei 2024

Henk Meijerink, voorzitter en lid namens werkgevers
Jan Willem Floor, vicevoorzitter en lid namens gepensioneerden
René Brookhuis, lid namens werkgevers
Aalt Doppenberg, lid namens deelnemers
Truus Horstra, lid namens werkgevers
Henk Lubbers, lid namens gepensioneerden

Reactie van het bestuur

Op 15 mei 2024 hebben wij met het belanghebbendenorgaan gesproken over het oordeel 2023. Wij hechten veel waarde aan de goede samenwerking met het belanghebbendenorgaan, die open en constructief is.

Wij waarderen we de betrokkenheid en extra inzet vanuit het belanghebbendenorgaan, in het bijzonder ten aanzien van de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Doelstelling is met ingang van 1 juli 2025 over te gaan naar een solidaire premieregeling. Daarnaast hebben wij met het belanghebbendenorgaan gesproken over de aanpassing van het strategisch beleggingsbeleid, over het toeslagbesluit, en over het communicatiejaarplan en de begroting voor 2024. Wij zijn blij met de betrokkenheid van het belanghebbendenorgaan bij de ontwikkelingen en groei van het fonds.

Wij danken het belanghebbendenorgaan voor de inzet en prettige samenwerking en zien ernaar uit dit in de toekomst op dezelfde wijze voort te zetten.

Bestuursverslag Pensioenkring Randstad Groep

Algemene informatie

Per 1 januari 2020 zijn de opgebouwde aanspraken van Stichting Pensioenfonds Randstad door middel van een collectieve waardeoverdracht ingebracht in de nieuw ingerichte besloten Pensioenkring Randstad Groep. Dit betreffen de opgebouwde aanspraken en rechten van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden, omdat Stichting Pensioenfonds Randstad sinds 1 juli 2015 een gesloten fonds was. De uitvoering van de pensioenregeling van werknemers van Randstad Groep Nederland BV vindt sinds 1 juli 2015 plaats bij een premiepensioeninstelling.

Alle in dit hoofdstuk genoemde bedragen zijn weergegeven in duizenden euro's, tenzij anders aangegeven.

Belanghebbendenorgaan

Per 1 januari 2020 is het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Randstad Groep ingesteld en van start gegaan. De Nederlandsche Bank heeft ingestemd met de benoeming van de leden van het belanghebbendenorgaan. Dit orgaan bestaat uit vertegenwoordigers namens gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en voormalig aangesloten ondernemingen.

Samenstelling belanghebbendenorgaan Pensioenkring Randstad Groep op 31 december 2023

Naam	Functie/geleding	Termijn	Huidige termijn eindigt op	Geboortejaar	Geslacht
Albert Dick Beutick	lid namens pensioengerechtigden	1 ^e	1-1-2026	1945	m
Peter Feld	lid namens gewezen deelnemers	1 ^e	1-1-2026	1960	m
Simone Nijssen	lid namens gewezen deelnemers	2 ^e	1-1-2027	1962	v
Jan Hendrik Ockels	voorzitter namens pensioengerechtigden	2 ^e	1-1-2028	1952	m
Robert te Riet	lid namens gewezen deelnemers	2 ^e	1-1-2027	1968	m
Raimond Schikhof	vicevoorzitter namens voormalig aangesloten ondernemingen	2 ^e	1-1-2028	1965	m

Bij aanvang is een rooster van aftreden vastgesteld, zodat voorkomen wordt dat op een zeker moment alle leden van het belanghebbendenorgaan tegelijk aftreden. Dit impliceert dat meerdere leden een eerste termijn hebben die korter is dan de gebruikelijke vier jaar. Met ingang van 2024 is de herbenoeming van Jan Hendrik Ockels en Raimond Schikhof.

In 2023 heeft het belanghebbendenorgaan vijf keer zelfstandig, zes keer met het bestuur en twee keer met de raad van toezicht vergaderd. Daarnaast heeft het belanghebbendenorgaan deelgenomen aan twee kennissessies en heeft het een interne zelfevaluatie uitgevoerd. Het belanghebbendenorgaan heeft in 2023 veel aandacht besteed aan de Wet toekomst pensioenen en de positie van de besloten pensioenkring Randstad Groep. Na verschillende bijeenkomsten heeft het belanghebbendenorgaan de voorkeur uitgesproken voor invaren naar een flexibele premieregeling met risicodelingsreserve, bij voorkeur zo spoedig mogelijk.

Pensioenparagraaf

Kenmerken regeling

Het Nederlandse Pensioenfonds voert de gesloten pensioenregeling uit van Pensioenkring Randstad Groep. Hierin zijn de pensioenaanspraken verzekerd die tot en met 30 juni 2015 (en vervolgens tot en met 31 december 2015 voor een selecte groep van actieve deelnemers) zijn opgebouwd door de (voormalige) werknemers van Randstad. Alleen voor arbeidsongeschikten vindt nog actieve opbouw plaats.

Hieronder volgt een korte samenvatting van de pensioenregeling, waarin we de belangrijkste verzekeringstechnische elementen noemen. Pensioenopbouw vindt uitsluitend plaats in de vorm van premievrije voortzetting van de pensioenopbouw van (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte deelnemers. Voor de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden is sprake van premievrije pensioenaanspraken of ingegane pensioenuitkeringen. Voor de precieze inhoud van de pensioenregelingen verwijzen we naar het pensioenreglement.

Belangrijkste kenmerken pensioenregeling Pensioenkring Randstad Groep

Betreft	Invulling
Type regeling	Uitkeringsregeling op basis van een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling.
Pensioendatum	Eerste dag van de maand waarin de deelnemer 65 wordt.
Pensioengevend salaris (fulltime)	Het vaste overeengekomen bruto jaarsalaris, met een maximum van € 128.810 (2023).
Franchise	10/7e van de AOW-uitkering voor een gehuwde, inclusief de vakantie-uitkering. De franchise is voor 2023 gelijk aan € 17.488.
Pensioengrondslag (basis, fulltime)	Pensioengevend salaris minus franchise.
Opbouwpercentage ouderdomspensioen	1,502% van de voor dat jaar vastgestelde pensioengrondslag.
Verzekerd partnerpensioen	70% van het te bereiken ouderdomspensioen (uitsluitend voor arbeidsongeschikten). Gewezen deelnemers kunnen aanspraken op opgebouwd of uitgeruild partnerpensioen hebben.
Tijdelijk partnerpensioen	Het verzekerde bedrag is gelijk aan de franchise die geldt op het moment van overlijden van de arbeidsongeschikte deelnemer. Het tijdelijk partnerpensioen wordt aan de partner uitgekeerd tot de AOW-leeftijd dan wel het eerdere moment van overlijden, met maximering op 8/7e van de ANW-uitkering.
Partnerpensioensysteem	Voor de pensioendatum geldt het onbepaalde man-/vrouwsysteem. Na de pensioendatum geldt het bepaalde man-/vrouwsysteem.
Opbouwpercentage wezenpensioen	14% van het te bereiken ouderdomspensioen.
Uitkering wezenpensioen	Eindleeftijd van het wezenpensioen is 25 jaar. Het pensioen wordt verdubbeld bij volle wezen.
Wezenpensioensysteem	Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt een wezenpensioen verzekerd op basis van het onbepaalde kindstelsel.
Toeslagverlening	Toeslagverlening is voorwaardelijk. Een eventuele toeslag vloeit voort uit het algemene toeslagbeleid van Pensioenkring Randstad Groep.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid in de zin van WIA van tenminste 35% en/ of in de zin van WAO van tenminste 15% of meer wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet voor rekening van de collectiviteitkring op basis van zes klassen.

Daarnaast kent de regeling van Pensioenkring Randstad Groep een aanvullende regeling. Deze aanvulling is er voor arbeidsongeschiktheidspensioen aanvullend op een uitkering ingevolge de WIA of WAO.

Toeslagbeleid

Binnen Pensioenkring Randstad Groep bestaat de mogelijkheid de pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en de pensioenrechten van pensioengerechtigden jaarlijks per 1 januari te verhogen op basis van maximaal het ambitieniveau zoals dat is vastgelegd in de pensioenregeling.

Toeslagverlening binnen Pensioenkring Randstad Groep is in beginsel voorwaardelijk. Binnen Pensioenkring Randstad Groep wordt geen onvoorwaardelijke toeslag aangeboden indien dit gevolgen heeft voor de aan te houden technische voorziening.

Toeslagverlening wordt gefinancierd uit het eigen vermogen van de collectiviteitskring voor zover de financiële positie hiervoor toereikend is.

Voor alle deelnemers is de toeslagverlening maximaal gelijk aan de stijging van de consumentenprijsindex (CPI), reeks alle bestedingen, tussen september van twee kalenderjaren vóór de toekenning en september van het kalenderjaar vóór de toekenning.

Bij de kring volgen we de systematiek van toekomstbestendige toeslagverlening. We verlenen alleen een toeslag voor zover deze in de toekomst ook verleend kan worden.

Toeslagverlening per 1 januari 2024

Vooruitlopend op het transitie-FTK heeft de wetgever de indexatieregels voor 2023 versoepeld. Dit betekent dat er ook voor Pensioenkring Randstad Groep ruimte was om een toeslag toe te kennen. Vanwege de zeer beperkte inflatie (0,21%) en de relatief lage dekkingsgraad hebben wij voor Pensioenkring Randstad Groep geen gebruik gemaakt van deze versoepelde regelgeving. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Toeslagverlening in het hoofdstuk Financiële positie en herstelplan.

Wijzigingen reglementen en uitvoeringsovereenkomst

In het pensioenreglement van Pensioenkring Randstad Groep hebben we met ingang van 1 januari 2023 naast de jaarlijkse bedragen ook de grondslagen voor flexibiliseringsfactoren aangepast. Met ingang van 1 januari 2024 zijn alleen de jaarlijkse bedragen aangepast.

Deelnemersonderzoek risicobereidheid

Wij willen de pensioenregeling zoveel mogelijk laten aansluiten bij de voorkeuren van de ex-deelnemers en gepensioneerden. Daarom is in maart 2024 een onderzoek naar risico en pensioen uitgevoerd. Het doel van het onderzoek is om de risicohouding van de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden vast te stellen in het kader van de Wet toekomst pensioenen. Er deden ruim 1.000 mensen mee aan het onderzoek, dat is zo'n 7% van alle gewezen deelnemers en gepensioneerden.

Een ruime meerderheid (64%) van de deelnemers aan het onderzoek geeft aan dat het pensioen van HNPf, Pensioenkring Randstad Groep (heel) belangrijk is voor hun inkomen. De meeste mensen geven aan dat zij maximaal een gemiddeld risico wil nemen met de beleggingen voor hun pensioen. Slechts 5% kiest voor het nemen van veel risico. Gepensioneerden hebben de voorkeur voor wat minder risico. Jongeren kiezen vaker voor wat meer risico met de beleggingen. Tussen de verschillende inkomensgroepen zitten geen grote verschillen.

Een grote meerderheid (ruim 83%) zegt de voorkeur te geven aan een pensioen dat (deels) meegroeit met de prijzen. Zij kiezen voor een pensioen dat (gedeeltelijk) meebeweegt met de economie, boven een vast pensioen dat ieder jaar even hoog is. Dit geldt vooral voor jongeren. Maar ook gepensioneerden geven de voorkeur aan een pensioen dat ieder jaar kan veranderen. Omdat dan de kans op behoud van koopkracht het grootst is.

Gemiddeld genomen vinden deelnemers een schommeling van 7,5% van hun pensioen acceptabel. Maar gepensioneerden zien het pensioen liever wat minder schommelen. Een meerderheid van de mensen zegt een

voorkeur te hebben voor een pensioen dat in de eerste jaren na pensionering wat hoger is, en dat later waarschijnlijk wat lager wordt. Bij het vaststellen van het beleid moet HNPF, Pensioenkring Randstad Groep vooral inzetten op een pensioen dat maar beperkt verlaagd kan worden, vinden de meeste deelnemers aan het onderzoek.

De uitkomsten worden gedeeld met sociale partners en besproken met het belanghebbendenorgaan en de raad van toezicht. De uitkomsten worden gebruikt voor de uitwerking van de flexibele premieregeling per 1 januari 2026.

Weerstandsvermogen

Het weerstandvermogen voor Pensioenkring Randstad Groep bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit is het vermogen dat wij moeten aanhouden om de bedrijfsrisico's te kunnen opvangen. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van Pensioenkring Randstad Groep en het telt ook niet mee in de balans van Pensioenkring Randstad Groep. Periodiek wordt getoetst of door wijziging van het pensioenvermogen een overschot of tekort voor Pensioenkring Randstad Groep ontstaat. Hierna vindt eventueel aanzuivering van het saldo plaats.

Financiële positie en herstelplan

Financiële positie

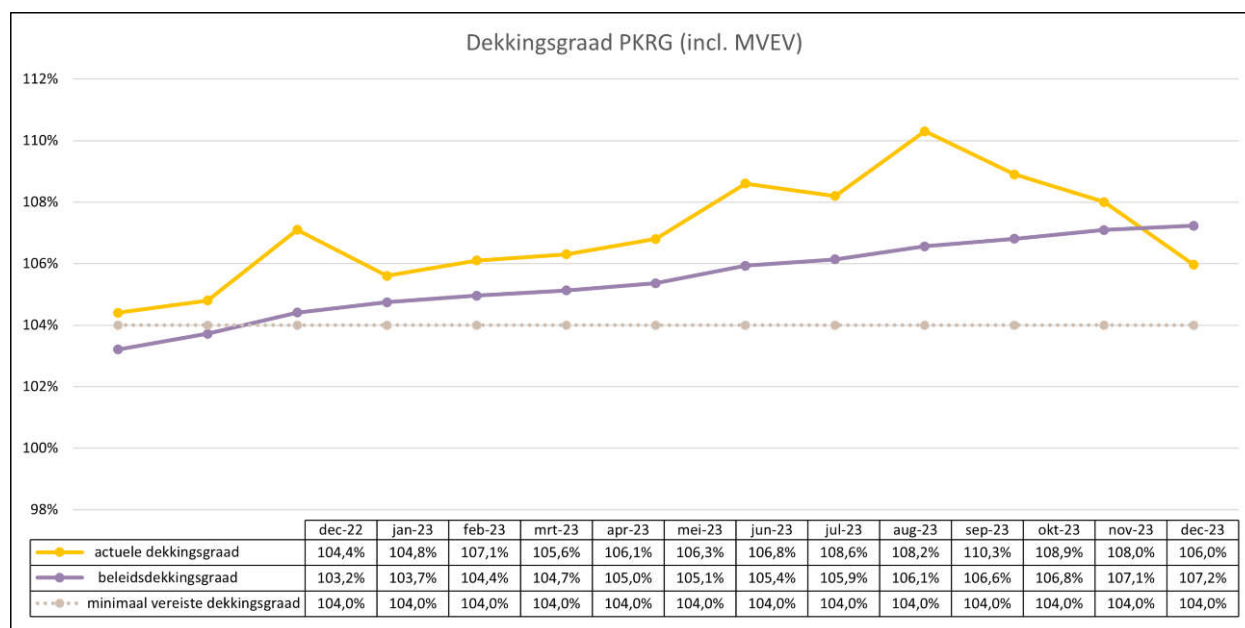
De beleidsdekkingsgraad van Pensioenkring Randstad Groep steeg gedurende 2023 van 103,2% naar 107,2%. De actuele dekkingsgraad op basis van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur (de 'toezichtscurve') is in 2023 gestegen naar 106,0%. Dit is 1,6 procentpunt hoger dan ultimo 2022. De voornaamste oorzaak hiervan ligt in de positieve rendementen. De rente is in 2023 wat gedaald. Dat droeg negatief bij aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad.

Samenvatting ontwikkeling financiële positie Pensioenkring Randstad Groep in 2023

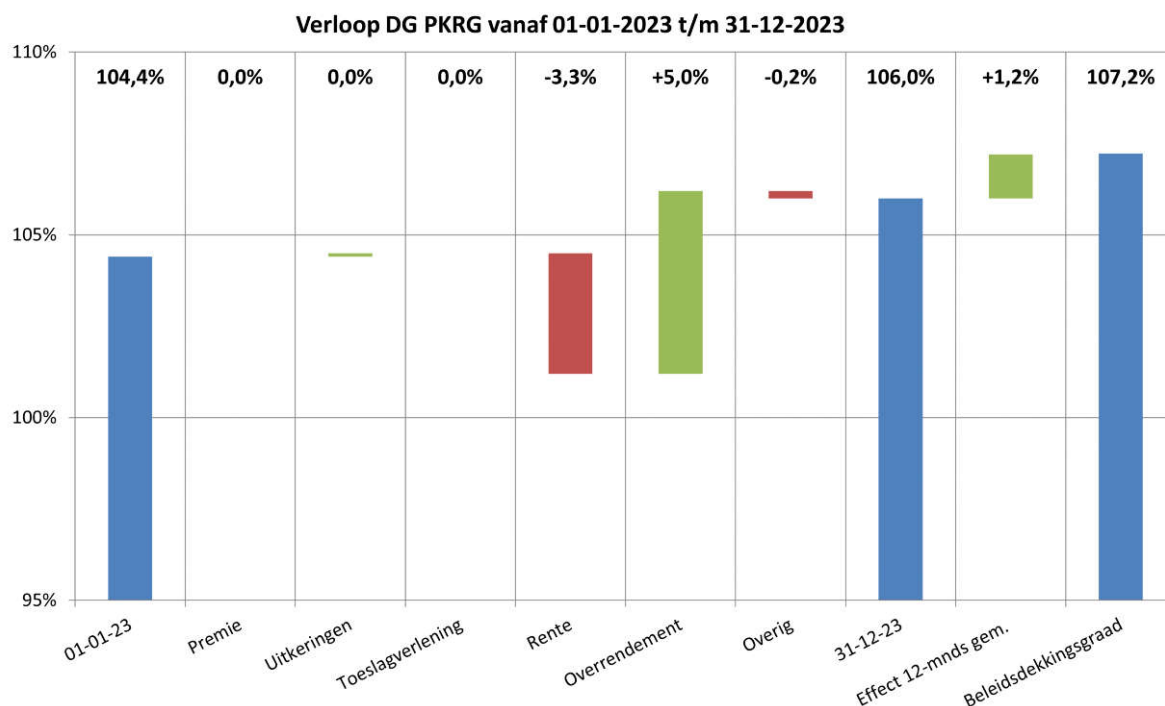
Omschrijving	Pensioen-vermogen	Technische voorziening	Dekkingsgraad
Stand 1 januari	926.721	887.696	104,4%
Premiebijdragen (regulier)	0	0	0,0%
Uitkeringen	-13.137	-13.164	0,1%
Toeslagverlening	0	0	0,0%
Aanpassing RTS	0	29.149	-3,3%
Beleggingsresultaten	75.382	28.309	5,0%
Overige oorzaken en kruiseffecten	-13.764	-11.598	-0,2%
Stand 31 december	975.202	920.392	106,0%

In bovenstaand overzicht wordt onder beleggingsresultaten in het verloop van het pensioenvermogen het behaalde rendement op de beleggingen verantwoord. Bij het verloop van de technische voorziening staat de rentetoevoeging aan de technische voorziening op basis van de eenjaarsrente zoals vastgesteld door De Nederlandsche Bank in de RTS van 31 december 2022.

Grafische weergave verloop dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad van Pensioenkring Randstad Groep in 2023

Ontwikkeling dekkingsgraad Pensioenkring Randstad Groep in 2023

De technische voorzieningen worden berekend op basis van de RTS. Dit komt overeen met contantmaking op basis van een gemiddelde rekenrente ad 2,32%. In beginsel is deze RTS een marktrente, maar sinds 2012 wordt deze voor lange looptijden gecorrigeerd met een UFR.

De actuele dekkingsgraad wordt berekend als de som van de technische voorzieningen en de reserves, gedeeld door de technische voorzieningen. De beleidsdekkingsgraad is het voortschrijdend gemiddelde van de laatste twaalf actuele dekkingsgraden

Vereist eigen vermogen en minimaal vereist eigen vermogen

Pensioenkring Randstad Groep bevindt zich ultimo 2022 in een situatie van reservetekort, aangezien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad. Het vereist eigen vermogen is gebaseerd op de strategische beleggingsportefeuille. De vereiste dekkingsgraad is bepaald op 113,1% (2022: 112,7%). Indien het vereist eigen vermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille, dan zou dit uitkomen op 112,4% (2022: 112,9%). We hebben daarom voor 1 april 2024 een update van het herstelplan opgesteld.

Het minimaal vereist eigen vermogen wordt vastgesteld op basis van de regels zoals vastgelegd in artikel 11 van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. Ultimo 2022 is de minimaal vereiste dekkingsgraad 104,0% (2022: 104,0%). Dit betekent dat er voor de kring niet langer sprake is van een dekkingstekort.

Herstelplan

Ontwikkeling van de dekkingsgraad in 2023 ten opzichte van het herstelplan

Omschrijving	Werkelijk	Herstelplan
Stand 1 januari	104,4%	104,4%
Premiebijdragen (regulier)	0,0%	0,0%
Uitkeringen	0,1%	0,1%
Toeslagverlening	0,0%	0,0%
Aanpassing RTS	-3,3%	0,0%
Beleggingsresultaten	5,0%	1,0%
Overige oorzaken en kruiseffecten	-0,2%	0,0%
Stand 31 december	106,0%	105,5%

De dekkingsgraad van Pensioenkring Randstad Groep bedroeg op 31 december 2023 106,0% (2022: 104,4%). Daarmee liep de dekkingsgraad voor op het herstelplan, dat uitgaat van 105,5% op die datum.

De verandering van de rentetermijnstructuur heeft geleid tot een daling van de dekkingsgraad. In het herstelplan is uitgegaan van een ongewijzigde rentetermijnstructuur in het boekjaar 2023, waardoor de bijdrage van de verandering van de rentetermijnstructuur nihil is. Bij de bepaling van de werkelijke dekkingsgraad gaan wij uit van de daadwerkelijke rentetermijnstructuur per ultimo boekjaar. Die is lager dan de rentetermijnstructuur primo het jaar.

Het rendement op de beleggingen heeft positiever bijgedragen aan de dekkingsgraad dan volgens het herstelplan verwacht werd.

Het effect bij overige oorzaken en kruiseffecten wordt voornamelijk veroorzaakt door de gehanteerde berekeningsmethodiek die is voorgeschreven door De Nederlandsche Bank.

Op basis van het FTK heeft Pensioenkring Randstad Groep per 31 december 2023 een reservetekort. We hebben per eind maart 2024 een geactualiseerd herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank, waarin de beleidsdekkingsgraad van Pensioenkring Randstad Groep op basis van het reguliere beleid in 2029 is hersteld tot de vereiste dekkingsgraad. Herstel vindt daarmee plaats binnen de gekozen hersteltermijn van tien jaar. Op 21 mei 2024 heeft De Nederlandsche Bank instemming gegeven aan het herstelplan 2023.

Toeslagverlening

We hebben besloten om voor Pensioenkring Randstad Groep per 1 januari 2024 geen toeslag toe te kennen. Wanneer volledige toeslagverlening had kunnen plaatsvinden, zouden de pensioenaanspraken en -rechten zijn verhoogd met 0,21%.

Toeslagverlening is bij Pensioenkring Randstad Groep volgens het bestaande beleid alleen mogelijk als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan 110%. Aangezien de beleidsdekkingsgraad van Pensioenkring Randstad Groep op 30 september 2023 106,6% bedroeg, was toeslagverlening per 1 januari 2024 op basis van staand beleid niet mogelijk. Echter, de wetgever heeft vooruitlopend op het transitie-FTK de toeslagregels voor 2023 versoepeld. Om gebruik te kunnen maken van deze versoepelde toeslagregels diende de kring aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- de intentie tot invaren is uitgesproken;
- de beleidsdekkingsgraad is hoger dan 105%;
- de actuele dekkingsgraad blijft hoger dan 105% na het toekennen van de toeslag;
- de evenwichtigheid van het besluit is onderbouwd doordat kwantitatieve generatie-effecten naar geboortjaar inzichtelijk zijn gemaakt.

Na de belangen van alle gewezen deelnemers en pensioengerechtigden gewogen te hebben, hebben we besloten om geen gebruik te maken van deze versoepelde toeslagregels en de pensioenen per 1 januari 2024 niet te verhogen. De financiële situatie van Pensioenkring Randstad Groep is de laatste jaren slecht geweest. Gelukkig vertoont de beleidsdekkingsgraad van de kring weer een stijgende lijn, maar de marge boven de 105% is beperkt. De doelstelling is om per 2026 de overstap te maken naar het nieuwe pensioenstelsel. Eventuele buffers zullen op dat moment uitgedeeld kunnen worden. Door nu te indexeren daalt de dekkingsgraad en wordt de kans op een korting op het overgangsmoment groter. Bij deze overwegingen hebben we ook de zeer beperkte inflatie (0,21%) meegewogen.

Inhaaltoeslag

Sinds 2022 is er binnen de kring de mogelijkheid om gemiste toeslagen in te halen. Dit betekent dat we met inachtneming van het bepaalde in artikel 137 van de Pensioenwet kunnen besluiten tot het verlenen van inhaaltoeslagen voor gemiste toeslagen, eveneens toe te kennen per 1 januari. De volgende uitgangspunten dienen voor ons als leidraad bij het nemen van besluiten om achterstanden in te halen:

- Het inhalen van een niet volledig toegekende toeslag of herstel van een verlaging van de pensioenen is pas mogelijk indien de kring een beleidsdekkingsgraad heeft die hoger is dan benodigd voor volledige toeslagverlening en ook hoger dan het vereist eigen vermogen. Daarbij wordt in een jaar een vijfde deel van het overschot aangewend;
- Inhaaltoeslagen en herstel van verlagingen worden op collectieve basis verleend. We maken geen onderscheid tussen (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en overige aanspraakgerechtigden;
- Inhaaltoeslagen en herstel van verlagingen worden toegepast als een percentage van het voor de individuele deelnemer totaal te herstellen bedrag. Dit percentage wordt berekend door het beschikbare vermogen te delen door de waarde van het totaal aan gemiste toeslagen en doorgevoerde verlagingen. Hierbij hanteren we geen termijn en maken we geen onderscheid tussen gemiste toeslagen en doorgevoerde verlagingen;
- Alleen (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden die daadwerkelijk in de kring aanwezig zijn ten tijde van het herstel van de niet volledige toeslag komen voor herstel in aanmerking;
- We doen geen nabetaling aan pensioengerechtigden van in het verleden niet uitgekeerde pensioenbedragen die het gevolg zijn van het niet volledig toekennen van de toeslag of doorgevoerde verlaging.

Overzicht van opgelopen achterstand in de toeslagverlening

Omschrijving ¹	Toegekend	Volledige toeslag	Achterstand jaar	Achterstand cumulatief
2022	0,00%	2,70%	2,70%	2,70%
2023	0,00%	14,53%	14,53%	17,62%
2024	0,00%	0,21%	0,21%	17,87%

¹ De toeslag in enig jaar vindt plaats op 1 januari en heeft betrekking op het voorgaande jaar.

Actuariële paragraaf

Premies

Pensioenkring Randstad Groep is een pensioenkring waarin aanspraken voor niet-actieven (slapers) en rechten voor uitkeringsgerechtigden worden geadministreerd. Omdat er geen opbouw voor actieven plaatsvindt, worden in deze pensioenkring geen premies in rekening gebracht of ontvangen.

Analyse van het resultaat

In 2023 is een positief resultaat behaald van € 15.785 duizend (2022: € 32.053 duizend). In de hieronder opgenomen actuariële analyse geven we inzicht in de verschillende verlies- en winstbronnen die tot dit resultaat hebben geleid.

Resultatenbron

Omschrijving	2023	2022
Beleggingen en rekenrente	17.924	41.330
Premies	0	0
Waardeoverdachten	-543	266
Kosten	0	0
Uitkeringen	27	29
Kanssystemen	-1.139	-737
Toeslagverlening/korting	0	0
Incidentele mutaties TV	0	0
Wijziging Grondslagen	0	-9.659
Andere oorzaken	-484	824
Resultaat	15.785	32.053

Het resultaat op beleggingen en rekenrente is vanwege de grote materialiteit in de onderliggende resultaten hierna nader uitgesplitst:

Resultaat beleggingen / rekenrente

Omschrijving	2023	2022
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	75.382	-402.421
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-28.309	6.426
Wijziging marktrente	-29.149	437.325
Totaal beleggingen en rekenrente	17.924	41.330

De voornaamste oorzaken van het resultaat in 2023 zijn:

- **Beleggingen/rekenrente**
De wijziging van de nominale rekenrente droeg € 29.149 duizend negatief bij aan het resultaat. Deze verandering bestaat uit twee componenten, namelijk een negatief resultaat door de overgang naar de UFR geldend voor 2023 en een groter negatief resultaat door de DNB-curve van ultimo 2023. Deze wijzigingen bedragen respectievelijk € 3.076 duizend en € 26.073 duizend. Daarnaast zijn de technische voorzieningen toegenomen met € 28.308 duizend als gevolg van de technisch benodigde rente (op basis van 3,264% eenjaarsrente per 31 december 2022). De beleggingsopbrengsten leidden tot een winst van € 75.991 duizend. Per saldo is het resultaat op beleggingen/rekenrente € 17.924 duizend positief.
- **Kanssystemen**
In 2023 is een negatief resultaat ad € 1.139 duizend gerealiseerd op de gehanteerde kanssystemen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een negatief resultaat van € 1.385 duizend op de overlevingskansen, waarvan € 1.244 duizend betrekking heeft op het langlevensrisico en € 142 duizend op het kortlevensrisico. Daarnaast is er een positief resultaat op arbeidsongeschiktheid gerealiseerd van € 174 duizend door revalidaties. Tot slot was er een positief resultaat op mutaties (voornamelijk flexibilisering) van € 71 duizend.

Grondslagen

We hebben in 2023 in de actuariële grondslagen die gehanteerd worden in de berekening van de technische voorziening voor Pensioenkring Randstad Groep geen aanpassingen gedaan.

Oordeel certificerend actuaris

De certificerend actuaris heeft geconcludeerd dat de technische voorzieningen, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel bezien, toereikend zijn vastgesteld. Hij constateert dat het eigen vermogen van Pensioenkring Randstad Groep op de balansdatum lager is dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. In zijn verklaring geeft hij aan dat er wordt voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikelen 132 (vereist eigen vermogen). De vermogenspositie van Pensioenkring Randstad Groep is naar zijn mening niet voldoende, omdat het aanwezige eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen. De verklaring van de certificerend actuaris is opgenomen in de Actuariële verklaring Pensioenkring Randstad Groep.

Vermogensbeheer

Beleggingsbeleid Pensioenkring Randstad Groep

Bij de invulling van de beleggingsportefeuille voeren we een kwalitatief hoogwaardig beleggingsbeleid. We zorgen voor een goede spreiding over de verschillende beleggingscategorieën en debiteuren. Bij de afdekking van rente- en valutarisico, alsook bij specifieke beleggingscategorieën, vormen beleggingsrichtlijnen het uitgangspunt voor het te voeren beleggingsbeleid. Het MVB-beleid is daar een belangrijk onderdeel van. Deze beleggingsrichtlijnen zijn leidend bij het selecteren en monitoren van operationele vermogensbeheerders en beleggingsinstellingen.

In 2022 is een ALM-studie uitgevoerd voor Pensioenkring Randstad Groep vanwege de veranderde rente-omgeving, specifiek gericht op het renterisico en afdekking daarvan. Volgend op deze verkorte ALM-studie is in het strategisch beleggingsbeleid de renteafdekking per eind november 2022 verhoogd van 60% naar 70%. Hieronder staat beschreven hoe het risicobudget dat ontstond als gevolg van de verhoging van de rentehedge in het beleggingsplan 2023 is ingezet, binnen de begrenzing van het vereist eigen vermogen. De wijziging is eind januari 2023 strategisch vastgelegd en geïmplementeerd.

- De verdeling met 27,5% zakelijke waarden en 72,5% vastrentende waarden is gewijzigd naar 28,5% zakelijke waarden en 71,5% vastrentende waarden, met daarbij de volgende strategische wijzigingen:
 - De weging naar bedrijfsobligaties investment grade is met 7,5% verhoogd naar 15%;
 - De weging naar hypothecaire leningen is met 2,5% verhoogd naar 15%;
 - De weging naar niet-beursgenoteerd vastgoed is met 1% verhoogd naar 8,5%;
 - Deze verhogingen zijn ten laste gegaan van staatsobligaties/swaps/cash met -8,5% naar 39% en van structured credit met -2,5% naar 0%;

- De valuta-afdekking van de Japanse yen is beëindigd vanwege de geringe exposure naar de Japanse yen.

Op hoofdlijnen bestond hiermee het strategisch beleggingsbeleid voor Pensioenkring Randstad Groep eind 2023 uit een vermogensverdeling met 71,5% vastrentende waarden en 28,5% zakelijke waarden, 70% afdekking van het renterisico en 75% afdekking van het valutarisico op de Amerikaanse dollar en het Britse pond.

Ten slotte is eind 2023 de strategische regioverdeling voor de categorie aandelen met 80% ontwikkelde landen en 20% opkomende landen gewijzigd naar respectievelijk 90% en 10% vanwege geopolitieke risico's en de concentratie naar China en Taiwan. Deze aanpassing is begin 2024 doorgevoerd.

Ontwikkeling op de financiële markten

Terugblik economie en financiële markten 2023

2023 was wederom een bewogen jaar op financiële markten. Economen en beleggers stelden zichzelf de vraag of er een recessie zou komen of dat een zachte landing mogelijk zou zijn, met een daling van de inflatie zonder dat de economie in een recessie belandt. Recessiezorgen verdwenen wat naar de achtergrond in het begin van het jaar toen energieprijzen konden dalen, vooral door een milde winter, en met de Chinese heropening na eerdere strenge covidmaatregelen. In maart ontstonden er wereldwijd zorgen over de staat van het financiële systeem na de ineenstorting van Silicon Valley Bank in de Verenigde Staten en de overname van Credit Suisse door UBS, met als gevolg sterk dalende rentes en onrust op de markten. Toch bleken de markten in staat de zorgen van zich af te schudden. In mei sloeg dit om naar enthousiasme, vooral door de toenemende opwinding over de mogelijke grote en positieve impact van toepassingen van generatieve kunstmatige intelligentie. Hierdoor beleefden de grote technologieaandelen een zeer sterk 2023 met grote koersstijgingen.

De economie, vooral in de Verenigde Staten, bleef goed stand houden evenals arbeidsmarkten, waardoor centrale banken hun aandacht gericht hielden op het bestrijden van de te hoge inflatie. Gedurende de zomer en het najaar stegen obligatierentes naar hoogtes die ruim tien jaar niet gezien werden (5% voor de Amerikaanse tienjaarsrente, 3% in Duitsland en 4,75% in het Verenigd Koninkrijk). Het vooruitzicht van aanhoudend strenge centrale banken had ook zijn weerslag op aandelen, die gedurende die maanden negatieve rendementen lieten zien.

Vanaf eind oktober was er een zeer sterke stijging van koersen bij verschillende beleggingscategorieën, zowel bij obligaties als aandelen. Dalende inflatie maakte beleggers steeds optimistischer over de kansen op een zachte landing.

Ondanks verschillende stijgingen en dalingen gedurende het jaar, presteerden de meeste beleggingscategorieën goed in 2023. Van de liquide beleggingscategorieën lieten de meer risicovolle beleggingscategorieën, zoals aandelen en high-yieldbedrijfsobligaties, relatief sterkere resultaten zien.

Aandelen ontwikkelde markten

Beleggers zijn positiever geworden over het feit dat een recessie voorkomen zou kunnen worden, en de mogelijke positieve impact van kunstmatige intelligentie op toekomstige winstgroei en productiviteit. Aandelen in Noord-Amerika was de sterkst presterende beleggingscategorie over 2023, gesteund door de blootstelling naar de grote technologie-aandelen in de Verenigde Staten en lagere rentes in het vierde kwartaal, waar groeiaandelen doorgaans meer van profiteren. Overige aandelenregio's uit ontwikkelde markten bleven achter op Noord-Amerika, door een minder sterk draaiende economie en minder blootstelling naar grote technologiebedrijven. Toch stegen ze nog altijd met 10% (in euro) of meer.

Aandelen opkomende markten

Aandelen in opkomende markten bleven achter bij de ontwikkelde aandelenregio's. De gerealiseerde winsten daalden in 2023 met zo'n 10% ten opzichte van het jaar ervoor. Dit werd veroorzaakt door minder wereldwijde vraag naar goederen, waardoor de industrie een minder goed jaar beleefde, en doordat prijzen van grondstoffen zijn gedaald. Maar de voornaamste reden is dat de Chinese economie de belofte van heropening niet kon waarmaken nadat het strenge zero-covidbeleid eind 2022 onverwacht werd losgelaten. Problemen in de Chinese vastgoedsector en het lage consumentenvertrouwen bleven de economie parten spelen.

Beursgenoteerd vastgoed

Beursgenoteerd vastgoed is vanwege de relatief hoge mate van schuldfinanciering gevoelig voor oplopende rentes en strengere kredietvoorwaarden van banken. Deze kredietvoorwaarden werden flink aangescherpt in het afgelopen jaar, zeker na de onrust rondom regionale banken in de Verenigde Staten en Credit Suisse in Europa in maart. Dit leidde tot lagere beurskoersen voor beursgenoteerd vastgoed. Meevallende lagere inflatiecijfers gaven echter sinds eind oktober zicht op minder strenge centrale banken in 2024, waardoor renteniveaus konden dalen. Dit leidde tot een sterk herstel van beursgenoteerd vastgoed, waardoor over 2023 alsnog een positief rendement werd gerealiseerd. Voor wereldwijd ontwikkeld beursgenoteerd vastgoed (5% in euro) was dit lager dan Europees beursgenoteerd vastgoed (15% in euro). Europees beursgenoteerd vastgoed is sinds 2022, na de rentestijgingen destijds, verder achtergebleven door de hogere mate van schuldfinanciering dan wereldwijd beursgenoteerd vastgoed. Hierdoor was er in 2023 voor Europees beursgenoteerd vastgoed meer ruimte om te herstellen.

Niet-beursgenoteerd vastgoed Europa en Nederlandse woningen

Niet-beursgenoteerd vastgoed is eveneens gevoelig voor oplopende rentes en kredietvoorwaarden van banken. Herwaarderingen bij niet-beursgenoteerd vastgoed vinden echter vertraagd plaats ten opzichte van beursgenoteerd vastgoed. Dit had als gevolg dat niet-beursgenoteerd vastgoed gedurende het jaar 2022, toen renteniveaus sterk toenamen, nog onvoldoende geherwaardeerd was. De afwaardering van vastgoedobjecten zette zo gedurende 2023 door, wat leidde tot een negatief rendement voor Europees niet-beursgenoteerd vastgoed en Nederlandse woningen.

Binnen Europees niet-beursgenoteerd vastgoed waren het de kantoren die het meest achterbleven. Naast hogere renteniveaus speelden twee factoren daarin mee: minder vraag, doordat meer werknemers gedeeltelijk vanuit huis werken sinds de covidpandemie, en hogere verwachte vereiste investeringen voor verduurzaming van kantoren ten aanzien van het energieverbruik. De sectoren winkels (nagenoeg vlak rendement) en logistiek (licht negatief rendement) deden het beter in 2023. Winkels zijn al over een langere periode afgewaardeerd, mede vanwege de trend van online winkelen. De waarde van logistiek daalde vanwege de hogere renteniveaus. De daling was hier beperkter door de gunstige vraag-aanbodverhouding die wordt gedreven door online winkelen en het aanhouden van grotere voorraden door bedrijven. Europese en Nederlandse woningen lieten een daling zien (van circa -5% tot -6%, euro unhedged). Ook hier speelden hogere renteniveaus hun rol. Een andere factor die haar weerslag had op de waardering is het politieke risico van regelgeving omtrent het maximaliseren van huurverhogingen. Hiertegenover staat dat ook voor deze sector de vraag-aanbodverhouding gunstig blijft, met een achterblijvend aanbod.

Vastrentende waarden (investment grade en high yield)

Centrale banken hebben de beleidsrente gedurende 2023 nog verder verhoogd. De Fed in de Verenigde Staten deed dat met 100 basispunten naar 5,5%, de Europese Centrale Bank met 200 basispunten naar 4,0%, en de Bank of England met 175 basispunten naar 5,25%.

Nadat eind oktober de tienjaarsrentes nog niveaus bereikten die we ten minste een decennium niet meer hadden aanschouwd, trad er in het vierde kwartaal een sterke daling op. In de VS was de tienjaarsrente nagenoeg vlak over 2023. Deze eindigde rond 3,9%. In Duitsland daalde de tienjaarsrente met 50 basispunten naar 2,0% en in het Verenigd Koninkrijk met 10 basispunten naar 3,5%. Voor alle drie de landen geldt dat de tweejaarsrentes hoger liggen dan de tienjaarsrentes. De rentecurves zijn daarmee invers.

Na twee zware jaren voor obligatiecategorieën, met fikse rentestijgingen, lieten deze categorieën in 2023 een beter jaar zien. Dat kwam met name door het sterke herstel in de laatste twee maanden van 2023. Staatsobligaties realiseerden een positief rendement. Bedrijfsobligaties deden het beter dan staatsobligaties vanwege het dalen van de risico-opslagen gedurende 2023, wat werd gedreven door de hoop op een zachte landing van de economie. Risicovollere high-yieldbedrijfsobligaties deden het hierbij beter dan kredietwaardigere investment-gradebedrijfsobligaties.

Valuta

De Amerikaanse dollar (-3%) en het Britse pond (+2%) waren in 2023 relatief stabiel ten opzichte van de euro. De Japanse yen (-11%) daalde in 2023 wel significant ten opzichte van de euro, onder meer doordat de korterenteniveaus in Japan nauwelijks zijn opgelopen, in tegenstelling tot die in bijvoorbeeld de Verenigde Staten en de eurozone.

Portefeuilleposities en rendementen

Voor de uitvoering van het vermogensbeheer worden vermogenscategorieën toegewezen aan de matchingportefeuille of de rendementsportefeuille. In de matchingportefeuille worden categorieën opgenomen die vooral meebewegen met de rente, zodat ze bijdragen aan het afdekken van het renterisico. In de rendementsportefeuille worden de overige categorieën opgenomen. Deze zijn vooral gericht op extra rendement bovenop de rente.

Het strategisch beleid resulteert in een matchingportefeuille van 39% en een rendementsportefeuille van 61%.

In onderstaande tabel tonen we de posities en rendementscijfers van de beleggingscategorieën binnen de portefeuille, afgezet tegen de bijbehorende benchmarks. Het totale beleggingsrendement wordt ook beïnvloed door het allocatie-effect. De allocatie naar een vermogenscategorie of -portefeuille wijkt gedurende het jaar af van de doelallocatie, bijvoorbeeld als gevolg van marktbevingen. Dit wordt uit praktische overwegingen binnen een bandbreedte geaccepteerd. Als over zo'n categorie die afwijkt een relatief hoog of laag rendement wordt gerealiseerd draagt dat positief of negatief bij aan het rendement. Dit komt tot uitdrukking in het totale rendement, dat daardoor kan afwijken van de gecombineerde rendementen van de beleggingscategorieën en -portefeuilles. Hoe groter de rendementsbewegingen gedurende het jaar hoe groter dit allocatie-effect.

2023	Allocatie strategisch beleid	Allocatie beleid 2023	Rendement portefeuille	Rendement benchmark
	(in %)	(in %)	(in %)	(in %)
matchingportefeuille	39	39	5,1	5,0
swaps, staatsobligaties, liquiditeiten	39	39		
rendementsportefeuille	61	61	9,1	7,9
aandelen ontwikkelde landen	18	16	25,7	18,9
aandelen opkomende landen	2	4	1,5	6,1
niet-genoteerd onroerend goed ¹	8,5	8,5	-7,1	-7,1
vastrentende waarden bedrijfsobligaties	15	15	8,0	8,2
vastrentende waarden hypothecaire leningen	15	15	3,5	3,5
vastrentende waarden hoogrentende landen	2,5	2,5	8,6	8,1
structured credit ²	0	0	1,4	2,8
totaal ³	100	100	8,5	7,7

¹ Bij illiquide categorieën, zoals niet-genoteerd onroerend goed, wordt op jaarbasis het rendement van de benchmark gelijkgesteld aan dat van de portefeuille.

² Begin april 2023 is de positie in het Diversified Structured Credit Pool verkocht vanwege aanhoudende negatieve performance.

³ Inclusief valuta-afdekking.

Matchingportefeuille: afdekking renterisico

Pensioenkring Randstad Groep loopt via de waardering van zijn technische voorzieningen ('verplichtingen') een risico bij veranderingen in de rente. Dit renterisico wordt voor 70% afgedekt op basis van de marktrente. De feitelijke afdekking per ultimo 2023 bedroeg 69,4%. Die afwijking valt binnen de toegestane bandbreedte. De afdekking heeft grotendeels plaatsgevonden met behulp van vastrentende beleggingen in de matchingportefeuille: staatsobligaties, renteswaps en geldmarktfondsen. Daarnaast dragen de beleggingen in bedrijfsobligaties en hypotheekleningen bij aan de afdekking.

De matchingportefeuille rendeerde in 2023 in lijn met de benchmark. In 2023 is de swaprente op looptijden tot en met 30 jaar gedaald, waardoor het resultaat van zowel het af te dekken deel van de verplichtingen (5,0%) als de matchingportefeuille (5,1%) positief was. Het curvebeleid heeft positief bijgedragen aan de relatieve performance van de matchingportefeuille ten opzichte van de benchmark. In dit curvebeleid is de renteafdekking vooral gericht

op de middellange looptijden van 20 en 30 jaar. Aangezien de rente op de 50-jaars looptijd per saldo vrijwel gelijk is gebleven, en de rente op de 20-jaars en 30-jaars looptijden is gedaald, heeft het curvebeleid positief bijgedragen aan het resultaat van de matchingportefeuille en daarmee aan de dekkingsgraad. Verder wordt het resultaat ook beïnvloed door de staat/swap spread en doordat voor de renteafdekking een bandbreedte is vastgesteld, waarbinnen deze mag bewegen.

Doordat het renterisico niet volledig wordt afgedekt, beweegt de dekkingsgraad nog steeds mee met rentebewegingen. Dit heeft in 2023 geleid tot een negatieve bijdrage aan de dekkingsgraad. In de paragraaf Risicomanagement hebben we de gevoeligheid van de dekkingsgraad voor rentebewegingen in een tabel in beeld gebracht.

Rendementsportefeuille:

In 2023 hebben alle beleggingscategorieën, behalve niet-genoteerd onroerend goed, een positieve bijdrage geleverd aan de rendementsportefeuille van Pensioenkring Randstad Groep. Het beleggingsresultaat van de rendementsportefeuille werd met name bepaald door de beleggingscategorieën aandelen en vastrentende waarden.

Eind 2023 hebben we besloten om de strategische regioverdeling voor de categorie aandelen met 80% ontwikkelde landen en 20% opkomende landen te wijzigen naar respectievelijk 90% en 10% vanwege geopolitieke risico's en een ongewenste concentratie naar China en Taiwan. Deze wijziging is begin 2024 geïmplementeerd. Binnen aandelen ontwikkelde landen is de strategische regioverdeling ongewijzigd: 50% Noord-Amerika, 40% Europa en 10% Pacific.

Aandelen ontwikkelde landen

De afgelopen jaren hebben we stappen gezet in het doorvoeren van het MVB-beleid, specifiek ten aanzien van de Sustainable Development Goals (SDG's) en CO₂-reductie. Hierdoor beleggen we bijvoorbeeld minder in energiebedrijven en meer in gezondheidszorg. We vergelijken onze resultaten met een aandelenindex waarin geen ESG-keuzes zijn opgenomen. De vergelijking laat zien dat aandelenfondsen in 2023 met een resultaat van 25,7% beter hebben gepresteerd dan de benchmark (18,9%), met een positief relatief resultaat van 6,8 procentpunt vanwege de ESG-factor. Het MVB-beleid wordt met een langetermijnperspectief gevoerd en de resultaten van 2023 zijn een logisch gevolg van de gemaakte keuzes.

Aandelen opkomende landen

De categorie aandelen opkomende landen kende een positief absoluut resultaat van 1,5%. Ten opzichte van de brede benchmark (6,1%) werd een negatief relatief resultaat geboekt van -4,6 procentpunt vanwege de negatieve bijdrage van de ESG-factor. Sinds eind juli 2022 wordt een passief beleggingsfonds ingezet dat nadrukkelijker rekening houdt met onze specifieke keuzes op het gebied van MVB (de SDG's en CO₂-reductie). De negatieve bijdrage van de ESG-factor kan worden toegeschreven aan het succes van enkele technologiebedrijven in 2023, die werden uitgesloten vanwege controverses en hoge emissies.

Onroerend goed

De categorie vastgoed had het ook in 2023 moeilijk. Niet-beursgenoteerd vastgoed is gevoelig voor oplopende rentes en kredietvoorwaarden van banken. Herwaarderingen bij niet-beursgenoteerd vastgoed vinden vertraagd plaats ten opzichte van die bij beursgenoteerd vastgoed. Dit had als gevolg dat niet-beursgenoteerd vastgoed gedurende het jaar 2022, toen renteniveaus sterk toenamen, nog onvoldoende geherwaardeerd was. Derhalve zette de afwaardering van vastgoedobjecten gedurende 2023 door, wat leidde tot een negatief rendement voor Europees niet-beursgenoteerd vastgoed en Nederlandse woningen. Niet-genoteerd vastgoed heeft in 2023 een rendement van -7,1% laten zien.

Vastrentende waarden

De vastrentende portefeuille (categorieën bedrijfsobligaties, hypotheek en hoogrentende landen) rendeerde in 2023 in lijn met de benchmark. Na twee zware jaren met fikse rentestijgingen lieten deze categorieën in 2023 een beter jaar zien, met name dankzij het sterke herstel in de laatste twee maanden van 2023. Bedrijfsobligaties rendeerden met 8,0% goed vanwege het dalen van de risico-opslagen gedurende 2023, wat werd gedreven door de hoop op een zachte landing van de economie. De risicopremie bij hypotheek nam in het afgelopen jaar licht toe, maar dit werd gecompenseerd door de daling van de rente. Die daling had een grotere impact dan de stijging van de risicopremie, waardoor het totale rendement van hypotheek 3,5% positief was. In 2023 was het rendement op staatsobligaties van opkomende landen sterk positief met 8,6% versus 8,1% van de benchmark, wat enerzijds te danken was aan een

goedkopere dollar en anderzijds doordat de risico-opslagen en rentevergoedingen afgelopen jaar zijn afgenomen. Dat was het gevolg van de dalende inflatie en de verwachting van een zachte landing.

Valuta-afdekking

Voor Pensioenkring Randstad Groep dekten we in 2023 het valutarisico van de Amerikaanse dollar en het Britse pond voor 75% af. Vanaf 2023 dekken we de Japanse yen niet meer af, gezien de beperkte exposure naar deze valuta. Zodra de euro sterker wordt ten opzichte van andere valuta zullen die beleggingen omgerekend naar euro's in waarde dalen. Doordat het valutarisico voor 75% wordt afgedekt, wordt zo'n waardedaling grotendeels gedempt. In 2023 is de euro sterker geworden ten opzichte van de Amerikaanse dollar maar gedaald ten opzichte van het Britse pond. Gegeven de grotere blootstelling naar de Amerikaanse dollar in vergelijking met het Britse pond had de valuta-afdekking in 2023 een dempend effect op de waardedaling. Daarmee had de afdekking een positief effect.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Binnen Pensioenkring Randstad Groep hebben we in 2023 verdere stappen ondernomen om het MVB-beleid te implementeren in de beleggingsportefeuille. Voor de categorieën aandelen, bedrijfsobligaties, hypotheek, hoogrentende landen en staatsobligaties wordt belegd in oplossingen die rekening houden met ons MVB-beleid. Hiermee sluiten we beleggingen in controversiële wapens, tabak, de grootste CO₂-vervuilende bedrijven en bedrijven die in strijd met de United Nations Global Compact opereren of een slechte governance hebben uit.

In 2023 hebben we de volgende stappen gezet:

- We hebben ons landenbeleid ingevoerd in de categorie staatsobligaties opkomende landen. Hiermee beleggen we niet meer in landen met een ondemocratisch regime of in landen waar mensenrechten worden geschonden volgens onafhankelijke kaders. Het landenbeleid staat beschreven in ons MVB-beleid;
- In de categorie bedrijfsobligaties investment grade hebben we een nieuwe actieve duurzame manager toegevoegd aan de portefeuille. Deze manager is geselecteerd aan de hand van de afweging tussen vijf factoren: rendement, risico, kosten, ESG en governance;
- We hebben de focus gelegd op ESG-risicobeheer, waardoor we periodiek zicht hebben op de belangrijkste duurzaamheidsrisico's in de portefeuille. Hieruit kwam naar voren dat we in de categorie aandelen opkomende landen nog een stap dienen te zetten. In deze categorie werden geen staatsondernemingen in controversiële landen uitgesloten, wat niet in lijn is met het landenbeleid. Ook werd het aantal beleggingen met een MSCI ESG CCC-rating niet passend bevonden vanuit het oogpunt van ESG-risicobeheer, vanwege issues rondom CO₂-uitstoot, bedrijfsethiek (fraude) en werkomstandigheden. Begin 2024 is deze verbeterstap gemaakt.

CO₂-uitstoot

Broeikasgasuitstoot (zoals uitstoot van CO₂ en methaan) wordt weergegeven in CO₂e, waarbij de 'e' voor equivalenten staat. Dit betekent dat de impact van broeikasgassen wordt omgerekend naar tonnen CO₂. Hierna wordt ter vereenvoudiging alleen naar CO₂-uitstoot verwezen.

CO₂-reductiedoelstelling

HNPf heeft een CO₂-reductiedoelstelling vastgesteld waarbij we de Climate Transition Benchmark (CTB) van de Europese Unie voor de categorieën aandelen, bedrijfsobligaties en beursgenoteerd vastgoed tezamen als richtlijn hanteren. Dat houdt in dat de CO₂-uitstoot van de portefeuille ten opzichte van de brede marktindices (bijvoorbeeld de MSCI Wereld index) met 30% moet zijn verminderd ten opzichte van basisjaar 2019. Daarna geldt een reductiedoel van ten minste 7% per jaar tot 2050, in lijn met klimaatdoelstellingen van Parijs.

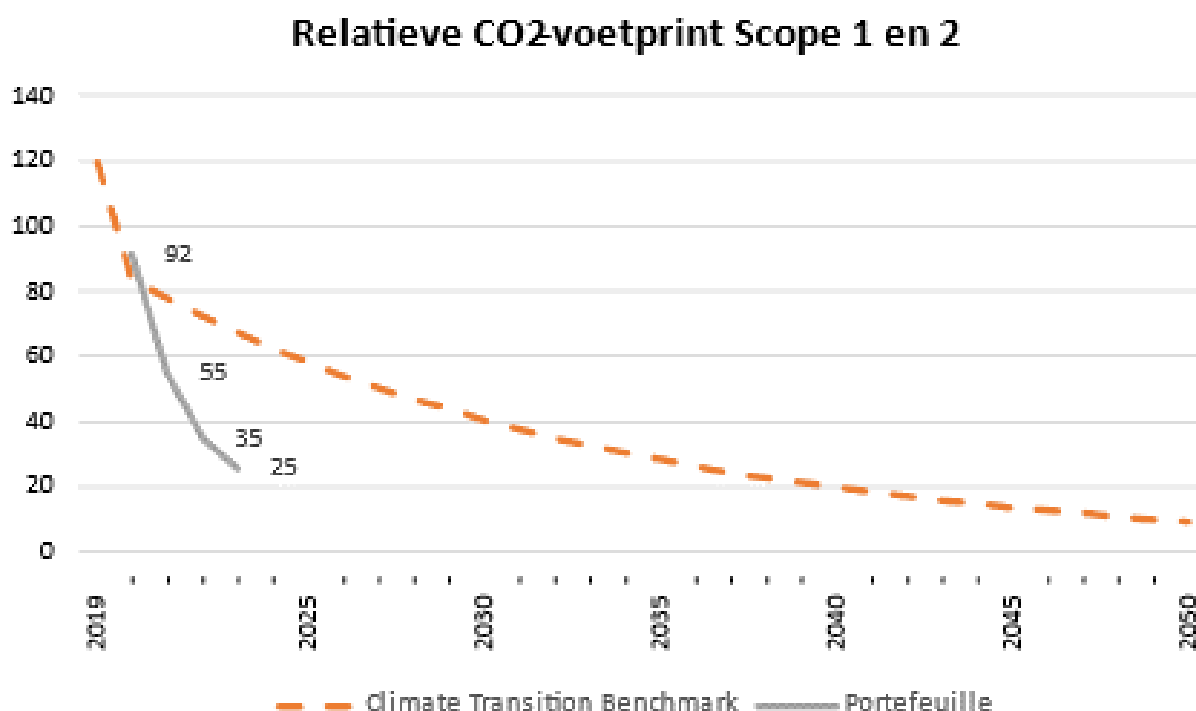
De methodiek voor het startpunt van het CO₂-reductiepad is aangescherpt om beter aan te sluiten bij het wettelijke kader van de EU. Deze nieuwe berekeningsmethodiek houdt twee wijzigingen in:

- Voorheen werd dit startpunt bepaald aan de hand van de CO₂-uitstoot per miljoen belegd vermogen van de feitelijke beursgenoteerde portefeuille van de kring per ultimo 2019. Vanaf dat punt werd het CTB-reductiepad gevolgd. Aangezien dit startpunt was gebaseerd op basis van de eigen portefeuille van de kring, neemt het startpunt van de CTB de verduurzamingsstappen die vóór 2019 hebben plaatsgevonden in de portefeuille niet mee. Dat is ongewenst, omdat dergelijke verduurzamingsstappen ook hebben bijgedragen aan het verminderen van de uitstoot van de portefeuille. Om dit effect te voorkomen is er voor het startpunt van de CTB een nieuwe berekening gemaakt. Aan de hand van de beursgenoteerde portefeuille van de kring per ultimo 2019 wordt voor

iedere beleggingscategorie de relatieve CO₂ berekend op basis van de brede marktindices (bijvoorbeeld de MSCI World). Op basis hiervan wordt het startpunt van de CTB bepaald.

- Daarnaast tonen we in onderstaande grafiek voortaan de daadwerkelijke waarden van de portefeuille en van de CTB lijn in plaats van geïndexeerde waarden die starten bij 100. Dit maakt een vergelijking met andere portefeuilles eenvoudiger. In onderstaande grafiek wordt de relatieve CO₂-voetprint op basis van scope 1 en 2 weergegeven. Deze maatstaf geeft de CO₂-uitstoot van een miljoen geïnvesteerd bedrag in een bedrijf weer. Het wordt berekend door de absolute emissies van het bedrijf te delen door de marktwaarde van de beursgenoteerde portefeuille.

Onderstaande grafiek laat zien dat onze CO₂-reductiedoelstelling ook in 2023 ruimschoots is behaald. De CO₂-uitstoot per miljoen euro belegd vermogen is voor Pensioenkring Randstad Groep per ultimo 2023 (25) gedaald in vergelijking met ultimo 2022 (35).

SFDR

Op 10 maart 2021 werd de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) van kracht. Deze Europese verordening stelt eisen aan informatieverschaffing over duurzaamheid. Ook pensioenfondsen vallen daaronder. Doel van de wetgeving is dat deelnemers meer inzicht krijgen in de effecten van beleggingsbeleid en beleggingsbeslissingen op duurzaamheid. Wij geven op grond van de SFDR via onze website transparant informatie over de manier waarop duurzaamheid een rol speelt in onze beleggingsbeslissingen.

De pensioenregeling van Pensioenkring Randstad Groep kwalificeert zich op basis van het bijbehorende MVB-beleid als een lichtgroen, of zogenaamd artikel 8-pensioenproduct onder de Europese SFDR-wetgeving, ofwel als een product dat ecologische en sociale kenmerken promoot, en waarbij de bedrijven waarin wordt belegd over goede governance beschikken. De fondsen waarin de kring belegt, hebben ook elk een eigen SFDR-classificatie. Een overzicht per beleggingscategorie is opgenomen in hoofdstuk Maatschappelijk verantwoord beleggen op pagina 45. Een kringspecifiek overzicht nemen we op in het MVB-Jaarverslag 2023.

Wij gaan in 2024 verder met aanscherping en implementatie van het MVB-beleid. Onze plannen staan beschreven in de paragraaf over Maatschappelijk verantwoord beleggen op pagina 45.

Kostentransparantie

Voor de uitvoering van de regeling voor Pensioenkring Randstad Groep maken we diverse kosten. Deze kosten kunnen worden onderverdeeld in kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling en kosten van het vermogensbeheer.

Wij zijn transparant over de kosten die wij maken voor de pensioenuitvoering. In onderstaande toelichting op de uitvoeringskosten nemen wij de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en de AFM als uitgangspunt.

Administratieve uitvoeringskosten

De administratieve uitvoeringskosten bedragen voor 2023 € 1.484 duizend (2022: € 1.098 duizend).

De belangrijkste oorzaak voor deze stijging zijn de (incidentele) kosten voor overgang naar het nieuwe pensioenstelsel en de transitiekosten.

De administratiekostenvergoeding steeg met name door indexering van het tarief. De kosten van de adviserend actuaris stegen door diverse extra werkzaamheden. De kosten voor het belanghebbendenorgaan daalden omdat er in 2022 verkiezen en opleidingen voor het belanghebbendenorgaan waren en in 2023 niet.

De AFM beveelt aan de kosten zo mogelijk te vergelijken met andere pensioenfondsen van vergelijkbare omvang en complexiteit en met een vergelijkbaar serviceniveau. Wij hebben een uitgebreide analyse gedaan en zijn hierbij tot het inzicht gekomen dat dit hiervoor in openbare bronnen onvoldoende betrouwbare en gedetailleerde informatie beschikbaar is. De kosten van het laten uitvoeren van een eigen benchmark onderzoek zijn aanzienlijk en dit levert in onze ogen op dit moment onvoldoende extra informatie op om deze kosten te rechtvaardigen.

Wij hebben aandacht voor beheersing van kosten. Door de kosten van overgang naar een nieuw pensioenstelsel en de hogere eisen die aan ons worden gesteld vanuit de toezichthouders verwachten wij de komende jaren een hoger kostenniveau.

De vermelde bedragen sluiten aan op de bedragen die zijn vermeld in de jaarrekening.

Conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie is het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee in deze berekening maar hiervoor worden wel kosten gemaakt. Aangezien Pensioenkring Randstad Groep een gesloten pensioenkring is, leidt deze systematiek (waarin de 12.241 gewezen deelnemers (2022: 13.566) niet meetellen) naar de mening van het bestuur tot minder relevante resultaten. Het bestuur vindt het relevant om te kijken naar een maatstaf die rekening houdt met de specifieke situatie van de kring, op basis van het totaal aantal deelnemers inclusief de gewezen deelnemers. Uitgaande van de gemiddelde som van het totaal aantal deelnemers bedroegen de administratie uitvoeringskosten per deelnemer in 2023 € 91 per deelnemer/pensioengerechtigde (2022: € 74).

Specificatie pensioenuitvoeringskosten

Omschrijving	2023	2022
Administratiekostenvergoeding	654	565
Certificerend actuaaris	30	27
Adviserend actuaaris	57	34
Accountant (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	30	30
Belanghebbendenorgaan	32	65
Toezihtkosten (DNB/AFM)	101	74
Kosten governance bestuur en bestuursbureau	186	216
Overige kosten	85	87
Aan beleggingen toegerekende kosten	0	0
Subtotaal pensioenuitvoeringskosten exclusief incidentele kosten	1.175	1.098
Kosten overgang nieuw pensioenstelsel	59	0
Transitiekosten pensioenuitvoerder	250	0
Subtotaal incidentele kosten ¹	309	0
Totaal pensioenuitvoeringskosten inclusief incidentele kosten	1.484	1.098
Berekening kosten per deelnemer:	2023	2022
Aantal arbeidsongeschikten	135	141
Aantal pensioengerechtigden	1.237	1.139
Totaal aantal deelnemers	1.372	1.280
Administratieve uitvoeringskosten in euro per deelnemer	1.082	858

¹ Deze kosten zijn in de staat van baten en lasten verantwoord onder "overige lasten".

Kosten vermogensbeheer

De totale kosten voor vermogensbeheer in 2023 voor de Pensioenkring Randstad Groep bedragen € 3.945 duizend, een daling van € 443 duizend ten opzichte van 2022 (€ 4.388 duizend). Het gemiddeld belegd vermogen is met 14,1% gedaald en bedroeg in 2023 € 929 miljoen tegenover € 1.082 miljoen in 2022. Uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen bedragen de totale kosten vermogensbeheer 0,42%, een stijging van 0,01%-punt ten opzichte van 2022 (0,41%). Zie de volgende specificatie:

2023	Beheerkosten en overige kosten	Transactie- kosten inclusief aan- en verkoop- kosten	Totaal	Procenten van het gemiddeld totaal belegd vermogen
Kosten per beleggingscategorie	Beheerkosten			
Vastgoed	641	0	641	0,07%
Aandelen	133	131	264	0,03%
Vastrentende waarden	757	521	1.278	0,13%
Overige beleggingen				
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	1.531	652	2.183	0,23%
Kosten overlay (LDI-gerelateerde) beleggingen ¹	610	111	721	0,08%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	2.141	763	2.904	0,31%
	Overige kosten			
Kosten vermogensbeheer bestuur en bestuursbureau	0		0	0,00%
Kosten fiduciair beheer	754		754	0,08%
Bewaarloon	30		30	0,00%
Advieskosten vermogensbeheer				
Overige kosten	257		257	0,03%
Totaal overige vermogensbeheerkosten	1.041		1.041	0,11%
Totaal kosten vermogensbeheer	3.182		3.945	0,42%

1 Kosten overlay beleggingen zijn kosten voor LDI-gerelateerde beleggingen inclusief beleggingsinstrumenten, die worden gebruikt voor LDI-uitvoering

Totale kosten vermogensbeheer

De totale kosten vermogensbeheer zijn vastgesteld op look through basis en bestaan uit zowel directe kosten ('zichtbare' kosten, die op factuurbasis worden betaald) als uit indirecte kosten ('niet zichtbare' kosten voor vermogensbeheer of transacties, die verwerkt zijn in het rendement). Deze totale kosten zijn gestegen van 0,41% in 2022 naar 0,42% in 2023.

De totale kosten vermogensbeheer van 0,42% in 2023 zijn onder te verdelen in drie componenten; (1) beheerkosten (0,23%), (2) overige vermogensbeheerkosten (0,11%) en (3) transactiekosten (0,08%):

- **Beheerkosten**

De 'beheerkosten' zijn de kosten voor het portefeuillebeheer door vermogensbeheerders ofwel de lopende kosten voor alle beleggingsfondsen in de portefeuille. In de lopende kosten zijn eventuele kortingen (rebates) al verrekend. Als maatstaf voor de beheerkosten van de beleggingsfondsen wordt de Ongoing Charges Figure (OCF) gehanteerd. De OCF bevat de beheervergoeding plus administratiekosten, accountantskosten, custodykosten, kosten voor securities lending etcetera die door het beleggingsfonds worden gemaakt. Beleggingsfondsen publiceren de OCF in het jaarverslag. Voor nieuwe fondsen waarvoor nog geen OCF beschikbaar is, wordt een schatting gebruikt. Indien een beleggingsfonds geen OCF maar Total Expense Ratio (TER) rapporteert, wordt deze maatstaf gebruikt.

De beheerkosten bedroegen in 2023 € 2.141 duizend (2022: € 2.451 duizend) ofwel 0,23% van het vermogen. Ondanks de daling in kosten van € 310 duizend zijn de kosten ten opzichte van 2022 in percentage gelijk gebleven door een daling van het gemiddeld belegd vermogen. De kosten zijn gestegen op de vastgoedportefeuille, maar gedaald op de vastrentendewaardenportefeuille.

- Medio 2022 zijn de beleggingen in niet-genoteerd onroerend goed van de verschillende kringen van HNPF samengebracht in de HNPF Private Real Estate Pool. De hogere beheerkosten op deze beleggingscategorie worden met name veroorzaakt door het toevoegen van duurdere fondsen in de sector logistiek vastgoed en de intensievere monitoring die is afgesproken met de beheerder. Deze hogere beheerskosten waren in 2022 van toepassing op het tweede half jaar en in 2023 over een geheel jaar. Dit heeft geen effect gehad op de transactiekosten.
- De lagere beheerkosten op de vastrentendewaardenportefeuille is met name het gevolg van de verkoop van het Structured Credit fonds.
- Overige vermogensbeheerkosten
Dit zijn kosten die zijn gemaakt voor onder andere kosten vermogensbeheer pensioenfondsen en bestuursbureau, de bewaarbank, de beleggingsadministratie en fiduciair management. Deze overige vermogensbeheerkosten bedroegen in 2023 € 1.041 duizend en zijn in 2023 gedaald met € 77 duizend ten opzichte van € 1.118 duizend in 2022. Een deel hiervan zijn vaste kosten. Hierdoor zijn de overige vermogensbeheerkosten in 2023 in percentage van het vermogen gestegen van 0,10% in 2022 naar 0,11% in 2023 vanwege de daling van het gemiddeld belegd vermogen.
- Transactiekosten
De transactiekosten bestaan uit gefactureerde toe- en uittredingskosten en aan- en verkoopkosten van individuele titels. De transactiekosten bedroegen in 2023 € 763 duizend (2022 € 819 duizend) ofwel 0,08% van het vermogen net als in 2022. Ondanks de daling in kosten van € 56 duizend zijn de kosten ten opzichte van 2022 in percentage gelijk gebleven door een daling van het gemiddeld belegd vermogen.

Kosten	2023	2022	2021
Beheerkosten	0,23%	0,23%	0,21%
Overige kosten	0,11%	0,10%	0,10%
Transactiekosten	0,08%	0,08%	0,07%
Totaal	0,42%	0,41%	0,38%

HNPF maakt jaarlijks een analyse van de vermogensbeheerkosten ten opzichte van de markt. De meest recente beschikbare informatie is over 2022 en geeft het beeld dat de vermogensbeheerkosten exclusief transactiekosten voor Pensioenkring Randstad Groep met 0,33% van het vermogen licht hoger zijn aan het APF-gemiddelde in de markt van 0,30% in 2022. Gemiddeld genomen zijn de vermogensbeheerkosten exclusief transactiekosten van de pensioenmarkt 0,37% in 2022 (ca. 183 pensioenfondsen).

HNPF is met geen van haar vermogensbeheerders een overeenkomst aangegaan waarin de beheervergoeding geheel of gedeeltelijk gebaseerd is op het door de vermogensbeheerder behaalde beleggingsrendement. Daarnaast wordt ook niet belegd in de alternatieve categorieën hedgefondsen of grondstoffen. In bovenstaand kostenoverzicht zijn alleen de kostencategorieën opgenomen die daadwerkelijk zijn gemaakt.

Na afstemming met de fiduciair over de kosten vermogensbeheer 2023 voor deze kring, is het bestuur van mening dat het niveau van de gerapporteerde kosten en de ontwikkeling daarvan gedurende het verslagjaar passend zijn bij de omvang en karakteristieken van het vermogen van deze kring. Het pensioenfonds heeft een prudent beleggingsbeleid, waarmee het bestuur beoogt het aantal transacties te beperken en de kosten laag te houden. De ambitie van het bestuur blijft om de vermogensbeheerkosten te verlagen de komende jaren.

Het bestuur wil een helder en transparant inzicht in de vermogensbeheerskosten die de kring maakt. Om die reden zijn in dit jaarverslag de kosten inzichtelijk gemaakt, dit in lijn met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

Totale kosten

De relatie tussen de verschillende kengetallen wordt in onderstaande tabel uitgewerkt.

Totale kosten ratio

2023	EUR	% gemiddeld belegd vermogen
Pensioenuitvoeringskosten	1.484	0,16%
Vermogensbeheerkosten	3.142	0,34%
Totale kosten	4.626	0,50%
Transactiekosten	763	0,08%

Risicomanagement

Risicohouding

De risicohouding van een fonds is volgens de wet “de mate waarin een fonds, na overleg met de vertegenwoordigers van werkgevers of werkgeversverenigingen, werknemers of werknemersverenigingen of beroepspensioenverenigingen en na overleg met de organen van het fonds, bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het fonds te realiseren en de mate waarin het fonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het fonds”.

De risicohouding die wij voor Pensioenkring Randstad Groep hebben vastgesteld bestaat uit zowel een kortetermijnrisicohouding als een langetermijnrisicohouding. De mate waarin de kring risico's accepteert, wordt kwantitatief uitgedrukt in een tweetal maatstaven:

- een maximaal vereist eigen vermogen (dit betreft de risicohouding voor de korte termijn);
- ondergrenzen voor het pensioenresultaat (dit betreft de risicohouding voor de lange termijn).

Voor de vaststelling van de kortetermijnrisicohouding hebben wij in 2021 een ALM-studie laten uitvoeren om inzicht te krijgen in het verwachte verloop van de financiële positie, de premie en de toeslagen in de komende jaren. Op basis van deze ALM-studie bedraagt het vereist eigen vermogen (VEV) gemiddeld 11,7% binnen een bandbreedte afhankelijk van marktvolatiliteit van 9,0% tot 14,4%.

Bij de langetermijnrisicohouding staat het pensioenresultaat centraal, conform de definitie zoals gehanteerd in de haalbaarheidstoets ("koopkrachtbehoud"). De haalbaarheidstoets gaat uit van een horizon van 60 jaar. Aangezien de prijsinflatie de maatstaf voor toeslagverlening is, is het niet realistisch volledig koopkrachtbehoud als minimumnorm te hanteren. Op basis van de haalbaarheidstoets verwachten wij voor Pensioenkring Randstad Groep een ondergrens van het pensioenresultaat van 84% (vanuit het VEV gerekend).

In een slechtweerscenario kan toeslagverlening voor langere tijd onder druk komen te staan. Om die reden hebben we gekozen voor een slechtweerpensioenresultaat dat maximaal 35% mag afwijken.

Financieel crisisplan

Voor Pensioenkring Randstad Groep is een crisisplan opgesteld. In dit crisisplan zijn voor specifieke scenario's te nemen stappen en maatregelen weergegeven. Aan de hand van het plan kan het bestuur handelen indien zich een van deze specifieke scenario's voordoet.

Risicomanagement

In de paragraaf Integraal risicomanagement is het algemene risicomanagementproces beschreven. Dit proces is zowel op de stichting van toepassing als ook op elke kring. Deel van het risicomanagementproces is een risicoraamwerk, gebaseerd op FIRM/FOCUS. Wij hebben daarin 42 risico's beschreven, gecategoriseerd naar financiële en niet-financiële risico's. De financiële risico's gelden op kringniveau. Ze worden hieronder toegelicht voor Pensioenkring Randstad Groep.

Financiële risico's

Binnen de kringen zijn financiële risico's geïdentificeerd gebaseerd op FIRM. De inschatting van het risico kan per kring verschillen op basis van de specifieke kenmerken van de betreffende kring. Met betrekking tot Pensioenkring Randstad Groep gelden risicoschattingen per risico, waarbij het brutorisico de inschatting is vóór het treffen van beheersmaatregelen en de nettoinschatting geldt nadat beheersmaatregelen genomen zijn.

Ieder kwartaal vindt een Risk Control Self-Assessment plaats, waarbij alle risico's beoordeeld worden op wijzigingen in de brutoinschatting en de werking van de beheersmaatregelen om naar nettorisico's te komen.

Toelichting financiële risico's

Renterisico

Onze definitie voor dit risico is: "Het risico dat ontwikkelingen in de rente een ongewenst effect hebben op de dekkingsgraad door een mismatch in rentegevoeligheid van de beleggingen versus rentegevoeligheid van de verplichtingen".

Onder het Financieel Toetsingskader (FTK) dat per 2007 is ingevoerd, is het verschil in renterisico tussen beleggingen en verplichtingen van belang. Dit wordt veroorzaakt door het verschil in de gemiddelde looptijd van de beleggingen (kort) versus de verplichtingen (lang). Hierdoor zijn verplichtingen meer rentegevoelig en dat betekent een risico voor de ontwikkeling van de dekkingsgraad in het geval dat de rente gaat dalen.

We beheersen dit risico door het renteafdekkingsbeleid, dat door het toevoegen van beleggingen met lange looptijden is gericht op het reduceren van het renterisico tussen beleggingen en verplichtingen. De afdekking vindt plaats op basis van de UFR. Voor het gewenste renteafdekkingsniveau is het noodzakelijk om derivaten (onder andere renteswaps) in te zetten. Ons beleid voor het gebruik van derivaten is vastgelegd in het beleggingsbeleid.

We schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Valutarisico

Onze definitie voor dit risico is: "Het risico op ongewenste effecten van fluctuaties in de koersen van vreemde valuta".

We beheersen dit risico door het valuta-afdekkingsbeleid, dat is gericht op het reduceren van het valutarisico. In Pensioenkring Randstad Groep wordt het valutarisico van het Britse pond en de Amerikaanse dollar voor 75% afgedekt. Het valutarisico voor zakelijke waarden in opkomende markten wordt niet afgedekt.

We schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Inflatierisico

Onze definitie voor dit risico is: "Het risico dat door inflatie de pensioenaanspraak aangetast wordt".

De toeslag is voorwaardelijk, dus strikt genomen is er geen inflatierisico. Binnen Pensioenkring Randstad Groep heeft Het Nederlandse Pensioenfonds de ambitie om als toeslag de prijsinflatie toe te kennen.

Marktrisico

Onze definitie voor dit risico is: "Het risico dat de waarde van de beleggingen daalt als gevolg van veranderingen in de marktfactoren".

Beleggingscategorieën met een hoog risico, zoals zakelijke waarden, stijgen en dalen door omstandigheden in de markten waarin wordt belegd. Dit risico wordt enerzijds geaccepteerd omwille van het behalen van rendement en anderzijds zo veel mogelijk beheerst door de beleggingen te spreiden over meerdere markten.

Het beleid op het gebied van marktrisico is vastgesteld in het strategische beleggingsbeleid van iedere kring, op basis van een ALM-studie en goed huisvaderschap. In de vermogensbeheerovereenkomsten is vastgelegd door welke partij en op welke wijze (spreiding en soorten beleggingen) het vermogen belegd dient te worden.

In de fiduciaire beheerovereenkomst ligt vast dat de fiduciair manager intensiever informatie verstrekt tijdens een financiële crisis. Daarnaast is in de overeenkomst vastgelegd dat de fiduciair manager in samenwerking met het bestuur en de beleggingsadviescommissie alternatieve maatregelen kan overwegen om schade en risico's tijdens een crisis te beperken.

De beleggingsrichtlijnen worden vastgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur. Ze bevatten restricties waarbinnen een vermogensbeheerder vervolgens naar eigen inzicht mag beleggen.

Monitoring van het marktrisico geschiedt door de beleggingsadviescommissie op basis van mandaten, limietmonitoring en periodieke rapportages.

Scenario's dekkinggraad voor markt- en marktrenterisico per eind 2023

In onderstaande tabel geven we de gevoeligheid van de dekkinggraad weer voor het rente- en aandelenrisico als die risico's zich gecombineerd voordoen. Hierbij wordt verondersteld dat alle andere factoren onveranderd blijven. De aandelenrendementen worden hierbij schoksgewijs tussen de -25% en +25% aangepast. De rente wordt schoksgewijs tussen de -1% en +1% aangepast.

Gevoeligheidsanalyse dekkinggraad (toezicht, in %)			
	Zakelijke waarden	Zakelijke waarden	Zakelijke waarden
Delta rente	-25%	0%	25%
-1,00%	92,9	98,9	104,8
-0,50%	95,8	102,4	109,0
0,00%	98,7	106,0	113,3
0,50%	101,7	109,7	117,8
1,00%	104,8	113,6	122,5

We schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Liquiditeitsrisico

Onze definitie voor dit risico is: "Het risico dat er onvoldoende liquide middelen voorhanden zijn om aan de kortetermijnverplichtingen te voldoen en dat de kring hierdoor onder andere gedwongen wordt om assets te verkopen".

Bij de vaststelling van het strategisch beleggingsbeleid en de inzet van rente- en valutaderivaten wordt rekening gehouden met stressscenario's en periodiek wordt een stresstest uitgevoerd om te inventariseren of Pensioenkring Randstad Groep bij een zwaarweerscenario voldoende cash of ander onderpand kan leveren. Indien het liquiditeitsrisico te groot wordt, moeten we overwegen om de portefeuille aan te passen.

We schatten het brutorisico in als gemiddeld, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Kredietrisico

Onze definitie voor dit risico is: "Kredietrisico (ofwel tegenpartijrisico) is het risico dat tegenpartijen niet aan hun overeengekomen verplichtingen ten opzichte van Pensioenkring Randstad Groep kunnen voldoen".

Pensioenkring Randstad Groep loopt kredietrisico in de beleggingsportefeuille door de staats- en bedrijfsobligaties waarin wordt belegd en de aangegane swaps met tegenpartijen. Alleen partijen met een degelijke kredietwaardigheid worden daarom als tegenpartij bij een derivatentransactie geaccepteerd.

We nemen de volgende maatregelen om het kredietrisico te beperken:

- Periodiek wordt geïnventariseerd met welke tegenpartijen Het Nederlandse Pensioenfonds zakendoet. Er wordt vastgesteld of en in welke mate een eventueel faillissement van deze partijen, of een samenloop van faillissementen, Pensioenkring Randstad Groep raakt;
- Voor de dienstverlening door vermogensbeheerders zijn standaardcontracten inclusief duidelijke opdrachtverlening opgesteld;
- Indien noodzakelijk worden per (soort) tegenpartij (en over het totaal) limieten vastgesteld en wordt het stellen van onderpand vereist voor rente- en valutaderivaten;
- In rapportages en in de jaarrekening wordt een overzicht opgenomen van de grootste concentratierisico's;
- Het beleid omtrent kredietrisico is vastgelegd in het strategische beleggingsbeleid.

We schatten het brutorisico in als gemiddeld, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Verzekeringstechnische risico's

Onze definitie voor dit risico is: "Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product".

Op Pensioenkring Randstad Groep is geen herverzekering van toepassing.

Vooruitblik 2024

Financiële markten

We verwachten dat de groei in 2024 laag zal zijn, vooral in de eerste helft van het jaar, en dat inflatie verder kan dalen. Rentestijgingen, over de afgelopen jaren, hebben nog niet geheel hun weerslag gehad op economieën. Voorlopende indicatoren bevestigen het zicht op zwakke groei. In de eurozone en het Verenigd Koninkrijk duiden recente economische cijfers op voortdurende stagnatie of lichte krimp.

Een positieve kant van dalende inflatie is dat daarmee de druk op de koopkracht van de consument afneemt. Als centrale banken in de loop van 2024 de rentes verlagen, zal dat het economisch herstel in gang zetten. Daarbij zijn arbeidsmarkten structureel krappere geworden. Bedrijven zijn daardoor terughoudend in het ontslaan van werknemers, wat inkomens van consumenten ondersteunt.

In opkomende markten blijven China, Zuid-Korea en Taiwan in de eerste helft van het jaar last houden van de zwakke industriële cyclus. De Chinese economie zucht onder problemen in de vastgoedsector, een laag consumentenvertrouwen en minder vraag naar consumptiegoederen wereldwijd. De overheid is terughoudend met het grootscheeps stimuleren van de economie. We verwachten daarmee geen versnelling van de Chinese economie, die moeite zal hebben om de groei-doelstelling van het afgelopen jaar van rond de 5% te evenaren.

Een mogelijke escalatie tussen China en Taiwan kan de al complexe economische situatie verder verslechteren. Taiwan speelt een cruciale rol in de wereldwijde productie van halfgeleiders. Een conflict tussen de twee landen zal leiden tot aanzienlijke tekorten, stijgende prijzen en vertragingen in de productie. Dit kan de wereld economie onder druk zetten en de vooruitzichten voor 2024 verslechteren.

Geen verhoging pensioenen in 2024

De financiële situatie van Pensioenkring Randstad Groep is de laatste jaren slecht geweest. Gelukkig vertoont de beleidsdekkingsgraad van de kring weer een stijgende lijn. De beleidsdekkingsgraad van Pensioenkring Randstad Groep was eind 2023 107,2%. Daarmee ligt deze boven het minimaal vereiste eigen vermogen (MVEV) van 104%, zodat een verlaging van de pensioenen in 2024 niet aan de orde is. Op basis van versoepelde indexatieregels voor 2023 was er de mogelijkheid tot een toeslagverlening van 0,21%. Wij hebben echter besloten om het pensioen per 2024 niet te verhogen. Reden hiervoor is de doelstelling om per 2026 de overstap te maken naar het nieuwe pensioenstelsel. In het nieuwe pensioenstelsel worden minder buffers aangehouden en wordt eerder toeslag verleend. Ook biedt het nieuwe stelsel meer mogelijkheden om het beleggingsrisico aan te passen aan de populatie van de kring.

Ontwikkeling financiële positie

De actuele dekkingsgraad van Pensioenkring Randstad Groep is in het eerste kwartaal van 2024 gestegen van 106,0% naar 107,6%. De beleidsdekkingsgraad is in het eerste kwartaal van 2024 gestegen van 107,2% naar 107,6%.

Het nieuwe pensioenstelsel

Op 1 juli 2023 is de Wet toekomst pensioenen in werking getreden. Pensioenkring Randstad Groep heeft vanwege de gesloten regeling een bijzondere positie. Omdat de Wtp de belanghebbenden in deze kring perspectief biedt op een hoger verwacht pensioen, streven we naar een spoedige overgang naar het nieuwe stelsel. In april 2024 hebben sociale partners van Randstad Groep gekozen voor invaren, met als contractkeuze de flexibele premiereregeling. Volgens planning is het transitieplan in het najaar van 2024 gereed. De nieuwe pensioenregeling wordt naar verwachting op 1 januari 2026 ingevoerd.

Verslag van het belanghebbendenorgaan

Verslag van het belanghebbendenorgaan

Taak en werkwijze

Het bestuur legt jaarlijks verantwoording af aan het belanghebbendenorgaan over het beleid en de manier waarop het beleid is uitgevoerd, waarna het belanghebbendenorgaan de bevoegdheid heeft een oordeel te geven over het handelen van het bestuur. Daarnaast heeft het belanghebbendenorgaan adviestaken en goedkeuringsrechten ten aanzien van bestuursbesluiten die betrekking hebben op de eigen kring binnen HNPF. Om een goede afweging te kunnen maken en een oordeel te geven, is het belanghebbendenorgaan regelmatig in overlegvergaderingen geïnformeerd door het bestuur en heeft het inzage gekregen in beleidsnotities, fondsdocumenten, rapportages, het jaarverslag, de jaarrekening, de actuariële certificering en het accountantsverslag. Het belanghebbendenorgaan waarborgt dat de leden ten opzichte van de achterban en van elkaar onafhankelijk en kritisch kunnen opereren.

Samenstelling

Het belanghebbendenorgaan is samengesteld uit zes vertegenwoordigers, te weten drie leden namens de gewezen deelnemers, twee leden namens de gepensioneerden en één lid namens de voormalige werkgever. Het belanghebbendenorgaan werkt met een rooster van aftreden om de continuïteit te borgen. Gedurende het verslagjaar hebben zich geen wijzigingen in de samenstelling van het belanghebbendenorgaan voorgedaan. Op 1 januari 2024 bereikten Jan-Hendrik Ockels als bestuurslid namens de gepensioneerden en Raimond Schikhof als bestuurslid namens de werkgever het einde van hun zittingstermijnen. Beide zijn op basis van een voordracht herbenoemd voor een periode van vier jaar.

Bijeenkomsten

In 2023 heeft het belanghebbendenorgaan vijf keer zelfstandig, zes keer met het bestuur en twee keer met de raad van toezicht vergaderd. Daarnaast heeft het belanghebbendenorgaan deelgenomen aan twee kennissessies en heeft het een interne zelfevaluatie uitgevoerd.

Adviezen en goedkeuringen Pensioenkring Randstad Groep

Het belanghebbendenorgaan heeft in 2023 over diverse onderwerpen adviezen verstrekt en goedkeuring verleend aan (voorgenomen) besluiten van het bestuur.

Het belanghebbendenorgaan heeft goedkeuring verleend aan de volgende voorgenomen bestuursbesluiten:

- vaststelling strategisch beleggingsbeleid 2023;
- vaststelling herstelplan 2023.

Over de volgende onderwerpen bracht het belanghebbendenorgaan in 2023 advies uit:

- vaststelling actuariële en bedrijfstechnische nota;
- marketing- en saleskosten van HNPF voor 2024 en 2025;
- vaststelling jaarverslag en jaarrekening 2022;
- overgang van APFS naar DPS;
- vaststelling van de kringbegroting 2024;
- vaststelling van het communicatiejaarplan 2024.

Bij een aantal van de verstrekte adviezen c.q. goedkeuringen heeft het belanghebbendenorgaan gevraagde en ongevraagde adviezen verstrekt. Het belanghebbendenorgaan heeft geen negatieve adviezen gegeven of goedkeuring aan bestuursbesluiten onthouden. Wel zijn voorgenomen besluiten op onderdelen aangepast naar aanleiding van de gevoerde dialoog.

Thema's

Onderstaand worden de belangrijkste thema's benoemd waar het belanghebbendenorgaan, los van de gevraagde adviezen en goedkeuring, in 2023 aandacht aan heeft besteed.

Communicatie

Pensioenkring Randstad Groep is inmiddels al acht jaar gesloten. De kring heeft hoofdzakelijk deelnemers van wie het pensioen nog niet is ingegaan. We constateren dat het lastig is om contact te leggen en te behouden met een groot deel van onze achterban. Tegelijkertijd zien we dat het belang van aandacht voor pensioen steeds zwaarder gaat wegen, met name als het gaat om de toekomst van het stelsel en de besluiten die daarover de komende tijd genomen gaan worden. Daarom hebben we ons in 2023 ingespannen om het communicatiebeleid van de pensioenkring aan te passen aan de kenmerken en bereikbaarheid van onze doelgroep. Daarnaast zoeken we creatieve manieren om in contact te komen en te blijven met onze deelnemers. Met specifieke plannen en voorstellen proberen we de effectiviteit van de communicatieve inspanningen op kostenefficiënte wijze te vergroten. We hopen dat deze inspanningen vruchten gaan afwerpen en inspireren tot nieuwe acties om de effectiviteit van de communicatie te verhogen.

Overgang naar het nieuwe pensioenstelsel

Met de invoering van de Wet toekomst pensioenen is de weg vrijgemaakt voor een overgang naar een pensioenstelsel waarin de pensioenregeling beter afgestemd kan worden op de wensen en behoeften van onze deelnemers en gepensioneerden. We zijn ervan overtuigd dat een vlotte overgang naar het nieuwe stelsel in het belang is van alle deelnemers en gepensioneerden. We hebben als belanghebbendenorgaan in 2023 veel tijd besteed aan de beoogde vormgeving van de nieuwe pensioenregeling, in de wetenschap dat uiteindelijk de sociale partners binnen Randstad verantwoordelijk zijn voor de te maken keuzes en HNPf voor de implementatie daarvan. De sociale partners hebben ons advies voor het invaren naar een flexibele premiereregeling met risicodelingsreserve inmiddels omarmd. We hopen dat een voortvarende uitwerking hiervan zal resulteren in de beoogde transitie naar het nieuwe stelsel op 1 januari 2026. Wanneer gewenst is het belanghebbendenorgaan uiteraard van harte bereid om de sociale partners en het bestuur te ondersteunen en als klankbord te dienen bij de vormgeving en realisatie van de overgang.

Administratieve uitvoering van de pensioenregeling

De beëindiging van de uitbestedingsovereenkomst bij a.s.r. Pensioenfonds Services (APFS) heeft geleid tot een zoektocht naar een geschikte nieuwe uitvoeringsorganisatie. Na een periode van onduidelijkheid heeft dit geleid tot de uiteindelijke keuze voor twee verschillende uitvoeringsorganisaties voor de verschillende regelingen in het nieuwe stelsel. Dat is een keuze die we kunnen volgen, maar die tegelijkertijd voor Pensioenkring Randstad Groep complicaties oplevert. Als gevolg van deze keuze wordt onze pensioenkring op korte termijn gedwongen om twee maal te 'verhuizen' naar een nieuwe uitvoeringsorganisatie: eerst op 1 januari 2024 van APFS naar DION Pensioen Services en vervolgens op 1 januari 2026 naar Visma Idella voor de overgang naar de flexibele premiereregeling. Een 'dubbele transitie' zorgt hoe dan ook voor risico's en vraagt aandacht van het bestuur en het bestuursbureau. We pleiten ervoor om onze deelnemers en gepensioneerden zo weinig mogelijk negatieve gevolgen te laten ondervinden van deze transities, maar ook om de historie van de voorgaande uitvoeringsorganisaties zo veel mogelijk te bewaren. Met het oog op een beheerste overgang naar het nieuwe stelsel is behoud van de geschiedenis van de pensioenopbouw essentieel.

Divergeren en convergeren

Alle inspanningen die door HNPf in 2023 verricht zijn om nieuwe toetreders te werven, hebben zich eind 2023 en in de eerste maanden van 2024 ruimschoots uitbetaald met de toetreding van een aantal nieuwe kringen. Dat versterkt de continuïteit en de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds, hetgeen ook voor Pensioenkring Randstad Groep een positieve factor vormt. Anderzijds benadrukt deze uitbreiding de eerder geconstateerde noodzaak om gericht aan de slag te gaan met de samenvoeging van kringen in het kader van het nieuwe pensioenstelsel. Het belanghebbendenorgaan onderschrijft dat de instandhouding van een eigen pensioenkring niet het hoogste goed is en wil bij de keuze rond de inrichting van de nieuwe pensioenregeling nadrukkelijk rekening houden met de wens

tot convergeren. Dat vereist transparantie en coördinatie over de pensioenkringen heen, waarbij ook timing een belangrijk element vormt.

Aanbevelingen en oordeel

Aanbevelingen

Gegeven de ontwikkelingen binnen het pensioenfonds en actuele ontwikkelingen ten aanzien van de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel doet het belanghebbendenorgaan de volgende aanbevelingen aan het bestuur:

- Gebruik de periode tot de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel om onze deelnemers zo veel als mogelijk te betrekken bij de besluitvorming en de gevolgen die deze voor hun pensioen heeft;
- Faciliteer de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel op de wijze en het tempo die passen bij de verschillende kringen, met een duidelijke coördinatie op de thema's die bepalend zijn voor de samenvoeging van kringen;
- Zorg ervoor dat de opgebouwde historie van de pensioenkring ook bij opeenvolgende transitie naar andere uitvoeringsorganisaties en andere systemen zo veel mogelijk behouden en reproduceerbaar blijft;
- Pas tijdig de bestuurlijke capaciteit en samenstelling aan als de workload daarom vraagt.

Oordeel

Het belanghebbendenorgaan concludeert op basis van het jaarverslag en de informatie die gedurende het jaar door het bestuur verstrekt is dat het bestuur ook in 2023 ondanks een veelheid aan bestuurlijke uitdagingen op zorgvuldige wijze uitvoering heeft gegeven aan de bestuurlijke taken, de realisatie van de doelstellingen van het pensioenfonds en de gemaakte beleidskeuzes. Wij spreken onze waardering uit voor de wijze waarop het bestuur gedurende het verslagjaar is omgegaan met de verschillende ontwikkelingen binnen en buiten het fonds.

Wij zijn van mening dat het jaarverslag 2023 een adequate verantwoording biedt over het gevoerde beleid en de door het bestuur genomen besluiten inzake Pensioenkring Randstad Groep. Dankzij een constructieve samenwerking met het bestuur en de raad van toezicht en adequate ondersteuning vanuit het bestuursbureau heeft het belanghebbendenorgaan zijn werkzaamheden goed kunnen uitvoeren en het hoopt dit in de komende jaren op dezelfde wijze voort te zetten. De hierboven genoemde aandachtspunten en de gedane aanbevelingen vinden wij daarbij van groot belang. Wij zien met vertrouwen uit naar een goede voortzetting van de samenwerking in de komende jaren.

Diemen, 23 mei 2024

Jan Hendrik Ockels
Raimond Schikhof
Simone Nijsen
Robert te Riet
Peter Feld
Albert Beutick

Reactie van het bestuur

Op 15 mei 2024 hebben wij met het belanghebbendenorgaan gesproken over het oordeel over 2023. Wij danken de leden van het belanghebbendenorgaan voor het open gesprek dat wij steeds met hen kunnen voeren en voor het positieve oordeel.

Met het belanghebbendenorgaan hebben wij in 2023 gesproken over het nieuwe pensioenstelsel en de transitie van deze besloten kring. Doelstelling is met ingang van 1 januari 2026 over te gaan naar een flexibele regeling met risicodelingsreserve. In de eerste helft van 2024 hebben sociale partners hiertoe de nodige stappen gezet. Met het belanghebbendenorgaan zijn we in gesprek over deze transitie en over de administratieve uitvoering van de nieuwe regeling. Verder hebben we in 2023 met het belanghebbendenorgaan gesproken over het strategisch beleggingsbeleid, over het herstelplan, over de communicatie, en over de groei van HNPF. In onze overleggen met het belanghebbendenorgaan gaan wij graag in op de wijze waarop wij verder invulling geven aan de aanbevelingen.

Wij danken het belanghebbendenorgaan voor de inzet en prettige samenwerking en zien ernaar uit deze in de toekomst op dezelfde wijze voort te zetten.

Bestuursverslag Pensioenkring Roba

Algemene informatie

De doelstelling van Het Nederlandse Pensioenfonds is het verzorgen van pensioenen voor deelnemers, gewezen deelnemers en hun nabestaanden. Per 1 januari 2023 zijn de opgebouwde aanspraken van de inmiddels geliquideerde Stichting Roba Pensioenfonds door middel van een collectieve waardeoverdracht ingebracht in de nieuw ingerichte besloten Pensioenkring Roba. Ook de opbouw van nieuwe pensioenaanspraken voor de werknemers in dienst van de werkgevers die behoren tot de Roba-groep, is ondergebracht in Pensioenkring Roba.

Alle in dit hoofdstuk genoemde bedragen zijn weergegeven in duizenden euro's, tenzij anders aangegeven.

Belanghebbendenorgaan

Het belanghebbendenorgaan van al onze kringen bestaat uit vertegenwoordigers van deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers. Per 1 januari 2023 is het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Roba ingesteld en van start gegaan. De zes voormalige bestuurders van Pensioenfonds Roba zijn daarbij benoemd als leden van het belanghebbendenorgaan. De Nederlandsche Bank heeft ingestemd met deze benoemingen.

In het voorjaar van 2023 heeft het belanghebbendenorgaan gekozen voor een structurele omvang van vijf leden. De gewijzigde samenstelling is ingegaan in juli 2023. Afgetreden zijn de heer P.S. Cohn als vertegenwoordiger namens de werkgever, en de heren P. van Wiggen en G.A.W.M. de Roij als vertegenwoordigers namens gepensioneerden. Tegelijkertijd zijn twee nieuwe leden toegetreden. Dit na kandidaatstelling en een uitvraag onder respectievelijk deelnemers en gepensioneerden waarbij zich geen tegenkandidaten hebben gemeld. Mevrouw M. Henneman is benoemd als vertegenwoordiger namens de deelnemers. De heer R.C. Nouwen is benoemd als vertegenwoordiger namens de gepensioneerden. Op 27 juli 2023 heeft De Nederlandsche Bank ingestemd met deze beide benoemingen.

Samenstelling belanghebbendenorgaan Pensioenkring Roba op 31 december 2023

Naam	Functie/geleding	Termijn	Huidige termijn eindigt op	Geboortejaar	Geslacht
Naomi Sapir	voorzitter en lid namens werkgevers	1 ^e	1-1-2026	1984	v
Rutger van Unen	lid namens werkgevers	1 ^e	1-1-2025	1983	m
Hanka Spek	lid namens deelnemers	1 ^e	1-1-2026	1977	v
Marieke Henneman	lid namens deelnemers	1 ^e	1-1-2027	1980	v
Ron Nouwen	lid namens pensioengerechtigden	1 ^e	1-1-2027	1961	m

In september 2023 heeft het belanghebbendenorgaan een rooster van aftreden vastgesteld zodat voorkomen wordt dat op een zeker moment alle leden van het belanghebbendenorgaan tegelijk aftreden. Dit impliceert dat meerdere leden een eerste termijn hebben die korter is dan de gebruikelijke vier jaar.

In 2023 heeft het belanghebbendenorgaan vijf keer zelfstandig vergaderd, vier keer met het bestuur, en één keer met de raad van toezicht. Daarnaast heeft het belanghebbendenorgaan deelgenomen aan een kennissessie van het pensioenfonds en heeft het een interne zelfevaluatie uitgevoerd.

Pensioenparagraaf

Kenmerken regeling

In Pensioenkring Roba voeren we de pensioenregelingen uit voor de werknemers in dienst van de werkgevers die behoren tot de Roba-groep. De wederzijdse verantwoordelijkheden, bevoegdheden, rechten en (financiële) verplichtingen zijn vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst.

Het Pensioenreglement Eindloon van Pensioenkring Roba is van toepassing voor Roba Holding BV, Roba Metals BV en KBM Affilips BV. Deelnemer in de pensioenregeling zijn alle werknemers die op basis van een arbeidsovereenkomst minimaal twee maanden in dienst zijn van de werkgever en die de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt. Het Pensioenreglement Middelloon van Pensioenkring Roba is van toepassing voor KBM Master Alloys BV. Deelnemer in de pensioenregeling zijn alle werknemers die op basis van een arbeidsovereenkomst minimaal twee maanden in dienst zijn van de werkgever en die de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt.

Hieronder geven we een korte samenvatting van de regeling in 2023, waarin de belangrijkste kenmerken worden genoemd. Voor de precieze inhoud van de pensioenregeling verwijzen we naar het pensioenreglement.

Belangrijkste kenmerken pensioenregelingen Pensioenkring Roba

Pensioenreglement Eindloon	Invulling
Type regeling	Eindloonregeling op basis van dienstjaren
Pensioenrichtdatum	68 jaar
Dienstjaren	De voor de pensioenberekening in aanmerking te nemen jaren doorgebracht in dienst van de werkgever, alsmede eventuele toegekende deelnemingsjaren uit hoofde van waardeoverdracht.
Pensioengevend salaris (fulltime)	Het vaste in Nederland verdiende brutomaandsalaris maal twaalf vermeerderd met de vakantietoeslag en de 13e maand zoals schriftelijk tussen de werkgever en de deelnemer is overeengekomen, daaronder niet begrepen overige toeslagen, gratificaties, tantièmes, etc. Het maximum jaarsalaris bedraagt per 1 januari 2023 € 128.810,- Dit wettelijke maximum wordt jaarlijks aangepast.
Franchise	Per 1 januari 2023 € 19.010,- De franchise kan jaarlijks per 1 januari worden aangepast op basis van de algemene ontwikkeling van de AOW.
Pensioengrondslag (basis, fulltime)	Het bedrag gelijk aan het vaste (fulltime) jaarsalaris van de deelnemer, verminderd met de franchise.
Ouderdomspensioen	Het jaarlijkse ouderdomspensioen bedraagt, bij onafgebroken dienstverband tot de pensioeningangsdatum, per dienstjaar 1,65% van de voor de deelnemer laatstelijk vastgestelde pensioengrondslag.
Partnerpensioen	Het jaarlijkse partnerpensioen bedraagt 70% van het behaalbare ouderdomspensioen.
Tijdelijk partnerpensioen	Het jaarlijkse tijdelijke partnerpensioen bedraagt 30% van het behaalbare ouderdomspensioen en wordt uitgekeerd tot de AOW-leeftijd van de partner dan wel de eerdere datum van overlijden.
Wezenpensioen	Het wezenpensioen bedraagt 14% van het behaalbare ouderdomspensioen en wordt verdubbeld met ingang van de eerste dag van de maand waarin het kind ouderloos wordt.
Toeslagverlening	Op de pensioenrechten en pensioenaanspraken van slapers en pensioengerechtigden wordt jaarlijks een voorwaardelijke toeslag verleend van maximaal de door het CBS vastgestelde CPI-prijsindex, afgeleid. Het bestuur beslist jaarlijks in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken worden aangepast.

Pensioenreglement Eindloon	Invulling
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	De premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid is afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid volgens zes klassen: 80% - 100%: 100% 65% - 80%: 72,5% 55% - 65%: 60% 45% - 55%: 50% 35% - 45%: 40% minder dan 35%: 0%
Pensioenreglement Middelloon	Invulling
Type regeling	Middelloonregeling met voorwaardelijke toeslagverlening
Pensioenrichtdatum	68 jaar
Pensioengevend salaris (fulltime)	Het vaste jaarsalaris van de actieve deelnemer vermeerderd met vakantietoeslag, de met de werkgever schriftelijk overeengekomen vaste jaarlijkse uitkeringen, alsmede een percentage van het vaste jaarsalaris dat de actieve deelnemer als oververdiensite in de zin van de cao ontvangt. Per 1 januari 2023 is het jaarsalaris gemaximeerd op € 86.202,-. De salarisgrens wordt jaarlijks per 1 januari aangepast met de voor dat jaar geldende loonindex Techniek. Als de franchise in dat jaar wordt verlaagd, dan wordt de salarisgrens verminderd met het bedrag van de franchiseverlaging.
Franchise	Per 1 januari 2023 € 16.322,- De franchise wordt jaarlijks gelijkgesteld aan de franchise in de pensioenregeling van PME.
Pensioengrondslag (basis, fulltime)	Het bedrag gelijk aan het pensioengevend salaris verminderd met de franchise.
Ouderdomspensioen	Tijdens het deelnemerschap wordt jaarlijks 1,815% van de pensioengrondslag in dat betreffende jaar opgebouwd.
Partnerpensioen	Het jaarlijkse partnerpensioen bedraagt 70% van het behaalbare ouderdomspensioen. Met ingang van 2015 is dit gesplitst in 50% op opbouwbasis en 20% op risicobasis.
Wezenpensioen	Het wezenpensioen bedraagt 14% van het behaalbare ouderdomspensioen en wordt verdubbeld met ingang van de eerste dag van de maand waarin het kind ouderloos wordt.
Toeslagverlening	Op de pensioenrechten en pensioenaanspraken wordt jaarlijks een voorwaardelijke toeslag verleend van maximaal de door het CBS vastgestelde CPI-prijsindex, afgeleid. Het bestuur beslist jaarlijks in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken worden aangepast.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	De premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid is volgens de volgende tabel afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid: 80% - 100%: 100% 65% - 80%: 50,75% 55% - 65%: 42% 45% - 55%: 35% 35% - 45%: 28% minder dan 35%: 0%

Premiebeleid

Voor de financiering van de pensioentoezegging wordt premie geheven. We stellen jaarlijks de premie vast die de aangesloten werkgevers zijn verschuldigd om de beoogde pensioenopbouw te realiseren c.q. om aan de pensioenverplichtingen te voldoen.

Kostendekkende premie

De zuivere kostendekkende premie bestaat uit de volgende elementen:

1. de actuarieel benodigde premie voor de inkoop van de onvoorwaardelijke onderdelen uit het pensioenreglement, bestaande uit:
 1. de jaarlijkse opbouw van ouderdoms- en partnerpensioen (coming service);
 2. een opslag van 5% over de coming service als risicopremie voor de dekking van premievrijstelling na arbeidsongeschiktheid;
 3. de backserviceverhoging per 1 januari van het boekjaar van ouderdoms- en partnerpensioen in de eindloonregeling;
 4. de risicopremie voor het partner- en wezenpensioen, die gelijk is aan de over het boekjaar berekende premie voor de dekking van de bij de Elips Life herverzekerde risicokapitalen;
 5. de toeslag per 1 januari van het boekjaar van ouderdoms- en partnerpensioen in de middelloonregeling;
2. een opslag voor de werkelijke uitvoeringskosten over premieonderdeel 1, exclusief de risicopremies voor het partner- en wezenpensioen en voor de dekking van premievrijstelling na arbeidsongeschiktheid;
3. de actuarieel benodigde premie voor de inkoop van de voorwaardelijke toeslagen na pensionering, waarvan de toekenning afhankelijk is van de financiële positie van het pensioenfonds op het moment van toekenning;
4. óf, alleen indien de uitkomst hiervan hoger is dan de opslag berekend onder ad 3, een solvabiliteitsopslag over premieonderdeel 1, die gelijk is aan het percentage vereist eigen vermogen per 31 december van het vorige boekjaar.

Gedempte kostendekkende premie

De gedempte kostendekkende premie bestaat uit dezelfde componenten als genoemd voor de zuivere kostendekkende premie. Voor de premieonderdelen 1, 3 en 4 wordt daarbij uitgegaan van een verwachte rendementscurve die gebaseerd is op wettelijk toegestane maximale parameters en vervolgens wordt vermenigvuldigd met 80%. Er wordt in de premie gebruikgemaakt van de maximale toegestane parameters. Hierbij wordt, conform de wettelijke voorwaarde, het rendement voor de vastrentende beleggingen voor een periode van vijf jaar vastgezet op basis van de actuele marktrente bij aanvang van deze periode. Voor 2023 is voor het rendement op vastrentende beleggingen de rentetermijnstructuur van 31 augustus 2020 gehanteerd.

Feitelijke premie

Wij brengen jaarlijks bij de werkgever een feitelijke premie in rekening die gelijk is aan de gedempte kostendekkende premie, eventueel verminderd met een korting of vermeerderd met een opslag. Jaarlijks stellen we bij het jaarwerk de premie definitief vast. De definitieve feitelijke premie wordt op dezelfde grondslagen vastgesteld zoals hierboven vermeld bij de gedempte kostendekkende premie, met als verschil dat rekening wordt gehouden met de mutaties gedurende het jaar. De leeftijd wordt per 1 januari van het boekjaar bepaald.

Premiekorting 2023

Gezien de hoge dekkingsgraad van Pensioenkring Roba en het gegeven dat er in de kring geen toeslagachterstanden zijn, hebben we de mogelijkheden van een premiekorting onderzocht. We hebben besloten om in 2023 aan de werkgever een premiekorting te verlenen ter grootte van:

1. de toeslagkoopsom voor de toeslag van 3,26% per 1 januari 2024 voor actieve middelloners; en
2. het deel van de backservicekoopsom voor 2023 dat overeenkomt met een toeslag van 3,26% (gemaximeerd op de totale backservicekoopsom).

Argument voor deze hoogte van de premiekorting is dat hiermee voor alle deelnemers in Pensioenkring Roba een toeslag van 3,26% gefinancierd wordt vanuit het vermogen van de kring. Bij het toeslagbesluit is vastgesteld dat het vermogen van Pensioenkring Roba hiertoe toereikend is aangezien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de TBI-grens. De premiekorting is ook vanuit evenwichtigheid goed uit te leggen. De (gewezen) deelnemers en

pensioengerechtigden hebben in het verleden alle toeslagen toegekend gekregen en er zijn geen kortingen op de pensioenaanspraken en –rechten geweest. Er zijn derhalve geen achterstanden in de kring. Door de hoge dekkingsgraad zal er op het transitiemoment naar de Wtp bij de verdeling van het vermogen naar verwachting veel uitgedeeld worden aan (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Wij vinden het daarom evenwichtig om nu aan de werkgever een premiekorting te verlenen.

Aanpassing premiebeleid 2024

Voor Pensioenkring Roba maken we in de gedempte kostendekkende premie gebruik van demping op basis van verwacht rendement. Dit verwacht rendement is opgebouwd uit een rendement op zakelijke waarden en een rendement op vastrentende waarden. Voor het rendement op vastrentende waarden gingen we uit van de rentetermijnstructuur (hierna: RTS) die is vastgeklekt op 31 augustus 2020. De RTS staat in principe voor een periode van vijf jaar vast. Het rendement op zakelijke waarden wordt bepaald op basis van de beleggingsmix van Pensioenkring Roba en de maximale rendementen zoals vastgesteld door de Commissie Parameters. Het rendement op zakelijke waarden is variabel en kan niet worden vastgeklekt voor een vergelijkbare periode. De Commissie Parameters heeft de maximale rendementen op zakelijke waarden naar beneden bijgesteld, waardoor de gedempte kostendekkende premie vanaf 2024 zou gaan stijgen. Vanwege de aangepaste rendementen voor zakelijke waarden werd eenmalig toegestaan om de RTS in 2023 opnieuw vast te klikken. De opnieuw vastgeklekte RTS geldt voor de premiestelling in 2024 tot en met 2028, en uiterlijk tot aan de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Het belanghebbendenorgaan heeft goedkeuring gegeven aan het besluit over het opnieuw vastzetten van de RTS per 30 september 2023.

Door het opnieuw vastklikken van de rente zou de feitelijke premie op basis van de cijfers omlaag kunnen. De wetgever heeft echter aangegeven dat het niet is toegestaan om de feitelijke premie te verlagen als gevolg van het tussentijds vastklikken van de RTS. Daarom hebben we besloten om de feitelijke premie in 2024 vast te zetten op het niveau van 2023.

Toeslagbeleid

Binnen Pensioenkring Roba bestaat de mogelijkheid de pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en de pensioenrechten van pensioengerechtigden jaarlijks per 1 januari te verhogen overeenkomstig hetgeen daarover in de pensioenregeling is afgesproken en op basis van de beleidsdekkingsgraad ultimo het voorgaande jaar. Toeslagverlening binnen Pensioenkring Roba is in beginsel voorwaardelijk. De jaarlijkse toeslagverlening is maximaal gelijk aan de stijging van het consumenten prijsindexcijfer (CPI), reeks alle bestedingen, afgeleid berekend over de maand juli van het laatst verstreken kalenderjaar ten opzichte van de maand juli van het daaraan voorafgaande jaar.

De pensioenaanspraken van de actieve deelnemers in de eindloonregeling kennen geen toeslagverlening, maar komen in aanmerking voor backserviceverhogingen.

Wijzigingen reglementen en uitvoeringsovereenkomst

Per 1 januari 2023 is het pensioenreglement van Pensioenkring Roba uitsluitend gewijzigd voor wat betreft de aanpassing van de jaarlijkse bedragen. We hebben het pensioenreglement per 1 januari 2024 op een aantal punten gewijzigd. Allereerst zijn de jaarlijkse bedragen aangepast naar de stand per 1 januari 2024. Daarnaast is de toetredingsleeftijd verlaagd naar 18 jaar. Ten slotte zijn de flexibiliseringsfactoren opnieuw vastgesteld.

Weerstandsvermogen

Het weerstandvermogen voor Pensioenkring Roba bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit is het vermogen dat wij moeten aanhouden om bedrijfsrisico's te kunnen opvangen. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van Pensioenkring Roba en het telt ook niet mee in de balans van Pensioenkring Roba. Periodiek toetsen we of door wijziging van het pensioenvermogen een overschot of tekort voor Pensioenkring Roba ontstaat. Hierna vindt eventueel aanzuivering van het saldo plaats.

Financiële positie en ontwikkeling dekkingsgraad

Financiële positie

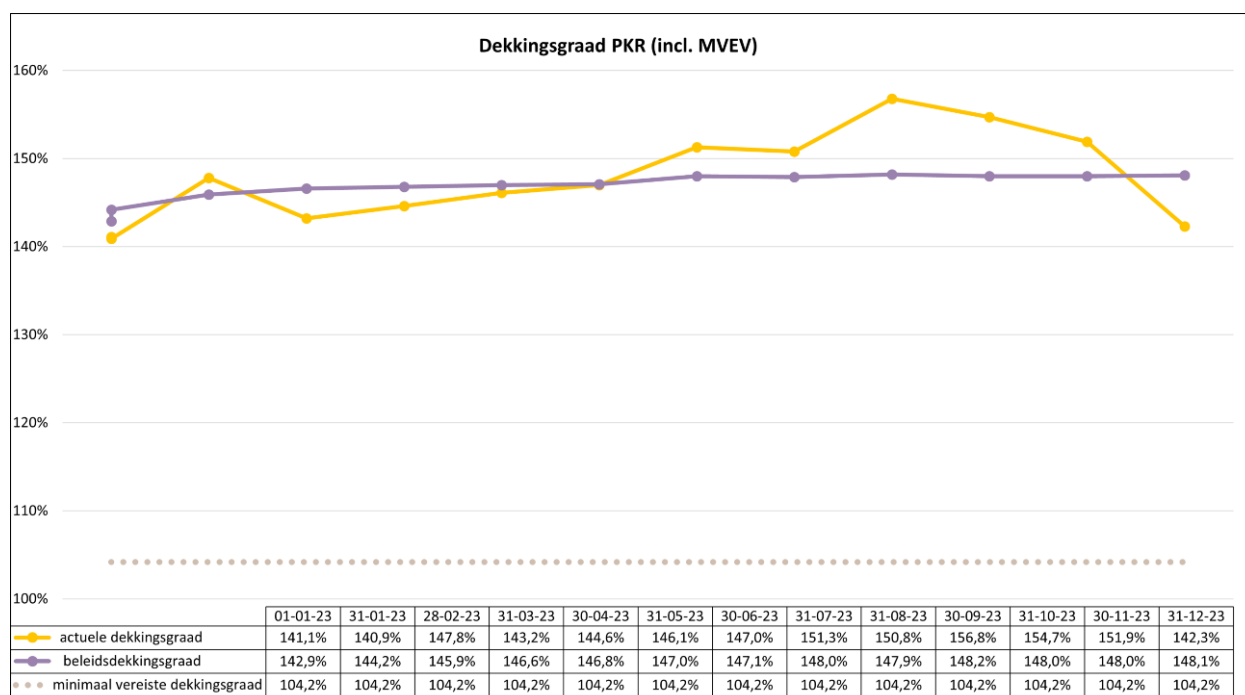
De beleidsdekkingsgraad van Pensioenkring Roba steeg gedurende 2023 van 142,9% naar 148,1%. De actuele dekkingsgraad op basis van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur (de 'toezichtscurve') is in 2023 gestegen naar 142,3%. Dit is 1,0 procentpunt hoger dan primo 2023. De premiekorting, het verlenen van toeslagen en de ontwikkeling van de marktrente hebben een negatief effect gehad op de dekkingsgraad. Echter, per saldo is de dekkingsgraad gestegen. Dit komt met name door de (indirecte) beleggingsopbrengsten (ongerealiseerd koersresultaat op aandelen en vastrentende waarden).

Samenvatting ontwikkeling financiële positie Pensioenkring Roba in 2023

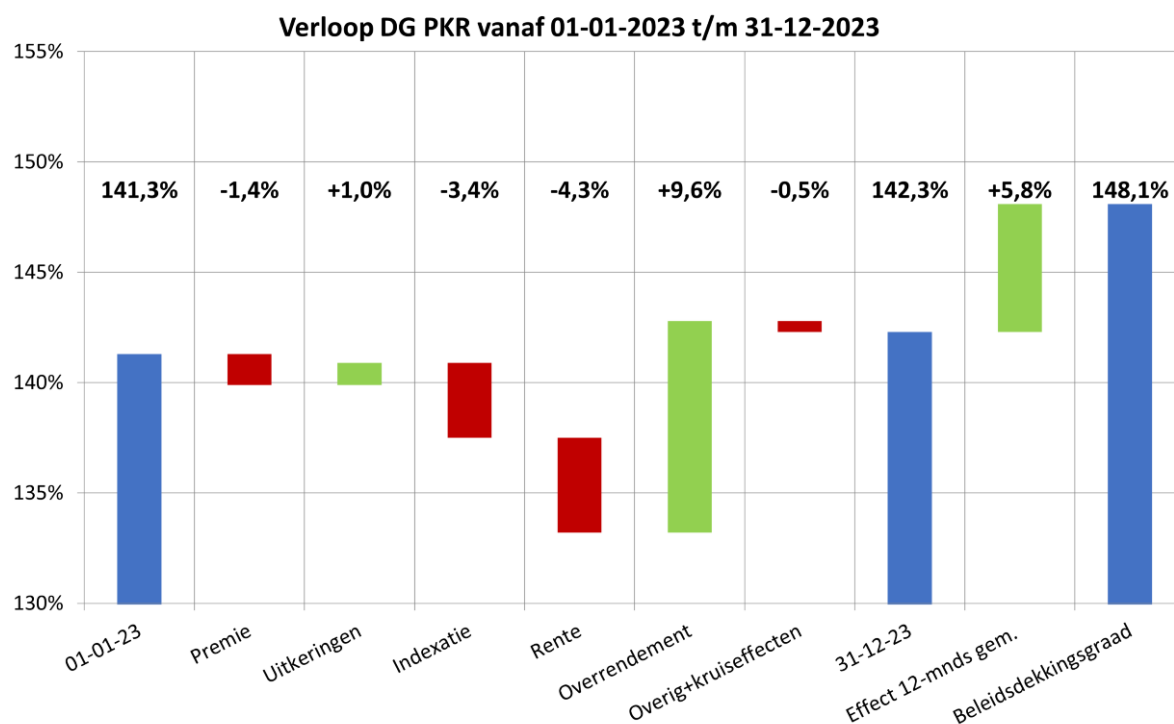
Omschrijving	Pensioen- vermogen	Technische voorziening	Dekkingsgraad
Inbreng bij start pensioenkring	171.946	121.803	141,3%
Premiebijdragen (regulier)	3.319	3.795	-1,4%
Uitkeringen	-3.245	-3.237	1,0%
Toeslagverlening	-	3.040	-3,4%
Aanpassing RTS	-	-	-4,3%
Beleggingsresultaten	18.152	8.080	9,6%
Overige oorzaken en kruiseffecten	-72	156	-0,5%
Stand 31 december	190.100	133.637	142,3%

In bovenstaand overzicht wordt bij beleggingsresultaten in het verloop van het pensioenvermogen het behaalde rendement op beleggingen verantwoord. Bij het verloop van de technische voorziening staat de rentetoevoeging aan de technische voorziening op basis van de eenjaarsrente zoals vastgesteld door De Nederlandsche Bank in de RTS van 31 december 2022.

Grafische weergave verloop dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad

Ontwikkeling dekkingsgraad

De technische voorzieningen worden berekend op basis van de RTS. Dit komt overeen met het contant maken op basis van een gemiddelde rekenrente van 2,31%. In beginsel is deze RTS een marktrente, maar sinds 2012 wordt deze voor lange looptijden gecorrigeerd met een UFR.

De actuele dekkingsgraad wordt berekend als de som van de technische voorzieningen en de reserves, gedeeld door de technische voorzieningen. De beleidsdekkingsgraad is het voortschrijdend gemiddelde van de laatste twaalf actuele dekkingsgraden.

Vereist eigen vermogen en minimaal vereist eigen vermogen

Voor Pensioenkring Roba is er geen sprake van een reservetekort. Het vereist eigen vermogen is gebaseerd op de strategische beleggingsportefeuille. De vereiste dekkingsgraad is bepaald op 123,5%. Indien het vereist eigen vermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille dan zou dit uitkomen op 123,4%.

Het minimaal vereist eigen vermogen wordt vastgesteld op basis van de regels zoals vastgelegd in artikel 11 van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. Ultimo 2023 is de minimaal vereiste dekkingsgraad 104,2%.

Ontwikkeling dekkingsgraad

Ontwikkeling in 2023 van de dekkingsgraad

Omschrijving	
Stand 1 januari	141,3%
Premiebijdragen (regulier)	-1,4%
Uitkeringen	1,0%
Toeslagverlening	-3,4%
Aanpassing RTS	-4,3%
Beleggingsresultaten	9,6%
Overige oorzaken en kruiseffecten	-0,5%
Stand 31 december	142,3%

In Pensioenkring Roba was eind 2022 geen sprake van een reservetekort. We hebben daarom voor deze kring in 2023 geen herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank. Ook eind 2023 is er geen sprake van een reservetekort en hoeft er geen herstelplan te worden opgesteld.

In 2023 is de dekkingsgraad is gestegen van 141,3% naar 142,3%.

De premie heeft een negatieve impact gehad op de dekkingsgraad. Het verlies ontstaat doordat we gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheid om de feitelijke premie te dempen en door de op de backservice- en toeslagkoopsom per 1 januari 2024 toegekende premiekorting.

De impact van de uitkeringen op de dekkingsgraad is beperkt.

De toeslagverlening van 3,26% heeft negatief bijgedragen aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad.

Bij de bepaling van de dekkingsgraad is uitgegaan van de rentetermijnstructuur aan het einde van het boekjaar. Deze is lager dan de rentetermijnstructuur aan het begin van het jaar.

Het rendement op beleggingen heeft positief bijgedragen aan de dekkingsgraad. Dit wordt verklaard door de gedaalde rente en gestegen aandelenkoersen in 2023. De gedaalde rente heeft een positief effect gehad op de waarde van de vastrentende waarden

Het effect bij overige oorzaken en kruiseffecten wordt voornamelijk veroorzaakt door correctie van de pensioenopbouw (toeslag- en backservice-inkoop) in voorgaande jaren. Ook zijn er kruiseffecten tussen elk component. Deze kruiseffecten worden veroorzaakt door de gehanteerde berekeningsmethodiek die is voorgeschreven door De Nederlandsche Bank.

Toeslagverlening

We hebben besloten om voor Pensioenkring Roba per 1 januari 2024 een toeslag toe te kennen van 3,26%, gelijk aan de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer, alle bestedingen, over juli 2023 ten opzichte van juli 2022. Dit was de maximaal toe te kennen toeslag en er is dus geen sprake van een gemiste toeslag.

Het toeslagbesluit is conform het reguliere beleid. Conform het FTK geldt dat de toe te kennen toeslag toekomstbestendig moet zijn en dat toeslag (gedeeltelijk) is toegestaan vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110% en volledig vanaf de TBI-grens. Hieraan wordt voldaan. De toeslag wordt toegekend aan de deelnemers in de middelloonregeling, slapers en gepensioneerden. De pensioenaanspraken van de actieve deelnemers in de eindloonregeling kennen geen toeslagverlening, maar komen in aanmerking voor backserviceverhogingen.

Inhaaltoeslag

Het is mogelijk dat in enig jaar de toeslag niet volledig wordt toegekend. Dit kan in een later stadium hersteld worden door middel van een inhaaltoeslag, eveneens per 1 januari. Binnen Pensioenkring Roba zijn alle toeslagen in het verleden toegekend. Er is geen sprake van achterstanden.

Actuariële paragraaf

Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendekkende premie en de (ongedempte) kostendekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premies is opgenomen in onderstaande tabel. Voor verdere details verwijzen we naar de toelichting op de premiebaten in de jaarrekening.

Kwantificering feitelijke, gedempte en kostendekkende premie over 2023

Omschrijving	Kosten-dekkende premie	Gedempte kosten-dekkende premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	4.853	3.894	2.587
Risicopremie overlijden	158	158	158
Risicopremie arbeidsongeschiktheid	147	129	129
Totale koopsom	5.158	4.181	2.874
Kostenopslag pensioenbeheer	391	391	587
Opslag voorwaardelijke opbouw	-	-	-
Opslag instandhouding VEV	1.256	1.021	713
Premieopslag	-	68	48
Totaal premiebijdragen	6.805	5.661	4.222

De feitelijke premie is in 2023 lager dan de gedempte kostendekkende premie. Het bestuur van HNPf heeft namelijk besloten om in 2023 een premiekorting aan de werkgever te verlenen ter grootte van:

1. de toeslagkoopsom voor de toeslag van 3,26% per 1 januari 2024 voor actieve middelloners; en
2. het deel van de backservicekoopsom voor 2023 dat overeenkomt met een toeslag van 3,26% (gemaximeerd op de totale backservicekoopsom).

De backservicekoopsom was lager dan de koopsom voor een toeslag van 3,26%, zodat dit besluit erin resulteerde dat de premiekorting gelijk was aan de gehele toeslag- en backservicekoopsom.

Analyse van het resultaat

In 2023 is een resultaat behaald van € 56.463 duizend. In de hieronder opgenomen actuariële analyse geven we inzicht in de verschillende verlies- en winstbronnen die tot dit resultaat hebben geleid.

Resultatenbron

Omschrijving	2023
Beleggingen en rekenrente	10.072
Premies	-250
Waardeoverdrachten	50.163
Kosten	-
Uitkeringen	-8
Kanssystemen	-515
Toeslagverlening/korting	-3.040
Incidentele mutaties TV	-
Wijziging Grondslagen	-
Overige mutaties technische voorzieningen	-
Andere oorzaken	41
Resultaat	56.463

Het resultaat op beleggingen en rekenrente is vanwege de grote materialiteit in de onderliggende resultaten hierna nader uitgesplitst.

Resultaat beleggingen / rekenrente

Omschrijving	2023
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	18.152
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-3.992
Wijziging marktrente	-4.088
Totaal beleggingen en rekenrente	10.072

De voornaamste oorzaken van het resultaat in 2023 zijn:

- **Beleggingen / rekenrente**
De wijziging van de nominale rekenrente droeg € 4.088 duizend negatief bij aan het resultaat. Hierin is inbegrepen een negatief resultaat door de overgang naar de UFR geldend voor 2023. Daarnaast zijn de technische voorzieningen toegenomen met € 3.992 duizend als gevolg van de technisch benodigde rente (op basis van 3,264% eenjaarsrente per 31 december 2022). De beleggingsopbrengsten leidden tot een winst van € 18.152 duizend. Per saldo is het resultaat op beleggingen / rekenrente € 10.072 duizend positief.
- **Waardeoverdrachten**
Het resultaat op waardeoverdrachten van € 50.163 duizend positief bestaat uit het resultaat op de inkomende collectieve waardeoverdracht van € 50.227 positief en het resultaat op reguliere individuele waardeoverdrachten van € 64 negatief. Het positieve resultaat van € 50.277 bij de collectieve waardeoverdracht van Stichting Pensioenfonds Roba naar Pensioenkring Roba wordt veroorzaakt doordat de (start)inkoop in de kring heeft plaatsgevonden tegen een dekkingsgraad van 141,3%.
- **Premies**
Over 2023 is het resultaat op premies negatief ad € 250 duizend negatief. Het resultaat op premies is

het verschil tussen enerzijds de feitelijk ontvangen premie die beschikbaar is voor pensioenopbouw en anderzijds de actuarieel benodigde premie (zuivere rente) voor pensioenopbouw en risicodekking van het partner- en wezenpensioen. Het verlies ontstaat doordat er gebruikt wordt gemaakt van de mogelijkheid om de feitelijke premie te dempen en door de op de backservice- en toeslagkoopsom per 1 januari 2024 toegekende premiekorting.

- **Kanssystemen**
Het resultaat op kanssystemen bestaat uit een negatief resultaat ad € 77 duizend op arbeidsongeschiktheid, een negatief resultaat ad € 300 duizend op overlijden en een negatief resultaat ad € 138 duizend op herverzekering.
- **Toeslagverlening**
Er is per 1 januari 2024 een toeslag toegekend van 3,26%. Aangezien het besluit reeds in 2023 is genomen, is deze toeslag verwerkt in de dekkingsgraad per eind 2023. Hierdoor is de voorziening met € 3.040 duizend toegenomen. De toeslagkoopsom voor de actieve deelnemers komt voor rekening van de werkgever, maar de kring heeft de werkgever hiervoor volledige premiekorting verleend. De toeslag voor de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden wordt gefinancierd uit de algemene reserve van de kring.

Grondslagen

We hebben in 2023 in de actuariële grondslagen die gehanteerd worden in de berekening van de technische voorziening in Pensioenkring Roba geen aanpassingen gedaan.

Oordeel certificerend actuaris

De certificerend actuaris heeft geconcludeerd dat de technische voorzieningen toereikend zijn vastgesteld. Hij constateert dat het eigen vermogen van Pensioenkring Roba hoger is dan het wettelijk vereist eigen vermogen. In zijn verklaring geeft hij aan dat wordt voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. In relatie tot artikel 128 (hoogte kostendekkende premie) en artikel 129 (premierekorting of terugstorting) merkt hij op dat de feitelijke premie lager is dan de gedempte kostendekkende premie omdat een premiekorting is verleend. Hij geeft aan dat is voldaan aan de wettelijke randvoorwaarden voor het verlenen van een premiekorting. De vermogenspositie is naar zijn mening voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen hoger is dan het vereist eigen vermogen. Daarbij merkt hij op dat de mogelijkheden tot het realiseren van de toeslagen toereikend zijn. De verklaring van de certificerend actuaris is opgenomen in de Actuariële verklaring Pensioenkring Roba.

Vermogensbeheer

Beleggingsbeleid Pensioenkring Roba

Bij de invulling van de beleggingsportefeuille voeren we een kwalitatief hoogwaardig beleggingsbeleid. We zorgen voor een goede spreiding over de verschillende beleggingscategorieën en debiteuren. Bij de afdekking van rente- en valutarisico, alsook bij specifieke beleggingscategorieën, vormen beleggingsrichtlijnen het uitgangspunt voor het te voeren beleggingsbeleid. Het MVB-beleid is daar een belangrijk onderdeel van. Deze beleggingsrichtlijnen zijn leidend bij het selecteren en monitoren van operationele vermogensbeheerders en beleggingsinstellingen.

2023 was het eerste jaar waarin Pensioenkring Roba bij HNPf was aangesloten. Het strategisch beleggingsbeleid is bij de overgang ongewijzigd overgenomen van Stichting ROBA Pensioenfonds. Dat beleid kwam tot stand op basis van een ALM-studie die begin 2022 is uitgevoerd. Vanwege de hogere renteomgeving sinds de ALM-studie verhoogden we de renteafdekking op 31 juli 2023 van 35% naar 45%. Op hoofdlijnen bestond het strategisch beleggingsbeleid ultimo 2023 uit een vermogensverdeling met 60% vastrentende waarden en 40% zakelijke waarden, in combinatie met 45% afdekking van het renterisico. Het valutarisico wordt niet afgedekt. Rond de jaarwisseling van 2023/2024 is een nieuwe ALM-studie uitgevoerd. De strategische wijzigingen die daaruit voortkomen, worden in 2024 geïmplementeerd.

Ontwikkelingen op de financiële markten

Terugblik economie en financiële markten 2023

2023 was wederom een bewogen jaar op financiële markten. Economen en beleggers stelden zichzelf de vraag of er een recessie zou komen of dat een zachte landing mogelijk zou zijn, met een daling van de inflatie zonder dat de economie in een recessie belandt. Recessiezorgen verdwenen wat naar de achtergrond in het begin van het

jaar toen energieprijzen konden dalen, vooral door een milde winter, en met de Chinese heropening na eerdere strenge covidmaatregelen. In maart ontstonden er wereldwijd zorgen over de staat van het financiële systeem na de ineenstorting van Silicon Valley Bank in de Verenigde Staten en de overname van Credit Suisse door UBS, met als gevolg sterk dalende rentes en onrust op de markten. Toch bleken de markten in staat de zorgen van zich af te schudden. In mei sloeg dit om naar enthousiasme, vooral door de toenemende opwindings over de mogelijke grote en positieve impact van toepassingen van generatieve kunstmatige intelligentie. Hierdoor beleefden de grote technologieaandelen een zeer sterk 2023 met grote koersstijgingen.

De economie, vooral in de Verenigde Staten, bleef goed stand houden evenals arbeidsmarkten, waardoor centrale banken hun aandacht gericht hielden op het bestrijden van de te hoge inflatie. Gedurende de zomer en het najaar stegen obligatierentes naar hoogtes die ruim tien jaar niet gezien werden (5% voor de Amerikaanse tienjaarsrente, 3% in Duitsland en 4,75% in het Verenigd Koninkrijk). Het vooruitzicht van aanhoudend strenge centrale banken had ook zijn weerslag op aandelen, die gedurende die maanden negatieve rendementen lieten zien.

Vanaf eind oktober was er een zeer sterke stijging van koersen bij verschillende beleggingscategorieën, zowel bij obligaties als aandelen. Dalende inflatie maakte beleggers steeds optimistischer over de kansen op een zachte landing.

Ondanks verschillende stijgingen en dalingen gedurende het jaar, presteerden de meeste beleggingscategorieën goed in 2023. Van de liquide beleggingscategorieën lieten de meer risicovolle beleggingscategorieën, zoals aandelen en high-yieldbedrijfsobligaties, relatief sterkere resultaten zien.

Aandelen ontwikkelde markten

Beleggers zijn positiever geworden over het feit dat een recessie voorkomen zou kunnen worden, en de mogelijke positieve impact van kunstmatige intelligentie op toekomstige winstgroei en productiviteit. Aandelen in Noord-Amerika was de sterkst presterende beleggingscategorie over 2023, gesteund door de blootstelling naar de grote technologie-aandelen in de Verenigde Staten en lagere rentes in het vierde kwartaal, waar groeiaandelen doorgaans meer van profiteren. Overige aandelenregio's uit ontwikkelde markten bleven achter op Noord-Amerika, door een minder sterk draaiende economie en minder blootstelling naar grote technologiebedrijven. Toch stegen ze nog altijd met 10% (in euro) of meer.

Aandelen opkomende markten

Aandelen in opkomende markten bleven achter bij de ontwikkelde aandelenregio's. De gerealiseerde winsten daalden in 2023 met zo'n 10% ten opzichte van het jaar ervoor. Dit werd veroorzaakt door minder wereldwijde vraag naar goederen, waardoor de industrie een minder goed jaar beleefde, en doordat prijzen van grondstoffen zijn gedaald. Maar de voornaamste reden is dat de Chinese economie de belofte van heropening niet kon waarmaken nadat het strenge zero-covidbeleid eind 2022 onverwacht werd losgelaten. Problemen in de Chinese vastgoedsector en het lage consumentenvertrouwen bleven de economie parten spelen.

Beursgenoteerd vastgoed

Beursgenoteerd vastgoed is vanwege de relatief hoge mate van schuldfinanciering gevoelig voor oplopende rentes en strengere kredietvoorwaarden van banken. Deze kredietvoorwaarden werden flink aangescherpt in het afgelopen jaar, zeker na de onrust rondom regionale banken in de Verenigde Staten en Credit Suisse in Europa in maart. Dit leidde tot lagere beurskoersen voor beursgenoteerd vastgoed. Meevallende lagere inflatiecijfers gaven echter sinds eind oktober zicht op minder strenge centrale banken in 2024, waardoor renteniveaus konden dalen. Dit leidde tot een sterk herstel van beursgenoteerd vastgoed, waardoor over 2023 alsnog een positief rendement werd gerealiseerd. Voor wereldwijd ontwikkeld beursgenoteerd vastgoed (5% in euro) was dit lager dan Europees beursgenoteerd vastgoed (15% in euro). Europees beursgenoteerd vastgoed is sinds 2022, na de rentestijgingen destijds, verder achtergebleven door de hogere mate van schuldfinanciering dan wereldwijd beursgenoteerd vastgoed. Hierdoor was er in 2023 voor Europees beursgenoteerd vastgoed meer ruimte om te herstellen.

Vastrentende waarden (investment grade en high yield)

Centrale banken hebben de beleidsrente gedurende 2023 nog verder verhoogd. De Fed in de Verenigde Staten deed dat met 100 basispunten naar 5,5%, de Europese Centrale Bank met 200 basispunten naar 4,0%, en de Bank of England met 175 basispunten naar 5,25%.

Nadat eind oktober de tienjaarsrentes nog niveaus bereikten die we ten minste een decennium niet meer hadden aanschouwd, trad er in het vierde kwartaal een sterke daling op. In de VS was de tienjaarsrente nagenoeg vlak over 2023. Deze eindigde rond 3,9%. In Duitsland daalde de tienjaarsrente met 50 basispunten naar 2,0% en in het Verenigd Koninkrijk met 10 basispunten naar 3,5%. Voor alle drie de landen geldt dat de tweejaarsrentes hoger liggen dan de tienjaarsrentes. De rentecurves zijn daarmee invers.

Na twee zware jaren voor obligatiecategorieën, met fikse rentestijgingen, lieten deze categorieën in 2023 een beter jaar zien. Dat kwam met name door het sterke herstel in de laatste twee maanden van 2023. Staatsobligaties realiseerden een positief rendement. Bedrijfsobligaties deden het beter dan staatsobligaties vanwege het dalen van de risico-opslagen gedurende 2023, wat werd gedreven door de hoop op een zachte landing van de economie. Risicovollere high-yieldbedrijfsobligaties deden het hierbij beter dan kredietwaardigere investment-gradebedrijfsobligaties.

Valuta

De Amerikaanse dollar (-3%) en het Britse pond (+2%) waren in 2023 relatief stabiel ten opzichte van de euro. De Japanse yen (-11%) daalde in 2023 wel significant ten opzichte van de euro, onder meer doordat de korterenteniveaus in Japan nauwelijks zijn opgelopen, in tegenstelling tot die in bijvoorbeeld de Verenigde Staten en de eurozone.

Portefeuilleposities en rendementen

Voor de uitvoering van het vermogensbeheer worden vermogenscategorieën toegewezen aan de matchingportefeuille of de rendementsportefeuille. In de matchingportefeuille worden categorieën opgenomen die vooral meebewegen met de rente, zodat ze bijdragen aan het afdekken van het renterisico. In de rendementsportefeuille worden de overige categorieën opgenomen. Deze zijn vooral gericht op extra rendement bovenop de rente.

Het strategisch beleid resulteert in een matchingportefeuille van 30% en een rendementsportefeuille van 70%.

In onderstaande tabel tonen we de posities en rendementscijfers van de beleggingscategorieën binnen de portefeuille, afgezet tegen de bijbehorende benchmarks. Het totale beleggingsrendement wordt ook beïnvloed door het allocatie-effect. De allocatie naar een vermogenscategorie of -portefeuille wijkt gedurende het jaar af van de doelallocatie, bijvoorbeeld als gevolg van marktbewegingen. Dit wordt uit praktische overwegingen binnen een bandbreedte geaccepteerd. Als over zo'n categorie die afwijkt een relatief hoog of laag rendement wordt gerealiseerd draagt dat positief of negatief bij aan het rendement. Dit komt tot uitdrukking in het totale rendement, dat daardoor kan afwijken van de gecombineerde rendementen van de beleggingscategorieën en -portefeuilles. Hoe groter de rendementsbewegingen gedurende het jaar hoe groter dit allocatie-effect.

2023	Allocatie strategisch beleid (in %)	Allocatie- beleid 2023 (in %)	Rendement portefeuille (in %)	Rendement benchmark (in %)
matchingportefeuille	30	30	6,7	5,2
swaps, staatsobligaties, liquiditeiten	30	30		
rendementsportefeuille	70	70	12,7	12,2
aandelen ontwikkelde landen	30	30	20,7	19,6
aandelen opkomende landen	5	5	5,5	6,1
beursgenoteerd onroerend goed	5	5	9,0	6,0
vastrentende waarden bedrijfsobligaties	10	10	8,4	8,2
vastrentende waarden hypothecaire leningen	12,5	12,5	4,2	4,2
vastrentende waarden hoogrentende landen	5,3	5,3	8,5	8,1
vastrentende waarden hoogrentende bedrijven	2,2	2,2	11,5	11,5
totaal	100	100	10,9	10,2

Matchingportefeuille: afdekking renterisico

Pensioenkring Roba loopt via de waardering van zijn technische voorzieningen ('verplichtingen') een risico bij veranderingen in de rente. Dit renterisico wordt voor 45% afgedekt op basis van de marktrente. Vanwege de hogere renteomgeving sinds de ALM-studie in 2022 is op 31 juli 2023 de renteafdekking verhoogd van 35% naar 45%. De afdekking heeft grotendeels plaatsgevonden met behulp van staatsobligaties in de matchingportefeuille. Daarnaast dragen de beleggingen in bedrijfsobligaties en hypotheekleningen bij aan de afdekking.

De feitelijke renteafdekking per ultimo 2023 bedroeg 46,6%. Die afwijking valt binnen de toegestane bandbreedte. Ter voorbereiding op de indexatie van 3,26% per 1 januari 2024, verwerkt in de dekkingsgraad per 31 december 2023, is de renteafdekking licht verhoogd. Na de indexatie is de renteafdekking weer op de norm van 45% uitgekomen.

In 2023 is de swaprente gedaald op de looptijden tot en met 30 jaar, waardoor het resultaat van zowel het af te dekken deel van de verplichtingen (5,2%) als de matchingportefeuille (6,7%) positief was. Het verschil in rendement tussen de matchingportefeuille en de benchmark (1,5 procentpunt) wordt met name verklaard doordat de rente op staatsobligaties harder is gedaald dan de swaprentes, waardoor de waardevermindering van deze leningen groter was dan die van de verplichtingen. Het resultaat wordt ook beïnvloed doordat een bandbreedte is vastgesteld waarbinnen de renteafdekking mag bewegen.

Doordat het renterisico niet volledig wordt afgedekt, beweegt de dekkingsgraad nog steeds mee met rentebewegingen. Dit heeft in 2023 geleid tot een negatieve bijdrage aan de dekkingsgraad. In de paragraaf Risicomanagement hebben we de gevoeligheid van de dekkingsgraad voor rentebewegingen in een tabel in beeld gebracht.

Rendementsportefeuille:

In 2023 hebben alle beleggingscategorieën een positieve bijdrage geleverd aan de rendementsportefeuille van Pensioenkring Roba. Het beleggingsresultaat 12,7% van de rendementsportefeuille werd met name bereikt door de beleggingscategorieën aandelen en vastrentende waarden, in lijn met de benchmark (12,2%).

Aandelen ontwikkelde landen

De categorie aandelen ontwikkelde landen wordt ingevuld met een passief aandelenfonds. Ze behaalde in 2023 een positief resultaat van 20,7% versus 19,6% in de benchmark. We vergelijken onze resultaten met een aandelenindex waarin geen ESG-keuzes zijn opgenomen. De ESG-factor voor aandelen ontwikkelde landen heeft positief bijgedragen aan het relatieve rendement van 1,1 procentpunt ten opzichte van de benchmark.

Aandelen opkomende landen

De categorie aandelen ontwikkelde landen wordt ingevuld met een passief aandelenfonds. Ze behaalde in 2023 een positief resultaat van 5,5%. Ten opzichte van de brede benchmark (6,1%) werd een negatief relatief resultaat geboekt van -0,6 procentpunt vanwege de negatieve bijdrage van de ESG-factor. De negatieve bijdrage van de ESG-factor kan worden toegeschreven aan het succes van enkele technologiebedrijven in 2023, die werden uitgesloten vanwege controverses en hoge emissies.

Onroerend goed

De categorie vastgoed had het ook in 2023 moeilijk. Beursgenoteerd vastgoed is vanwege de relatief hoge mate van schuldfinanciering gevoelig voor oplopende rentes en strengere kredietvoorwaarden van banken. Deze kredietvoorwaarden werden in het afgelopen jaar flink aangescherpt. Dit leidde tot lagere beurskoersen voor beursgenoteerd vastgoed. Meevallende lagere inflatiecijfers gaven echter sinds eind oktober zicht op minder strenge centrale banken in 2024, waardoor renteniveaus konden dalen. Dit leidde tot een sterk herstel van de beleggingscategorie, waardoor over 2023 alsnog een positief rendement werd gerealiseerd. Beursgenoteerd onroerend goed rendeerde met 9,0% beter dan de benchmark (6,0%). Ten opzichte van de brede benchmark werd een positief relatief resultaat geboekt van 3 procentpunt vanwege de positieve bijdrage van de ESG-factor.

Vastrentende waarden

De vastrentende portefeuille (categorieën bedrijfsobligaties, hypotheek en hoogrentende landen) rendeerde in 2023 in lijn met de benchmark. Na twee zware jaren met fikse rentestijgingen lieten deze categorieën in 2023 een beter jaar zien, met name dankzij het sterke herstel in de laatste twee maanden van 2023. Bedrijfsobligaties rendeerden met 8,4% goed vanwege het dalen van de risico-opslagen gedurende 2023, wat werd gedreven door de hoop op een zachte landing van de economie. De risicopremie bij hypotheek nam afgelopen jaar licht toe, maar dit werd gecompenseerd door de daling van de rente. Deze daling had een grotere impact dan de stijging van de risicopremie, waardoor het totale rendement van hypotheek 4,2% positief was. In 2023 was het rendement op staatsobligaties van opkomende landen positief met 8,5% versus 8,1% in de benchmark. Dat was enerzijds te danken aan een goedkopere dollar en anderzijds aan afgenomen risico-opslagen en rentevergoedingen in het afgelopen jaar als gevolg van de dalende inflatie en de verwachting van een zachte landing. De categorie hoogrentende bedrijven liet een positief resultaat van 11,5% zien, in lijn met de benchmark.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het Nederlandse Pensioenfonds heeft beleid op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB). Dat beleid gaat over de integratie van MVB-factoren in beleggingsbeslissingen, de dialoog met ondernemingen om gedragsverandering te bewerkstelligen (engagement), stemrecht bij aandeelhoudersvergaderingen en uitsluiting van bedrijven en landen. Op grond van ons MVB-beleid houden we in het beleggingsbeleid van Pensioenkring Roba rekening met factoren op het gebied van milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen.

CO₂-uitstoot

Broeikasgasuitstoot (zoals uitstoot van CO₂ en methaan) wordt weergegeven in CO₂e, waarbij de 'e' voor equivalenten staat. Dit betekent dat de impact van broeikasgassen wordt omgerekend naar tonnen CO₂. Hierna wordt ter vereenvoudiging alleen naar CO₂-uitstoot verwezen.

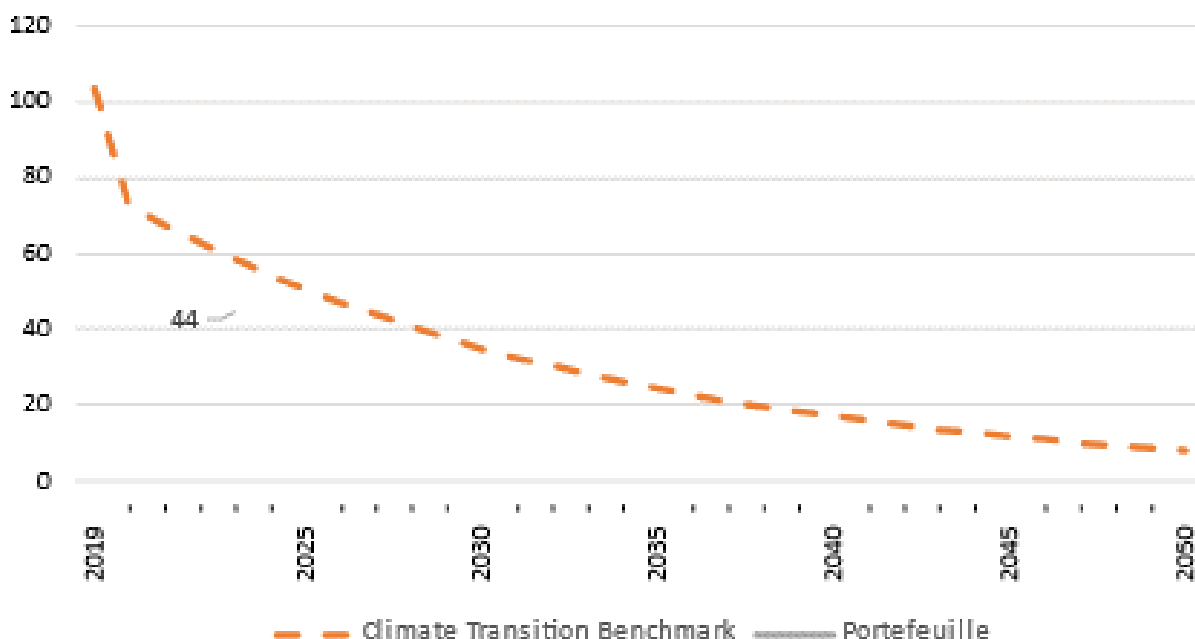
CO₂-reductiedoelstelling

Voor de categorieën aandelen, bedrijfsobligaties en beursgenoteerd vastgoed tezamen hebben we een CO₂-reductiedoelstelling vastgesteld conform de Climate Transition Benchmark (CTB) van de Europese Unie. Dat houdt in dat de CO₂-uitstoot van de portefeuille met 30% moet zijn verminderd ten opzichte van basisjaar 2019. Daarna geldt een reductiedoel van ten minste 7% per jaar, in lijn met de klimaatdoelstellingen van Parijs.

In onderstaande grafiek wordt de relatieve CO₂-voetprint op basis van scope 1 en 2 weergegeven. Deze maatstaf geeft de CO₂-uitstoot van een miljoen geïnvesteerd bedrag in een bedrijf weer. Het wordt berekend door de absolute emissies van het bedrijf te delen door de marktwaarde van de beursgenoteerde portefeuille.

Onderstaande grafiek laat zien dat onze CO₂-reductiedoelstelling in 2023 ruimschoots is behaald. De CO₂-uitstoot per miljoen euro belegd vermogen is voor Pensioenkring Roba per ultimo 2023 (44) lager dan die van de benchmark (58).

Relatieve CO₂voetprint Scope 1 en 2

SFDR

Op 10 maart 2021 werd de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) van kracht. Deze Europese verordening stelt eisen aan informatieverstrekking over duurzaamheid. Ook pensioenfondsen vallen daaronder. Doel van de wetgeving is dat deelnemers meer inzicht krijgen in de effecten van beleggingsbeleid en beleggingsbeslissingen op duurzaamheid. Wij geven op grond van de SFDR via onze website transparant informatie over de manier waarop duurzaamheid een rol speelt in onze beleggingsbeslissingen.

De pensioenregeling van Pensioenkring Roba kwalificeert zich op basis van het bijbehorende MVB-beleid als een lichtgroen, of zogenaamd artikel 8-pensioenproduct onder de Europese SFDR-wetgeving, ofwel als een product dat ecologische en sociale kenmerken promoot, en waarbij de bedrijven waarin wordt belegd over goede governance beschikken. De fondsen waarin Pensioenkring Roba belegt, hebben elk ook een eigen SFDR-classificatie. Een overzicht per beleggingscategorie is opgenomen in het hoofdstuk Maatschappelijk verantwoord beleggen op pagina 45. Een kringspecifiek overzicht nemen we op in het MVB-jaarverslag 2023.

Wij gaan in 2024 verder met aanscherping en implementatie van het MVB-beleid. Onze plannen staan beschreven in de paragraaf over Maatschappelijk verantwoord beleggen op pagina 45.

Kostentransparantie

Voor de uitvoering van de regeling voor Pensioenkring Roba maken we diverse kosten. Deze kosten kunnen worden onderverdeeld in kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling en kosten van het vermogensbeheer.

Wij zijn transparant over de kosten die wij maken voor de pensioenuitvoering. In onderstaande toelichting op de uitvoeringskosten nemen wij de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en de AFM als uitgangspunt.

Administratieve uitvoeringskosten

Pensioenkring Roba is gestart per 1 januari 2023. Vergelijkende cijfers zijn niet beschikbaar.

De AFM beveelt aan de kosten zo mogelijk te vergelijken met andere pensioenfondsen van vergelijkbare omvang en complexiteit en met een vergelijkbaar serviceniveau. Wij hebben een uitgebreide analyse gedaan en zijn hierbij tot het inzicht gekomen dat dit hiervoor in openbare bronnen onvoldoende betrouwbare en gedetailleerde informatie beschikbaar is. De kosten van het laten uitvoeren van een eigen benchmark onderzoek zijn aanzienlijk en levert in onze ogen op dit moment onvoldoende extra informatie op om deze kosten te rechtvaardigen.

Wij hebben aandacht voor beheersing van kosten. Door de kosten van overgang naar een nieuw pensioenstelsel en de hogere eisen die aan ons worden gesteld vanuit de toezichthouders verwachten wij de komende jaren een hoger kostenniveau.

Conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie is het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee in deze berekening maar hiervoor worden wel kosten gemaakt. De vermelde bedragen sluiten aan op de bedragen die zijn vermeld in de jaarrekening.

Omschrijving	2023
Administratiekostenvergoeding	236
Certificerend actuaris	30
Adviserend actuaris	67
Accountant (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	31
Belanghebbendenorgaan	27
Toezihtkosten (DNB/AFM)	14
Kosten governance bestuur en bestuursbureau	102
Overige kosten	12
Aan beleggingen toegerekende kosten	-50
Subtotaal pensioenuitvoeringskosten exclusief incidentele kosten	468
Kosten overgang nieuw pensioenstelsel	126
Implementatiekosten	100
Subtotaal incidentele kosten ¹	226
Totaal pensioenuitvoeringskosten inclusief incidentele kosten	694
Berekening kosten per deelnemer:	
Aantal actieve deelnemers	351
Aantal pensioengerechtigden	143
Totaal aantal deelnemers	494
Administratieve uitvoeringskosten in euro per deelnemer	1.406

1. Deze kosten zijn in de staat van baten en lasten verantwoord onder "overige lasten"

Kosten vermogensbeheer

De totale kosten voor vermogensbeheer in 2023 voor Collectiviteitkring Roba zijn uitgekomen op € 630 duizend, een stijging van € 81 duizend ten opzichte van 2022 (€ 549 duizend). Het gemiddeld belegd vermogen is met 2,5% gedaald

en bedroeg in 2023 € 177 miljoen tegenover € 182 miljoen in 2022. Uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen bedragen de totale kosten vermogensbeheer 0,36%. Zie de volgende specificatie:

2023	Beheerkosten en overige kosten	Transactie- kosten inclusief aan- en verkoop-kosten	Totaal	Procenten van het gemiddeld totaal belegd vermogen
Kosten per beleggingscategorie	Beheerkosten			
Vastgoed	9	20	29	0,02%
Aandelen	51	10	61	0,03%
Vastrentende waarden	109	11	120	0,07%
Overige beleggingen				
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. Overlay	169	41	210	0,12%
Kosten overlay (LDI-gerelateerde) beleggingen				
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	169	41	210	0,12%
	Overige kosten			
Kosten vermogensbeheer bestuur en bestuursbureau	57		57	0,03%
Kosten fiduciair beheer	216		216	0,12%
Bewaarloon	12		12	0,01%
Advieskosten vermogensbeheer	-		-	
Overige kosten	135		135	0,08%
Totaal overige vermogensbeheerkosten	420	-	420	0,24%
Totaal kosten vermogensbeheer	589		630	0,36%

Totale kosten vermogensbeheer

De totale kosten vermogensbeheer zijn vastgesteld op look through basis en bestaan uit zowel directe kosten ('zichtbare' kosten, die op factuurbasis worden betaald) als uit indirecte kosten ('niet zichtbare' kosten voor vermogensbeheer of transacties, die verwerkt zijn in het rendement). Deze totale kosten bedroegen 0,36% in 2023.

De totale kosten vermogensbeheer van 0,36% in 2023 zijn onder te verdelen in drie componenten; (1) beheerkosten (0,10%), (2) overige vermogensbeheerkosten (0,24%) en (3) transactiekosten (0,02%):

- **Beheerkosten**

De 'beheerkosten' zijn de kosten voor het portefeuillebeheer door vermogensbeheerders ofwel de lopende kosten voor alle beleggingsfondsen in de portefeuille. In de lopende kosten zijn eventuele kortingen (rebates) al verrekend. Als maatstaf voor de beheerkosten van de beleggingsfondsen wordt de Ongoing Charges Figure (OCF) gehanteerd. De OCF bevat de beheervergoeding plus administratiekosten, accountantskosten, custodykosten, kosten voor securities lending etcetera die door het beleggingsfonds worden gemaakt. Beleggingsfondsen publiceren de OCF in het jaarverslag. Voor nieuwe fondsen waarvoor nog geen OCF beschikbaar is, wordt een schatting gebruikt. Indien een beleggingsfonds geen OCF maar Total Expense Ratio (TER) rapporteert, wordt deze maatstaf gebruikt. De beheerkosten bedroegen in 2023 € 169 duizend ofwel 0,10% van het vermogen.

- Overige vermogensbeheerkosten
Dit zijn kosten die zijn gemaakt voor onder andere kosten vermogensbeheer pensioenfonds en bestuursbureau, de bewaarbank, de beleggingsadministratie en fiduciair management. Deze overige vermogensbeheerkosten bedroegen in 2023 € 420 duizend ofwel 0,24% van het vermogen.
- Transactiekosten
De transactiekosten bestaan uit gefactureerde toe- en uittredingskosten en aan- en verkoopkosten van individuele titels. De transactiekosten bedroegen in 2023 € 41 duizend ofwel 0,02% van het vermogen.

HNPF is met geen van haar vermogensbeheerders een overeenkomst aangegaan waarin de beheervergoeding geheel of gedeeltelijk gebaseerd is op het door de vermogensbeheerder behaalde beleggingsrendement. Daarnaast wordt ook niet belegd in de alternatieve categorieën hedgefondsen of grondstoffen. In bovenstaand kostenoverzicht zijn alleen de kostencategorieën opgenomen die daadwerkelijk zijn gemaakt.

Na afstemming met de fiduciair over de kosten vermogensbeheer 2023 voor deze kring, is het bestuur van mening dat het niveau van de gerapporteerde kosten en de ontwikkeling daarvan gedurende het verslagjaar passend zijn bij de omvang en karakteristieken van het vermogen van deze kring. Het pensioenfonds heeft een prudent beleggingsbeleid, waarmee het bestuur beoogt het aantal transacties te beperken en de kosten laag te houden. De ambitie van het bestuur blijft om de vermogensbeheerkosten te verlagen de komende jaren.

Het bestuur wil een helder en transparant inzicht in de vermogensbeheerskosten die de kring maakt. Om die reden zijn in dit jaarverslag de kosten inzichtelijk gemaakt, dit in lijn met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

Totale kosten

De relatie tussen de verschillende kengetallen wordt in onderstaande tabel uitgewerkt.

Totale kosten ratio

2023	EUR	% gemiddeld belegd vermogen
Pensioenuitvoeringskosten	468	0,25%
Vermogensbeheerkosten	630	0,36%
Totale kosten	1.099	0,61%
Transactiekosten	41	0,02%

Risicomanagement

Risicohouding

De risicohouding van een fonds is volgens de wet “de mate waarin een fonds, na overleg met de vertegenwoordigers van werkgevers of werkgeversverenigingen, werknemers of werknemersverenigingen of beroepspensioenverenigingen en na overleg met de organen van het fonds, bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het fonds te realiseren en de mate waarin het fonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het fonds”. Het bestuur van Het Nederlandse Pensioenfonds heeft voor Pensioenkring Roba zowel een kortetermijnrisicohouding als een langetermijnrisicohouding vastgesteld.

De mate waarin de kring risico's accepteert, wordt kwantitatief uitgedrukt in een tweetal maatstaven:

- een maximaal vereist eigen vermogen (dit betreft de risicohouding voor de korte termijn);
- ondergrenzen voor het pensioenresultaat (dit betreft de risicohouding voor de lange termijn).

Het bestuur heeft voor de korte termijn de volgende risicohouding vastgesteld met betrekking tot het vereist eigen vermogen: het vereist eigen vermogen van Pensioenkring Roba mag niet lager zijn dan 119% en niet hoger dan 129% van de technische voorzieningen.

De risicohouding van de kring voor de lange termijn komt volgens het Besluit financieel toetsingskader (FTK) tot uitdrukking in de gekozen ondergrenzen in het kader van de haalbaarheidstoets. Op basis van de haalbaarheidstoets is voor de kring een ondergrens voor het verwacht pensioenresultaat geformuleerd van 85% (vanuit het VEV gerekend). In een slechtweerscenario kan toeslagverlening voor langere tijd onder druk komen te staan. Om die reden is gekozen voor een slechtweerpensioenresultaat dat maximaal 45% mag afwijken.

Financieel crisisplan

Voor Pensioenkring Roba is een crisisplan opgesteld. In dit crisisplan zijn voor specifieke scenario's te nemen stappen en maatregelen weergegeven. Aan de hand van het plan kan het bestuur handelen indien zich een van deze specifieke scenario's voordoet.

Risicomanagement

In paragraaf Integraal risicomanagement is het algemene risicomanagementproces beschreven. Dit proces is zowel op de stichting van toepassing als ook op elke kring. Deel van het risicomanagementproces is het risicoraamwerk, gebaseerd op FIRM/FOCUS. Wij hebben daarin 42 risico's beschreven, gecategoriseerd naar financiële en niet-financiële risico's. De financiële risico's gelden op kringniveau en worden hieronder toegelicht voor Pensioenkring Roba.

Financiële risico's

Binnen de kringen zijn financiële risico's geïdentificeerd gebaseerd op FIRM. De inschatting van het risico kan per kring verschillen op basis van de specifieke kenmerken van de betreffende kring. Met betrekking tot Pensioenkring Roba gelden risicoschattingen per risico, waarbij het brutorisico de inschatting is vóór het treffen van beheersmaatregelen en de nettoinschatting geldt nadat beheersmaatregelen genomen zijn.

Ieder kwartaal vindt een Risk Control Self-Assessment plaats, waarbij alle risico's beoordeeld worden op wijzigingen in de bruto-inschatting en de werking van de beheersmaatregelen om naar nettorisico's te komen.

Toelichting financiële risico's

Renterisico

Onze definitie voor dit risico is: "Het risico dat ontwikkelingen in de rente een ongewenst effect hebben op de dekkingsgraad door een mismatch in rentegevoeligheid van de beleggingen versus rentegevoeligheid van de verplichtingen".

Onder het Financieel Toetsingskader (FTK) dat per 2007 is ingevoerd, is het verschil in renterisico tussen beleggingen en verplichtingen van belang. Dit wordt veroorzaakt door het verschil in de gemiddelde looptijd van de beleggingen (kort) versus de verplichtingen (lang). Hierdoor zijn verplichtingen meer rentegevoelig en dat betekent een risico voor de ontwikkeling van de dekkingsgraad in het geval de rente gaat dalen.

We beheersen dit risico door het renteafdekkingsbeleid, dat door het toevoegen van beleggingen met lange looptijden is gericht op het reduceren van het renterisico tussen beleggingen en verplichtingen. De afdekking vindt plaats op basis van de zuivere RTS, dus zonder toepassing van de UFR. Voor het gewenste renteafdekkingsniveau is het noodzakelijk om derivaten (onder andere renteswaps) in te zetten. Het beleid voor het gebruik van derivaten is vastgelegd in het beleggingsbeleid.

We schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Valutarisico

Onze definitie voor dit risico is: "Het risico op ongewenste effecten van fluctuaties in de koersen van vreemde valuta".

Voor beleggingen buiten de eurozone loopt de Pensioenkring Roba valutarisico. Dit risico wordt niet afgedekt.

Inflatierisico

Onze definitie voor dit risico is: “Het risico dat door inflatie de pensioenaanspraak aangetast wordt”.

De toeslag is voorwaardelijk, dus strikt genomen is er geen inflatierisico. Binnen Pensioenkring Roba heeft Het Nederlandse Pensioenfonds de ambitie om als toeslag de prijsinflatie toe te kennen.

Marktrisico

Onze definitie voor dit risico is: “Het risico dat de waarde van de beleggingen daalt als gevolg van veranderingen in de marktfactoren”.

Beleggingscategorieën met een hoog risico, zoals zakelijke waarden, stijgen en dalen door omstandigheden in de markten waarin wordt belegd. Dit risico wordt enerzijds geaccepteerd omwille van het behalen van rendement en anderzijds zo veel mogelijk beheerst door de beleggingen te spreiden over meerdere markten.

Het beleid op het gebied van marktrisico is vastgesteld in het strategische beleggingsbeleid van iedere kring, op basis van een ALM-studie en goed huisvaderschap. In de vermogensbeheerovereenkomsten is vastgelegd door welke partij en op welke wijze (spreiding en soorten beleggingen) het vermogen belegd dient te worden.

In de fiduciaire beheerovereenkomst ligt vast dat de fiduciair manager intensiever informatie verstrekt tijdens een financiële crisis. Daarnaast is in de overeenkomst vastgelegd dat de fiduciair manager in samenwerking met het bestuur en de beleggingsadviescommissie alternatieve maatregelen kan overwegen om schade en risico's tijdens een crisis te beperken.

De beleggingsrichtlijnen worden vastgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur. Ze bevatten restricties waarbinnen een vermogensbeheerder vervolgens naar eigen inzicht mag beleggen.

Monitoring van het marktrisico geschiedt door de beleggingsadviescommissie op basis van mandaten, limietmonitoring en periodieke rapportages.

Scenario's dekkinggraad voor markt- en marktrenterisico per eind 2023

In onderstaande tabel geven we de gevoeligheid van de dekkinggraad weer voor het rente- en aandelenrisico als die risico's zich gecombineerd voordoen. Hierbij wordt verondersteld dat alle andere factoren onveranderd blijven. De aandelenrendementen worden hierbij schoksgewijs tussen de -25% en +25% aangepast. De rente wordt schoksgewijs tussen de -1% en +1% aangepast.

Gevoeligheidsanalyse dekkinggraad (toezicht, in %)			
	Zakelijke waarden	Zakelijke waarden	Zakelijke waarden
Delta rente	-25%	0%	25%
-1,00%	112,7	124,7	136,7
-0,50%	120,0	133,3	146,6
0,00%	127,7	142,3	156,9
0,50%	135,5	151,6	167,6
1,00%	143,7	161,2	178,6

Wij schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Liquiditeitsrisico

Onze definitie voor dit risico is: “Het risico dat er onvoldoende liquide middelen voorhanden zijn om aan de kortetermijnverplichtingen te voldoen en dat de kring hierdoor onder andere gedwongen wordt om assets te verkopen”.

Voor de korte tot middellange termijn is voorzien dat de premie-inkomsten van Pensioenkring Roba kleiner zijn dan de uitkeringen. Daardoor bestaat een liquiditeitsrisico dat dient te worden beheerst. Hierbij gaat het erom dat Pensioenkring Roba tijdig aan zijn verplichtingen kan voldoen. Daartoe is de portefeuille grotendeels belegd in dagelijks of wekelijks verhandelbare beleggingen.

Bij de vaststelling van het strategisch beleggingsbeleid en de inzet van rente- en valutaderivaten wordt rekening gehouden met stressscenario's en periodiek wordt een stresstest uitgevoerd om te inventariseren of Pensioenkring Roba bij een zwaarweerscenario voldoende cash of ander onderpand kan leveren. Indien het liquiditeitsrisico te groot wordt, moeten we overwegen om de portefeuille aan te passen.

We schatten het brutorisico in als gemiddeld, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Kredietrisico

Onze definitie voor dit risico is: "Kredietrisico (ofwel tegenpartijrisico) is het risico dat tegenpartijen niet aan hun overeengekomen verplichtingen ten opzichte van Pensioenkring Roba kunnen voldoen".

Pensioenkring Roba loopt kredietrisico in de beleggingsportefeuille door de staats- en bedrijfsobligaties waarin wordt belegd en de aangegane swaps met tegenpartijen. Alleen partijen met een degelijke kredietwaardigheid worden daarom als tegenpartij bij een derivatentransactie geaccepteerd.

We nemen de volgende maatregelen om het kredietrisico te beperken:

- Periodiek wordt geïnventariseerd met welke tegenpartijen Het Nederlandse Pensioenfonds zakendoet. Er wordt vastgesteld of en in welke mate een eventueel faillissement van deze partijen, of een samenloop van faillissementen, Pensioenkring Roba raakt;
- Voor de dienstverlening door vermogensbeheerders zijn standaardcontracten inclusief duidelijke opdrachtverlening opgesteld;
- Indien noodzakelijk worden per (soort) tegenpartij (en over het totaal) limieten vastgesteld en wordt het stellen van onderpand vereist voor rente- en valutaderivaten;
- In rapportages en in de jaarrekening wordt een overzicht opgenomen van de grootste concentratierisico's;
- Het beleid omtrent kredietrisico is vastgelegd in het strategische beleggingsbeleid.

We schatten het brutorisico in als gemiddeld, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Verzekeringstechnische risico's

Onze definitie voor dit risico is: "Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product".

Pensioenkring Roba van Het Nederlandse Pensioenfonds verzekert alleen risico's die het niet zelf kan dragen. De behoefte is het grootst op het gebied van nabestaandenpensioen. Financiële risico's bij overlijden van deelnemers in Pensioenkring Roba zijn verzekerd bij ElipsLife.

We schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Vooruitblik 2024

Financiële markten

We verwachten dat de groei in 2024 laag zal zijn, vooral in de eerste helft van het jaar, en dat inflatie verder kan dalen. Rentestijgingen, over de afgelopen jaren, hebben nog niet geheel hun weerslag gehad op economieën. Voorlopende indicatoren bevestigen het zicht op zwakke groei. In de eurozone en het Verenigd Koninkrijk duiden recente economische cijfers op voortdurende stagnatie of lichte krimp.

Een positieve kant van dalende inflatie is dat daarmee de druk op de koopkracht van de consument afneemt. Als centrale banken in de loop van 2024 de rentes verlagen, zal dat het economisch herstel in gang zetten.

Daarbij zijn arbeidsmarkten structureel krapp(er) geworden. Bedrijven zijn daardoor terughoudend in het ontslaan van werknemers, wat inkomens van consumenten ondersteunt.

In opkomende markten blijven China, Zuid-Korea en Taiwan in de eerste helft van het jaar last houden van de zwakke industriële cyclus. De Chinese economie zucht onder problemen in de vastgoedsector, een laag consumentenvertrouwen en minder vraag naar consumptiegoederen wereldwijd. De overheid is terughoudend met het grootscheeps stimuleren van de economie. We verwachten daarmee geen versnelling van de Chinese economie, die moeite zal hebben om de groei-doelstelling van het afgelopen jaar van rond de 5% te evenaren.

Een mogelijke escalatie tussen China en Taiwan kan de al complexe economische situatie verder verslechteren. Taiwan speelt een cruciale rol in de wereldwijde productie van halfgeleiders. Een conflict tussen de twee landen zal leiden tot aanzienlijke tekorten, stijgende prijzen en vertragingen in de productie. Dit kan de wereldeconomie onder druk zetten en de vooruitzichten voor 2024 verslechteren.

Ontwikkeling financiële positie

De actuele dekkingsgraad van Pensioenkring Roba is in het eerste kwartaal van 2024 met 4,5% gestegen van 142,2% naar 146,7%. De beleidsdekkingsgraad is in het eerste kwartaal van 2024 met 0,5% gestegen van 148,1% naar 148,6%.

Het nieuwe pensioenstelsel

Op 1 juli 2023 is de Wet toekomst pensioenen in werking getreden. Uiterlijk op 1 januari 2028 moet alle toekomstige pensioenopbouw vormgegeven worden op basis van het nieuwe pensioenstelsel. Bij Pensioenkring Roba is een Projectgroep Wtp ingesteld met daarin de leden van het belanghebbendenorgaan, de werkgever en de vertegenwoordiger namens de ondernemingsraad. Uitgangspunt is een nieuwe pensioenregeling ingaande op 1 januari 2027.

Verslag van het belanghebbendenorgaan

Verslag van het belanghebbendenorgaan

Taak en werkwijze

In het belanghebbendenorgaan hebben zitting twee vertegenwoordigers namens de werkgever, twee namens de deelnemers en een vertegenwoordiger namens de pensioengerechtigden.

Het belanghebbendenorgaan heeft verschillende bevoegdheden, die zijn vastgelegd in de statuten van het fonds. Het bestuur en de raad van toezicht leggen verantwoording af aan het belanghebbendenorgaan over het beleid en de uitvoering hiervan. Het belanghebbendenorgaan beoordeelt het handelen van het bestuur aan de hand van de jaarrekening, het jaarverslag en andere informatie die het belanghebbendenorgaan ontvangt, en rapporteert over zijn bevindingen in het jaarverslag.

Het belanghebbendenorgaan bewaakt conform de wet en de Code Pensioenfondsen of het bestuur de uitvoeringsovereenkomst en het pensioenreglement juist uitvoert. Ook bewaakt het belanghebbendenorgaan of het bestuur de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden evenwichtig afweegt en behartigt. Het belanghebbendenorgaan waarborgt dat de leden van het belanghebbendenorgaan ten opzichte van de achterban en van elkaar onafhankelijk en kritisch kunnen opereren.

Het belanghebbendenorgaan heeft zowel advies- als goedkeuringsrechten op de belangrijkste vraagstukken van de eigen collectiviteitkring. Het heeft bijvoorbeeld goedkeuringsrechten op het premiebeleid, het strategisch beleggingsbeleid alsook het toeslagen- en kortingsbeleid. Adviesrechten zijn er onder meer op de uitvoeringsovereenkomst, de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) en de kringbegroting.

Thema's belanghebbendenorgaan

In 2023 heeft het belanghebbendenorgaan zelf vijf keer vergaderd over onderwerpen die specifiek Pensioenkring Roba aangaan. Daarnaast heeft het vier keer vergaderd met het bestuur en één keer met de raad van toezicht. Het belanghebbendenorgaan is ook bijeengekomen voor een kennissessie en een zelfevaluatie. Een delegatie van het bestuursbureau woont alle vergaderingen van het belanghebbendenorgaan bij.

Nieuwe pensioenstelsel

In de kennissessie is het nieuwe pensioenstelsel besproken. Ook sociale partners betrokken bij Pensioenkring Roba hebben deelgenomen aan deze sessie. In 2024 worden nadere afspraken gemaakt met betrekking tot de contractkeuze en zal ook de beslissing genomen worden over het invaren van de huidige pensioenen in het nieuwe pensioenstelsel. Het belanghebbendenorgaan heeft in de transitie advies- en goedkeuringsrechten. Iedere vergadering staat de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel op de agenda.

Het bestuur heeft het belanghebbendenorgaan inzicht gegeven in de kosten die gepaard gaan met de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel is een omvangrijk project dat zorgvuldig moet worden uitgevoerd. Het bestuur heeft aangegeven dat de processen zo efficiënt mogelijk worden uitgevoerd en dat analyses en uitvoering waar mogelijk gecombineerd worden. Hierdoor komen de kosten voor de kringen lager uit dan bij uitvoering voor iedere kring afzonderlijk.

Aanpassing strategisch beleggingsbeleid: rentehedge naar 45%

In juli 2023 heeft het belanghebbendenorgaan goedkeuring verleend aan de verhoging van de rentehedge van 35% naar 45% en aan het aangepaste strategisch beleggingsbeleid. Naar aanleiding van de rentestijgingen in 2022 en ALM-berekeningen voor de verschillende kringen heeft HNPf het strategische rentebeleid heroverwogen. Op basis van deze algemene doorrekeningen leidt uitbreiding van de rentehedge tot een betere verwachte dekkingsgraad op zowel korte als lange termijn. Daarnaast wordt met een hogere rentehedge beoogd om de volatiliteit van de dekkingsgraad richting transitiedatum te verminderen.

Premiekorting aan de werkgever

Bij de behandeling van het toeslagbesluit in de vergadering van het belanghebbendenorgaan van november 2023 heeft het belanghebbendenorgaan vanuit evenwichtige belangenbehartiging aandacht gevraagd voor de financiering hiervan. In aansluiting daarop is het bestuur de mogelijkheden voor een premiekorting nagegaan. Vervolgens heeft het bestuur het voorgenomen besluit genomen om in 2023 een premiekorting aan de werkgever te verlenen ter grootte van: (1) de toeslagkoopsom voor de toeslag van 3,26% per 1 januari 2024 voor actieve middelloners; en (2) het deel van de backservicekoopsom voor 2023 dat overeenkomt met een toeslag van 3,26% (gemaximeerd op de totale backservicekoopsom). Het belanghebbendenorgaan heeft goedkeuring gegeven aan dit bestuursbesluit.

Beleidsdocumenten

In 2023 is de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) meerdere keren geactualiseerd. Hierover heeft het belanghebbendenorgaan positief advies gegeven. Daarnaast heeft het belanghebbendenorgaan positief advies gegeven over de reglementswijziging in verband met de verlaging van de toetredingsleeftijd. Ten slotte heeft het belanghebbendenorgaan een positief advies gegeven over de kringbegroting voor 2024 en het communicatiejaarplan voor 2024.

Adviezen en goedkeuringen

In 2023 heeft het belanghebbendenorgaan goedkeuring verleend aan de volgende voorgenomen bestuursbesluiten:

- Verhoging van de renteafdekking van 35% naar 45%. Onderdeel van de goedkeuring is dat op relatief korte termijn een ALM zou plaatsvinden. Hiermee is inmiddels een start gemaakt.
- Het verlenen van premiekorting aan de werkgever ter grootte van: (1) de toeslagkoopsom voor de toeslag van 3,26% per 1 januari 2024 voor actieve middelloners; en (2) het deel van de backservicekoopsom voor 2023 dat overeenkomt met een toeslag van 3,26% (gemaximeerd op de totale backservicekoopsom).

Over de volgende onderwerpen bracht het belanghebbendenorgaan in 2023 positief advies uit:

- actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN);
- flexibiliseringsfactoren 2024;
- reglementswijziging vanwege de verlaging van de toetredingsleeftijd naar 18 jaar per 2024;
- kringbegroting 2024;
- communicatiejaarplan 2024.

Bevindingen en oordeel

Bevindingen

Pensioenkring Roba bestaat inmiddels ruim een jaar. Dit betekent dat ook het belanghebbendenorgaan inmiddels een jaar ervaring heeft. Gedurende dit eerste jaar heeft het belanghebbendenorgaan moeten wennen aan zijn rol en de verdeling van taken en verantwoordelijkheden met het bestuur. Wij zijn tevreden over de open en constructieve wijze waarop wij door het bestuur betrokken worden. Wij hebben voldoende informatie om ons een oordeel te kunnen vormen over het handelen van het bestuur. Een aandachtspunt is dat de informatie soms vrij kort van tevoren gedeeld wordt. Wij hebben het afgelopen jaar de samenwerking met het bestuur als prettig en transparant ervaren.

Een belangrijk onderwerp in de gesprekken met het bestuur in het afgelopen jaar was het thema evenwichtige belangenafweging. Zowel het bestuur als het belanghebbendenorgaan besteden bij elk besluit aandacht aan dit thema. Het is evident dat de belangen van deelnemers en gepensioneerden hierin expliciet aan bod komen. Het belanghebbendenorgaan is van mening dat ook het belang van de werkgever expliciet(er) moet worden meegewogen. Het bestuur neemt dit mee in zijn besluitvorming.

Het afgelopen jaar is besloten om de renteafdekking significant te verhogen. Hierover heeft constructief overleg plaatsgevonden tussen het bestuur en het belanghebbendenorgaan. Het belanghebbendenorgaan hecht veel waarde aan een inhoudelijke discussie en heeft het gevoel dat deze op de juiste wijze gevoerd is.

De kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling van Pensioenkring Roba zijn in lijn met de afspraken die daarover gemaakt zijn ten tijde van de transitie.

Het belanghebbendenorgaan wordt, volgens afspraak, betrokken bij de ontwikkelingen ten aanzien van het nieuwe pensioenstelsel.

Het bestuur en pensioenbureau informeren ons op correcte wijze over de uitgevoerde commerciële activiteiten en wij worden betrokken bij discussies over de grootte die HNPF zou moeten nastreven om kostentechnisch aantrekkelijk te zijn voor zijn kringen. Wij vinden het prettig dat wij hierbij betrokken worden.

Oordeel

Het belanghebbendenorgaan constateert dat het op basis van de hiervoor behandelde punten een gefundeerd oordeel kan vormen over de handelwijze binnen Pensioenkring Roba en de inspanningen van HNPF daarvoor.

Wij constateren dat het bestuur op effectieve en prudente wijze invulling heeft gegeven aan het besturen van het fonds en het belanghebbendenorgaan daarbij op de juiste momenten op correcte wijze heeft betrokken.

Wij zijn op een open en constructieve wijze betrokken en ontvingen voldoende informatie om ons een oordeel te kunnen vormen over het handelen van het bestuur. Wij stellen vast dat de samenwerking met het bestuur goed en transparant is verlopen.

Wij zijn van mening dat het jaarverslag 2023 voor Pensioenkring Roba een juiste weerspiegeling is van het gevoerde beleid en de door het bestuur genomen besluiten. Op 13 mei 2024 heeft de raad van toezicht verantwoording aan ons afgelegd. Dankzij een goede samenwerking met het bestuur, de raad van toezicht en de ondersteuning binnen het pensioenfonds hebben wij de werkzaamheden goed kunnen uitvoeren. Wij verwachten dit in de komende periode op dezelfde wijze voort te kunnen zetten.

IJsselstein, 13 mei 2024.

Naomi Sapir, voorzitter
Marieke Henneman
Ron Nouwen
Hanka Spek
Rutger van Unen

Reactie van het bestuur

Op 13 mei 2024 hebben wij met het belanghebbendenorgaan gesproken over het oordeel 2023. Wij hechten zeer aan de goede samenwerking met het belanghebbendenorgaan, die wij als open en constructief ervaren. We waarderen de wijze waarop het belanghebbendenorgaan in 2023 gestart is met zijn nieuwe taak en waarop het deze uitvoert.

Binnen het belanghebbendenorgaan is sprake van een positieve betrokkenheid, waarbij evenwichtige belangenafweging hoog in het vaandel staat. Met het belanghebbendenorgaan hebben wij in 2023 gesproken over het toeslagbesluit en de premiekorting aan de werkgever. Daarnaast zijn behandeld de Wet toekomst pensioenen, de verhoging van de rentehedge naar 45%, en de begroting en het communicatiejaarplan voor 2024.

Wij danken het belanghebbendenorgaan voor de inzet en prettige samenwerking en zien ernaar uit deze in de toekomst op dezelfde wijze voort te zetten.

Bestuursverslag Pensioenkring Sweco

Algemene informatie

De doelstelling van Het Nederlandse Pensioenfonds is het verzorgen van pensioenen voor deelnemers, gewezen deelnemers en hun nabestaanden. Per 1 juli 2020 zijn de opgebouwde aanspraken van de inmiddels geliquideerde Stichting Pensioenfonds Grontmij door middel van een collectieve waardeoverdracht ingebracht in de nieuw ingerichte besloten Pensioenkring Sweco. Ook de opbouw van nieuwe pensioenaanspraken uit hoofde van de cao van de aangesloten werkgever en gelieerde ondernemingen die onder de cao van Sweco vallen, is ondergebracht in Pensioenkring Sweco.

Alle in dit hoofdstuk genoemde bedragen zijn weergegeven in duizenden euro's, tenzij anders aangegeven.

Belanghebbendenorgaan

Per 1 juli 2020 is het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Sweco ingesteld en van start gegaan. Dit orgaan bestaat uit vertegenwoordigers namens deelnemers, werkgevers en pensioengerechtigden.

Samenstelling belanghebbendenorgaan Pensioenkring Sweco op 31 december 2023

Naam	Functie/ geleding	Termijn	Huidige termijn eindigt op	Geboortjaar	Geslacht
Jan Bosman	lid namens pensioengerechtigden	1 ^e	1-7-2024	1953	m
Miriam van Dullemen	voorzitter en lid namens deelnemers	1 ^e	1-7-2024	1961	v
Karst Jan van Esch	lid namens deelnemers	2 ^e	1-7-2026	1961	m
Wim Groenevelt	vicevoorzitter en lid namens pensioengerechtigden	2 ^e	1-7-2027	1954	m
Ronald Janssen	lid namens werkgever	1 ^e	1-7-2024	1979	m
Emma Strang	lid namens deelnemers	2 ^e	1-7-2027	1983	v
Bert aan den Toorn	lid namens werkgever	1 ^e	1-7-2026	1990	m
Tom Zwennes	aspirant-lid namens werkgever	1 ^e	1-7-2024	1992	m

Bij aanvang is een rooster van aftreden vastgesteld zodat voorkomen wordt dat op een zeker moment alle leden van het belanghebbendenorgaan tegelijk aftreden. Dit impliceert dat meerdere leden een eerste termijn hebben die korter is dan de gebruikelijke vier jaar. In 2023 zijn Wim Groenevelt en Emma Strang herbenoemd voor een nieuwe periode van vier jaar. Na een uitvraag hebben zich geen tegenkandidaten vanuit de gepensioneerden en vanuit de deelnemers gemeld.

In juni 2023 is Alex Rombout uit dienst getreden bij Sweco en is zijn lidmaatschap van het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Sweco geëindigd. Hij was hierin vertegenwoordiger van de werkgever. Vanwege de vacature heeft de werkgever Tom Zwennes voorgedragen als kandidaat. Hij is in juli 2023 als aspirant-lid toegetreden tot het belanghebbendenorgaan.

Op 20 juli 2023 heeft De Nederlandsche Bank ingestemd met de benoeming van Ronald Janssen. Op 27 juli 2023 heeft De Nederlandsche Bank ingestemd met de benoeming van Bert aan den Toorn. Beiden waren eerder toegetreden als aspirant-lid en hebben in 2023 de pensioenopleiding afgerond.

In 2023 heeft het belanghebbendenorgaan zes keer zelfstandig vergaderd, vier keer met het bestuur, één keer met de raad van toezicht en één keer met de raad van toezicht en het bestuur gezamenlijk. Daarnaast heeft het belanghebbendenorgaan deelgenomen aan een kennissessie van het pensioenfonds en heeft het een interne zelfevaluatie uitgevoerd.

Pensioenparagraaf

Kenmerken regeling

In Pensioenkring Sweco voeren we de pensioenregelingen uit voor de werknemers in dienst van de werkgever Sweco Nederland Holding B.V. en gelieerde ondernemingen die onder de cao van Sweco vallen. De wederzijdse verantwoordelijkheden, bevoegdheden, rechten en (financiële) verplichtingen zijn vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst.

Deelnemer aan de pensioenregeling is:

- de werknemer met wie door de werkgever een pensioenovereenkomst is gesloten waarvan de uitvoering bij ons is ondergebracht;
- de persoon die door het bestuur op verzoek van de werkgever als deelnemer wordt opgenomen al dan niet onder van dit reglement afwijkende voorwaarden en mits voldaan wordt aan de bepalingen van de Wet op de loonbelasting 1964 en wet- en regelgeving.

Hieronder geven we een korte samenvatting van de regeling in 2023, waarin de belangrijkste kenmerken worden genoemd. Voor de precieze inhoud van de pensioenregeling verwijzen we naar het pensioenreglement.

Belangrijkste kenmerken pensioenregeling Pensioenkring Sweco

Betreft	Invulling
Type regeling	Middelloodregeling met het karakter van een collectieve beschikbare premieregeling.
Pensioendatum	68 jaar. De mogelijkheid wordt geboden om eerder met pensioen te gaan, hetgeen drie maanden van tevoren aangegeven moet worden.
Pensioengevend salaris (fulltime)	Twaalf maal het maandsalaris per 1 januari, verhoogd met de vakantietoeslag. Het pensioengevend salaris is gemaximeerd op € 128.810 (2023)
Franchise (opbouwgedeelte)	De franchise (2023: € 16.322) wordt jaarlijks per 1 januari vastgesteld en bedraagt 10/7,5e van het per 1 januari van het betreffende jaar op jaarbasis geldende AOW-bedrag voor een AOW-gerechtigde die gehuwd is met een andere AOW-gerechtigde, inclusief vakantietoeslag. De franchise zal nooit lager zijn dan op grond van fiscale wetgeving is toegestaan.
Pensioengrondslag (basis, fulltime)	Pensioengevend salaris minus franchise.
Opbouwpercentage ouderdomspensioen	Het beoogde opbouwpercentage is 1,875% per deelnemersjaar. De feitelijke opbouw is afhankelijk van de toereikendheid van de bijdrage.
Ouderdomspensioen	De deelnemer bouwt ieder kalenderjaar een pensioen op ter grootte van het opbouwpercentage vermenigvuldigd met de in het betreffende jaar geldende pensioengrondslag. De opbouw stopt op de pensioeningangsdatum, maar uiterlijk op de pensioendatum (68 ^e verjaardag).
spaarPartnerpensioen	Het jaarlijks op te bouwen direct ingaande spaarPartnerpensioen bedraagt 70% van het jaarlijks opgebouwde ouderdomspensioen. De feitelijke opbouw is afhankelijk van de toereikendheid van de bijdrage. Het direct ingaande spaarPartnerpensioen wordt ook opgebouwd indien er geen sprake is van een partner.

Betreft	Invulling
Levenslang risicoPartnerpensioen	Het partnerpensioen dat, gelijktijdig met het tijdelijk risicoPartnerpensioen, vrijwillig op risicobasis is verzekerd ten behoeve van de partner ingeval van het overlijden van de deelnemer voor de pensioendatum, tenzij de deelnemer met zijn bij het pensioenfonds bekende partner op de voorgeschreven wijze aan het pensioenfonds heeft aangegeven geen levenslang risicoPartnerpensioen te willen verzekeren. Het Levenslang partnerpensioen bedraagt 70% van het ouderdompensioen, dat de deelnemer had kunnen opbouwen vanaf het moment van indiensttreding bij de aangesloten onderneming tot aan de pensioendatum verminderd met het (bijzonder) direct ingaand spaarPartnerpensioen waar de deelnemer op grond van het pensioenreglement recht op heeft.
Tijdelijk risicoPartnerpensioen	Het partnerpensioen dat gelijktijdig met het levenslang risicoPartnerpensioen, vrijwillig op risicobasis is verzekerd ten behoeve van de bij het pensioenfonds bekende partner ingeval van het overlijden van de deelnemer voor de pensioendatum, of ingeval van het overlijden van de gepensioneerd die aansluitend aan het deelnemerschap met pensioen is gegaan, tenzij de deelnemer met zijn partner op de voorgeschreven wijze aan het pensioenfonds heeft aangegeven geen tijdelijk risicoPartnerpensioen te willen verzekeren. Het Tijdelijk risicoPartnerpensioen bedraagt jaarlijks € 13.750,28 (niveau 2023) vermenigvuldigd met de parttimegraad.
Wezenpensioen	Het wezenpensioen per kind dat verplicht op risicobasis verzekerd is en ingaat op de dag van overlijden van de deelnemer, bedraagt 0,25% van de pensioengrondslag op het moment van overlijden, vermenigvuldigd met het aantal jaren gelegen tussen het moment van indiensttreding bij de aangesloten onderneming en de pensioendatum.
Uitkering wezenpensioen	Eindleeftijd van het wezenpensioen is 23 jaar. Het pensioen wordt verdubbeld bij volle wezen.
Toeslagverlening	Toeslagverlening is voorwaardelijk. Een eventuele toeslag vloeit voort uit het toeslagbeleid van Pensioenkring Sweco.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid vanaf de dag waarop conform de beschikking van het UWV arbeidsongeschiktheid bestaat en eventueel recht op een WAO- of WIA-uitkering ontstaat, wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk premievrij voortgezet op basis van het UWV-arbeidsongeschiktheidspercentage (WIA) dan wel conform acht klassen (WAO).

Daarnaast kent de regeling van Pensioenkring Sweco een aanvullende arbeidsongeschiktheidspensioenregeling. Deze gaat over WAO-excedentpensioen, het WAO-hiaatpensioen, het WIA-aanvullingspensioen en het WIA-excedentpensioen.

Premiebeleid

De pensioenregeling voor het ouderdoms- en nabestaandenpensioen wordt gekarakteriseerd als een zogenaamde collectieve beschikbarepremieregeling (CDC-regeling). In deze regeling staat de werkgever niet garant voor de pensioenrechten, maar alleen voor het betalen van een vooraf afgesproken vaste premie voor de jaarlijkse pensioenopbouw. Deze pensioenopbouw vindt op een vergelijkbare wijze plaats als bij een middelloonregeling. Is de beschikbaar gestelde premie in enig jaar niet toereikend om de in dat jaar toe te kennen aanspraken te financieren, dan wordt de toekenning van het pensioen zodanig aangepast dat de premie wel toereikend is. Ook in de situatie van tekorten bij het pensioenfonds, bijvoorbeeld door lagere rentestanden of tegenvallende beleggingsopbrengsten, springt de werkgever niet bij. De deelnemers dragen het risico. Tekorten zijn dus voor het collectief van deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Overschotten vloeien niet terug naar de werkgever.

Kostendekkende premie

De regels van DNB schrijven voor dat bij de berekening van de kostendekkende premie ten behoeve van de collectieve beschikbarepremieregeling van de kring met de volgende elementen rekening wordt gehouden:

1. koopsom voor pensioenopbouw en toeslag aan actieve deelnemers;
2. solvabiliteitsopslag over premieonderdeel 1;
3. opslag voor uitvoeringskosten.

Hieronder geven we een definitie van deze elementen van de kostendekkende premie.

ad 1. De actuariële benodigde premie voor de inkoop van de pensioenopbouw. Hierbij wordt gerekend op basis van de actuariële grondslagen, waarbij wordt uitgegaan van de nominale rentetermijnstructuur per 31 december van het jaar voorafgaand aan het boekjaar zoals die door DNB is gepubliceerd. De risicopremies van nog niet opgebouwde aanspraken op (tijdelijk) nabestaandenpensioen, wezenpensioen en arbeidsongeschiktheidsrisico zijn eveneens vervat in dit premieonderdeel. De opslag in de premie voor het wezenpensioen bedraagt 6% van de risicokoopsom voor het (tijdelijk) partnerpensioen. De opslag in de premie voor het arbeidsongeschiktheidsrisico bedraagt 2,5% van de actuariële benodigde koopsom.

ad 2. Een solvabiliteitsopslag die gelijk is aan het percentage vereist eigen vermogen dat op 1 januari van het boekjaar wordt vastgesteld over het premieonderdeel als beschreven onder ad 1.

ad 3. Voor uitvoeringskosten wordt een zo goed mogelijke schatting gemaakt van de werkelijke kosten die in het boekjaar te verwachten zijn, verminderd met de verwachte excassovrijval over uitkeringen die in het boekjaar worden verricht.

Gedempte kostendekkende premie

Wij stellen de gedempte kostendekkende premie vast op basis van dezelfde elementen als de kostendekkende premie. Hieronder geven we de afwijkingen ten opzichte van de kostendekkende premie weer:

- Onderdeel 1 wordt met ingang van het jaar 2021 berekend op basis van een verwachte waarde van toekomstig rendement onder aftrek van ten minste de minimale verwachtingswaarde voor de groeivoet van het prijsindexcijfer, bedoeld in artikel 23a, eerste lid, onderdeel a, en tweede lid van het Besluit FTK pensioenfondsen:
 - Het verwachte netto meetkundig rendement op vastrentende waarden, bedoeld in artikel 23a van het Besluit FTK pensioenfondsen wordt vastgesteld voor een periode van vijf jaar (2021 tot en met 2025) op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 30 september 2020;
 - Het verwachte netto meetkundig rendement op zakelijke waarden wordt bepaald op basis van de maximaal te hanteren parameters zoals vastgelegd in artikel 23a van het Besluit FTK pensioenfondsen;
 - Het strategische beleggingsbeleid is het uitgangspunt voor het vaststellen van de verwachte waarde van het toekomstige rendement. Bij een wijziging van het strategische beleggingsbeleid wordt het netto verwachte beleggingsrendement opnieuw vastgesteld. Op hoofdlijnen zal bij de premieberekening worden uitgegaan van:
 - strategische allocaties (ratingverdeling niet gecorrigeerd voor duratie);
 - karakteristieken op basis van strategische benchmarks (zoals rating en leverage);
 - uitzondering: indien de uitvoering structureel afwijkt van het bovenstaande terwijl dit niet kan worden vastgelegd in het strategisch beleid. Dat is bijvoorbeeld het geval als sprake is van structurele leverage in vastgoedfondsen. Indien deze leverage acceptabel is maar geen benchmark met leverage beschikbaar is, zal de leveragedoelstelling van de vastgoedfondsen worden gehanteerd.
 - Iedere vijf jaar wordt de peildatum voor de rentetermijnstructuur bijgesteld. Het eerstvolgende moment is op 30 september 2025;
- Voor het overige worden dezelfde grondslagen gehanteerd als voor de kostendekkende premie.
- Onderdeel 2 wordt bepaald als het verschil tussen:
 - de solvabiliteitsopslag (behorende bij het vereist eigen vermogen op 31 december van het voorgaande jaar) over premieonderdeel 1, waarbij onderdeel 1 wordt berekend zonder rekening te houden met toekomstige toeslagverlening; en

- onderdeel 1, waarbij rekening wordt gehouden met toekomstige toeslagverlening ter hoogte van de minimale verwachtingswaarde voor de groeivoet van het prijsindexcijfer, bedoeld in artikel 23a, eerste lid, onderdeel a, en tweede lid van het Besluit FTK pensioenfondsen, onder aftrek van onderdeel 1 waarbij geen rekening wordt gehouden met toekomstige toeslagverlening. Voor de toekomstige toeslagverlening wordt gerekend met een gefixeerd ingroeipad, te weten het door DNB gepubliceerde ingroeipad per 30 september 2023. Dit staat net als de rentetermijnstructuur voor een periode van vijf jaar vast en zal gelijktijdig met de rentetermijnstructuur worden bijgesteld.

Onderdeel 2 zal nooit negatief zijn.

Feitelijke premie

De financiering van de in het pensioenreglement vast te stellen pensioenaanspraken geschiedt door betaling van vaste bijdragen, de CDC-pensioenbijdrage, zoals omschreven in de uitvoeringsovereenkomst die wij met de werkgever hebben.

De CDC-pensioenbijdrage wordt steeds voor een periode van vijf jaar vastgesteld. De huidige periode van vijf jaar eindigde op 31 december 2021 en is stilzwijgend verlengd voor een nieuwe periode van vijf jaar.

Als in enig jaar de CDC-pensioenbijdrage lager is dan de gedempte kostendeekkende premie voor de pensioenregeling, dan volgen achtereenvolgens de volgende acties:

- er wordt getoetst of het tekort kan worden gefinancierd uit het premiedepot;
- indien er na aanwending van het saldo uit het premiedepot nog steeds een tekort is, dan worden de opbouwpercentages voor ouderdomspensioen en partnerpensioen zodanig verlaagd dat een gedempte kostendeekkende premie voor de pensioenregeling resulteert die gelijk is aan de CDC-pensioenbijdragen voor de pensioenregeling.

Ten gevolge hiervan hebben we het opbouwpercentage voor 2023 vastgesteld op 1,46%. De stijging van het opbouwpercentage in 2023 is met name het gevolg van het gewijzigde strategische beleggingsbeleid.

Aanpassingen premiebeleid 2024

Voor Pensioenkring Sweco maken we in de gedempte kostendeekkende premie gebruik van demping op basis van verwacht rendement. Dit verwacht rendement is opgebouwd uit een rendement op zakelijke waarden en een rendement op vastrentende waarden. Voor het rendement op vastrentende waarden gingen we uit van de rentetermijnstructuur (hierna: RTS) die is vastgeklekt op 30 september 2020. De RTS staat in principe voor een periode van vijf jaar vast. Het rendement op zakelijke waarden wordt bepaald op basis van de beleggingsmix van Pensioenkring Sweco en de maximale rendementen zoals vastgesteld door de Commissie Parameters. Het rendement op zakelijke waarden is variabel en kan niet worden vastgeklekt voor een vergelijkbare periode. De Commissie Parameters heeft de maximale rendementen op zakelijke waarden naar beneden bijgesteld, waardoor de gedempte kostendeekkende premie vanaf 2024 zou gaan stijgen. Vanwege de aangepaste rendementen voor zakelijke waarden werd eenmalig toegestaan om de RTS in 2023 opnieuw vast te klikken. De opnieuw vastgeklekte RTS geldt voor de premiestelling in 2024 tot en met 2028, en uiterlijk tot aan de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Het belanghebbendenorgaan heeft goedkeuring gegeven aan het besluit over het opnieuw vastzetten van de RTS.

Voor 2024 hebben we het opbouwpercentage vastgesteld op 1,875%. Deze is hiermee gelijk aan de ambitie.

Toeslagbeleid

Binnen Pensioenkring Sweco bestaat de mogelijkheid de pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en de pensioenrechten van pensioengerechtigden jaarlijks per 1 januari te verhogen op basis van maximaal het ambitieniveau zoals dat is vastgelegd in de pensioenregeling.

Toeslagverlening binnen Pensioenkring Sweco is in beginsel voorwaardelijk. Toeslagverlening wordt gefinancierd uit het eigen vermogen van de collectiviteitkring voor zover de financiële positie hiervoor toereikend is.

Voor alle deelnemers is de toeslagverlening maximaal gelijk aan de stijging van de consumentenprijsindex (CPI), reeks alle bestedingen, tussen september van twee kalenderjaren vóór de toekenning en september van het kalenderjaar vóór de toekenning.

Bij Pensioenkring Sweco volgen we de systematiek van toekomstbestendige toeslagverlening. We verlenen alleen een toeslag voor zover deze in de toekomst ook verleend kan worden.

Toeslagverlening per 1 januari 2024

Vooruitlopend op het transitie-FTK heeft de wetgever de toeslagregels voor 2023 versoepeld. Dit betekende dat er meer ruimte was om een hogere toeslag toe te kennen per 1 januari 2024. Wij hebben voor Pensioenkring Sweco gebruikgemaakt van deze versoepelde regelgeving. Voor een verdere toelichting verwijzen we naar de paragraaf Toeslagverlening in het hoofdstuk Financiële positie en herstelplan.

Wijzigingen reglementen en uitvoeringsovereenkomst

Het pensioenreglement is per 1 januari 2023 gewijzigd voor wat betreft de aanpassing van de jaarlijkse bedragen en de grondslagen voor de flexibiliseringsfactoren. Per 1 januari 2023 hebben we in de uitvoeringsovereenkomst aangepast dat de governancekosten voor 50% ten laste van het beleggingsrendement worden gebracht.

Het pensioenreglement van Pensioenkring Sweco is per 1 januari 2024 uitsluitend gewijzigd voor wat betreft de aanpassing van de jaarlijkse bedragen.

Deelnemersonderzoek risicobereidheid

Eind 2021 hebben we een onderzoek uitgevoerd naar de risicohouding onder deelnemers en gepensioneerden van Pensioenkring Sweco. In april 2024 voeren we opnieuw een onderzoek uit naar de risicohouding vanwege de beoogde overgang naar de solidaire premieregeling per 1 januari 2026.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen voor Pensioenkring Sweco bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit is het vermogen dat we moeten aanhouden om de bedrijfsrisico's te kunnen opvangen. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van Pensioenkring Sweco en het telt ook niet mee in de balans van Pensioenkring Sweco. Periodiek wordt getoetst of door wijziging van het pensioenvermogen een overschot of tekort voor Pensioenkring Sweco ontstaat. Hierna wordt het saldo eventueel aangezuiverd.

Financiële positie en ontwikkeling dekkingsgraad

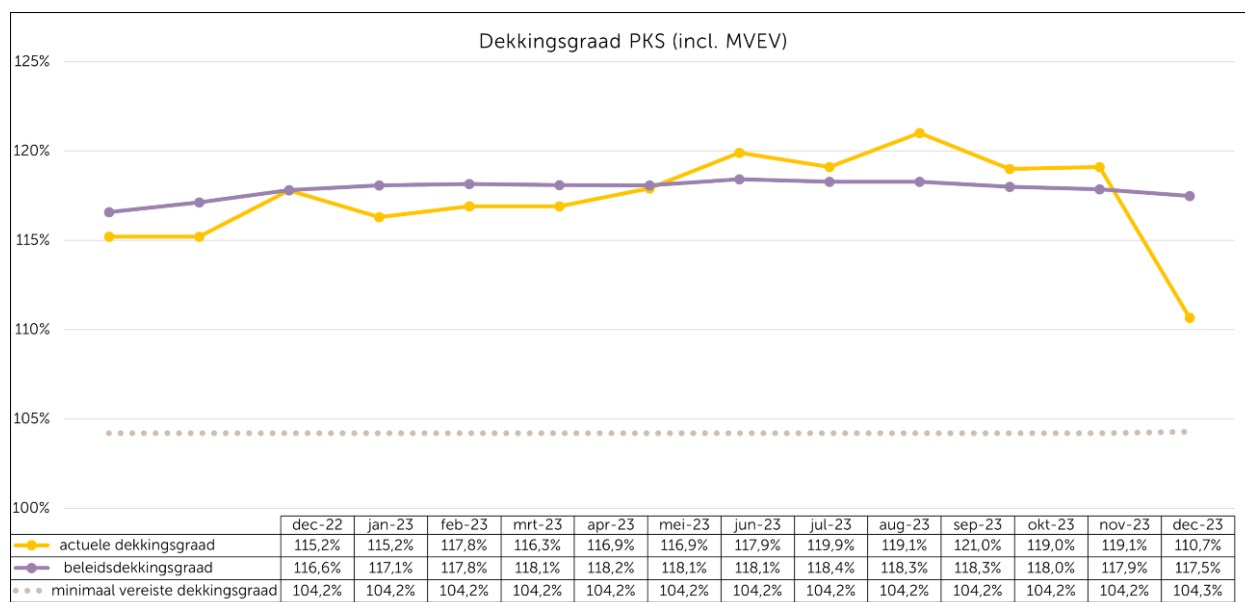
Financiële positie

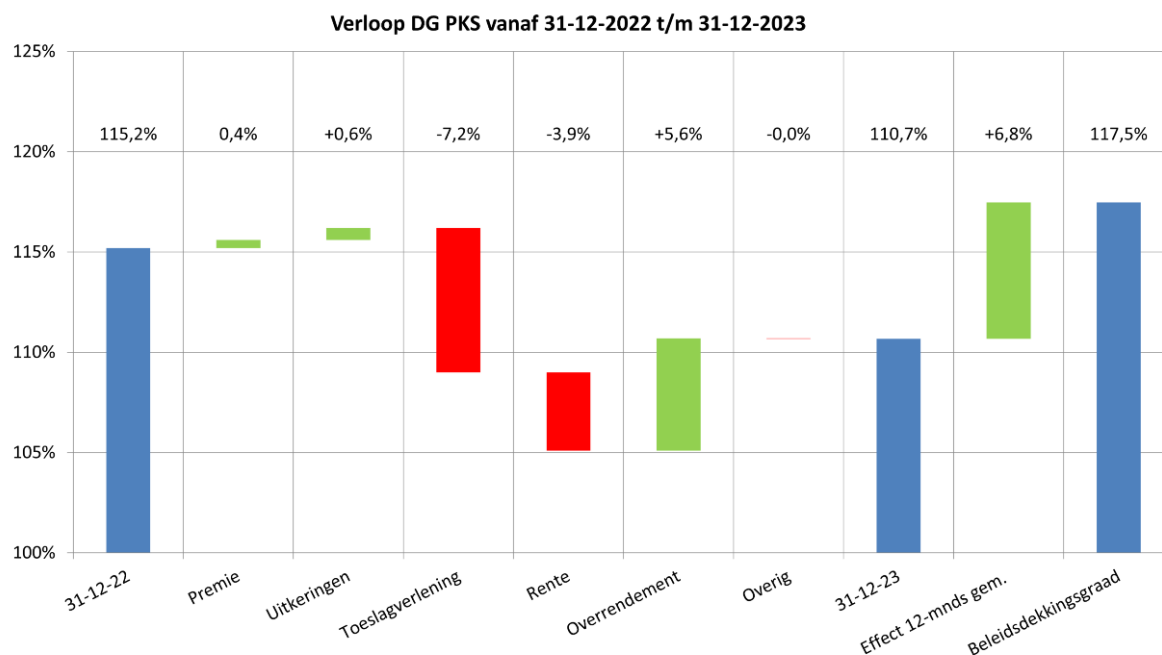
De beleidsdekkingsgraad van Pensioenkring Sweco steeg in 2023 van 116,8% naar 117,5%. De actuele dekkingsgraad op basis van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur (de 'toezichtscurve') is in 2023 gedaald naar 110,7% (2022: 115,2%). Dit is 4,6 procentpunt lager dan ultimo 2022. De voornaamste oorzaak hiervan is de toeslag van 6,5% die we op 1 januari 2024 hebben toegekend en die verwerkt is in de dekkingsgraad per 31 december 2023. Deze toeslag was mogelijk doordat de dekkingsgraad in 2023 was gestegen ten gevolge van positieve rendementen. De rente is in 2023 wat gedaald. Dat droeg negatief bij aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad.

Samenvatting ontwikkeling financiële positie Pensioenkring Sweco in 2023

Omschrijving	Pensioen- vermogen	Technische voorziening	Dekkings- graad
Stand 1 januari	911.431	791.314	115,2%
Premiebijdragen (regulier)	17.489	12.714	0,4%
Uitkeringen	-31.836	-31.889	0,6%
Toeslagverlening	0	52.976	-7,2%
Aanpassing RTS	0	28.053	-3,9%
Beleggingsresultaten	74.749	25.014	5,6%
Overige oorzaken en kruiseffecten	-5.080	-4.643	0,0%
Stand 31 december	966.753	873.539	110,7%

In bovenstaand overzicht wordt onder beleggingsresultaten in het verloop van het pensioenvermogen het behaalde rendement op beleggingen verantwoord. Bij het verloop van de technische voorziening staat de rentetoevoeging aan de technische voorziening op basis van de eenjaarsrente zoals vastgesteld door De Nederlandsche Bank in de RTS van 31 december 2022.

Grafische weergave verloop dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad van Pensioenkring Sweco in 2023

Ontwikkeling dekkingsgraad Pensioenkring Sweco tussen 1 januari en 31 december 2023

De technische voorzieningen worden berekend op basis van de RTS. Dit komt overeen met contantmaking op basis van een gemiddelde rekenrente ad 2,34% (2022: 2,63%). In beginsel is deze RTS een marktrente, maar sinds 2012 wordt deze voor lange looptijden gecorrigeerd met een UFR.

De actuele dekkingsgraad wordt berekend als de som van de technische voorzieningen en de reserves, gedeeld door de technische voorzieningen. Het premiedepot doet niet mee in de berekening van de dekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad is het voortschrijdend gemiddelde van de laatste twaalf actuele dekkingsgraden.

Vereist eigen vermogen en minimaal vereist eigen vermogen

Voor Pensioenkring Sweco is er ultimo 2023 geen sprake van reservetekort, aangezien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de vereiste dekkingsgraad. Het vereist eigen vermogen is gebaseerd op de strategische beleggingsportefeuille. De vereiste dekkingsgraad is bepaald op 116,7% (2022: 115,4%). Indien het vereist eigen vermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille, dan zou dit uitkomen op 115,9% (2022: 112,8%).

Het minimaal vereist eigen vermogen wordt vastgesteld op basis van de regels zoals vastgelegd in artikel 11 van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. Ultimo 2023 is de minimaal vereiste dekkingsgraad 104,3% (2022: 104,2%).

Ontwikkeling dekkingsgraad

Ontwikkeling van de dekkingsgraad in 2023

Omschrijving	Werkelijk
Stand 1 januari	115,2%
Premiebijdragen (regulier)	0,4%
Uitkeringen	0,6%
Toeslagverlening	-7,2%
Aanpassing RTS	-3,9%
Beleggingsresultaten	5,6%
Overige oorzaken en kruiseffecten	0,0%
Stand 31 december	110,7%

Pensioenkring Sweco was eind 2022 uit herstel. We hebben daarom voor deze kring in 2023 geen herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank. Ook eind 2023 is er geen sprake van een reservetekort en hoeft er geen herstelplan te worden opgesteld.

In 2023 is de dekkingsgraad gedaald van 115,2% naar 110,7%.

De premie heeft beperkt impact gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Hetzelfde geldt voor de uitkeringen.

De toeslagverlening van 6,5% heeft negatief bijgedragen aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad.

De verandering van de rentetermijnstructuur heeft geleid tot een daling van de dekkingsgraad. Bij de bepaling van de dekkingsgraad is uitgegaan van de rentetermijnstructuur aan het einde van het boekjaar. Deze is lager dan de rentetermijnstructuur aan het begin van het jaar.

Het rendement op beleggingen heeft positief bijgedragen aan de dekkingsgraad. Dit wordt verklaard door de gedaalde rente en gesteg- en aandelenkoersen in 2023. De gedaalde rente heeft een positief effect gehad op de waarde van de vastrentende waarden.

Toeslagverlening

We hebben besloten om binnen Pensioenkring Sweco per 1 januari 2024 een gedeeltelijke toeslag toe te kennen van 6,5%. Dit was mogelijk omdat de wetgever vooruitlopend op het transitie-FTK de indexatieregels voor 2023 heeft versoepeld. Dit gold ook voor toeslagen per 1 januari 2024 als besluitvorming nog in 2023 plaatstvond.

Ruimte voor toeslag was er ook omdat we hebben besloten de CPI-maatstaf met terugwerkende kracht aan te passen aan de nieuwe methode van het CBS. Sinds juni 2023 hanteert het CBS een nieuwe methode voor het meten van energieprijzen, die van invloed is op de CPI-ontwikkeling. Doordat het CBS ook historische reeksen heeft gepubliceerd op basis van de nieuwe CPI-methodiek, konden we met deze wijziging van de methodiek de toeslagmaatstaf wijzigen. Dit had een positieve invloed op de maximaal mogelijke toeslag per januari 2024. De stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer, alle bestedingen, over september 2023 ten opzichte van september 2022 bedraagt op basis van de aangepaste methodiek 7,03% (i.p.v. 0,21% op basis van de oude methodiek). De gemiste toeslag bedraagt daarmee 0,53% (maximaal mogelijke toeslag van 7,03% -/- toegekende toeslag van 6,5%).

De aangepaste methodiek heeft met terugwerkende kracht ook impact over de maximaal mogelijke toeslag per januari 2023, want de hoge inflatie uit 2022 wordt nu uitgesmeerd over de toeslag in 2023 en 2024. De stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer, alle bestedingen, over september 2022 ten opzichte van september 2021 bedraagt op basis van de aangepaste methodiek 7,23% (i.p.v. 14,53% op basis van de oude methodiek). Het totaal aan toe te kennen toeslag in 2023 en 2024 is in de oude en aangepaste methodiek gelijk aan elkaar.

Om gebruik te kunnen maken van deze versoepelde toeslagregels diende de kring aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- de intentie tot invaren is uitgesproken;
- de beleidsdekkingsgraad is hoger dan 105%;
- de actuele dekkingsgraad blijft hoger dan 105% na het toekennen van de toeslag;
- de evenwichtigheid van het besluit is onderbouwd doordat kwantitatieve generatie-effecten naar geboortjaar inzichtelijk zijn gemaakt.

Intentie tot invaren

Hoewel er nog geen analyses zijn gemaakt en er nog geen sprake is van een besluit tot invaren, hebben de sociale partners aan ons kenbaar gemaakt dat zij de intentie hebben tot het invaren van de opgebouwde pensioenen in het nieuwe stelsel.

Actuele en beleidsdekkingsgraad

Door de versoepelde indexatieregels is toeslagverlening al vanaf een dekkingsgraad van 105% (actuele en beleidsdekkingsgraad) mogelijk, terwijl de grens eerder nog bij 110% lag. Ook is de toekomstbestendigheid van de toeslagverlening losgelaten. De beleidsdekkingsgraad bedroeg eind september 118,3% en de actuele dekkingsgraad 121,0%. Dit maakte een toeslag mogelijk gelijk aan de maximaal toe te kennen toeslag van 7,03%. Op basis van het bestaande beleid was per 1 januari 2024 een gedeeltelijke indexatie van 0,07% mogelijk geweest.

Kwantitatieve generatie-effecten naar geboortjaar

Het effect van de extra toeslagverlening verschilt per generatie. Om aan te tonen dat het toeslagbesluit evenwichtig is, hebben we de effecten van gebruikmaking van de versoepelde toeslagregels voor de verschillende generaties onderzocht. Daarvoor is gebruikgemaakt van de haalbaarheidstoets, die jaarlijks aangeeft hoe het pensioenresultaat zich voor de verschillende generaties ontwikkelt.

Na de belangen van alle deelnemers en pensioengerechtigden gewogen te hebben, hebben we besloten de pensioenen te verhogen met 6,5%. We houden bij een toeslagverlening van 6,5% een marge met betrekking tot de invaardekkingsgraad, waarbij we uitgaan van een invaardekkingsgraad van 105%. De extra toeslagverlening pakt iets positiever uit voor de ouderen. Dit komt met name doordat de uitkeringen van de ouderen (gepensioneerden) direct omhoog zijn gegaan. Zij krijgen meteen een hoger pensioen. De verhoging zorgt voor een beperkte verlaging van het pensioenresultaat voor jongeren. Dit komt doordat het vermogen afneemt: we keren nu meer geld uit, zodat er minder vermogen is op het moment waarop we overgaan naar het nieuwe stelsel. Wel wordt er gelijkmatiger verdeeld over de groepen deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Zo komt na de extra toeslagverlening het pensioenresultaat van jongeren en ouderen dicht bij elkaar.

Inhaaltoeslag

Sinds 2022 is er binnen de kring de mogelijkheid om gemiste toeslagen in te halen. Dit betekent dat we met inachtneming van het bepaalde in artikel 137 van de Pensioenwet kunnen besluiten tot het verlenen van inhaaltoeslagen voor gemiste toeslagen, eveneens toe te kennen per 1 januari. De volgende uitgangspunten dienen als leidraad voor het bestuur bij het nemen van besluiten om achterstanden in te halen:

- Het inhalen van een niet volledig toegekende toeslag of herstel van een verlaging van de pensioenen is pas mogelijk indien de kring een beleidsdekkingsgraad heeft die hoger is dan benodigd voor volledige toeslagverlening en die hoger is dan het vereist eigen vermogen. Daarbij wordt in een jaar een vijfde deel van het overschot aangewend.
- Inhaaltoeslagen worden op collectieve basis verleend. We maken geen onderscheid tussen actieven, inactieven, pensioengerechtigden en overige aanspraakgerechtigden;
- Inhaaltoeslagen worden toegepast als een percentage van het voor de individuele deelnemer totaal te herstellen bedrag. Dit percentage wordt berekend door het beschikbare vermogen te delen door de waarde van het totaal aan gemiste toeslagen en doorgevoerde verlagingen. Hierbij hanteren we geen termijn en maken we geen onderscheid tussen gemiste toeslagen en doorgevoerde verlagingen;
- Alleen (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden die daadwerkelijk in de kring aanwezig zijn ten tijde van het herstel van de niet volledige toeslag komen voor herstel in aanmerking;

- We doen geen nabetaling aan pensioengerechtigden van in het verleden niet uitgekeerde pensioenbedragen die het gevolg zijn van het niet volledig toekennen van de toeslag of doorgevoerde verlaging.

De achterstand over 2023 is aangepast ten opzichte van het jaarverslag 2022. Om in 2024 een hogere toeslag te kunnen verlenen, hebben we besloten de CPI-maatstaf met terugwerkende kracht aan te passen aan de nieuwe methode van het CBS. Dit heeft ook gevolgen voor de maximaal mogelijke toeslag en achterstand in 2023, want de hoge inflatie uit 2022 wordt nu uitgesmeerd over de toeslag in 2023 en 2024. De volledige toeslag in 2023 is vanwege de aangepaste CPI-maatstaf aangepast van 14,53% naar 7,23%. Daar staat tegenover dat we voor 2024 uit kunnen gaan van een volledige toeslag van 7,03% in plaats van 0,21%. Het totaal aan toe te kennen toeslag in 2023 en 2024 is in de oude en aangepaste methodiek gelijk aan elkaar.

Overzicht van opgelopen achterstand in de toeslagverlening voor actieven

Omschrijving	Toegekend	Volledige toeslag	achterstand jaar	Achterstand cumulatief
2022	0,00%	2,70%	2,70%	2,70%
2023	6,50%	7,23%	0,73%	3,45%
2024	6,50%	7,03%	0,53%	4,00%

De pensioenregeling kende hiervoor geen mogelijkheid om in het verleden gemiste toeslagen in te halen, met uitzondering van gemiste toeslagverleningen in de periode 2012 tot en met 2014 voor inactieven.

Overzicht van opgelopen achterstand in de toeslagverlening voor inactieven

Omschrijving ¹	Toegekend	Volledige toeslag ²	Achterstand jaar	Achterstand cumulatief
2012	0,00%	2,47%	2,47%	2,47%
2013	0,00%	2,10%	2,10%	4,62%
2014	0,50%	1,10%	0,60%	5,25%
2022	0,00%	2,70%	2,70%	8,09%
2023	6,50%	7,23%	0,73%	8,88%
2024	6,50%	7,03%	0,53%	9,46%

¹ Gedurende de periode van 2015 tot en met 2021 heeft geen recht op inhaaltoeslag bestaan. Voor inactieve deelnemers tellen de jaren 2012-2014 wel mee.

² 2023 en 2024 conform de alternatieve methode

Actuariële paragraaf

Resultaten in deze paragraaf hebben betrekking op de periode 1 januari t/m 31 december 2023.

Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendekkende premie en de (ongedempte) kostendekkende premie worden gekwantificeerd. We hebben de samenstelling van de premies opgenomen in onderstaande tabel. Voor verdere details verwijzen we naar de toelichting op de premiebaten in de jaarrekening.

Omschrijving	Kostendeekkende premie	Gedempte kostendeekkende premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	11.703	8.975	
Risicopremie overlijden	701	505	
Premie Arbeidsongeschiktheidspensioen en PVI	310	396	
Inkoop voorwaardelijke opbouw	0	5.016	
Opslag instandhouding VEV	2.199	1.709	
Kostenopslag pensioenbeheer	628	627	
Totaal premiebijdragen	15.541	17.228	17.490

Analyse van het resultaat

In 2023 is een resultaat behaald van € -26.903 duizend (2022: € 8.996 duizend). In de hieronder opgenomen actuariële analyse geven we inzicht in de verschillende verlies- en winstbronnen die tot dit resultaat hebben geleid.

Resultatenbron

Omschrijving	2023	2022
Beleggingen en rekenrente	21.682	60.886
Premies	4.107	-187
Waardeoverdachten	-688	-74
Kosten	0	0
Uitkeringen	53	56
Kanssystemen	967	1.712
Toeslagverlening/korting	-52.976	-48.120
Wijziging act. grondslagen (stijgende VPVS)	-753	0
Wijziging act. grondslagen (actualisering overlevingskansen)	0	-2.535
Mutaties andere voorzieningen	1.173	-3.251
Andere oorzaken	-468	509
Resultaat	-26.903	8.996

Het resultaat op beleggingen en rekenrente is vanwege de grote materialiteit in de onderliggende resultaten hierna nader uitgesplitst.

Resultaat beleggingen / rekenrente

Omschrijving	2023	2022
Beleggingsresultaten risico pensioenfondsen	74.749	-245.417
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-25.014	4.984
Wijziging marktrente	-28.053	301.319
Totaal beleggingen en rekenrente	21.682	60.886

De voornaamste oorzaken van het resultaat in 2023 zijn:

- **Beleggingen/rekenrente:**
De wijziging van de nominale rekenrente droeg € 28.053 duizend negatief bij aan het resultaat. Deze verandering bestaat uit twee componenten, namelijk een negatief resultaat door de overgang naar de UFR geldend voor 2023 en een groter negatief resultaat door de DNB-curve van ultimo 2023. Deze wijzigingen bedragen respectievelijk € 2.256 duizend en € 25.797 duizend. Daarnaast zijn de technische voorzieningen toegenomen met € 25.014 duizend als gevolg van de technisch benodigde rente (op basis van 3,264% eenjaarsrente per 31 december 2022). De beleggingsopbrengsten leidden tot een winst van € 74.749 duizend. Per saldo is het resultaat op beleggingen/rekenrente € 21.682 duizend positief.
- **Premies**
Het resultaat op premie bedraagt € 4.107 duizend positief. Dit resultaat wordt veroorzaakt door het verschil tussen enerzijds de ontvangen feitelijke premie van € 17.490 duizend en anderzijds de benodigde premie van € 13.342 duizend en de te betalen herverzekeringspremie van € 41 duizend.
- **Toeslagverlening/korting**
Er is per 1 januari 2024 een toeslag van 6,5% verleend. Aangezien het besluit hierover reeds in 2023 is genomen, is deze toeslag verwerkt in de dekkingsgraad per eind 2023. Hierdoor is de voorziening met € 52.976 duizend toegenomen.
- **Wijziging grondslagen**
Dit resultaat is het gevolg van de aanpassing van de schadevoorziening. Er wordt voortaan rekening gehouden met stijging van de toekomstig vrijgestelde premie en toekomstige (loon-)ontwikkelingen worden ingerekend. Het resultaat is uitgekomen op € 753 duizend negatief.
- **Incidentele mutaties en andere voorzieningen**
Een deel van de technische voorzieningen is herverzekerd. Bij verzekeraars zijn premievrije aanspraken op hoofdzakelijk ouderdoms- en nabestaandenpensioen ondergebracht. De stijging van de vordering op deze verzekeraars van de herverzekerde technische voorzieningen bedraagt € 397 duizend. De ontvangen uitkeringen wegens deze elders verzekerde aanspraken bedragen € 776 duizend. Samen saldeert dit tot het positieve resultaat van € 1.173 duizend.

Grondslagen

We hebben in 2023 besloten om bij de reservering in de technische voorzieningen voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid rekening te houden met toekomstige loonontwikkelingen (conform het nieuwe ingroepad vanaf 19 september 2023). In de andere actuariële grondslagen die gehanteerd worden in de berekening van de technische voorziening voor Pensioenkring Sweco hebben we geen aanpassingen gedaan.

Oordeel certificerend actuaris

De certificerend actuaris heeft geconcludeerd dat de technische voorzieningen toereikend zijn vastgesteld. Hij constateert dat het eigen vermogen van Pensioenkring Sweco lager is dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. In zijn verklaring geeft hij aan dat wordt voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen). Met betrekking tot artikel 137 (voorwaardelijke toeslagverlening) merkt hij op dat Pensioenkring Sweco in 2023 gebruik heeft gemaakt van de versoepelde toeslagregels, zoals opgenomen in het Besluit toeslag in bijzondere omstandigheden 2023. Daarbij heeft het pensioenfonds onderbouwd te hebben voldaan aan de in dat besluit gestelde voorwaarden. De beleidsdekkingsgraad op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen. De vermogenspositie is naar zijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen. De verklaring van de certificerend actuaris is opgenomen in de Actuariële verklaring Pensioenkring Sweco.

Vermogensbeheer

Beleggingsbeleid Pensioenkring Sweco

Bij de invulling van de beleggingsportefeuille voeren we een kwalitatief hoogwaardig beleggingsbeleid. We zorgen voor een goede spreiding over de verschillende beleggingscategorieën en debiteuren. Bij de afdekking van rente- en valutarisico, alsook bij specifieke beleggingscategorieën, vormen beleggingsrichtlijnen het uitgangspunt voor het te voeren beleggingsbeleid. Het MVB-beleid is daar een belangrijk onderdeel van. Deze beleggingsrichtlijnen zijn leidend bij het selecteren en monitoren van operationele vermogensbeheerders en beleggingsinstellingen.

Aangezien Pensioenkring Sweco per eind september 2022 uit herstel is gekomen, is in het vierde kwartaal 2022 de risicohouding in overleg met sociale partners en het belanghebbendenorgaan heroverwogen en aangepast. Op basis van een uitgebreide ALM-studie is voor 2023 nieuw en risicovoller strategisch beleid vastgesteld, met verhoging van de renteafdekking van 60% naar 70% zonder rentestafel en verhoging van het percentage zakelijke waarden van 30% naar 40%. Daarbij is tevens besloten de Japanse yen niet meer strategisch af te dekken, vanwege de geringe exposure naar de Japanse Yen.

Het risicobudget dat is ontstaan door een hoger strategisch vereist eigen vermogen en verhoging van de rentehedge is als volgt ingezet in het beleggingsplan 2023 en per eind januari 2023 strategisch vastgelegd:

- ten laste van staatsobligaties/swaps/cash met -21% naar 25%;
 - verhoging van aandelen ontwikkelde landen met 5,6% naar 24%;
 - verhoging van aandelen opkomende landen met 1,4% naar 6%;
 - verhoging van beursgenoteerd vastgoed met 2,5% naar 2,5%;
 - verhoging van niet-beursgenoteerd vastgoed met 0,5% naar 7,5%;
 - verhoging van bedrijfsobligaties investment grade met 1% naar 15%;
 - verhoging van hypotheeklen met 5% naar 15%;
 - verhoging van hoogrentende bedrijven met 2,5% naar 2,5%;
 - verhoging van hoogrentende landen met 2,5% naar 2,5%.

Vanwege de grote verschillen tussen het beleid voor 2023 ten opzichte van dat voor 2022 is de transitie naar de nieuwe normweging voor de meer risicovolle beleggingscategorieën aandelen, beursgenoteerd onroerend goed, hoogrentende landen en hoogrentende bedrijven in 2023 in drie stappen doorgevoerd, om het timing-risico van de hogere allocatie naar deze categorieën te mitigeren. De eerste stap is gezet op 31 januari 2023, de tweede stap op 31 mei 2023 en de laatste stap op 30 september 2023. Voor de beleggingscategorieën bedrijfsobligaties, hypotheeklen en niet-beursgenoteerd onroerend goed is de draai naar de nieuwe allocatie op 31 januari 2023 gemaakt.

Op hoofdlijnen bestond hiermee het strategische beleggingsbeleid voor Pensioenkring Sweco eind 2023 uit een vermogensverdeling met 40% zakelijke waarden en 60% vastrentende waarden, 70% afdekking van het renterisico en 75% afdekking van het valutarisico op de Amerikaanse dollar en het Britse pond.

Ten slotte is eind 2023 de strategische regioverdeling voor de categorie aandelen met 80% ontwikkelde landen en 20% opkomende landen gewijzigd naar respectievelijk 90% en 10%, vanwege geopolitieke risico's en de concentratie naar China en Taiwan. Deze wijziging is begin 2024 doorgevoerd.

Ontwikkeling op de financiële markten

Terugblik economie en financiële markten 2023

2023 was wederom een bewogen jaar op financiële markten. Economen en beleggers stelden zichzelf de vraag of er een recessie zou komen of dat een zachte landing mogelijk zou zijn, met een daling van de inflatie zonder dat de economie in een recessie belandt. Recessiezorgen verdwenen wat naar de achtergrond in het begin van het jaar toen energieprijzen konden dalen, vooral door een milde winter, en met de Chinese heropening na eerdere strenge covidmaatregelen. In maart ontstonden er wereldwijd zorgen over de staat van het financiële systeem na de ineenslorting van Silicon Valley Bank in de Verenigde Staten en de overname van Credit Suisse door UBS, met als gevolg sterk dalende rentes en onrust op de markten. Toch bleken de markten in staat de zorgen van zich af te schudden. In mei sloeg dit om naar enthousiasme, vooral door de toenemende opwinding over de mogelijke grote en positieve impact van toepassingen van generatieve kunstmatige intelligentie. Hierdoor beleefden de grote technologieaandelen een zeer sterk 2023 met grote koersstijgingen.

De economie, vooral in de Verenigde Staten, bleef goed stand houden evenals arbeidsmarkten, waardoor centrale banken hun aandacht gericht hielden op het bestrijden van de te hoge inflatie. Gedurende de zomer en het najaar stegen obligatierentes naar hoogtes die ruim tien jaar niet gezien werden (5% voor de Amerikaanse tienjaarsrente, 3% in Duitsland en 4,75% in het Verenigd Koninkrijk). Het vooruitzicht van aanhoudend strenge centrale banken had ook zijn weerslag op aandelen, die gedurende die maanden negatieve rendementen lieten zien.

Vanaf eind oktober was er een zeer sterke stijging van koersen bij verschillende beleggingscategorieën, zowel bij obligaties als aandelen. Dalende inflatie maakte beleggers steeds optimistischer over de kansen op een zachte landing.

Ondanks verschillende stijgingen en dalingen gedurende het jaar, presteerden de meeste beleggingscategorieën goed in 2023. Van de liquide beleggingscategorieën lieten de meer risicovolle beleggingscategorieën, zoals aandelen en high-yieldbedrijfsobligaties, relatief sterkere resultaten zien.

Aandelen ontwikkelde markten

Beleggers zijn positiever geworden over het feit dat een recessie voorkomen zou kunnen worden, en de mogelijke positieve impact van kunstmatige intelligentie op toekomstige winstgroei en productiviteit. Aandelen in Noord-Amerika was de sterkst presterende beleggingscategorie over 2023, gesteund door de blootstelling naar de grote technologie-aandelen in de Verenigde Staten en lagere rentes in het vierde kwartaal, waar groeiaandelen doorgaans meer van profiteren. Overige aandelenregio's uit ontwikkelde markten bleven achter op Noord-Amerika, door een minder sterk draaiende economie en minder blootstelling naar grote technologiebedrijven. Toch stegen ze nog altijd met 10% (in euro) of meer.

Aandelen opkomende markten

Aandelen in opkomende markten bleven achter bij de ontwikkelde aandelenregio's. De gerealiseerde winsten daalden in 2023 met zo'n 10% ten opzichte van het jaar ervoor. Dit werd veroorzaakt door minder wereldwijde vraag naar goederen, waardoor de industrie een minder goed jaar beleefde, en doordat prijzen van grondstoffen zijn gedaald. Maar de voornaamste reden is dat de Chinese economie de belofte van heropening niet kon waarmaken nadat het strenge zero-covidbeleid eind 2022 onverwacht werd losgelaten. Problemen in de Chinese vastgoedsector en het lage consumentenvertrouwen bleven de economie parten spelen.

Beursgenoteerd vastgoed

Beursgenoteerd vastgoed is vanwege de relatief hoge mate van schuldfinanciering gevoelig voor oplopende rentes en strengere kredietvoorwaarden van banken. Deze kredietvoorwaarden werden flink aangescherpt in het afgelopen jaar, zeker na de onrust rondom regionale banken in de Verenigde Staten en Credit Suisse in Europa in maart. Dit leidde tot lagere beurskoersen voor beursgenoteerd vastgoed. Meevallende lagere inflatiecijfers gaven echter sinds eind oktober zicht op minder strenge centrale banken in 2024, waardoor renteniveaus konden dalen. Dit leidde tot een sterk herstel van beursgenoteerd vastgoed, waardoor over 2023 alsnog een positief rendement werd gerealiseerd. Voor wereldwijd ontwikkeld beursgenoteerd vastgoed (5% in euro) was dit lager dan Europees beursgenoteerd vastgoed (15% in euro). Europees beursgenoteerd vastgoed is sinds 2022, na de rentestijgingen destijds, verder achtergebleven door de hogere mate van schuldfinanciering dan wereldwijd beursgenoteerd vastgoed. Hierdoor was er in 2023 voor Europees beursgenoteerd vastgoed meer ruimte om te herstellen.

Niet-beursgenoteerd vastgoed Europa en Nederlandse woningen

Niet-beursgenoteerd vastgoed is eveneens gevoelig voor oplopende rentes en kredietvoorwaarden van banken. Herwaarderingen bij niet-beursgenoteerd vastgoed vinden echter vertraagd plaats ten opzichte van beursgenoteerd vastgoed. Dit had als gevolg dat niet-beursgenoteerd vastgoed gedurende het jaar 2022, toen renteniveaus sterk toenamen, nog onvoldoende geherwaardeerd was. De afwaardering van vastgoedobjecten zette zo gedurende 2023 door, wat leidde tot een negatief rendement voor Europees niet-beursgenoteerd vastgoed en Nederlandse woningen.

Binnen Europees niet-beursgenoteerd vastgoed waren het de kantoren die het meest achterbleven. Naast hogere renteniveaus speelden twee factoren daarin mee: minder vraag, doordat meer werknemers gedeeltelijk vanuit huis werken sinds de covidpandemie, en hogere verwachte vereiste investeringen voor verduurzaming van kantoren ten aanzien van het energieverbruik. De sectoren winkels (nagenoeg vlak rendement) en logistiek (licht negatief rendement) deden het beter in 2023. Winkels zijn al over een langere periode afgewaardeerd, mede vanwege de trend van online winkelen. De waarde van logistiek daalde vanwege de hogere renteniveaus. De daling was hier beperkter door de gunstige vraag-aanbodverhouding die wordt gedreven door online winkelen en het aanhouden van grotere voorraden door bedrijven. Europese en Nederlandse woningen lieten een daling zien (van circa -5% tot -6%, euro unhedged). Ook hier speelden hogere renteniveaus hun rol. Een andere factor die haar weerslag had op de waardering is het politieke risico van regelgeving omtrent het maximaliseren van huurverhogingen. Hierteegenover staat dat ook voor deze sector de vraag-aanbodverhouding gunstig blijft, met een achterblijvend aanbod.

Vastrentende waarden (investment grade en high yield)

Centrale banken hebben de beleidsrente gedurende 2023 nog verder verhoogd. De Fed in de Verenigde Staten deed dat met 100 basispunten naar 5,5%, de Europese Centrale Bank met 200 basispunten naar 4,0%, en de Bank of England met 175 basispunten naar 5,25%.

Nadat eind oktober de tienjaarsrentes nog niveaus bereikten die we ten minste een decennium niet meer hadden aanschouwd, trad er in het vierde kwartaal een sterke daling op. In de VS was de tienjaarsrente nagenoeg vlak over 2023. Deze eindigde rond 3,9%. In Duitsland daalde de tienjaarsrente met 50 basispunten naar 2,0% en in het Verenigd Koninkrijk met 10 basispunten naar 3,5%. Voor alle drie de landen geldt dat de tweejaarsrentes hoger liggen dan de tienjaarsrentes. De rentecurves zijn daarmee invers.

Na twee zware jaren voor obligatiecategorieën, met fikse rentestijgingen, lieten deze categorieën in 2023 een beter jaar zien. Dat kwam met name door het sterke herstel in de laatste twee maanden van 2023. Staatsobligaties realiseerden een positief rendement. Bedrijfsobligaties deden het beter dan staatsobligaties vanwege het dalen van de risico-opslagen gedurende 2023, wat werd gedreven door de hoop op een zachte landing van de economie. Risicovollere high-yieldbedrijfsobligaties deden het hierbij beter dan kredietwaardigere investment-gradebedrijfsobligaties.

Valuta

De Amerikaanse dollar (-3%) en het Britse pond (+2%) waren in 2023 relatief stabiel ten opzichte van de euro. De Japanse yen (-11%) daalde in 2023 wel significant ten opzichte van de euro, onder meer doordat de korterenteniveaus in Japan nauwelijks zijn opgelopen, in tegenstelling tot die in bijvoorbeeld de Verenigde Staten en de eurozone.

Portefeuilleposities en rendementen

Voor de uitvoering van het vermogensbeheer worden vermogenscategorieën toegewezen aan de matchingportefeuille of de rendementsportefeuille. In de matchingportefeuille worden categorieën opgenomen die vooral meebewegen met de rente, zodat ze bijdragen aan het afdekken van het renterisico. In de rendementsportefeuille worden de overige categorieën opgenomen. Deze zijn vooral gericht op extra rendement bovenop de rente.

Het strategisch beleid resulteert in 2023 in een matchingportefeuille van 25% en een rendementsportefeuille van 75%.

In onderstaande tabel tonen we de posities en rendementscijfers van de beleggingscategorieën binnen de portefeuille, afgezet tegen de bijbehorende benchmarks. Het totale beleggingsrendement wordt ook beïnvloed door het allocatie-effect. De allocatie naar een vermogenscategorie of -portefeuille wijkt gedurende het jaar af van de doelallocatie, bijvoorbeeld als gevolg van marktbevingen. Dit wordt uit praktische overwegingen binnen een bandbreedte geaccepteerd. Als over zo'n categorie die afwijkt een relatief hoog of laag rendement wordt gerealiseerd draagt dat positief of negatief bij aan het rendement. Dit komt tot uitdrukking in het totale rendement, dat daardoor kan afwijken van de gecombineerde rendementen van de beleggingscategorieën en -portefeuilles. Hoe groter de rendementsbevingen gedurende het jaar hoe groter dit allocatie-effect.

2023	Allocatie strategisch beleid	Allocatie beleid 2023	Rendement portefeuille	Rendement benchmark
	(in %)	(in %)	(in %)	(in %)
matchingportefeuille	25	25	9,7	8,2
swaps, staatsobligaties, liquiditeiten	25	25		
rendementsportefeuille	75	75	9,1	9,0
aandelen ontwikkelde landen	27	24	20,9	18,9
aandelen opkomende landen	3	6	2,2	6,1
beursgenoteerd onroerend goed ¹	2,5	2,5	-27,1	-1,06
niet-genoteerd onroerend goed ²	7,5	7,5	-7,3	-7,3
vastrentende waarden bedrijfsobligaties	15	15	8,2	8,2
vastrentende waarden hypothecaire leningen	15	15	4,4	4,4
vastrentende waarden hoogrentende bedrijven	2,5	2,5	5,6	7,0
vastrentende waarden hoogrentende landen	2,5	2,5	5,8	6,1
totaal ³	100	100	8,7	8,2

1 Deze underperformance is het gevolg van hoe rendementen worden berekend. Op 31 mei is de categorie beursgenoteerd vastgoed aangekocht ter waarde van € 7,7 mln. De transactiekosten (€ 7.750) werden in rekening gebracht bij het belegde vermogen van de dag ervoor, wat een klein bedrag was, waardoor er een aanzienlijk negatief rendement is ontstaan. Dit heeft geen significante impact op het totale rendement van de rendementsportefeuille.

2 Bij illiquide categorieën, zoals niet-genoteerd onroerend goed, wordt op jaarbasis het rendement van de benchmark gelijkgesteld aan dat van de portefeuille.

3 Inclusief valuta-afdekking.

Matchingportefeuille: afdekking renterisico

Pensioenkring Sweco loopt via de waardering van zijn technische voorzieningen ('verplichtingen') een risico bij veranderingen in de rente. Dit renterisico wordt voor 70% afgedekt op basis van de marktrente. De afdekking heeft grotendeels plaatsgevonden met behulp van vastrentende beleggingen in de matchingportefeuille: staatsobligaties, renteswaps en geldmarktfondsen. Daarnaast dragen de beleggingen in bedrijfsobligaties en hypotheekleningen bij aan de afdekking.

De feitelijke afdekking per ultimo 2023 bedroeg 66,7%, lager dan 70% door de indexatie van 6,5% per 1 januari 2024, die werd verwerkt in de dekkingsgraad per 31 december 2023. Die afwijking valt net buiten de toegestane bandbreedte van +/- 3% en is door de LDI-manager op 2 januari 2024 bijgesteld binnen de bandbreedte.

In 2023 is de swaprente op looptijden tot en met 30 jaar gedaald, waardoor het resultaat van zowel het af te dekken deel van de verplichtingen (8,2%) als de matchingportefeuille (9,7%) positief was. Het curvebeleid heeft positief bijgedragen aan de relatieve performance van 1,5 procentpunt van de matchingportefeuille ten opzichte van de benchmark. In dit curvebeleid is de renteaafdekking vooral gericht op de middellange looptijden van 20 en 30 jaar. Aangezien de rente op de 50-jaars looptijd per saldo vrijwel gelijk is gebleven, en de rente op de 20-jaars en 30-jaars looptijden is gedaald, heeft het curvebeleid positief bijgedragen aan het resultaat van de matchingportefeuille en daarmee aan de dekkingsgraad. Verder wordt het resultaat ook beïnvloed door de staat/swap spread en doordat voor de renteaafdekking een bandbreedte is vastgesteld, waarbinnen deze mag bewegen.

Doordat het renterisico niet volledig wordt afgedekt, beweegt de dekkingsgraad nog steeds mee met rentebewegingen. Dit heeft in 2023 geleid tot een negatieve bijdrage aan de dekkingsgraad. In de paragraaf Risicomanagement hebben we de gevoeligheid van de dekkingsgraad voor rentebewegingen in een tabel in beeld gebracht.

Rendementsportefeuille:

In 2023 hebben alle beleggingscategorieën, behalve onroerend goed, een positieve bijdrage geleverd aan de rendementsportefeuille van Pensioenkring Sweco. Het beleggingsresultaat 9,1% werd met name bepaald door de beleggingscategorieën aandelen en vastrentende waarden, in lijn met de benchmark 9,0%.

Eind 2023 hebben we besloten om de strategische regioverdeling voor de categorie aandelen met 80% ontwikkelde landen en 20% opkomende landen te wijzigen naar respectievelijk 90% en 10% vanwege geopolitieke risico's en een ongewenste concentratie naar China en Taiwan. Deze wijziging is begin 2024 geïmplementeerd. Binnen aandelen ontwikkelde landen is de strategische regioverdeling ongewijzigd: 50% Noord-Amerika, 40% Europa en 10% Pacific.

Aandelen ontwikkelde landen

De afgelopen jaren hebben we stappen gezet in het doorvoeren van het MVB-beleid, specifiek ten aanzien van de Sustainable Development Goals (SDG's) en CO₂-reductie. Hierdoor beleggen we bijvoorbeeld meer in gezondheidszorg en minder in energiebedrijven. We vergelijken onze resultaten met een aandelenindex waarin geen ESG-keuzes zijn opgenomen.

De categorie aandelen ontwikkelde landen behaalde in 2023 een rendement van 20,9% versus 18,9% van de benchmark, een positief relatief resultaat van 2,0 procentpunt ten opzichte van de benchmark vanwege de ESG-factor. De portefeuille aandelen ontwikkelde landen bestaat voor 80% uit een tweetal passieve aandelenfondsen en voor 20% uit een tweetal actieve aandelenmanagers met een specifieke ESG opdracht. De passieve aandelenfondsen hebben in 2023 sterk beter gepresteerd dan de benchmark dankzij de fors positieve bijdrage van de ESG-factor. Daarentegen hebben de actieve managers een sterke underperformance laten zien ten opzichte van de brede benchmark, vanwege geconcentreerde portefeuilles met een onderweging naar Amerika, een onderweging naar de IT-sector en een overweging naar gezondheidszorg. Gezamenlijk liet de categorie een beter resultaat zien dan de benchmark.

Aandelen opkomende landen

De categorie aandelen opkomende landen kende een positief absoluut resultaat van 2,2%. Ten opzichte van de brede benchmark (6,1%) werd een negatief relatief resultaat geboekt van -3,9 procentpunt vanwege de negatieve bijdrage van de ESG-factor. Sinds eind juli 2022 wordt een passief beleggingsfonds ingezet dat nadrukkelijker rekening houdt met onze specifieke keuzes op het gebied van MVB (de SDG's en CO₂-reductie). De negatieve bijdrage van de ESG-factor kan worden toegeschreven aan het succes van enkele technologiebedrijven in 2023, die werden uitgesloten vanwege controverses en hoge emissies.

Onroerend goed

De categorie vastgoed had het ook in 2023 moeilijk. Beursgenoteerd vastgoed is vanwege de relatief hoge mate van schuldfinanciering gevoelig voor oplopende rentes en strengere kredietvoorwaarden van banken. Deze kredietvoorwaarden werden in het afgelopen jaar flink aangescherpt. Dat leidde tot lagere beurskoersen voor beursgenoteerd vastgoed. Meevallende lagere inflatiecijfers gaven echter sinds eind oktober zicht op minder strenge centrale banken in 2024, zodat renteniveaus konden dalen. Dit leidde tot een sterk herstel van de beleggingscategorie, waardoor over 2023 alsnog een positief rendement werd gerealiseerd. Voor wereldwijd ontwikkeld beursgenoteerd vastgoed (5% in euro) was dit lager dan voor Europees beursgenoteerd vastgoed (15% in euro). Europees beursgenoteerd vastgoed was sinds 2022, na de rentestijgingen van destijds, verder achtergebleven door de hogere mate van schuldfinanciering dan bij wereldwijd beursgenoteerd vastgoed. Hierdoor had het meer ruimte om te herstellen.

Niet-beursgenoteerd vastgoed is eveneens gevoelig voor oplopende rentes en kredietvoorwaarden van banken, gelijk aan beursgenoteerd vastgoed. Herwaarderingen bij niet-beursgenoteerd vastgoed vinden echter vertraagd plaats ten opzichte van die bij beursgenoteerd vastgoed. Dit had als gevolg dat niet-beursgenoteerd vastgoed gedurende het jaar 2022, toen renteniveaus sterk toenamen, nog onvoldoende geherwaardeerd was. Derhalve zette de afwaardering van vastgoedobjecten gedurende 2023 door, wat leidde tot een negatief rendement voor Europees niet-beursgenoteerd vastgoed en Nederlandse woningen. Niet-genoteerd vastgoed heeft in 2023 een rendement van -7,3% laten zien.

Vastrentende waarden

De vastrentende portefeuille (categorieën bedrijfsobligaties, hypotheeklen en hoogrentende landen) rendeerde in

2023 in lijn met de benchmark. Na twee zware jaren met fikse rentestijgingen, lieten deze categorieën in 2023 een beter jaar zien. Met name dankzij het sterke herstel in de laatste twee maanden van 2023. Bedrijfsobligaties rendeerden met 8,2% goed vanwege het dalen van de risico-opslagen gedurende 2023, wat werd gedreven door de hoop op een zachte landing van de economie. Hoewel de risicopremie bij hypotheke licht toenam afgelopen jaar, werd dit gecompenseerd door de daling van de rente. Deze daling had een grotere impact dan de stijging van de risicopremie, waardoor het totale rendement van hypotheke 4,4% positief was. In 2023 was het rendement op staatsobligaties van opkomende landen positief met 5,8% versus 6,1% van de benchmark, wat enerzijds te danken was aan een goedkopere dollar. Anderzijds doordat de risico-opslagen en rentevergoedingen afgelopen jaar zijn afgenomen, als gevolg van de dalende inflatie en de verwachting op een zachte landing. De categorie hoogrentende bedrijven liet een positief resultaat van 5,6% zien versus 7,0% van de benchmark. Deze relatieve underperformance van -1,4 procentpunt komt door teleurstellende resultaten van een aantal beleggingen in opkomende landen van deze actieve manager.

Valuta-afdekking

Voor Pensioenkring Sweco dekten we in 2023 het valutarisico van de Amerikaanse dollar en het Britse pond voor 75% af. Vanaf 2023 dekken we de Japanse yen niet meer af, gezien de beperkte exposure naar deze valuta. Zodra de euro sterker wordt ten opzichte van andere valuta zullen die beleggingen omgerekend naar euro's in waarde dalen. Doordat het valutarisico voor 75% wordt afgedekt, wordt zo'n waardedaling grotendeels gedempt. In 2023 is de euro sterker geworden ten opzichte van de dollar maar gedaald ten opzichte van het Britse pond. Gegeven de grotere blootstelling naar de Amerikaanse dollar in vergelijking met het Britse pond had de valuta-afdekking in 2023 een dempend effect op de waardedaling. Daarmee heeft de afdekking een positief effect gehad.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Binnen Pensioenkring Sweco hebben we in 2023 verdere stappen ondernomen om het MVB-beleid te implementeren in de beleggingsportefeuille. Voor de categorieën aandelen, beursgenoteerd onroerend goed, bedrijfsobligaties, hypotheke, staatsobligaties opkomende landen en staatsobligaties wordt belegd in oplossingen die rekening houden met ons MVB-beleid. Hiermee sluiten we beleggingen in controversiële wapens, tabak, de grootste CO₂-vervuilende bedrijven en bedrijven die in strijd met de United Nations Global Compact opereren of een slechte governance hebben uit.

In 2023 hebben we de volgende stappen gezet:

- We voerden het landenbeleid in binnen de categorie staatsobligaties van opkomende landen. Hiermee beleggen we niet meer in landen met een ondemocratisch regime of in landen waar mensenrechten worden geschonden volgens onafhankelijke kaders. Het landenbeleid is beschreven in ons MVB-beleid;
- In de categorie bedrijfsobligaties investment grade hebben we een nieuwe actieve duurzame manager toegevoegd aan de portefeuille. Deze manager is geselecteerd aan de hand van de afweging tussen vijf factoren: rendement, risico, kosten, ESG en governance;
- In 2023 hebben we de focus gelegd op ESG-risicobeheer, waardoor we periodiek zicht hebben op de belangrijkste duurzaamheidsrisico's in de portefeuille. Hieruit kwam naar voren dat we in de categorie aandelen opkomende landen nog een stap dienen te zetten. In deze categorie werden geen staatsondernemingen in controversiële landen uitgesloten, wat niet in lijn is met het landenbeleid. Ook werd het aantal beleggingen met een MSCI ESG CCC-rating niet passend bevonden vanuit het oogpunt van ESG-risicobeheer, vanwege issues rondom CO₂-uitstoot, bedrijfsethiek (fraude) en werkomstandigheden. Begin 2024 is deze verbeterstap gemaakt.

CO₂-uitstoot

Broeikasgasuitstoot (zoals uitstoot van CO₂ en methaan) wordt weergegeven in CO₂e, waarbij de 'e' voor equivalenten staat. Dit betekent dat de impact van broeikasgassen wordt omgerekend naar tonnen CO₂. Hierna wordt ter vereenvoudiging alleen naar CO₂-uitstoot verwezen.

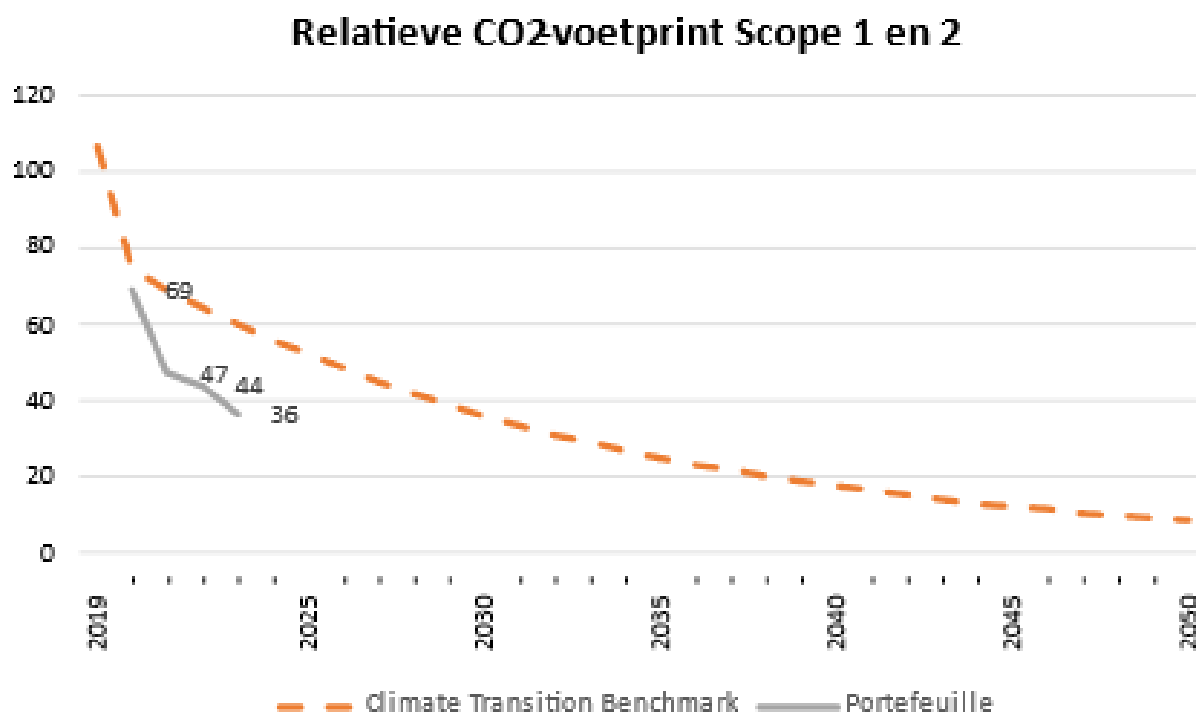
CO₂-reductiedoelstelling

Voor de categorieën aandelen, bedrijfsobligaties en beursgenoteerd vastgoed tezamen hebben we een CO₂-reductiedoelstelling vastgesteld conform de Climate Transition Benchmark (CTB) van de Europese Unie. Dat houdt in dat de CO₂-uitstoot van de portefeuille met 30% moet zijn verminderd ten opzichte van basisjaar 2019. Daarna geldt een reductiedoel van ten minste 7% per jaar. Aangezien we voor Pensioenkring Sweco niet beschikken over CO₂-data per ultimo 2019, gebruiken we het jaar 2020 als basisjaar.

De methodiek voor het startpunt van het CO₂-reductiepad is aangescherpt om beter aan te sluiten bij het wettelijke kader van de EU. Deze nieuwe berekeningsmethodiek houdt twee wijzigingen in:

- Voorheen werd dit startpunt bepaald aan de hand van de CO₂-uitstoot per miljoen belegd vermogen van de feitelijke beursgenoteerde portefeuille van de kring per ultimo 2020. Vanaf dat punt werd het CTB-reductiepad gevolgd. Aangezien dit startpunt was gebaseerd op basis van de eigen portefeuille van de kring, neemt het startpunt van de CTB de verduurzamingsstappen die vóór 2019 hebben plaatsgevonden in de portefeuille niet mee. Dat is ongewenst, omdat dergelijke verduurzamingsstappen ook hebben bijgedragen aan het verminderen van de uitstoot van de portefeuille. Om dit effect te voorkomen is er voor het startpunt van de CTB een nieuwe berekening gemaakt. Aan de hand van de beursgenoteerde portefeuille van de kring per ultimo 2019 wordt voor iedere beleggingscategorie de relatieve CO₂ berekend op basis van de brede marktindices (bijvoorbeeld de MSCI World). Op basis hiervan wordt het startpunt van de CTB bepaald.
- Daarnaast tonen we in onderstaande grafiek voortaan de daadwerkelijke waarden van de portefeuille en van de CTB lijn in plaats van geïndexeerde waarden die starten bij 100. Dit maakt een vergelijking met andere portefeuilles eenvoudiger. In onderstaande grafiek wordt de relatieve CO₂-voetprint op basis van scope 1 en 2 weergegeven. Deze maatstaf geeft de CO₂-uitstoot van een miljoen geïnvesteerd bedrag in een bedrijf weer. Het wordt berekend door de absolute emissies van het bedrijf te delen door de marktwaarde van de beursgenoteerde portefeuille.

Onderstaande grafiek laat zien dat onze CO₂-reductiedoelstelling ook in 2023 ruimschoots is behaald. De CO₂-uitstoot per miljoen euro belegd vermogen is voor Pensioenkring Sweco per ultimo 2023 (36) gedaald in vergelijking met ultimo 2022 (44).

SFDR

Op 10 maart 2021 werd de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) van kracht. Deze Europese verordening stelt eisen aan informatievoerschaffing over duurzaamheid. Ook pensioenfondsen vallen daaronder. Doel van de wetgeving is dat deelnemers meer inzicht krijgen in de effecten van beleggingsbeleid en beleggingsbeslissingen op duurzaamheid. Wij geven op grond van de SFDR via onze website transparant informatie over de manier waarop duurzaamheid een rol speelt in onze beleggingsbeslissingen.

De pensioenregeling van Pensioenkring Sweco kwalificeert zich op basis van het bijbehorende MVB-beleid als een lichtgroen, of zogenaamd artikel 8-pensioenproduct onder de Europese SFDR-wetgeving, ofwel als een product dat ecologische en sociale kenmerken promoot, en waarbij de bedrijven waarin wordt belegd over goede governance beschikken. De fondsen waarin de kring belegt, hebben ook elk een eigen SFDR-classificatie. Een overzicht per beleggingscategorie is opgenomen in het hoofdstuk Maatschappelijk verantwoord beleggen op pagina 45. Een kring specifiek overzicht nemen we op in het MVB-Jaarverslag 2023.

Wij gaan in 2024 verder met aanscherping en implementatie van het MVB-beleid. Onze plannen staan beschreven in de paragraaf over Maatschappelijk verantwoord beleggen op pagina 45.

Kostentransparantie

Voor de uitvoering van de regeling voor Pensioenkring Sweco maken we diverse kosten. Deze kosten kunnen worden onderverdeeld in kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling en kosten van het vermogensbeheer.

Wij zijn transparant over de kosten die wij maken voor de pensioenuitvoering. In onderstaande toelichting op de uitvoeringskosten nemen wij de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en de AFM als uitgangspunt.

Administratieve uitvoeringskosten

De administratieve uitvoeringskosten voor Pensioenkring Sweco bedragen in 2023 € 1.734 duizend (2022: € 1.378 duizend).

De belangrijkste oorzaak van deze stijging zijn de (incidentele) kosten voor overgang naar het nieuwe pensioenstelsel en de transitiekosten. De administratiekostenvergoeding steeg met name door indexering van het tarief. De kosten voor de adviserend actuaris stegen door extra werkzaamheden.

De AFM beveelt aan de kosten zo mogelijk te vergelijken met andere pensioenfondsen van vergelijkbare omvang en complexiteit en met een vergelijkbaar serviceniveau. Wij hebben een uitgebreide analyse gedaan en zijn hierbij tot het inzicht gekomen dat dit hiervoor in openbare bronnen onvoldoende betrouwbare en gedetailleerde informatie beschikbaar is. De kosten van het laten uitvoeren van een eigen benchmark onderzoek zijn aanzienlijk en levert in onze ogen op dit moment onvoldoende extra informatie op om deze kosten te rechtvaardigen.

Wij hebben aandacht voor beheersing van kosten. Door de kosten van overgang naar een nieuw pensioenstelsel en de hogere eisen die aan ons worden gesteld vanuit de toezichthouders verwachten wij de komende jaren een hoger kostenniveau.

Conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie is het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee in deze berekening maar hiervoor worden wel kosten gemaakt. De vermelde bedragen sluiten aan op de bedragen die zijn vermeld in de jaarrekening.

Specificatie pensioenuitvoeringskosten

Omschrijving	2023	2022
Administratiekostenvergoeding	868	763
Certificerend actuaire	31	32
Adviserend actuaire	92	76
Accountant (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	30	30
Belanghebbendenorgaan	50	62
Ondersteuning BO en werkgever (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	45	32
Toezichtkosten (DNB/AFM)	81	59
Kosten governance bestuur en bestuursbureau	226	247
Overige kosten	115	77
Aan beleggingen toegerekende kosten	-113	0
Subtotaal pensioenuitvoeringskosten exclusief incidentele kosten	1.425	1.378
Kosten overgang nieuw pensioenstelsel	59	0
Transitiekosten pensioenuitvoerder	250	0
Subtotaal incidentele kosten ¹	309	0
Totaal pensioenuitvoeringskosten inclusief incidentele kosten	1.734	1.378
Berekening kosten per deelnemer:	2023	2022
Aantal actieve deelnemers	1.584	1.529
Aantal pensioengerechtigden	1.878	1.845
Totaal	3.462	3.374
Administratieve uitvoeringskosten in euro per deelnemer	501	408

¹ Deze kosten zijn in de staat van baten en lasten verantwoord onder "overige lasten".

De realisatie van de kosten is in lijn met de opgestelde begroting.

Kosten vermogensbeheer

De totale kosten voor vermogensbeheer in 2023 voor de Pensioenkring Sweco bedragen € 3.867 duizend, een daling van € 530 duizend ten opzichte van 2022 (€ 4.397 duizend). Het gemiddeld belegd vermogen is met 8,6% afgenomen en bedroeg in 2023 € 905 miljoen tegenover € 990 miljoen in 2022. Uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen bedragen de totale kosten vermogensbeheer 0,43%, een daling van 0,01%-punt ten opzichte van 2022 (0,44%). Zie de volgende specificatie:

2023	Beheerkosten en overige kosten	Transactie-kosten inclusief aan- en verkoop-kosten	Totaal	Procenten van het gemiddeld totaal belegd vermogen
Kosten per beleggingscategorie	Beheerkosten			
Vastgoed	591	36	627	0,07%
Aandelen	344	222	565	0,06%
Vastrentende waarden	637	375	1.013	0,11%
Overige beleggingen				
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	1.572	633	2.205	0,24%
Kosten overlay (LDI-gerelateerde) beleggingen ¹	508	75	582	0,07%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	2.080	708	2.787	0,31%
	Overige kosten			
Kosten vermogensbeheer bestuur en bestuursbureau	35		35	0,00%
Kosten fiduciair beheer	693		693	0,08%
Bewaarloon	47		47	0,01%
Advieskosten vermogensbeheer				
Overige kosten	304		304	0,03%
Totaal overige vermogensbeheerkosten	1.079		1.079	0,12%
Totaal kosten vermogensbeheer	3.159		3.867	0,43%

¹ Kosten overlay beleggingen zijn kosten voor LDI-gerelateerde beleggingen inclusief beleggingsinstrumenten, die worden gebruikt voor LDI-uitvoering

Totale kosten vermogensbeheer

De totale kosten vermogensbeheer zijn vastgesteld op look through basis en bestaan uit zowel directe kosten ('zichtbare' kosten, die op factuurbasis worden betaald) als uit indirecte kosten ('niet zichtbare' kosten voor vermogensbeheer of transacties, die verwerkt zijn in het rendement). Deze totale kosten zijn gedaald van 0,44% in 2022 naar 0,43% in 2023.

De totale kosten vermogensbeheer van 0,43% in 2023 zijn onder te verdelen in drie componenten; (1) beheerkosten (0,23%), (2) overige vermogensbeheerkosten (0,12%) en (3) transactiekosten (0,08%):

- **Beheerkosten**

De 'beheerkosten' zijn de kosten voor het portefeuillebeheer door vermogensbeheerders ofwel de lopende kosten voor alle beleggingsfondsen in de portefeuille. In de lopende kosten zijn eventuele kortingen (rebates) al verrekend. Als maatstaf voor de beheerkosten van de beleggingsfondsen wordt de Ongoing Charges Figure (OCF) gehanteerd. De OCF bevat de beheervergoeding plus administratiekosten, accountantskosten, custodykosten, kosten voor securities lending etcetera die door het beleggingsfonds worden gemaakt. Beleggingsfondsen publiceren de OCF in het jaarverslag. Voor nieuwe fondsen waarvoor nog geen OCF beschikbaar is, wordt een schatting gebruikt. Indien een beleggingsfonds geen OCF maar Total Expense Ratio (TER) rapporteert, wordt deze maatstaf gebruikt.

De beheerkosten bedroegen in 2023 € 2.080 duizend (2022: € 1.937 duizend) ofwel 0,23% van het vermogen. Ten opzichte van 2022 zijn deze kosten met 0,03%-punt gestegen.

- In 2023 zijn de beheerkosten voor zowel zakelijke waarden als vastrentende waarden gestegen vanwege strategische wijzigingen in de portefeuille die gedurende 2023 in drie stappen zijn doorgevoerd. Dit betrof voor zakelijke waarden een hogere allocatie naar aandelen en vastgoed ten laste van de matchingportefeuille. Voor vastrentende waarden betrof dit een hogere allocatie naar bedrijfsobligaties investment grade, hypotheek, hoogrentende bedrijven en -landen eveneens ten laste van de matchingportefeuille. De beheerkosten voor de matchingportefeuille zijn gedaald.
- Binnen de categorie vastgoed en aandelen ontwikkelde landen zijn de beheerkosten gestegen ten opzichte van 2022 door een groter gewicht van de duurder beleggingscategorie niet-beursgenoteerd vastgoed in de portefeuille, als ook een groter gewicht van de duurder impact managers bij aandelen ontwikkelde landen en doordat het gemiddeld belegd vermogen afnam.
- Medio 2022 zijn de beleggingen in niet-genoteerd onroerend goed van de verschillende kringen van HNPF samengebracht in de HNPF Private Real Estate Pool. De hogere beheerkosten op deze beleggingscategorie worden met name veroorzaakt door het toevoegen van duurder fondsen in de sector logistiek vastgoed en de intensievere monitoring die is afgesproken met de beheerder. Deze hogere beheerskosten waren in 2022 van toepassing op het tweede half jaar en in 2023 over een geheel jaar. Dit heeft geen effect gehad op de transactiekosten.
- Ook heeft de toevoeging van twee nieuwe impact managers aan de aandelenportefeuille ontwikkelde landen medio 2022 geleid tot hogere beheerkosten in de tweede helft van 2022 en in 2023 over een geheel jaar.
- Overige vermogensbeheerkosten
Dit zijn kosten die zijn gemaakt voor onder andere kosten vermogensbeheer pensioenfondsen en bestuursbureau, de bewaarbank, de beleggingsadministratie en fiduciair management. Deze overige vermogensbeheerkosten bedroegen in 2023 € 1.079 duizend en zijn in 2023 gedaald met € 130 duizend ten opzichte van € 1.209 duizend in 2022. Een deel hiervan zijn vaste kosten. Hierdoor zijn de overige vermogensbeheerkosten in 2023 in percentage van het vermogen gelijk gebleven op 0,12% vanwege de daling van het gemiddeld belegd vermogen.
- Transactiekosten
De transactiekosten bestaan uit gefactureerde toe- en uittredingskosten en aan- en verkoopkosten van individuele titels. De transactiekosten bedroegen in 2023 € 708 duizend (2022: € 1.251 duizend) ofwel 0,08% van het vermogen (2022: 0,12%). Ondanks de portefeuillemwijzigingen in 2023 zijn de transactiekosten gedaald ten opzichte van het relatief hoge niveau 0,12% in 2022 met veel portefeuillemwijzigingen.

Kosten	2023	2022	2021
Beheerkosten	0,23%	0,20%	0,20%
Overige kosten	0,12%	0,12%	0,12%
Transactiekosten	0,08%	0,12%	0,05%
Totaal	0,43%	0,44%	0,37%

HNPF maakt jaarlijks een analyse van de vermogensbeheerkosten ten opzichte van de markt. De meest recente beschikbare informatie is over 2022 en geeft het beeld dat de vermogensbeheerkosten exclusief transactiekosten voor Pensioenkring Sweco met 0,32% van het vermogen beperkt hoger zijn dan het APF-gemiddelde in de markt van 0,30% in 2022. Gemiddeld genomen zijn de vermogensbeheerkosten exclusief transactiekosten van de pensioenmarkt 0,37% in 2022 (ca. 183 pensioenfondsen).

HNPF is met geen van haar vermogensbeheerders een overeenkomst aangegaan waarin de beheervergoeding geheel of gedeeltelijk gebaseerd is op het door de vermogensbeheerder behaalde beleggingsrendement. Daarnaast wordt ook niet belegd in de alternatieve categorieën hedgefondsen of grondstoffen. In bovenstaand kostenoverzicht zijn alleen de kostencategorieën opgenomen die daadwerkelijk zijn gemaakt.

Na afstemming met de fiduciair over de kosten vermogensbeheer 2023 voor deze kring, is het bestuur van mening dat het niveau van de gerapporteerde kosten en de ontwikkeling daarvan gedurende het verslagjaar passend zijn bij de omvang en karakteristieken van het vermogen van deze kring. Het pensioenfonds heeft een prudent beleggingsbeleid, waarmee het bestuur beoogt het aantal transacties te beperken en de kosten laag te houden. De ambitie van het bestuur blijft om de vermogensbeheerkosten te verlagen de komende jaren.

Het bestuur wil een helder en transparant inzicht in de vermogensbeheerskosten die de kring maakt. Om die reden zijn in dit jaarverslag de kosten inzichtelijk gemaakt, dit in lijn met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

Totale kosten

De relatie tussen de verschillende kengetallen wordt in onderstaande tabel uitgewerkt.

Totale kosten ratio

2023	EUR	% gemiddeld belegd vermogen
Pensioenuitvoeringskosten	1.734	0,19%
Vermogensbeheerkosten	3.159	0,35%
Totale kosten	4.893	0,54%
Transactiekosten	708	0,08%

Risicomanagement

Risicohouding

De risicohouding van een fonds is volgens de wet “de mate waarin een fonds, na overleg met de vertegenwoordigers van werkgevers of werkgeversverenigingen, werknemers of werknemersverenigingen of beroepspensioenverenigingen en na overleg met de organen van het fonds, bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het fonds te realiseren en de mate waarin het fonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het fonds”.

Wij zijn ons goed bewust van de afweging die voortdurend gemaakt moet worden tussen risico en rendement. Het huidige beleggingsbeleid biedt naar het oordeel van het bestuur een goede balans tussen risico en rendement.

In overleg met de sociale partners hebben we bij de risicohouding de volgende beleidsuitgangspunten geformuleerd:

- We hechten het meeste belang aan het vermijden van situaties van dekkingstekort en het vermijden van situaties van grote rechtenkortingen;
- We streven naar een zo hoog mogelijk pensioenresultaat;
- We hechten veel belang aan toeslagverlening, waarbij in een ALM-context 50% als het minimaal acceptabele niveau wordt gezien in een slechtweerscenario;
- We vinden herstel van buffers belangrijker dan het verlenen van inhaaltoeslagen.

Voor de vaststelling van de kortetermijnrisicohouding is in 2022 een ALM-studie uitgevoerd om inzicht te krijgen in het verwachte verloop van de financiële positie, de premie en de toeslagen in de komende jaren. Op basis van de ALM-studie bedraagt het vereist eigen vermogen (VEV) gemiddeld 17,3%, met een bandbreedte van plus 3,5% en min 2,5%.

Als kwantitatieve maatstaf voor de risicobereidheid op de lange termijn gelden drie ondergrenzen in de haalbaarheidstoets. Het fonds voert jaarlijks een haalbaarheidstoets uit. Wanneer de uitkomsten uit de haalbaarheidstoets niet aan de ondergrenzen voldoen, dan dient dit te worden gecommuniceerd aan de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden en zal het bestuur met de sociale partners het gesprek moeten voeren. De ondergrenzen hebben derhalve een signaalfunctie.

Het bestuur heeft op basis van de uitgevoerde aanvangshaalbaarheidstoets in 2022 de volgende ondergrenzen vastgesteld:

- Vanuit de situatie waarbij de dekkingsgraad gelijk is aan de vereiste dekkingsgraad dient de mediaan van het pensioenresultaat ten minste gelijk te zijn aan 73%;
- Vanuit de feitelijke dekkingsgraad dient de mediaan van het pensioenresultaat ten minste gelijk te zijn aan 75%;
- Vanuit de feitelijke dekkingsgraad dient de maximale afwijking ten opzichte van de mediaan in het geval van een slechtweerscenario (lees: vijfde percentiel) 35% te bedragen.

Naar de mening van het bestuur zijn deze ondergrenzen in lijn met de ambitie en de kwalitatieve risicohouding van Pensioenkring Sweco.

Naar onze mening zijn deze ondergrenzen in lijn met de ambitie en de kwalitatieve risicohouding van Pensioenkring Sweco. Het voorkomen van grote rechtenkortingen wordt gezien als het belangrijkste uitgangspunt en het beleggingsbeleid is daardoor beperkt risicovol vormgegeven. Daarmee verminderen we de kans op grote rechtenkortingen. Periodieke toetsing van de financiële opzet aan de risicohouding vindt voor de kortetermijnen en de langetermijnrisicobereidheid gescheiden plaats.

Financieel crisisplan

Voor Pensioenkring Sweco is een crisisplan opgesteld. In dit crisisplan zijn voor specifieke scenario's de te nemen stappen en maatregelen weergegeven. Aan de hand van het plan kan het bestuur handelen indien zich een van deze specifieke scenario's voordoet.

Risicomanagement

In de paragraaf Integraal risicomanagement is het algemene risicomanagementproces beschreven. Dit proces is zowel op de stichting van toepassing als ook op elke kring. Deel van het risicomanagementproces is het risicoraamwerk, gebaseerd op FIRM/FOCUS. Wij hebben daarin 42 risico's beschreven, gecategoriseerd naar financiële en niet-financiële risico's. De financiële risico's gelden op kringniveau en worden hieronder toegelicht voor Pensioenkring Sweco.

Financiële risico's

Binnen de kringen zijn financiële risico's geïdentificeerd gebaseerd op FIRM. De inschatting van het risico kan per kring verschillen op basis van de specifieke kenmerken van de betreffende kring. Met betrekking tot Pensioenkring Sweco gelden risicoschattingen per risico, waarbij het brutorisico de inschatting is vóór het treffen van beheersmaatregelen en de nettoinschatting geldt nadat beheersmaatregelen genomen zijn.

Ieder kwartaal vindt een Risk Control Self-Assessment plaats, waarbij alle risico's beoordeeld worden op wijzigingen in de bruto-inschatting en de werking van de beheersmaatregelen om naar nettorisico's te komen.

Toelichting financiële risico's

Renterisico

Onze definitie voor dit risico is: "Het risico dat ontwikkelingen in de rente een ongewenst effect hebben op de dekkingsgraad door een mismatch in rentegevoeligheid van de beleggingen versus rentegevoeligheid van de verplichtingen".

Onder het Financieel toetsingskader (FTK) dat per 2007 is ingevoerd, is het verschil in renterisico tussen beleggingen en verplichtingen van belang. Dit wordt veroorzaakt door het verschil in de gemiddelde looptijd van de beleggingen (kort) versus de verplichtingen (lang). Hierdoor zijn verplichtingen meer rentegevoelig en dat leidt tot een risico voor de ontwikkeling van de dekkingsgraad in het geval dat de rente gaat dalen.

We beheersen dit risico door het renteafdekkingsbeleid, dat door het toevoegen van beleggingen met lange looptijden is gericht op het reduceren van het renterisico tussen beleggingen en verplichtingen. De afdekking vindt plaats op basis van de zuivere RTS, dus zonder toepassing van de UFR. Voor het gewenste renteafdekkingsniveau is het noodzakelijk om derivaten (onder andere renteswaps) in te zetten. Het beleid voor het gebruik van derivaten is vastgelegd in het beleggingsbeleid.

We schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Valutarisico

Onze definitie voor dit risico is: “Het risico op ongewenste effecten van fluctuaties in de koersen van vreemde valuta”.

We beheersen dit risico door het valuta-afdekkingbeleid, dat is gericht op het reduceren van het valutarisico.

In Pensioenkring Sweco wordt het valutarisico van de Amerikaanse dollar en het Britse pond voor 75% afgedekt.

Inflatierisico

Onze definitie voor dit risico is: “Het risico dat door inflatie de pensioenaanspraak aangetast wordt”.

De toeslag is voorwaardelijk, dus strikt genomen is er geen inflatierisico. Binnen Pensioenkring Sweco heeft Het Nederlandse Pensioenfonds de ambitie om prijsinflatie als toeslag toe te kennen.

Marktrisico

Onze definitie voor dit risico is: “Het risico dat de waarde van de beleggingen daalt als gevolg van veranderingen in de marktfactoren”.

Beleggingscategorieën met een hoog risico, zoals zakelijke waarden, stijgen en dalen door omstandigheden in de markten waarin wordt belegd. Dit risico wordt enerzijds geaccepteerd omwille van het behalen van rendement en anderzijds zo veel mogelijk beheerst door de beleggingen te spreiden over meerdere markten.

Het beleid op het gebied van marktrisico is vastgesteld in het strategische beleggingsbeleid van iedere kring, op basis van een ALM-studie en goed huisvaderschap. In de vermogensbeheerovereenkomsten is vastgelegd door welke partij en op welke wijze (spreiding en soorten beleggingen) het vermogen belegd dient te worden.

In de fiduciaire beheerovereenkomst ligt vast dat de fiduciair manager intensiever informatie verstrekt tijdens een financiële crisis. Daarnaast is in de overeenkomst vastgelegd dat de fiduciair manager in samenwerking met het bestuur en de beleggingsadviescommissie alternatieve maatregelen kan overwegen om schade en risico's tijdens een crisis te beperken.

De beleggingsrichtlijnen worden vastgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur. Ze bevatten restricties waarbinnen een vermogensbeheerder vervolgens naar eigen inzicht mag beleggen.

Monitoring van het marktrisico geschiedt door de beleggingsadviescommissie op basis van mandaten, limietmonitoring en periodieke rapportages.

Scenario's dekkinggraad voor markt- en marktrenterisico per eind 2023

In onderstaande tabel geven we de gevoeligheid van de dekkinggraad weer voor het rente- en aandelenrisico als die risico's zich gecombineerd voordoen. Hierbij wordt verondersteld dat alle andere factoren onveranderd blijven. De aandelenrendementen worden hierbij schoksgewijs tussen de -25% en +25% aangepast. De rente wordt schoksgewijs tussen de -1% en +1% aangepast.

Gevoeligheidsanalyse dekkinggraad (toezicht, in %)			
	Zakelijke waarden	Zakelijke waarden	Zakelijke waarden
Delta rente	-25%	0%	25%
-1,00%	94,8	103,7	112,7
-0,50%	97,4	107,2	117,0
0,00%	100,1	110,7	121,3
0,50%	102,7	114,2	125,7
1,00%	105,4	117,8	130,1

We schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Liquiditeitsrisico

Onze definitie voor dit risico is: “Het risico dat er onvoldoende liquide middelen voorhanden zijn om aan de kortetermijnverplichtingen te voldoen en dat de kring hierdoor onder andere gedwongen wordt om assets te verkopen”.

Voor de korte tot middellange termijn is voorzien dat de premie-inkomsten van Pensioenkring Sweco kleiner zijn dan de uitkeringen. Daardoor bestaat een liquiditeitsrisico dat dient te worden beheerst. Hierbij gaat het erom dat Pensioenkring Sweco tijdig aan zijn verplichtingen kan voldoen. Daartoe is de portefeuille grotendeels belegd in dagelijks of wekelijks verhandelbare beleggingen.

Bij de vaststelling van het strategisch beleggingsbeleid en de inzet van rente- en valutaderivaten wordt rekening gehouden met stressscenario's en periodiek wordt een stresstest uitgevoerd om te inventariseren of Pensioenkring Sweco bij een zwaarweerscenario voldoende cash of ander onderpand kan leveren. Indien het liquiditeitsrisico te groot wordt, moeten we overwegen om de portefeuille aan te passen.

We schatten het brutorisico in als gemiddeld, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Kredietrisico

Onze definitie voor dit risico is: “Kredietrisico (ofwel tegenpartijrisico) is het risico dat tegenpartijen niet aan hun overeengekomen verplichtingen ten opzichte van Pensioenkring Sweco kunnen voldoen”.

Pensioenkring Sweco loopt kredietrisico in de beleggingsportefeuille door de staats- en bedrijfsobligaties waarin wordt belegd en de aangegane swaps met tegenpartijen. Alleen partijen met een degelijke kredietwaardigheid worden daarom als tegenpartij bij een derivatentransactie geaccepteerd.

We nemen de volgende maatregelen om het kredietrisico te beperken:

- Periodiek wordt geïnventariseerd met welke tegenpartijen Het Nederlandse Pensioenfonds zakendoet. Er wordt vastgesteld of en in welke mate een eventueel faillissement van deze partijen, of een samenloop van faillissementen, Pensioenkring Sweco raakt;
- Voor de dienstverlening door vermogensbeheerders zijn standaardcontracten inclusief duidelijke opdrachtverlening opgesteld;
- Indien noodzakelijk worden per (soort) tegenpartij (en over het totaal) limieten vastgesteld en wordt het stellen van onderpand vereist voor rente- en valutaderivaten;
- In rapportages en in de jaarrekening wordt een overzicht opgenomen van de grootste concentratierisico's;
- Het beleid omtrent kredietrisico is vastgelegd in het strategische beleggingsbeleid.

We schatten het brutorisico in als gemiddeld, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Verzekeringstechnische risico's

Onze definitie voor dit risico is: “Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product”.

De belangrijkste risico's in dit kader zijn het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico.

Wij verzekeren alleen risico's die de kring niet zelf kan dragen. De behoefte voor Pensioenkring Sweco is het grootst op het gebied van nabestaandenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen.

Pensioenkring Sweco heeft een herverzekeringsovereenkomst afgesloten voor overlijdensrisico's en voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. Er is bij Zwitserleven een stoplossverzekering afgesloten.

We schatten het brutorisico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Vooruitblik 2024

Financiële markten

We verwachten dat de groei in 2024 laag zal zijn, vooral in de eerste helft van het jaar, en dat inflatie verder kan dalen. Rentestijgingen, over de afgelopen jaren, hebben nog niet geheel hun weerslag gehad op economieën. Voorlopende indicatoren bevestigen het zicht op zwakke groei. In de eurozone en het Verenigd Koninkrijk duiden recente economische cijfers op voortdurende stagnatie of lichte krimp.

Een positieve kant van dalende inflatie is dat daarmee de druk op de koopkracht van de consument afneemt. Als centrale banken in de loop van 2024 de rentes verlagen, zal dat het economisch herstel in gang zetten. Daarbij zijn arbeidsmarkten structureel krupper geworden. Bedrijven zijn daardoor terughoudend in het ontslaan van werknemers, wat inkomens van consumenten ondersteunt.

In opkomende markten blijven China, Zuid-Korea en Taiwan in de eerste helft van het jaar last houden van de zwakke industriële cyclus. De Chinese economie zucht onder problemen in de vastgoedsector, een laag consumentenvertrouwen en minder vraag naar consumptiegoederen wereldwijd. De overheid is terughoudend met het grootscheeps stimuleren van de economie. We verwachten daarmee geen versnelling van de Chinese economie, die moeite zal hebben om de groei-doelstelling van het afgelopen jaar van rond de 5% te evenaren.

Een mogelijke escalatie tussen China en Taiwan kan de al complexe economische situatie verder verslechteren. Taiwan speelt een cruciale rol in de wereldwijde productie van halfgeleiders. Een conflict tussen de twee landen zal leiden tot aanzienlijke tekorten, stijgende prijzen en vertragingen in de productie. Dit kan de wereldeconomie onder druk zetten en de vooruitzichten voor 2024 verslechteren.

Ontwikkeling financiële positie

De actuele dekkingsgraad van Pensioenkring Sweco is in het eerste kwartaal van 2024 met 2,2% gestegen van 110,7% naar 112,9%. De beleidsdekkingsgraad is in het eerste kwartaal van 2024 met 1,4% gedaald van 117,5% naar 116,1%. Met de daling van de beleidsdekkingsgraad onder het vereist eigen vermogen, is de kring in een reservetekort gekomen. Om deze reden wordt in het tweede kwartaal van 2024 een herstelplan opgesteld.

Het nieuwe pensioenstelsel

Op 1 juli 2023 is de Wet toekomst pensioenen in werking getreden. Uiterlijk op 1 januari 2028 moet alle toekomstige pensioenopbouw vormgegeven worden op basis van het nieuwe pensioenstelsel. Medio 2023 hebben sociale partners van Sweco gekozen voor de solidaire premierregeling. De werkgever Sweco, de vakbonden, de ondernemingsraad en HNPf voeren periodiek overleg over de verdere uitwerking van de nieuwe regeling. Naar verwachting is het transitieplan in het najaar van 2024 gereed. De nieuwe pensioenregeling wordt vervolgens op 1 januari 2026 ingevoerd.

Verslag van het belanghebbendenorgaan

Verslag van het belanghebbendenorgaan

Taak en werkwijze

In het belanghebbendenorgaan hebben zitting drie vertegenwoordigers namens de werkgever, drie namens de deelnemers en twee namens de pensioengerechtigden.

Het belanghebbendenorgaan heeft verschillende bevoegdheden, die zijn vastgelegd in de statuten van het fonds. Het bestuur en de raad van toezicht leggen verantwoording af aan het belanghebbendenorgaan over het beleid en de uitvoering hiervan. Het belanghebbendenorgaan beoordeelt het handelen van het bestuur aan de hand van de jaarrekening, het jaarverslag en andere informatie die het belanghebbendenorgaan ontvangt. Het rapporteert over zijn bevindingen in het jaarverslag.

Het belanghebbendenorgaan bewaakt conform de wet en de Code Pensioenfondsen of het bestuur de uitvoeringsovereenkomst en het pensioenreglement juist uitvoert. Ook bewaakt het belanghebbendenorgaan of het bestuur de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden evenwichtig afweegt en behartigt. Het belanghebbendenorgaan waarborgt dat de leden van het belanghebbendenorgaan ten opzichte van de achterban en van elkaar onafhankelijk en kritisch kunnen opereren.

Het belanghebbendenorgaan heeft zowel advies- als goedkeuringsrecht op de belangrijkste vraagstukken van de eigen collectiviteitkring. Het heeft bijvoorbeeld goedkeuringsrecht op het premiebeleid, het strategisch beleggingsbeleid alsook het toeslagen- en kortingsbeleid. Adviesrechten zijn er onder meer op de uitvoeringsovereenkomst, de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) en de kringbegroting.

Thema's belanghebbendenorgaan in 2023

In 2023 heeft het belanghebbendenorgaan zes keer vergaderd over thema's die specifiek voor Pensioenkring Sweco van belang zijn. Daarnaast heeft het belanghebbendenorgaan vier keer vergaderd met het bestuur, één keer met de raad van toezicht en één keer met de raad van toezicht en het bestuur samen. Het belanghebbendenorgaan is ook bijeengekomen voor een kennissessie en een zelfevaluatie. Een delegatie van het bestuursbureau woont de vergaderingen van het belanghebbendenorgaan bij.

Nieuwe pensioenstelsel

In de kennissessie is het nieuwe pensioenstelsel besproken. Sociale partners bij Sweco hebben in september 2023 gekozen voor de solidaire premieregeling. Periodiek hebben zij overleg over de verdere invulling van de nieuwe pensioenregeling. Het belanghebbendenorgaan heeft in de transitie advies- en goedkeuringsrechten. Iedere vergadering bespreekt het bestuur met het belanghebbendenorgaan de stand van zaken van de overgang van de kring naar het nieuwe pensioenstelsel.

Ook heeft het bestuur het belanghebbendenorgaan inzicht gegeven in de kosten die gepaard gaan met de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel is een omvangrijk project, dat zorgvuldig moet worden uitgevoerd. Het bestuur heeft aangegeven dat de processen zo efficiënt mogelijk worden uitgevoerd en dat analyses en uitvoering waar mogelijk gecombineerd worden. Hierdoor worden de kosten voor de kringen lager dan bij uitvoering voor iedere kring afzonderlijk.

Indexatiebesluit

In het najaar van 2023 is in verschillende vergaderingen met het bestuur het voorgenomen indexatiebesluit besproken. Per 1 januari 2024 zijn de opgebouwde pensioenen en de ingegane pensioenen met 6,5% verhoogd. Bij het besluit is gekeken naar de evenwichtige belangen van alle deelnemers en pensioengerechtigden en is rekening gehouden met de lange termijn, zodat naar verwachting een goede overstap naar het nieuwe pensioenstelsel kan worden gemaakt. Het belanghebbendenorgaan heeft goedkeuring gegeven aan het indexatiebesluit.

Aangepaste rente- en inflatiecurve: opbouwpercentage van 1,875% per 2024

De kostendekkende premie bij Pensioenkring Sweco wordt berekend op basis van verwacht rendement. In 2022 heeft de Commissie Parameters geadviseerd om de maximale rendementen op zakelijke waarden naar beneden bij te stellen. Deze aangepaste rendementen zijn op 1 juli 2023 tegelijk met de Wet toekomst pensioenen (Wtp) in werking getreden. Door deze wijziging zal de gedempte kostendekkende premie (fors) stijgen. Het is echter eenmalig toegestaan om de rentetermijnstructuur (RTS) opnieuw vast te klikken in 2023 ten behoeve van de premie voor 2024. Het bestuur heeft voorgesteld daartoe over te gaan. Hiermee is voor Pensioenkring Sweco vanaf 2024 een opbouwpercentage van 1,875% mogelijk. De premiedekkingsgraad komt daarmee dichterbij het niveau van de actuele dekkinggraad. Het belanghebbendenorgaan heeft goedkeuring gegeven aan het besluit om de RTS opnieuw vast te zetten voor een periode van vijf jaar.

Aanpassing strategisch beleggingsbeleid: verdeling binnen de categorie aandelen

Het belanghebbendenorgaan heeft goedkeuring gegeven aan de wijziging van de verdeling binnen de categorie aandelen naar 90% ontwikkelde markten en 10% opkomende markten. Eerder gold een verdeling van 80% naar ontwikkelde en 20% naar opkomende markten. Deze overweging naar opkomende markten was gebaseerd op positieve verwachtingen voor opkomende markten. Nu de trend van globalisering voorbij is, zijn die positieve verwachtingen getemperd. Daar komt bij dat 45% van de exposure naar opkomende markten is belegd in China en Taiwan, terwijl zich in die regio grote geopolitieke risico's voordoen. Ook in andere landen die onder opkomende markten worden geschaard doen zich diverse grote risico's voor.

Aanpassing strategisch beleggingsbeleid: curvebeleid in de rente-afdekking

In het afdekkingsbeleid voor het renterisico hanteert HNPF een curvebeleid. In 2020 is in de regelgeving de stapsgewijze aanpassing van de UFR-methodiek in de richting van de marktrente begonnen. Dat resulteert in een toename van de rentegevoeligheid van de langetermijnverplichtingen. Op basis van een uitgebreide risico-/rendementsafweging is in 2021 besloten om in het afdekkingsbeleid deze toename niet te volgen en de afdekking vooral te blijven richten op de middellange looptijden. In 2023 heeft het bestuur het curvebeleid opnieuw geëvalueerd naar aanleiding van de verhoging van de rentehedge die is doorgevoerd. Vanuit deze evaluatie is besloten om de afdekking op de 50-jaars looptijd te verhogen van 10% naar 20% van de rentegevoeligheid op die looptijd. Door het curvebeleid aan te passen ontstaat een evenwichtiger opbouw van de rentehedge met kleinere afwijkingen ten opzichte van de verplichtingen. Het belanghebbendenorgaan heeft goedkeuring gegeven aan deze wijziging in het strategisch beleggingsbeleid.

Uitbesteding pensioenadministratie

Vanwege het aflopen van de uitbestedingsovereenkomst tussen HNPF en a.s.r. Pensioenfondsen Services (APFS) op 1 januari 2025 heeft het bestuur zich georiënteerd op een nieuwe partij voor de uitvoering van de pensioenadministratie. Hierbij is het bestuur in contact gekomen met DION Pensioen Services (DPS). Het bestuur heeft vervolgens een voorgenomen besluit genomen om de pensioenadministratie over te brengen van APFS naar DPS. Het belanghebbendenorgaan is gevraagd het bestuur te adviseren over deze overgang en over het ten laste brengen van de daaraan verbonden kosten aan de kring. Het belanghebbendenorgaan heeft hierover positief geadviseerd. Vanaf 1 februari 2024 wordt de administratie van de pensioenregeling van Sweco bij HNPF uitgevoerd door DPS.

Marketing- en saleskosten HNPF

Het bestuur heeft met het belanghebbendenorgaan gesproken over de commerciële activiteiten voor verdere groei van HNPF. Het belanghebbendenorgaan heeft positief advies gegeven over de marketing- en saleskosten voor 2024 en 2025. Door de groei van HNPF zullen de kosten van marketing en sales per kring dalen.

Beleidsdocumenten

In 2023 is de ABTN (actuariële en bedrijfstechnische nota) meerdere keren geactualiseerd. Hierover heeft het belanghebbendenorgaan steeds positief advies gegeven. Daarnaast heeft het belanghebbendenorgaan positief

advies gegeven over de reglementswijziging vanwege de vereenvoudiging van de gezondheidsverklaring die door de herverzekeraar werd geëist. Ten slotte heeft het belanghebbendenorgaan positief advies gegeven over de kringbegroting voor 2024 en het communicatiejaarplan voor 2024.

Adviezen en goedkeuringen Pensioenkring Sweco in 2022

In 2023 heeft het belanghebbendenorgaan goedkeuring verleend aan de volgende voorgenomen bestuursbesluiten:

- een toeslag van 6,5% per 1 januari 2024 voor alle deelnemers en gepensioneerden;
- de aanpassingen op het strategisch beleggingsbeleid voor wat betreft het curvebeleid bij de renteafdekking;
- de wijziging van de strategische verdeling binnen de categorie aandelen naar 90% ontwikkelde markten en 10% opkomende markten;
- het opnieuw vastzetten van de rente- en inflatiecurve voor een periode van vijf jaar.

Over de volgende onderwerpen bracht het belanghebbendenorgaan in 2023 positief advies uit:

- actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN);
- reglementswijziging vanwege de wijziging in de gezondheidsverklaring;
- overgang van de pensioenadministratie van APFS naar DPS;
- marketing- en saleskosten van HNPF voor 2024 en 2025;
- bestuursverslag 2022;
- begroting 2024;
- communicatiejaarplan 2024.

Overige activiteiten

Bevindingen en oordeel

Bevindingen

In het jaarverslag van Pensioenkring Sweco wordt een verslag met een oordeel over het functioneren van het bestuur van het pensioenfonds opgenomen. In het kader van deze oordeelsvorming heeft het belanghebbendenorgaan een beoordelingskader opgesteld dat in maart 2023 opnieuw is vastgesteld. Het handelen van het bestuur en de medewerkers van het pensioenbureau wordt door het belanghebbendenorgaan aan de hand van dit beoordelingskader gewogen.

Proactief informeren van het belanghebbendenorgaan

Het belanghebbendenorgaan is van mening dat het proactief wordt geïnformeerd door het bestuur. Het gaat hierbij enerzijds om de reguliere vergaderingen en bijpraatmomenten waarin het bestuur het belanghebbendenorgaan meeneemt in de zaken die spelen en die het ziet aankomen. Anderzijds betreft het de informatie die tussentijds wordt verschaft over onderwerpen waarover het bestuur het advies of de goedkeuring van het belanghebbendenorgaan nodig heeft of naar aanleiding van vragen van het belanghebbendenorgaan. Verder wordt het belanghebbendenorgaan maandelijks geïnformeerd over de stand van zaken van de dekkingsgraad.

Voldoende tijd voor oordeelsvorming door het belanghebbendenorgaan

Het belanghebbendenorgaan organiseert een vooroverleg in de week voorafgaand aan de reguliere vergaderingen. Indien de vergaderstukken tijdig op het online portaal worden geplaatst, is er voor het belanghebbendenorgaan voldoende tijd voor oordeelsvorming. Daar waar het belanghebbendenorgaan na een nadere toelichting meer overlegtijd nodig heeft, wordt dat in goed overleg afgesproken.

Tijdige, correcte en foutloze levering stukken en besluiten aan het belanghebbendenorgaan

Het belang van tijdige levering van vergaderstukken is herhaaldelijk door het belanghebbendenorgaan genoemd in de overleggen van het belanghebbendenorgaan en de overleggen met het bestuur. Dit is van belang omdat de

hoeveelheid stukken veelal omvangrijk is. Dit blijft wat het belanghebbendenorgaan betreft een aandachtspunt. Teksten zijn, voor zover het belanghebbendenorgaan dat kan beoordelen, inhoudelijk correct en nagenoeg foutloos.

Juiste en begrijpelijke informatie beschikbaar: aanleiding, doel en besluiten helder geformuleerd

Inhoudelijke stukken van het bestuur worden altijd voorzien van een voorlegger. In de voorlegger wordt kort en bondig de bedoeling van het te bespreken onderwerp uiteengezet. Daarmee zijn ook de aanleiding, het doel en het gevraagde advies of de gevraagde goedkeuring voor het belanghebbendenorgaan in het algemeen voldoende helder. Daarmee is in het algemeen ook juiste en begrijpelijke informatie in voldoende mate beschikbaar. Er blijven aandachtspunten met betrekking tot de begrijpelijkheid van de voorlegger. Indien het belanghebbendenorgaan toch nog een aanvullende toelichting wenst, dan wordt die in alle gevallen in het overleg met het bestuur gegeven.

Helder en expliciet rekening houden met belangen van belanghebbenden

In de hiervoor genoemde voorlegger wordt standaard beschreven hoe belangen van de verschillende categorieën van belanghebbenden worden geraakt. Waar nodig wordt dit nader toegelicht. De verschillende belangen zijn daarmee helder voor het belanghebbendenorgaan, zodat hier in de besluitvorming rekening mee kan worden gehouden.

HNPF kenmerkt zich onder andere door laagdrempelige communicatie via de site van HNPF. Via kwartaalrapportages wordt het belanghebbendenorgaan op de hoogte gehouden van bereik en intensiteit van de communicatie. Het belanghebbendenorgaan heeft de indruk dat dit naar tevredenheid verloopt. Aandachtspunt blijft het verhogen van het aantal deelnemers dat digitaal bereikbaar is. Het bestuur heeft daar aandacht voor en neemt het belanghebbendenorgaan mee in de benodigde acties.

Heldere, navolgbare en uitlegbare afweging van rendement, risico en kosten

Ook bij de stukken die raken aan de financiële situatie van de kring wordt een voorlegger meegeleverd. Het belanghebbendenorgaan constateert daarbij dat aanvullend daarop een mondelinge toelichting in de vergadering vaak noodzakelijk is, mede vanwege de complexiteit van de onderwerpen. Het blijft een uitdaging om financiële onderwerpen, zoals het vermogensbeheer, begrijpelijk uit te leggen zodat het belanghebbendenorgaan weet waar het een oordeel over geeft. Het bestuur en het bestuursbureau staan hier voor open en nemen de tijd om het belanghebbendenorgaan hierin mee te nemen.

Het belanghebbendenorgaan is van mening dat het kostenniveau van de pensioenuitvoering passend is bij de karakteristieken van de kring. De ambitie van het bestuur om de vermogensbeheerkosten verder te verlagen door groei en een meer efficiënte uitvoering wordt gewaardeerd.

Ontvangen van voldoende en juiste informatie voor een goed beeld van de gang van zaken bij Pensioenkring Sweco

Het belanghebbendenorgaan ontvangt voldoende en juiste informatie om zich een beeld te kunnen vormen van de gang van zaken bij Pensioenkring Sweco. Zowel het bestuursbureau als het bestuur neemt waar nodig de tijd om (aanvullend) zaken toe te lichten en uit te leggen aan het belanghebbendenorgaan.

Oordeel

Het belanghebbendenorgaan constateert dat het zich op basis van de hiervoor behandelde punten een gefundeerd oordeel kan vormen over het reilen en zeilen van Pensioenkring Sweco en de inspanningen van HNPF daarvoor.

Wij constateren dat het bestuur op effectieve en prudente wijze invulling heeft gegeven aan het besturen van het fonds en dat het het belanghebbendenorgaan daarbij op de juiste momenten op correcte wijze heeft betrokken.

Wij zijn op een open en constructieve wijze betrokken en ontvingen voldoende informatie om ons een oordeel te kunnen vormen over het handelen van het bestuur. We stellen vast dat de samenwerking met het bestuur goed en transparant is verlopen. Ook zijn we blij met de grote inzet van en prettige samenwerking met het bestuursbureau.

Wij zijn dan ook van mening dat het jaarverslag 2023 voor Pensioenkring Sweco een juiste weerspiegeling is van het gevoerde beleid en de door het bestuur genomen besluiten. Op 13 mei 2024 heeft de raad van toezicht verantwoording aan ons afgelegd. Dankzij een goede samenwerking met het bestuur, de raad van toezicht en de ondersteuning binnen het pensioenfonds hebben wij de werkzaamheden goed kunnen uitvoeren. Wij verwachten dit in de komende periode op dezelfde wijze voort te kunnen zetten.

De Bilt, 13 mei 2024

Miriam van Dullemen, voorzitter

Wim Groenevelt, vice-voorzitter

Jan Bosman

Karst Jan van Esch

Ronald Janssen

Emma Strang

Bert aan den Toorn

Tom Zwennes, aspirant-lid

Reactie van het bestuur

Wij hebben op 13 mei 2024 met het belanghebbendenorgaan gesproken over het oordeel over 2023. Het belanghebbendenorgaan heeft het oordeel met een helder beoordelingskader onderbouwd. Wij hechten zeer aan de goede samenwerking met het belanghebbendenorgaan en spreken waardering uit over de wijze waarop het belanghebbendenorgaan functioneert.

Met het belanghebbendenorgaan hebben wij in 2023 gesproken over het nieuwe pensioenstelsel en over de groei van het fonds. Ook hebben wij uitvoerig gesproken over het indexatiebesluit en over de aanpassing van het strategisch beleggingsbeleid. Binnen het belanghebbendenorgaan is sprake van een positieve betrokkenheid, waarbij de evenwichtige belangenafweging hoog in het vaandel staat.

Wij danken het belanghebbendenorgaan voor de inzet en prettige samenwerking en zien ernaar uit deze in de toekomst op dezelfde wijze voort te zetten.

Ondertekening bestuursverslag

Badhoevedorp, 25 juni 2024

Het bestuur van Stichting
Het Nederlandse Pensioenfonds

José Suarez Menendez, voorzitter

Mila Hoekstra, secretaris

Maarten Bonekamp, bestuurslid

Raad van toezicht van Stichting
Het Nederlandse Pensioenfonds

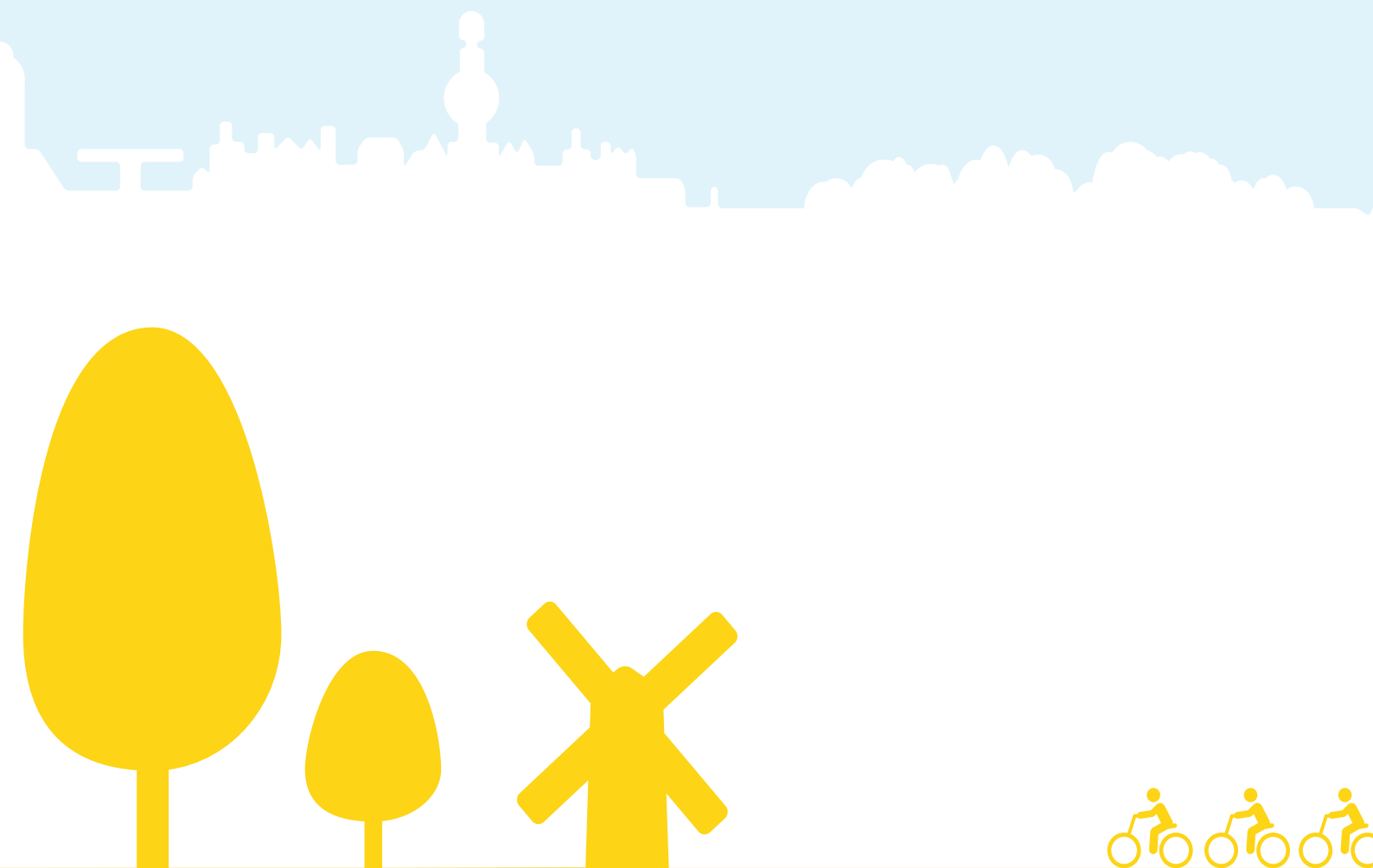
Nery Anderson, voorzitter

Frank Kusse

Cis Marring

Jaarrekening

Inhoud

1	Jaarrekening Bedrijfsomgeving	312
	Balans	312
	Staat van baten en lasten	313
	Kasstroomoverzicht	314
	Algemene toelichting op de jaarrekening	315
	Toelichting op de balans	320
	Toelichting op de staat van baten en lasten	327
	Gebeurtenissen na balansdatum	330
2	Financiële verantwoording Collectiviteitkring 1	331
	Balans	331
	Staat van baten en lasten	332
	Kasstroomoverzicht	333
	Algemene toelichtingen	334
	Toelichting op de balans	341
	Toelichting op de staat van baten en lasten	358
	Gebeurtenissen na balansdatum	364
3	Financiële verantwoording Collectiviteitkring Flexibele regeling	365
	Balans	365
	Staat van baten en lasten	366
	Kasstroomoverzicht	367
	Algemene toelichtingen	368
	Toelichting op de staat van baten en lasten	389
	Gebeurtenissen na balansdatum	393
4	Financiële verantwoording Pensioenkring Arcadis	394
	Balans	394
	Staat van baten en lasten	395
	Kasstroomoverzicht	396
	Algemene toelichtingen	397
	Toelichting op de balans	404
	Toelichting op de staat van baten en lasten	421
	Gebeurtenissen na balansdatum	427
5	Financiële verantwoording Pensioenkring Cargill Bioindustrial	428
	Balans	428
	Staat van baten en lasten	429
	Kasstroomoverzicht	430
	Algemene toelichtingen	431
	Toelichting op de balans	438

Toelichting op de staat van baten en lasten	454
Gebeurtenissen na balansdatum	460

6 Financiële verantwoording Pensioenkring OWASE 461

Balans	461
Staat van baten en lasten	462
Kasstroomoverzicht	463
Algemene toelichtingen	464
Toelichting op de balans	471
Toelichting op de staat van baten en lasten	489
Gebeurtenissen na balansdatum	495

7 Financiële verantwoording Pensioenkring Randstad Groep 496

Balans	496
Staat van baten en lasten	497
Kasstroomoverzicht	498
Algemene toelichtingen	499
Toelichting op de balans	506
Toelichting op de staat van baten en lasten	522
Gebeurtenissen na balansdatum	528

8 Financiële verantwoording Pensioenkring Roba 529

Balans	529
Staat van baten en lasten	530
Kasstroomoverzicht	531
Algemene toelichtingen	532
Toelichting op de balans	539
Toelichting op de staat van baten en lasten	553
Gebeurtenissen na balansdatum	559

9 Financiële verantwoording Pensioenkring Sweco 560

Balans	560
Staat van baten en lasten	561
Kasstroomoverzicht	562
Algemene toelichtingen	563
Toelichting op de balans	570
Toelichting op de staat van baten en lasten	587
Gebeurtenissen na balansdatum	593

Ondertekening jaarrekening 594

1 Jaarrekening Bedrijfsomgeving

Alle bedragen zijn weergegeven in duizenden euro's, tenzij anders aangegeven.

Balans

Na bestemming van saldo van baten en lasten	Toelichting	2023	2022
Activa			
Vastrentende waarden		10.001	9.328
Subtotaal beleggingen voor risico fonds	<u>1.1</u>	10.001	9.328
Vorderingen en overlopende activa	<u>1.2</u>	2.717	846
Overige activa	<u>1.3</u>	1.242	320
Totaal activa		13.960	10.494
Passiva			
Reserve en bestemmingsfonds	<u>1.4</u>	9.853	8.969
Achtergestelde lening	<u>1.5</u>	1.290	643
Overige schulden en overlopende passiva	<u>1.6</u>	2.817	882
Totaal passiva		13.960	10.494

Staat van baten en lasten

	Toelichting	2023	2022
Baten			
Beleggingsresultaten voor risico fonds	<u>1.10</u>	312	-37
Overige baten ¹	<u>1.11</u>	5.706	2.045
Totaal baten		6.018	2.008
Lasten			
Uitvoeringskosten ¹	<u>1.12</u>	2.433	2.492
Overige lasten	<u>1.13</u>	2.701	3.125
Totaal lasten		5.134	5.617
Saldo van baten en lasten		884	-3.609
Bestemming saldo van baten en lasten			
Toevoeging bestemmingsreserve	<u>1.4</u>	1.519	-2.956
Toevoeging overige reserves	<u>1.4</u>	-635	-653
Totaal		884	-3.609

¹ De naar de kringen doorbelaste kosten marketing en sales (€ 148 duizend) zijn vanuit de pensioenuitvoeringskosten geherrubriceerd naar de overige baten. De vergelijkende cijfers zijn hierop aangepast (€ 157 duizend).

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Omschrijving	Toelichting	2023	2022
Kasstroom uit pensioenactiviteiten			
Ontvangen bijdragen weerstandsvermogen		530	-2.425
Ontvangen achtergestelde lening		647	551
Ontvangen overige baten		1.817	1.563
Betaalde uitvoeringskosten en overige lasten		-1.690	-2.376
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten		1.304	-2.687
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten			
Verkopen en aflossingen van beleggingen		520	2.587
Aankopen en verstrekkingen van beleggingen		-883	-200
Betaalde kosten van vermogensbeheer		-36	-38
Ontvangen opbrengsten uit beleggingen		29	0
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten		-370	2.349
Nettokasstroom uit bedrijfsactiviteiten		934	-338
Mutatie liquide middelen		934	-338
Stand per 1 januari		297	635
Stand per 31 december	<u>1.3</u>	1.231	297

Algemene toelichting op de jaarrekening

Algemene grondslagen

Het doel van Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds, statutair gevestigd te Utrecht, is om per collectiviteitkring, deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, hun nagelaten betrekkingen en gewezen partners te beschermen tegen de geldelijke gevolgen van ouderdom, invaliditeit en overlijden. We geven invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling in Collectiviteitkring 1 per 1 januari 2017, Pensioenkring Arcadis per 1 juli 2018, Pensioenkring Randstad Groep, Pensioenkring OWASE per 1 januari 2020, Pensioenkring Sweco per 1 juli 2020, Collectiviteitkring Flexibele regeling per 1 januari 2022, Pensioenkring Roba per 1 januari 2023 en Pensioenkring Cargill Bioindustrial per 1 juli 2023. Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 65001583.

Overeenstemmingsverklaring

Onze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling en in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Wij presenteren de jaarrekening in euro's, de functionele valuta van het pensioenfonds. De jaarrekening heeft betrekking op de periode van 1 januari 2023 tot en met 31 december 2023 voor de Bedrijfsomgeving, Collectiviteitkring 1, Pensioenkring Arcadis, Pensioenkring Randstad Groep, Pensioenkring OWASE, Pensioenkring Sweco, Collectiviteitkring Flexibele regeling en Pensioenkring Roba en op de periode 1 juli 2023 tot en met 31 december 2023 voor Pensioenkring Cargill Bioindustrial.

Opname van een actief of verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar is vast te stellen. We nemen een verplichting op in de balans wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar is vast te stellen.

Dit betekent dat we transacties verwerken op de handelsdatum en niet op de afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'Nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder nemen we activa en verplichtingen niet meer in de balans op vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Verantwoording van baten en lasten

Baten komen in de staat van baten en lasten wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting zijn gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen als sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen. Bovendien moet de intentie bestaan om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten nemen we eveneens gesaldeerd op.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat wij ons oordelen vormen en schattingen en veronderstellingen maken die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen nemen we op in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. Over de rapportageperiode hebben geen schattingswijzigingen plaatsgevonden.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

We maken geen onderscheid tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen actuele waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

Foutenherstel

Als een materiële fout na de vaststelling van de jaarrekening wordt geconstateerd, herstellen we deze middels een retrospectieve verwerking. Dit houdt in dat we het eigen vermogen aan het einde van het voorafgaande boekjaar herrekenen alsof de fout niet heeft plaatsgevonden. Het verschil tussen het eigen vermogen aan het eind van het voorafgaande boekjaar voor en na herrekening, verwerken we vervolgens als een rechtstreekse mutatie van het eigen vermogen aan het begin van het huidige boekjaar.

De bate of last als gevolg van een eventueel herstel van een niet-materiële fout verwerken we in de winst-en-verliesrekening van het huidige boekjaar.

We hebben in de jaarrekening van het huidige boekjaar geen foutenherstel toegepast.

Specifieke grondslagen

Algemeen

De beleggingen voor risico pensioenfondsen bestaan uit de financiële instrumenten van het pensioenfonds.

We nemen een financieel instrument in de balans op wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. We nemen een verplichting in de balans op wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle toekomstige economische voordelen en risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder nemen we activa en verplichtingen niet meer op in de balans vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat we transacties verwerken op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Waardering bij eerste opname

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen de reële waarde plus eventuele direct toerekenbare transactiekosten. De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een

verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen die tot een transactie bereid zijn en die onafhankelijk van elkaar zijn. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de transacties niet in het kader van executie of liquidatie worden uitgevoerd.

Beleggingen voor risico fonds

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen, worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers die uitgaan van waardering op marktwaarde.

We verantwoorden couponrente in de staat van baten en lasten onder directe beleggingsopbrengsten. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa waarderen we bij eerste verwerking op actuele waarde. Na eerste verwerking waarderen we vorderingen op geamortiseerde kostprijs. Deze is gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten en deze is onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen indien sprake is van oninbaarheid. Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid doordat we hiervoor een voorziening in aftrek brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Onze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Overige activa

Onder overige activa nemen we onder meer de liquide middelen op voor zover dit banktegoeden betreft welke onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Reserve en bestemmingsfonds

Het eigen vermogen van Het Nederlandse Pensioenfonds bestaat uit een reserve en een bestemmingsfonds. De reserve en het bestemmingsfonds worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle activa en verplichtingen, inclusief technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen zijn verwerkt in de balans. De grondslagen voor de verschillende componenten van het eigen vermogen lichten we hieronder nader toe.

Voor de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. Het voorstel voor de bestemming van het saldo van baten lasten over 2023 hebben we opgenomen onder de Staat van baten en lasten van de toelichting op de jaarrekening op pagina 313.

Reserve

Onder de algemene reserve verantwoorden we het eigen vermogen dat niet wordt gerekend tot het bestemmingsfonds weerstandsvermogen.

Bestemmingsfonds weerstandsvermogen

Het bestemmingsfonds weerstandsvermogen bevat weerstandsvermogen als bedoeld in artikel 112a Pensioenwet. Het wordt in het bestemmingsfonds voor iedere collectiviteitkring afzonderlijk geadministreerd. Het weerstandsvermogen dient voor het opvangen van bedrijfsrisico's van Het Nederlandse Pensioenfonds. Dit zijn de risico's waarvan de eventuele financiële gevolgen niet ten laste kunnen worden gebracht van de aangesloten collectiviteitkring. Uitgangspunt is dat er bij aanvang van Het Nederlandse Pensioenfonds weerstandsvermogen is en dat dit vermogen doorlopend voldoende beschikbaar is. De omvang van het weerstandsvermogen is geregeld in artikel 112a lid 8 Pensioenwet en artikel 40e Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling. Het weerstandsvermogen moet aan de volgende eisen voldoen:

- Het weerstandsvermogen bedraagt ten minste 0,2% van de waarde van het beheerde pensioenvermogen met een minimum van € 500 duizend en met een maximum van € 20 miljoen;
- Aanvullend dient voor de dekking van aansprakelijkheidsrisico's een percentage van 0,1% van de waarde van het beheerde pensioenvermogen te worden aangehouden, tenzij een beroepsaansprakelijkheidsverzekering wordt gesloten, zoals in de wetgeving nader omschreven, of een daarmee vergelijkbare voorziening is getroffen. Het Nederlandse Pensioenfonds heeft voor dekking van aansprakelijkheidsrisico's een beroepsaansprakelijkheidsverzekering afgesloten;
- Indien en voor zover de risicoanalyse van Het Nederlandse Pensioenfonds daartoe aanleiding geeft, bedraagt het weerstandsvermogen méér dan de som van de eerste twee onderdelen.

Ons beleid is om bovenop het wettelijk weerstandsvermogen van 0,2% een aanvullend weerstandsvermogen beschikbaar te hebben. Op 31 december 2023 is er een surplus op het weerstandsvermogen van € 1.092 duizend (2022: 1.080 duizend). Het totale bedrag is daarmee ruimschoots hoger dan de uitkomst van de hiervoor gebruikte methode voor risicoanalyse. Meer informatie hierover hebben we opgenomen in paragraaf 1.7 Risicobeheer op pagina 324.

Achtergestelde lening

Achtergestelde leningen worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten). De achtergestelde lening behoort tot het weerstandsvermogen als bedoeld in artikel 112a Pensioenwet.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten voor risico fonds

Zowel directe als indirecte beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening maken we geen onderscheid tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de actuele waarde van de beleggingen. Verkoopkosten verantwoorden we als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderings.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan. Ze worden opgenomen in de periode waarop ze betrekking hebben.

Overige baten

Onder de overige baten zijn verantwoord de bijdragen van Cardano aan de opstartkosten van het pensioenfonds alsmede bijdragen van de kringen voor governancekosten en bijdragen van de kringen aan het weerstandsvermogen. De opbrengsten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Aan Het Nederlandse Pensioenfonds zijn in het afgelopen jaar geen dwangsommen en boetes opgelegd.

Overige lasten

De bijdragen aan de kringen vanwege vrijval van weerstandsvermogen zijn verantwoord onder de overige lasten. De lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Onder geldmiddelen verstaan we alle liquide middelen conform de definitie in RJ360 over het kasstroomoverzicht. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. We maken onderscheid tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten enerzijds en beleggingsactiviteiten anderzijds.

Toelichting op de balans

1.1 Beleggingen voor risico fonds

Samenvatting ontwikkeling van de beleggingsportefeuille

Omschrijving	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal 2023	Totaal 2022
Stand per 1 januari 2023	9.328	0	9.328	11.732
Aankopen/verstrekkingen	883	0	883	200
Verkopen/aflossingen	-520	0	-520	-2.586
Herwaardering	310	0	310	-18
Stand per 31 december 2023	10.001	0	10.001	9.328

Voor de beleggingen zijn objectief vast te stellen frequente marktnoteringen beschikbaar. Voor beleggingen waarvoor dat niet geldt, vindt waardering plaats op basis van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige actuele waarde van vergelijkbare instrumenten en het gebruik van schattingen. De in de waarde opgenomen lopende rente bedraagt € 0 (2022: idem).

- Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.
- Niveau 2: De actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.
- Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata. Hieronder valt de netto contante waarde van de derivaten.
- Niveau 4: De waarde wordt vastgesteld met een andere geschikte methode. Financiële instrumenten die middels een andere geschikte methode zijn gewaardeerd zijn onder andere Hedge funds, Equity funds, Infrastructure funds en Commodity funds die geen direct waarneembare marktnotering hebben in een actieve markt. De waarde van deze financiële instrumenten wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Samenvatting indeling beleggingsportefeuille

Omschrijving	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Totaal 2023	Totaal 2022
Vastrentende waarden						
Indirecte beleggingen (via fondsen)	10.001	0	0	0	10.001	9.328
Totaal	10.001	0	0	0	10.001	9.328

Bij deze indeling is geen gebruik gemaakt van look-through naar de onderliggende beleggingen.

1.2 Vorderingen en overlopende activa

Specificatie van vorderingen en overlopende activa

Omschrijving	2023	2022
Collectiviteitkring - CK1	22	0
Collectiviteitkring - Pensioenkring Randstad Groep	71	11
Collectiviteitkring - Pensioenkring OWASE	115	0
Collectiviteitkring - Pensioenkring Sweco	40	0
Collectiviteitkring - Pensioenkring Flexibele regeling	0	134
Collectiviteitkring - Pensioenkring Roba	45	0
Collectiviteitkring - Pensioenkring Cargill	86	0
Collectiviteitkring - Pensioenkring Pepsico	8	0
Overige vorderingen en overlopende activa	2.330	701
Stand per 31 december	2.717	846

Specificatie vorderingen en overlopende activa

Omschrijving	2023	2022
Vooruitbetaalde kosten handelscrediteuren	0	302
Handelsdebiteuren	339	387
Van Pensioenkringen te vorderen bedragen	1.989	0
Overige overlopende activa	2	12
Totaal	2.330	701

Handelsdebiteuren hebben betrekking op aan collectiviteitkringen gefactureerde governancekosten respectievelijk implementatiekosten. Geen van de vorderingen heeft een resterende looptijd van langer dan een jaar.

1.3 Overige activa

Specificatie overige activa

Omschrijving	2023	2022
Immateriële vaste activa	11	23
Liquide middelen	1.231	297
Stand per 31 december	1.242	320

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. De immateriële activa hebben betrekking op implementatiekosten voor een pensioenkring. De gehanteerde afschrijvingstermijn correspondeert met de looptijd van de pensioenuitvoering voor deze pensioenkring.

1.4 Reserve en bestemmingsfonds

Specificatie van de reserve en bestemmingsfonds

Omschrijving	Reserve	Bestem- mingsfonds weerstands- vermogen	2023	2022
Stand per 1 januari 2023	-202	9.171	8.969	12.328
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-635	1.519	884	-3.609
Herrubricering	650	-650	0	0
Vrijvallen achtergestelde lening a.s.r.	0	0	0	250
Stand per 31 december 2023	-187	10.040	9.853	8.969

Specificatie Bestemmingsfonds weerstandsvermogen

Bestemmingsfonds weerstandsvermogen	in 2023	tot 2023	2023	2022
Niet door collectiviteitkringen ingebracht	0	650	650	650
Herrubricering	-650	0	-650	0
Collectiviteitkring - CK1	114	852	966	852
Collectiviteitkring - Pensioenkring Arcadis	167	2.250	2.417	2.250
Collectiviteitkring - Pensioenkring OWASE	167	1.726	1.893	1.726
Collectiviteitkring - Pensioenkring Randstad Groep	97	1.853	1.950	1.853
Collectiviteitkring - Pensioenkring Sweco	109	1.825	1.934	1.825
Collectiviteitkring - Pensioenkring Flexibele regeling	47	15	62	15
Collectiviteitkring - Pensioenkring Roba	380	0	380	0
Collectiviteitkring - Pensioenkring Cargill Bioindustrial	438	0	438	0
Totaal	869	9.171	10.040	9.171

In 2023 is het weerstandsvermogen dat niet door de collectiviteitkringen is ingebracht geherrubriceerd van het bestemmingsfonds naar de reserve. Hierdoor geeft de positie van het bestemmingsfonds ultimo 2023 uitsluitend het door de collectiviteitkringen ingebrachte weerstandsvermogen weer.

Indien bij een pensioenkring een uitgaande collectieve waardeoverdracht plaats heeft, valt het aan die collectieve waardeoverdracht gerelateerde weerstandsvermogen vrij ten gunste van de aanspraken en rechten in die pensioenkring.

De samenstelling van het weerstandsvermogen is als volgt:

Omschrijving	2023	2022
Bestemmingsfonds	10.040	9.171
Algemene reserve	-187	-202
Achtergestelde lening	1.290	643
Immateriële vaste activa	-11	-23
Aanwezig weerstandsvermogen	11.132	9.589
Vereist weerstandsvermogen	10.040	8.509
Surplus	1.092	1.080

1.5 Achtergestelde lening

De ontwikkeling van de achtergestelde lening

Verloopoverzicht Achtergestelde lening	2023	2022
Stand aanvang boekjaar	643	250
Vrijval lening a.s.r. per 1 januari	0	-250
Verstrekingen door Cardano	647	643
Stand per 31 december	1.290	643

In het tweede kwartaal van 2024 is een aanvullende trekking uit de garantstelling opgevraagd van € 226 duizend. Hiervan wordt € 113 duizend als achtergestelde lening verstrekt. Deze post wordt in 2024 in de achtergestelde lening opgenomen en is per 31-12-2023 verantwoord onder de overlopende passiva.

De achtergestelde lening is verstrekt door Cardano tegen de volgende voorwaarden:

- De besteding is uitsluitend voor het weerstandsvermogen als bedoeld in artikel 112a Pensioenwet;
- De lening heeft een onbepaalde duur met een opzeggingstermijn van vijf jaar;
- De rente bedraagt 5% per jaar (effectieve rente 5,09%), per kwartaal achteraf te voldoen.

De achterstelling geldt ten opzichte van alle andere schuldeisers van het fonds. De voorwaarden van de achtergestelde lening kunnen uitsluitend met voorafgaande toestemming van De Nederlandsche Bank worden gewijzigd. Ook terugbetaling kan uitsluitend geschieden met voorafgaande toestemming van De Nederlandsche Bank. ASR Nederland N.V. heeft afgezien van terugbetaling van de door hem tot 2022 verstrekte achtergestelde lening. Deze is vanaf 1 januari 2022 komen te vervallen en opgenomen als reserve. Zie hiervoor ook paragraaf 1.4 Reserve en bestemmingsfonds op bladzijde 322. Het vrijvallen van de terugbetalingsverplichting is niet in de staat van baten en lasten opgenomen.

1.6 Overige schulden en overlopende passiva

Specificatie van de overige schulden en overlopende passiva

Omschrijving	2023	2022
Nog te betalen salariskosten	60	37
Belastingdienst	39	32
Handelscrediteuren	681	138
Collectiviteitkring - CK1	0	27
Pensioenkring Arcadis	64	159
Pensioenkring OWASE	0	128
Pensioenkring Sweco	0	74
Collectiviteitkring Flexibele regeling	468	0
Accountantskosten (incl. kringen)	175	147
Overlopende passiva	1.330	140
Stand per 31 december	2.817	882

Geen van de schulden heeft een resterende looptijd van langer dan een jaar.

1.7 Risicobeheer

1.7.1 Solvabiliteitsrisico

Weerstandvermogen

Voor de bedrijfsomgeving is het belangrijkste risico het solvabiliteitsrisico. Een van de vergunningseisen is dat Het Nederlandse Pensioenfonds beschikt over voldoende weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen is bedoeld om de bedrijfsrisico's van het APF te kunnen opvangen. Deze risico's brengen wij niet ten laste van de collectiviteitkringen van Het Nederlandse Pensioenfonds.

Financiering van de niet-financiële risico's vindt plaats vanuit het wettelijk vereist weerstandsvermogen van Het Nederlandse Pensioenfonds. Het weerstandsvermogen biedt Het Nederlandse Pensioenfonds de mogelijkheid om deze gekwantificeerde risico's ten laste te brengen van het weerstandsvermogen. De risicoanalyse (met behulp van een ICAAP-model) herijken we jaarlijks.

Benodigde weerstandsvermogen

Het surplus op het weerstandsvermogen bedraagt op 31 december 2023 € 1.092 duizend (2022: 1.080 duizend). Deze omvang van het weerstandsvermogen biedt Het Nederlandse Pensioenfonds de mogelijkheid om de gekwantificeerde risico's ten laste te brengen van het weerstandsvermogen. De omvang is tegelijk ruim hoger dan het minimum weerstandsvermogen. De risicoanalyse (met behulp van een ICAAP-model) wordt jaarlijks herijkt. Door de in de tijd opgedane ervaringen zal er een steeds beter inzicht in de processen en risico's ontstaan. De huidige ruimte in het wettelijk vereist weerstandsvermogen geeft een redelijke mate van zekerheid dat ook bij een herijking voldoende ruimte in het wettelijk vereist weerstandsvermogen overblijft.

1.7.2 Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door ons beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Van Lanschot Kempen Investment Management B.V. houdt als fiduciair manager toezicht op het totale vermogensbeheer en de risicoposities van het fonds. In dat kader selecteert en monitort het de beleggingsfondsen en bankrekeningen voor het weerstandsvermogen in de Bedrijfsomgeving. De afhankelijkheid van deze partijen wordt

beheerst doordat de bewaring van de stukken uit de portefeuille is ondergebracht bij afzonderlijke custodians zoals CACEIS. De vastlegging van de financiële administratie is uitbesteed aan pensioenuitvoerder a.s.r. Met a.s.r. zijn een uitvoeringsovereenkomst en een service level agreement gesloten.

Wij beoordelen jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering van de fiduciair manager, bewaarder en pensioenuitvoeringsorganisatie door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste rapportages over de interne beheersing (ISAE 3402-rapportages).

1.7.3 Mitigerende maatregelen

Van Cardano hebben wij een garantie ontvangen waarmee tekorten op de exploitatie van het fonds kunnen worden opgevangen. De garantie van Cardano loopt uiterlijk tot eind 2028 en is in omvang gemaximeerd. De garantstelling wordt door Cardano voor de helft verstrekt als een gift waarop geen terugbetalingsverplichting rust en voor de helft in de vorm van een achtergestelde lening. De verstrekking als gift is verantwoord onder de overige baten, zie ook paragraaf 1.11 Overige baten op pagina 327. De ontwikkeling van de achtergestelde lening lichten we nader toe in paragraaf 1.5 Achtergestelde lening op pagina 323.

1.8 Verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen Het Nederlandse Pensioenfonds en een natuurlijk persoon of entiteit die verbonden is met Het Nederlandse Pensioenfonds. Dit betreffen de relaties tussen Het Nederlandse Pensioenfonds, de bestuurders en de directie van het bestuursbureau. Onder transacties wordt verstaan een overdracht van middelen, diensten of verplichtingen, ongeacht of er een bedrag in rekening is gebracht. Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet zakelijke grondslag.

Voor de beloning van bestuurders verwijzen we naar toelichting 1.12 Uitvoeringskosten vanaf pagina 327. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

1.9 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

1.9.1 Langlopende activa

Cardano heeft een garantie afgegeven waarmee tekorten op de exploitatie van het fonds kunnen worden opgevangen. Dit is nader toegelicht in paragraaf 1.7.3 Mitigerende maatregelen op pagina 325.

1.9.2 Langlopende contractuele verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Voor kantoorruimte is een huurcontract aangegaan dat eindigt op 31 oktober 2024 met een jaarlijkse huurverplichting van € 55 duizend exclusief servicekosten. Voor deze huurverplichting is voor rekening en risico van het fonds een bankgarantie gesteld tot een bedrag van € 15 duizend.

Voor de uitvoering van de pensioenadministratie van de Collectiviteitkring Flexibele regeling is een uitbestedingsovereenkomst gesloten met Visma Idella B.V. die loopt tot en met 31 december 2028.

Voor de pensioenadministratie van Pensioenkring Roba is een uitbestedingsovereenkomst gesloten met Appel Pensioenuitvoering B.V. die loopt tot 1 januari 2028.

Voor de overige kringen en de bedrijfsomgeving is een uitbestedingsovereenkomst gesloten met DION Pensioen Services B.V. die loopt tot en met 31 december 2028.

De jaarlijks door de collectiviteitkring(en) te betalen vergoeding is variabel en afhankelijk van het aantal en type deelnemers.

De beleggingsadministratie van Collectiviteitkring Flexibele regeling is uitbesteed aan Asset Care B.V. Deze overeenkomst eindigt op 30 april 2025.

Voor het centraal administreren en bewaren van de beleggingen en voor het uitvoeren van de bewaarfunctie van de bankrekeningen van het pensioenfonds voor stortingen en onttrekkingen aan het pensioenkapitaal voor alle overige kringen is een overeenkomst gesloten met CACEIS. De bewaarovereenkomst met CACEIS is een overeenkomst voor onbepaalde tijd.

Voor ondersteuning bij de beleggingsstrategie, het beleggingsbeleid en de implementatie hiervan is Van Lanschot Kempen Investment Management N.V. als fiduciair manager aangesteld. Met deze partij is een uitbestedingsovereenkomst gesloten die eindigt op 30 september 2027.

Voor de actuariële certificering is een contract met Willis Towers Watson gesloten dat loopt tot en met het jaarwerk boekjaar 2025.

Toelichting op de staat van baten en lasten

1.10 Beleggingsresultaten voor risico fonds

Beleggingsresultaten voor risico fonds

2023	Directe beleggings opbrengsten	Indirecte beleggings opbrengsten	Kosten van vermogens beheer	2023	2022
Vastrentende waarden	0	310	3	313	-36
Overige beleggingen	-1	0	0	-1	-1
Totaal	-1	310	3	312	-37

1.11 Overige baten

Specificatie overige baten

Omschrijving	2023	2022
Bijdragen kringen voor governancekosten bestuur en bestuursbureau	1.280	1.120
Bijdragen garantsteller aan opstartkosten Fonds	750	653
Bijdragen kringen aan weerstandsvermogen	1.519	15
Doorbelaste implementatiekosten pensioenkringen	723	100
Doorbelaste kosten transitie pensioenadministratie	551	0
Aan kringen doorbelaste kosten marketing en sales ¹	148	157
Aan kringen doorbelaste kosten overgang nieuw pensioenstelsel	735	0
Totaal	5.706	2.045

¹ De naar de kringen doorbelaste kosten marketing en sales (€ 148 duizend) zijn vanuit de pensioenuitvoeringskosten geherrubriceerd naar de overige baten. De vergelijkende cijfers zijn hierop aangepast (€ 157 duizend).

1.12 Uitvoeringskosten

Specificatie uitvoeringskosten

Omschrijving	2023	2022
Bestuurskosten	313	300
Personeelkosten	1.538	1.451
Huisvestingskosten	152	126
Advieskosten	96	12
Accountantskosten	24	15
Marketing en Sales ¹	42	288
Overige kosten	219	287
Rentekosten achtergestelde lening	49	13
Totaal	2.433	2.492

¹ De naar de kringen doorbelaste kosten marketing en sales (€ 148 duizend) zijn vanuit de pensioenuitvoeringskosten geherrubriceerd naar de overige baten. De vergelijkende cijfers zijn hierop aangepast (€ 157 duizend).

Specificatie personeelskosten

Omschrijving	2023	2022
Salarissen	651	706
Sociale lasten	97	93
Pensioenpremies	98	129
Personeelskosten overig	692	523
Totaal	1.538	1.451

1.12.1 Salaris, pensioen- en sociale lasten

De kosten voor salarissen en de kosten voor pensioen- en sociale lasten bedroegen in 2023 € 1.285 duizend (2022: € 1.126 duizend). Hiervan is een bedrag van € 439 duizend (2022: € 198 duizend) doorbelast aan de collectiviteitkringen. De salariskosten stegen in 2023 als gevolg van een toename van het gemiddeld aantal medewerkers in dienst van de stichting. In paragraaf 1.14 Aantal personeelsleden op pagina 329 geven we een nadere toelichting op de ontwikkeling van het aantal medewerkers. Aan de medewerkers in vaste dienst is een pensioenregeling toegezegd op basis van toegezegde premie. Deze regeling is ondergebracht bij ASR Verzekeringen N.V. In het verslag is de nadere specificatie van de directiebeloning niet opgenomen omdat deze gegevens tot één natuurlijk persoon herleidbaar zijn.

1.12.2 Honoraria accountant

Door de externe accountant zijn in 2023 kosten voor onderzoek van de jaarrekening en de verslagstaten in rekening gebracht tot een bedrag van € 292 duizend (2022: € 152 duizend). Hiervan is een bedrag van € 270 duizend (2022: € 137 duizend) doorbelast aan de collectiviteitkringen. De kosten voor overige opdrachten zijn nihil (2022: nihil).

1.12.3 Bezoldiging bestuurders en raad van toezicht**Specificatie honoraria**

Honoraria	2023	2022
Voorzitter bestuur	94	94
Overige twee leden bestuur	150	151
Voorzitter raad van toezicht	31	27
Overige twee leden raad van toezicht	38	28
Totaal	313	300

In 2023 is de beloning van het bestuur ongewijzigd gebleven met € 94 duizend voor de voorzitter en € 75 duizend voor een bestuurslid (2022: € 75 duizend) voor een tijdsbeslag per week van 2,5 respectievelijk 2 dagen. Naast deze bezoldigingen zijn er in 2023 geen vacatiegelden (2022: idem) betaald aan bestuurders van het fonds.

Aan betrokkenen zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

1.13 Overige lasten

Specificatie overige lasten

Omschrijving	2023	2022
Resultaat op kosten Pensioenkring Flexibele regeling	560	153
Afdrachten naar kringen van weerstandsvermogen	0	2.971
Implementatiekosten nieuwe pensioenkringen	915	0
Kosten transitie pensioenadministratie	491	0
Kosten overgang nieuw pensioenstelsel	735	0
Overige lasten	0	1
Totaal	2.701	3.125

De post 'Resultaat op kosten Pensioenkring Flexibele regeling' hebben betrekking op de compensatie vanuit de bedrijfsomgeving van het negatieve resultaat op kosten gedurende de opstartfase van Collectiviteitkring Flexibele regeling.

1.14 Aantal personeelsleden

Omschrijving	2023	2022
Gemiddeld aantal fte's over het jaar	8,0	7,7

Alle medewerkers zijn werkzaam op het bestuursbureau van het fonds.

1.15 Belastingen

De activiteiten van het fonds en zijn collectiviteitkringen zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Gebeurtenissen na balansdatum

Nieuwe toetreders

Per 1 januari 2024 zijn twee nieuwe besloten collectiviteitskringen van start gegaan. Het Nederlandse Pensioenfonds voert vanaf die datum in Pensioenkring PepsiCo de pensioenregeling uit voor huidige en voormalige werknemers van PepsiCo en Duyvis in Nederland. De verplichtingen en beschikbare middelen van Stichting Pensioenfonds PepsiCo Nederland zijn op 1 januari 2024 aan ons overgedragen door middel van een collectieve waardeoverdracht. Stichting Pensioenfonds Xerox heeft alle tot 1 januari 2024 opgebouwde en ingegane pensioenen van (oud-)Xerox- en Veenman-medewerkers aan ons overgedragen in de eigen kring Pensioenkring Xerox.

2 Financiële verantwoording Collectiviteitkring 1

Alle bedragen zijn weergegeven in duizenden euro's tenzij anders aangegeven.

Balans

Na bestemming van saldo van baten en lasten	Toelichting	2023	2022
Activa			
Vastgoedbeleggingen		52.234	51.210
Aandelen		143.026	132.421
Vastrentende waarden		291.420	250.023
Derivaten	<u>2.2</u>	18.799	11.227
Subtotaal beleggingen voor risico fonds	<u>2.1</u>	505.479	444.881
Vorderingen en overlopende activa	<u>2.4</u>	99.441	101.830
Overige activa	<u>2.5</u>	4.230	4.006
Totaal activa		609.150	550.717
Passiva			
Reserves	<u>2.6</u>	39.236	41.140
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds	<u>2.7</u>	443.939	386.626
Derivaten	<u>2.1</u>	121.861	121.900
Overige schulden en overlopende passiva	<u>2.8</u>	4.114	1.051
Totaal passiva		609.150	550.717
Actuele dekkingsgraad (in %)	<u>2.6</u>	108,8%	110,6%

Staat van baten en lasten

	Toelichting	2023	2022
Baten			
Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)	<u>2.12</u>	25.123	30.971
Ontvangen waardeoverdrachten	<u>2.18</u>	829	2.108
Beleggingsresultaten risico fonds	<u>2.13</u>	37.461	-205.663
Overige baten	<u>2.20</u>	0	414
Totaal baten		63.413	-172.170
Lasten			
Pensioenuitkeringen	<u>2.14</u>	3.255	3.068
Pensioenuitvoeringskosten	<u>2.15</u>	875	862
Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds	<u>2.16</u>	57.313	-179.337
Saldo herverzekering	<u>2.17</u>	241	-372
Uitgaande waardeoverdrachten	<u>2.18</u>	3.244	3.429
Overige lasten	<u>2.20</u>	389	0
Totaal lasten		65.317	-172.350
Saldo van baten en lasten	<u>2.19</u>	-1.904	180
Bestemming saldo van baten en lasten			
Overige reserves	<u>2.6</u>	-1.904	180
Totaal		-1.904	180

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Omschrijving	Toelichting	2023	2022
Kasstroom uit pensioenactiviteiten			
Ontvangen premies		25.182	31.180
Ontvangen waardeoverdrachten		974	1.770
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars		1.078	2.070
Betaalde pensioenuitkeringen		-3.245	-3.070
Betaalde waardeoverdrachten		-3.404	-3.119
Betaalde premies herverzekering		0	-601
Betaalde uitvoeringskosten en overige lasten		-1.097	-1.039
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten		19.488	27.191
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten			
Verkopen en aflossingen van beleggingen		416.337	854.975
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten		2.077	6.187
Aankopen en verstrekkingen van beleggingen		-436.980	-891.888
Betaalde kosten van vermogensbeheer		-697	-987
Saldo overige kasstromen uit hoofde van beleggingsactiviteiten		-1	741
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten		-19.264	-30.972
Mutatie liquide middelen		224	-3.781
Stand per 1 januari		4.006	7.787
Stand per 31 december	<u>2.5</u>	4.230	4.006

Algemene toelichtingen

Algemene grondslagen

Overeenstemmingsverklaring

Onze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling en in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. We presenteren de jaarrekening in euro's, de functionele valuta van het pensioenfonds. De jaarrekening heeft betrekking op de periode van 1 januari 2023 tot en met 31 december 2023.

Opname van een actief of verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar is vast te stellen. We nemen een verplichting in de balans op wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar is vast te stellen.

Dit betekent dat we transacties verwerken op de handelsdatum en niet op de afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'Nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder nemen we activa en verplichtingen niet meer in de balans op vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Verantwoording van baten en lasten

Baten komen in de staat van baten en lasten wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting zijn gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen als sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen. Bovendien moet de intentie bestaan om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten nemen we eveneens gesaldeerd op.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat wij ons oordelen vormen en schattingen en veronderstellingen maken die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen nemen we op in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. Over de rapportageperiode hebben schattingswijzigingen plaatsgevonden bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen. Deze wijzigingen beschrijven we nader in de paragraaf Technische voorzieningen in het hoofdstuk Specifieke grondslagen op pagina 335.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

We maken geen onderscheid tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen actuele waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

Foutenherstel

Als een materiële fout na de vaststelling van de jaarrekening wordt geconstateerd, herstellen we deze middels een retrospectieve verwerking. Dit houdt in dat we het eigen vermogen aan het einde van het voorafgaande boekjaar herrekenen alsof de fout niet heeft plaatsgevonden. Het verschil tussen het eigen vermogen aan het eind van het voorafgaande boekjaar voor en na herrekening, verwerken we vervolgens als een rechtstreekse mutatie van het eigen vermogen aan het begin van het huidige boekjaar.

De bate of last als gevolg van een eventueel herstel van een niet-materiële fout verwerken we in de winst-en-verliesrekening van het huidige boekjaar.

We hebben in de jaarrekening van het huidige boekjaar geen foutenherstel toegepast.

Specifieke grondslagen

Algemeen

De beleggingen voor risico pensioenfondsen bestaan uit de financiële instrumenten van het pensioenfonds.

We nemen een financieel instrument in de balans op wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. We nemen een verplichting in de balans op wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder nemen we activa en verplichtingen niet meer in de balans op vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat we transacties verwerken op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Waardering bij eerste opname

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen de reële waarde plus eventuele direct toerekenbare transactiekosten. De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen die tot een transactie bereid zijn en die onafhankelijk van elkaar zijn. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de transacties niet in het kader van executie of liquidatie worden uitgevoerd.

Na eerste opname waarderen wij vastgoedbeleggingen, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen als volgt:

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers die uitgaan van waardering op marktwaarde.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen die geen beursnotering kennen, worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen wij aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers die uitgaan van waardering op marktwaarde.

Dividenden verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder directe beleggingsopbrengsten op het moment dat het recht van de entiteit wordt gevestigd. In het geval van beursgenoteerde effecten is dit de datum waarop het aandeel ex-dividend gaat. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers die uitgaan van waardering op marktwaarde.

Couponrente verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder directe beleggingsopbrengsten. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van waarderingsmodellen.

Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Overige beleggingen

Beursgenoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) beleggingen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Collateral

Activa die in het kader van een collateral worden gestort, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor beleggingen. Baten en lasten die uit beleggingen voortvloeien, worden onder de (in)directe beleggingsopbrengsten geboekt.

Als uit hoofde van collateral activa zijn ontvangen, dan worden deze activa en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans opgenomen. De baten en lasten die uit deze beleggingen voortvloeien, worden niet verantwoord onder de (in)directe beleggingsopbrengsten.

Ontvangen of gestort collateral in de vorm van liquiditeiten die ten gunste of ten laste gaan van de beleggingsrekeningen van het fonds worden verantwoord op die geldrekeningen waarbij tegelijkertijd een schuld of een vordering op de balans wordt opgenomen om de geldmutatie voor het fonds vermogensneutraal te verwerken.

Securities lending

We participeren niet direct in securities lending. Binnen de beleggingsfondsen kan wel sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa waarderen we bij eerste verwerking op reële waarde. Na eerste verwerking waarderen we vorderingen op geamortiseerde kostprijs. Deze is gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten en deze is onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen indien sprake is van oninbaarheid. Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid doordat we hiervoor een voorziening in aftrek brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Onze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Overige activa

Onder overige activa nemen we onder meer de liquide middelen op voor zover dit banktegoeden betreft die onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Reserves

Algemeen

De reserves zijn gelijk aan het bedrag dat resteert nadat alle activa en verplichtingen, inclusief technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn verwerkt.

Pensioenvermogen

Het pensioenvermogen wordt bepaald als de som van de reserves en de technische voorzieningen.

Technische voorzieningen

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd op actuele waarde. De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van de toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag) toezeggingen.

We bepalen de contante waarde met gebruikmaking van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds zijn wij uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks besluit het bestuur of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening houden wij rekening met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten gaan wij uit van prudente grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2023:

Overlevingstafels

Prognosetafel AG2022 (2022: AG2022) en een ervaringssterfte die is vastgesteld met het inkomensmodel van Sprekels. Bij de bepaling van de voorziening wordt één ervaringssterfte voor de gehele kring gehanteerd. We kunnen deze herzien zodra er een nieuwe deelnemersgroep van een significante grootte in de kring wordt opgenomen en de impact daarvan op de voorziening significant is. Aan de hand van de toetredingstoets bepalen we of daar sprake van is.

Partnerfrequentie

Voor de berekening van de technische voorzieningen voor nog niet ingegane partnerpensioenen hanteren we een partnerfrequentie volgens CBS 2022, inclusief samenwonend (2022: idem).

Leeftijdsverschil man/vrouw

Voor het partnerpensioen is aangenomen dat het leeftijdsverschil tussen man en vrouw drie jaar bedraagt (2022: idem).

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

De lasten van nog niet ingegaan wezenpensioen zijn gesteld op 1% van het latent partnerpensioen (2022: idem). Bij de vaststelling van de lasten van ingegaan wezenpensioen wordt verondersteld dat het pensioen moet worden uitgekeerd tot een leeftijd van 21 jaar (2022: idem).

Voorziening voor toekomstige excassokosten

De kostenopslag ter grootte van 2,75% (2022: idem) van de technische voorziening houdt verband met toekomstige administratie- en excasso kosten. Daarnaast wordt een additionele excasso voorziening van € 1.657 duizend (2022: € 2.163 duizend) aangehouden waar eventueel kosten aan onttrokken kunnen worden. Deze kostenvoorzieningen bij elkaar zijn 3,14% (2022: 3,33%) van de netto voorziening.

Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten

Bij de bepaling van de pensioenopbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers gaan wij uit van een revalidatiekans van 0% (2022: idem). We houden rekening met een jaarlijkse stijging van de grondslag voor toekomstige pensioenopbouw van 1,5% (2022: idem).

IBNR (incurred but not reported)

De voorziening voor het risico van premievrijstelling van zieke deelnemers die in de WIA terecht kunnen komen, wordt berekend als de eenjarige risicopremie voor premievrijstelling voor het boekjaar en het voorgaand boekjaar (2022: idem).

Onvindbaren

Voor pensioen dat nog niet is ingegaan omdat de deelnemer onvindbaar is of niet reageert (niet opgevraagd pensioen) wordt de reservering vijf jaar volledig in stand gehouden (2022: idem).

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op actuele waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

Zowel directe als indirecte beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening maken we geen onderscheid tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de actuele waarde van de beleggingen. Verkoopkosten verantwoorden we als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend verantwoorden we op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn de opbrengsten verrekend die gerelateerd zijn aan transactiekosten, provisies, valutaverschillen, et cetera.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen worden in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop ze betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor rekening pensioenfonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw met betrekking tot ouderdomspensioen wordt toegerekend aan de periode waarin de opbouw van pensioenrechten plaatsvindt. De verplichtingen met betrekking tot nabestaandenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen worden opgenomen in de periode waarin zij ontstaan. De (gedeeltelijk) premievrije opbouw arbeidsongeschikten wordt ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarin de ziekte is ontstaan.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur. Aan de technische voorziening wordt een rente toegevoegd op basis van de eenjaarsrente op de interbancaire swapmarkt primo verslaggevingsperiode. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de toeslagverlening.

Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval wordt ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van de voorziening waren voorzien.

Wijziging marktrente

De wijziging van de marktrente op balansdatum als gevolg van wijzigingen in de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Wijziging actuariële uitgangspunten en actualiseren overlevingskansen

De mutatie van de voorziening als gevolg van de aanpassing van actuariële grondslagen in het verslagjaar wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Het saldo van de actuariële inkomende en uitgaande waardeoverdrachten wordt toegerekend aan de periode waarop het betrekking heeft.

Overige wijzigingen

De overige mutaties worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Premies herverzekering

De herverzekeringspremies zijn toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Saldo overdracht van rechten

Waardeoverdrachten worden in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Overige lasten

Overige lasten zijn aan de periode toegerekend waarop ze betrekking hebben.

Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Onder geldmiddelen verstaan we alle liquide middelen conform de definitie in RJ360 over het kasstroomoverzicht. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. We maken onderscheid tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten enerzijds en beleggingsactiviteiten anderzijds.

Toelichting op de balans

2.1 Beleggingen voor risico fonds

Verdeling van beleggingen naar actief en passiefzijde

Omschrijving	2023	2022
Activa	505.479	444.881
Passiva	-121.861	-121.900
Totaal beleggingen voor risico fonds	383.618	322.981

Onder de passiefzijde van de balans zijn de negatieve derivaatposities opgenomen.

Samenvatting ontwikkeling beleggingsportefeuille in het boekjaar

2023	Vastgoed	Aandelen	Vast-rentend	Derivaten	Totaal	2022
Stand per 1 januari	51.210	132.421	250.023	-110.673	322.981	597.431
Aankopen / verstrekkingen	28.456	1.483	407.040	0	436.979	891.888
Verkopen / aflossingen	-23.700	-11.878	-380.573	3.590	-412.561	-955.095
Herwaardering	-3.732	21.000	14.134	6.560	37.962	-209.363
Mutatie opgelopen rente	0	0	796	-2.539	-1.743	-1.880
Stand per 31 december	52.234	143.026	291.420	-103.062	383.618	322.981

Voor de meerderheid van de beleggingen zijn objectief vast te stellen frequente marktnoteringen beschikbaar. Voor bepaalde beleggingen geldt dat niet. Waardering daarvan vindt plaats op basis van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige actuele waarde van vergelijkbare instrumenten en het gebruik van schattingen.

- Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.
- Niveau 2: De actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.
- Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata. Hieronder valt de netto contante waarde van de derivaten.
- Niveau 4: De waarde wordt vastgesteld met een andere geschikte methode. Financiële instrumenten die middels een andere geschikte methode zijn gewaardeerd zijn onder andere Hedge funds, Equity funds, Infrastructure funds en Commodity funds die geen direct waarneembare marktnotering hebben in een actieve markt. De waarde van deze financiële instrumenten wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Samenvatting beleggingsportefeuille op basis van bovenstaande indeling

2023	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Totaal	2022
Vastgoed	0	0	0	52.234	52.234	51.210
Aandelen	143.026	0	0	0	143.026	132.421
Vastrentend	249.883	0	0	41.537	291.420	250.023
Derivaten	0	0	-103.062	0	-103.062	-110.673
Subtotaal	392.909	0	-103.062	93.771	383.618	322.981
Overig	3.111	0	0	0	3.111	3.520
Totaal	396.020	0	-103.062	93.771	386.729	326.501

Het Nederlandse Pensioenfonds belegt niet in premiebijdragende ondernemingen.

De categorie vastgoed heeft betrekking op vastgoedbeleggingsfondsen en aandelen op aandelenbeleggingsfondsen (2022: idem). De categorie vastrentend heeft voor 35% (2022: 36%) betrekking op directe obligatiebeleggingen en voor 65% (2022: 64%) op vastrentende beleggingsfondsen. Vastrentende waarden worden gewaardeerd inclusief een bedrag van € -1.175 duizend (2022: € 568 duizend) vanwege de opgebouwde rente sinds de meest recente coupondatum.

De categorie overig (niveau 1) heeft betrekking op liquide middelen (2022: idem). Dit betreft aan beleggingsportefeuilles toegewezen en voor beleggingen beschikbare liquide middelen.

2.2 Derivaten

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid maken we gebruik van financiële derivaten voor zover dit passend is. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen door ons vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden. We gebruiken derivaten hoofdzakelijk om marktrisico's af te dekken. Een van de belangrijkste risico's voortvloeiend uit het gebruik van derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen.

Het kredietrisico wordt beperkt doordat we alleen transacties aangaan met kredietwaardige partijen. Ook worden contracten zo veel mogelijk afgesloten op basis van standaardvoorwaarden (bijvoorbeeld conform de ISDA), zodat onze posities adequaat worden afgedekt door verkregen onderpanden en zekerheden.

We hebben verschillende maatregelen getroffen om de posities in verstrekte en ontvangen zekerheden te beheersen en te monitoren. Zo stellen we limieten aan tegenpartijen op totaalniveau en worden extra zekerheden bij repotransacties gevraagd. Bij een wijziging van de marktrente verandert de waarde van de afgesloten derivaten. Hierdoor kan het recht of de verplichting ontstaan om aanvullend onderpand te ontvangen of te moeten storten.

Samenvatting derivatenposities

2023	Activa	Passiva	Saldo	2022
Rente derivaten	17.538	121.823	-104.285	-111.457
Valuta derivaten	1.261	38	1.223	784
Totaal	18.799	121.861	-103.062	-110.673

Ontvangen en verstrekte zekerheden en garanties

In verband met de waardeontwikkeling van derivaten zijn de volgende zekerheden ontvangen en verstrekt in de vorm van stukken en geld:

Ontvangen zekerheden

Ontvangen zekerheden:	2023	2022
In stukken	0	1.000
In geld	3.117	545
Totaal	3.117	1.545

Verstrekte zekerheden:	2023	2022
In stukken	21.700	46.800
In geld	98.238	98.371
Totaal	119.938	145.171

Ontvangen of gestort collateral in de vorm van liquiditeiten die ten gunste of ten laste gaan van de beleggingsrekeningen van de kring worden verantwoord op die geldrekeningen waarbij tegelijkertijd een schuld of een vordering op de balans wordt opgenomen om de geldmutatie voor de kring vermogensneutraal te verwerken. Indien uit hoofde van collateral activa zijn ontvangen (zgn. collateral held), dan worden deze activa en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans opgenomen. De baten en lasten die uit deze beleggingen voortvloeien, worden niet verantwoord onder de (in)directe beleggingsopbrengsten. De mutatie uit hoofde van collateral wordt in het Kasstroomoverzicht verantwoord onder de post verkopen en aflossingen van beleggingen.

2.3 Securities lending

We participeren niet direct in securities lending. Binnen de beleggingsfondsen kan wel sprake zijn van securities lending.

2.4 Vorderingen en overlopende activa**Overzicht vorderingen en overlopende activa**

Omschrijving	2023	2022
Vordering uit hoofde van herverzekering	734	1.896
Rekening-courant Bedrijfsomgeving	0	27
Vorderingen uit hoofde van beleggingen	98.692	99.809
Overlopende activa	15	98
Stand per 31 december	99.441	101.830

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van minder dan een jaar.

2.5 Overige activa**Specificatie overige activa**

Omschrijving	2023	2022
Liquide middelen	4.230	4.006
Stand per 31 december	4.230	4.006

De liquide middelen staan vrij ter beschikking.

2.6 Reserves

Ontwikkeling reserves

Omschrijving	Bestemmings reserve	Reserves	Totaal	2022
Stand per 1 januari	0	41.140	41.140	40.960
Uit bestemming saldo van baten en lasten	0	-1.904	-1.904	180
Stand per 31 december	0	39.236	39.236	41.140

2.6.4 Solvabiliteit

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maken we gebruik van het standaardmodel. We vinden het gebruik van dit standaardmodel passend bij de risico's van de kring.

Omschrijving	2023	2022
Actuele dekkingsgraad	108,8%	110,6%
Beleidsdekkingsgraad	116,1%	109,1%
Reële dekkingsgraad	82,2%	80,1%

De actuele dekkingsgraad is als volgt berekend: (pensioenvermogen / technische voorzieningen) * 100%. Het pensioenvermogen bedraagt € 483.175 duizend (2022: € 427.766 duizend).

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen twaalf maanden. Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt de kring zich in een situatie van dekkingstekort. Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt de kring zich in een situatie van reservetekort.

De actuele dekkingsgraad houdt geen rekening met de verwachte inflatie, maar de reële dekkingsgraad wel. Die meet of we voldoende vermogen hebben om niet alleen aan de nominale toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen, maar ook om de toekomstige pensioenuitkeringen jaarlijks te kunnen indexeren (verhogen) met de kosten van levensonderhoud.

Ontwikkeling (minimaal) vereist eigen vermogen op basis van het standaardmodel per 31 december

Omschrijving	2023	2022
Aanwezig eigen vermogen	39.236	41.140
Minimaal vereist eigen vermogen	19.831	17.467
Vereist eigen vermogen	83.303	76.571

2.6.5 Herstelplan

Ontwikkeling dekkingsgraad ten opzichte van herstelplan

Omschrijving	Werkelijk	Herstelplan
Stand 1 januari	110,6%	110,6%
Premiebijdragen (regulier)	1,2%	1,1%
Uitkeringen	0,1%	0,1%
Toeslagverlening	-6,7%	0,0%
Aanpassing RTS	-2,0%	0,0%
Beleggingsresultaten	5,9%	1,5%
Overige oorzaken en kruiseffecten	-0,3%	0,1%
Stand 31 december	108,8%	113,4%

De dekkingsgraad bedroeg op 31 december 108,8%. Daarmee liep de dekkingsgraad achter op het herstelplan, dat uitgaat van 113,4% op die datum.

De premie heeft in lijn met het herstelplan bijgedragen aan de dekkingsgraad. Hetzelfde geldt voor de uitkeringen. De toeslagverlening heeft de grootste nadelige invloed uitgeoefend op de ontwikkeling van de dekkingsgraad.

De verandering van de rentetermijnstructuur heeft in 2023 geleid tot een daling van de dekkingsgraad. In het herstelplan gingen we uit van een ongewijzigde rentetermijnstructuur in het boekjaar 2023, zodat de bijdrage van de verandering van de rentetermijnstructuur in het herstelplan daarvoor nihil was. Bij de bepaling van de aanwezige dekkingsgraad is van de daadwerkelijke rentetermijnstructuur ultimo van het boekjaar uitgegaan. Deze is lager dan de rentetermijnstructuur primo het jaar.

Het rendement op beleggingen heeft 5,9% bijgedragen aan de dekkingsgraad. Dat is meer dan de 1,5% verwachting volgens het herstelplan. Dit wordt in hoofdzaak verklaard door het rendement op aandelen beleggingen in 2023.

Op basis van het FTK is per 1 januari 2024 sprake van reservetekort. We hebben eind maart 2024 een geactualiseerd herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank, waarin de beleidsdekkingsgraad op basis van het reguliere beleid in 2029 is hersteld tot de vereiste dekkingsgraad. Dit is binnen de gekozen hersteltermijn van tien jaar. Op 21 mei 2024 heeft De Nederlandsche Bank instemming gegeven aan het herstelplan 2024.

2.7 Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

2.7.1 Mutatieoverzicht technische voorzieningen

Mutatieoverzicht voorziening voor pensioenverplichtingen

Omschrijving	2023	2022
Stand 1 januari	386.626	565.963
Pensioenopbouw	18.076	32.490
Toeslagverlening	25.028	3.736
Korting van aanspraken en rechten	0	0
Rentetoevoeging	12.641	-2.792
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-3.776	-3.504
Wijziging marktrente	7.234	-216.310
Wijziging actuariële uitgangspunten en actualisering overlevingskansen	0	8.666
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-1.521	-1.263
Overige wijzigingen	482	-537
Stand 31 december	444.790	386.449
Mutatie IBNR	-851	177
Totaal	443.939	386.626

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur gepubliceerd door De Nederlandsche Bank. Aan de technische voorziening wordt een rente toegevoegd op basis van de eenjaarsrente op de interbancaire swapmarkt primo verslaggevingsperiode. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de toeslagverlening. Omdat de rentetermijnstructuur in 2022 voor een deel negatieve rentes omvat is het bedrag bij rentetoevoeging negatief.

Verdeling voorziening pensioenverplichtingen naar deelnemerscategorieën

Omschrijving	2023	2022
Actieve deelnemers	110.156	114.165
Gewezen deelnemers	266.836	217.577
Pensioengerechtigden	51.128	39.337
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling	13.489	12.367
IBNR	2.330	3.180
Stand 31 december	443.939	386.626

2.7.2 Korte beschrijving van de pensioenregeling(en)

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 68 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van maximaal 1,875% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Jaarlijks besluit het bestuur van de kring over de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd.

We hebben de belangrijkste kenmerken van de regeling opgenomen in de paragraaf Kenmerken regeling op pagina 66.

Nadere toelichting op mutaties

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand. Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

2.7.3 Toeslagverlening

Toeslagverlening binnen Collectiviteitkring 1 is in beginsel voorwaardelijk. Toeslagverlening wordt gefinancierd uit het eigen vermogen van de collectiviteitkring voor zover de financiële positie hiervoor toereikend is.

Voor alle deelnemers is de toeslagverlening maximaal gelijk aan de stijging van de consumentenprijsindex (CPI), reeks alle bestedingen, tussen september van twee kalenderjaren vóór de toekenning en september van het kalenderjaar vóór de toekenning.

Onder het FTK worden strikte eisen gesteld aan de toeslagverlening door pensioenfondsen. Voor een nadere toelichting hierop verwijzen we naar het bestuursverslag (paragraaf Toeslagverlening vanaf pagina 72).

Overzicht van toegekende toeslagverlening en de daarin opgelopen achterstand in de toekenningen

Omschrijving ¹	Toegekend	Volledige toeslag ²	Achterstand jaar	Achterstand cumulatief
2018	0,00%	1,30%	1,30%	1,30%
2019	0,05%	2,10%	2,05%	3,38%
2020	0,00%	2,70%	2,70%	6,17%
2021	0,00%	0,67%	0,67%	6,88%
2022	0,00%	2,70%	2,70%	9,76%
2023	1,00%	7,23%	6,23%	16,61%
2024	6,10%	7,03%	0,93%	17,69%

1 De toeslag in enig jaar vindt plaats op 1 januari en heeft betrekking op het voorgaande jaar.

2 2023 en 2024 op basis van de nieuwe methode van het CBS

2.7.4 Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitvoeringskosten in de verslagperiode.

2.7.5 Wijziging markttrente

Jaarlijks berekenen we per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen door toepassing van de actuele renteterminstructuur inclusief UFR. De effecten worden verantwoord onder het hoofd 'Wijziging markttrente'.

2.7.6 Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij maken we gebruik van interne en externe actuariële deskundigheid. Het gaat daarbij onder meer om de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, lang leven, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een proces waarbij we gebruikmaken van schattingen en oordelen. Het effect van deze wijzigingen verantwoorden we in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

2.7.7 Actualiseren overlevingskansen

Per ultimo van het boekjaar 2023 maken we gebruik van Prognosetafel AG2022 (2022: idem) en de ervaringssterfte volgens het inkomensmodel van Sprenkels (2022: idem). De ervaringssterfte is in 2022 door Sprenkels herijkt. Recente publicaties van nieuwe informatie over de overlevingskansen van de Nederlandse bevolking waren voor ons geen aanleiding voor verdere actualisering van de gebruikte schattingen bij het berekenen van de technische voorzieningen.

2.7.8 Overige wijzigingen

De post overige wijziging geeft de wijzigingen weer in de voorziening vanwege sterfte, arbeidsongeschiktheid en mutaties. Bij sterfte is sprake van een toename door toevoeging aan de voorziening voor ingegaan nabestaandenpensioen en een afname door verval van de voorziening bij overlijden. Arbeidsongeschiktheid bestaat uit een toename door nieuwe arbeidsongeschikten en verhoging van arbeidsongeschiktheid, en een afname door revalidatie. De post mutaties bestaat uit onder andere flexibilisering bij pensionering en incidentele mutaties.

2.8 Overige schulden en overlopende passiva

Specificatie overige schulden en overlopende passiva

Omschrijving	2023	2022
Beleggingscrediteuren	3.528	782
Belastingen en premies sociale verzekeringen	75	63
Waardeoverdrachten	146	15
Rekening-courant Bedrijfsomgeving	23	0
Overige schulden en overlopende passiva	342	191
Stand per 31 december	4.114	1.051

Overige schulden hebben een resterende looptijd van minder dan een jaar.

Specificatie beleggingscrediteuren

Omschrijving	2023	2022
Nog af te wikkelen transacties	411	237
Collateral ontvangen in liquide middelen	3.117	545
Stand per 31 december	3.528	782

2.9 Risicobeheer

Bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan worden we geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van de kring is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Onvoldoende solvabiliteit is daarmee het belangrijkste risico voor de kring. We beschikken over een aantal beleidsinstrumenten voor het beheersen van dit risico, namelijk:

- beleggingsbeleid
- premiebeleid
- herverzekeringsbeleid
- toeslagbeleid

De keuze uit en toepassing van beleidsinstrumenten vinden plaats na analyses van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. In 2022 hebben we een risicoanalyse uitgevoerd met behulp van een Asset Liability Management-studie (ALM-studie). De uitkomsten hiervan vormen mede de basis voor het beleid van de kring en de toelichting hierna. We hebben dit beleid verwoord in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) van de kring. Het wordt jaarlijks geëvalueerd met behulp van een haalbaarheidstoets en in het kader van het beleggingsplan.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in de beleggingsrichtlijnen die we jaarlijks vaststellen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders. De mandaten gaan uit van verantwoord passief vermogensbeheer.

Om het risico op onvoldoende solvabiliteit te beheersen zijn we verplicht om buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers wordt vastgesteld met de in het Besluit FTK voorgeschreven solvabiliteitstoets (de zogenaamde S-toets). Deze toets is een kwantificering van de onze visie op de fondsspecifieke restrisico's (na afdekking).

Specificatie vereist eigen vermogen

Omschrijving	2023	2022
S1 Renterisico	20.575	25.223
S2 Risico zakelijke waarden	58.837	51.311
S3 Valutarisico	13.897	13.904
S4 Grondstoffenrisico	0	0
S5 Kredietrisico	16.446	12.623
S6 Verzekeringstechnisch risico	19.083	16.893
S7 Liquiditeitsrisico	0	0
S8 Concentratierisico	0	0
S9 Operationeel risico	0	0
S10 Actief beheer risico	4.435	4.270
Diversificatie-effect	-49.970	-47.653
Vereist eigen vermogen (b)	83.303	76.571
Aanwezig eigen vermogen (a)	39.236	41.140
Tekort (a - b)	-44.067	-35.431

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie.

2.9.1 Marktrisico (S1 - S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico en het valutarisico. Onze strategie met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door onze beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst door de fiduciair manager in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

In onderstaande toelichtingen is, tenzij anders aangegeven, uitgegaan van de clean value waardering van de beleggingen. De gegevens zijn opgesteld op basis van look-through, tenzij anders aangegeven. Waar gebruik gemaakt is van look-through gegevens zijn de dirty value waarderingen van de onderliggende beleggingen gebruikt en zijn de schulden en vorderingen uit de look-through verantwoord onder de liquide middelen.

Specificatie effect toepassen look-through

2023	Balanswaarde	Toepassen look-through	Verschil	2022 Toepassen look-through
Vastgoed	52.234	54.407	-2.173	53.400
Aandelen	143.026	139.061	3.965	128.459
Vastrentende waarden	291.420	291.127	293	249.089
Derivaten	-103.062	-103.063	1	-110.684
Overig	3.111	5.197	-2.086	6.237
Totaal	386.729	386.729	0	326.501

Renterisico (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en die van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ontwikkelingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de modified duration. De modified duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Het renterisico bij Collectiviteitkring 1 is per ultimo 2023 voor 70% (2022: 60%) afgedekt (op basis van marktrente). De afdekking heeft grotendeels plaatsgevonden met behulp van vastrentende beleggingen in de matchingportefeuille: staatsobligaties, renteswaps en geldmarktfondsen. Daarnaast dragen de beleggingen in bedrijfsobligaties en hypotheeklen bij aan de afdekking.

Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie, en betaalt daarvoor een variabele korte rente. Bij het afsluiten van een swap wordt de 'duratiemismatch' verkleind, maar ontstaan nieuwe risico's, zoals tegenpartij-, liquiditeits- en juridische risico's.

Samenvatting modified duration en effect renteaafdekking

2023	Marktw waarde	Modified duration (jaren)
Duratie beleggingen (exclusief rentederivaten)	384.701	7,2
Rentederivaten	-104.285	
Duratie beleggingen (inclusief rentederivaten)	280.416	30,0
Duratie pensioenverplichtingen (nominaal)	443.939	26,8

Samenvatting modified duration en effect renteaafdekking

2022	Marktw waarde ¹	Modified duration (jaren)
Duratie beleggingen (exclusief rentederivaten)	351.824	5,3
Rentederivaten	-111.457	
Duratie beleggingen (inclusief rentederivaten)	240.367	28,6
Duratie pensioenverplichtingen (nominaal)	386.626	27,7

¹ Vergelijkende cijfers zijn aangepast zodat deze overeenstemmen met de presentatie voor het verslagjaar

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de duratie van de vastrentende waarden circa 7,2 jaar (2022: 5,3 jaar) bedraagt, zonder het effect van rentederivaten. De kring is rentederivaten aangegaan, waarmee de duratie is verlengd. De

totale duratie van de vastrentende waarden komt hiermee op 30,0 jaar (2022: 28,6 jaar). De duratie van de nominale pensioenverplichtingen bedraagt 26,8 jaar (2022: 27,7 jaar), waardoor de kring gevoelig is voor verandering in de hoogte van de rente. Overigens kan de duratie van de vastrentende waarden niet een-op-een worden vergeleken met de duratie van de verplichtingen, omdat ook rekening gehouden moet worden met de omvang van de beleggingen en de pensioenverplichtingen.

In de solvabiliteitstoets ter vaststelling van de buffer voor het renterisico, wordt de rentecurve waartegen de verplichtingen worden verdisconteerd met een looptijdafhankelijk percentage omhoog en omlaag geschokt. Deze schokken zijn een vast percentage van het renteniveau. Het renterisico volgens de solvabiliteitstoets zal daardoor kleiner zijn bij een lage rente dan bij een hoge rente. De afgelopen jaren was sprake van een relatief lage rente.

De gevoeligheidsanalyse van rente is in de paragraaf Financiële risico's op pagina 89 van het bestuursverslag opgenomen.

2.9.2 Risico zakelijke waarden (S2)

Het risico van zakelijke waarden is het prijs(koers)risico van waarde wijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen. Het wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie zoals vastgelegd in onze de strategische beleggingsmix van Collectiviteitkring 1.

Naast de strategische mix hebben we in het mandaat aan de vermogensbeheerders richtlijnen gesteld voor het maximumpercentage dat namens de kring in een sector, land of tegenpartij mag worden belegd.

Verdeling vastgoedportefeuille

2023	EUR	In verhouding	2022
Kantoren	1.358	2%	0%
Participaties in vastgoedmaatschappijen	2.173	4%	100%
Winkels	679	1%	0%
Woningen	37.870	70%	0%
Overige	12.327	23%	0%
Totaal	54.407	100%	100%

Verdeling naar markten van de aandelenportefeuille

2023	EUR	In verhouding	2022
Opkomende markten	17.798	13%	18%
Ontwikkelde markten	121.263	87%	82%
Totaal	139.061	100%	100%

Verdeling naar sectoren van de aandelenportefeuille

2023	EUR	In verhouding	2022
Basismaterialen	6.674	5%	5%
Communicatie diensten	11.518	8%	8%
Cyclische consumptiegoederen	15.687	11%	11%
Defensieve consumptiegoederen	7.425	5%	6%
Energie	1.070	1%	1%
Financiële dienstverlening	22.501	16%	16%
Gezondheidszorg	27.731	20%	21%
Industrie	19.576	15%	13%
Nutsbedrijven	2.504	2%	2%
Technologie	24.064	17%	17%
Overig	311	0%	0%
Totaal	139.061	100%	100%

In de solvabiliteitstoets voor vaststelling van de buffers voor het risico van zakelijke waarden (en grondstoffen) is rekening gehouden met bovenstaande samenstelling. We beleggen in deze producten met als doel diversificatie en risicoafdekking.

Verdeling van de vastrentende waarden

2023	EUR	In verhouding	2022
Bedrijfsobligaties	106.311	37%	35%
Hypotheken	49.299	17%	19%
Staatsobligaties	135.517	46%	46%
Totaal	291.127	100%	100%

Samenvatting derivatenposities

2023	Nominale waarde	Activa	Passiva	Saldo	2022
Aandelen derivaten	1	0	0	0	1
Rente derivaten	632.482	17.538	121.823	-104.285	-111.457
Valuta derivaten	72.017	1.270	48	1.222	772
Stand per 31 december	704.500	18.808	121.871	-103.063	-110.684

Geografische verdeling van alle beleggingen (exclusief derivaten)

2023	Vastgoed	Aandelen	Vastrentend	Overig	Totaal	2022
Azië ex Japan	116	16.058	5.904	43	22.121	26.234
Europa EU	52.534	29.624	225.579	4.025	311.762	276.745
Europa niet-EU	205	18.973	17.359	294	36.831	30.447
Midden- en Zuid-Amerika	1	1.651	8.464	37	10.153	7.916
Noord-Amerika	1.030	61.826	22.353	743	85.952	70.381
Pacific	394	8.903	9.122	40	18.459	17.920
Overig	127	2.026	2.346	15	4.514	7.542
Totaal	54.407	139.061	291.127	5.197	489.792	437.185

2.9.3 Valutarisico (S3)

Onder valutarisico verstaan we het risico dat ontstaat op activa in een buitenlandse valuta door wijzigingen in wisselkoers.

Van de totale beleggingsportefeuille is ultimo 2023 ongeveer 62% (2022: 68%) belegd in beleggingen met een notering in euro's. De belangrijkste valuta van de niet in euro genoteerde beleggingen zijn de US dollar, het Britse pond en de Japanse yen.

In 2023 dekten we 75% van het valutarisico af van de US dollar en het Britse pond.

Specificatie van posities naar valuta

2023	Exposure voor afdekking	Valuta derivaten	Exposure na afdekking	2022
AUD	2.290	0	2.290	2.313
CAD	2.001	0	2.001	1.917
CHF	7.039	0	7.039	4.871
DKK	6.544	11	6.555	6.397
EUR	240.506	66.450	306.956	252.151
GBP	11.053	-7.368	3.685	2.387
HKD	5.468	0	5.468	8.287
ILS	106	0	106	88
JPY	6.185	17	6.202	687
NOK	527	0	527	618
NZD	109	0	109	97
SEK	2.639	14	2.653	2.546
SGD	364	0	364	527
USD	74.821	-57.900	16.921	15.124
Andere valuta	25.855	-2	25.853	28.491
Totaal	385.507	1.222	386.729	326.501

Wijzigingen in de valutakoersen zijn van invloed op de ontwikkeling van de dekkingsgraad voor zover deze niet zijn afgedekt. Een wijziging van de koers van de US dollar met 10% levert na afdekking een wijziging van de dekkingsgraad met circa 0,4% (2022: 0,4%) op.

Een restrisico betreft de categorie overige valuta. Dit zijn valuta's waarvan we besloten hebben het valutarisico niet af te dekken.

In de solvabiliteitstoets van de kring is in de buffers voor het valutarisico rekening gehouden met bovenstaande valutaposities en afdekkingen.

2.9.4 Grondstoffenrisico (S4)

Aangezien we niet in grondstoffen beleggen, is dit risico niet van toepassing en wordt hiervoor geen buffer aangehouden.

2.9.5 Kredietrisico (S5)

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor de kring als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop de kring (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico (ook wel: tegenpartijrisico). Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee de kring transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor de kring financiële verliezen lijdt. We beheersen dit risico door aan tegenpartijen limieten te stellen, extra zekerheden te vragen, zoals onderpand bij derivatenposities, en het hanteren van prudente verstrekingsnormen bij fondsbeleggingen in hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico beleggen we enkel in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voor niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, werken we enkel met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat onze posities adequaat worden afgedekt door onderpand.

De kredietwaardigheid van veel marktpartijen wordt ook door rating agencies beoordeeld. De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals gepubliceerd door S&P, Moody's en Fitch per 31 december is als volgt:

2023	EUR	In verhouding	2022
AAA	77.557	27%	9%
AA	61.416	21%	11%
A	47.752	16%	18%
BBB	40.879	14%	13%
Lager dan BBB	7.527	3%	3%
Geen rating	48.864	17%	45%
Niet gespecificeerd	7.132	2%	1%
Totaal	291.127	100%	100%

Inzake concentratie van risico's kunnen we melden dat, afgezien van staatsobligaties van eurolanden en posities in beleggingsfondsen, ultimo 2023 geen sprake is van beleggingen groter dan 2% van ons balanstotaal. Als onderdeel van de toelichting op het concentratierisico is in paragraaf Concentratierisico (S8) op pagina 355 een tabel opgenomen met de details van deze posities.

Herverzekeringsovereenkomsten gaan we alleen aan met onder toezicht staande Nederlandse verzekeraars.

In de solvabiliteitstoets van eind 2023 is rekening gehouden met het kredietrisico zoals blijkt uit bovenstaande gegevens.

2.9.6 Verzekeringstechnisch risico (S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product. De belangrijkste risico's in dit kader zijn het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico.

We verzekeren alleen risico's die we zelf niet kunnen dragen. De behoefte is daarbij het grootst op het gebied van nabestaandenpensioen (NP) en de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (PVA). Herverzekering van het ouderdomspensioen (OP) is niet aan de orde. De gekozen vorm van herverzekering voor NP en PVA is een volledige herverzekering.

De aannahme is dat naarmate de collectiviteitkring in volume toeneemt de behoefte aan herverzekering van NP en PVA afneemt. Door een grotere omvang neemt de impact van opgetreden schades van individuele deelnemers op het collectief af. We hebben een herverzekeringscontract op basis van stop-loss met een looptijd van twee jaar afgesloten met Zwitterleven (2022: idem).

Het toeslagrisico omvat het risico dat onze ambitie om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten). Dit is echter afhankelijk van de hoogte van de dekkingsgraad van de kring. Hierbij benadrukken we dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

De zogenaamde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte).

Op 31 december bedraagt de reële dekkingsgraad 82,2% (2022: 80,1%).

We hebben deze risico's overwogen en verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2023.

2.9.7 Liquiditeitsrisico (S7)

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor we op korte termijn niet aan onze verplichtingen kunnen voldoen. We beheersen het liquiditeitsrisico door in het beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Voor de korte termijn maken we gebruik van een liquiditeitsprognose waarin we rekening houden met de directe beleggingsopbrengsten, inkomsten (zoals premies) en uitgaven (zoals uitkeringen en kosten).

Voor het beheersen van het kortetermijnliquiditeitsrisico wordt een stresstest uitgevoerd om te inventariseren of Het Nederlandse Pensioenfonds bij een zwaarweerscenario voldoende cash of ander onderpand kan leveren. In dit kader hebben we binnen de renteafdekking een beperking gesteld aan het maximale risico (exposure) van derivaten.

Voor de liquiditeitsbehoefte in het zwaarweerscenario wordt gerekend met een rentestijging van 2% en een 0,25 lagere euro. Bij een zwakkere euro ontwikkelen de valutatermijncontracten zich negatief en moet er onderpand (collateral) worden gestort. Indien bij zo'n schok minder dan 125% aan benodigde liquiditeit en onderpand beschikbaar is, wordt een waarschuwing afgegeven. Indien minder dan 75% van de benodigde liquiditeit en onderpand bij zo'n schok beschikbaar is, zal het beleggingsbeleid worden aangepast.

Hieruit blijkt dat er op dit moment geen liquiditeitsrisico's voor de kring bestaan. In de solvabiliteitstoets houden we hier dan ook geen buffers voor aan.

2.9.8 Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat we grote (veelal financiële) gevolgen ondervinden van veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico).

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan er ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maken we gebruik van diversificatie en limieten voor beleggingen in landen, regio's, sectoren en tegenpartijen. De uitgangspunten hebben we vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders. We monitoren op kwartaalbasis de naleving daarvan.

Ultimo 2023 zijn in de beleggingsportefeuille de volgende debiteuren met een omvang groter dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

2023	EUR	In verhouding	2022
Uitgevende instelling			
Duitsland	27.257	5,4%	7,8%
Nederland	23.566	4,7%	5,1%
Frankrijk	15.153	3,0%	5,1%

In het standaardmodel is het concentratierisico gelijkgesteld aan nul. Ook op grond van het gevoerde beleid oordelen we dat er geen sprake is van een verhoogd risico waarvoor een aanvullende opslag noodzakelijk is.

2.9.9 Operationeel risico (S9)

Het operationele risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's beheersen we door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn.

Van Lanschot Kempen Investment Management B.V. houdt als fiduciair manager toezicht op het totale vermogensbeheer en de risicoposities van de kring. In dat kader selecteert en monitort de fiduciair manager beleggingsfondsen en vermogensbeheerders. Met zulke partijen hebben we overeenkomsten en, waar van toepassing, service level agreements gesloten. De afhankelijkheid van deze partijen wordt door ons beheerst doordat de bewaring van de stukken uit de portefeuille is ondergebracht bij afzonderlijke custodians zoals CACEIS.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan pensioenuitvoerder a.s.r. Met a.s.r. hebben we een uitvoeringsovereenkomst en een service level agreement gesloten.

Jaarlijks beoordelen we de kwaliteit van de uitvoering van de fiduciair manager, bewaarder en pensioenuitvoeringsorganisatie door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste rapportages over de interne beheersing (ISAE 3402-rapportages).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's, houden we hiervoor geen buffers aan in de solvabiliteitstoets.

2.9.10 Actief beheer risico (S10)

Het actief beheer risico als onderdeel van het vereist eigen vermogen heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nagestreefde portefeuille. De mate van actief beheer wordt doorgaans bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de benchmark die voor de (deel)portefeuille is vastgelegd. We houden hiervoor een buffer aan.

2.10 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

2.10.1 Investeringsverplichtingen

Per 31 december 2023 bestonden geen toezeggingen tot het doen van investeringen in beleggingen op of na 1 januari 2024 (2022: € 9,2).

2.10.2 Weerstandsvermogen

Indien bij de kring een uitgaande collectieve waardeoverdracht plaatsheeft, valt het aan die collectieve waardeoverdracht gerelateerde weerstandsvermogen vrij ten gunste van de overgedragen aanspraken en rechten. In de paragraaf Stichtingskapitaal en reserves op pagina hebben we het weerstandsvermogen nader gespecificeerd.

2.11 Verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen Het Nederlandse Pensioenfonds en een natuurlijk persoon of entiteit die verbonden is met Het Nederlandse Pensioenfonds. Dit betreffen de relaties tussen Het Nederlandse Pensioenfonds en zijn bestuurders en de directie van het bestuursbureau. Onder transacties wordt verstaan een overdracht van middelen, diensten of verplichtingen, ongeacht of er een bedrag in rekening is gebracht. Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

Voor de beloning het belanghebbendenorgaan verwijzen we naar toelichting 2.15 Pensioenuitvoeringskosten op pagina 360. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Toelichting op de staat van baten en lasten

2.12 Ontvangen premies

De feitelijke, de kostendeekkende en de gedempte kostendeekkende premie zijn als volgt:

Omschrijving	2023	2022
Feitelijke premie	25.123	30.971
Kostendeekkende premie	21.993	38.541
Gedempte kostendeekkende premie	23.791	26.791

We hebben de aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie als bate in de staat van baten en lasten verantwoord.

Specificatie samenstelling van de premies 2023

Omschrijving	Kosten-dekkende premie	Gedempte kosten-dekkende premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	16.868	11.618	11.618
Risicopremie overlijden	466	304	304
Risicopremie arbeidsongeschiktheid	742	510	510
Totale koopsom	18.076	12.432	12.432
Kostenopslag pensioenbeheer	338	338	338
Opslag voorwaardelijke opbouw	0	8.559	8.558
Opslag instandhouding VEV	3.579	2.462	2.462
Premieopslag	0	0	1.333
Totaal premiebijdragen	21.993	23.791	25.123

Specificatie samenstelling van de premies 2022

Omschrijving	Kosten-dekkende premie	Gedempte kosten-dekkende premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	30.543	13.211	13.211
Risicopremie overlijden	615	303	303
Risicopremie arbeidsongeschiktheid	1.332	579	579
Totale koopsom	32.490	14.093	14.093
Kostenopslag pensioenbeheer	430	430	430
Opslag voorwaardelijke opbouw	0	9.830	9.830
Opslag instandhouding VEV	5.621	2.438	2.438
Premieopslag	0	0	4.180
Totaal premiebijdragen	38.541	26.791	30.971

Ons beleid met betrekking tot de premiestelling is nader beschreven in de paragraaf Premiebeleid op pagina 67.

2.13 Beleggingsresultaten voor risico fonds

In onderstaande tabel specificeren we de beleggingsresultaten van beleggingen voor risico fonds, met een onderscheid naar directe en indirecte opbrengsten en de aan de beleggingen verbonden kosten.

Directe beleggingsopbrengsten

2023	Vastgoed	Aandelen	Vast-rentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal	2022
Dividend	0	842	955	0	0	1.797	2.251
Rente	0	0	1.468	-6.651	3.632	-1.551	1.948
Totaal	0	842	2.423	-6.651	3.632	246	4.199

Indirecte beleggingsopbrengsten

2023	Vastgoed	Aandelen	Vast-rentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal	2022
Gerealiseerd	272	361	1.643	-3.590	0	-1.314	-38.442
Ongerealiseerd	-4.004	20.639	12.491	10.150	0	39.276	-170.921
Koersresultaat liquide middelen	0	0	0	0	0	0	387
Totaal	-3.732	21.000	14.134	6.560	0	37.962	-208.976

Beleggingskosten

2023	EUR	In verhouding	2022
Administratiekosten	211	29%	20%
Bankkosten	39	5%	4%
Beheerskosten	442	58%	71%
Bewaarloon	21	3%	3%
Transactiekosten	0	0%	3%
Overig	34	5%	0%
Totaal	747	100%	100%

Beleggingskosten hebben we opgenomen in het overzicht Kosten vermogensbeheer op pagina 85, Kosten zijn daarin, waar mogelijk, toegerekend aan de relevante beleggingscategorie.

2.14 Pensioenuitkeringen

Specificatie pensioenuitkeringen

Omschrijving	2023	2022
Ouderdomspensioen	2.430	2.336
Nabestaandenpensioen (partnerpensioen)	713	635
Wezenpensioen	40	32
Afkopen	72	65
Totaal	3.255	3.068

2.15 Pensioenuitvoeringskosten

Specificatie pensioenuitvoeringskosten

Omschrijving	2023	2022
Administratiekostenvergoeding	655	589
Certificerend actuaaris	35	36
Adviserend actuaaris	76	93
Accountant (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	39	48
Belanghebbendenorgaan	36	39
Verkiezingen belanghebbendenorgaan	0	0
Ondersteuning BO en werkgever (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	20	10
Toezichtkosten (DNB/AFM)	50	41
Kosten governance bestuur en bestuursbureau	154	167
Overige kosten	33	51
Overige baten en lasten	0	-1
Aan beleggingen toegerekende kosten	-223	-211
Subtotaal pensioenuitvoeringskosten exclusief incidentele kosten	875	862
Kosten overgang nieuw pensioenstelsel	59	0
Transitiekosten pensioenuitvoerder	250	0
Subtotaal incidentele kosten ¹	309	0
Totaal pensioenuitvoeringskosten inclusief incidentele kosten	1.184	862
Berekening kosten per deelnemer:	2023	2022
Aantal actieve deelnemers	2.271	3.244
Aantal pensioengerechtigden	465	415
Totaal aantal deelnemers	2.736	3.659
Administratieve uitvoeringskosten in euro per deelnemer	433	236

¹ Deze kosten zijn in de staat van baten en lasten verantwoord onder "overige lasten".

In het verslagjaar zijn aan de kring door toezichthouders geen dwangsommen of bestuurlijke boetes aangezegd of opgelegd (2022: idem).

Aantal personeelsleden

Bij de kring zijn geen werknemers in dienst. Voor werkzaamheden die ten behoeve van de kring worden uitgevoerd door het bestuursbureau van Het Nederlandse Pensioenfonds is een vergoeding overeengekomen die afhankelijk is van de omvang van het beheerde pensioenvermogen.

Bezoldiging leden belanghebbendenorgaan

Specificatie bezoldiging leden belanghebbendenorgaan

2023	Honoraria	Vacatie gelden	Totaal	2022
Belanghebbendenorgaan	0	22	22	32
Totaal	0	22	22	32

Aan betrokkenen zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

2.16 Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

Een specificatie van de mutatie staat vermeld in paragraaf [2.7.1 Mutatieoverzicht technische voorzieningen](#) op pagina [346](#).

2.17 Herverzekeringen

Specificatie resultaat herverzekering

Omschrijving	2023	2022
Premie herverzekering	81	75
Uitkeringen uit herverzekering	-1.736	-1.554
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorziening	1.896	1.107
Totaal	241	-372

2.18 Overdracht van rechten

Specificatie resultaat overdracht van rechten

Omschrijving	2023	2022
Inkomende individuele waardeoverdrachten	829	2.108
Uitgaande individuele waardeoverdrachten	-3.244	-3.429
Totaal	-2.415	-1.321

2.19 Actuariële analyse

Actuariële analyse van het resultaat

Omschrijving	2023	2022
Interestresultaat		
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	37.461	-205.663
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-12.641	2.792
Wijziging marktrente	-7.234	216.310
Subtotaal interestresultaat	17.586	13.439
Premieresultaat		
Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)	25.123	30.971
Betaalde premie herverzekering	-81	-75
Benodigde premie	-18.414	-32.921
Subtotaal premieresultaat	6.628	-2.025
Waardeoverdrachten		
Collectieve waardeoverdrachten	0	0
Individuele waardeoverdrachten	-894	-57
Subtotaal waardeoverdrachten	-894	-57
Kosten		
In premie begrepen bedrag kosten	789	1.248
Toevoeging aan technische voorzieningen ivm kostenvoorziening	-451	-817
Vrijval voor kosten uit technische voorzieningen	537	431
Kosten verslagjaar (excl kosten vermogensbeheer)	-875	-862
Subtotaal kosten	0	0
Uitkeringen¹		
Mutatie technische voorzieningen uhv uitkeringen	3.240	3.072
Feitelijke uitkeringen	-3.255	-3.068
Subtotaal uitkeringen	-15	4
Resultaat op kanssystemen	2.103	1.958
Toeslag	-25.028	-3.736
Incidentele wijzigingen		
Wijziging regeling	0	0
Actualisering overlevingskansen	0	-7.466
Actualisering grondslagen (kostenvoorziening)	0	-1.200
Overige mutaties technische voorzieningen	0	-44
Andere oorzaken	-2.284	-693
Subtotaal incidentele wijzigingen	-2.284	-9.403
Totaal saldo van baten en lasten	-1.904	180

¹ In dit resultaat zit ook een vrijval van het weerstandsvermogen.

Specificatie resultaat op kanssystemen

Omschrijving	2023	2022
• Sterfte	-181	643
• Arbeidsongeschiktheid	2.370	1.258
• Mutaties	-211	-26
Andere oorzaken	125	83
Totaal	2.103	1.958

2.20 Overige baten en lasten**Specificatie overige baten en lasten**

Omschrijving	2023	2022
Weerstandvermogen	-77	414
Kosten overgang nieuw pensioenstelsel	-59	0
Transitiekosten pensioenuitvoerder	-250	0
Overige baten en lasten	-3	0
Totaal	-389	414

De afdracht weerstandvermogen is gerelateerd aan beleggingsrendement, pensioenuitvoeringskosten, premies en uitkeringen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Aanpassing premiebeleid 2024

In verband met de forse rentestijging in 2022 en begin 2023 hebben we besloten we om het premiebeleid aan te passen, met gebruikmaking van de eenmalige mogelijkheid om de RTS opnieuw vast te klikken. De gedempte kostendekkende premie stellen we vast op basis van de twaalfmaandsgemiddelde rente per 30 september van het voorgaande jaar. Dit betekent dat de premieberekening niet meer wordt gebaseerd op verwacht rendement. De feitelijke premie stellen we gelijk aan de gedempte kostendekkende premie. De premieopslag vervalt hiermee. Hierdoor is het niet meer mogelijk om een grens te stellen aan de stijging of daling van de feitelijke premie in enig jaar. De overige beleidsbepalingen zijn ongewijzigd gebleven.

Update herstelplan

Op basis van het FTK is per 31 december 2023 sprake van een reservetekort. Eind maart 2024 hebben wij een geactualiseerd herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank, waarin de beleidsdekkingsgraad op basis van het reguliere beleid in 2030 is hersteld tot de vereiste dekkingsgraad. Dit is binnen de gekozen hersteltermijn van tien jaar. Op 21 mei 2024 heeft De Nederlandsche Bank instemming gegeven aan het herstelplan 2024.

3 Financiële verantwoording Collectiviteitkring Flexibele regeling

Alle bedragen weergegeven in duizenden euro's tenzij anders aangegeven.

Balans

Na bestemming van saldo van baten en lasten	Toelichting	2023	2022
Activa			
Beleggingen voor risico deelnemers	<u>3.1</u>	31.900	8.351
Beleggingen voor risico fonds	<u>3.2</u>	528	133 ¹
Herverzekeringsdeel pensioenverplichtingen	<u>3.5</u>	597	1
Vorderingen en overlopende activa	<u>3.6</u>	1.048	221 ²
Overige activa	<u>3.6</u>	231	477 ³
Totaal activa		34.304	9.183
Passiva			
Reserves	<u>3.7</u>	550	136
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds	<u>3.8</u>	585	1
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	<u>3.8</u>	30.011	7.591
Overige schulden en overlopende passiva	<u>3.9</u>	3.158	1.455
Totaal passiva		34.304	9.183
Actuele dekkingsgraad (in %)		101,7	101,8

1 Beleggingen voor risico fonds zijn geherrubriceerd vanuit Overige activa. Dit betreft een presentatiewijziging t.o.v. de jaarrekening 2022.

2 Vorderingen en overige activa zijn geherrubriceerd vanuit Overige activa. Dit betreft een presentatiewijziging t.o.v. de jaarrekening 2022.

3 Overige activa zijn geherrubriceerd naar Beleggingen voor risico deelnemers (€ 133 duizend) en Vorderingen en overlopende activa (€ 221 duizend). Dit betreft een presentatiewijziging t.o.v. de jaarrekening 2022.

Staat van baten en lasten

	Toelichting	2023	2022
Baten			
Premiebijdragen voor risico van deelnemers	<u>3.13</u>	22.030	8.762
Beleggingsresultaten voor risico deelnemers	<u>3.14</u>	2.385	-359 ¹
Beleggingsresultaten voor risico fonds		-249	-65 ²
Mutatie TV herverzekeringsdeel		596	1
Overige baten	<u>3.15</u>	1.318	768 ³
Totaal baten		26.080	9.107
Lasten			
Pensioenuitkeringen	<u>3.16</u>	5	0
Pensioenuitvoeringskosten	<u>3.17</u>	583	427 ⁴
Wijzigingen voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers		22.420	7.591
Wijzigingen voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds	<u>3.18</u>	584	1
Saldo overdracht van rechten voor risico deelnemers	<u>3.20</u>	100	16
Saldo herverzekeringen	<u>3.19</u>	1.214	510
Overige lasten	<u>3.21</u>	760	426 ⁵
Totaal lasten		25.666	8.971
Saldo van baten en lasten		414	136
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Overige reserves		414	136
Totaal	<u>12</u>	414	136

1 Bijdrage weerstandsvermogen is geherrubriceerd vanuit Premiebijdragen voor risico van deelnemers naar Overige lasten (€ 16 duizend). Dit betreft een presentatiewijziging t.o.v. de jaarrekening 2022.

2 Beleggingsresultaat voor risico fonds zijn geherrubriceerd vanuit Overige baten (€ -65 duizend). Dit betreft een presentatiewijziging t.o.v. de jaarrekening 2022.

3 Overige baten zijn geherrubriceerd naar Beleggingen voor risico fonds (€ 65 duizend). Dit betreft een presentatiewijziging t.o.v. de jaarrekening 2022.

4 De Pensioenuitvoeringskosten zijn geherrubriceerd naar de Overige lasten (€ 400 duizend). Dit betreft een presentatiewijziging t.o.v. de jaarrekening 2022.

5 De Overige lasten zijn geherrubriceerd vanuit de Pensioenuitvoeringskosten (€ 400 duizend). Dit betreft een presentatiewijziging t.o.v. de jaarrekening 2022.

Bijdrage aan weerstandsvermogen is geherrubriceerd vanuit Premiebijdragen voor risico van deelnemers naar Overige lasten (€ 16 duizend). Dit betreft een presentatiewijziging t.o.v. de jaarrekening 2022.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Toelichting	2023	2022
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico deelnemers	22.033	8.746
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico deelnemers	159	-
Betaalde waardeoverdrachten voor risico deelnemers	-74	-
Betaalde pensioenuitkeringen	-3	-
Betaalde premies herverzekering	-1.446	-510
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-728	-427 ¹
Overige baten en lasten	-339	552 ²
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	19.602	8.360
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	3.615	-
Betaald inzake aankoop beleggingen risico pensioenfonds	-401	-133
Betaald inzake aankoop beleggingen risico deelnemers	-22.738	-7.925
Betaald inzake weerstandsvermogen	-42	-25
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	143	-
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	-316	200
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-109	-
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-19.848	-7.883
Mutatie liquide middelen	-246	477
Stand per 1 januari	477	-
Stand per 31 december	231	477

1 Betaalde pensioenuitvoeringskosten zijn geherrubriceerd naar overige baten en lasten (€ 400 duizend). Dit betreft een presentatiewijziging t.o.v. de jaarrekening 2022.

2 Overige baten en lasten zijn geherrubriceerd vanuit Betaalde pensioenuitvoeringskosten (€ -400 duizend). Dit betreft een presentatiewijziging t.o.v. de jaarrekening 2022.

Algemene toelichtingen

Algemene grondslagen

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling en in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van Collectiviteitkring Flexibele regeling en heeft betrekking op de periode van 1 januari 2023 tot en met 31 december 2023.

Opname van een actief of verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar is vast te stellen. Een verplichting komt in de balans wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar is vast te stellen.

Dit betekent dat we transacties verwerken op de handelsdatum en niet op de afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'Nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder nemen we activa en verplichtingen niet meer in de balans op vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Verantwoording van baten en lasten

Baten komen in de staat van baten en lasten wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting zijn gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen als sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen. Bovendien moet de intentie bestaan om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten nemen we eveneens gesaldeerd op.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur zich oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen nemen we op in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. Over de rapportageperiode hebben schattingswijzigingen plaatsgevonden bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen. Deze wijzigingen worden nader beschreven in de paragraaf Technische Voorzieningen in hoofdstuk Specifieke grondslagen op pagina 369.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen actuele waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

Foutenherstel

Als een materiële fout na de vaststelling van de jaarrekening wordt geconstateerd, herstellen we deze middels een retrospectieve verwerking. Dit houdt in dat we het eigen vermogen aan het einde van het voorafgaande boekjaar herrekenen alsof de fout niet heeft plaatsgevonden. Het verschil tussen het eigen vermogen aan het eind van het voorafgaande boekjaar voor en na herrekening, verwerken we vervolgens als een rechtstreekse mutatie van het eigen vermogen aan het begin van het huidige boekjaar.

De bate of last als gevolg van een eventueel herstel van een niet-materiële fout verwerken we in de winst-en-verliesrekening van het huidige boekjaar.

Het fonds heeft in de jaarrekening van het huidige boekjaar geen foutenherstel toegepast.

Specifieke grondslagen

Algemeen

De beleggingen voor risico fonds en risico deelnemers bestaan uit de financiële instrumenten die gebruikt worden ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid.

Een financieel instrument wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle toekomstige economische voordelen en risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Waardering bij eerste opname

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen de reële waarde plus eventuele direct toerekenbare transactiekosten. De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen die tot een transactie bereid en die onafhankelijk van elkaar zijn. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de transacties niet in het kader van executie of liquidatie worden uitgevoerd.

Na eerste opname worden vastgoedbeleggingen, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen als volgt gewaardeerd:

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Dividenden worden in de staat van baten en lasten verantwoord onder directe beleggingsopbrengsten op het moment dat het recht van de entiteit wordt gevestigd. In het geval van beursgenoteerde effecten is dit de datum waarop het aandeel ex-dividend gaat. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Couponrente wordt in de staat van baten en lasten verantwoord onder directe beleggingsopbrengsten. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van waarderingsmodellen.

Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Overige beleggingen

Beursgenoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) beleggingen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Collateral

Activa die in het kader van een collateral worden gestort, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor beleggingen. Alle uit beleggingen voortvloeiende baten en lasten worden onder de (in)directe beleggingsopbrengsten geboekt.

Indien uit hoofde van collateral activa zijn ontvangen worden deze activa en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans opgenomen. Alle uit deze beleggingen voortvloeiende baten en lasten worden niet verantwoord onder de (in)directe beleggingsopbrengsten.

Ontvangen of gestort collateral in de vorm van liquiditeiten welke ten gunste of ten laste gaan van de beleggingsrekeningen van het fonds worden verantwoord op die geldrekeningen waarbij tegelijkertijd een schuld of een vordering op de balans wordt opgenomen om de geldmutatie voor het fonds vermogensneutraal te verwerken.

Securities lending

We participeren niet direct in securities lending. Binnen de beleggingsfondsen kan sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa waarderen we bij eerste verwerking op reële waarde. Na eerste verwerking, waarderen we vorderingen op geamortiseerde kostprijs. Deze is gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten en deze is onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen indien sprake is van oninbaarheid. Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Overige activa

Onder meer worden hieronder de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft welke onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Reserves

Algemeen

De reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle activa en verplichtingen, inclusief technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen zijn verwerkt in de balans.

Pensioenvermogen

Het pensioenvermogen wordt bepaald als de som van de reserves en de technische voorzieningen.

Technische voorzieningen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd op actuele waarde. De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag) toezeggingen.

De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van prudente grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2023:

Prognosetafel AG2020 (2023: idem) waarbij met ingang van december 2023 het inkomensmodel van S&V wordt gehanteerd voor het vaststellen van de ervaringssterfte. Bij de bepaling van de voorziening wordt één ervaringssterfte voor de gehele kring gehanteerd. Deze kan worden herzien zodra er een nieuwe deelnemersgroep van een significante grootte in de kring wordt opgenomen en de impact op de voorziening significant is. Of hier sprake van is, wordt bepaald aan de hand van de toetredingstoets.

Voorziening voor ingegaan wezenpensioen

Bij de vaststelling van de lasten van ingegaan wezenpensioen wordt verondersteld dat het pensioen moet worden uitgekeerd tot een leeftijd van 21,

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Kostenopslag ter grootte van 3% van de technische voorzieningen in verband met toekomstige administratieve excassokosten.

Afwikkelkosten/kostenvoorziening

Voor de DC regeling wordt jaarlijks 2 basispunten van het kapitaal van deelnemers beschikbaar gesteld ter dekking van reguliere kosten. Gedurende de opstartfase van Collectiviteitkring Flexibele regeling zal de bedrijfsomgeving van HNPF een compensatieresultaat beschikbaar stellen ter dekking van kosten. Bij liquidatie in de opstartfase heeft de bedrijfsomgeving eveneens een kring overstijgend weerstandsvermogen beschikbaar ter dekking van kosten voor Collectiviteitkring Flexibele regeling. Wanneer de kring door groei zelfstandig eigen vermogen beschikbaar heeft, zullen er vanuit de stichting geen compensaties meer aan Collectiviteitkring Flexibele regeling worden gedaan en zal de kring zelf zorgdragen voor het dekken van de doorlopende en liquidatiekosten.

Technische voorzieningen voor risico deelnemers

Voor de voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers worden geen actuariële grondslagen vastgesteld aangezien die voorzieningen gelijk zijn aan de som van de pensioenkapitalen van deelnemers en gewezen deelnemers.

Het pensioenkapitaal is gelijk aan de ingelegde premies (voor de netto pensioenregeling na aftrek van de premies voor de risicodekkingen) vermeerderd of verminderd met de betreffende rendementen en de verhogingen uit hoofde van overlijden van andere (gewezen) deelnemers. Na overlijden van een (gewezen) deelnemer komt het saldo van de pensioenbeleggingsrekening van de betreffende (gewezen) deelnemer te vervallen en wordt dat gebruikt voor de verhoging van de saldi pensioenbeleggingsrekeningen van de overige (gewezen) deelnemers in de desbetreffende pensioenregeling naar rato van de per (gewezen) deelnemer aanwezige saldi.

Herverzekeringsdeel pensioenverplichtingen

De herverzekeringspremies zijn toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft. Bij de waardering is rekening gehouden met de kredietwaardigheid van de herverzekeraar (afslag voor kredietrisico).

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op actuele waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

Zowel directe als indirecte beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde

en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de actuele waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen worden in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor rekening pensioenfonds

Rentetoevoeging

De Pensioenverplichtingen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur. Aan de technische voorziening wordt een rente toegevoegd op basis van de eenjaarsrente op de interbancaire swapmarkt primo verslaggevingsperiode. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de toeslagverlening.

Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval wordt ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van de voorziening waren voorzien.

Wijziging marktrente

De wijziging marktrente op balansdatum als gevolg van wijzigingen in de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur, wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Wijziging actuariële uitgangspunten en actualiseren overlevingskansen

De mutatie van de voorziening als gevolg van de aanpassing van actuariële grondslagen in het verslagjaar wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Overige wijzigingen

De overige mutaties worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Premies herverzekering

De herverzekeringspremies zijn toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Saldo overdracht van rechten

Waardeoverdrachten worden in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Overige lasten

Overige lasten zijn aan de periode toegerekend waarop ze betrekking hebben.

Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Onder geldmiddelen verstaan we alle liquide middelen conform de definitie in RJ360 Het Kasstroomoverzicht. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

Toelichting op de balans

3.1 Beleggingen voor risico deelnemers

Verdeling van beleggingen voor risico deelnemers naar actief en passiefzijde

Omschrijving	2023	2022
Activa	31.900	8.351
Passiva	1.889	760
Totaal beleggingen voor risico deelnemers	30.011	7.591

Onder de passiefzijde van de balans zijn opgenomen de negatieve derivaatposities, beleggingscrediteuren en overige schulden.

Beleggingen voor risico deelnemers

Omschrijving	2023	2022
Vastgoedbeleggingen	3.694	968
Aandelen	18.428	4.798
Vastrentende waarden	7.700	1.829
Derivaten	180	23
Overige beleggingen	9	-27
Totaal beleggingen voor risico deelnemers	30.011	7.591

Specificatie overige beleggingen voor risico deelnemers

Overige beleggingen	2023	2022
Liquide middelen	1.889	725
Beleggingsdebiteuren	0	1
Beleggingscrediteuren	-1.879	-753
Totaal overige beleggingen voor risico deelnemers	10	-27

Specificatie liquide middelen voor risico deelnemers

Omschrijving	2023	2022
Liquide middelen	207	44
Liquide middelen uit hoofde van collateral	222	20
Liquide middelen uit hoofde van nog te beleggen premies	1.460 ¹	661 ²
Totaal liquide middelen voor risico deelnemers	1.889	725

¹ De liquide middelen zijn na jaareinde aangewend voor aankopen van beleggingen.

² De liquide middelen zijn na jaareinde aangewend voor aankopen van beleggingen.

Specificatie beleggingscrediteuren voor risico deelnemers

Omschrijving	2023	2022
Nog af te wikkelen transacties	0	1
Beleggingscrediteuren	-1.589	-695
Collateral ontvangen in liquide middelen	-222	-20
Overige schulden en overlopende passiva	-69	-39
Stand per 31 december	-1.879	-753

Voor de meerderheid van de beleggingen is sprake van objectief vast te stellen frequente marktnoteringen. Voor bepaalde beleggingen zijn deze niet beschikbaar en vindt waardering plaats op basis van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige actuele waarde van vergelijkbare instrumenten en het gebruik van schattingen.

- Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.
- Niveau 2: Actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.
- Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata. Hieronder valt de netto contante waarde berekeningen van de derivaten.
- Niveau 4: De waarde wordt vastgesteld met een andere geschikte methode. Financiële instrumenten die middels een andere geschikte methode zijn gewaardeerd zijn onder andere Hypotheekfondsen, Hedge funds, Equity funds, Infrastructure funds en Commodity funds die geen direct waarneembare marktnotering hebben in een actieve markt. De waarde van deze financiële instrumenten wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Samenvatting ontwikkeling beleggingsportefeuille risico deelnemers in het boekjaar

2023	Vastgoed-beleggingen	Aandelen	Vast-rentende Waarden	Derivaten	Overige-beleggingen	Totaal	2022
Stand per 1 januari	968	4.798	1.829	23	-27	7.591	-
Aankopen/verstrekkingen	4.313	12.073	7.247	0	0	23.633	8.412
Verkopen/aflossingen	-1.983	-22	-1.810	0	0	-3.815	-455
Herwaardering	396	1.579	412	157	41	2.585	-363
Overige mutaties	0	0	22	0	-5	17	-3
Stand per 31 december	3.694	18.428	7.700	180	9	30.011	7.591

Het Nederlandse Pensioenfonds belegt niet in premiebijdragende ondernemingen.

3.2 Beleggingen voor risico fonds

Omschrijving	2023	2022
Beleggingen voor risico fonds	528	133
Stand per 31 december	528	133 ¹

¹ Beleggingen voor risico fonds zijn geherrubriceerd vanuit Overige activa. Dit betreft een presentatiewijziging t.o.v. de jaarrekening 2022.

3.3 Securities lending

We participeren niet direct in securities lending. Binnen de beleggingsfondsen kan sprake zijn van securitieslending.

3.4 Derivaten

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid maakt de kring gebruik van financiële derivaten voor zover dit passend is. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden. De kring gebruikt derivaten hoofdzakelijk om marktrisico's af te dekken. Een van de belangrijkste risico's voortvloeiend uit het gebruik van derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen.

Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met kredietwaardige partijen. Ook worden contracten zo veel mogelijk afgesloten op basis van standaardvoorwaarden (bijvoorbeeld conform de ISDA), zodat posities van de kring adequaat worden afgedekt door verkregen onderpanden en zekerheden.

De kring heeft verschillende maatregelen genomen om de posities in verstrekte en ontvangen zekerheden te beheersen en te monitoren. Zo stelt de kring limieten aan tegenpartijen op totaalniveau en worden extra zekerheden bij repo-transacties gevraagd. Bij een wijziging van de marktrente verandert de waarde van de afgesloten derivaten. Hierdoor kan het recht of de verplichting ontstaan om aanvullend onderpand te ontvangen of te moeten storten.

Ontvangen en verstrekte zekerheden en garanties

In verband met de waardeontwikkeling van derivaten zijn de zekerheden ontvangen en verstrekt in de vorm van stukken en geld:

Samenvatting derivatenposities

2023	Activa	Passiva	Saldo	2022
Valuta derivaten	190	-10	180	23
Totaal	190	-10	180	23

Ontvangen zekerheden

Ontvangen zekerheden:	2023	2022
In stukken	-	-
In geld	222	20
Totaal	222	20

Verstrekte zekerheden

Verstrekte zekerheden:	2023	2022
In stukken	262	87
In geld	-	-
Totaal	262	87

Ontvangen of gestort collateral in de vorm van liquiditeiten welke ten gunste of ten laste gaan van de beleggingsrekeningen van de kring worden verantwoord op die geldrekeningen waarbij tegelijkertijd een schuld of een vordering op de balans wordt opgenomen om de geldmutatie voor de kring vermogensneutraal te verwerken. Indien uit hoofde van collateral activa zijn ontvangen (zgn. Collateral Held) worden deze activa en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans opgenomen. Alle uit deze beleggingen voortvloeiende baten en lasten worden niet verantwoord onder de (in)directe beleggingsopbrengsten. De mutatie uit hoofde van collateral wordt in het Kasstroomoverzicht verantwoord onder de post Verkopen en aflossingen van beleggingen.

3.5 Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

De risico's met betrekking tot overlijden en arbeidsongeschiktheid zijn volledig herverzekerd bij elipsLife. Het met elipsLife afgesloten contract betreft een garantiecontract waarbij vorderingen zijn gelijkgesteld aan de hiertegenover staande voorziening pensioenverplichtingen. De vordering op elipsLife is verantwoord als Herverzekeringsdeel technische voorzieningen.

Verloopoverzicht herverzekeringsdeel technische voorzieningen

	2023	2022
Stand per 1 januari	1	-
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	596	1
Stand per 31 december	597	1

3.6 Vorderingen en overlopende activa

3.6.6 Vorderingen en overlopende passiva

Alle vorderingen hebben een looptijd van minder dan 1 jaar.

Specificatie vorderingen en overlopende activa

Omschrijving	2023	2022
Vorderingen uit hoofde van herverzekeringen	-	0
Rekening-courant Bedrijfsomgeving	468	-
Overige vorderingen en overlopende activa	580	221
Stand per 31 december	1.048	221 ¹

¹ Vorderingen en overige activa zijn geherrubriceerd vanuit Overige activa. Dit betreft een presentatiewijziging t.o.v. de jaarrekening 2022.

3.6.1 Overige activa

Omschrijving	2023	2022
Liquide middelen	231	477
Stand per 31 december	231	477 ¹

¹ Overige activa zijn geherrubriceerd naar Beleggingen voor risico deelnemers (€ 133 duizend) en Vorderingen en overlopende activa (€ 221 duizend). Dit betreft een presentatiewijziging t.o.v. de jaarrekening 2022.

3.7 Reserves

Ontwikkeling reserves

Omschrijving	Bestem- mings reserve	Reserves	2023	2022
Stand per 1 januari 2023	-	136	136	-
Uit bestemming saldo baten en lasten	-	414	414	136
Stand per 31 december 2023	-	550	550	136

Solvabiliteit

	2023	2022
	In %	In %
Pensioenvermogen	31.115	7.728
Af: voorziening pensioenverplichting voor risico deelnemers	30.011	7.591
Af: voorziening pensioenverplichting voor risico fonds	585	1
Vrij vermogen	519	136
Minimaal vereist eigen vermogen	509	209
Actuele dekkingsgraad	101,7	101,8
Beleidsdekkingsgraad	101,7	101,8

De actuele dekkingsgraad van de kring per 31 december 2023 is 101,7%. De actuele dekkingsgraad is als volgt berekend: (Pensioenvermogen / Technische voorzieningen) * 100%. Het pensioenvermogen bedraagt € 31.115 duizend.

Collectiviteitkring Flexibele regeling is vrijgesteld van de rapportage van de maandelijkse dekkingsgraad. Zodoende mag de beleidsdekkingsgraad gelijk gesteld worden aan de actuele dekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad bedraagt per 31 december 2023 101,7%.

De door de Pensioenwet minimaal vereiste minimale dekkingsgraad, waarbij tevens rekening gehouden wordt met de ontheffing van DNB, is vastgesteld op 101,7%.

De beleidsdekkingsgraad voldeed ultimo 2022 niet aan het MVEV, waardoor de kring binnen de 5-jaars termijn moest herstellen tot het MVEV. Omdat Collectiviteitkring Flexibele regeling in 2022 een startende kring was, werd verwacht dat het MVEV daalt naarmate de tijd verstrijkt. Ultimo 2023 was de beleidsdekkingsgraad gelijk aan het MVEV, waardoor de kring uit herstel is en voldoet aan het MVEV.

3.8 Technische voorzieningen

3.8.2 Mutatieoverzicht technische voorzieningen voor risico fonds

Mutatieoverzicht voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

	2023	2022
Stand per 1 januari	1	-
Mutatie op pensioensverplichting	584	1
Stand per 31 december	585	1

3.8.3 Mutatieoverzicht technische voorziening voor risico deelnemers

Mutatieoverzicht voorziening pensioenverplichting voor risico deelnemers

Omschrijving	2023	2022
Stand per 1 januari	7.591	-
Pensioenopbouw	20.163	8.003
Toeslagverlening	-	-
Korting op aanspraken en rechten	-	-
Beleggingsresultaten	2.384	-395
Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-	-
Wijziging marktrente	-	-
Wijziging actuariële uitgangspunten en actualisering overlevingskansen	-	-
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-97	-16
Resultaat op sterfte	-31	-1
Overige wijzigingen	1	-
Stand per 31 december	30.011	7.591

3.8.4 Korte beschrijving van de pensioenregeling(en)

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een beschikbare premieregeling. De ingelegde premies (onder aftrek van kosten en risicopremie overlijden) worden belegd volgens het zogenoemde life cycle-principe. Hierbij wordt bij het benaderen van de pensioendatum een steeds groter deel van de premie belegd in obligaties en wordt een deel van de aandelenbeleggingen vervuld voor obligatiebeleggingen.

De belangrijkste kenmerken van de regeling zijn opgenomen in de paragraaf Kenmerken regeling op pagina 99.

3.8.5 Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitvoeringskosten in de verslagperiode.

3.8.6 Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitvoeringskosten in de verslagperiode.

3.8.7 Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen berekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur inclusief UFR. De effecten worden verantwoord onder het hoofd 'Wijziging marktrente'.

3.8.8 Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruikgemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, lang leven, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van de kring.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een proces waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

3.8.9 Actualiseren overlevingskansen

Voor het boekjaar 2023 wordt gebruikgemaakt van de prognosetafel AG2022 en ervaringssterfte volgens het S&V inkomensmodel. Recente publicaties van nieuwe informatie over de overlevingskansen van de Nederlandse bevolking gaven het bestuur geen aanleiding voor verdere actualisering van de door het bestuur gebruikte schattingen bij het berekenen van de technische voorzieningen.

3.8.10 Overige wijzigingen

Overige wijziging geeft de wijzigingen weer in de voorziening vanwege: sterfte, arbeidsongeschiktheid en mutaties. Sterfte bestaat uit toename door toevoeging voorziening voor ingegaan nabestaandenpensioen en afname door verval van voorziening bij overlijden. Mutaties bestaat uit onder andere incidentele mutaties.

3.9 Overige schulden en overlopende passiva

Specificatie overige schulden en overlopende passiva

Omschrijving	2023	2022
Waardeoverdrachten	185	16
Rekening-courant Bedrijfsomgeving	-	134
Overige schulden en overlopende passiva	1.084	545
Beleggingscrediteuren	1.879	-
Derivaten	10	-
Stand per 31 december	3.158	695

Overige schulden hebben een resterende looptijd van minder dan 1 jaar.

Overige schulden en overlopende passiva bestaan hoofdzakelijk uit te betalen waardeoverdrachten, overig overlopende passiva en overige schulden.

3.10 Beleggingen en risico's

3.10.1 Samenstelling beleggingsportefeuille

De beleggingen voor risico fonds en risico deelnemers bestaan uit de financiële instrumenten die gebruikt worden voor het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid en ter afdekking van beleggingsrisico's. Dit hoofdstuk gaat in de de verdeling en kredietwaardigheid van de aangehouden beleggingen.

De strategie van de kring met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst door de fiduciair manager in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

In onderstaande toelichtingen is, tenzij anders aangegeven, uitgegaan van de dirty value waardering van de beleggingen. De gegevens zijn opgesteld op basis van look through, tenzij anders aangegeven. Waar gebruik gemaakt is van look through gegevens zijn de dirty value waarderingen van de onderliggende beleggingen gebruikt en zijn de schulden en vorderingen uit de look through verantwoord onder de liquide middelen.

Specificatie effect toepassen look through

2023	Balans- waarde	Toepassen look-through	Verschil	2022 Toepassen Look-through
Vastgoed	3.694	4.097	-403	1.074
Aandelen	18.428	17.795	633	4.653
Vastrentende waarden	7.700	7.886	-186	1.833
Derivaten	180	183	-3	25
Overig	9	50	-41	6
Totaal	30.011	30.011	0	7.591

Vastgoed heeft betrekking op vastgoedbeleggingsfondsen en aandelen op aandelenbeleggingsfondsen. Vastrentend heeft voor 22% (2022: 19%) betrekking op directe obligatiebeleggingen en voor 78% (2022: 81%) in vastrentende beleggingsfondsen. Vastrentende waarden worden gewaardeerd inclusief een bedrag van € 26 duizend (2022: € 4 duizend) vanwege sinds de meest recente coupondatum opgebouwde rente.

De samenstelling van de vastrentende waarden is als volgt:

Verdeling vastrentende waarden

	2023		2022
	EUR	In verhouding	In verhouding
Bedrijfsobligaties	2.959	38%	40%
Hypotheken	1.230	15%	10%
Staatsobligaties	3.697	47%	50%
Stand 31 december	7.886	100%	100%

Bovenstaande beleggingen maken zowel deel uit van de Vastrentende Waarden portefeuille als van de Matching portefeuille.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de modified duration. De modified duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Verdeling naar sectoren van de vastrentende waarden portefeuille

	2023		2022
	EUR	In verhouding	In verhouding
Nederlandse overheidsinstellingen	197	3%	3%
Buitenlandse overheidsinstellingen	3.199	41%	44%
Financiële instellingen	2.778	35%	29%
Handel	88	1%	2%
Basismaterialen	101	1%	2%
Industrie	531	7%	8%
Olie en gas	31	0%	3%
Nutsbedrijven	18	0%	0%
Technologie	17	0%	0%
Gezondheidszorg	52	1%	1%
Telecommunicatie	401	5%	6%
Overig	473	6%	2%
Stand 31 december	7.886	100%	100%

Verdeling vastrentende waarden naar looptijd

	2023		2022	
	EUR	In verhouding	EUR	In verhouding
Resterende looptijd < 1 jaar	1.569	20%	84	5%
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	2.488	32%	704	38%
Resterende looptijd > 5 jaar	3.829	48%	1.045	57%
Totaal	7.886	100%	1.833	100%

Samenvatting modified duration en effect renteaftdekking

2023	Balans-waarde	Modified duration (jaren)
Vastrentende waarden (exclusief derivaten)	7.700	7,83
Rentederivaten	-	-
Vastrentende waarden (inclusief derivaten)	7.700	7,83
2022	Balans-waarde	Modified duration (jaren)
Vastrentende waarden (exclusief derivaten)	1.829	7,37
Rentederivaten	-	-
Vastrentende waarden (inclusief derivaten)	1.829	7,37

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de duratie van de vastrentende waarden circa 7,8 jaar (2022: 7,4 jaar) bedraagt, zonder het effect van rentederivaten. De kring heeft geen rentederivaten.

3.10.2 Verdeling zakelijke waarden

Dit is het prijs(koers)risico van waarde wijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen. Het wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van de kring.

Naast de strategische mix heeft de kring in het mandaat aan de vermogensbeheerders richtlijnen gesteld aan het maximumpercentage dat namens de kring in een sector, land of tegenpartij mag worden belegd.

Verdeling vastgoedportefeuille

	2023		2022
	EUR	In verhouding	In verhouding
Participaties in vastgoedmaatschappijen	3.694	100%	100%
Kantoren	-	-	-
Winkels	-	-	-
Woningen	-	-	-
Overige	-	-	-
Stand 31 december	3.694	100%	100%

Verdeling naar markten van de aandelenportefeuille

	2023		2022
	EUR	In verhouding	In verhouding
Opkomende markten	14.071	79%	79%
Ontwikkelde markten	3.724	21%	21%
Totaal	17.795	100%	100%

Verdeling naar sectoren van de aandelenportefeuille

	2023		2022
	EUR	In verhouding	In verhouding
Basismaterialen	241	1%	2%
Communicatie diensten	2.693	15%	14%
Cyclische consumptiegoederen	745	4%	5%
Defensieve consumptiegoederen	87	0%	0%
Energie	332	2%	3%
Financiële dienstverlening	3.308	19%	19%
Gezondheidszorg	211	1%	1%
Industrie	8.311	47%	46%
Nutsbedrijven	97	1%	1%
Technologie	1.666	9%	9%
Overig	104	1%	0%
Totaal	17.795	100%	100%

3.10.3 Valutarisico

Van de totale beleggingsportefeuille is ultimo 2023 ongeveer 60% (2022: circa 63%) belegd in beleggingen met een notering in euro's. De belangrijkste valuta van de niet in euro genoteerde beleggingen zijn USD en GBP.

Het strategische beleid van DC-regeling is er op gericht om 75% van de valutaposities in USD, GBP en JPY af te dekken.

2023	Exposure voor afdekking	Valuta derivaten	Exposure na afdekking
AUD	505.955	-16.024	489.931
CAD	289.028	4.915	293.943
CHF	896.780	-1.221	895.559
DKK	804.234	1.294	805.528
EUR	6.617.838	11.396.792	18.014.630
GBP	1.659.671	-1.118.469	541.202
HKD	1.071.339	-9.559	1.061.780
ILS	13.557	-104	13.453
JPY	979.125	-908.068	71.057
NOK	69.428	-300	69.128
NZD	15.037	-162	14.875
SEK	389.997	-3.399	386.598
SGD	177.971	-9.363	168.608
USD	11.274.094	-9.153.532	2.120.562
Andere valuta	5.064.092	-	5.064.092
Totaal	29.828.146	182.800	30.010.946

3.10.4 Kredietwaardigheid van vastrentende waarden

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor de kring als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop de kring (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico (ook wel: tegenpartijrisico). Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee de kring transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor de kring financiële verliezen lijdt. Beheersing van dit risico door de kring vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand bij derivatenposities en het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij fondsbeleggingen in hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door de kring enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, wordt door de kring enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van de kring adequaat worden afgedekt door onderpand.

De kredietwaardigheid van veel marktpartijen wordt ook door rating agencies beoordeeld. De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals gepubliceerd door S&P, Moody's en Fitch per 31 december is als volgt:

Kredietwaardigheid vastrentende waarden

2023	EUR	In verhouding	2022
AAA	2.003	25%	22%
AA	1.572	20%	21%
A	708	9%	10%
BBB	1.005	13%	15%
Lager dan BBB	352	4%	6%
Geen rating	2.246	29%	27%
Totaal	7.886	100%	100%

Herverzekeringsovereenkomsten worden alleen aangegaan met onder toezicht staande Nederlandse verzekeraars.

3.10.5 Geografische verdeling beleggingen

Concentraties kunnen ertoe leiden dat de kring bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan er ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, sectoren en tegenpartijen. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

Ultimo 2023 zijn in de beleggingsportefeuille de volgende debiteuren met een omvang groter dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

Geografische verdeling beleggingen (exclusief derivaten)

2023	Vastgoed	Aandelen	Vastrentend	Overig	Totaal	2022
Azië ex Japan	598	3.045	455	-	4.098	1.173
Europa EU	364	3.784	5.211	15	9.374	2.293
Europa niet-EU	380	3.040	368	35	3.823	890
Midden- en Zuid Amerika	6	407	530	-	943	249
Noord-Amerika	2.490	7.100	1.156	-	10.746	2.757
Pacific	-	167	123	-	290	130
Overig	259	252	43	-	554	74
Stand 31 december	4.097	17.795	7.886	50	29.828	7.566

3.11 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen**3.11.1 Investeringsverplichtingen**

Per 31 december 2023 bestonden geen toezeggingen (2022 n.v.t) tot het doen van investeringen in beleggingen op of na 1 januari 2024.

3.11.2 Weerstandsvermogen

Indien bij de kring een uitgaande collectieve waardeoverdracht plaats heeft, valt het aan die collectieve waardeoverdracht gerelateerde weerstandsvermogen vrij ten gunste van de overgedragen aanspraken en rechten. In de paragraaf Stichtingskapitaal en reserves op pagina is het weerstandsvermogen nader gespecificeerd.

3.12 Verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de onderneming en een natuurlijk persoon of entiteit die verbonden is met de onderneming. Dit betreffen onder meer de relaties tussen de onderneming en haar deelnemingen, de aandeelhouders, de bestuurders en de functionarissen op sleutelposities. Onder transacties wordt verstaan een overdracht van middelen, diensten of verplichtingen, ongeacht of er een bedrag in rekening is gebracht. Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet zakelijke grondslag.

Inzake de beloning het belanghebbendenorgaan wordt verwezen naar toelichting 3.17 Pensioenuitvoeringskosten op pagina 391. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Toelichting op de staat van baten en lasten

3.13 Ontvangen premies

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord. De feitelijke en de kostendekkende premie zijn als volgt:

Specificatie samenstelling van de premies

2023	Kosten-dekkende premie	Feitelijke premie
Premiebijdragen van deelnemers:		
-te beleggen premie	20.163	20.163
-risicopremie overlijden	585	579
-risicopremie arbeidsongeschiktheid	646	640
-kosten	244	244
-buffer	554	363
Totaal kostendekkende en feitelijke premie	22.192	21.989
Saldo in rekening gebrachte en kostendekkende premie	-203 ¹	
-weerstandvermogen		41
Totaal	21.989	22.030

1 De kostendekkende premie is hoger dan de feitelijke premie. In 2022 en in 2023 was het MVEV namelijk hoger dan de beoogde 1,8% van het technische vermogen.

2022	Kosten-dekkende premie	Feitelijke premie
Premiebijdragen van deelnemers:		
-te beleggen premie	7.965	7.965
-risicopremie overlijden	225	222
-risicopremie arbeidsongeschiktheid	292	288
-kosten	129	129
-buffer	219	142
Totaal kostendekkende en feitelijke premie	8.830	8.746
Saldo in rekening gebrachte en kostendekkende premie	-84	
-weerstandvermogen		15
Totaal	8.746	8.761

Het beleid van de kring met betrekking tot de premiestelling is nader beschreven in paragraaf [Premiebeleid](#) op pagina [102](#).

3.14 Beleggingsresultaten voor risico deelnemers

In onderstaande tabellen worden de beleggingsresultaten van beleggingen voor risico deelnemers gespecificeerd tussen directe- en indirecte opbrengsten, Lifecycles en de kosten.

Beleggingsresultaten risico deelnemers	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	2023	2022
Vastgoedbeleggingen	99	208	-7	300	-95
Aandelen	24	1.580	-36	1.568	-178
Vastrentende waarden	34	400	-15	419	-120
Derivaten	-	87	0	87	54
Overige beleggingen	8	3	0	11	-20
Totaal	165,000	2.278,000	-58	2.385	-359 ¹

¹ Bijdrage weerstandsvermogen is geherrubriceerd vanuit Premiebijdragen voor risico van deelnemers naar Overige lasten (€ 16 duizend). Dit betreft een presentatiewijziging t.o.v. de jaarrekening 2022.

Beleggingskosten zijn betrokken in het overzicht Kosten vermogensbeheer waarin kosten, waar mogelijk, zijn toegerekend aan de relevante beleggingscategorie.

3.15 Overige baten

Specificatie overige baten

Omschrijving	2023	2022
Bijdrage aanloopverliezen vanuit bedrijfsomgeving	560	161 ¹
Bijdrage aanloopverliezen vanuit vermogensbeheerder	758	607 ²
	1.318	768

¹ In de bijdrage vanuit de bedrijfsomgeving is een herclassificatie verwerkt vanuit beleggingsresultaten risico fonds van € 9 duizend.

² In de bijdrage vanuit de vermogensbeheerder is een herclassificatie verwerkt van € 56 duizend vanuit de beleggingsresultaten risico fonds.

3.16 Pensioenuitkeringen

Specificatie pensioenuitkeringen

Specificatie pensioenuitkeringen, afkopen en overlijden	2023	2022
Ouderdomspensioen	-	-
Nabestaandenpensioen (partnerpensioen)	5	0
Wezenpensioen	0	-
Afkopen	-	-
Totaal	5	0

3.17 Pensioenuitvoeringskosten

Specificatie pensioenuitvoeringskosten

Omschrijving	2023	2022
Administratiekosten pensioenadministratie	471	334 ¹
Certificerend actuaaris	32	22
Adviserend actuaaris	32	23
Accountant (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	30	43
Belanghebbendenorgaan	-	-
Verkiezingen belanghebbendenorgaan	-	-
Toezichtkosten (DNB/AFM)	-	-
Kosten Governance bestuur en bestuursbureau	16	3
Overige kosten	3	2
Subtotaal Pensioenuitvoeringskosten	583	427
Compensatie kostenresultaat	0	0 ²
Totaal	583	427
Berekening kosten per deelnemer:		
Aantal actieve deelnemers	3.810	2.234
Aantal pensioengerechtigden	-	-
Totaal aantal deelnemers	3.810	2.234
Administratieve uitvoeringskosten in euro per deelnemer	153	191

1 Kosten zijn geherrubriceerd onder overige lasten (€ 400 duizend)

2 Onder Compensatie kostenresultaat was de compensatie verantwoord van de aanloopverliezen die is verstrekt door de Bedrijfsomgeving en de vermogensbeheerder. Deze compensatie is geherrubriceerd onder overige baten" (2022: € -703 duizend).

De kosten per deelnemer zijn lager dan in het verslagjaar 2022. Deze daling wordt veroorzaakt doordat de pensioenuitvoeringskosten minder hard zijn gestegen dan het aantal deelnemers.

In het verslagjaar zijn aan het fonds door toezichthouders geen dwangsommen of bestuurlijke boetes aangezegd of opgelegd.

Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. Voor werkzaamheden die ten behoeve van de kring worden uitgevoerd door het Bestuursbureau van Het Nederlandse Pensioenfonds is een vergoeding overeengekomen die afhankelijk is van de omvang van het beheerde pensioenvermogen.

Bezoldiging leden belanghebbendenorgaan

De bezoldiging van de leden van het Belanghebbendenorgaan vindt momenteel plaats in Collectiviteitkring 1. Bij de start van de nieuwe kring is een Centraal (samengevoegd) Belanghebbendenorgaan opgericht voor Collectiviteitkring 1 en Collectiviteitkring Flexibele regeling vanwege belangen van werkgevers in beide kringen. De zes leden van het Centraal Belanghebbendenorgaan vertegenwoordigen de belangen van Collectiviteitkring 1 en van Collectiviteitkring Flexibele regeling. In 2023 vindt een evaluatie plaats van de tijdsbesteding van het Centraal Belanghebbendenorgaan voor beide kringen. De kostenverdeling over beide kringen zal dan ook worden beoordeeld.

Aan betrokkenen zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

3.18 Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

Een specificatie van de mutatie staat vermeld in paragraaf 3.8.2 Mutatieoverzicht technische voorzieningen voor risico fonds op pagina 379.

3.19 Herverzekeringen

Specificatie resultaat herverzekering

Omschrijving	2023	2022
Premie herverzekering	-1.220	-510
Uitkeringen uit herverzekeringen	6	0
Mutatie technische voorzieningen	596	1
Totaal	-618	-509

3.20 Overdracht van rechten

Specificatie resultaat overdracht van rechten

Omschrijving	2023	2022
Inkomende collectieve waardeoverdrachten	9	-
Uitgaande waardeoverdrachten a.g.v. ingang pensioen	-109	-16
Saldo	-100	-16

3.21 Overige lasten

Specificatie overige lasten

Omschrijving	2023	2022
Im- en explementatiekosten	719	400
Bijdrage weerstandsvermogen	41	15
Totaal	760	415

Gebeurtenissen na balansdatum

Nieuwe toetreders

Met ingang van 1 april 2024 is één nieuwe werkgever tot de collectiviteitkring toegetreden.

4 Financiële verantwoording Pensioenkring Arcadis

Alle bedragen zijn weergegeven in duizenden euro's tenzij anders aangegeven.

Balans

Na bestemming van saldo van baten en lasten	Toelichting	2023	2022
Activa			
Vastgoedbeleggingen		157.457	184.288
Aandelen		430.283	404.130
Vastrentende waarden		629.406	544.598
Derivaten	<u>4.2</u>	54.449	58.100
Overige beleggingen		2.304	4.154
Subtotaal beleggingen voor risico fonds	<u>4.1</u>	1.273.899	1.195.270
Vorderingen en overlopende activa	<u>4.4</u>	89.516	96.507
Overige activa	<u>4.5</u>	11.446	5.047
Totaal activa		1.374.861	1.296.824
Passiva			
Reserves	<u>4.6</u>	189.361	218.171
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds	<u>4.7</u>	1.019.067	904.451
Derivaten	<u>4.2</u>	150.105	164.553
Overige schulden en overlopende passiva	<u>4.8</u>	16.328	9.649
Totaal passiva		1.374.861	1.296.824
Actuele dekkingsgraad (in %)	<u>4.6</u>	118,6%	124,1%

Staat van baten en lasten

Omschrijving	Toelichting	2023	2022
Baten			
Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)	<u>4.12</u>	28.583	29.383
Ontvangen waardeoverdrachten	<u>4.18</u>	1.285	2.921
Beleggingsresultaten risico fonds	<u>4.13</u>	95.827	-351.344
Overige baten	<u>4.20</u>	1	703
Totaal baten		125.696	-318.337
Lasten			
Pensioenuitkeringen	<u>4.14</u>	34.815	32.305
Pensioenuitvoeringskosten	<u>4.15</u>	1.510	1.484
Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds	<u>4.16</u>	114.616	-349.696
Saldo herverzekering	<u>4.17</u>	70	66
Uitgaande waardeoverdrachten	<u>4.18</u>	2.982	2.653
Overige lasten	<u>4.20</u>	513	0
Totaal lasten		154.506	-313.188
Saldo van baten en lasten	<u>4.19</u>	-28.810	-5.149
Bestemming saldo van baten en lasten			
Overige reserves	<u>4.6</u>	-28.810	-5.149
Totaal		-28.810	-5.149

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Omschrijving	Toelichting	2023	2022
Kasstroom uit pensioenactiviteiten			
Ontvangen premies		29.949	29.821
Ontvangen waardeoverdrachten		1.275	2.803
Betaalde pensioenuitkeringen		-34.738	-32.340
Betaalde waardeoverdrachten		-2.992	-2.486
Betaalde uitvoeringskosten en overige lasten		-1.604	-1.189
Saldo overige kasstromen uit hoofde van pensioenactiviteiten		-54	-383
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten		-8.164	-3.774
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten			
Verkopen en aflossingen van beleggingen		685.148	1.421.860
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten		14.190	26.325
Aankopen en verstrekkingen van beleggingen		-683.133	-1.442.655
Betaalde kosten van vermogensbeheer		-1.589	-2.980
Saldo overige kasstromen uit hoofde van beleggingsactiviteiten		2	345
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten		14.618	2.895
Mutatie liquide middelen		6.454	-879
Stand per 1 januari		4.992	5.871
Stand per 31 december	<u>4.5</u>	11.446	4.992

Algemene toelichtingen

Algemene grondslagen

Overeenstemmingsverklaring

Onze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling en in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. We presenteren onze jaarrekening in euro's, de functionele valuta van het pensioenfonds. De jaarrekening heeft betrekking op de periode van 1 januari 2023 tot en met 31 december 2023.

Opname van een actief of verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar is vast te stellen. We nemen een verplichting in de balans op wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar is vast te stellen.

Dit betekent dat we transacties verwerken op de handelsdatum en niet op de afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'Nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder nemen we activa en verplichtingen niet meer in de balans op vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Verantwoording van baten en lasten

Baten komen in de staat van baten en lasten wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting zijn gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen als sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen. Bovendien moet de intentie bestaan om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten nemen we eveneens gesaldeerd op.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat wij ons oordelen vormen en schattingen en veronderstellingen maken die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen nemen we op in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. Over de rapportageperiode hebben schattingswijzigingen plaatsgevonden bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen. Deze wijziging beschrijven we nader in de paragraaf Technische voorzieningen in het hoofdstuk Specifieke grondslagen op pagina 398.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

We maken geen onderscheid tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen actuele waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

Foutenherstel

Als een materiële fout na de vaststelling van de jaarrekening wordt geconstateerd, herstellen we deze middels een retrospectieve verwerking. Dit houdt in dat we het eigen vermogen aan het einde van het voorafgaande boekjaar herrekenen alsof de fout niet heeft plaatsgevonden. Het verschil tussen het eigen vermogen aan het eind van het voorafgaande boekjaar voor en na herrekening, verwerken we vervolgens als een rechtstreekse mutatie van het eigen vermogen aan het begin van het huidige boekjaar.

De bate of last als gevolg van een eventueel herstel van een niet-materiële fout verwerken we in de winst-en-verliesrekening van het huidige boekjaar.

We hebben in de jaarrekening van het huidige boekjaar geen foutenherstel toegepast.

Specifieke grondslagen

Algemeen

De beleggingen voor risico pensioenfondsen bestaan uit de financiële instrumenten van het pensioenfonds.

We nemen een financieel instrument in de balans op wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. We nemen een verplichting in de balans op wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder nemen we activa en verplichtingen niet meer in de balans op vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat we transacties verwerken op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Waardering bij eerste opname

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen de reële waarde plus eventuele direct toerekenbare transactiekosten. De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen die tot een transactie bereid en die onafhankelijk van elkaar zijn. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de transacties niet in het kader van executie of liquidatie worden uitgevoerd.

Na eerste opname waarderen wij vastgoedbeleggingen, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen als volgt:

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers die uitgaan van waardering op marktwaarde.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen die geen beursnotering kennen, worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen wij aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers die uitgaan van waardering op marktwaarde.

Dividenden verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder directe beleggingsopbrengsten op het moment dat het recht van de entiteit wordt gevestigd. In het geval van beursgenoteerde effecten is dit de datum waarop het aandeel ex-dividend gaat. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers die uitgaan van waardering op marktwaarde.

Couponrente verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder directe beleggingsopbrengsten. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van waarderingsmodellen.

Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Overige beleggingen

Beursgenoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) beleggingen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Collateral

Activa die in het kader van een collateral worden gestort, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor beleggingen. Baten en lasten die uit beleggingen voortvloeien, worden onder de (in)directe beleggingsopbrengsten geboekt.

Als uit hoofde van collateral activa zijn ontvangen, dan worden deze activa en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans opgenomen. De baten en lasten die uit deze beleggingen voortvloeien, worden niet verantwoord onder de (in)directe beleggingsopbrengsten.

Ontvangen of gestort collateral in de vorm van liquiditeiten die ten gunste of ten laste gaan van de beleggingsrekeningen van het fonds worden verantwoord op die geldrekeningen waarbij tegelijkertijd een schuld of een vordering op de balans wordt opgenomen om de geldmutatie voor het fonds vermogensneutraal te verwerken.

Securities lending

We participeren niet direct in securities lending. Binnen de beleggingsfondsen kan wel sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa waarderen we bij eerste verwerking op reële waarde. Na eerste verwerking waarderen we vorderingen op geamortiseerde kostprijs. Deze is gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten en deze is onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen indien sprake is van oninbaarheid. Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid doordat we hiervoor een voorziening in aftrek brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Onze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Overige activa

Onder overige activa nemen we onder meer de liquide middelen op voor zover dit banktegoeden betreft die onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Reserves

Algemeen

Reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle activa en verplichtingen, inclusief technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen zijn verwerkt in de balans.

Pensioenvermogen

Het pensioenvermogen wordt bepaald als de som van de reserves en de technische voorzieningen.

Technische voorzieningen

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd op actuele waarde. De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van de toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag) toezeggingen.

We bepalen de contante waarde met gebruikmaking van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds zijn wij uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks besluit het bestuur of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening houden wij rekening met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten gaan wij uit van prudente grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2023:

Overlevingstafels

Prognosetafel AG2022 (2022: idem), waarbij kringspecifieke correctiefactoren worden gehanteerd, gebaseerd op het inkomensmodel van Sprenkels (2022: idem).

Partnerfrequentie

Voor de berekening van de technische voorzieningen voor nog niet ingegane partnerpensioenen hanteren we een partnerfrequentie volgens CBS 2021, inclusief samenwonenden (2022: idem).

Leeftijdsverschil man/vrouw

Voor het partnerpensioen is aangenomen dat het leeftijdsverschil tussen man en vrouw tweeënhalf jaar bedraagt (2022: idem). Dit wordt bereikt door op de nettofactoren voor de vaststelling van het latent partnerpensioen in de technische voorziening met een leeftijdsverschil van drie jaar een afslag te doen van 1,5% (2022: idem).

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

De lasten van nog niet ingegaan wezenpensioen zijn gesteld op 0,4% van het latent partnerpensioen. Bij de vaststelling van de lasten van ingegaan wezenpensioen wordt verondersteld dat het pensioen moet worden uitgekeerd tot een leeftijd van 21 jaar (2022: idem).

Voorziening voor toekomstige excassokosten

De kostenopslag, inclusief een nominale voorziening ter grootte van 2,1% (2022: idem) van de technische voorziening, houdt verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten

Bij de bepaling van de pensioenopbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers gaan we uit van revalidatiekansen afgeleid uit het landelijke KAZO-model.

IBNR (incurred but not reported)

We baseren de IBNR voorziening op de totale premie voor AO-excedent en PVI in 2022 is dat 1,6% van de salarissom (2022: idem). Voor deelnemers die meer dan een jaar ziek zijn, is de voorziening gelijk aan 12/15^e van de volledige voorziening. Deze voorziening groeit in drie maanden naar een volledige voorziening door deze te vermenigvuldigen met het aantal ziektemaanden te delen door vijftien. Voor deelnemers die meer dan vijftien maanden ziek zijn, wordt de volledige voorziening opgenomen.

Onvindbaren

Voor pensioen dat nog niet is ingegaan omdat de deelnemer onvindbaar is of niet reageert (niet-opgevraagd pensioen) houden wij de reservering vijf jaar volledig in stand (2022: idem).

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

Zowel directe als indirecte beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening maken we geen onderscheid tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de actuele waarde van de beleggingen. Verkoopkosten verantwoorden we als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend verantwoorden we op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn de opbrengsten verrekend die gerelateerd zijn aan transactiekosten, provisies, valutaverschillen, et cetera.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen worden in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor rekening pensioenfonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw met betrekking tot ouderdomspensioen wordt toegerekend aan de periode waarin de opbouw van pensioenrechten plaatsvindt. De verplichtingen met betrekking tot nabestaandenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen worden opgenomen in de periode waarin zij ontstaan. De (gedeeltelijk) premievrije opbouw arbeidsongeschikten wordt ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarin de ziekte is ontstaan.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur. Aan de technische voorziening wordt een rente toegevoegd op basis van de 1e jaarsrente van de RTS van DNB. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de toeslagverlening.

Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval wordt ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van de voorziening waren voorzien.

Wijziging marktrente

De wijziging van de marktrente op balansdatum als gevolg van wijzigingen in de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Wijziging actuariële uitgangspunten en actualiseren overlevingskansen

De mutatie van de voorziening als gevolg van de aanpassing van actuariële grondslagen in het verslagjaar wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Het saldo van de actuariële inkomende en uitgaande waardeoverdrachten wordt toegerekend aan de periode waarop het betrekking heeft.

Overige wijzigingen

De overige mutaties worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Premies herverzekering

De premies voor herverzekering zijn toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Saldo overdracht van rechten

Waardeoverdrachten worden in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Overige lasten

Overige lasten zijn aan de periode toegerekend waarop ze betrekking hebben.

Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Onder geldmiddelen verstaan we alle liquide middelen conform de definitie in RJ360 over het kasstroomoverzicht. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. We maken onderscheid tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten enerzijds en beleggingsactiviteiten anderzijds.

Toelichting op de balans

4.1 Beleggingen voor risico fonds

Verdeling beleggingen naar actief- en passiefzijde

Omschrijving	2023	2022
Activa	1.273.899	1.195.270
Passiva	-150.105	-164.553
Beleggingen voor risico fonds	1.123.794	1.030.717

Onder de passiefzijde van de balans zijn de negatieve derivaatposities opgenomen. Als gevolg van de herbelegging van uit hoofde van collateral ontvangen onderpanden zijn de beleggingen voor risico fonds hoger dan het pensioenvermogen.

Samenvatting ontwikkeling beleggingsportefeuille in het boekjaar

2023	Vastgoed	Aandelen	Vast-rentend	Derivaten	Overig	Totaal	2022
Stand per 1 januari	184.288	404.130	544.598	-106.453	4.154	1.030.717	1.541.637
Aankopen / verstrekkingen	1.244	3.367	678.523	0	0	683.134	1.442.526
Verkopen / aflossingen	-5.977	-41.707	-625.816	-169	0	-673.669	-1.580.004
Mutatie opgelopen rente	0	0	801	-4.010	0	-3.209	-1.456
Herwaardering	-22.098	64.493	31.300	14.976	-1.850	86.821	-371.986
Reallocatie	0	0	0	0	0	0	0
Stand 31 december	157.457	430.283	629.406	-95.656	2.304	1.123.794	1.030.717

Voor de meerderheid van de beleggingen zijn objectief vast te stellen frequente marktnoteringen beschikbaar. Voor bepaalde beleggingen geldt dat niet. Waardering daarvan vindt plaats op basis van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige actuele waarde van vergelijkbare instrumenten en het gebruik van schattingen.

- Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.
- Niveau 2: De actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.
- Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata. Hieronder valt de netto contante waarde van de derivaten.
- Niveau 4: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin geen gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

Samenvatting beleggingsportefeuille op basis van bovenstaande indeling

2023	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Totaal	2022
Vastgoed	0	0	0	157.457	157.457	184.288
Aandelen	430.283	0	0	0	430.283	404.130
Vastrentend	508.328	0	0	121.078	629.406	544.598
Derivaten	0	0	-95.656	0	-95.656	-106.453
Overig	10.359	0	0	2.304	12.663	8.070
Stand 31 december	948.970	0	-95.656	280.839	1.134.153	1.034.633

Het Nederlandse Pensioenfonds belegt niet in premiebijdragende ondernemingen.

De categorie vastgoed heeft betrekking op vastgoedbeleggingsfondsen en aandelen op aandelenbeleggingsfondsen (2022: idem). De categorie vastrentend heeft voor 26% (2022: 23%) betrekking op directe obligaties en voor 74% (2022: 77%) op vastrentende beleggingsfondsen. Vastrentende waarden worden gewaardeerd inclusief het bedrag aan rente dat sinds de meest recente coupondatum is opgebouwd. Per verslagdatum belooft dit bedrag € -663 duizend (2022: € 2.546 duizend).

De categorie overig (Niveau 1) heeft betrekking op liquide middelen (2022: idem). Dit betreft aan beleggingsportefeuilles toegewezen en voor belegging beschikbare liquide middelen.

4.2 Derivaten

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid maken wij gebruik van financiële derivaten voor zover dit passend is. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen door ons vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden. Wij gebruiken derivaten hoofdzakelijk om marktrisico's af te dekken. Een van de belangrijkste risico's voortvloeiend uit het gebruik van derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen.

Het kredietrisico wordt beperkt doordat wij alleen transacties aangaan met kredietwaardige partijen. Ook worden contracten zo veel mogelijk afgesloten op basis van standaardvoorwaarden (bijvoorbeeld conform de ISDA), zodat onze posities adequaat worden afgedekt door verkregen onderpanden en zekerheden.

We hebben verschillende maatregelen getroffen om de posities in verstrekte en ontvangen zekerheden te beheersen en te monitoren. Zo stellen we limieten aan tegenpartijen op totaalniveau en worden extra zekerheden bij repotransacties gevraagd. Bij een wijziging van de marktrente verandert de waarde van de afgesloten derivaten. Hierdoor kan het recht of de verplichting ontstaan om aanvullend onderpand te ontvangen of te moeten storten.

Samenvatting derivatenposities

2023	Activa	Passiva	Saldo	2022
Rente derivaten	49.857	150.013	-100.156	-109.177
Valuta derivaten	4.592	92	4.500	2.724
Stand 31 december	54.449	150.105	-95.656	-106.453

Ontvangen en verstrekte zekerheden en garanties

In verband met de waardeontwikkeling van derivaten zijn de volgende zekerheden ontvangen en verstrekt in de vorm van stukken en geld:

Ontvangen zekerheden

Omschrijving	2023	2022
In stukken	0	859
In geld	11.290	6.765
Stand 31 december	11.290	7.624

Verstreckte zekerheden

Omschrijving	2023	2022
In stukken	34.400	32.392
In geld	87.991	94.879
Stand 31 december	122.391	127.271

Ontvangen of gestort collateral in de vorm van liquiditeiten die ten gunste of ten laste gaan van de beleggingsrekeningen van de kring worden verantwoord op die geldrekeningen waarbij tegelijkertijd een schuld of een vordering op de balans wordt opgenomen om de geldmutatie voor de kring vermogensneutraal te verwerken. De ontvangen zekerheden in geld dienden op de balansdatum voor een bedrag van € 900 duizend (2022: € 300 duizend) nog geboekt te worden en de ontvangen zekerheden in stukken dienden voor een bedrag van nihil (2022: € 3.600 duizend) nog geboekt te worden. De verstreckte zekerheden in geld dienden op de balansdatum voor een bedrag van € 7.400 (2022: € 1.300 duizend) nog geboekt te worden en de verstreckte zekerheden in stukken dienden voor een bedrag van nihil (2022: € 400 duizend) geboekt te worden. Indien uit hoofde van collateral activa zijn ontvangen (zgn. collateral held) worden deze activa en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans opgenomen. De baten en lasten die uit deze beleggingen voortvloeien, worden niet verantwoord onder de (in)directe beleggingsopbrengsten. De mutatie uit hoofde van collateral wordt in het Kasstroomoverzicht verantwoord onder de post verkopen en aflossingen van beleggingen.

4.3 Securities lending

We participeren niet direct in securities lending. Binnen de beleggingsfondsen kan wel sprake zijn van securities lending.

4.4 Vorderingen en overlopende activa

Overzicht vorderingen en overlopende activa

Omschrijving	2023	2022
Beleggingsdebiteuren	89.409	96.132
Rekening-courant Bedrijfsomgeving	66	159
Overige overlopende activa	41	216
Stand per 31 december	89.516	96.507

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van minder dan een jaar.

Specificatie beleggingsdebiteuren

Omschrijving	2023	2022
Te vorderen dividendbelasting	293	262
Nog te ontvangen rebates	0	0
Verkopen	0	0
Collateral	87.994	94.879
Nog te ontvangen dividend	1.122	991
Stand per 31 december	89.409	96.132

4.5 Overige activa**Specificatie overige activa**

Omschrijving	2023	2022
Liquide middelen	11.446	4.992
Implementatiekosten Pensioenkring Arcadis	0	55
Stand per 31 december	11.446	5.047

De liquide middelen zijn direct beschikbaar. Middelen op het collateral-account staan niet ter vrije beschikking van de kring.

4.6 Reserves**Ontwikkeling reserves**

Omschrijving	Bestemmings-reserve	Reserves	Totaal	2022
Stand per 1 januari	0	218.171	218.171	223.320
Uit bestemming saldo van baten en lasten	0	-28.810	-28.810	-5.149
Stand per 31 december	0	189.361	189.361	218.171

4.6.1 Solvabiliteit

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maken we gebruik van het standaardmodel. Wij vinden het gebruik van dit standaardmodel passend bij de risico's van de kring.

Omschrijving	2023	2022
Actuele dekkingsgraad	118,6%	124,1%
Beleidsdekkingsgraad	123,7%	120,0%
Reële dekkingsgraad	89,3%	91,3%

De actuele dekkingsgraad is als volgt berekend: (pensioenvermogen / technische voorzieningen) * 100%. Immateriële activa dragen niet bij aan de dekkingsgraad zodat hiervoor gecorrigeerd wordt. Het pensioenvermogen bedraagt € 1.208.428 duizend (2022: € 1.122.567 duizend).

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen twaalf maanden. Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt de kring zich in een situatie van dekkingstekort. Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt de kring zich in een situatie van reservetekort.

De actuele dekkingsgraad houdt geen rekening met de verwachte inflatie, maar de reële dekkingsgraad wel. Die meet of we voldoende vermogen hebben om niet alleen aan de nominale toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen, maar ook om de toekomstige pensioenuitkeringen jaarlijks te kunnen indexeren (verhogen) met de kosten van levensonderhoud.

Op basis van het standaardmodel bedraagt het (minimaal) vereist eigen vermogen op 31 december:

Omschrijving	2023	2022
Aanwezig eigen vermogen	189.361	218.171
Minimaal vereist eigen vermogen	42.276	37.659
Vereist eigen vermogen	208.835	190.973

4.6.2 Herstelplan

Ontwikkeling dekkingsgraad ten opzichte van herstelplan

Omschrijving	Werkelijk	Herstelplan ¹
Stand 1 januari	124,1%	nvt
Premiebijdragen (regulier)	-0,2%	nvt
Uitkeringen	1,0%	nvt
Toeslagverlening	-8,6%	nvt
Aanpassing RTS	-4,0%	nvt
Beleggingsresultaten	6,2%	nvt
Overige oorzaken en kruiseffecten	0,1%	nvt
Stand 31 december	118,6%	nvt

¹ Geen herstelplan in 2023.

De dekkingsgraad bedroeg op 31 december 118,6%.

De verandering van de rentetermijnstructuur heeft geleid tot een daling van de dekkingsgraad van 4,0%.

Het rendement op beleggingen heeft met 6,2% positief bijgedragen aan de dekkingsgraad. Dit wordt in hoofdzaak verklaard door het beleggingsrendement op Aandelen.

Op basis van het FTK is per 31 december 2023 geen sprake van tekort omdat de beleidsdekkingsgraad hoger is dan het vereis eigen vermogen.

4.7 Technische voorzieningen voor risico fonds

4.7.1 Mutatieoverzicht technische voorzieningen

Mutatieoverzicht voor de voorziening pensioenverplichtingen

Omschrijving	2023	2022
Stand 1 januari	904.451	1.254.147
Pensioenopbouw	24.167	39.857
Toeslagverlening	67.241	71.402
Korting van aanspraken en rechten	0	0
Rentetoevoeging	30.508	-6.331
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-35.571	-33.020
Wijziging marktrente	30.109	-394.166
Wijziging actuariële uitgangspunten en actualisering overlevingskansen	0	-26.417
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-1.344	239
Overige wijzigingen	985	-615
Stand 31 december	1.020.546	905.096
Mutatie IBNR	-1.479	-645
Totaal	1.019.067	904.451

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur. Aan de technische voorziening wordt een rente toegevoegd op basis van de 1e jaarsrente van de RTS van DNB. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de toeslagverlening.

Verdeling voorziening pensioenverplichtingen naar deelnemerscategorieën

Omschrijving	2023	2022
Actieve deelnemers	317.974	282.594
Gewezen deelnemers	248.615	215.146
Pensioengerechtigden	428.456	383.598
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling	20.895	18.507
IBNR	3.127	4.606
Stand 31 december	1.019.067	904.451

4.7.2 Korte beschrijving van de pensioenregeling(en)

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 68 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van maximaal 1,63% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Jaarlijks besluit het bestuur van de kring over de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd.

Nadere toelichting op mutaties

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand. Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

We hebben de belangrijkste kenmerken van de regeling opgenomen in de paragraaf Kenmerken regeling op pagina 127.

4.7.3 Toeslagverlening

Binnen Pensioenkring Arcadis bestaat de mogelijkheid de pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en de pensioenrechten van pensioengerechtigden jaarlijks per 1 juli te verhogen op basis van maximaal het ambitieniveau zoals dat is vastgelegd in de pensioenregeling. Toeslagverlening binnen Pensioenkring Arcadis is in beginsel voorwaardelijk. Binnen Pensioenkring Arcadis wordt geen onvoorwaardelijke toeslag aangeboden indien dit gevolgen heeft voor de aan te houden technische voorziening. Toeslagverlening wordt gefinancierd uit het eigen vermogen van de collectiviteitkring voor zover de financiële positie hiervoor toereikend is.

Voor alle deelnemers is de toeslagverlening maximaal gelijk aan de stijging van de consumentenprijsindex (CPI), reeks alle bestedingen, tussen december van twee kalenderjaren vóór de toekenning en december van het kalenderjaar vóór de toekenning. Voor de kring volgen we de systematiek van toekomstbestendige toeslagverlening. We verlenen alleen een toeslag voor zover deze in de toekomst ook verleend kan worden.

Toeslagverlening 2023

We hebben besloten om per 1 juli 2023 een toeslag toe te kennen van 7,40%, lager dan de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer, alle bestedingen, over december 2022 ten opzichte van december 2021. Door de gedeeltelijke toekenning wordt een toeslagverlening van 2,19% toegevoegd aan de cumulatieve achterstand in de toekenningen. Voor een verdere toelichting verwijzen we naar de paragraaf Toeslagverlening in het hoofdstuk Financiële positie en ontwikkeling dekkingsgraad op pagina 131.

Overzicht van toegekende toeslagverlening en de daarin opgelopen achterstand in de toekenningen

Omschrijving	Toegekend	Volledige toeslag	Achterstand jaar	Achterstand cumulatief
2015	0,00%	0,38%	0,38%	0,38%
2016	0,00%	0,54%	0,54%	0,92%
2017	0,00%	0,93%	0,93%	1,86%
2018	0,00%	1,24%	1,24%	3,12%
2019	0,00%	1,54%	1,54%	4,71%
2020	0,00%	1,75%	1,75%	6,54%
2021	0,00%	0,98%	0,98%	7,59%
2022	5,71%	5,71%	0,00%	7,59%
2023	7,40%	9,59%	2,19%	9,94%

4.7.4 Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitvoeringskosten in de verslagperiode.

4.7.5 Wijziging markttrente

Jaarlijks berekenen we per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur inclusief UFR. De effecten worden verantwoord onder het hoofd 'Wijziging markttrente'.

4.7.6 Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij maken we gebruik van interne en externe actuariële deskundigheid. Het gaat daarbij onder meer om de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, lang leven, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van de kring.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een proces waarbij we gebruikmaken van schattingen en oordelen. Het effect van deze wijzigingen verantwoorden we in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

4.7.7 Actualiseren overlevingskansen

Voor het boekjaar 2023 maken we gebruik van Prognosetafel AG2022 (2022: idem) en ervaringssterfte specifiek voor de kring gebaseerd op het inkomensmodel van Sprenkels & Verschuren 2021 (2022: CBS 2016 hoger opgeleid). Recente publicaties met nieuwe informatie over de overlevingskansen van de Nederlandse bevolking waren voor ons geen aanleiding voor verdere actualisering van de ons gebruikte schattingen bij het berekenen van de technische voorzieningen.

4.7.8 Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

De waarde van de pensioenverplichtingen is hoger geworden als gevolg van inkomende en uitgaande waardeoverdrachten. We zijn wettelijk verplicht om op verzoek van een werknemer mee te werken aan waardeoverdracht als de werknemer gaat deelnemen aan een andere pensioenregeling. Zo'n overdracht betreft de waarde van de tot dan toe bij de oude pensioenuitvoerder opgebouwde pensioenaanspraken. De ontvangende pensioenuitvoerder is verplicht om de overgedragen gelden aan te wenden voor de toekenning van pensioenaanspraken die minimaal gelijkwaardig zijn aan de oorspronkelijk opgebouwde aanspraken.

4.7.9 Overige wijzigingen

De post overige wijzigingen geeft de wijzigingen weer in de voorziening vanwege sterfte, arbeidsongeschiktheid en mutaties. Bij sterfte is sprake van een toename door toevoeging aan de voorziening voor ingegaan nabestaandenpensioen en een afname door verval van de voorziening bij overlijden. Arbeidsongeschiktheid bestaat uit een toename door nieuwe arbeidsongeschikten en verhoging van arbeidsongeschiktheid, en een afname door revalidatie. De post mutaties bestaat uit onder andere flexibilisering bij pensionering en incidentele mutaties.

4.8 Overige schulden en overlopende passiva

Specificatie overige schulden en overlopende passiva

Omschrijving	2023	2022
Schulden uit beleggingen	12.575	7.540
Belastingen en premies sociale verzekeringen	718	661
Egalisatie voorziening Actieven (EVA)	174	194
Waardeoverdrachten	43	241
Overige schulden en overlopende passiva	2.818	1.013
Stand per 31 december	16.328	9.649

Overige schulden hebben een resterende looptijd van minder dan een jaar.

Specificatie beleggingscrediteuren

Omschrijving	2023	2022
Ontvangen onderpanden	11.290	6.765
Overige schulden uit beleggingen	1.285	775
Stand per 31 december	12.575	7.540

Middelen uit ontvangen onderpanden zijn opgenomen onder de vastrentende beleggingen. Ze staan niet ter vrije beschikking van de kring.

Overzicht van de ontwikkeling van de Egalisatie Voorziening Actieven (EVA)

Omschrijving	2023	2022
Stand begin boekjaar	194	854
Af: Bijdrage aan premie	0	0
Bij: Bijdrage uit premie	-24	-660
Bij: U-rendement	4	0
Stand 31 december	174	194

4.9 Risicobeheer

Bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan worden wij geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van de kring is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Onvoldoende solvabiliteit is daarmee het belangrijkste risico voor de kring. We beschikken over een aantal beleidsinstrumenten voor het beheersen van dit risico, namelijk:

- beleggingsbeleid
- premiebeleid
- herverzekeringsbeleid
- toeslagbeleid

De keuze uit en toepassing van beleidsinstrumenten vinden plaats na analyses van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. In 2022 heeft het bestuur van Arcadis Pensioenfonds een risicoanalyse uitgevoerd met behulp van een Asset Liability Management-studie (ALM-studie). De uitkomsten hiervan vormen mede de basis voor ons beleid en de toelichting hierna. Dit beleid is verwoord in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) van Pensioenkring Arcadis. Het wordt jaarlijks geëvalueerd met behulp van een haalbaarheidstoets en in het kader van het beleggingsplan.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in de beleggingsrichtlijnen die we jaarlijks vaststellen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders. De mandaten gaan uit van verantwoord passief vermogensbeheer.

Om het risico op onvoldoende solvabiliteit te beheersen zijn wij verplicht om buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers wordt vastgesteld met de in het Besluit FTK voorgeschreven solvabiliteitstoets (de zogenaamde S-toets). Deze toets is een kwantificering van onze visie op de fondsspecifieke restrisico's (na afdekking).

Specificatie vereist eigen vermogen

Omschrijving	2023	2022
S1 Renterisico	45.650	44.336
S2 Risico zakelijke waarden	160.196	144.529
S3 Valutarisico	39.534	38.692
S4 Grondstoffenrisico	0	0
S5 Kredietrisico	32.679	29.668
S6 Verzekeringstechnisch risico	28.575	25.343
S7 Liquiditeitsrisico	0	0
S8 Concentratierisico	0	0
S9 Operationeel risico	0	0
S10 Actief beheer risico	11.792	11.419
Diversificatie-effect	-109.591	-103.014
Vereist eigen vermogen (b)	208.835	190.973
Aanwezig eigen vermogen (a)	189.361	218.171
Tekort (a - b)	-19.474	27.198

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie.

4.9.1 Marktrisico (S1 - S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico en het valutarisico. Onze strategie met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door onze beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst door de fiduciair manager in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall marktpositities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

In onderstaande toelichtingen is, tenzij anders aangegeven, uitgegaan van de clean-valuewaardering van de beleggingen. De gegevens zijn opgesteld op basis van look-through, tenzij anders aangegeven. Waar gebruikgemaakt is van look-throughgegevens zijn de dirty-valuewaarderingen van de onderliggende beleggingen gebruikt en zijn de schulden en vorderingen uit de look-through verantwoord onder de liquide middelen

In de tabel hieronder is een specificatie weergegeven van de effecten van het toepassen van look-through.

Specificatie effect toepassen look-through

2023	Balanswaarde	Toepassen lookthrough	Vershil	2022 Toepassen lookthrough
Vastgoed	157.457	164.065	-6.608	191.313
Aandelen	430.283	418.610	11.673	392.131
Vastrentende waarden	629.406	624.623	4.783	540.865
Derivaten	-95.656	-95.565	-91	-106.299
Overig	12.663	22.420	-9.757	16.623
Stand 31 december	1.134.153	1.134.153	0	1.034.633

Renterisico (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en die van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ontwikkelingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de modified duration. De modified duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Het renterisico bij Pensioenkring Arcadis is per ultimo 2023 voor 60% afgedekt (op basis van marktrente). De afdekking heeft grotendeels plaatsgevonden met behulp van vastrentende beleggingen in de matchingportefeuille: staatsobligaties, renteswaps en geldmarktfondsen. Daarnaast dragen de beleggingen in bedrijfsobligaties en hypotheeklen bij aan de afdekking.

Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie, en betaalt daarvoor een variabele korte rente. Bij het afsluiten van een swap wordt de 'duratiemismatch' verkleind, maar ontstaan nieuwe risico's, zoals tegenpartij-, liquiditeits- en juridische risico's.

Samenvatting modified duration en effect renteaftdekking

2023	Marktwaaarde	Modified duration (jaren)
Duratie beleggingen (exclusief rentederivaten)	707.678	6,9
Rentederivaten	-100.156	
Duratie beleggingen (inclusief rentederivaten)	607.522	18,9
Duratie pensioenverplichtingen (nominaal)	1.019.067	18,4

Samenvatting modified duration en effect renteaftdekking

2022	Marktwaaarde	Modified duration (jaren)
Duratie beleggingen (exclusief rentederivaten)	637.179	5,7
Rentederivaten	-109.177	
Duratie beleggingen (inclusief rentederivaten)	528.002	19,3
Duratie pensioenverplichtingen (nominaal)	904.451	18,6

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de duratie van de vastrentende waarden circa 6,9 jaar bedraagt (2022: 5,7 jaar), zonder het effect van rentederivaten. De kring is rentederivaten aangegaan, waarmee de duratie is verlengd. De totale duratie van de vastrentende waarden komt hiermee op 18,9 jaar (2022: 19,3 jaar). De duratie van de nominale pensioenverplichtingen bedraagt 18,4 jaar (2022: 18,6 jaar), waardoor dat de kring gevoelig is voor verandering in de hoogte van de rente. Overigens kan de duratie van de vastrentende waarden niet een-op-een worden vergeleken met de duratie van de verplichtingen, omdat ook rekening gehouden moet worden met de omvang van de beleggingen en de pensioenverplichtingen.

In de solvabiliteitstoets ter vaststelling van de buffer voor het renterisico, wordt de rentecurve waartegen de verplichtingen worden verdisconteerd met een looptijdafhankelijk percentage omhoog en omlaag geschokt. Deze schokken zijn een vast percentage van het renteniveau. Het renterisico volgens de solvabiliteitstoets zal daardoor kleiner zijn bij een lage rente dan bij een hoge rente. De afgelopen jaren was sprake van een relatief lage rente.

De gevoeligheidsanalyse van rente is in de paragraaf Financiële risico's op pagina 149 van het bestuursverslag opgenomen.

4.9.2 Risico zakelijke waarden (S2)

Het risico van zakelijke waarden is het prijs(koers)risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen. Het wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie zoals vastgelegd in de strategische beleggingsmix van Pensioenkring Arcadis.

Naast de strategische mix hebben wij in het mandaat aan de vermogensbeheerders richtlijnen gesteld voor het maximumpercentage dat namens de kring in een sector, land of tegenpartij mag worden belegd.

Verdeling vastgoedportefeuille

2023	EUR	In verhouding	2022
Kantoren	16.632	10%	11%
Participaties in vastgoedmaatschappijen	26.392	16%	52%
Winkels	12.560	8%	8%
Woningen	72.372	44%	8%
Overige	36.109	22%	21%
Stand 31 december	164.065	100%	100%

Verdeling naar markten van de aandelenportefeuille

2023	Aandelen	In verhouding	2022
Opkomende markten	52.345	13%	17%
Ontwikkelde markten	366.265	87%	83%
Stand 31 december	418.610	100%	100%

Verdeling naar sectoren van de aandelenportefeuille

2023	EUR	In verhouding	2022
Basismaterialen	20.091	5%	5%
Communicatie diensten	34.666	8%	8%
Cyclische consumptiegoederen	47.459	12%	11%
Defensieve consumptiegoederen	22.461	5%	6%
Energie	3.274	1%	1%
Financiële dienstverlening	67.706	16%	17%
Gezondheidszorg	83.112	20%	21%
Industrie	58.487	14%	12%
Nutsbedrijven	7.532	2%	2%
Technologie	72.733	17%	17%
Overig	1.089	0%	0%
Stand 31 december	418.610	100%	100%

In de solvabiliteitstoets voor vaststelling van de buffers voor het risico van zakelijke waarden (en grondstoffen) is rekening gehouden met bovenstaande samenstelling. Wij beleggen in deze producten met als doel diversificatie en risicoafdekking.

Vastrentende waarden

Verdeling van de vastrentende waarden

2023	EUR	In verhouding	2022
Bedrijfsobligaties	260.502	42%	43%
Hypotheken	119.614	19%	21%
Staatsobligaties	244.507	39%	36%
Stand 31 december	624.623	100%	100%

Derivaten

Samenvatting derivatenposities

2023	Nominale waarde	Activa	Passiva	Saldo	2022
Aandelen derivaten	208	1	0	1	3
Rente derivaten	1.033.178	49.857	150.013	-100.156	-109.177
Valuta derivaten	254.734	4.713	123	4.590	2.875
Stand 31 december	1.288.120	54.571	150.136	-95.565	-106.299

Geografische verdeling beleggingen

Geografische verdeling van alle beleggingen (exclusief derivaten)

2023	Vastgoed	Aandelen	Vastrentend	Overig	Totaal	2022
Azië ex Japan	350	47.228	14.702	122	62.402	75.896
Europa EU	106.815	89.464	464.086	16.447	676.812	615.716
Europa niet-EU	5.638	57.211	44.425	3.371	110.645	93.885
Midden- en Zuid-Amerika	3	4.863	21.464	97	26.427	21.276
Noord-Amerika	49.686	186.859	53.476	2.220	292.241	268.355
Pacific	1.205	27.000	20.373	122	48.700	45.035
Overig	368	5.985	6.097	41	12.491	20.769
Stand 31 december	164.065	418.610	624.623	22.420	1.229.718	1.140.932

De kolom met overige beleggingen heeft betrekking op saldi van bankrekeningen die gebruikt worden voor de beleggingen. Deze zijn op de balans verantwoord onder 'vorderingen en overige activa'.

4.9.3 Valutarisico (S3)

Onder valutarisico verstaan wij het risico dat ontstaat op activa in een buitenlandse valuta door wijzigingen in wisselkoers.

Van de totale beleggingsportefeuille is ultimo 2023 ongeveer 57% (2022: 58%) belegd in beleggingen met een notering in euro's. De belangrijkste valuta van de niet in euro genoteerde beleggingen zijn de US dollar, het Britse pond en de Japanse yen.

In 2023 dekten we 75% van het valutarisico af van de US dollar, het Britse pond.

Posities naar valuta (voor en na afdekking)

2023	Exposure voor afdekking	Valuta derivaten	Exposure na afdekking	2022
AUD	6.876	0	6.876	6.604
CAD	6.125	0	6.125	5.595
CHF	21.356	0	21.356	14.730
DKK	19.505	33	19.538	19.334
EUR	649.397	238.764	888.161	800.694
GBP	38.972	-26.958	12.014	9.525
HKD	16.020	0	16.020	24.168
ILS	326	0	326	244
JPY	18.812	51	18.863	1.847
NOK	1.583	0	1.583	1.848
NZD	335	0	335	254
SEK	8.039	42	8.081	7.557
SGD	1.113	0	1.113	1.144
USD	269.159	-207.338	61.821	60.291
Andere valuta	71.945	-4	71.941	80.798
Stand 31 december	1.129.563	4.590	1.134.153	1.034.633

De kolom met overige beleggingen heeft onder meer betrekking op saldi van bankrekeningen die gebruikt worden voor de beleggingen. Deze zijn op de balans verantwoord onder 'vorderingen en overige activa'.

Wijzigingen in de valutakoersen zijn van invloed op de ontwikkeling van de dekkingsgraad voor zover valuta's niet zijn afgedekt. Een wijziging van de koers van de US dollar met 10% levert na afdekking een wijziging van de dekkingsgraad met circa 0,7% (2022: 0,7%) op.

Een restrisico betreft de categorie overige valuta. Dit zijn valuta's waarvan we besloten hebben het valutarisico niet af te dekken.

In de solvabiliteitstoets van de kring is in de buffers voor het valutarisico rekening gehouden met bovenstaande valutaposities en afdekkingen.

4.9.4 Grondstoffenrisico (S4)

Aangezien we niet in grondstoffen beleggen, is dit risico niet van toepassing en wordt hiervoor geen buffer aangehouden.

4.9.5 Kredietrisico (S5)

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor de kring als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop de kring (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen

die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico (ook wel: tegenpartijrisico). Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee de kring transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor de kring financiële verliezen lijdt. We beheersen dit risico door het stellen van limieten aan tegenpartijen, het vragen van extra zekerheden, zoals onderpand bij derivatenposities, en het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij fondsbeleggingen in hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico beleggen we enkel in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voor niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, werken we enkel met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat onze posities adequaat worden afgedekt door onderpand.

De kredietwaardigheid van veel marktpartijen wordt ook door rating agencies beoordeeld. De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals eind 2023 gepubliceerd door S&P, Moody's en Fitch is als volgt:

2023	EUR	In verhouding	2022
AAA	142.802	23%	8%
AA	122.329	20%	12%
A	105.497	17%	19%
BBB	94.508	15%	16%
Lager dan BBB	40.050	6%	8%
Geen rating	105.163	17%	36%
Niet gespecificeerd	14.274	2%	1%
Stand 31 december	624.623	100%	100%

Inzake concentratie van risico's kunnen wij melden dat, afgezien van staatsobligaties van eurolanden en posities in beleggingsfondsen, ultimo 2023 geen sprake is van beleggingen groter dan 2% van ons balanstotaal (2022: idem). Als onderdeel van de toelichting op het concentratierisico hebben we in de paragraaf Concentratierisico (S8) op pagina 419 een tabel opgenomen met de details van deze posities.

Herverzekeringsovereenkomsten gaan wij alleen aan met onder toezicht staande Nederlandse verzekeraars.

In de solvabiliteitstoets van eind 2023 is met het kredietrisico zoals blijkt uit bovenstaande gegevens rekening gehouden.

4.9.6 Verzekeringstechnisch risico (S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product. De belangrijkste risico's in dit kader zijn het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico.

De zogenaamde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte).

Op 31 december bedraagt de reële dekkingsgraad 89,3% (2022: 91,3%).

We hebben deze risico's overwogen en verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2023.

4.9.7 Liquiditeitsrisico (S7)

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor we op korte termijn niet aan onze verplichtingen kunnen voldoen. We beheersen het liquiditeitsrisico door in het beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Voor de korte termijn maken we gebruik van een liquiditeitsprognose waarin we rekening houden met de directe beleggingsopbrengsten, inkomsten (zoals premies) en uitgaven (zoals uitkeringen en kosten).

Voor het beheersen van het kortetermijnliquiditeitsrisico wordt een stresstest uitgevoerd om te inventariseren of Het Nederlandse Pensioenfonds bij een zwaarweerscenario voldoende cash of ander onderpand kan leveren. In dit kader hebben we binnen de renteafdekking een beperking gesteld aan het maximale risico (exposure) van derivaten.

Voor de liquiditeitsbehoefte in het zwaarweerscenario wordt gerekend met een rentestijging van 2% en een 0,25 lagere euro. Bij een zwakkere euro ontwikkelen de valutatermijncontracten zich negatief en moet er onderpand (collateral) worden gestort. Indien bij zo'n schok minder dan 125% aan benodigde liquiditeit en onderpand beschikbaar is, wordt een waarschuwing afgegeven. Indien minder dan 75% van de benodigde liquiditeit en onderpand bij zo'n schok beschikbaar is, zal het beleggingsbeleid worden aangepast.

Hieruit blijkt dat er op dit moment geen liquiditeitsrisico's voor de kring bestaan. In de solvabiliteitstoets houden we hier dan ook geen buffers voor aan.

4.9.8 Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat we grote (veelal financiële) gevolgen ondervinden van veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico). Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan er ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maken we gebruik van diversificatie en limieten voor beleggingen in landen, regio's, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten hebben we vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten hebben we vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders. We monitoren op kwartaalbasis de naleving daarvan.

Ultimo 2023 zijn in de beleggingsportefeuille de volgende posten met een omvang groter dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

2023	EUR	Omvang t.o.v. balanstotaal	2022
Uitgevende instelling			
Nederland	39.725	3,5%	3,4%
Frankrijk	26.501	2,4%	2,7%

In het standaardmodel is het concentratierisico gelijkgesteld aan nul. Ook op grond van het gevoerde beleid oordelen we dat er geen sprake is van een verhoogd risico waarvoor een aanvullende opslag noodzakelijk is.

4.9.9 Operationeel risico (S9)

Het operationele risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's beheersen we door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn.

Van Lanschot Kempen Investment Management B.V. houdt als fiduciair manager toezicht op het totale vermogensbeheer en de risicoposities van de kring. In dat kader selecteert en monitort de fiduciair manager beleggingsfondsen en vermogensbeheerders. Met zulke partijen hebben we overeenkomsten en, waar van toepassing, service level agreements gesloten. De afhankelijkheid van deze partijen wordt door ons beheerst doordat de bewaring van de stukken uit de portefeuille is ondergebracht bij afzonderlijke custodians zoals CACEIS.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan pensioenuitvoerder a.s.r. Met a.s.r. hebben we een uitvoeringsovereenkomst en een service level agreement gesloten.

Jaarlijks beoordelen we de kwaliteit van de uitvoering van de fiduciair manager, bewaarder en pensioenuitvoeringsorganisatie door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste rapportages over de interne beheersing (ISAE 3402-rapportages).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's, houden we hiervoor geen buffers aan in de solvabiliteitstoets.

4.9.10 Actief beheer risico (S10)

Het actief beheer risico als onderdeel van het vereist eigen vermogen heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nagestreefde portefeuille. De mate van actief beheer wordt doorgaans bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de benchmark die voor de (deel)portefeuille is vastgelegd. We houden voor dit risico een buffer aan.

4.10 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

4.10.1 Investeringsverplichtingen

Per 31 december 2023 bestonden geen toezeggingen tot het doen van investeringen in beleggingen op of na 1 januari 2024 (2022: idem).

4.10.2 Weerstandsvermogen

Indien bij de kring een uitgaande collectieve waardeoverdracht plaats heeft, valt het aan die collectieve waardeoverdracht gerelateerde weerstandsvermogen vrij ten gunste van de overgedragen aanspraken en rechten. In de paragraaf Stichtingskapitaal en reserves op pagina hebben we het weerstandsvermogen nader gespecificeerd.

4.11 Verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen Het Nederlandse Pensioenfonds en een natuurlijk persoon of entiteit die verbonden is met Het Nederlandse Pensioenfonds. Dit betreffen de relaties tussen Het Nederlandse Pensioenfonds en zijn bestuurders en de directie van het bestuursbureau. Onder transacties wordt verstaan een overdracht van middelen, diensten of verplichtingen, ongeacht of er een bedrag in rekening is gebracht. Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

Inzake de beloning van bestuurders verwijzen we naar toelichting 4.15 Pensioenuitvoeringskosten op pagina 423. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Toelichting op de staat van baten en lasten

4.12 Ontvangen premies

Overzicht feitelijke, kostendeekkende en gedempte kostendeekkende premie

Omschrijving	2023	2022
Feitelijke premie	28.583	29.383
Kostendeekkende premie	30.049	48.394
Gedempte kostendeekkende premie	28.025	29.383

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord.

Specificatie samenstelling van de premies 2023

Omschrijving	Kosten-dekkende premie	Gedempte kosten-dekkende premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	23.441	14.962	26.914
Risicopremie overlijden	456	494	608
Premievoortzetting bij invaliditeit	-219	-219	-219
Premie arbeidsongeschiktheidspensioen	490	490	490
Opslag voorwaardelijke opbouw	0	8.197	0
Opslag instandhouding VEV	5.101	3.321	0
Kostenopslag pensioenbeheer	780	780	755
Handnota's	0	0	11
Verrekend met Egalisatie Voorziening Actieven (EVA)	0	0	24
Totaal premiebijdragen	30.049	28.025	28.583

Specificatie samenstelling van de premies 2022

Omschrijving	Kosten-dekkende premie	Gedempte kosten-dekkende premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	37.638	15.174	14.914
Risicopremie overlijden	765	636	589
Premievoortzetting bij invaliditeit	774	774	774
Premie arbeidsongeschiktheidspensioen	680	680	680
Opslag voorwaardelijke opbouw	0	7.965	11.121
Opslag instandhouding VEV	7.733	3.350	0
Kostenopslag pensioenbeheer	804	804	710
Handnota's	0	0	-65
Verrekend met Egalisatie Voorziening Actieven (EVA)	0	0	660
Totaal premiebijdragen	48.394	29.383	29.383

Ons beleid met betrekking tot de premiestelling is nader beschreven in de paragraaf Premiebeleid op pagina 129.

4.13 Beleggingsresultaten voor risico fonds

In onderstaande tabel specificeren we de beleggingsresultaten van beleggingen voor risico fonds, met een onderscheid naar directe en indirecte opbrengsten en de aan de beleggingen verbonden kosten.

Directe beleggingsopbrengsten

2023	Vastgoed	Aandelen	Vast-rentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal	2022
Dividend	4.003	2.494	4.320	0	0	10.817	15.996
Rente	0	0	2.325	-5.988	3.613	-50	7.027
Stand 31 december	4.003	2.494	6.645	-5.988	3.613	10.767	23.023

Indirecte beleggingsopbrengsten

2023	Vastgoed	Aandelen	Vast-rentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal	2022
Gerealiseerd	-1.212	1.600	4.469	169	0	5.026	-57.163
Ongerealiseerd	-20.886	62.893	26.831	14.807	-1.850	81.795	-314.823
Koersresultaat liquide middelen	0	0	0	0	2	2	-164
Stand 31 december	-22.098	64.493	31.300	14.976	-1.848	86.823	-372.150

Beleggingskosten

2023	EUR	In verhouding	2022
Administratiekosten	214	12%	7%
Bankkosten	136	8%	3%
Beheerskosten	1.288	73%	86%
Bewaarloon	93	5%	4%
Transactiekosten	0	0%	0%
Overig	32	2%	0%
Stand 31 december	1.763	100%	100%

In de Beheerskosten is een bedrag voor opbrengsten uit rebates opgenomen van € 442 duizend (2022: € 454 duizend). Beleggingskosten zijn betrokken in het overzicht Kosten vermogensbeheer op pagina 145. Daarin zijn kosten, waar mogelijk, toegerekend aan de relevante beleggingscategorie.

4.14 Pensioenuitkeringen

Specificatie pensioenuitkeringen

Omschrijving	2023	2022
Ouderdomspensioen	28.339	25.917
Nabestaandenpensioen (partnerpensioen)	5.945	5.908
Wezenpensioen	38	37
Arbeidsongeschiktheidspensioen	438	373
Afkopen	55	70
Totaal	34.815	32.305

4.15 Pensioenuitvoeringskosten

Specificatie pensioenuitvoeringskosten

Omschrijving	2023	2022
Administratiekostenvergoeding	843	724
Certificerend actuaris	33	31
Adviserend actuaris	70	87
Accountant (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	30	30
Belanghebbendenorgaan	34	18
Ondersteuning BO en werkgever (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	82	53
Toezichtkosten (DNB/AFM)	112	92
Kosten governance bestuur en bestuursbureau	316	249
Overige kosten	148	200
Aan beleggingen toegerekende kosten	-158	0
Subtotaal pensioenuitvoeringskosten exclusief incidentele kosten	1.510	1.484
Kosten overgang nieuw pensioenstelsel	59	0
Transitiekosten pensioenuitvoerder	255	0
Subtotaal incidentele kosten ¹	314	0
Totaal pensioenuitvoeringskosten inclusief incidentele kosten	1.824	1.484
Berekening kosten per deelnemer:	2023	2022
Aantal actieve deelnemers	2.356	2.354
Aantal pensioengerechtigden	2.751	2.739
Totaal aantal deelnemers	5.107	5.093
Administratieve uitvoeringskosten in euro per deelnemer	357	291

¹ Deze kosten zijn in de staat van baten en lasten verantwoord onder "overige lasten".

In de post overige zijn afschrijvingen op geactiveerde implementatiekosten Pensioenkring Arcadis begrepen voor een bedrag van € 55 duizend (2022: 109 duizend). In het verslagjaar 2023 zijn aan het fonds door toezichthouders geen dwangsommen of bestuurlijke boetes aangezegd of opgelegd (2022: idem).

Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. Voor werkzaamheden die ten behoeve van de kring worden uitgevoerd door het bestuursbureau van Het Nederlandse Pensioenfonds is een vergoeding overeengekomen die afhankelijk is van de omvang van het beheerde pensioenvermogen.

Bezoldiging leden belanghebbendenorgaan

Specificatie bezoldiging leden Belanghebbendenorgaan

2023	Honoraria	Vacatie gelden	Totaal	2022
Belanghebbendenorgaan	0	12	12	12
Totaal	0	12	12	12

Aan betrokkenen zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

4.16 Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

Een specificatie van de mutatie staat vermeld in paragraaf [4.7.1 Mutatieoverzicht technische voorzieningen](#) op pagina [409](#).

4.17 Herverzekering

Specificatie resultaat uit herverzekering

Omschrijving	2023	2022
Premie herverzekering	70	66
Totaal	70	66

4.18 Overdracht van rechten

Specificatie resultaat overdracht van rechten

Omschrijving	2023	2022
Inkomende individuele waardeoverdrachten	1.285	2.921
Uitgaande individuele waardeoverdrachten	-2.982	-2.653
Totaal	-1.697	268

4.19 Actuariële analyse

Actuariële analyse van het resultaat

Omschrijving	2023	2022
Interestresultaat		
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	95.827	-351.344
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-30.508	6.331
Wijziging marktrente	-30.109	394.166
Subtotaal	35.210	49.153
Premieresultaat		
Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)	28.583	29.383
Betaalde premie herverzekering	-70	-66
Benodigde premie	-24.947	-40.662
Subtotaal	3.566	-11.345
Waardeoverdrachten		
Inkomende waardeoverdrachten	3	-103
Uitgaande waardeoverdrachten	-357	132
Subtotaal	-354	29
Kosten		
In premie begrepen bedrag kosten	1.262	1.578
Toevoeging aan technische voorzieningen ivm kostenvoorziening	-484	-774
Vrijval voor kosten uit technische voorzieningen	732	680
Kosten verslagjaar (excl kosten vermogensbeheer)	-1.510	-1.484
Subtotaal	0	0
Uitkeringen¹		
Mutatie technische voorzieningen uhv uitkeringen	34.839	32.341
Feitelijke uitkeringen	-34.815	-32.305
Subtotaal	24	36
Resultaat op kanssystemen	495	1.260
Toeslagverlening	-67.241	-71.402
Incidentele wijzigingen		
Actualisering grondslagen (niet kostenvoorziening)	0	39.197
Actualisering overlevingskansen	0	-12.780
Actualisering grondslagen (kostenvoorziening)	0	0
Saldo baten en lasten	-510	703
Subtotaal	-510	27.120
Totaal saldo van baten en lasten	-28.810	-5.149

¹ In dit resultaat zit ook een vrijval van het weerstandsvermogen.

Specificatie resultaat op kanssystemen

Omschrijving	2023	2022
• Sterfte	-750	1.391
• Arbeidsongeschiktheid	1.562	-84
• Mutaties	-34	2
Andere oorzaken	-283	-49
Totaal	495	1.260

4.20 Overige baten en lasten**Specificatie overige baten en lasten**

Omschrijving	2023	2022
Andere baten	1	0
Weerstandvermogen	-192	703
Kosten overgang nieuw pensioenstelsel	-59	0
Transitiekosten pensioenuitvoerder	-255	0
Andere lasten	-7	0
Totaal	-512	703

De afdracht weerstandvermogen is gerelateerd aan beleggingsrendement, pensioenuitvoeringskosten, premies en uitkeringen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen gebeurtenissen voorgedaan die nadere informatie geven over de feitelijke situatie op balansdatum.

5 Financiële verantwoording Pensioenkring Cargill Bioindustrial

Alle bedragen zijn weergegeven in duizenden euro's tenzij anders aangegeven.

Balans

Na bestemming van saldo van baten en lasten	Toelichting	2023
Activa		
Vastgoedbeleggingen		10.244
Aandelen		74.846
Vastrentende waarden		130.049
Derivaten	<u>8.2</u>	6.142
Subtotaal beleggingen voor risico fonds	<u>8.1</u>	221.281
Vorderingen en overlopende activa	<u>8.4</u>	3.904
Overige activa	<u>8.5</u>	1.645
Totaal activa		226.830
Passiva		
Reserves	<u>8.6</u>	66.295
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds	<u>8.7</u>	152.527
Derivaten	<u>8.2</u>	1.938
Overige schulden en overlopende passiva	<u>8.8</u>	6.070
Totaal passiva		226.830
Actuele dekkingsgraad (in %)	<u>8.6</u>	143,5%

Staat van baten en lasten

Omschrijving	Toelichting	1 juli tot en met 31 december 2023
Baten		
Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)	<u>8.12</u>	2.834
Ontvangen waardeoverdrachten	<u>8.18</u>	206.087
Beleggingsresultaten risico fonds	<u>8.13</u>	11.938
Overige baten	<u>8.20</u>	0
Totaal baten		220.859
Lasten		
Pensioenuitkeringen	<u>8.14</u>	2.023
Pensioenuitvoeringskosten	<u>8.15</u>	257
Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds	<u>8.16</u>	152.527
Saldo herverzekering	<u>8.17</u>	-860
Uitgaande waardeoverdrachten	<u>8.18</u>	24
Overige lasten	<u>8.20</u>	593
Totaal lasten		154.564
Saldo van baten en lasten	<u>8.19</u>	66.295
Bestemming saldo van baten en lasten		
Overige reserves	<u>8.6</u>	66.295
Totaal		66.295

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Omschrijving	Toelichting	1 juli tot en met 31 december 2023
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies		2.388
Ontvangen waardeoverdrachten		83
Betaalde pensioenuitkeringen		-1.979
Betaalde waardeoverdrachten		-50
Betaalde uitvoeringskosten en overige lasten		-95
Saldo overige kasstromen uit hoofde van pensioenactiviteiten		1.186
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten		1.533
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen		264.130
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten		53
Aankopen en verstrekkingen van beleggingen		-305.567
Betaalde kosten van vermogensbeheer		-70
Afgedragen weerstandsvermogen		-424
Saldo overige kasstromen uit hoofde van beleggingsactiviteiten		41.990
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten		112
Mutatie liquide middelen		1.645
Stand per 1 juli		0
Stand per 31 december	8.5	1.645

Algemene toelichtingen

Algemene grondslagen

Overeenstemmingsverklaring

Onze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling en in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. We presenteren de jaarrekening in euro's, de functionele valuta van het pensioenfonds. De jaarrekening heeft betrekking op de periode van 1 juli 2023 tot en met 31 december 2023.

Opname van een actief of verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar is vast te stellen. We nemen een verplichting in de balans op wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar is vast te stellen.

Dit betekent dat we transacties verwerken op de handelsdatum en niet op de afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'Nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder nemen we activa en verplichtingen niet meer in de balans op vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Verantwoording van baten en lasten

Baten komen in de staat van baten en lasten wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting zijn gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen als sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen. Bovendien moet de intentie bestaan om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten nemen we eveneens gesaldeerd op.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat wij ons oordelen vormen en schattingen en veronderstellingen maken die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen nemen we op in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. Over de rapportageperiode hebben schattingswijzigingen plaatsgevonden bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen. Deze wijzigingen beschrijven we nader in de paragraaf Technische voorzieningen in het hoofdstuk Specifieke grondslagen op pagina 432.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

We maken geen onderscheid tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen actuele waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

Foutenherstel

Als een materiële fout na de vaststelling van de jaarrekening wordt geconstateerd, herstellen we deze middels een retrospectieve verwerking. Dit houdt in dat we het eigen vermogen aan het einde van het voorafgaande boekjaar herrekenen alsof de fout niet heeft plaatsgevonden. Het verschil tussen het eigen vermogen aan het eind van het voorafgaande boekjaar voor en na herrekening, verwerken we vervolgens als een rechtstreekse mutatie van het eigen vermogen aan het begin van het huidige boekjaar.

De bate of last als gevolg van een eventueel herstel van een niet-materiële fout verwerken we in de winst-en-verliesrekening van het huidige boekjaar.

We hebben in de jaarrekening van het huidige boekjaar geen foutenherstel toegepast.

Specifieke grondslagen

Algemeen

De beleggingen voor risico pensioenfondsen bestaan uit de financiële instrumenten van het pensioenfonds.

We nemen een financieel instrument in de balans op wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. We nemen een verplichting in de balans op wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder nemen we activa en verplichtingen niet meer in de balans op vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat we transacties verwerken op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Waardering bij eerste opname

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen de reële waarde plus eventuele direct toerekenbare transactiekosten. De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen die tot een transactie bereid zijn en die onafhankelijk van elkaar zijn. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de transacties niet in het kader van executie of liquidatie worden uitgevoerd.

Na eerste opname waarderen wij vastgoedbeleggingen, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen als volgt:

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers die uitgaan van waardering op marktwaarde.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen die geen beursnotering kennen, worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen wij aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers die uitgaan van waardering op marktwaarde.

Dividenden verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder directe beleggingsopbrengsten op het moment dat het recht van de entiteit wordt gevestigd. In het geval van beursgenoteerde effecten is dit de datum waarop het aandeel ex-dividend gaat. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers die uitgaan van waardering op marktwaarde.

Couponrente verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder directe beleggingsopbrengsten. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van waarderingsmodellen.

Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Overige beleggingen

Beursgenoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) beleggingen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Collateral

Activa die in het kader van een collateral worden gestort, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor beleggingen. Baten en lasten die uit beleggingen voortvloeien, worden onder de (in)directe beleggingsopbrengsten geboekt.

Als uit hoofde van collateral activa zijn ontvangen, dan worden deze activa en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans opgenomen. De baten en lasten die uit deze beleggingen voortvloeien, worden niet verantwoord onder de (in)directe beleggingsopbrengsten.

Ontvangen of gestort collateral in de vorm van liquiditeiten die ten gunste of ten laste gaan van de beleggingsrekeningen van het fonds worden verantwoord op die geldrekeningen waarbij tegelijkertijd een schuld of een vordering op de balans wordt opgenomen om de geldmutatie voor het fonds vermogensneutraal te verwerken.

Securities lending

We participeren niet direct in securities lending. Binnen de beleggingsfondsen kan wel sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa waarderen we bij eerste verwerking op reële waarde. Na eerste verwerking waarderen we vorderingen op geamortiseerde kostprijs. Deze is gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten en deze is onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen indien sprake is van oninbaarheid. Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid doordat we hiervoor een voorziening in aftrek brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Onze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Overige activa

Onder overige activa nemen we onder meer de liquide middelen op voor zover dit banktegoeden betreft die onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Reserves

Algemeen

De reserves zijn gelijk aan het bedrag dat resteert nadat alle activa en verplichtingen, inclusief technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn verwerkt.

Pensioenvermogen

Het pensioenvermogen wordt bepaald als de som van de reserves en de technische voorzieningen.

Technische voorzieningen

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd op actuele waarde. De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van de toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag) toezeggingen.

We bepalen de contante waarde met gebruikmaking van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds zijn wij uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks besluit het bestuur of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening houden wij rekening met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten gaan wij uit van prudente grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2023:

Overlevingstafels

De voorziening pensioenverplichting is gewaardeerd op basis van de Prognosetafel AG 2022, startjaar 2024 waarin rekening wordt gehouden met de sterftetrendontwikkeling. In aanvulling daarop wordt door het pensioenfonds rekening gehouden met een fonds specifieke ervaringssterfte gebaseerd op CBS-inkomen. Er wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de beroepsbevolking en de gehele bevolking door toepassing van CBS Inkomen 2020 ervaringssterfte voor zowel hoofdverzekerden als medeverzekerden

Partnerfrequentie

De frequentie wordt bepaald op basis van door het CBS in 2020 gepubliceerde cijfers over partnerschap, waarbij samenwonenden meetellen als partner. In verband met de mogelijkheid het nabestaandenpensioen uit te ruilen voor een hoger ouderdompensioen wordt rekening gehouden met een 100% partnerfrequentie op de pensioenleeftijd. Voor gepensioneerden wordt alleen een voorziening voor partnerpensioen berekend, indien en zolang zij een partner hebben en niet voor uitruil van het partnerpensioen hebben gekozen. Partnerpensioen is op kapitaalbasis verzekerd, er vindt opbouw plaats.

Leeftijdsverschil man/vrouw

Voor het partnerpensioen is verondersteld dat niet alle deelnemers een partner hebben en dat de man 3 jaar ouder is dan de vrouw.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Deze voorziening wordt vastgesteld als een opslag van 0,4% op de voorziening pensioenverplichtingen van het latente partnerpensioen voor niet-gepensioneerden gehanteerd en in de premie voor de opbouw van het partnerpensioen. Tevens wordt een opslag van 5,8% gehanteerd op het risicokapitaal bij overlijden.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Voor administratie van uitkeringen in de toekomst (excassokosten) wordt een voorziening aangehouden ter grootte van 2,7% van de voorziening pensioenverplichtingen.

Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten

Met de premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van contante waarde van de toekomstige pensioenopbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid. Ten aanzien van ingegane wezenpensioenen wordt aangenomen dat het wezenpensioen voortduurt tot de 21-jarige leeftijd. Op deze leeftijd wordt vastgesteld of er recht is tot verlenging van de uitkering tot maximaal 27-jarige leeftijd. In geval van arbeidsongeschiktheid of studie wordt de uitkering verlengd tot de tot de maximale leeftijd en de voorziening verhoogd.

IBNR (incurred but not reported)

De voorziening voor het risico van premievrijstelling van zieke deelnemers die in de WIA terecht kunnen komen, wordt berekend op basis van het ziektepercentage, duur van de ziekte en het herverzekeringskapitaal voor premievrijstelling.

Onvindbaren

Voor pensioen dat nog niet is ingegaan omdat de deelnemer onvindbaar is of niet reageert (niet opgevraagd pensioen) wordt de reservering vijf jaar volledig in stand gehouden.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op actuele waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

Zowel directe als indirecte beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening maken we geen onderscheid tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de actuele waarde van de beleggingen. Verkoopkosten verantwoorden we als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingskosten.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend verantwoorden we op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn de opbrengsten verrekend die gerelateerd zijn aan transactiekosten, provisies, valutaverschillen, et cetera.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen worden in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop ze betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor rekening pensioenfonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw met betrekking tot ouderdomspensioen wordt toegerekend aan de periode waarin de opbouw van pensioenrechten plaatsvindt. De verplichtingen met betrekking tot nabestaandenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen worden opgenomen in de periode waarin zij ontstaan. De (gedeeltelijk) premievrije opbouw arbeidsongeschikten wordt ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarin de ziekte is ontstaan.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur. Aan de technische voorziening wordt een rente toegevoegd op basis van de eenjaarsrente op de interbancaire swapmarkt primo verslaggevingsperiode. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de toeslagverlening.

Ottrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval wordt ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van de voorziening waren voorzien.

Wijziging marktrente

De wijziging van de marktrente op balansdatum als gevolg van wijzigingen in de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Wijziging actuariële uitgangspunten en actualiseren overlevingskansen

De mutatie van de voorziening als gevolg van de aanpassing van actuariële grondslagen in het verslagjaar wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Het saldo van de actuariële inkomende en uitgaande waardeoverdrachten wordt toegerekend aan de periode waarop het betrekking heeft.

Overige wijzigingen

De overige mutaties worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Premies herverzekering

De herverzekeringspremies zijn toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Saldo overdracht van rechten

Waardeoverdrachten worden in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Overige lasten

Overige lasten zijn aan de periode toegerekend waarop ze betrekking hebben.

Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Onder geldmiddelen verstaan we alle liquide middelen conform de definitie in RJ360 over het kasstroomoverzicht. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. We maken onderscheid tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten enerzijds en beleggingsactiviteiten anderzijds.

Toelichting op de balans

5.1 Beleggingen voor risico fonds

Verdeling van beleggingen naar actief en passiefzijde

Omschrijving	2023
Activa	221.281
Passiva	1.938
Totaal beleggingen voor risico fonds	219.343

Onder de passiefzijde van de balans zijn de negatieve derivaatposities opgenomen.

Samenvatting ontwikkeling beleggingsportefeuille in het boekjaar

2023	Vastgoed	Aandelen	Vastrentend	Derivaten	Totaal
Stand per 1 juli	0	71.614	90.438	530	162.582
Aankopen / verstrekkingen	10.100	76.347	219.122	0	305.569
Verkopen / aflossingen	-500	-77.664	-182.937	446	-260.655
Herwaardering	644	4.549	3.047	3.534	11.774
Mutatie opgelopen rente	0	0	379	-306	73
Stand per 31 december	10.244	74.846	130.049	4.204	219.343

Voor de meerderheid van de beleggingen zijn objectief vast te stellen frequente marktnoteringen beschikbaar. Voor bepaalde beleggingen geldt dat niet. Waardering daarvan vindt plaats op basis van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige actuele waarde van vergelijkbare instrumenten en het gebruik van schattingen.

- Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.
- Niveau 2: De actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.
- Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata. Hieronder valt de netto contante waarde van de derivaten.
- Niveau 4: De waarde wordt vastgesteld met een andere geschikte methode. Financiële instrumenten die middels een andere geschikte methode zijn gewaardeerd zijn onder andere Hedge funds, Equity funds, Infrastructure funds en Commodity funds die geen direct waarneembare marktnotering hebben in een actieve markt. De waarde van deze financiële instrumenten wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Samenvatting beleggingsportefeuille op basis van bovenstaande indeling

2023	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Totaal
Vastgoed	10.244	0	0	0	10.244
Aandelen	74.846	0	0	0	74.846
Vastrentend	118.474	0	0	11.575	130.049
Derivaten	0	0	4.204	0	4.204
Subtotaal	203.564	0	4.204	11.575	219.343
Overig	1.111	0	0	0	1.111
Totaal	204.675	0	4.204	11.575	220.454

Het Nederlandse Pensioenfonds belegt niet in premiebijdragende ondernemingen.

De categorie vastgoed heeft betrekking op vastgoedbeleggingsfondsen en aandelen op aandelenbeleggingsfondsen. De categorie vastrentend is samengesteld uit directe obligatiebeleggingen en voor vastrentende beleggingsfondsen. Vastrentende waarden worden gewaardeerd inclusief de opgebouwde rente sinds de meest recente coupdatum.

De categorie overig (niveau 1) heeft betrekking op liquide middelen. Dit betreft aan beleggingsportefeuilles toegewezen en voor beleggingen beschikbare liquide middelen.

5.2 Derivaten

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid maken we gebruik van financiële derivaten voor zover dit passend is. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen door ons vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden. We gebruiken derivaten hoofdzakelijk om marktrisico's af te dekken. Een van de belangrijkste risico's voortvloeiend uit het gebruik van derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen.

Het kredietrisico wordt beperkt doordat we alleen transacties aangaan met kredietwaardige partijen. Ook worden contracten zo veel mogelijk afgesloten op basis van standaardvoorwaarden (bijvoorbeeld conform de ISDA), zodat onze posities adequaat worden afgedekt door verkregen onderpanden en zekerheden.

We hebben verschillende maatregelen getroffen om de posities in verstrekte en ontvangen zekerheden te beheersen en te monitoren. Zo stellen we limieten aan tegenpartijen op totaalniveau en worden extra zekerheden bij repotransacties gevraagd. Bij een wijziging van de marktrente verandert de waarde van de afgesloten derivaten. Hierdoor kan het recht of de verplichting ontstaan om aanvullend onderpand te ontvangen of te moeten storten.

Samenvatting derivatenposities

2023	Activa	Passiva	Saldo
Rente derivaten	5.419	1.914	3.505
Valuta derivaten	723	24	699
Stand per 31 december	6.142	1.938	4.204

Ontvangen en verstrekte zekerheden en garanties

In verband met de waardeontwikkeling van derivaten zijn de volgende zekerheden ontvangen en verstrekt in de vorm van stukken en geld:

Ontvangen zekerheden

Ontvangen zekerheden:	2023
In stukken	0
In geld	5.711 ¹
Totaal	5.711

¹ Doppenberg, Aalt:

In de zekerheden is een bedrag van € 911 opgenomen dat op balansdatum niet is ontvangen maar kort daarna.

Verstrekte zekerheden:	2023
In stukken	6.500
In geld	0
Totaal	6.500

Ontvangen of gestort collateral in de vorm van liquiditeiten die ten gunste of ten laste gaan van de beleggingsrekeningen van de kring worden verantwoord op die geldrekeningen waarbij tegelijkertijd een schuld

of een vordering op de balans wordt opgenomen om de geldmutatie voor de kring vermogensneutraal te verwerken. Indien uit hoofde van collateral activa zijn ontvangen (zgn. collateral held), dan worden deze activa en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans opgenomen. De baten en lasten die uit deze beleggingen voortvloeien, worden niet verantwoord onder de (in)directe beleggingsopbrengsten. De mutatie uit hoofde van collateral wordt in het Kasstroomoverzicht verantwoord onder de post verkopen en aflossingen van beleggingen.

5.3 Securities lending

We participeren niet direct in securities lending. Binnen de beleggingsfondsen kan wel sprake zijn van securities lending.

5.4 Vorderingen en overlopende activa

Overzicht vorderingen en overlopende activa

Omschrijving	2023
Beleggingsdebiteuren	334
Herverzekerde verplichtingen	3.122
Overige overlopende activa	448
Stand per 31 december	3.904

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van minder dan een jaar.

5.5 Overige activa

Specificatie overige activa

Overige activa	2023
Liquide middelen	1.645
Stand per 31 december	1.645

De liquide middelen staan vrij ter beschikking.

5.6 Reserves

Ontwikkeling reserves

Omschrijving	Kapitaal	Bestemmings reserve	Reserves	Totaal
Stand per 1 juli	0	0	0	0
Uit bestemming saldo van baten en lasten	0	0	66.295	66.295
Stand per 31 december	0	0	66.295	66.295

5.6.3 Solvabiliteit

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maken we gebruik van het standaardmodel. We vinden het gebruik van dit standaardmodel passend bij de risico's van de kring.

Omschrijving	2023
Actuele dekkingsgraad (in %)	143,5%
Beleidsdekkingsgraad (in %)	147,2%
Reële dekkingsgraad (in %)	109,1%

De actuele dekkingsgraad is als volgt berekend: (pensioenvermogen / technische voorzieningen) * 100%. Het pensioenvermogen bedraagt € 218.822 duizend.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen twaalf maanden. Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt de kring zich in een situatie van dekkingstekort. Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt de kring zich in een situatie van reservetekort.

De actuele dekkingsgraad houdt geen rekening met de verwachte inflatie, maar de reële dekkingsgraad wel. Die meet of we voldoende vermogen hebben om niet alleen aan de nominale toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen, maar ook om de toekomstige pensioenuitkeringen jaarlijks te kunnen indexeren (verhogen) met de kosten van levensonderhoud.

Ontwikkeling van de dekkingsgraad in 2023

Omschrijving	Werkelijk
Stand 1 juli	146,2%
Premiebijdragen (regulier)	0,3%
Uitkeringen	0,7%
Toeslagverlening	-4,4%
Aanpassing RTS	-1,2%
Beleggingsresultaten	1,7%
Overige oorzaken en kruiseffecten	0,2%
Stand 31 december	143,5%

Op basis van het standaardmodel bedraagt het (minimaal) vereist eigen vermogen op 31 december:

Omschrijving	2023
Aanwezig eigen vermogen	66.295
Minimaal vereist eigen vermogen	6.287
Vereist eigen vermogen	25.227

5.6.4 Herstelplan

Voor de Pensioenkring Cargill Bioindustrial is eind 2023 geen sprake van een reservetekort en hoeft er geen herstelplan te worden opgesteld.

5.7 Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

5.7.1 Mutatieoverzicht technische voorzieningen

Mutatieoverzicht voorziening voor pensioenverplichtingen

Omschrijving	1 juli 2023 tot en met 31 december 2023
Stand 1 juli	0
Pensioenopbouw	1.417
Toeslagverlening	4.304
Korting van aanspraken en rechten	0
Rentetoevoeging	2.352
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-2.094
Wijziging marktrente	5.483
Wijziging actuariële uitgangspunten en actualisering overlevingskansen	0
Wijziging uit hoofde van collectieve waardeoverdracht	140.914
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	54
Overige wijzigingen	579
Stand 31 december	153.009
Mutatie IBNR	-482
Totaal	152.527

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur gepubliceerd door De Nederlandsche Bank. Aan de technische voorziening wordt een rente toegevoegd op basis van de eenjaarsrente op de interbancaire swapmarkt primo verslaggevingsperiode. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de toeslagverlening. Omdat de rentetermijnstructuur voor een deel negatieve rentes omvat is het bedrag bij rentetoevoeging negatief.

Verdeling voorziening pensioenverplichtingen naar deelnemerscategorieën

Omschrijving	1 juli 2023 tot en met 31 december 2023
Actieve deelnemers	66.416
Gewezen deelnemers	17.653
Pensioengerechtigden	62.852
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling	3.967
IBNR	1.639
Stand 31 december	152.527

5.7.2 Korte beschrijving van de pensioenregeling(en)

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 68 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van maximaal 1,875% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Jaarlijks besluit het bestuur van de kring over de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd.

We hebben de belangrijkste kenmerken van de regeling opgenomen in de paragraaf Kenmerken regeling op pagina 158.

Nadere toelichting op mutaties

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand. Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

5.7.3 Toeslagverlening

Toeslagverlening binnen Pensioenkring Cargill Bioindustrial is in beginsel voorwaardelijk. Toeslagverlening wordt gefinancierd uit het eigen vermogen van de collectiviteitkring voor zover de financiële positie hiervoor toereikend is.

Voor alle deelnemers is de toeslagverlening maximaal gelijk aan de stijging van de consumentenprijsindex (CPI), reeks alle bestedingen, tussen september van twee kalenderjaren vóór de toekenning en september van het kalenderjaar vóór de toekenning.

Onder het FTK worden strikte eisen gesteld aan de toeslagverlening door pensioenfondsen. Voor een nadere toelichting hierop verwijzen we naar het bestuursverslag (paragraaf Toeslagverlening vanaf pagina 165).

Overzicht van toegekende toeslagverlening actieven en de daarin opgelopen achterstand in de toekenningen.

Omschrijving ¹	Toegekend	Volledige toeslag	Achterstand jaar	Achterstand cumulatief
2012	0,00%	2,10%	2,10%	2,10%
2013	0,20%	2,00%	1,80%	3,94%
2014	1,92%	2,25%	0,33%	4,28%
2015	1,00%	2,00%	1,00%	5,32%
2016	0,26%	1,70%	1,44%	6,84%
2017	0,00%	1,85%	1,85%	8,82%
2018	0,78%	2,00%	1,22%	10,14%
2019	1,70%	3,02%	1,32%	11,60%
2020	0,18%	2,50%	2,32%	14,19%
2021	0,00%	0,00%	0,00%	14,19%
2022	3,00%	3,00%	0,00%	14,19%
2023	3,00%	3,00%	0,00%	14,19%
2024	3,00%	3,00%	0,00%	14,19%

¹ De toeslagverlening in enig jaar vindt plaats op 1 juli en heeft betrekking op het voorgaande jaar.

Overzicht van toegekende toeslagverlening niet-actieven en de daarin opgelopen achterstand in de toekenningen.

Omschrijving ¹	Toegekend	Volledige toeslag	Achterstand jaar	Achterstand cumulatief
2009	0,00%	2,25%	2,25%	2,25%
2010	0,67%	0,86%	0,19%	2,44%
2011	0,74%	1,07%	0,33%	2,78%
2012	0,00%	2,18%	2,18%	5,02%
2013	0,21%	2,05%	1,84%	6,96%
2014	1,11%	1,30%	0,19%	7,16%
2015	0,32%	0,64%	0,32%	7,50%
2016	0,07%	0,45%	0,38%	7,91%
2017	0,00%	0,25%	0,25%	8,18%
2018	0,53%	1,37%	0,84%	9,09%
2019	0,77%	1,37%	0,60%	9,74%
2020	0,11%	1,58%	1,47%	11,36%
2021	0,00%	1,24%	1,24%	12,74%
2022	3,00%	3,00%	0,00%	12,74%
2023	3,00%	3,00%	0,00%	12,74%
2024	3,00%	3,00%	0,00%	12,74%

¹ De toeslagverlening in enig jaar vindt plaats op 1 januari en heeft betrekking op het voorgaande jaar.

5.7.4 Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitvoeringskosten in de verslagperiode.

5.7.5 Wijziging markttrente

Jaarlijks berekenen we per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen door toepassing van de actuele renteterminstructuur inclusief UFR. De effecten worden verantwoord onder het hoofd 'Wijziging markttrente'.

5.7.6 Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij maken we gebruik van interne en externe actuariële deskundigheid. Het gaat daarbij onder meer om de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, lang leven, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een proces waarbij we gebruikmaken van schattingen en oordelen. Het effect van deze wijzigingen verantwoorden we in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

5.7.7 Actualiseren overlevingskansen

Per ultimo van het boekjaar 2023 maken we gebruik van Prognosetafel AG2022, startjaar 2024 en een kring specifieke ervaringssterfte op basis van onderzoek van de adviserend actuaire in 2022.

5.7.8 Overige wijzigingen

De post overige wijziging geeft de wijzigingen weer in de voorziening vanwege sterfte, arbeidsongeschiktheid en mutaties. Bij sterfte is sprake van een toename door toevoeging aan de voorziening voor ingegaan nabestaandenpensioen en een afname door verval van de voorziening bij overlijden. Arbeidsongeschiktheid bestaat uit een toename door nieuwe arbeidsongeschikten en verhoging van arbeidsongeschiktheid, en een afname door revalidatie. De post mutaties bestaat uit onder andere flexibilisering bij pensionering en incidentele mutaties.

5.8 Overige schulden en overlopende passiva

Specificatie overige schulden en overlopende passiva

Omschrijving	2023
Beleggingscrediteuren en ontvangen zekerheden	5.018
Belastingen en premies sociale verzekeringen	0
Premie egalisatiedepot	406
Waardeoverdrachten	0
Rekening-courant Bedrijfsomgeving	86
Overige schulden en overlopende passiva	560
Stand per 31 december	6.070

Overige schulden hebben een resterende looptijd van minder dan een jaar.

Specificatie beleggingscrediteuren

Beleggingscrediteuren	2023
Collateral beleggingen	4.809
Overige schulden beleggingen	209
Stand per 31 december	5.018

5.9 Risicobeheer

Bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan worden we geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van de kring is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Onvoldoende solvabiliteit is daarmee het belangrijkste risico voor de kring. We beschikken over een aantal beleidsinstrumenten voor het beheersen van dit risico, namelijk:

- beleggingsbeleid
- premiebeleid
- herverzekeringsbeleid
- toeslagbeleid

De keuze uit en toepassing van beleidsinstrumenten vinden plaats na analyses van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. In 2023 hebben we een risicoanalyse uitgevoerd met behulp van een Asset Liability Management-studie (ALM-studie). De uitkomsten hiervan vormen mede de basis voor het beleid van de kring en de toelichting hierna. We hebben dit beleid verwoord in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) van de kring. Het wordt jaarlijks geëvalueerd met behulp van een haalbaarheidstoets en in het kader van het beleggingsplan.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in de beleggingsrichtlijnen die we jaarlijks vaststellen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders. De mandaten gaan uit van verantwoord passief vermogensbeheer.

Om het risico op onvoldoende solvabiliteit te beheersen zijn we verplicht om buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers wordt vastgesteld met de in het Besluit FTK voorgeschreven solvabiliteitstoets (de zogenaamde S-toets). Deze toets is een kwantificering van de onze visie op de fondsspecifieke restrisico's (na afdekking).

Specificatie vereist eigen vermogen

Omschrijving	2023
S1 Renterisico	4.795
S2 Risico zakelijke waarden	18.915
S3 Valutarisico	5.907
S4 Grondstoffenrisico	0
S5 Kredietrisico	4.627
S6 Verzekeringstechnisch risico	4.636
S7 Liquiditeitsrisico	0
S8 Concentratierisico	0
S9 Operationeel risico	0
S10 Actief beheer risico	0
Diversificatie-effect	-13.653
Vereist eigen vermogen (b)	25.227
Aanwezig eigen vermogen (a)	66.295
Overschot / Tekort (a - b)	41.068

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie.

5.9.1 Marktrisico (S1 - S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico en het valutarisico. Onze strategie met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door onze beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst door de fiduciair manager in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

In onderstaande toelichtingen is, tenzij anders aangegeven, uitgegaan van de clean value waardering van de beleggingen. De gegevens zijn opgesteld op basis van look-through, tenzij anders aangegeven. Waar gebruik gemaakt is van look-through gegevens zijn de dirty value waarderingen van de onderliggende beleggingen gebruikt en zijn de schulden en vorderingen uit de look-through verantwoord onder de liquide middelen.

Specificatie effect toepassen look-through

2023	Balans waarde	Toepassen lookthrough	Vershil
Vastgoed	10.244	11.392	-1.148
Aandelen	74.846	73.004	1.842
Vastrentende waarden	130.049	131.246	-1.197
Derivaten	4.204	4.209	-5
Overig	1.111	603	508
Totaal	220.454	220.454	0

Renterisico (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en die van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ontwikkelingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de modified duration. De modified duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Het renterisico bij Pensioenkring Cargill Bioindustrial is per ultimo 2023 voor 70% afgedekt (op basis van marktrente). De afdekking heeft grotendeels plaatsgevonden met behulp van vastrentende beleggingen in de matchingportefeuille: staatsobligaties, renteswaps en geldmarktfondsen. Daarnaast dragen de beleggingen in bedrijfsobligaties en hypotheeklen bij aan de afdekking.

Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie, en betaalt daarvoor een variabele korte rente. Bij het afsluiten van een swap wordt de 'duratiemismatch' verkleind, maar ontstaan nieuwe risico's, zoals tegenpartij-, liquiditeits- en juridische risico's.

Samenvatting modified duration en effect renteaafdekking

2023	Marktw waarde	Modified duration (jaren)
Duratie beleggingen (exclusief rentederivaten)	123.501	6,6
Rentederivaten	3.505	
Duratie beleggingen (inclusief rentederivaten)	127.006	15,0
Duratie pensioenverplichtingen (nominaal)	152.527	17,0

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de duratie van de vastrentende waarden circa 6,6 jaar bedraagt, zonder het effect van rentederivaten. De kring is rentederivaten aangegaan, waarmee de duratie is verlengd. De totale duratie van de vastrentende waarden komt hiermee op 8,8 jaar. De duratie van de nominale pensioenverplichtingen bedraagt 17,0 jaar, waardoor de kring gevoelig is voor verandering in de hoogte van de rente. Overigens kan de duratie van de vastrentende waarden niet een-op-een worden vergeleken met de duratie van de verplichtingen, omdat ook rekening gehouden moet worden met de omvang van de beleggingen en de pensioenverplichtingen.

In de solvabiliteitstoets ter vaststelling van de buffer voor het renterisico, wordt de rentecurve waartegen de verplichtingen worden verdisconteerd met een looptijdafhankelijk percentage omhoog en omlaag geschokt. Deze schokken zijn een vast percentage van het renteniveau. Het renterisico volgens de solvabiliteitstoets zal daardoor kleiner zijn bij een lage rente dan bij een hoge rente. De afgelopen jaren was sprake van een relatief lage rente.

De gevoeligheidsanalyse van rente is in de paragraaf Financiële risico's op pagina 181 van het bestuursverslag opgenomen.

5.9.2 Risico zakelijke waarden (S2)

Het risico van zakelijke waarden is het prijs(koers)risico van waarde wijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen. Het wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie zoals vastgelegd in onze de strategische beleggingsmix van Pensioenkring Cargill Bioindustrial.

Naast de strategische mix hebben we in het mandaat aan de vermogensbeheerders richtlijnen gesteld voor het maximumpercentage dat namens de kring in een sector, land of tegenpartij mag worden belegd.

Verdeling vastgoedportefeuille

2023	EUR	In verhouding
Participaties in vastgoedmaatschappijen	11.392	100%
Totaal	11.392	100%

Verdeling naar markten van de aandelenportefeuille

2023	Aandelen	In verhouding
Opkomende markten	11.491	16%
Ontwikkelde markten	61.513	84%
Totaal	73.004	100%

Verdeling naar sectoren van de aandelenportefeuille

2023	EUR	In verhouding
Basismaterialen	3.464	5%
Communicatie diensten	7.102	10%
Cyclische consumptiegoederen	9.417	13%
Defensieve consumptiegoederen	4.437	6%
Energie	772	1%
Financiële dienstverlening	12.529	17%
Gezondheidszorg	12.400	17%
Industrie	8.067	11%
Nutsbedrijven	1.275	2%
Overig	130	0%
Technologie	13.411	18%
Totaal	73.004	100%

In de solvabiliteitstoets voor vaststelling van de buffers voor het risico van zakelijke waarden (en grondstoffen) is rekening gehouden met bovenstaande samenstelling. We beleggen in deze producten met als doel diversificatie en risicoafdekking.

Verdeling van de vastrentende waarden

2023	EUR	In verhouding
Bedrijfsobligaties	49.537	38%
Hypotheken	21.939	16%
Staatsobligaties	59.770	46%
Totaal	131.246	100%

Samenvatting derivatenposities

2023	Nominale waarde	Activa	Passiva	Saldo
Aandelen derivaten	0	1	0	1
Rente derivaten	110.678	5.419	1.914	3.505
Valuta derivaten	40.516	731	28	703
Totaal	151.194	6.151	1.942	4.209

Geografische verdeling van alle beleggingen (exclusief derivaten)

2023	Vastgoed	Aandelen	Vast-rentend	Overig	Totaal
Azië ex Japan	96	10.461	1.517	19	12.093
Europa EU	982	13.724	102.270	-128	116.848
Europa niet-EU	823	8.699	8.769	199	18.490
Midden- en Zuid-Amerika	50	1.138	2.229	11	3.428
Noord-Amerika	7.050	32.579	11.242	447	51.318
Overig	84	1.389	647	6	2.126
Pacific	2.307	5.014	4.572	49	11.942
Totaal	11.392	73.004	131.246	603	216.245

5.9.3 Valutarisico (S3)

Onder valutarisico verstaan we het risico dat ontstaat op activa in een buitenlandse valuta door wijzigingen in wisselkoers.

Van de totale beleggingsportefeuille is ultimo 2023 ongeveer 60% belegd in beleggingen met een notering in euro's. De belangrijkste valuta van de niet in euro genoteerde beleggingen zijn de US dollar en het Britse pond.

In 2023 dekten we 75% van het valutarisico af van de US dollar, het Britse pond en de Japanse yen.

Posities naar valuta (voor en na afdekking)

2023	Exposure voor afdekking	Valuta derivaten	Exposure na afdekking
AUD	1.692	2	1.694
CAD	1.452	36	1.488
CHF	3.674	0	3.674
DKK	2.441	6	2.447
EUR	135.531	38.781	174.312
GBP	6.075	-4.360	1.715
HKD	3.964	0	3.964
ILS	73	0	73
JPY	4.399	11	4.410
NOK	219	0	219
NZD	77	0	77
SEK	12.493	0	12.493
SGD	1.632	7	1.639
USD	616	0	616
Andere valuta	45.411	-33.778	11.633
Totaal	219.749	705	220.454

Wijzigingen in de valutakoersen zijn van invloed op de ontwikkeling van de dekkingsgraad voor zover deze niet zijn afgedekt. Een wijziging van de koers van de US dollar met 10% levert na afdekking een wijziging van de dekkingsgraad met circa 0,7% op.

Een restrisico betreft de categorie overige valuta. Dit zijn valuta's waarvan we besloten hebben het valutarisico niet af te dekken.

In de solvabiliteitstoets van de kring is in de buffers voor het valutarisico rekening gehouden met bovenstaande valutaposities en afdekkingen.

5.9.4 Grondstoffenrisico (S4)

Aangezien we niet in grondstoffen beleggen, is dit risico niet van toepassing en wordt hiervoor geen buffer aangehouden.

5.9.5 Kredietrisico (S5)

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor de kring als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop de kring (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico (ook wel: tegenpartijrisico). Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee de kring transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor de kring financiële verliezen lijdt. We beheersen dit risico door aan tegenpartijen limieten te stellen, extra zekerheden te vragen, zoals onderpand bij derivatenposities, en het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij fondsbeleggingen in hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico beleggen we enkel in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing-

en settlementsysteem functioneert. Voor niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, werken we enkel met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat onze posities adequaat worden afgedekt door onderpand.

De kredietwaardigheid van veel marktpartijen wordt ook door rating agencies beoordeeld. De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals gepubliceerd door S&P, Moody's en Fitch per 31 december is als volgt:

2023	EUR	In verhouding
AAA	35.915	28%
AA	23.990	18%
A	18.446	14%
BBB	14.477	11%
Lower than BBB	7.084	5%
Geen rating	26.988	21%
Niet gespecificeerd	4.346	3%
Totaal	131.246	100%

Inzake concentratie van risico's kunnen we melden dat, afgezien van staatsobligaties van eurolanden en posities in beleggingsfondsen, ultimo 2023 geen sprake is van beleggingen groter dan 2% van ons balanstotaal. Als onderdeel van de toelichting op het concentratierisico is in paragraaf Concentratierisico (S8) op pagina 452 een tabel opgenomen met de details van deze posities.

Van de beleggingen met 'geen rating' heeft € 20.783 duizend betrekking op hypothecair gedekte leningen in beleggingsfondsen. Deze beleggingsfondsen hebben een kredietwaardigheid vergelijkbaar met AA.

Herverzekeringsovereenkomsten gaan we alleen aan met onder toezicht staande Nederlandse verzekeraars.

In de solvabiliteitstoets van eind 2023 is rekening gehouden met het kredietrisico zoals blijkt uit bovenstaande gegevens.

5.9.6 Verzekeringstechnisch risico (S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product. De belangrijkste risico's in dit kader zijn het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico.

We verzekeren alleen risico's die we zelf niet kunnen dragen. De behoefte is daarbij het grootst op het gebied van nabestaandenpensioen (NP) en de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (PVA). Herverzekering van het ouderdomspensioen (OP) is niet aan de orde. De gekozen vorm van herverzekering voor NP en PVA is een volledige herverzekering.

De aannahme is dat naarmate de pensioenkring in volume toeneemt de behoefte aan herverzekering van NP en PVA afneemt.

Het toeslagrisico omvat het risico dat onze ambitie om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten). Dit is echter afhankelijk van de hoogte van de dekkingsgraad van de kring. Hierbij benadrukken we dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

De zogenaamde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte).

Op 31 december bedraagt de reële dekkingsgraad 110,6%.

We hebben deze risico's overwogen en verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2023.

5.9.7 Liquiditeitsrisico (S7)

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor we op korte termijn niet aan onze verplichtingen kunnen voldoen. We beheersen het liquiditeitsrisico door in het beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Voor de korte termijn maken we gebruik van een liquiditeitsprognose waarin we rekening houden met de directe beleggingsopbrengsten, inkomsten (zoals premies) en uitgaven (zoals uitkeringen en kosten).

Voor het beheersen van het kortetermijnliquiditeitsrisico wordt een stresstest uitgevoerd om te inventariseren of Het Nederlandse Pensioenfonds bij een zwaarweerscenario voldoende cash of ander onderpand kan leveren. In dit kader hebben we binnen de renteafdekking een beperking gesteld aan het maximale risico (exposure) van derivaten.

Voor de liquiditeitsbehoefte in het zwaarweerscenario wordt gerekend met een rentestijging van 2% en een 0,25 lagere euro. Bij een zwakkere euro ontwikkelen de valutatermijncontracten zich negatief en moet er onderpand (collateral) worden gestort. Indien bij zo'n schok minder dan 125% aan benodigde liquiditeit en onderpand beschikbaar is, wordt een waarschuwing afgegeven. Indien minder dan 75% van de benodigde liquiditeit en onderpand bij zo'n schok beschikbaar is, zal het beleggingsbeleid worden aangepast.

Hieruit blijkt dat er op dit moment geen liquiditeitsrisico's voor de kring bestaan. In de solvabiliteitstoets houden we hier dan ook geen buffers voor aan.

5.9.8 Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat we grote (veelal financiële) gevolgen ondervinden van veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico). Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan er ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maken we gebruik van diversificatie en limieten voor beleggingen in landen, regio's, sectoren en tegenpartijen. De uitgangspunten hebben we vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders. We monitoren op kwartaalbasis de naleving daarvan.

Ultimo 2023 zijn in de beleggingsportefeuille de volgende debiteuren met een omvang groter dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

2023 Uitgevende instelling	EUR	Omvang t.o.v. balanstotaal
Nederland	13.775	6,3%
Frankrijk	12.279	5,6%
Duitsland	5.093	2,3%

In het standaardmodel is het concentratierisico gelijkgesteld aan nul. Ook op grond van het gevoerde beleid oordelen we dat er geen sprake is van een verhoogd risico waarvoor een aanvullende opslag noodzakelijk is.

5.9.9 Operationeel risico (S9)

Het operationele risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's beheersen we door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn.

Van Lanschot Kempen Investment Management B.V. houdt als fiduciair manager toezicht op het totale vermogensbeheer en de risicoposities van de kring. In dat kader selecteert en monitort de fiduciair manager beleggingsfondsen en vermogensbeheerders. Met zulke partijen hebben we overeenkomsten en, waar van toepassing, service level agreements gesloten. De afhankelijkheid van deze partijen wordt door ons beheerst doordat de bewaring van de stukken uit de portefeuille is ondergebracht bij afzonderlijke custodians zoals CACEIS.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan pensioenuitvoerder DION Pensioen Services. Met DION Pensioen Services hebben we een uitvoeringsovereenkomst en een service level agreement gesloten.

Jaarlijks beoordelen we de kwaliteit van de uitvoering van de fiduciair manager, bewaarder en pensioenuitvoeringsorganisatie door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste rapportages over de interne beheersing (ISAE 3402-rapportages).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's, houden we hiervoor geen buffers aan in de solvabiliteitstoets.

5.9.10 Actief beheer risico (S10)

Het actief beheer risico als onderdeel van het vereist eigen vermogen heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nagestreefde portefeuille. De mate van actief beheer wordt doorgaans bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de benchmark die voor de (deel)portefeuille is vastgelegd. We houden hiervoor een buffer aan.

5.10 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

5.10.1 Investeringsverplichtingen

Per 31 december 2023 bestonden toezeggingen tot het doen van investeringen in beleggingen op of na 1 januari 2024 tot een bedrag van € 10,1 miljoen.

5.10.2 Weerstandsvermogen

Indien bij de kring een uitgaande collectieve waardeoverdracht plaatsheeft, valt het aan die collectieve waardeoverdracht gerelateerde weerstandsvermogen vrij ten gunste van de overgedragen aanspraken en rechten. In de paragraaf Stichtingskapitaal en reserves op pagina hebben we het weerstandsvermogen nader gespecificeerd.

5.11 Verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen Het Nederlandse Pensioenfonds en een natuurlijk persoon of entiteit die verbonden is met Het Nederlandse Pensioenfonds. Dit betreffen de relaties tussen Het Nederlandse Pensioenfonds en zijn bestuurders en de directie van het bestuursbureau. Onder transacties wordt verstaan een overdracht van middelen, diensten of verplichtingen, ongeacht of er een bedrag in rekening is gebracht. Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

Voor de beloning het belanghebbendenorgaan verwijzen we naar toelichting 5.15 Pensioenuitvoeringskosten op pagina 456. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Toelichting op de staat van baten en lasten

5.12 Ontvangen premies

De feitelijke, de kostendeekkende en de gedempte kostendeekkende premie zijn als volgt:

Omschrijving	1 juli tot en met 31 december 2023
Feitelijke premie	2.834
Kostendeekkende premie	2.122
Gedempte kostendeekkende premie	2.834

We hebben de aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie als bate in de staat van baten en lasten verantwoord.

Specificatie samenstelling van de premies 2023

Omschrijving	Kosten- dekkende premie	Gedempte kosten- dekkende premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	1.417	924	
Risicopremie overlijden	141	141	
Premie TNBP	0	0	
Premie Arbeidsongeschiktheidspensioen en PVI	0	0	
Opslag voorwaardelijke opbouw	0	439	
Opslag instandhouding VEV	362	247	
Kostenopslag pensioenbeheer	202	202	
Totaal premiebijdragen	2.122	1.953	2.834
Premie-egalisatiedepot (PED)			0
Totaal premiebijdragen na verrekening PED			2.834

Ons beleid met betrekking tot de premiestelling is nader beschreven in de paragraaf [Premiebeleid](#) op pagina 159.

5.13 Beleggingsresultaten voor risico fonds

In onderstaande tabel specificeren we de beleggingsresultaten van beleggingen voor risico fonds, met een onderscheid naar directe en indirecte opbrengsten en de aan de beleggingen verbonden kosten.

Directe beleggingsopbrengsten

1 juli 2023 tot en met 31 december 2023	Vastgoed	Aandelen	Vast- rentende waarden	Derivaten	Overige beleg- gingen	Totaal
Dividend	0	383	19	0	0	402
Rente	0	0	310	-306	54	58
Totaal	0	383	329	-306	54	460

Indirecte beleggingsopbrengsten

1 juli 2023 tot en met 31 december 2023	Vastgoed	Aandelen	Vast- rentende waarden	Derivaten	Overige beleg- gingen	Totaal
Gerealiseerd	25	841	-1.434	-446	0	-1.014
Ongerealiseerd	619	3.708	4.481	3.980	0	12.788
Koersresultaat liquide middelen	0	0	0	0	-28	-28
Totaal	644	4.549	3.047	3.534	-28	11.746

Beleggingskosten

1 juli 2023 tot en met 31 december 2023	EUR	In verhouding
Administratiekosten	58	22%
Bankkosten	19	7%
Beheerkosten	162	60%
Bewaarloon	7	3%
Overig	0	0%
Transactiekosten	22	8%
Totaal	268	100%

Beleggingskosten hebben we opgenomen in het overzicht Kosten vermogensbeheer op pagina 178, Kosten zijn daarin, waar mogelijk, toegerekend aan de relevante beleggingscategorie.

5.14 Pensioenuitkeringen

Specificatie pensioenuitkeringen

Omschrijving	1 juli tot en met 31 december 2023
Ouderdomspensioen	1.811
Nabestaandenpensioen (partnerpensioen)	197
Wezenpensioen	9
Arbeidsongeschiktheidspensioen	4
Afkopen	2
Totaal	2.023

5.15 Pensioenuitvoeringskosten

Specificatie pensioenuitvoeringskosten

Omschrijving	1 juli tot en met 31 december 2023
Administratiekostenvergoeding	100
Informatiegesprekken	0
Certificerend actuaaris	20
Adviserend actuaaris	71
Accountant (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	31
Belanghebbendenorgaan	3
Verkiezingen belanghebbendenorgaan	0
Toezihtkosten (DNB/AFM)	0
Kosten governance bestuur en bestuursbureau	62
Overige kosten	1
Aan beleggingen toegerekende kosten	-31
Subtotaal pensioenuitvoeringskosten exclusief incidentele kosten	257
Kosten overgang nieuw pensioenstelsel	138
Implementatiekosten pensioenkring	20
Transitiekosten pensioenuitvoerder	0
Subtotaal incidentele kosten¹	158
Totaal pensioenuitvoeringskosten inclusief incidentele kosten	415
Aantal actieve deelnemers	326
Aantal pensioengerechtigden	194
Totaal aantal deelnemers	520
Administratieve uitvoeringskosten in euro per deelnemer	798

¹ Deze kosten zijn in de staat van baten en lasten opgenomen onder "Overige lasten".

In het verslagjaar zijn aan het fonds door toezichthouders geen dwangsommen of bestuurlijke boetes aangezegd of opgelegd.

Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. Voor werkzaamheden die ten behoeve van de kring worden uitgevoerd door het bestuursbureau van Het Nederlandse Pensioenfonds is een vergoeding overeengekomen die afhankelijk is van de omvang van het beheerde pensioenvermogen.

Bezoldiging leden belanghebbendenorgaan

Specificatie bezoldiging leden belanghebbendenorgaan

1 juli tot en met 31 december 2023	Honoraria	Totaal
Belanghebbendenorgaan	0	2
Totaal	0	2

Aan betrokkenen zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

5.16 Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

Een specificatie van de mutatie staat vermeld in paragraaf [5.7.1 Mutatieoverzicht technische voorzieningen](#) op pagina [442](#).

5.17 Herverzekeringen

Specificatie resultaat herverzekering

Omschrijving	1 juli tot en met 31 december 2023
Premie herverzekering	-141
Uitkeringen uit herverzekering	1.001
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorziening	0
Totaal	860

5.18 Overdracht van rechten

Specificatie resultaat overdracht van rechten

Omschrijving	1 juli tot en met 31 december 2023
Inkomende collectieve waardeoverdrachten	206.030
Inkomende individuele waardeoverdrachten	57
Uitgaande individuele waardeoverdrachten	-24
Totaal	206.063

5.19 Actuariële analyse

Actuariële analyse van het resultaat

Omschrijving	1 juli 2023 tot en met 31 december 2023
Interestresultaat	
Beleggingsresultaten risico pensioenfondsen	11.938
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-2.352
Wijziging marktrente	-5.483
Subtotaal interestresultaat	4.103
Premieresultaat	
Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)	2.632
Betaalde premie herverzekering	-141
Benodigde premie	-1.417
Subtotaal premieresultaat	1.074
Waardeoverdrachten	
Collectieve waardeoverdrachten	65.116
Individuele waardeoverdrachten	-21
Subtotaal waardeoverdrachten	65.095
Kosten	
In premie begrepen bedrag kosten	202
Toevoeging aan technische voorzieningen ivm kostenvoorziening	0
Vrijval voor kosten uit technische voorzieningen	55
Kosten verslagjaar (excl kosten vermogensbeheer)	-257
Subtotaal kosten	0
Uitkeringen¹	
Mutatie technische voorzieningen uhw uitkeringen	2.039
Uitkeringen ontvangen van herverzekeraar	1.001
Feitelijke uitkeringen	-2.023
Subtotaal uitkeringen	1.017
Resultaat op kanssystemen	61
Toeslag	-4.304
Incidentele wijzigingen	
Wijziging regeling	0
Actualisering overlevingskansen	0
Incidentele mutaties TV	0
Saldo baten en lasten	-751
Subtotaal incidentele wijzigingen	-751
Totaal saldo van baten en lasten	66.295

¹ In dit resultaat zit ook een vrijval van het weerstandsvermogen.

Specificatie resultaat op kanssystemen

Omschrijving	1 juli 2023 tot en met 31 december 2023
Sterfte	521
Arbeidsongeschiktheid	-460
Mutaties	0
Andere oorzaken	0
Totaal	61

5.20 Overige baten en lasten**Specificatie overige baten en lasten**

Omschrijving	1 juli tot en met 31 december 2023
Afdracht weerstandsvermogen	424
Kosten overgang nieuw pensioenstelsel	138
Kosten implementatie pensioenkring	20
Mutatie ongeclaimde uitkeringen	11
Totaal	593

De afdracht weerstandsvermogen is gerelateerd aan beleggingsrendement, pensioenuitvoeringskosten, premies en uitkeringen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen gebeurtenissen voorgedaan die nadere informatie geven over de feitelijke situatie op balansdatum.

6 Financiële verantwoording Pensioenkring OWASE

Alle bedragen zijn weergegeven in duizenden euro's tenzij anders aangegeven.

Balans

Na bestemming van saldo van baten en lasten	Toelichting	2023	2022
Activa			
Vastgoedbeleggingen		82.887	84.304
Aandelen		367.841	348.885
Vastrentende waarden		495.478	426.478
Derivaten	<u>5.2</u>	14.514	6.406
Subtotaal beleggingen voor risico fonds	<u>5.1</u>	960.720	866.073
Vorderingen en overlopende activa	<u>5.4</u>	33.384	44.082
Overige activa	<u>5.5</u>	5.674	4.108
Totaal activa		999.778	914.263
Passiva			
Reserves	<u>5.6</u>	189.111	141.032
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds	<u>5.7</u>	756.767	719.744
Derivaten	<u>5.2</u>	41.701	49.735
Overige schulden en overlopende passiva	<u>5.8</u>	12.199	3.752
Totaal passiva		999.778	914.263
Actuele dekkingsgraad (in %)	<u>5.6</u>	125,0%	119,6%

Staat van baten en lasten

Omschrijving	Toelichting	2023	2022
Baten			
Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)	<u>5.12</u>	18.292	16.808
Ontvangen waardeoverdrachten	<u>5.18</u>	2.454	1.878
Beleggingsresultaten risico fonds	<u>5.13</u>	96.055	-255.506
Overige baten	<u>5.20</u>	5	509
Totaal baten		116.806	-236.311
Lasten			
Pensioenuitkeringen	<u>5.14</u>	29.237	24.673
Pensioenuitvoeringskosten	<u>5.15</u>	1.160	977
Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds	<u>5.16</u>	37.023	-171.609
Saldo herverzekering	<u>5.17</u>	-56	166
Uitgaande waardeoverdrachten	<u>5.18</u>	753	697
Overige lasten	<u>5.20</u>	610	0
Totaal lasten		68.727	-145.096
Saldo van baten en lasten	<u>5.19</u>	48.079	-91.215
Bestemming saldo van baten en lasten			
Overige reserves	<u>5.6</u>	48.079	-91.215
Totaal		48.079	-91.215

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Omschrijving	Toelichting	2023	2022
Kasstroom uit pensioenactiviteiten			
Ontvangen premies		18.057	16.472
Ontvangen waardeoverdrachten		2.363	1.659
Betaalde pensioenuitkeringen		-29.226	-24.650
Betaalde waardeoverdrachten		-768	-671
Betaalde uitvoeringskosten en overige lasten		-1.484	-709
Saldo overige kasstromen uit hoofde van pensioenactiviteiten		866	-540
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten		-10.192	-8.439
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten			
Verkopen en aflossingen van beleggingen		651.837	891.209
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten		6.371	7.862
Aankopen en verstrekkingen van beleggingen		-645.277	-889.311
Betaalde kosten van vermogensbeheer		-870	-1.353
Afgedragen weerstandsvermogen		0	0
Saldo overige kasstromen uit hoofde van beleggingsactiviteiten		-303	-401
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten		11.758	8.006
Mutatie liquide middelen		1.566	-433
Stand per 1 januari		4.108	4.541
Stand per 31 december	<u>5.5</u>	5.674	4.108

Algemene toelichtingen

Op 1 januari 2020 heeft de transitie van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Owase naar Pensioenkring OWASE plaatsgevonden. Hierbij is het vermogen van Stichting Pensioenfonds Owase omgezet naar de portefeuille van Pensioenkring OWASE.

Algemene grondslagen

Overeenstemmingsverklaring

Onze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling en in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. We presenteren de jaarrekening in euro's, de functionele valuta van het pensioenfonds. De jaarrekening heeft betrekking op de periode van 1 januari 2023 tot en met 31 december 2023.

Opname van een actief of verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar is vast te stellen. We nemen een verplichting in de balans op wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar is vast te stellen.

Dit betekent dat we transacties verwerken op de handelsdatum en niet op de afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'Nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder nemen we activa en verplichtingen niet meer in de balans op vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Verantwoording van baten en lasten

Baten komen in de staat van baten en lasten wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting zijn gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen als sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen. Bovendien moet de intentie bestaan om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten nemen we eveneens gesaldeerd op.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat wij ons oordelen vormen en schattingen en veronderstellingen maken die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen nemen we op in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. Over de rapportageperiode hebben schattingswijzigingen plaatsgevonden bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen. Deze wijziging beschrijven we nader in de paragraaf Technische voorzieningen in het hoofdstuk Specifieke grondslagen op pagina 465.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

We maken geen onderscheid tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen actuele waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

Foutenherstel

Als een materiële fout na de vaststelling van de jaarrekening wordt geconstateerd, herstellen we deze middels een retrospectieve verwerking. Dit houdt in dat we het eigen vermogen aan het einde van het voorafgaande boekjaar herrekenen alsof de fout niet heeft plaatsgevonden. Het verschil tussen het eigen vermogen aan het eind van het voorafgaande boekjaar voor en na herrekening, verwerken we vervolgens als een rechtstreekse mutatie van het eigen vermogen aan het begin van het huidige boekjaar.

De bate of last als gevolg van een eventueel herstel van een niet-materiële fout verwerken we in de winst-en-verliesrekening van het huidige boekjaar.

We hebben in de jaarrekening van het huidige boekjaar geen foutenherstel toegepast.

Specifieke grondslagen

Algemeen

De beleggingen voor risico pensioenfondsen bestaan uit de financiële instrumenten van het pensioenfonds.

We nemen een financieel instrument in de balans op wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. We nemen een verplichting in de balans op wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder nemen we activa en verplichtingen niet meer in de balans op vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat we transacties verwerken op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Waardering bij eerste opname

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen de reële waarde plus eventuele direct toerekenbare transactiekosten. De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen die tot een transactie bereid zijn en die onafhankelijk van elkaar zijn. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de transacties niet in het kader van executie of liquidatie worden uitgevoerd.

Na eerste opname waarderen we vastgoedbeleggingen, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen als volgt:

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers die uitgaan van waardering op marktwaarde.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers die uitgaan van waardering op marktwaarde.

Dividenden verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder directe beleggingsopbrengsten op het moment dat het recht van de entiteit wordt gevestigd. In het geval van beursgenoteerde effecten is dit de datum waarop het aandeel ex-dividend gaat. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers die uitgaan van waardering op marktwaarde.

Couponrente verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder directe beleggingsopbrengsten. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van waarderingsmodellen.

Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Overige beleggingen

Beursgenoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) beleggingen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Collateral

Activa die in het kader van een collateral worden gestort, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor beleggingen. Baten en lasten die uit beleggingen voortvloeien, worden onder de (in)directe beleggingsopbrengsten geboekt.

Als uit hoofde van collateral activa zijn ontvangen, dan worden deze activa en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans opgenomen. Baten en lasten die uit deze beleggingen voortvloeien, worden niet verantwoord onder de (in)directe beleggingsopbrengsten.

Ontvangen of gestort collateral in de vorm van liquiditeiten die ten gunste of ten laste gaan van de beleggingsrekeningen van het fonds worden verantwoord op die geldrekeningen waarbij tegelijkertijd een schuld of een vordering op de balans wordt opgenomen om de geldmutatie voor het fonds vermogensneutraal te verwerken.

Securities lending

We participeren niet direct in securities lending. Binnen de beleggingsfondsen kan wel sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa waarderen we bij eerste verwerking op actuele waarde. Na eerste verwerking, waarderen we vorderingen op geamortiseerde kostprijs. Deze is gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten en deze is onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen indien sprake is van oninbaarheid. Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid doordat we hiervoor een voorziening in aftrek brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Onze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Overige activa

Onder overige activa nemen we onder meer de liquide middelen op voor zover dit banktegoeden betreft die onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Reserves

Algemeen

De reserves zijn gelijk aan het bedrag dat resteert nadat alle activa en verplichtingen, inclusief technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn verwerkt.

Pensioenvermogen

Het pensioenvermogen wordt bepaald als de som van de reserves en de technische voorzieningen.

Technische voorzieningen

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd op actuele waarde. De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van de toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen.

We bepalen de contante waarde met gebruikmaking van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds zijn wij uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks besluit het bestuur of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening houden wij rekening met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten gaan wij uit van prudente grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2023.

Overlevingstafels

Prognosetafel AG2022 (2022: idem) waarbij de kringspecifieke correctiefactoren worden gehanteerd. De deelnemers van de kring zijn voor 62,5% ingedeeld in de sector 'Industrie' en voor 37,5% in de sector 'commerciële dienstverlening'. Door het toepassen van deze verdeling wordt expliciet onderscheid gemaakt tussen fabriekspersoneel en kantoorpersoneel (2022: idem).

Partnerfrequentie

De gehuwdheid is vastgesteld volgens de gehuwdheidstabel uit GBM/V 1985-1990, waarbij de gehuwdheid op 100% is gesteld op de pensioenrichtdatum van 67 jaar (2022: idem).

Leeftijdsverschil man/vrouw

Voor partnerpensioen is aangenomen dat het leeftijdsverschil tussen man en vrouw twee jaar bedraagt, plus een opslag van 3,6% over het latent partnerpensioen (2022: idem).

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

De lasten van nog niet ingegaan wezenpensioen zijn gesteld op 0% van het latent partnerpensioen; bij de vaststelling van de lasten van ingegaan wezenpensioen wordt verondersteld dat het pensioen moet worden uitgekeerd tot een leeftijd van 21 jaar (2022: idem).

Voorziening voor toekomstige excassokosten

De kostenopslag ter grootte van 2,75% van de technische voorziening houdt verband met toekomstige administratie- en excassokosten (2022: idem).

Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten

Bij de bepaling van de pensioenopbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt uitgegaan van een revalidatiekans van 10% (2022: idem).

IBNR (incurred but not reported)

De voorziening voor het risico van premievrijstelling van zieke deelnemers die in de WIA terecht kunnen komen, wordt berekend als gelijk aan tweemaal de eenjarige risicopremie voor premievrijstelling voor het boekjaar en het voorgaand boekjaar (2021: idem).

Onvindbaren

Voor pensioen dat nog niet is ingegaan omdat de deelnemer onvindbaar is of niet reageert (niet-opgevraagd pensioen) houden wij de reservering vijf jaar volledig in stand (2022: idem).

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op actuele waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen, onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

Zowel directe als indirecte beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening maken we geen onderscheid tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de actuele waarde van de beleggingen. Verkoopkosten verantwoorden we als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend verantwoorden we op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn de opbrengsten verrekend die gerelateerd zijn aan transactiekosten, provisies, valutaverschillen, et cetera.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen worden in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop ze betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor rekening pensioenfonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw met betrekking tot ouderdomspensioen wordt toegerekend aan de periode waarin de opbouw van pensioenrechten plaatsvindt. De verplichtingen met betrekking tot nabestaandenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen worden opgenomen in de periode waarin zij ontstaan. De (gedeeltelijk) premievrije opbouw arbeidsongeschikten wordt ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarin de ziekte is ontstaan.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur. Aan de technische voorziening wordt een rente toegevoegd op basis van de eenjaarsrente op de interbancaire swapmarkt primo verslaggevingsperiode. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de toeslagverlening.

Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval wordt ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van de voorziening waren voorzien.

Wijziging marktrente

De wijziging van de marktrente op balansdatum als gevolg van wijzigingen in de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur, wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Wijziging actuariële uitgangspunten en actualiseren overlevingskansen

De mutatie van de voorziening als gevolg van de aanpassing van actuariële grondslagen in het verslagjaar wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Het saldo van de actuariële inkomende en uitgaande waardeoverdrachten wordt toegerekend aan de periode waarop het betrekking heeft.

Overige wijzigingen

De overige mutaties worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Premies herverzekering

De premies voor herverzekering worden toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Saldo overdracht van rechten

Waardeoverdrachten worden in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Overige lasten

Overige lasten zijn aan de periode toegerekend waarop ze betrekking hebben.

Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Onder geldmiddelen verstaan we alle liquide middelen conform de definitie in RJ360 over het kasstroomoverzicht. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. We maken onderscheid tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten enerzijds en beleggingsactiviteiten anderzijds.

Toelichting op de balans

6.1 Beleggingen voor risico fonds

Verdeling beleggingen naar actief- en passiefzijde balans

Omschrijving	2023	2022
Activa	960.720	866.073
Passiva	41.701	49.735
Totaal beleggingen voor risico fonds	919.019	816.338

Onder de passiefzijde van de balans zijn de negatieve derivaatposities opgenomen.

Verloopstaat beleggingen per categorie

2023	Vastgoed	Aandelen	Vastrentend	Derivaten	Totaal	2022
Stand per 1 januari	84.304	348.885	426.478	-43.329	816.338	1.121.259
Aankopen / verstrekkingen	67.404	464	577.408	0	645.276	889.311
Verkopen / aflossingen	-68.903	-36.697	-532.231	4.121	-633.710	-933.130
Herwaardering	82	55.189	23.284	14.999	93.554	-260.918
Mutatie opgelopen rente	0	0	539	-2.978	-2.439	-184
Stand per 31 december	82.887	367.841	495.478	-27.187	919.019	816.338

Voor de meerderheid van de beleggingen zijn objectief vast te stellen frequente marktnoteringen beschikbaar. Voor bepaalde beleggingen geldt dat niet. Waardering daarvan vindt plaats op basis van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige actuele waarde van vergelijkbare instrumenten en het gebruik van schattingen.

- Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.
- Niveau 2: De actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.
- Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata. Hieronder valt de netto contante waarde van de derivaten.
- Niveau 4: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin geen gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

Samenvatting beleggingsportefeuille op basis van bovenstaande indeling

2023	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Totaal	2022
Vastgoed	32.004	0	0	50.883	82.887	84.304
Aandelen	367.841	0	0	0	367.841	348.885
Vastrentend	401.639	0	0	93.839	495.478	426.478
Derivaten	0	0	-27.187	0	-27.187	-43.329
Subtotaal	801.484	0	-27.187	144.722	919.019	816.338
Overig	4.804	0	0	0	4.804	3.996
Totaal	806.288	0	-27.187	144.722	923.823	820.334

Het Nederlandse Pensioenfonds belegt niet in premiebijdragende ondernemingen.

De categorie vastgoed heeft betrekking op vastgoedbeleggingsfondsen en aandelen op aandelenbeleggingsfondsen. De categorie vastrentend heeft voor 38% (2022: 38%) betrekking op directe obligaties en voor 62% (2022: 62%) op vastrentende beleggingsfondsen. Vastrentend wordt gewaardeerd inclusief negatief € 875 duizend (2022: € 2.194 duizend) vanwege sinds de meest recente coupondatum opgebouwde rente.

Overig (niveau 1) heeft betrekking op liquide middelen. Dit betreft aan beleggingsportefeuilles toegewezen en voor belegging beschikbare liquide middelen.

6.2 Derivaten

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid maken wij gebruik van financiële derivaten voor zover dit passend is. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen door ons vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden. Wij gebruiken derivaten hoofdzakelijk om marktrisico's af te dekken. Een van de belangrijkste risico's voortvloeiend uit het gebruik van derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen.

Het kredietrisico wordt beperkt doordat wij alleen transacties aan gaan met kredietwaardige partijen. Ook worden contracten zo veel mogelijk afgesloten op basis van standaardvoorwaarden (bijvoorbeeld conform de ISDA), zodat onze posities adequaat worden afgedekt door verkregen onderpanden en zekerheden.

We hebben verschillende maatregelen getroffen om de posities in verstrekte en ontvangen zekerheden te beheersen en te monitoren. Zo stellen we limieten aan tegenpartijen op totaalniveau en worden extra zekerheden bij repotransacties gevraagd. Bij een wijziging van de marktrente verandert de waarde van de afgesloten derivaten. Hierdoor kan het recht of de verplichting ontstaan om aanvullend onderpand te ontvangen of te moeten storten.

Samenvatting derivatenposities

2023	Activa	Passiva	Saldo	2022
Rente derivaten	11.080	41.599	-30.519	-45.500
Valuta derivaten	3.434	102	3.332	2.171
Stand per 31 december	14.514	41.701	-27.187	-43.329

Ontvangen en verstrekte zekerheden en garanties

In verband met de waardeontwikkeling van derivaten zijn de volgende zekerheden ontvangen en verstrekt in de vorm van stukken en geld:

Specificatie ontvangen zekerheden

Ontvangen zekerheden:	2023	2022
In stukken	0	900
In geld	9.056	1.250
Totaal	9.056	2.150

Specificatie verstrekte zekerheden

Verstrekte zekerheden:	2023	2022
In stukken	35.322	39.500
In geld	31.625	41.937
Totaal	66.947	81.437

De ontvangen zekerheden in geld zijn verantwoord op de balans onder de liquide middelen. Ze staan niet ter vrije beschikking van de kring.

Ontvangen of gestort collateral in de vorm van liquiditeiten die ten gunste of ten laste gaan van de beleggingsrekeningen van de kring worden verantwoord op die geldrekeningen waarbij tegelijkertijd een schuld of een vordering op de balans wordt opgenomen om de geldmutatie voor de kring vermogensneutraal te verwerken. Indien uit hoofde van collateral activa zijn ontvangen (zgn. collateral held), dan worden deze activa en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans opgenomen. Baten en lasten die uit deze beleggingen voortvloeien, worden niet verantwoord onder de (in)directe beleggingsopbrengsten. Mutaties in ontvangen en verstrekte zekerheden in geld zijn in het Kasstroomoverzicht verantwoord onder de post Verkopen en aflossingen van beleggingen.

6.3 Securities lending

We participeren niet direct in securities lending. Binnen de beleggingsfondsen kan wel sprake zijn van securities lending.

6.4 Vorderingen en overlopende activa

Specificatie vorderingen en overlopende activa

Omschrijving	2023	2022
Beleggingsdebiteuren	32.918	43.310
Herverzekerde verplichtingen	437	450
Overige overlopende activa	29	322
Stand per 31 december	33.384	44.082

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van minder dan een jaar.

Specificatie beleggingsdebiteuren

Beleggingsdebiteuren	2023	2022
Te vorderen dividendbelasting	125	43
Nog te ontvangen rebates	307	372
Collateral	31.625	41.937
Nog af te wikkelen transacties	861	958
Stand per 31 december	32.918	43.310

Specificatie overige overlopende activa

Overige overlopende activa	2023	2022
Rekening-courant Bedrijfsomgeving	0	128
Nog te ontvangen waardeoverdrachten	0	15
Andere overlopende activa	29	179
Stand per 31 december	29	322

6.5 Overige activa

Specificatie overige activa

Overige activa	2023	2022
Liquide middelen	5.674	4.108
Stand per 31 december	5.674	4.108

De liquide middelen zijn direct beschikbaar. Collateral staat niet ter vrije beschikking.

6.6 Reserves

Specificatie reserves Pensioenkring OWASE

Omschrijving	Bestemmings reserve	Reserves	2023	2022
Stand per 1 januari	0	141.032	141.032	232.247
Uit bestemming saldo van baten en lasten	0	48.079	48.079	-91.215
Stand per 31 december	0	189.111	189.111	141.032

6.6.1 Solvabiliteit

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maken wij gebruik van het standaardmodel. Wij achten het gebruik van dit standaardmodel passend bij de risico's van de kring.

Dekkingsgraad

Omschrijving	2023	2022
Actuele dekkingsgraad (in %)	125,0%	119,6%
Beleidsdekkingsgraad (in %)	124,9%	130,0%
Reële dekkingsgraad (in %)	93,8%	99,7%

De actuele dekkingsgraad is als volgt berekend: (pensioenvermogen / technische voorzieningen) * 100%. Het pensioenvermogen bedraagt € 945.878 duizend (2022: € 860.776 duizend).

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen twaalf maanden.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt de kring zich in een situatie van dekkingstekort. Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt de kring zich in een situatie van reservetekort. Voor Pensioenkring OWASE geldt dat op 31 december de beleidsdekkingsgraad 124,9% bedraagt (2022: 130,0%) en de vereiste dekkingsgraad 119,8% bedraagt (2022: 120,5%). De minimaal vereiste dekkingsgraad bedraagt per 31 december 104,1% (2022: 104,1%). Zowel een dekkingstekort als een reservetekort zijn daarmee niet van toepassing op de kring.

De actuele dekkingsgraad houdt geen rekening met de verwachte inflatie, maar de reële dekkingsgraad wel. Die meet of we voldoende vermogen hebben om niet alleen aan de nominale toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen, maar ook om de toekomstige pensioenuitkeringen jaarlijks te kunnen indexeren (verhogen) met de kosten van levensonderhoud.

Ontwikkeling van de dekkingsgraad in 2023

Omschrijving	Werkelijk
Stand 1 januari	119,6%
Premiebijdragen (regulier)	0,2%
Uitkeringen	0,8%
Toeslagverlening	-0,3%
Aanpassing RTS	-4,3%
Beleggingsresultaten	9,1%
Overige oorzaken en kruiseffecten	-0,1%
Stand 31 december	125,0%

Op basis van het standaardmodel bedraagt het (minimaal) vereist eigen vermogen op 31 december:

(Minimaal) vereist eigen vermogen

Omschrijving	2023	2022
Aanwezig eigen vermogen	189.111	141.032
Minimaal vereist eigen vermogen	31.173	29.555
Vereist eigen vermogen	149.522	147.584

6.6.2 Herstelplan

Pensioenkring OWASE was eind 2021 uit herstel. We hebben daarom in 2022 geen herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank. Ook eind 2023 is geen sprake van een reservetekort en hoeft er geen herstelplan te worden opgesteld.

6.7 Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

6.7.1 Mutatieoverzicht technische voorzieningen

Mutatieoverzicht voor de voorziening pensioenverplichtingen

Omschrijving	2023	2022
Stand 1 januari	719.744	891.353
Pensioenopbouw	12.621	19.485
Toeslagverlening	1.575	90.788
Korting van aanspraken en rechten	0	0
Rentetoevoeging	23.340	-4.342
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-29.235	-25.358
Wijziging marktrente	25.995	-251.649
Wijziging actuariële uitgangspunten en actualisering overlevingskansen	0	-207
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	1.048	1.065
Overige wijzigingen	2.016	-1.555
Stand 31 december	757.104	719.580
Mutatie IBNR	-337	164
Totaal	756.767	719.744

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur. Aan de technische voorziening wordt een rente toegevoegd op basis van de eenjaarsrente op de interbancaire swapmarkt primo verslaggevingsperiode. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de toeslagverlening.

Verdeling voorziening pensioenverplichtingen naar deelnemercategorieën

Omschrijving	2023	2022
Actieve deelnemers	213.980	227.232
Gewezen deelnemers	146.659	138.102
Pensioengerechtigden	368.799	332.990
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling	25.450	19.204
IBNR	1.879	2.216
Stand 31 december	756.767	719.744

6.7.2 Korte beschrijving van de pensioenregeling(en)

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 67 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van maximaal 1,7% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Jaarlijks besluit het bestuur van de kring over de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd.

We hebben de belangrijkste kenmerken van de regeling opgenomen in de paragraaf Kenmerken regeling op pagina 188.

Nadere toelichting op mutaties

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand. Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

6.7.3 Toeslagverlening

Er is geen recht op toekomstige toeslagen. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst wordt geïndexeerd. Wij hebben geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen. Onder het FTK worden strikte eisen gesteld aan de toeslagverlening door pensioenfondsen. Voor een nadere toelichting hierop verwijzen we naar het bestuursverslag (paragraaf Financiële positie en ontwikkeling dekkingsgraad op pagina 193).

Toeslagbeleid

Voor alle deelnemers is de jaarlijkse toeslagverlening maximaal gelijk aan de stijging van het consumentenprijsindexcijfer (CPI), reeks alle bestedingen, berekend over de maand september van het laatst verstreken kalenderjaar ten opzichte van de maand september van het daaraan voorafgaande jaar. Er wordt in het toeslagbeleid geen onderscheid gemaakt tussen actieve deelnemers enerzijds en premievrijgestelde en gepensioneerde deelnemers anderzijds. Voorafgaand aan 2021 was dat onderscheid er wel. Toen was de toeslag van actieve deelnemers gebaseerd op de loonindex en die voor premievrijgestelde en gepensioneerde deelnemers op de CPI alle huishoudens, afgeleid.

Toeslagverlening over 2023, toe te kennen per 1 januari 2024

In 2023 heeft de kring een toeslagbesluit kunnen nemen, mede dankzij de versoepelde indexatieregels. Uitgebreide communicatie over de besluitvorming heeft plaatsgevonden in de vorm van brieven en op de kringpagina's, met extra toelichtingen over gevolgen van de toeslagverlening voor de verschillende leeftijdsgroepen. De toeslag bedraagt 0,21% en komt overeen met de volledige toeslag over 2023 zodat daardoor de cumulatieve achterstand ongewijzigd is gebleven.

Vanwege het tot 2021 bestaande onderscheid in indexatie is de cumulatieve achterstand voor actieve deelnemers anders dan die voor premievrijgestelde en gepensioneerde deelnemers, hetgeen in onderstaande tabellen voor deze groepen is weergegeven.

Overzicht van toegekende toeslagverlening actieven en de daarin opgelopen achterstand in de toekenningen

Omschrijving ¹	Toegekend	Volledige toeslag	Achterstand jaar	Achterstand cumulatief
2014	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
2015	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
2016	0,00%	1,50%	1,50%	1,50%
2017	0,00%	1,75%	1,75%	3,28%
2018	0,90%	2,00%	1,10%	4,41%
2019	1,53%	2,40%	0,87%	5,32%
2020	0,26%	2,90%	2,64%	8,10%
2021	0,00%	2,00%	2,00%	10,26%
2022	1,65%	2,70%	1,05%	11,41%
2023	14,53%	14,53%	0,00%	11,41%
2024	0,21%	0,21%	0,00%	11,41%

¹ De toeslagverlening in enig jaar vindt plaats op 1 januari en heeft betrekking op het voorgaande jaar. Bij de bepaling van de cumulatieve achterstand 2024 komt de niet toegekende toeslag van 2014 te vervallen.

Overzicht van toegekende toeslagverlening niet-actieven en de daarin opgelopen achterstand in de toekenningen

Omschrijving ¹	Toegekend	Volledige toeslag	Achterstand jaar	Achterstand cumulatief
2014	0,44%	0,44%	0,00%	0,00%
2015	0,34%	0,61%	0,27%	0,27%
2016	0,00%	0,39%	0,39%	0,66%
2017	0,00%	-0,01%	-0,01%	0,65%
2018	0,66%	1,47%	0,81%	1,47%
2019	0,93%	1,47%	0,54%	2,02%
2020	0,15%	1,64%	1,49%	3,53%
2021	0,00%	1,11%	1,11%	4,68%
2022	1,65%	2,70%	1,05%	5,78%
2023	14,53%	14,53%	0,00%	5,78%
2024	0,21%	0,21%	0,00%	5,78%

¹ De toeslagverlening in enig jaar vindt plaats op 1 januari en heeft betrekking op het voorgaande jaar. Bij de bepaling van de cumulatieve achterstand 2024 komt de niet toegekende toeslag van 2014 te vervallen.

6.7.4 Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitvoeringskosten in de verslagperiode.

6.7.5 Wijziging markttrente

Jaarlijks berekenen we per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur inclusief UFR. De effecten worden verantwoord onder het hoofd 'Wijziging markttrente'.

6.7.6 Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij maken we gebruik van interne en externe actuariële deskundigheid. Het gaat daarbij onder meer om de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, lang leven, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van de kring.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een proces waarbij wij gebruikmaken van schattingen en oordelen. Het effect van deze wijzigingen verantwoorden we in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

6.7.7 Actualiseren overlevingskansen

Voor het boekjaar 2023 maken we gebruik van de prognosetafel AG2022 en ervaringssterfte specifiek voor de kring gebaseerd op 62,5% sector Industrie en 37,5% sector commerciële dienstverlening. Recente publicaties met nieuwe informatie over de overlevingskansen van de Nederlandse bevolking waren voor ons geen aanleiding voor verdere actualisering van de door ons gebruikte schattingen bij het berekenen van de technische voorzieningen.

6.7.8 Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

De waarde van de pensioenverplichtingen is hoger geworden als gevolg van inkomende en uitgaande waardeoverdrachten. We zijn wettelijk verplicht om op verzoek van een werknemer mee te werken aan waardeoverdracht, als de werknemer gaat deelnemen aan een andere pensioenregeling. Zo'n overdracht betreft de waarde van de tot dan toe bij de oude pensioenuitvoerder opgebouwde pensioenaanspraken. De ontvangende pensioenuitvoerder is verplicht om de overgedragen gelden aan te wenden voor de toekenning van pensioenaanspraken die minimaal gelijkwaardig zijn aan de oorspronkelijk opgebouwde aanspraken.

6.7.9 Overige wijzigingen

De post overige wijzigingen geeft de wijzigingen weer in de voorziening vanwege sterfte, arbeidsongeschiktheid en mutaties. Bij sterfte is sprake van een toename door toevoeging aan de voorziening voor ingegaan nabestaandenpensioen en een afname door verval van de voorziening bij overlijden. Arbeidsongeschiktheid bestaat uit een toename door nieuwe arbeidsongeschikten en verhoging van arbeidsongeschiktheid, en een afname door revalidatie. De post mutaties bestaat uit onder andere flexibilisering bij pensionering en incidentele mutaties.

6.8 Overige schulden en overlopende passiva

Specificatie overige schulden en overlopende passiva

Omschrijving	2023	2022
Schulden uit beleggingen	9.800	1.624
Belastingen en premies sociale verzekeringen	658	548
Premie egalisatiedepot	1.073	1.303
Waardeoverdrachten	18	9
Rekening-courant Bedrijfsomgeving	115	0
Overige schulden en overlopende passiva	535	268
Stand per 31 december	12.199	3.752

Overige schulden hebben een resterende looptijd van minder dan een jaar.

Specificatie beleggingscrediteuren

Beleggingscrediteuren	2023	2022
Nog af te wikkelen transacties	744	374
Ontvangen onderpanden	9.056	1.250
Stand per 31 december	9.800	1.624

Specificatie premie egalisatie depot (PED)

Omschrijving	2023	2022
Stand begin boekjaar	1.303	1.649
Dotatie uit premie	-230	-346
Stand 31 december	1.073	1.303

6.9 Risicobeheer

Bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan worden wij geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van de kring is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Onvoldoende solvabiliteit is daarmee het belangrijkste risico voor de kring. We beschikken over een aantal beleidsinstrumenten voor het beheersen van dit risico, namelijk:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze voor en toepassing van beleidsinstrumenten vinden plaats na analyses van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. In 2022 heeft het bestuur van Het Nederlandse Pensioenfonds een risicoanalyse uitgevoerd met behulp van een Asset Liability Management-studie (ALM-studie). De uitkomsten hiervan vormen mede de basis voor ons beleid en de toelichting hierna. Dit beleid is verwoord in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) van Pensioenkring OWASE. Het wordt jaarlijks geëvalueerd met behulp van een haalbaarheidstoets en in het kader van het beleggingsplan.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in de beleggingsrichtlijnen die we jaarlijks vaststellen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders. De mandaten gaan uit van verantwoord passief vermogensbeheer.

Om het risico op onvoldoende solvabiliteit te beheersen zijn wij verplicht om buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers wordt vastgesteld met de in het Besluit FTK voorgeschreven solvabiliteitstoets (de zogenaamde S-toets). Deze toets is een kwantificering van onze visie op de fondsspecifieke restrisico's (na afdekking).

De berekening van het vereist eigen vermogen en het hieruit voortvloeiende tekort aan het einde van het boekjaar is als volgt:

Specificatie vereist eigen vermogen versus aanwezig eigen vermogen

Omschrijving	2023	2022
S1 Renterisico	22.150	31.956
S2 Risico zakelijke waarden	119.344	114.160
S3 Valutarisico	32.063	31.333
S4 Grondstoffenrisico	0	0
S5 Kredietrisico	24.622	20.946
S6 Verzekeringstechnisch risico	20.410	19.445
S7 Liquiditeitsrisico	0	0
S8 Concentratierisico	0	0
S9 Operationeel risico	0	0
S10 Actief beheer risico	9.104	9.146
Diversificatie-effect	-78.171	-79.402
Vereist eigen vermogen (b)	149.522	147.584
Aanwezig eigen vermogen (a)	189.111	141.032
Overschot / Tekort (a - b)	39.589	-6.552

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie.

6.9.1 Marktrisico (S1 - S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico en het valutarisico. Onze strategie met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door onze beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst door de fiduciair manager in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

In onderstaande toelichtingen is, tenzij anders aangegeven, uitgegaan van de clean-value waardering van de beleggingen. De gegevens zijn opgesteld op basis van lookthrough, tenzij anders aangegeven. Waar gebruik gemaakt is van look-through-gegevens zijn de dirty-valuwwaarderingen van de onderliggende beleggingen gebruikt en zijn de schulden en vorderingen uit de lookthrough verantwoord onder de liquide middelen.

In de tabel hieronder is een specificatie weergegeven van de effecten van het toepassen van lookthrough.

Lookthrough effect op beleggingsportefeuille

2023	Balans waarde	Toepassen lookthrough	Vershil	2022 Toepassen lookthrough
Vastgoed	82.887	87.821	-4.934	90.349
Aandelen	367.841	358.090	9.751	338.471
Vastrentende waarden	495.478	493.570	1.908	425.116
Derivaten	-27.187	-27.180	-7	-43.339
Overige beleggingen	4.804	11.522	-6.718	9.737
Totaal	923.823	923.823	0	820.334

Renterisico (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en die van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ontwikkelingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de modified duration. De modified duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Het renterisico bij Pensioenkring OWASE is per ultimo 2023 voor 70% afgedekt (op basis van marktrente). De afdekking heeft grotendeels plaatsgevonden met behulp van vastrentende beleggingen in de matchingportefeuille: staatsobligaties, renteswaps en geldmarktfondsen. Daarnaast dragen de beleggingen in bedrijfsobligaties en hypotheeklen bij aan de afdekking.

Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie, en betaalt daarvoor een variabele korte rente. Bij het afsluiten van een swap wordt de 'duratiemismatch' verkleind, maar ontstaan nieuwe risico's, zoals tegenpartij-, liquiditeits- en juridische risico's.

De modified duration en het effect van de renteafdekking kunnen als volgt worden samengevat:

Samenvatting modified duration en effect renteafdekking

2023	Marktwaaarde	Modified duration (jaren)
Duratie beleggingen (exclusief rentederivaten)	517.381	7,2
Rentederivaten	-30.519	
Duratie beleggingen (inclusief rentederivaten)	486.862	17,5
Duratie pensioenverplichtingen (nominaal)	756.767	15,6

Samenvatting modified duration en effect renteafdekking

2022	Marktwaaarde ¹	Modified duration (jaren)
Duratie beleggingen (exclusief rentederivaten)	471.275	5,7
Rentederivaten	-45.500	
Duratie beleggingen (inclusief rentederivaten)	425.775	15,4
Duratie pensioenverplichtingen (nominaal)	719.744	15,9

¹ Vergelijkende cijfers zijn aangepast zodat deze overeenstemmen met de presentatie voor het verslagjaar

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de duratie van de vastrentende waarden circa 7,3 jaar (2022: 5,7 jaar) bedraagt, zonder het effect van rentederivaten. De kring is rentederivaten aangegaan, waarmee de duratie is verlengd. De totale duratie van de vastrentende waarden komt hiermee op 17,5 jaar (2022: 15,4 jaar). De duratie van de nominale pensioenverplichtingen bedraagt 15,6 jaar (2022: 15,9 jaar), waardoor de kring gevoelig is voor verandering in de hoogte van de rente. Overigens kan de duratie van de vastrentende waarden niet een-op-een worden vergeleken met de duratie van de verplichtingen, omdat ook rekening gehouden moet worden met de omvang van de beleggingen en de pensioenverplichtingen.

In de solvabiliteitstoets ter vaststelling van de buffer voor het renterisico wordt de rentecurve waartegen de verplichtingen worden verdisconteerd met een looptijdafhankelijk percentage omhoog en omlaag geschokt. Deze schokken zijn een vast percentage van het renteniveau. Het renterisico volgens de solvabiliteitstoets zal daardoor kleiner zijn bij een lage rente dan bij een hoge rente. De afgelopen jaren was sprake van een relatief lage rente. De gevoeligheidsanalyse van rente is in de paragraaf Financiële risico's op pagina 212 in het bestuursverslag opgenomen.

Inflatierisico

De toeslag is voorwaardelijk, dus er bestaat voor de kring geen inflatierisico ten opzichte van de pensioentoezeggingen.

6.9.2 Risico zakelijke waarden (S2)

Het risico van zakelijke waarden is het prijs(koers)risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen. Het wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie zoals vastgelegd in de strategische beleggingsmix van Pensioenkring OWASE.

Naast de strategische mix hebben wij in het mandaat aan de vermogensbeheerders richtlijnen gesteld voor het maximumpercentage dat namens de kring in een sector, land of tegenpartij mag worden belegd.

Sectorverdeling vastgoedbeleggingen

2023	EUR	In verhouding	2022
Kantoren	1.323	1%	0%
Participaties in vastgoedmaatschappijen	36.938	42%	100%
Winkels	661	1%	0%
Woningen	36.789	42%	0%
Overige	12.110	14%	0%
Totaal	87.821	100%	100%

Beurstypering aandelenbeleggingen

2023	Aandelen	In verhouding	2022
Opkomende markten	56.069	16%	17%
Ontwikkelde markten	302.021	84%	83%
Totaal	358.090	100%	100%

Sectorverdeling aandelenbeleggingen

2023	EUR	In verhouding	2022
Basismaterialen	17.512	5%	5%
Communicatie diensten	29.957	8%	8%
Cyclische consumptiegoederen	41.131	11%	11%
Defensieve consumptiegoederen	19.281	5%	6%
Energie	3.372	1%	1%
Financiële dienstverlening	59.160	17%	17%
Gezondheidszorg	68.522	19%	21%
Industrie	48.584	14%	12%
Nutsbedrijven	6.456	2%	2%
Technologie	63.303	18%	17%
Overig	812	0%	0%
Totaal	358.090	100%	100%

In de solvabiliteitstoets voor vaststelling van de buffers voor het risico van zakelijke waarden (en grondstoffen) is rekening gehouden met bovenstaande samenstelling. Wij beleggen in deze producten met als doel het verwachte pensioenresultaat te verbeteren.

Specificatie soorten vastrentende waarden

2023	EUR	In verhouding	2022
Bedrijfsobligaties	198.223	40%	34%
Hypotheken	91.870	19%	21%
Leningen	844	0%	0%
Staatsobligaties	202.633	41%	45%
Totaal	493.570	100%	100%

Specificatie soorten derivaten

2023	Nominale waarde	Activa	Passiva	Saldo	2022 Saldo
Aandelen derivaten	2	2	0	2	2
Rente derivaten	486.819	11.080	41.599	-30.519	-45.500
Valuta derivaten	195.331	3.467	130	3.337	2.170
Krediet derivaten	0	0	0	0	-11
Totaal	682.152	14.549	41.729	-27.180	-43.339

Geografische verdeling alle beleggingen (exclusief derivaten)

2023	Vastgoed	Aandelen	Vast-rentend	Overig	Totaal	2022
Azië ex Japan	444	51.483	6.461	101	58.489	60.084
Europa EU	51.155	72.603	374.776	7.512	506.046	489.716
Europa niet-EU	5.732	46.566	29.637	918	82.853	82.927
Midden- en Zuid-Amerika	156	5.263	9.724	48	15.191	13.149
Noord-Amerika	22.549	153.430	55.726	2.733	234.438	172.916
Pacific	382	6.565	2.658	27	9.632	12.848
Overig	7.403	22.180	14.588	183	44.354	32.033
Totaal	87.821	358.090	493.570	11.522	951.003	863.673

De kolom met overige beleggingen heeft betrekking op saldi van bankrekeningen die gebruikt worden voor de beleggingen. Deze zijn op de balans verantwoord onder de post vorderingen en overige activa.

6.9.3 Valutarisico (S3)

Onder valutarisico verstaan wij het risico dat ontstaat op activa in een buitenlandse valuta door wijzigingen in wisselkoers.

Van de totale beleggingsportefeuille is ultimo 2023 ongeveer 57% (2022: 59%) belegd in beleggingen met een notering in euro's. De belangrijkste valuta van de niet in euro genoteerde beleggingen zijn de US dollar en het Britse pond.

In 2023 dekten we 75% van het valutarisico af van de US dollar en het Britse pond.

De valutapositie per 31 december vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

Posities naar valuta (voor en na afdekking)

2023	Exposure voor afdekking	Valuta derivaten	Exposure na afdekking	2022
AUD	7.629	6	7.635	5.472
CAD	5.526	165	5.691	4.888
CHF	17.648	0	17.648	17.059
DKK	15.858	26	15.884	16.920
EUR	532.093	181.133	713.226	631.806
GBP	30.661	-19.699	10.962	11.997
HKD	17.605	0	17.605	20.763
ILS	280	0	280	207
JPY	17.690	42	17.732	1.710
NOK	1.312	0	1.312	1.721
NZD	294	0	294	216
SEK	7.105	33	7.138	12.895
SGD	2.105	0	2.105	972
USD	205.575	-158.367	47.208	37.410
Andere valuta	59.104	-1	59.103	56.298
Totaal	920.485	3.338	923.823	820.334

De kolom overig heeft onder meer betrekking op saldi van bankrekeningen die gebruikt worden voor de beleggingen. Deze zijn op de balans verantwoord onder Vorderingen en overige activa.

Wijzigingen in de valutakoersen zijn van invloed op de ontwikkeling van de dekkingsgraad voor zover valuta's niet zijn afgedekt. Een wijziging van de koers van de US dollar met 10% levert na afdekking een wijziging van de dekkingsgraad met ca 0,7% op (2022: 0,6%).

Een restrisico betreft de categorie overige valuta. Dit zijn valuta's waarvan we besloten hebben het valutarisico niet af te dekken.

In de solvabiliteitstoets van de kring is in de buffers voor het valutarisico rekening gehouden met bovenstaande valutaposities en afdekkingen.

6.9.4 Grondstoffenrisico (S4)

Aangezien we niet beleggen in grondstoffen is dit risico niet van toepassing en wordt hiervoor geen buffer aangehouden.

6.9.5 Kredietrisico (S5)

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor de kring als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop de kring (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico (ook wel: tegenpartijrisico). Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee de kring transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor de kring financiële verliezen lijdt. We beheersen dit

risico door middel van het stellen van limieten aan tegenpartijen, het vragen van extra zekerheden, zoals onderpand bij derivatenposities, en het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij fondsbeleggingen in hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico beleggen we enkel in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel. Voor niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, werken we enkel met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat onze posities adequaat worden afgedekt door onderpand.

De kredietwaardigheid van veel marktpartijen wordt ook door rating agencies beoordeeld. De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals eind 2023 gepubliceerd door S&P, Moody's en Fitch is als volgt:

Verdeling vastrentende waarden naar rating

2023	EUR	In verhouding	2022
AAA	149.473	30%	12%
AA	89.528	18%	10%
A	76.249	16%	13%
BBB	67.436	14%	13%
Lower than BBB	30.258	6%	7%
Geen rating	69.698	14%	44%
Niet gespecificeerd	10.928	2%	1%
Totaal	493.570	100%	100%

Inzake concentratie van risico's kunnen wij melden dat, afgezien van staatsobligaties van eurolanden en posities in beleggingsfondsen, ultimo 2023 sprake is van beleggingen groter dan 2% van het balanstotaal van het pensioenfonds. Als onderdeel van de toelichting op het concentratierisico hebben we in de paragraaf Concentratierisico (S8) op pagina 487 een tabel opgenomen met de details van deze posities.

Herverzekeringsovereenkomsten gaan wij alleen aan met onder toezicht staande Nederlandse verzekeraars.

In de solvabiliteitstoets van eind 2023 is rekening gehouden met het kredietrisico zoals blijkt uit bovenstaande gegevens.

6.9.6 Verzekeringstechnisch risico (S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product. De belangrijkste risico's in dit kader zijn het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico.

De zogenaamde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte).

Op 31 december bedraagt de reële dekkingsgraad 93,8% (2022: 99,7%).

We hebben deze risico's overwogen en verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2023.

6.9.7 Liquiditeitsrisico (S7)

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor we op korte termijn niet aan onze verplichtingen kunnen voldoen. We beheersen het liquiditeitsrisico door in het beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Voor de korte termijn maken we gebruik van een liquiditeitsprognose waarin we rekening houden met de directe beleggingsopbrengsten, inkomsten (zoals premies) en uitgaven (zoals uitkeringen en kosten).

Voor het beheersen van het kortetermijnliquiditeitsrisico wordt een stresstest uitgevoerd om te inventariseren of Het Nederlandse Pensioenfonds bij een zwaarweerscenario voldoende cash of ander onderpand kan leveren. In dit kader hebben we binnen de renteafdekking een beperking gesteld aan het maximale risico (exposure) van derivaten.

Voor de liquiditeitsbehoefte in het zwaarweerscenario wordt gerekend met een rentestijging van 2% en een 0,25 lagere euro. Bij een zwakkere euro ontwikkelen de valutatermijncontracten zich negatief en moet er onderpand (collateral) worden gestort. Indien bij zo'n schok minder dan 125% aan benodigde liquiditeit en onderpand beschikbaar is, wordt een waarschuwing afgegeven. Indien minder dan 75% van de benodigde liquiditeit en onderpand bij zo'n schok beschikbaar is, zal het beleggingsbeleid worden aangepast.

Hieruit blijkt dat er op dit moment geen liquiditeitsrisico's voor de kring bestaan. In de solvabiliteitstoets houden we hier dan ook geen buffers voor aan.

6.9.8 Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat we grote (veelal financiële) gevolgen ondervinden van veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico). Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan er ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maken we gebruik van diversificatie en limieten voor beleggingen in landen, regio's, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten hebben we voor de kring vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders. We monitoren op kwartaalbasis de naleving daarvan.

Ultimo 2023 zijn in de beleggingsportefeuille de volgende posten met een omvang groter dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

Uitgevende instellingen met waarde groter dan 2% van balanstotaal

2023			
	EUR	Omvang t.o.v. balanstotaal	2022
Uitgevende instelling			
Nederland	27.274	3,0%	5,9%
Duitsland	23.489	2,6%	3,4%
België	n.v.t.	n.v.t.	3,0%
Frankrijk	n.v.t.	n.v.t.	2,9%

In het standaardmodel is het concentratierisico gelijk gesteld aan nul. Ook op grond van het gevoerde beleid oordelen we dat er geen sprake is van een verhoogd risico waarvoor een aanvullende opslag noodzakelijk is.

6.9.9 Operationeel risico (S9)

Het operationele risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's beheersen we door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn.

Van Lanschot Kempen Investment Management B.V. houdt als fiduciair manager toezicht op het totale vermogensbeheer en de risicoposities van de kring. In dat kader selecteert en monitort de fiduciair manager beleggingsfondsen en vermogensbeheerders. Met zulke partijen hebben we overeenkomsten en, waar van toepassing, service level agreements gesloten. De afhankelijkheid van deze partijen wordt door ons beheerst doordat de bewaring van de stukken uit de portefeuille is ondergebracht bij afzonderlijke custodians.

De pensioenuitvoering is met ingang van 1 november 2023 uitbesteed aan pensioenuitvoerder DION Pensioen Services. Met DION Pensioen Services hebben we een uitvoeringsovereenkomst en een service level agreement gesloten.

Jaarlijks beoordelen we de kwaliteit van de uitvoering van de fiduciair manager, bewaarder en pensioenuitvoeringsorganisatie door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste rapportages over de interne beheersing (ISAE 3402-rapportages).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's, houden we hiervoor geen buffers aan in de solvabiliteitsstoets.

6.9.10 Actief beheer risico (S10)

Het actief beheer risico als onderdeel van het vereist eigen vermogen heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nagestreefde portefeuille. De mate van actief beheer wordt doorgaans bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de benchmark die voor de (deel) portefeuille is vastgelegd. We houden hiervoor een buffer aan (2022: idem).

6.10 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

6.10.1 Investeringsverplichtingen

Per 31 december 2023 bestonden er geen toezeggingen tot het doen van investeringen in beleggingen op of na 1 januari 2024 (2022: € 11,6 miljoen).

6.10.2 Weerstandsvermogen

Indien bij de kring een uitgaande collectieve waardeoverdracht plaatsheeft, valt het aan die collectieve waardeoverdracht gerelateerde weerstandsvermogen vrij ten gunste van de overgedragen aanspraken en rechten. In de paragraaf Reserve en bestemmingsfonds op pagina hebben wij het weerstandsvermogen nader gespecificeerd.

6.11 Verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen Het Nederlandse Pensioenfonds en een natuurlijk persoon of entiteit die verbonden is met Het Nederlandse Pensioenfonds. Dit betreffen onder meer de relaties tussen Het Nederlandse Pensioenfonds en zijn deelnemingen, de bestuurders en de directie van het bestuursbureau. Onder transacties wordt verstaan een overdracht van middelen, diensten of verplichtingen, ongeacht of er een bedrag in rekening is gebracht. Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

Voor de beloning van bestuurders verwijzen we naar toelichting 6.15 Pensioenuitvoeringskosten op pagina 491. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Toelichting op de staat van baten en lasten

6.12 Ontvangen premies

Feitelijke, kostendeekkende en gedempte kostendeekkende premie

Omschrijving	2023	2022
Feitelijke premie	18.292	16.808
Kostendeekkende premie	17.285	24.082
Gedempte kostendeekkende premie	18.292	16.808

We hebben de aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie als bate in de staat van baten en lasten verantwoord.

Specificatie samenstelling van de premies 2023

Omschrijving	Kosten-dekkende premie	Gedempte kosten-dekkende premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	12.621	9.713	
Risicopremie overlijden	343	175	
Premie TNBP	197	197	
Premie Arbeidsongeschiktheidspensioen en PVI	888	909	
Opslag voorwaardelijke opbouw	0	4.688	
Opslag instandhouding VEV	2.880	2.254	
Kostenopslag pensioenbeheer	356	356	
Totaal premiebijdragen	17.285	18.292	18.062
Premie-egalisatiedepot (PED)			230
Totaal premiebijdragen na verrekening PED			18.292

Specificatie samenstelling van de premies 2022

Omschrijving	Kosten-dekkende premie	Gedempte kosten-dekkende premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	18.501	8.895	
Risicopremie overlijden	343	175	
Premie TNBP	197	197	
Premie Arbeidsongeschiktheidspensioen en PVI	1.222	819	
Opslag voorwaardelijke opbouw		4.729	
Opslag instandhouding VEV	3.521	1.695	
Kostenopslag pensioenbeheer	298	298	
Totaal premiebijdragen	24.082	16.808	16.462
Premie-egalisatiedepot (PED)			346
Totaal premiebijdragen na verrekening PED			16.808

Ons beleid met betrekking tot de premiestelling is nader beschreven in de paragraaf Premiebeleid op pagina 190.

6.13 Beleggingsresultaten voor risico fonds

In onderstaande tabellen worden de beleggingsresultaten van beleggingen voor risico fonds gespecificeerd, met een onderscheid naar directe en indirecte opbrengsten en de aan de beleggingen verbonden kosten.

Directe beleggingsopbrengsten

2023	Vastgoed	Aandelen	Vast-rentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal	2022
Dividend	0	2.074	1.795	0	0	3.869	4.048
Rente	0	0	2.187	-4.018	1.580	-251	3.125
Overig	0	0	0	0	-65	-65	0
Totaal	0	2.074	3.982	-4.018	1.515	3.553	7.173

Indirecte beleggingsopbrengsten

2023	Vastgoed	Aandelen	Vast-rentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal	2022
Gerealiseerd	3.490	2.796	3.882	-4.121	0	6.047	-103.385
Ongerealiseerd	-3.408	52.393	19.402	19.120	0	87.507	-157.533
Koersresultaat liquide middelen	0	0	0	0	0	0	-756
Totaal	82	55.189	23.284	14.999	0	93.554	-261.674

Verdeling beleggingskosten

2023	EUR	In verhouding	2022
Administratiekosten	205	19%	20%
Bankkosten	71	7%	5%
Beheerskosten	728	69%	65%
Bewaarloon	48	5%	6%
Transactiekosten	0	0%	4%
Overig	0	0%	0%
Totaal	1.052	100%	100%

Beleggingskosten zijn betrokken in het overzicht Kosten vermogensbeheer op pagina 208. Daarin zijn kosten waar mogelijk toegerekend aan de relevante beleggingscategorie.

6.14 Pensioenuitkeringen

Specificatie pensioenuitkeringen

Omschrijving	2023	2022
Ouderdomspensioen	23.002	19.421
Nabestaandenpensioen (partnerpensioen)	5.149	4.243
Wezenpensioen	47	49
Arbeidsongeschiktheidspensioen	1.001	941
Afkopen	38	19
Totaal	29.237	24.673

6.15 Pensioenuitvoeringskosten

Specificatie pensioenuitvoeringskosten

Omschrijving	2023	2022
Administratiekostenvergoeding	624	549
Informatiegesprekken	95	31
Certificerend actuaaris	28	31
Adviserend actuaaris	67	35
Accountant (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	42	30
Belanghebbendenorgaan	64	52
Verkiezingen belanghebbendenorgaan	0	0
Toezichtkosten (DNB/AFM)	82	52
Kosten governance bestuur en bestuursbureau	222	238
Overige kosten	47	78
Aan beleggingen toegerekende kosten	-111	-119
Subtotaal pensioenuitvoeringskosten exclusief incidentele kosten	1.160	977
Kosten overgang nieuw pensioenstelsel	263	0
Transitiekosten pensioenuitvoerder	150	0
Subtotaal incidentele kosten ¹	413	0
Totaal pensioenuitvoeringskosten inclusief incidentele kosten	1.573	977
Aantal actieve deelnemers	1.277	1.320
Aantal pensioengerechtigden	1.790	1.722
Totaal aantal deelnemers	3.067	3.042
Administratieve uitvoeringskosten in euro per deelnemer	513	321

¹ Deze kosten zijn in de staat van baten en lasten opgenomen onder "Overige lasten".

In het verslagjaar zijn aan de kring door toezichthouders geen dwangsommen of bestuurlijke boetes aangezegd of opgelegd.

Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. Voor werkzaamheden die ten behoeve van de kring worden uitgevoerd door het bestuursbureau van Het Nederlandse Pensioenfonds is een vergoeding overeengekomen die afhankelijk is van de omvang van het beheerde pensioenvermogen.

Bezoldiging leden belanghebbendenorgaan

Bezoldiging leden belanghebbendenorgaan

2023	Honoraria	Vacatiegelden	Totaal	2022
Belanghebbendenorgaan	0	58	58	45
Totaal	0	58	58	45

De kosten voor bezoldiging van leden van het belanghebbendenorgaan zijn toegenomen door verhoging van de vergoedingen en minder vacante posities. Aan betrokkenen zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

6.16 Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

Een specificatie van de mutatie staat vermeld in paragraaf [6.7.1 Mutatieoverzicht technische voorzieningen](#) op pagina [476](#).

6.17 Saldo herverzekering

Specificatie van het resultaat herverzekering

Omschrijving	2023	2022
Premie herverzekering	-18	-87
Uitkeringen uit herverzekering	88	48
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorziening	-14	-127
Totaal	56	-166

6.18 Overdracht van rechten

Specificatie overdracht van rechten

Omschrijving	2023	2022
Inkomende individuele waardeoverdrachten	2.454	1.878
Uitgaande individuele waardeoverdrachten	-753	-697
Totaal	1.701	1.181

6.19 Actuariële analyse

Actuariële analyse resultaat

Omschrijving	2023	2022
Interestresultaat		
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	96.055	-255.506
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-23.340	4.342
Wijziging marktrente	-25.995	251.650
Subtotaal interestresultaat	46.720	486
Premieresultaat		
Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)	17.936	16.808
Betaalde premie herverzekering	0	-87
Benodigde premie	-14.049	-19.784
Subtotaal premieresultaat	3.887	-3.063
Waardeoverdrachten		
Collectieve waardeoverdrachten	0	0
Individuele waardeoverdrachten	653	116
Subtotaal waardeoverdrachten	653	116
Kosten		
In premie begrepen bedrag kosten	356	793
Toevoeging aan technische voorzieningen ivm kostenvoorziening	0	-495
Vrijval voor kosten uit technische voorzieningen	804	679
Kosten verslagjaar (excl kosten vermogensbeheer)	-1.160	-977
Subtotaal kosten	0	0
Uitkeringen¹		
Mutatie technische voorzieningen uhv uitkeringen	29.235	24.680
Uitkeringen ontvangen van herverzekeraar		48
Feitelijke uitkeringen	-29.237	-24.673
Subtotaal uitkeringen	-2	55
Resultaat op kanssystemen	117	1.391
Toeslag	-1.575	-90.788
Incidentele wijzigingen		
Wijziging regeling	0	7.587
Actualisering overlevingskansen	0	-7.380
Incidentele mutaties TV	0	0
Saldo baten en lasten	-1.721	381
Subtotaal incidentele wijzigingen	-1.721	588
Totaal saldo van baten en lasten	48.079	-91.215

¹ In dit resultaat zit ook een vrijval van het weerstandsvermogen.

Specificatie resultaat op kanssystemen

Omschrijving	2023	2022
Sterfte	-750	1.323
Arbeidsongeschiktheid	867	-135
Mutaties	0	119
Andere oorzaken	0	84
Totaal	117	1.391

6.20 Overige baten en lasten**Specificatie overige baten en lasten**

Omschrijving	2023	2022
Intrest op ontvangen waardeoverdrachten	-5	0
Betaalde interest uitgaande waardeoverdracht	3	0
Transitie pensioenadministratie	150	0
Kosten pensioenakkoord en WTP	263	0
Afdracht weerstandsvermogen	194	509
Totaal	605	509

De afdracht aan het weerstandsvermogen is gerelateerd aan beleggingsrendement, pensioenuitvoeringskosten, premies en uitkeringen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen gebeurtenissen voorgedaan die nadere informatie geven op de feitelijke situatie op balansdatum.

7 Financiële verantwoording Pensioenkring Randstad Groep

Alle bedragen zijn weergegeven in duizenden euro's, tenzij anders aangegeven.

Balans

Na bestemming van saldo van baten en lasten	Toelichting	2023	2022
Activa			
Vastgoedbeleggingen		73.767	78.588
Aandelen		194.897	188.998
Vastrentende waarden		710.662	665.883
Derivaten	<u>7.2</u>	33.445	38.264
Subtotaal beleggingen voor risico fonds	<u>7.1</u>	1.012.771	971.733
Vorderingen en overlopende activa	<u>7.4</u>	162.495	184.277
Overige activa	<u>7.5</u>	5.786	2.093
Totaal activa		1.181.052	1.158.103
Passiva			
Reserves	<u>7.6</u>	54.810	39.025
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds	<u>7.7</u>	920.392	887.696
Derivaten	<u>7.2</u>	201.840	229.775
Overige schulden en overlopende passiva	<u>7.8</u>	4.010	1.607
Totaal passiva		1.181.052	1.158.103
Actuele dekkingsgraad (in %)	<u>7.6</u>	106,0%	104,4%

Staat van baten en lasten

Omschrijving	Toelichting	2023	2022
Baten			
Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)	<u>7.12</u>	0	0
Ontvangen waardeoverdrachten	<u>7.13</u>	0	0
Beleggingsresultaten risico fonds	<u>7.14</u>	75.382	-402.421
Overige baten	<u>7.15</u>	0	824
Totaal baten		75.382	-401.597
Lasten			
Pensioenuitkeringen	<u>7.16</u>	13.137	12.138
Pensioenuitvoeringskosten	<u>7.17</u>	1.175	1.098
Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds	<u>7.18</u>	32.696	-454.581
Saldo herverzekering	<u>7.19</u>	0	0
Uitgaande waardeoverdrachten	<u>7.13</u>	12.105	7.695
Overige lasten	<u>7.20</u>	484	0
Totaal lasten		59.597	-433.650
Saldo van baten en lasten	7.21	15.785	32.053
Bestemming saldo van baten en lasten			
Overige reserves	<u>7.6</u>	15.785	32.053
Totaal		15.785	32.053

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Omschrijving	Toelichting	2023	2022
Kasstroom uit pensioenactiviteiten			
Ontvangen premies		0	0
Ontvangen waardeoverdrachten		0	0
Betaalde pensioenuitkeringen		-13.126	-12.115
Betaalde waardeoverdrachten		-12.120	-7.692
Betaalde uitvoeringskosten en overige lasten		-1.208	-828
Saldo overige kasstromen uit hoofde van pensioenactiviteiten		55	26
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten		-26.399	-20.609
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten			
Verkopen en aflossingen van beleggingen		954.547	1.938.722
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten		2.618	8.311
Aankopen en verstrekkingen van beleggingen		-925.979	-1.924.542
Betaalde kosten van vermogensbeheer		-1.070	-1.473
Afgedragen weerstandsvermogen		0	0
Saldo overige kasstromen uit hoofde van beleggingsactiviteiten		-24	715
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten		30.092	21.733
Mutatie liquide middelen		3.693	1.124
Stand per 1 januari		2.093	969
Stand per 31 december	<u>7.5</u>	5.786	2.093

Algemene toelichtingen

Algemene grondslagen

Overeenstemmingsverklaring

Onze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling en in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. We presenteren de jaarrekening in euro's, de functionele valuta van het pensioenfonds. De jaarrekening heeft betrekking op de periode van 1 januari 2023 tot en met 31 december 2023.

Opname van een actief of verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar is vast te stellen. We nemen een verplichting in de balans op wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar is vast te stellen.

Dit betekent dat we transacties verwerken op de handelsdatum en niet op de afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'Nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder nemen we activa en verplichtingen niet meer in de balans op vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Verantwoording van baten en lasten

Baten komen in de staat van baten en lasten wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen.

Saldering van een actief en een verplichting

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat wij ons oordelen vormen en schattingen en veronderstellingen maken die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen nemen we op in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. Over de rapportageperiode hebben schattingswijzigingen plaatsgevonden bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen. Deze wijzigingen beschrijven we nader in de paragraaf Technische voorzieningen in het hoofdstuk Specifieke grondslagen op pagina 500.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur zich oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen actuele waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

Foutenherstel

Als een materiële fout na de vaststelling van de jaarrekening wordt geconstateerd, herstellen we deze middels een retrospectieve verwerking. Dit houdt in dat we het eigen vermogen aan het einde van het voorafgaande boekjaar herrekenen alsof de fout niet heeft plaatsgevonden. Het verschil tussen het eigen vermogen aan het eind van het voorafgaande boekjaar voor en na herrekening, verwerken we vervolgens als een rechtstreekse mutatie van het eigen vermogen aan het begin van het huidige boekjaar.

De bate of last als gevolg van een eventueel herstel van een niet-materiële fout verwerken we in de winst-en-verliesrekening van het huidige boekjaar.

We hebben in de jaarrekening van het huidige boekjaar geen foutenherstel toegepast.

Specifieke grondslagen

Algemeen

De beleggingen voor risico pensioenfondsen bestaan uit de financiële instrumenten van het pensioenfonds.

We nemen een financieel instrument in de balans op wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. We nemen een verplichting in de balans op wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder nemen we activa en verplichtingen niet meer in de balans op vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat we transacties verwerken op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Waardering bij eerste opname

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen de reële waarde plus eventuele direct toerekenbare transactiekosten. De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen die tot een transactie bereid zijn en die onafhankelijk van elkaar zijn. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de transacties niet in het kader van executie of liquidatie worden uitgevoerd.

Na eerste opname waarderen we vastgoedbeleggingen, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen als volgt:

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers die uitgaan van waardering op marktwaarde.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers die uitgaan van waardering op marktwaarde.

Dividenden verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder directe beleggingsopbrengsten op het moment dat het recht van de entiteit wordt gevestigd. In het geval van beursgenoteerde effecten is dit de datum waarop het aandeel ex-dividend gaat. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers die uitgaan van waardering op marktwaarde.

Couponrente verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder directe beleggingsopbrengsten. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van waarderingsmodellen.

Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Overige beleggingen

Beursgenoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) beleggingen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Collateral

Activa die in het kader van een collateral worden gestort, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor beleggingen. Baten en lasten die uit beleggingen voortvloeien, worden onder de (in)directe beleggingsopbrengsten geboekt.

Als uit hoofde van collateral activa zijn ontvangen, dan worden deze activa en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans opgenomen. Baten en lasten die uit deze beleggingen voortvloeien, worden niet verantwoord onder de (in)directe beleggingsopbrengsten.

Ontvangen of gestort collateral in de vorm van liquiditeiten die ten gunste of ten laste gaan van de beleggingsrekeningen van het fonds worden verantwoord op die geldrekeningen waarbij tegelijkertijd een schuld of een vordering op de balans wordt opgenomen om de geldmutatie voor het fonds vermogensneutraal te verwerken.

Securities lending

We participeren niet direct in securities lending. Binnen de beleggingsfondsen kan wel sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa waarderen we bij eerste verwerking op actuele waarde. Na eerste verwerking, waarderen we vorderingen op geamortiseerde kostprijs. Deze is gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten en deze is onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen indien sprake is van oninbaarheid. Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid doordat we hiervoor een voorziening in aftrek brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Onze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Overige activa

Onder overige activa nemen we onder meer de liquide middelen op voor zover dit banktegoeden betreft die onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Reserves

Algemeen

De reserves zijn gelijk aan het bedrag dat resteert nadat alle activa en verplichtingen, inclusief technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn verwerkt.

Pensioenvermogen

Het pensioenvermogen wordt bepaald als de som de reserves en de technische voorzieningen.

Technische voorzieningen

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd op actuele waarde. De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van de toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen.

We bepalen de contante waarde met gebruikmaking van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds zijn wij uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks besluit het bestuur of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening houden wij rekening met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten gaan wij uit van prudente grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2023:

Overlevingstafels

Prognosetafel AG2022 (2022: idem) waarbij de correctiefactoren zijn gebaseerd op het postcodemodel (AON Hewitt Longevity Model) (2022: idem).

Partnerfrequentie

Voor de berekening van de technische voorzieningen voor nog niet ingegane partnerpensioenen wordt een partnerfrequentie gehanteerd gebaseerd op CBS 2022 (inclusief samenwonenden) vanaf 65 jaar op 1 (2022: idem).

Leeftijdsverschil man/vrouw

Voor partnerpensioen gaan we uit van een leeftijdsverschil tussen man en vrouw van drie jaar (2022: idem).

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

De lasten van nog niet ingegaan wezenpensioen zijn gesteld op 0% van het latent partnerpensioen. Bij de vaststelling van de lasten van ingegaan wezenpensioen wordt verondersteld dat het pensioen moet worden uitgekeerd tot een leeftijd van 21 jaar (2022: idem).

Voorziening voor toekomstige excassokosten

De kostenopslag, inclusief een nominale voorziening, ter grootte van 2,9% (2022: idem) van de technische voorziening houdt verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten

Bij de bepaling van de pensioenopbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt uitgegaan van dezelfde grondslagen als voor de technische voorziening.

Onvindbaren

Voor pensioen dat nog niet is ingegaan omdat de deelnemer onvindbaar is of niet reageert (niet-opgevraagd pensioen) houden wij de reservering vijf jaar volledig in stand (2022: idem).

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op actuele waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Grondslagen voor de resultaatbepaling**Algemeen**

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen, onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

Zowel directe als indirecte beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening maken we geen onderscheid tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de actuele waarde van de beleggingen. Verkoopkosten verantwoord we als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingskosten.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend verantwoord we op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn de opbrengsten verrekend die gerelateerd zijn aan transactiekosten, provisies, valutaverschillen, et cetera.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen worden in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor rekening fonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw met betrekking tot ouderdomspensioen wordt toegerekend aan de periode waarin de opbouw van pensioenrechten plaatsvindt. De verplichtingen met betrekking tot nabestaandenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen worden opgenomen in de periode waarin zij ontstaan. De (gedeeltelijk) premievrije opbouw arbeidsongeschikten wordt ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarin de ziekte is ontstaan.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur. Aan de technische voorziening wordt een rente toegevoegd op basis van de eenjaarsrente op de interbancaire swapmarkt primo verslaggevingsperiode. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de toeslagverlening.

Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval wordt ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van de voorziening waren voorzien.

Wijziging marktrente

De wijziging van de marktrente op balansdatum als gevolg van wijzigingen in de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur, wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Wijziging actuariële uitgangspunten en actualiseren overlevingskansen

De mutatie van de voorziening als gevolg van de aanpassing van actuariële grondslagen in het verslagjaar wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Het saldo van de actuariële inkomende en uitgaande waardeoverdrachten wordt toegerekend aan de periode waarop het betrekking heeft.

Overige wijzigingen

De overige mutaties worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Saldo overdracht van rechten

Waardeoverdrachten worden in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Overige lasten

Overige lasten zijn aan de periode toegerekend waarop ze betrekking hebben.

Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Onder geldmiddelen verstaan we alle liquide middelen conform de definitie in RJ360 over het kasstroomoverzicht. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. We maken onderscheid tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten enerzijds en beleggingsactiviteiten anderzijds.

Toelichting op de balans

7.1 Beleggingen voor risico fonds

Verdeling beleggingen naar actief- en passiefzijde balans

Omschrijving	2023	2022
Activa	1.012.771	971.733
Passiva	201.840	229.775
Totaal beleggingen voor risico fonds	810.931	741.958

Onder de passiefzijde van de balans zijn de negatieve derivaatposities opgenomen. Als gevolg van de herbelegging van uit hoofde van collateral ontvangen onderpanden zijn de beleggingen voor risico fonds hoger dan het pensioenvermogen.

Verloopstaat beleggingen per categorie

2023	Vastgoed	Aandelen	Vastrentend	Derivaten	Totaal	2022
Stand per 1 januari	78.588	188.998	665.883	-191.511	741.958	1.348.658
Aankopen / verstrekkingen	2.932	1.101	921.946	0	925.979	1.924.542
Verkopen / aflossingen	-1.466	-31.120	-909.936	11.492	-931.030	-2.121.901
Herwaardering	-6.287	35.918	30.569	14.057	74.257	-411.415
Mutatie opgelopen rente	0	0	2.200	-2.433	-233	2.074
Stand per 31 december	73.767	194.897	710.662	-168.395	810.931	741.958

Voor de meerderheid van de beleggingen zijn objectief vast te stellen frequente marktnoteringen beschikbaar. Voor bepaalde beleggingen geldt dat niet. Waardering daarvan vindt plaats op basis van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige actuele waarde van vergelijkbare instrumenten en het gebruik van schattingen.

- Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.
- Niveau 2: De actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.
- Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata. Hieronder valt de netto contante waarde van de derivaten.
- Niveau 4: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin geen gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

Samenvatting beleggingsportefeuille op basis van bovenstaande indeling

2023	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Totaal	2022
Vastgoed	0	0	0	73.767	73.767	78.588
Aandelen	194.897	0	0	0	194.897	188.998
Vastrentend	643.309	0	0	67.353	710.662	665.883
Derivaten	0	0	-168.395	0	-168.395	-191.511
Subtotaal	838.206	0	-168.395	141.120	810.931	741.958
Overig	3.652	0	0	0	3.652	1.473
Totaal	841.858	0	-168.395	141.120	814.583	743.431

Het Nederlandse Pensioenfonds belegt niet in premiebijdragende ondernemingen.

De categorie vastgoed heeft betrekking op vastgoedbeleggingsfondsen en aandelen op aandelenbeleggingsfondsen. De categorie vastrentend heeft voor 40% (2022: 46%) betrekking op directe obligatiebeleggingen en voor 60% (2022: 54%) op vastrentende beleggingsfondsen. Vastrentende waarden worden gewaardeerd inclusief een bedrag van € 2.693 duizend (2022: € 2.926 duizend) vanwege sinds de meest recente coupondatum opgebouwde rente.

Overig (niveau 1) heeft betrekking op liquide middelen. Dit betreft aan beleggingsportefeuilles toegewezen en voor belegging beschikbare liquide middelen.

7.2 Derivaten

Specificatie derivaten posities

2023	Activa	Passiva	Saldo	2022 (Saldo)
Rente derivaten	31.749	201.797	-170.048	-192.525
Valuta derivaten	1.696	43	1.653	1.014
Stand per 31 december	33.445	201.840	-168.395	-191.511

Ontvangen en verstrekte zekerheden en garanties

Specificatie van als collateral ontvangen zekerheden

Ontvangen zekerheden:	2023	2022
In stukken	0	800
In geld	2.140	621
Totaal	2.140	1.421

Specificatie van als collateral verstrekte zekerheden

Verstrekte zekerheden:	2023	2022
In stukken	22.100	24.800
In geld	161.154	183.193
Totaal	183.254	207.993

Ontvangen of gestort collateral in de vorm van liquiditeiten die ten gunste of ten laste gaan van de beleggingsrekeningen van de kring worden verantwoord op die geldrekeningen waarbij tegelijkertijd een schuld of een vordering op de balans wordt opgenomen om de geldmutatie voor de kring vermogensneutraal te verwerken. Als uit hoofde van collateral activa zijn ontvangen (zgn. collateral held), dan worden deze activa en de daarmee

samenhangende verplichtingen niet in de balans opgenomen. Baten en lasten die uit deze beleggingen voortvloeien, worden niet verantwoord onder de (in)directe beleggingsopbrengsten.

Mutaties in ontvangen en verstrekte zekerheden in geld zijn in het Kasstroomoverzicht verantwoord onder de post Verkopen en aflossingen van beleggingen.

7.3 Securities lending

We participeren niet direct in securities lending. Binnen de beleggingsfondsen kan wel sprake zijn van securities lending.

7.4 Vorderingen en overlopende activa

Specificatie vorderingen en overlopende activa

Omschrijving	2023	2022
Beleggingsdebiteuren	162.473	184.213
Overige overlopende activa	22	64
Stand per 31 december	162.495	184.277

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van minder dan een jaar.

Specificatie beleggingsdebiteuren

Beleggingsdebiteuren	2023	2022
Vorderingen inzake Collateral	161.154	183.193
Te vorderen dividendbelasting	423	376
Nog af te wikkelen transacties	896	644
Stand per 31 december	162.473	184.213

7.5 Overige activa

Specificatie overige activa

Overige activa	2023	2022
Liquide middelen	5.786	2.093
Stand per 31 december	5.786	2.093

De liquide middelen zijn direct beschikbaar. Collateral staat niet ter vrije beschikking.

7.6 Reserves

Specificatie reserves Pensioenkring Randstad Groep

Omschrijving	Bestemmings-reserve	Reserves	Totaal	2022
Stand per 1 januari	0	39.025	39.025	6.972
Uit bestemming saldo van baten en lasten	0	15.785	15.785	32.053
Stand per 31 december	0	54.810	54.810	39.025

7.6.1 Solvabiliteit

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maken we gebruik van het standaardmodel. We achten het gebruik van dit standaardmodel passend bij de risico's van de kring.

Dekkingsgraad

Omschrijving	2023	2022
Aanwezige dekkingsgraad (in %)	106,0%	104,4%
Beleidsdekkingsgraad (in %)	107,2%	103,2%
Reële dekkingsgraad (in %)	77,9%	77,0%

De actuele dekkingsgraad is als volgt berekend: (pensioenvermogen / technische voorzieningen) * 100%. Het pensioenvermogen bedraagt € 975.202 duizend (2022: € 926.721 duizend). De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen twaalf maanden.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt de kring zich in een situatie van dekkingstekort. Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt de kring zich in een situatie van reservetekort.

De actuele dekkingsgraad houdt geen rekening met de verwachte inflatie, maar de reële dekkingsgraad wel. Die meet of we voldoende vermogen hebben om niet alleen aan de nominale toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen, maar ook om de toekomstige pensioenuitkeringen jaarlijks te kunnen indexeren (verhogen) met de kosten van levensonderhoud.

Op basis van het standaardmodel bedraagt het (minimaal) vereist eigen vermogen op 31 december:

(Minimaal) vereist eigen vermogen

Omschrijving	2023	2022
Aanwezig eigen vermogen	54.810	39.025
Minimaal vereist eigen vermogen	36.913	35.609
Vereist eigen vermogen	120.242	113.039

7.6.2 Herstelplan

Ontwikkeling dekkingsgraad ten opzichte van herstelplan

Omschrijving	Werkelijk	Herstelplan
Stand 1 januari	104,4%	104,4%
Premiebijdragen (regulier)	0,0%	0,0%
Uitkeringen	0,1%	0,1%
Toeslagverlening	0,0%	0,0%
Aanpassing RTS	-3,3%	0,0%
Beleggingsresultaten	5,0%	1,0%
Overige oorzaken en kruiseffecten	-0,2%	0,0%
Stand 31 december	106,0%	105,5%

De dekkingsgraad bedroeg op 31 december 106,0% (2022: 104,4%). Daarmee liep de dekkingsgraad voor op het herstelplan dat uitgaat van 105,5% (2022: 102,8,%) op die datum.

De verandering van de rentetermijnstructuur heeft geleid tot een stijging van de dekkingsgraad. In het herstelplan is uitgegaan van een ongewijzigde rentetermijnstructuur in het boekjaar 2023 waardoor de bijdrage van de verandering van de rentetermijnstructuur nihil is. Bij de bepaling van de werkelijke dekkingsgraad is van de daadwerkelijke rentetermijnstructuur ultimo van het boekjaar uitgegaan die voor het deel van de rentetermijnstructuur dat betrekking heeft op periode tot 30 jaar lager is dan die aan het begin van het jaar.

Het rendement op beleggingen heeft positie bijgedragen aan de dekkingsgraad. Volgens het herstelplan was een positieve bijdrage verwacht. Dit wordt mede verklaard door de gedaalde rente in 2023.

Het effect bij overige oorzaken en kruiseffecten is dit jaar beperkt.

Op basis van het FTK is per 1 januari 2024 sprake van een reservetekort. Wij hebben eind maart 2024 een geactualiseerd herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank, waarin de beleidsdekkingsgraad van Pensioenkring Randstad Groep op basis van het reguliere beleid in 2027 is hersteld tot de vereiste dekkingsgraad. Dit is binnen de gekozen hersteltermijn van tien jaar. Op 21 mei 2024 heeft De Nederlandsche Bank instemming gegeven aan het herstelplan 2024.

7.7 Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

7.7.1 Mutatieoverzicht technische voorzieningen

Mutatieoverzicht voor de voorziening pensioenverplichtingen

Omschrijving	2023	2022
Stand 1 januari	887.696	1.342.277
Pensioenopbouw	0	0
Toeslagverlening	0	0
Korting van aanspraken en rechten	0	0
Rentetoevoeging	28.308	-6.426
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-14.338	-13.265
Wijziging marktrente	29.149	-437.325
Wijziging actuariële uitgangspunten en actualisering overlevingskansen	0	9.659
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-11.562	-7.961
Overige wijzigingen	1.139	737
Stand 31 december	920.392	887.696

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur. Aan de technische voorziening wordt een rente toegevoegd op basis van de eenjaarsrente op de interbancaire swapmarkt primo verslaggevingsperiode. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de toeslagverlening.

Verdeling voorziening pensioenverplichtingen naar deelnemerscategorieën

Omschrijving	2023	2022
Arbeidsongeschikte deelnemers	23.111	23.611
Gewezen deelnemers	687.755	673.624
Pensioengerechtigden	183.497	164.406
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling	26.029	26.055
Stand 31 december	920.392	887.696

7.7.2 Korte beschrijving van de pensioenregeling(en)

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 65 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van maximaal 1,7% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Jaarlijks besluit het bestuur van de kring over de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd.

We hebben de belangrijkste kenmerken van de regeling opgenomen in de paragraaf Kenmerken regeling op pagina 221.

Nadere toelichting op mutaties

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand. Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

7.7.3 Toeslagverlening

De toeslagen op pensioenrechten en pensioenaanspraken worden jaarlijks vastgesteld door het bestuur van de kring. We hebben de ambitie om jaarlijks de pensioenrechten en pensioenaanspraken aan te passen per 1 januari. De toeslag in een jaar is voorwaardelijk en is afhankelijk van de hoogte van de beschikbare middelen. Voor alle deelnemers is de toeslagverlening maximaal gelijk aan de stijging van de consumentenprijsindex (CPI), reeks alle bestedingen tussen september van twee kalenderjaren vóór de toekenning en september van het kalenderjaar vóór de toekenning. We hebben geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen. Onder het FTK worden strikte eisen gesteld aan de toeslagverlening door pensioenfondsen. Voor een nadere toelichting hierop verwijzen we naar het bestuursverslag (paragraaf Financiële positie en herstelplan op pagina 223).

Overzicht van toegekende toeslagverlening en de daarin opgelopen achterstand in de toekenningen

Omschrijving ¹	Toegekend	Volledige toeslag	Achterstand jaar	Achterstand cumulatief
2022	0,00%	2,70%	2,70%	2,70%
2023	0,00%	14,53%	14,53%	17,62%
2024	0,00%	0,21%	0,21%	17,87%

¹ De toeslag in enig jaar vindt plaats op 1 januari en heeft betrekking op het voorgaande jaar.

7.7.4 Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitvoeringskosten in de verslagperiode.

7.7.5 Wijziging markttrente

Jaarlijks berekenen we op 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur inclusief UFR. De effecten worden verantwoord onder het hoofd 'Wijziging markttrente'.

7.7.6 Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij maken we gebruik van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, lang leven, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van de kring.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een proces waarbij wij gebruikmaken van schattingen en oordelen. Het effect van deze wijzigingen verantwoorden we in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

7.7.7 Actualiseren overlevingskansen

Voor het boekjaar 2023 maken we gebruik van Prognosetafel AG2022 (2022: AG2022) en ervaringssterfte specifiek voor de kring gebaseerd op het postcodemodel (AON Hewitt Longevity model) (2022: idem). Recente publicaties met nieuwe informatie over de overlevingskansen van de Nederlandse bevolking waren voor ons geen aanleiding voor verdere actualisering van de gebruikte schattingen bij het berekenen van de technische voorzieningen.

7.7.8 Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten heeft betrekking op een correctie op de collectieve inkomende waardeoverdracht.

7.7.9 Overige wijzigingen

Overige wijzigingen geven de wijzigingen weer in de voorziening vanwege sterfte, arbeidsongeschiktheid en mutaties. Bij sterfte is sprake van een toename door toevoeging aan de voorziening voor ingegaan nabestaandenpensioen en een afname door verval van de voorziening bij overlijden. Arbeidsongeschiktheid bestaat uit een toename door nieuwe arbeidsongeschikten en verhoging van arbeidsongeschiktheid, en een afname door revalidatie. De post mutaties bestaat uit onder andere flexibilisering bij pensionering en incidentele mutaties.

7.8 Overige schulden en overlopende passiva

Specificatie overige schulden en overlopende passiva

Omschrijving	2023	2022
Schulden uit beleggingen	3.106	1.099
Belastingen en premies sociale verzekeringen	301	279
Schulden aan Bedrijfsomgeving	70	11
Overige schulden en overlopende passiva	533	218
Stand per 31 december	4.010	1.607

Overige schulden hebben een resterende looptijd van minder dan 1 jaar.

Specificatie beleggingscrediteuren

Beleggingscrediteuren	2023	2022
Ontvangen collateral	2.140	621
Overige schulden uit beleggingen	966	478
Stand per 31 december	3.106	1.099

7.9 Risicobeheer

Bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan worden wij geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van de kring is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Onvoldoende solvabiliteit is daarmee het belangrijkste risico voor de kring. We beschikken over een aantal beleidsinstrumenten voor het beheersen van dit risico, namelijk:

- beleggingsbeleid
- herverzekeringsbeleid
- toeslagbeleid

De keuze voor en toepassing van beleidsinstrumenten vinden plaats na analyses van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. In 2022 heeft het bestuur van Stichting Pensioenfonds Randstad een risicoanalyse uitgevoerd met behulp van een Asset Liability Management-studie (ALM-studie). De uitkomsten hiervan vormen mede de basis voor ons beleid en de toelichting hierna. Dit beleid is verwoord in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) van Pensioenkring Randstad Groep. Het wordt jaarlijks geëvalueerd met behulp van een haarbaarheidstoets en in het kader van het beleggingsplan.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in de beleggingsrichtlijnen die we jaarlijks vaststellen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders. De mandaten gaan uit van verantwoord passief vermogensbeheer.

Om het risico op onvoldoende solvabiliteit te beheersen zijn wij verplicht om buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers wordt vastgesteld met de in het Besluit FTK voorgeschreven solvabiliteitstoets (de zogenaamde S-toets). Deze toets is een kwantificering van de onze visie op de fondsspecifieke restrisico's (na afdekking).

De berekening van het vereist eigen vermogen en het hieruit voortvloeiende tekort aan het einde van het boekjaar is als volgt:

Specificatie vereist eigen vermogen versus aanwezig eigen vermogen

Omschrijving	2023	2022
S1 Renterisico	33.266	36.028
S2 Risico zakelijke waarden	73.375	70.457
S3 Valutarisico	16.762	20.046
S4 Grondstoffenrisico	0	0
S5 Kredietrisico	36.440	26.126
S6 Verzekeringstechnisch risico	27.611	28.403
S7 Liquiditeitsrisico	0	0
S8 Concentratierisico	0	0
S9 Operationeel risico	0	0
S10 Actief beheer risico	0	0
Diversificatie-effect	-67.212	-68.021
Vereist eigen vermogen (b)	120.242	113.039
Aanwezig eigen vermogen (a)	54.810	39.025
Tekort (a - b)	-65.432	-74.014

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie.

7.9.1 Marktrisico (S1 - S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico en het valutarisico. Onze strategie met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door onze beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst door de fiduciair manager in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall marktpositities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

In onderstaande toelichtingen is, tenzij anders aangegeven, uitgegaan van de clean-valuwwaardering van de beleggingen. De gegevens zijn opgesteld op basis van lookthrough, tenzij anders aangegeven. Waar gebruik gemaakt is van look-through gegevens zijn de dirty-valuwwaarderingen van de onderliggende beleggingen gebruikt en zijn de schulden en vorderingen uit de look-through verantwoord onder de liquide middelen.

In de tabel hieronder is een specificatie weergegeven van de effecten van het toepassen van look-through.

Look-through effect op beleggingsportefeuille

2023	Balanswaarde	Toepassen lookthrough	Verschil	2022 Toepassen look-through
Vastgoed	73.767	77.402	-3.635	82.603
Aandelen	194.897	189.762	5.135	205.330
Vastrentende waarden	710.662	718.157	-7.495	643.572
Derivaten	-168.395	-168.408	13	-190.169
Overige beleggingen	3.652	-2.330	5.982	2.095
Totaal	814.583	814.583	0	743.431

Renterisico (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en die van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ontwikkelingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de modified duration. De modified duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Het renterisico bij Pensioenkring Randstad Groep is per ultimo 2023 voor 70% afgedekt (op basis van marktrente). De afdekking heeft grotendeels plaatsgevonden met behulp van vastrentende beleggingen in de matchingportefeuille: staatsobligaties, renteswaps en geldmarktfondsen. Daarnaast dragen de beleggingen in bedrijfsobligaties en hypotheeklen bij aan de afdekking.

Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie, en betaalt daarvoor een variabele korte rente. Bij het afsluiten van een swap wordt de 'duratiemismatch' verkleind, maar ontstaan nieuwe risico's, zoals tegenpartij-, liquiditeits- en juridische risico's.

De modified duration en het effect van de renteafdekking kunnen als volgt worden samengevat:

Samenvatting modified duration en effect renteaafdekking

2023	Marktwaaarde	Modified duration (jaren)
Duratie beleggingen (exclusief rentederivaten)	858.178	7,4
Rentederivaten	-170.048	
Duratie beleggingen (inclusief rentederivaten)	688.130	19,4
Duratie pensioenverplichtingen (nominaal)	920.392	19,8

Samenvatting modified duration en effect renteaafdekking

2022	Marktwaaarde	Modified duration (jaren)
Duratie beleggingen (exclusief rentederivaten)	819.546	4,7
Rentederivaten	-192.524	
Duratie beleggingen (inclusief rentederivaten)	627.022	21,4
Duratie pensioenverplichtingen (nominaal)	887.696	20,7

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de duratie van de vastrentende waarden circa 7,4 jaar (2022: 4,7 jaar) bedraagt, zonder het effect van rentederivaten. De kring is rentederivaten aangegaan, waarmee de duratie is verlengd. De totale duratie van de vastrentende waarden komt hiermee op 19,4 jaar (2022: 21,4 jaar). De duratie van de nominale pensioenverplichtingen bedraagt 19,8 jaar (2022: 20,7 jaar), waardoor de kring gevoelig is voor verandering in de hoogte van de rente. Overigens kan de duratie van de vastrentende waarden niet een-op-een worden vergeleken met de duratie van de verplichtingen, omdat ook rekening gehouden moet worden met de omvang van de beleggingen en de pensioenverplichtingen.

In de solvabiliteitstoets ter vaststelling van de buffer voor het renterisico wordt de rentecurve waartegen de verplichtingen worden verdisconteerd met een looptijdafhankelijk percentage omhoog en omlaag geschokt. Deze schokken zijn een vast percentage van het renteniveau. Het renterisico volgens de solvabiliteitstoets zal daardoor kleiner zijn bij een lage rente dan bij een hoge rente. De afgelopen jaren was sprake van een relatief lage rente.

De gevoeligheidsanalyse van de rente is opgenomen in de paragraaf Financiële risico's op pagina 240 van het bestuursverslag.

7.9.2 Risico zakelijke waarden (S2)

Het risico van zakelijke waarden is het prijs(koers)risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen. Het wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie zoals vastgelegd in de strategische beleggingsmix van het Pensioenkring Randstad Groep.

Naast de strategische mix hebben wij in het mandaat aan de vermogensbeheerders richtlijnen gesteld voor het maximumpercentage dat namens de kring in een sector, land of tegenpartij mag worden belegd.

Sectorverdeling vastgoedbeleggingen

2023	EUR	In verhouding	2022
Kantoren	1.918	2%	0%
Participaties in vastgoedmaatschappijen	3.635	5%	100%
Winkels	959	1%	0%
Woningen	53.481	69%	0%
Overige	17.409	23%	0%
Totaal	77.402	100%	100%

Beurstypering aandelenbeleggingen

2023	Aandelen	In verhouding	2022
Opkomende markten	18.517	10%	15%
Ontwikkelde markten	171.245	90%	85%
Totaal	189.762	100%	100%

Sectorverdeling aandelenbeleggingen

2023	EUR	In verhouding	2022
Basismaterialen	8.642	5%	5%
Communicatie diensten	18.293	10%	8%
Cyclische consumptiegoederen	24.194	13%	11%
Defensieve consumptiegoederen	11.545	6%	6%
Energie	1.477	1%	1%
Financiële dienstverlening	31.434	17%	16%
Gezondheidszorg	34.550	18%	17%
Industrie	21.968	12%	19%
Nutsbedrijven	3.299	2%	2%
Technologie	34.062	18%	16%
Overig	298	0%	0%
Totaal	189.762	100%	100%

In de solvabiliteitstoets voor vaststelling van de buffers voor het risico van zakelijke waarden (en grondstoffen) is rekening gehouden met deze samenstelling. We beleggen in deze producten met als doel diversificatie en risicoafdekking.

Soorten vastrentende waarden

2023	EUR	In verhouding	2022
Bedrijfsobligaties	224.337	31%	26%
Hypotheken	154.599	22%	21%
Inflation linked bonds	181	0%	21%
Staatsobligaties	339.040	47%	53%
Totaal	718.157	100%	100%

Categorieën derivaten

2023	Nominale waarde	Activa	Passiva	Saldo	2022
Aandelen derivaten	1	0	0	0	1
Rente derivaten	1.308.160	31.749	201.797	-170.048	-192.524
Valuta derivaten	99.071	1.722	63	1.659	2.355
Krediet derivaten	935	0	19	-19	-1
Stand per 31 december	1.408.167	33.471	201.879	-168.408	-190.169

Geografische verdeling alle beleggingen (exclusief derivaten)

2023	Vastgoed	Aandelen	Vastrentend	Overig	Totaal	2022
Azië ex Japan	109	16.059	6.768	41	22.977	36.171
Europa EU	69.888	39.112	574.942	-3.658	680.284	669.964
Europa niet-EU	4.683	24.753	36.381	520	66.337	48.969
Midden- en Zuid-Amerika	1	1.857	8.674	37	10.569	9.603
Noord-Amerika	1.854	91.680	69.248	653	163.435	125.507
Pacific	151	14.124	19.766	61	34.102	9.606
Overig	716	2.177	2.378	16	5.287	33.780
Totaal	77.402	189.762	718.157	-2.330	982.991	933.600

De kolom met overige beleggingen heeft betrekking op saldi van bankrekeningen die gebruikt worden voor de beleggingen. Deze zijn op de balans verantwoord onder vorderingen en overige activa.

7.9.3 Valutarisico (S3)

Onder valutarisico verstaan wij het risico dat ontstaat op activa in een buitenlandse valuta door wijzigingen in wisselkoers.

Van de totale beleggingsportefeuille is ultimo 2023 ongeveer 77% (2022: 77%) belegd in beleggingen met een notering in euro's. De belangrijkste valuta van de niet in euro genoteerde beleggingen zijn de US dollar, het Britse pond en de Japanse yen. In 2023 dekten we 75% van het valutarisico af van de US dollar en het Britse pond.

De valutapositie per 31 december vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

Valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten

2023	Exposure voor afdekking	Valuta derivaten	Exposure na afdekking	2022
AUD	2.978	0	2.978	2.982
CAD	3.642	0	3.642	3.446
CHF	10.195	0	10.195	6.856
DKK	7.015	17	7.032	6.465
EUR	622.538	88.479	711.017	622.704
GBP	14.620	-10.084	4.536	13.163
HKD	6.543	0	6.543	12.084
ILS	194	0	194	150
JPY	10.384	31	10.415	2.273
NOK	598	0	598	454
NZD	199	0	199	157
SEK	4.127	19	4.146	35.955
SGD	662	0	662	3.994
USD	103.304	-76.801	26.503	705
Andere valuta	25.925	-2	25.923	32.043
Totaal	812.924	1.659	814.583	743.431

De kolom overig heeft onder meer betrekking op saldi van bankrekeningen die gebruikt worden voor de beleggingen. Deze zijn op de balans verantwoord onder vorderingen en overige activa.

Wijzigingen in de valutakoersen zijn van invloed op de ontwikkeling van de dekkingsgraad voor zover deze niet zijn afgedekt. Een wijziging van de koers van de US dollar met 10% levert na afdekking een wijziging van de dekkingsgraad met ca 0,5% (2022: ca 0,3%) op.

Een restrisico betreft de categorie overige valuta. Dit zijn valuta's waarvan we besloten hebben het valutarisico niet af te dekken.

In de solvabiliteitstoets van de kring is in de buffers voor het valutarisico rekening gehouden met bovenstaande valutaposities en afdekkingen.

7.9.4 Grondstoffenrisico (S4)

Aangezien we niet beleggen in grondstoffen is dit risico niet van toepassing en wordt hiervoor geen buffer aangehouden.

7.9.5 Kredietrisico (S5)

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor de kring als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop de kring (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico (ook wel: tegenpartijrisico). Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee de kring transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor de kring financiële verliezen lijdt. We beheersen dit risico door het stellen van limieten aan tegenpartijen, het vragen van extra zekerheden zoals onderpand

bij derivatenposities, en het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij fondsbeleggingen in hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico beleggen we enkel in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel. Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, werken we enkel met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat onze posities adequaat worden afgedekt door onderpand.

De kredietwaardigheid van veel marktpartijen wordt ook door rating agencies beoordeeld. De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals eind 2023 gepubliceerd door S&P, Moody's en Fitch is als volgt:

Verdeling vastrentende waarden naar rating

2023	EUR	In verhouding	2022
AAA	181.991	25%	8%
AA	226.763	32%	8%
A	98.459	14%	11%
BBB	69.981	10%	6%
Lager dan BBB	8.700	1%	2%
Geen rating	112.656	15%	64%
Niet gespecificeerd	19.607	3%	1%
Totaal	718.157	100%	100%

Inzake concentratie van risico's kunnen we melden dat, afgezien van staatsobligaties van eurolanden en posities in beleggingsfondsen, ultimo 2023 (2022: idem) geen sprake is van beleggingen groter dan 2% van het balanstotaal van het pensioenfonds. Als onderdeel van de toelichting op het concentratierisico hebben we in de in paragraaf Concentratierisico (S8) op pagina 520 een tabel opgenomen met de details van deze posities.

Herverzekeringsovereenkomsten gaan wij alleen aan met onder toezicht staande Nederlandse verzekeraars.

In de solvabiliteitstoets van eind 2023 is rekening gehouden met het kredietrisico zoals blijkt uit bovenstaande gegevens.

7.9.6 Verzekeringstechnisch risico (S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product. De belangrijkste risico's in dit kader zijn het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico.

De zogenaamde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte).

Op 31 december bedraagt de reële dekkingsgraad 77,9% (2022: 77,0%).

We hebben deze risico's overwogen en verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2023.

7.9.7 Liquiditeitsrisico (S7)

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor we op korte termijn niet aan onze verplichtingen kunnen voldoen. We beheersen het liquiditeitsrisico door in het beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Voor de korte termijn maken we gebruik van een liquiditeitsprognose waarin we rekening houden met de directe beleggingsopbrengsten, inkomsten (zoals premies) en uitgaven (zoals uitkeringen en kosten).

Voor het beheersen van het kortetermijnliquiditeitsrisico wordt een stresstest uitgevoerd om te inventariseren of Het Nederlandse Pensioenfonds bij een zwaarweerscenario voldoende cash of ander onderpand kan leveren. In dit kader hebben we binnen de renteafdekking een beperking gesteld aan het maximale risico (exposure) van derivaten.

Voor de liquiditeitsbehoefte in het zwaarweerscenario wordt gerekend met een rentestijging van 2% en een 0,25 lagere euro. Bij een zwakkere euro ontwikkelen de valutatermijncontracten zich negatief en moet er onderpand (collateral) worden gestort. Indien bij zo'n schok minder dan 125% aan benodigde liquiditeit en onderpand beschikbaar is, wordt een waarschuwing afgegeven. Indien minder dan 75% van de benodigde liquiditeit en onderpand bij zo'n schok beschikbaar is, zal het beleggingsbeleid worden aangepast.

Hieruit blijkt dat er op dit moment geen liquiditeitsrisico's voor de kring bestaan. In de solvabiliteitstoets houden we hier dan ook geen buffers voor aan.

7.9.8 Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat we grote (veelal financiële) gevolgen ondervinden van veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële). Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan er ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maken we gebruik van diversificatie en limieten voor beleggingen in landen, regio's, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten hebben we vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders. We monitoren op kwartaalbasis de naleving daarvan.

Ultimo 2023 zijn in de beleggingsportefeuille de volgende posten met een omvang groter dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

Uitgevende instellingen met waarde groter dan 2% van balanstotaal

2023			
	EUR	Omvang t.o.v. balanstotaal	2022
Uitgevende instelling			
Frankrijk	147.575	18,2%	13,3%
Duitsland	56.462	7,0%	8,9%
Nederland	54.521	6,7%	7,4%
Europese Unie	24.349	3,0%	<2,0%

In het standaardmodel is het concentratierisico gelijk gesteld aan nul. Ook op grond van het gevoerde beleid oordelen we dat er geen sprake is van een verhoogd risico waarvoor een aanvullende opslag noodzakelijk is.

7.9.9 Operationeel risico (S9)

Het operationele risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's beheersen we door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn.

Van Lanschot Kempen Investment Management B.V. houdt als fiduciair manager toezicht op het totale vermogensbeheer en de risicoposities van de kring. In dat kader selecteert en monitort de fiduciair manager beleggingsfondsen en vermogensbeheerders. Met zulke partijen hebben we overeenkomsten en, waar van toepassing, service level agreements gesloten. De afhankelijkheid van deze partijen wordt door ons beheerst doordat de bewaring van de stukken uit de portefeuille is ondergebracht bij afzonderlijke custodians zoals CACEIS.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan pensioenuitvoerder a.s.r. Met a.s.r. hebben we een uitvoeringsovereenkomst en een service level agreement gesloten.

Jaarlijks beoordelen we de kwaliteit van de uitvoering van de fiduciair manager, bewaarder en pensioenuitvoeringsorganisatie door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste rapportages over de interne beheersing (ISAE 3402-rapportages).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's, houden we hiervoor geen buffers aan in de solvabiliteitstoets.

7.9.10 Actief beheer risico (S10)

Het actief beheer risico als onderdeel van het vereist eigen vermogen heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nagestreefde portefeuille. De mate van actief beheer wordt doorgaans bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de benchmark die voor de (deel)portefeuille is vastgelegd. Voor dit risico houden we geen buffer aan (2022: geen).

7.10 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

7.10.1 Investeringsverplichtingen

Per 31 december bestonden geen toezeggingen (2022: idem) tot het doen van investeringen in beleggingen op of na 1 januari 2024.

7.10.2 Weerstandsvermogen

Indien bij de kring een uitgaande collectieve waardeoverdracht plaats heeft, valt het aan die collectieve waardeoverdracht gerelateerde weerstandsvermogen vrij ten gunste van de overgedragen aanspraken en rechten. In de paragraaf Stichtingskapitaal en reserves op pagina hebben we het weerstandsvermogen nader gespecificeerd.

7.11 Verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen Het Nederlandse Pensioenfonds en een natuurlijk persoon of entiteit die verbonden is met Het Nederlandse Pensioenfonds. Dit betreffen onder meer de relaties tussen Het Nederlandse Pensioenfonds en zijn deelnemingen, de bestuurders en de directie van het bestuursbureau. Onder transacties wordt verstaan een overdracht van middelen, diensten of verplichtingen, ongeacht of er een bedrag in rekening is gebracht. Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

Voor de beloning van bestuurders verwijzen we naar toelichting 7.17 Pensioenuitvoeringskosten op pagina 524. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Toelichting op de staat van baten en lasten

7.12 Ontvangen premies

Pensioenkring Randstad Groep is een pensioenkring waarin aanspraken voor niet-actieven (slapers) en rechten voor uitkeringsgerechtigden worden geadministreerd. Omdat er geen opbouw voor actieven plaatsvindt, worden in deze pensioenkring geen premies in rekening gebracht en ontvangen.

7.13 Overdracht van rechten

Specificatie overdracht van ontvangen rechten

Omschrijving	2023	2022
Inkomende collectieve waardeoverdrachten	0	0
Uitgaande individuele waardeoverdrachten	-12.105	-7.695
Totaal	-12.105	-7.695

7.14 Beleggingsresultaten voor risico fonds

In onderstaande tabellen worden de beleggingsresultaten van beleggingen voor risico fonds gespecificeerd, met een onderscheid naar directe en indirecte opbrengsten en de aan de beleggingen verbonden kosten.

Directe beleggingsopbrengsten

2023	Vastgoed	Aandelen	Vast-rentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal	2022
Dividend	0	1.179	2.942	0	0	4.121	4.908
Rente	0	0	4.047	-12.129	6.178	-1.904	5.412
Overig	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	0	1.179	6.989	-12.129	6.178	2.217	10.320

Indirecte beleggingsopbrengsten

2023	Vastgoed	Aandelen	Vast-rentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal	2022
Gerealiseerd	0	1.680	4.874	-11.491	0	-4.937	6.292
Ongerealiseerd	-6.287	34.237	25.696	25.549	0	79.195	-47.186
Koersresultaat liquide middelen	0	0	0	0	0	0	-46
Totaal	-6.287	35.917	30.570	14.058	0	74.258	-40.940

Verdeling beleggingskosten

2023	EUR	In verhouding	2022
Administratiekosten	208	19%	12%
Bankkosten	9	1%	5%
Beheerskosten	846	77%	80%
Bewaarloon	30	3%	3%
Transactiekosten	0	0%	1%
Overig	0	0%	0%
Totaal	1.093	100%	100%

Beleggingskosten zijn betrokken in het overzicht Kosten vermogensbeheer op pagina 236. Daarin zijn kosten waar mogelijk toegerekend aan de relevante beleggingscategorie.

7.15 Overige baten**Specificatie overige baten**

Omschrijving	2023	2022
Vrijval weerstandsvermogen	0	821
Overige baten	0	3
Totaal	0	824

7.16 Pensioenuitkeringen**Specificatie pensioenuitkeringen**

Omschrijving	2023	2022
Ouderdomspensioen	10.645	9.706
Nabestaandenpensioen (partnerpensioen)	2.255	2.182
Wezenpensioen	52	61
Arbeidsongeschiktheidspensioen	144	173
Afkopen	41	16
Totaal	13.137	12.138

7.17 Pensioenuitvoeringskosten

Specificatie pensioenuitvoeringskosten

Omschrijving	2023	2022
Administratiekostenvergoeding	654	565
Certificerend actuaaris	30	27
Adviserend actuaaris	57	34
Accountant (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	30	30
Belanghebbendenorgaan	32	65
Toezichtkosten (DNB/AFM)	101	74
Kosten governance bestuur en bestuursbureau	186	216
Overige kosten	85	87
Aan beleggingen toegerekende kosten	0	0
Subtotaal pensioenuitvoeringskosten exclusief incidentele kosten	1.175	1.098
Kosten overgang nieuw pensioenstelsel	59	0
Transitiekosten pensioenuitvoerder	250	0
Subtotaal incidentele kosten ¹	309	0
Totaal pensioenuitvoeringskosten inclusief incidentele kosten	1.484	1.098
Berekening kosten per deelnemer:	2023	2022
Aantal arbeidsongeschikten	135	141
Aantal pensioengerechtigden	1.237	1.139
Totaal aantal deelnemers	1.372	1.280
Administratieve uitvoeringskosten in euro per deelnemer	1.082	858

¹ Deze kosten zijn in de staat van baten en lasten verantwoord onder "overige lasten".

In het verslagjaar zijn aan de kring door toezichthouders geen dwangsommen of bestuurlijke boetes aangezegd of opgelegd.

Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. Voor werkzaamheden die ten behoeve van de kring worden uitgevoerd door het bestuursbureau van Het Nederlandse Pensioenfonds is een vergoeding overeengekomen die afhankelijk is van de omvang van het beheerde pensioenvermogen.

Bezoldiging leden belanghebbendenorgaan

Bezoldiging leden belanghebbendenorgaan

2023	Honoraria	Vacatie gelden	Totaal	2022
Belanghebbendenorgaan	0	27	27	27
Totaal	0	27	27	27

Aan betrokkenen zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

7.18 Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

Een specificatie van de mutatie staat vermeld in paragraaf [7.7.1 Mutatieoverzicht technische voorzieningen](#) op pagina [510](#).

7.19 Saldo herverzekering

Omschrijving	2023	2022
Uitkeringen uit herverzekering	0	0
Totaal	0	0

7.20 Overige lasten

Overige lasten

Omschrijving	2023	2022
Afdracht weerstandsvermogen	154	0
Kosten overgang nieuw pensioenstelsel	59	0
Transitiekosten pensioenuitvoerder	250	0
Overige lasten	21	0
Totaal	484	0

De afdracht weerstandsvermogen is gerelateerd aan beleggingen rendement, pensioenuitvoeringskosten en uitkeringen.

7.21 Actuariële analyse

Actuariële analyse resultaat

Omschrijving	2023	2022
Interestresultaat		
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	75.382	-402.421
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-28.309	6.426
Wijziging marktrente	-29.149	437.325
Subtotaal	17.924	41.330
Premieresultaat		
Premiebijdragen (van werkgever en werknemers – exclusief herstelbijdrage)	0	0
Benodigde premie	0	0
Subtotaal	0	0
Waardeoverdrachten		
Collectieve waardeoverdrachten	0	-121
Individuele waardeoverdrachten	-543	387
Subtotaal	-543	266
Kosten		
Vrijval voor kosten uit technische voorzieningen	1.175	1.098
Kosten verslagjaar (excl kosten vermogensbeheer)	-1.175	-1.098
Subtotaal	0	0
Uitkeringen¹		
Mutatie technische voorzieningen uhv uitkeringen	13.164	12.167
Feitelijke uitkeringen	-13.137	-12.138
Subtotaal	27	29
Resultaat op kanssystemen	-1.139	-737
Incidentele wijzigingen		
Actualisering overlevingskansen	0	-12.495
Actualisering grondslagen (niet kostenvoorziening)	0	2.836
Saldo baten en lasten	-484	824
Subtotaal	-484	-8.835
Totaal saldo van baten en lasten	15.785	32.053

¹ In dit resultaat zit ook een vrijval van het weerstandsvermogen.

Specificatie resultaat op kanssystemen

Omschrijving	2023	2022
• Sterfte	-1.384	-662
• Arbeidsongeschiktheid	174	112
• Mutaties	71	-187
Andere oorzaken	0	0
Totaal	-1.139	-737

Gebeurtenissen na balansdatum

Update herstelplan

Op basis van het FTK is per 1 januari 2024 sprake van een reservetekort. Wij hebben eind maart 2024 een geactualiseerd herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank, waarin de beleidsdekkingsgraad van Pensioenkring Randstad Groep op basis van het reguliere beleid in 2027 is hersteld tot de vereiste dekkingsgraad. Dit is binnen de gekozen hersteltermijn van tien jaar. Op 21 mei 2024 heeft De Nederlandsche Bank instemming gegeven aan het herstelplan 2024.

8 Financiële verantwoording Pensioenkring Roba

Alle bedragen zijn weergegeven in duizenden euro's tenzij anders aangegeven.

Balans

Na bestemming van saldo van baten en lasten	Toelichting	2023
Activa		
Vastgoedbeleggingen		8.748
Aandelen		69.556
Vastrentende waarden		111.676
Derivaten	<u>8.2</u>	-
Subtotaal beleggingen voor risico fonds	<u>8.1</u>	189.980
Vorderingen en overlopende activa	<u>8.4</u>	493
Overige activa	<u>8.5</u>	369
Totaal activa		190.841
Passiva		
Reserves	<u>8.6</u>	56.463
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds	<u>8.7</u>	133.637
Derivaten	<u>8.1</u>	-
Overige schulden en overlopende passiva	<u>8.8</u>	741
Totaal passiva		190.841
Actuele dekkingsgraad (in %)	<u>8.6</u>	142,3%

Staat van baten en lasten

	Toelichting	2023
Baten		
Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)	8.12	4.222
Ontvangen waardeoverdrachten	8.18	171.946
Beleggingsresultaten risico fonds	8.13	18.152
Overige baten	8.20	-
Totaal baten		194.320
Lasten		
Pensioenuitkeringen	8.14	3.245
Pensioenuitvoeringskosten	8.15	468
Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds	8.16	133.637
Saldo herverzekering	8.17	139
Uitgaande waardeoverdrachten	8.18	102
Overige lasten	8.20	266
Totaal lasten		137.857
Saldo van baten en lasten	8.19	56.463
Bestemming saldo van baten en lasten		
Overige reserves	8.6	56.463
Totaal		

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Omschrijving	Toelichting	2023
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies		3.970
Ontvangen waardeoverdrachten		210
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars		-
Betaalde pensioenuitkeringen		-3.171
Betaalde waardeoverdrachten		-102
Betaalde premies herverzekering		-
Betaalde uitvoeringskosten en overige lasten		4.387
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten		5.295
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen		33.089
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten		1.600
Aankopen en verstrekkingen van beleggingen		-39.172
Betaalde kosten van vermogensbeheer		-250
Saldo overige kasstromen uit hoofde van beleggingsactiviteiten		-429
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten		-5.161
Mutatie liquide middelen		134
Stand per 1 januari		235
Stand per 31 december	<u>8.5</u>	369

Algemene toelichtingen

Algemene grondslagen

Overeenstemmingsverklaring

Onze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling en in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. We presenteren de jaarrekening in euro's, de functionele valuta van het pensioenfonds. De jaarrekening heeft betrekking op de periode van 1 januari 2023 tot en met 31 december 2023.

Opname van een actief of verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar is vast te stellen. We nemen een verplichting in de balans op wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar is vast te stellen.

Dit betekent dat we transacties verwerken op de handelsdatum en niet op de afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'Nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder nemen we activa en verplichtingen niet meer in de balans op vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Verantwoording van baten en lasten

Baten komen in de staat van baten en lasten wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting zijn gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen als sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen. Bovendien moet de intentie bestaan om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten nemen we eveneens gesaldeerd op.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat wij ons oordelen vormen en schattingen en veronderstellingen maken die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen nemen we op in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. Over de rapportageperiode hebben schattingswijzigingen plaatsgevonden bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen. Deze wijzigingen beschrijven we nader in de paragraaf Technische voorzieningen in het hoofdstuk Specifieke grondslagen op pagina 533.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

We maken geen onderscheid tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen actuele waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

Foutenherstel

Als een materiële fout na de vaststelling van de jaarrekening wordt geconstateerd, herstellen we deze middels een retrospectieve verwerking. Dit houdt in dat we het eigen vermogen aan het einde van het voorafgaande boekjaar herrekenen alsof de fout niet heeft plaatsgevonden. Het verschil tussen het eigen vermogen aan het eind van het voorafgaande boekjaar voor en na herrekening, verwerken we vervolgens als een rechtstreekse mutatie van het eigen vermogen aan het begin van het huidige boekjaar.

De bate of last als gevolg van een eventueel herstel van een niet-materiële fout verwerken we in de winst-en-verliesrekening van het huidige boekjaar.

We hebben in de jaarrekening van het huidige boekjaar geen foutenherstel toegepast.

Specifieke grondslagen

Algemeen

De beleggingen voor risico pensioenfondsen bestaan uit de financiële instrumenten van het pensioenfonds.

We nemen een financieel instrument in de balans op wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. We nemen een verplichting in de balans op wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder nemen we activa en verplichtingen niet meer in de balans op vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat we transacties verwerken op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Waardering bij eerste opname

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen de reële waarde plus eventuele direct toerekenbare transactiekosten. De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen die tot een transactie bereid zijn en die onafhankelijk van elkaar zijn. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de transacties niet in het kader van executie of liquidatie worden uitgevoerd.

Na eerste opname waarderen wij vastgoedbeleggingen, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen als volgt:

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers die uitgaan van waardering op marktwaarde.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen die geen beursnotering kennen, worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen wij aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers die uitgaan van waardering op marktwaarde.

Dividenden verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder directe beleggingsopbrengsten op het moment dat het recht van de entiteit wordt gevestigd. In het geval van beursgenoteerde effecten is dit de datum waarop het aandeel ex-dividend gaat. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers die uitgaan van waardering op marktwaarde.

Couponrente verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder directe beleggingsopbrengsten. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van waarderingsmodellen.

Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Overige beleggingen

Beursgenoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) beleggingen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Collateral

Activa die in het kader van een collateral worden gestort, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor beleggingen. Baten en lasten die uit beleggingen voortvloeien, worden onder de (in)directe beleggingsopbrengsten geboekt.

Als uit hoofde van collateral activa zijn ontvangen, dan worden deze activa en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans opgenomen. De baten en lasten die uit deze beleggingen voortvloeien, worden niet verantwoord onder de (in)directe beleggingsopbrengsten.

Ontvangen of gestort collateral in de vorm van liquiditeiten die ten gunste of ten laste gaan van de beleggingsrekeningen van het fonds worden verantwoord op die geldrekeningen waarbij tegelijkertijd een schuld of een vordering op de balans wordt opgenomen om de geldmutatie voor het fonds vermogensneutraal te verwerken.

Securities lending

We participeren niet direct in securities lending. Binnen de beleggingsfondsen kan wel sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa waarderen we bij eerste verwerking op reële waarde. Na eerste verwerking waarderen we vorderingen op geamortiseerde kostprijs. Deze is gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten en deze is onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen indien sprake is van oninbaarheid. Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid doordat we hiervoor een voorziening in aftrek brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Onze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Overige activa

Onder overige activa nemen we onder meer de liquide middelen op voor zover dit banktegoeden betreft die onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Reserves

Algemeen

De reserves zijn gelijk aan het bedrag dat resteert nadat alle activa en verplichtingen, inclusief technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn verwerkt.

Pensioenvermogen

Het pensioenvermogen wordt bepaald als de som van de reserves en de technische voorzieningen.

Technische voorzieningen

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd op actuele waarde. De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van de toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag) toezeggingen.

We bepalen de contante waarde met gebruikmaking van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds zijn wij uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks besluit het bestuur of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening houden wij rekening met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten gaan wij uit van prudente grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2023:

Overlevingstafels

De Prognosetafel AG 2022 (zoals gepubliceerd door het AG). Voorts wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en de totale bevolking door toepassing van een fondsspecifieke ervaringssterfte.

Partnerfrequentie

Bepaalde partnersysteem.

Leeftijdverschil man/vrouw

De partner is 3 jaar jonger dan de verzekerde man en 3 jaar ouder dan de verzekerde vrouw.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Hiervoor wordt geen voorziening aangehouden

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Hiervoor wordt 3,5% van de voorziening voor pensioenverplichtingen gehanteerd.

Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten

Dit is het verschil tussen de voorziening op basis van de bereikbare aanspraken en de voorziening op basis van opgebouwde aanspraken.

IBNR (incurred but not reported)

Onvindbaren

Voor pensioen dat nog niet is ingegaan omdat de deelnemer onvindbaar is of niet reageert (niet opgevraagd pensioen) wordt de reservering tien jaar volledig in stand gehouden.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op actuele waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

Zowel directe als indirecte beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening maken we geen onderscheid tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de actuele waarde van de beleggingen. Verkoopkosten verantwoorden we als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingskosten.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend verantwoordt we op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn de opbrengsten verrekend die gerelateerd zijn aan transactiekosten, provisies, valutaverschillen, et cetera.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen worden in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop ze betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor rekening pensioenfonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw met betrekking tot ouderdomspensioen wordt toegerekend aan de periode waarin de opbouw van pensioenrechten plaatsvindt. De verplichtingen met betrekking tot nabestaandenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen worden opgenomen in de periode waarin zij ontstaan. De (gedeeltelijk) premievrije opbouw arbeidsongeschikten wordt ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarin de ziekte is ontstaan.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur. Aan de technische voorziening wordt een rente toegevoegd op basis van de eenjaarsrente op de interbancaire swapmarkt primo verslaggevingsperiode. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de toeslagverlening.

Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval wordt ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van de voorziening waren voorzien.

Wijziging marktrente

De wijziging van de marktrente op balansdatum als gevolg van wijzigingen in de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Wijziging actuariële uitgangspunten en actualiseren overlevingskansen

De mutatie van de voorziening als gevolg van de aanpassing van actuariële grondslagen in het verslagjaar wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Het saldo van de actuariële inkomende en uitgaande waardeoverdrachten wordt toegerekend aan de periode waarop het betrekking heeft.

Overige wijzigingen

De overige mutaties worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Premies herverzekering

De herverzekeringspremies zijn toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Saldo overdracht van rechten

Waardeoverdrachten worden in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Overige lasten

Overige lasten zijn aan de periode toegerekend waarop ze betrekking hebben.

Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Onder geldmiddelen verstaan we alle liquide middelen conform de definitie in RJ360 over het kasstroomoverzicht. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. We maken onderscheid tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten enerzijds en beleggingsactiviteiten anderzijds.

Toelichting op de balans

8.1 Beleggingen voor risico fonds

Samenvatting ontwikkeling beleggingsportefeuille in het boekjaar

2023	Vastgoed	Aandelen	Vast-rentend	Derivaten	Totaal
Inbreng bij aanvang pensioenkring	8.223	58.140	100.356	-	166.719
Aankopen / verstrekkingen	8.224	705	30.243	-	39.172
Verkopen / aflossingen	-8.067	-0	-24.954	-	-33.021
Herwaardering	368	10.711	5.818	-	16.897
Mutatie opgelopen rente	-	-	213	-	213
Stand per 31 december	8.748	69.556	111.676	-	189.980

Voor de meerderheid van de beleggingen zijn objectief vast te stellen frequente marktnoteringen beschikbaar. Voor bepaalde beleggingen geldt dat niet. Waardering daarvan vindt plaats op basis van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige actuele waarde van vergelijkbare instrumenten en het gebruik van schattingen.

- Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.
- Niveau 2: De actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.
- Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata. Hieronder valt de netto contante waarde van de derivaten.
- Niveau 4: De waarde wordt vastgesteld met een andere geschikte methode. Financiële instrumenten die middels een andere geschikte methode zijn gewaardeerd zijn onder andere Hedge funds, Equity funds, Infrastructure funds en Commodity funds die geen direct waarneembare marktnotering hebben in een actieve markt. De waarde van deze financiële instrumenten wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Samenvatting beleggingsportefeuille op basis van bovenstaande indeling

2023	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Totaal
Vastgoed	8.748	-	-	-	8.748
Aandelen	69.556	-	-	-	69.556
Vastrentend	90.734	-	-	20.942	111.676
Derivaten	-	-	-	-	-
Subtotaal	169.038	-	-	20.942	189.980
Overig	151	-	-	-	151
Totaal	169.189	-	-	20.942	190.131

Het Nederlandse Pensioenfonds belegt niet in premiebijdragende ondernemingen.

De categorie vastgoed heeft betrekking op vastgoedbeleggingsfondsen en aandelen op aandelenbeleggingsfondsen. De categorie vastrentend heeft voor 42,3% betrekking op directe obligatiebeleggingen en voor 57,7% op vastrentende beleggingsfondsen. Vastrentende waarden worden gewaardeerd inclusief een bedrag van € 581 duizend vanwege de opgebouwde rente sinds de meest recente coupdatum.

De categorie overig (niveau 1) heeft betrekking op liquide middelen. Dit betreft aan beleggingsportefeuilles toegewezen en voor beleggingen beschikbare liquide middelen.

8.2 Securities Lending

We participeren niet direct in securities lending. Binnen de beleggingsfondsen kan wel sprake zijn van securities lending.

8.3 Vorderingen en overlopende activa

Overzicht vorderingen en overlopende activa

Omschrijving	2023
Vorderingen uit hoofde van beleggingen	238
Overlopende activa	255
Stand per 31 december	493

Onder de post overlopende activa is een post van € 251 duizend opgenomen betreffende de door Sprenkels berekende nog in rekening te brengen premie 2023. Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van minder dan een jaar.

8.4 Overige activa

Specificatie overige activa

Omschrijving	2023
Liquide middelen	369
Stand per 31 december	369

De liquide middelen staan vrij ter beschikking.

8.5 Reserves

Ontwikkeling reserves

Omschrijving	Bestemmings-reserve	Reserves	Totaal
Inbreng bij aanvang pensioenkring	-	-	-
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-	56.463	56.463
Stand per 31 december	-	56.463	56.463

8.5.5 Solvabiliteit

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maken we gebruik van het standaardmodel. We vinden het gebruik van dit standaardmodel passend bij de risico's van het fonds.

Omschrijving	2023
Actuele dekkingsgraad	142,3%
Beleidsdekkingsgraad	148,1%
Reële dekkingsgraad	108,9%

De actuele dekkingsgraad is als volgt berekend: (pensioenvermogen / technische voorzieningen) * 100%. Het pensioenvermogen bedraagt € 190.141 duizend.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen twaalf maanden. Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt de kring zich in een situatie van dekkingstekort. Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt de kring zich in een situatie van reservetekort.

In onderstaande tabel wordt de ontwikkeling van de dekkingsgraad weergegeven.

Omschrijving	
Stand 1 januari	141,3%
Premiebijdragen (regulier)	-1,4%
Uitkeringen	1,0%
Toeslagverlening	-3,4%
Aanpassing RTS	-4,3%
Beleggingsresultaten	9,6%
Overige oorzaken en kruiseffecten	-0,5%
Stand 31 december	142,3%

De actuele dekkingsgraad houdt geen rekening met de verwachte inflatie, maar de reële dekkingsgraad wel. Die meet of we voldoende vermogen hebben om niet alleen aan de nominale toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen, maar ook om de toekomstige pensioenuitkeringen jaarlijks te kunnen indexeren (verhogen) met de kosten van levensonderhoud.

Op basis van het standaardmodel bedraagt het (minimaal) vereist eigen vermogen op 31 december:

Omschrijving	2023
Aanwezig eigen vermogen	56.463
Minimaal vereist eigen vermogen	5.590
Vereist eigen vermogen	31.440

8.5.6 Herstelplan

Een herstelplan is niet van toepassing.

8.6 Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

8.6.1 Mutatieoverzicht technische voorzieningen

Mutatieoverzicht voorziening voor pensioenverplichtingen

Omschrijving	2023
Inbreng bij aanvang pensioenkring	121.803
Pensioenopbouw	3.706
Toeslagverlening	3.040
Korting van aanspraken en rechten	-
Rentetoevoeging	3.992
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-3.237
Wijziging marktrente	4.088
Wijziging actuariële uitgangspunten en actualisering overlevingskansen	733
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	173
Overige wijzigingen	-1.010
Stand 31 december	133.288
Mutatie IBNR	349
Totaal	133.637

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur gepubliceerd door De Nederlandsche Bank. Aan de technische voorziening wordt een rente toegevoegd op basis van de eenjaarsrente op de interbancaire swapmarkt primo verslaggevingsperiode. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de toeslagverlening. Omdat de rentetermijnstructuur voor een deel negatieve rentes omvat is het bedrag bij rentetoevoeging negatief.

Verdeling voorziening pensioenverplichtingen naar deelnemerscategorieën

Omschrijving	2023
Actieve deelnemers	64.136
Gewezen deelnemers	17.010
Pensioengerechtigden	47.622
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling	4.520
IBNR	349
Vrijval excasso voorziening	-
Stand 31 december	133.637

8.6.2 Korte beschrijving van de pensioenregeling(en)

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 68 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van maximaal 1,875% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Jaarlijks besluit het bestuur van het fonds over de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd.

We hebben de belangrijkste kenmerken van de regeling opgenomen in de paragraaf Kenmerken regeling op pagina 249.

Nadere toelichting op mutaties

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand. Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

8.6.3 Toeslagverlening

Toeslagverlening binnen Pensioenkring Roba is in beginsel voorwaardelijk. Toeslagverlening wordt gefinancierd uit het eigen vermogen van de collectiviteitkring voor zover de financiële positie hiervoor toereikend is.

Voor alle deelnemers is de toeslagverlening maximaal gelijk aan de stijging van de consumentenprijsindex (CPI), reeks alle bestedingen, tussen september van twee kalenderjaren vóór de toekenning en september van het kalenderjaar vóór de toekenning.

Onder het FTK worden strikte eisen gesteld aan de toeslagverlening door pensioenfondsen. Voor een nadere toelichting hierop verwijzen we naar het bestuursverslag (paragraaf Toeslagverlening vanaf pagina 256).

Overzicht van toegekende toeslagverlening en de daarin opgelopen achterstand in de toekenningen

Omschrijving	Toegekend	Volledige toeslag	Achterstand jaar	Achterstand cumulatief
2023	-	-	-	-

8.6.4 Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitvoeringskosten in de verslagperiode.

8.6.5 Wijziging markttrente

Jaarlijks berekenen we per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur inclusief UFR. De effecten worden verantwoord onder het hoofd 'Wijziging markttrente'.

8.6.6 Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij maken we gebruik van interne en externe actuariële deskundigheid. Het gaat daarbij onder meer om de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, lang leven, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van de kring.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een proces waarbij we gebruikmaken van schattingen en oordelen. Het effect van deze wijzigingen verantwoorden we in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

8.6.7 Actualiseren overlevingskansen

Per ultimo van het boekjaar 2023 maken we gebruik van de Prognosetafel AG 2022 (zoals gepubliceerd door het AG). Voorts wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en de totale bevolking door toepassing van een fondsspecifieke ervaringssterfte.

8.6.8 Overige wijzigingen

De post overige wijziging geeft de wijzigingen weer in de voorziening vanwege sterfte, arbeidsongeschiktheid en mutaties. Bij sterfte is sprake van een toename door toevoeging aan de voorziening voor ingegaan nabestaandenpensioen en een afname door verval van de voorziening bij overlijden. Arbeidsongeschiktheid bestaat uit een toename door nieuwe arbeidsongeschikten en verhoging van arbeidsongeschiktheid, en een afname door revalidatie. De post mutaties bestaat uit onder andere flexibilisering bij pensionering en incidentele mutaties.

8.7 Overige schulden en overlopende passiva

Specificatie overige schulden en overlopende passiva

Omschrijving	2023
Beleggingscrediteuren	257
Belastingen en premies sociale verzekeringen	73
Rekening-courant Bedrijfsomgeving	45
Overige schulden en overlopende passiva	366
Stand per 31 december	741

Onder overlopende passiva zijn de posten crediteuren en nog te betalen loonheffing opgenomen voor respectievelijk € 265 duizend en € 73 duizend. Daarnaast zijn er nog te betalen posten inzake actuariskosten en kosten Pensioenakkoord/Wtp ter hoogte van respectievelijk € 30 duizend en € 53 duizend. Alle schulden hebben een resterende looptijd van minder dan een jaar.

8.8 Risicobeheer

Bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan worden we geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van de kring is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Onvoldoende solvabiliteit is daarmee het belangrijkste risico voor de kring. We beschikken over een aantal beleidsinstrumenten voor het beheersen van dit risico, namelijk:

- beleggingsbeleid
- premiebeleid
- herverzekeringsbeleid
- toeslagbeleid

De keuze uit en toepassing van beleidsinstrumenten vinden plaats na analyses van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. In 2023 hebben we een risicoanalyse uitgevoerd met behulp van een Asset Liability Management-studie (ALM-studie). De uitkomsten hiervan vormen mede de basis voor het beleid van de kring en de toelichting hierna. We hebben dit beleid verwoord in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) van de kring. Het wordt jaarlijks geëvalueerd met behulp van een haalbaarheidstoets en in het kader van het beleggingsplan.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in de beleggingsrichtlijnen die we jaarlijks vaststellen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders. De mandaten gaan uit van verantwoord passief vermogensbeheer.

Om het risico op onvoldoende solvabiliteit te beheersen zijn we verplicht om buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers wordt vastgesteld met de in het Besluit FTK voorgeschreven solvabiliteitstoets (de zogenaamde S-toets). Deze toets is een kwantificering van de onze visie op de fondsspecifieke restrisico's (na afdekking).

Specificatie vereist eigen vermogen

Omschrijving	2023
S1 Renterisico	8.332
S2 Risico zakelijke waarden	20.010
S3 Valutarisico	12.155
S4 Grondstoffenrisico	-
S5 Kredietrisico	6.535
S6 Verzekeringstechnisch risico	4.529
S7 Liquiditeitsrisico	-
S8 Concentratierisico	-
S9 Operationeel risico	-
S10 Actief beheer risico	-
Diversificatie-effect	-20.121
Vereist eigen vermogen (b)	31.440
Aanwezig eigen vermogen (a)	56.463
Surplus (a - b)	25.023

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie.

8.8.1 Marktrisico (S1 - S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico en het valutarisico. Onze strategie met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door onze beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst door de fiduciair manager in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall marktpositities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

In onderstaande toelichtingen is, tenzij anders aangegeven, uitgegaan van de clean value waardering van de beleggingen. De gegevens zijn opgesteld op basis van lookthrough, tenzij anders aangegeven. Waar gebruik gemaakt is van look-through gegevens zijn de dirty value waarderingen van de onderliggende beleggingen gebruikt en zijn de schulden en vorderingen uit de lookthrough verantwoord onder de liquide middelen.

Specificatie effect toepassen lookthrough

2023	Balanswaarde	Toepassen lookthrough	Vershil
Vastgoed	8.748	10.207	1.459
Aandelen	69.556	67.631	-1.925
Vastrentende waarden	111.676	111.484	-193
Derivaten	-	-	-
Overig	151	809	659
Totaal	190.131	190.131	-

Renterisico (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en die van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ontwikkelingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de modified duration. De modified duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Het renterisico bij Pensioenkring Roba is per ultimo 2023 voor 45% afgedekt (op basis van marktrente). De afdekking heeft grotendeels plaatsgevonden met behulp van staatsobligaties in de matchingportefeuille. Daarnaast dragen de beleggingen in bedrijfsobligaties en hypotheeklen bij aan de afdekking.

Samenvatting modified duration en effect renteaftdekking

2023	Marktwaaarde	Modified duration (jaren)
Duratie beleggingen (exclusief rentederivaten)	110.275	11,40
Rentederivaten	-	-
Duratie beleggingen (inclusief rentederivaten)	110.275	11,40
Duratie pensioenverplichtingen (nominaal)	133.637	18,80

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de duratie van de vastrentende waarden circa 11,4 jaar bedraagt. De duratie van de nominale pensioenverplichtingen bedraagt 18,8 jaar, waardoor de kring gevoelig is voor verandering in de hoogte van de rente. Overigens kan de duratie van de vastrentende waarden niet een-op-een worden vergeleken met de duratie van de verplichtingen, omdat ook rekening gehouden moet worden met de omvang van de beleggingen en de pensioenverplichtingen.

In de solvabiliteitstoets ter vaststelling van de buffer voor het renterisico, wordt de rentecurve waartegen de verplichtingen worden verdisconteerd met een looptijdafhankelijk percentage omhoog en omlaag geschokt. Deze schokken zijn een vast percentage van het renteniveau. Het renterisico volgens de solvabiliteitstoets zal daardoor kleiner zijn bij een lage rente dan bij een hoge rente. De afgelopen jaren was sprake van een relatief lage rente.

De gevoeligheidsanalyse van rente is in de paragraaf Financiële risico's op pagina 267 van het bestuursverslag opgenomen.

8.8.2 Risico zakelijke waarden (S2)

Het risico van zakelijke waarden is het prijs(koers)risico van waarde wijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen. Het wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie zoals vastgelegd in onze de strategische beleggingsmix van Pensioenkring Roba.

Naast de strategische mix hebben we in het mandaat aan de vermogensbeheerders richtlijnen gesteld voor het maximumpercentage dat namens de kring in een sector, land of tegenpartij mag worden belegd.

Verdeling vastgoedportefeuille

2023	EUR	In verhouding
Participaties in vastgoedmaatschappijen	10.207	100%
Woningen	-	-
Totaal	10.207	100%

Verdeling naar markten van de aandelenportefeuille

2023	EUR	In verhouding
Opkomende markten	7.994	12%
Ontwikkelde markten	59.637	88%
Totaal	67.631	100%

Verdeling naar sectoren van de aandelenportefeuille

2023	EUR	In verhouding
Basismaterialen	2.927	4%
Communicatie diensten	5.338	8%
Cyclische consumptiegoederen	8.048	12%
Defensieve consumptiegoederen	4.407	7%
Energie	3.081	5%
Financiële dienstverlening	11.619	17%
Gezondheidszorg	7.896	12%
Industrie	6.198	9%
Nutsbedrijven	1.495	2%
Technologie	16.514	24%
Overig	108	0%
Totaal	67.631	100%

In de solvabiliteitstoets voor vaststelling van de buffers voor het risico van zakelijke waarden (en grondstoffen) is rekening gehouden met bovenstaande samenstelling. We beleggen in deze producten met als doel diversificatie en risicoafdekking.

Verdeling van de vastrentende waarden

2023	EUR	In verhouding
Bedrijfsobligaties	33.350	30%
Hypotheken	20.689	19%
Staatsobligaties	57.445	51%
Totaal	111.484	100%

Geografische verdeling van alle beleggingen (exclusief derivaten)

2023	Vastgoed	Aandelen	Vastrentend	Overig	Totaal
Azië ex Japan	88	7.224	2.719	11	10.042
Europa EU	770	7.263	90.783	333	99.149
Europa niet-EU	638	4.386	5.115	73	10.212
Midden- en Zuid-Amerika	56	882	2.949	-5	3.882
Noord-Amerika	6.581	41.789	5.436	307	54.113
Pacific	2.031	5.017	2.413	51	9.512
Overig	43	1.070	2.069	39	3.221
Totaal	10.207	67.631	111.484	809	190.131

8.8.3 Valutarisico (S3)

Onder valutarisico verstaan we het risico dat ontstaat op activa in een buitenlandse valuta door wijzigingen in wisselkoers.

Van de totale beleggingsportefeuille is ultimo 2023 ongeveer 56.1% belegd in beleggingen met een notering in euro's. De belangrijkste valuta van de niet in euro genoteerde beleggingen zijn de US dollar, het Britse pond en de Japanse yen.

Specificatie van posities naar valuta

Valuta	Exposure voor afdekking	Valuta derivaten	Exposure na afdekking
AUD	1.649	-34	1.615
CAD	1.954	-4	1.950
CHF	1.812	-10	1.802
DKK	563	-	563
EUR	106.736	-78	106.658
GBP	2.862	641	3.503
HKD	2.524	-21	2.503
ILS	62	-0	62
JPY	4.295	-44	4.251
NOK	122	-1	121
NZD	40	-0	40
SEK	745	-10	735
SGD	528	-22	506
USD	53.336	-401	52.935
Andere valuta	12.903	-16	12.887
Totaal	190.131	0	190.131

Wijzigingen in de valutakoersen zijn van invloed op de ontwikkeling van de dekkingsgraad voor zover deze niet zijn afgedekt. Een wijziging van de koers van de US dollar met 10% levert na afdekking een wijziging van de dekkingsgraad met circa 4,0% op.

Een restrisico betreft de categorie andere valuta. Dit zijn valuta's waarvan we besloten hebben het valutarisico niet af te dekken.

In de solvabiliteitstoets van de kring is in de buffers voor het valutarisico rekening gehouden met bovenstaande valutaposities en afdekkingen.

8.8.4 Grondstoffenrisico (S4)

Aangezien we niet in grondstoffen beleggen, is dit risico niet van toepassing en wordt hiervoor geen buffer aangehouden.

8.8.5 Kredietrisico (S5)

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor de kring als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop de kring (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico (ook wel: tegenpartijrisico). Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee de kring transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor de kring financiële verliezen lijdt. We beheersen dit risico door aan tegenpartijen limieten te stellen, extra zekerheden te vragen, zoals onderpand bij derivatenposities, en het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij fondsbeleggingen in hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico beleggen we enkel in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voor niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, werken we enkel met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat onze posities adequaat worden afgedekt door onderpand.

De kredietwaardigheid van veel marktpartijen wordt ook door rating agencies beoordeeld. De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals gepubliceerd door S&P, Moody's en Fitch per 31 december is als volgt:

2023	EUR	In verhouding
AAA	27.252	25%
AA	34.648	31%
A	13.322	12%
BBB	14.407	13%
Lager dan BBB	3.616	3%
Geen rating	16.098	14%
Niet gespecificeerd	2.141	2%
Totaal	111.484	100%

Als onderdeel van de toelichting op het concentratierisico is in paragraaf [Concentratierisico \(S8\)](#) op pagina [550](#) een tabel opgenomen met de details van deze posities.

Herverzekeringsovereenkomsten gaan we alleen aan met onder toezicht staande Nederlandse verzekeraars. In de solvabiliteitstoets van eind 2023 is rekening gehouden met het kredietrisico zoals blijkt uit bovenstaande gegevens.

8.8.6 Verzekeringstechnisch risico (S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product. De belangrijkste risico's in dit kader zijn het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico.

We verzekeren alleen risico's die we zelf niet kunnen dragen. De behoefte is daarbij het grootst op het gebied van nabestaandenpensioen (NP) en de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (PVA). Herverzekering van het ouderdomspensioen (OP) is niet aan de orde. De gekozen vorm van herverzekering voor NP en PVA is een volledige herverzekering.

De aanname is dat naarmate de collectiviteitkring in volume toeneemt de behoefte aan herverzekering van NP en PVA afneemt.

Het toeslagrisico omvat het risico dat onze ambitie om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten). Dit is echter afhankelijk van de hoogte van de dekkingsgraad van de kring. Hierbij benadrukken we dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

De zogenaamde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte).

Op 31 december bedraagt de reële dekkingsgraad 116,6%.

We hebben deze risico's overwogen en verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2023.

8.8.7 Liquiditeitsrisico (S7)

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor we op korte termijn niet aan onze verplichtingen kunnen voldoen. We beheersen het liquiditeitsrisico door in het beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Voor de korte termijn maken we gebruik van een liquiditeitsprognose waarin we rekening houden met de directe beleggingsopbrengsten, inkomsten (zoals premies) en uitgaven (zoals uitkeringen en kosten).

Voor het beheersen van het kortetermijnliquiditeitsrisico wordt een stresstest uitgevoerd om te inventariseren of Het Nederlandse Pensioenfonds bij een zwaarweerscenario voldoende cash of ander onderpand kan leveren. In dit kader hebben we binnen de renteafdekking een beperking gesteld aan het maximale risico (exposure) van derivaten.

Voor de liquiditeitsbehoefte in het zwaarweerscenario wordt gerekend met een rentestijging van 2% en een 0,25 lagere euro. Bij een zwakkere euro ontwikkelen de valutatermijncontracten zich negatief en moet er onderpand (collateral) worden gestort. Indien bij zo'n schok minder dan 125% aan benodigde liquiditeit en onderpand beschikbaar is, wordt een waarschuwing afgegeven. Indien minder dan 75% van de benodigde liquiditeit en onderpand bij zo'n schok beschikbaar is, zal het beleggingsbeleid worden aangepast.

Hieruit blijkt dat er op dit moment geen liquiditeitsrisico's voor de kring bestaan. In de solvabiliteitstoets houden we hier dan ook geen buffers voor aan.

8.8.8 Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat we grote (veelal financiële) gevolgen ondervinden van veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico). Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan er ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maken we gebruik van diversificatie en limieten voor beleggingen in landen, regio's, sectoren en tegenpartijen. De uitgangspunten hebben we vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders. We monitoren op kwartaalbasis de naleving daarvan.

Ultimo 2023 zijn er in de beleggingsportefeuille diverse debiteuren met een omvang groter dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

2023		
Uitgevende instelling	EUR	In verhouding
Duitsland	4.119	2,2%
Frankrijk	9.120	4,8%
Nederland	26.086	13,7%
Groot Britannie	6.474	3,4%
Japan	5.905	3,1%
Verenigde Staten	49.364	25,9%

In het standaardmodel is het concentratierisico gelijkgesteld aan nul. Ook op grond van het gevoerde beleid oordelen we dat er geen sprake is van een verhoogd risico waarvoor een aanvullende opslag noodzakelijk is.

8.8.9 Operationeel risico (S9)

Het operationele risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's beheersen we door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn.

Van Lanschot Kempen Investment Management B.V. houdt als fiduciair manager toezicht op het totale vermogensbeheer en de risicoposities van de kring. In dat kader selecteert en monitort de fiduciair manager beleggingsfondsen en vermogensbeheerders. Met zulke partijen hebben we overeenkomsten en, waar van toepassing, service level agreements gesloten. De afhankelijkheid van deze partijen wordt door ons beheerst doordat de bewaring van de stukken uit de portefeuille is ondergebracht bij afzonderlijke custodians zoals CACEIS.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan pensioenuitvoerder Appel Pensioenuitvoering B.V. Met Appel Pensioenuitvoering B.V. hebben we een uitvoeringsovereenkomst en een service level agreement gesloten.

Jaarlijks beoordelen we de kwaliteit van de uitvoering van de fiduciair manager, bewaarder en pensioenuitvoeringsorganisatie door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste rapportages over de interne beheersing (ISAE 3402-rapportages).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's, houden we hiervoor geen buffers aan in de solvabiliteitstoets.

8.8.10 Actief beheer risico (S10)

Het actief beheer risico als onderdeel van het vereist eigen vermogen heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nagestreefde portefeuille. De mate van actief beheer wordt doorgaans bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de benchmark die voor de (deel)portefeuille is vastgelegd. We houden hiervoor een buffer aan.

8.9 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

8.9.1 Langlopende contractuele verplichtingen

De kring heeft voor de pensioen- en financiële administratie een uitbestedingsovereenkomst met Appel Pensioenuitvoering B.V. afgesloten. De overeenkomst is op 1 januari 2023 ingegaan voor een termijn van 3 jaar.

8.9.2 Weerstandsvermogen

Indien bij de kring een uitgaande collectieve waardeoverdracht plaatsheeft, valt het aan die collectieve waardeoverdracht gerelateerde weerstandsvermogen vrij ten gunste van de overgedragen aanspraken en rechten. In de paragraaf Stichtingskapitaal en reserves op pagina hebben we het weerstandsvermogen nader gespecificeerd.

8.10 Verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen Het Nederlandse Pensioenfonds en een natuurlijk persoon of entiteit die verbonden is met Het Nederlandse Pensioenfonds. Dit betreffen de relaties tussen Het Nederlandse Pensioenfonds en zijn bestuurders en de directie van het bestuursbureau. Onder transacties wordt verstaan een overdracht van middelen, diensten of verplichtingen, ongeacht of er een bedrag in rekening is gebracht. Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

Voor de beloning het belanghebbendenorgaan verwijzen we naar toelichting 8.14 Pensioenuitvoeringskosten op pagina 555. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Toelichting op de staat van baten en lasten

8.11 Ontvangen premies

De feitelijke, de kostendeekkende en de gedempte kostendeekkende premie zijn als volgt:

Omschrijving	2023
Feitelijke premie	4.222
Kostendeekkende premie	6.805
Gedempte kostendeekkende premie	5.661

We hebben de aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie als bate in de staat van baten en lasten verantwoord.

Specificatie samenstelling van de premies 2023

Omschrijving	Kostendeekkende premie	Gedempte kostendeekkende premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	4.853	3.894	2.587
Risicopremie overlijden	158	158	158
Risicopremie arbeidsongeschiktheid	147	129	129
Totale koopsom	5.158	4.181	2.874
Kostenopslag pensioenbeheer	391	391	587
Opslag voorwaardelijke opbouw	-	-	-
Opslag instandhouding VEV	1.256	1.021	713
Premieopslag	-	68	48
Totaal premiebijdragen	6.805	5.661	4.222

Ons beleid met betrekking tot de premiestelling is nader beschreven in de paragraaf Premiebeleid op pagina 251. De feitelijke premie is lager dan de kostendeekkende premie en de gedempte kostendeekkende premie. Dit komt door de verleende toegestane premiekorting van € 1.665 duizend. De premie voldoet aan de eisen van kostendeekkendheid.

8.12 Beleggingsresultaten voor risico fonds

In onderstaande tabel specificeren we de beleggingsresultaten van beleggingen voor risico fonds, met een onderscheid naar directe en indirecte opbrengsten en de aan de beleggingen verbonden kosten.

Directe beleggingsopbrengsten

2023	Vastgoed	Aandelen	Vast-rentende waarden	Derivaten	Overige belegging-en	Totaal
Dividend	324	0	399	-	-	723
Rente	-	-	870	-	7	877
Totaal	324	0	1.269	-	7	1.600

Indirecte beleggingsopbrengsten

2023	Vastgoed	Aandelen	Vast- rentende waarden	Derivaten	Overige belegging- en	Totaal
Gerealiseerd	-299	-	230	-	-	-69
Ongerealiseerd	667	10.710	5.588	-	-	16.965
Koersresultaat liquide middelen				-	-	-
Totaal	368	10.710	5.818	-	-	16.896

Beleggingskosten

2023	EUR	In verhouding
Administratiekosten	174	51%
Bankkosten	12	3%
Beheerskosten	216	63%
Korting beheerfee	-56	-16%
Bewaarloon	12	4%
Transactiekosten	0	0%
Overig	-15	-4%
Totaal	343	100%

Beleggingskosten hebben we opgenomen in het overzicht Kosten vermogensbeheer op pagina 264, Kosten zijn daarin, waar mogelijk, toegerekend aan de relevante beleggingscategorie. In de administratiekosten is een bedrag ad € 50 duizend opgenomen aan governancekosten die conform de begroting zijn toegerekend aan de kosten vermogensbeheer.

8.13 Pensioenuitkeringen

Specificatie pensioenuitkeringen

Omschrijving	2023
Ouderdomspensioen	2.547
Nabestaandenpensioen (partnerpensioen)	698
Wezenpensioen	0
Afkopen	-
Totaal	3.245

8.14 Pensioenuitvoeringskosten

Specificatie pensioenuitvoeringskosten

Omschrijving	2023
Administratiekostenvergoeding	236
Certificerend actuaire	30
Adviserend actuaire	67
Accountant (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	31
Belanghebbendenorgaan	27
Toezichtkosten (DNB/AFM)	14
Kosten governance bestuur en bestuursbureau	102
Overige kosten	12
Aan beleggingen toegerekende kosten	-50
Subtotaal pensioenuitvoeringskosten exclusief incidentele kosten	468
Kosten overgang nieuw pensioenstelsel	126
Implementatiekosten	100
Subtotaal incidentele kosten ¹	226
Totaal pensioenuitvoeringskosten inclusief incidentele kosten	694
Berekening kosten per deelnemer:	
Aantal actieve deelnemers	351
Aantal pensioengerechtigden	143
Totaal aantal deelnemers	494
Administratieve uitvoeringskosten in euro per deelnemer	1.406

1. Deze kosten zijn in de staat van baten en lasten verantwoord onder "overige lasten"

In het verslagjaar zijn aan de kring door toezichthouders geen dwangsommen of bestuurlijke boetes aangezegd of opgelegd.

Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. Voor werkzaamheden die ten behoeve van de kring worden uitgevoerd door het bestuursbureau van Het Nederlandse Pensioenfonds is een vergoeding overeengekomen die afhankelijk is van de omvang van het beheerde pensioenvermogen.

Bezoldiging leden belanghebbendenorgaan

Specificatie bezoldiging leden belanghebbendenorgaan

2023	Honoraria	Vacatiegelden	Totaal
Belanghebbendenorgaan	-	27	27
Totaal	-	27	27

Aan betrokkenen zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

8.15 Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

Een specificatie van de mutatie staat vermeld in paragraaf [8.6.1 Mutatieoverzicht technische voorzieningen](#) op pagina [542](#).

8.16 Herverzekeringen

Specificatie resultaat herverzekering

Omschrijving	2023
Premie herverzekering	139
Totaal	139

8.17 Overdracht van rechten

Specificatie resultaat overdracht van rechten

Omschrijving	2023
Inkomende collectieve waardeoverdrachten	171.736
Inkomende individuele waardeoverdrachten	210
Uitgaande individuele waardeoverdrachten	-102
Totaal	171.845

8.18 Actuariële analyse

Actuariële analyse van het resultaat

Omschrijving	2023
Interestresultaat	-
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	18.152
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-3.992
Wijziging marktrente	-4.088
Subtotaal interestresultaat	10.072
Premieresultaat	-
Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)	-250
Subtotaal premieresultaat	-250
Waardeoverdrachten	-
Collectieve waardeoverdrachten	50.054
Individuele waardeoverdrachten	109
Subtotaal waardeoverdrachten	50.163
Kosten	-
In premie begrepen bedrag kosten	391
Vrijval voor kosten uit technische voorzieningen	113
Kosten verslagjaar (excl kosten vermogensbeheer)	-504
Subtotaal kosten	-
Uitkeringen	-8
Subtotaal uitkeringen	-8
Resultaat op kanssystemen	-515
Toeslag	-
Incidentele wijzigingen	-
Wijziging regeling	-
Actualisering overlevingskansen	-3.040
Actualisering grondslagen (kostenvoorziening)	-
Overige mutaties technische voorzieningen	-
Andere oorzaken	41
Subtotaal incidentele wijzigingen	-2.999
Totaal saldo van baten en lasten	56.463

Specificatie resultaat op kanssystemen

Omschrijving	2023
Sterfte	-300
Arbeidsongeschiktheid	-77
Andere oorzaken	-138
Totaal	-515

8.19 Overige baten en lasten**Specificatie overige baten en lasten**

Omschrijving	2023
Weerstandsvermogen	-36
Implementatiekosten	-100
Kosten overgang nieuw pensioenstelsel	-126
Overige baten en lasten	-4
Totaal	-266

De afdracht weerstandsvermogen is gerelateerd aan beleggingsrendement, pensioenuitvoeringskosten, premies en uitkeringen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen gebeurtenissen voorgedaan die nadere informatie geven op de feitelijke situatie op balansdatum.

9 Financiële verantwoording Pensioenkring Sweco

Alle bedragen zijn weergegeven in duizenden euro's, tenzij anders aangegeven.

Balans

Balans

Na bestemming van saldo van baten en lasten	Toelichting	2023	2022
Activa			
Vastgoedbeleggingen		87.086	73.918
Aandelen		277.463	212.077
Vastrentende waarden		588.024	613.462
Derivaten	9.2	78.070	69.768
Subtotaal beleggingen voor risico fonds	9.1	1.030.643	969.225
Vorderingen en overlopende activa	9.4	25.987	15.651
Overige activa	9.5	4.231	1.656
Totaal activa		1.060.861	986.532
Passiva			
Reserves	9.6	93.214	120.117
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds	9.7	873.539	791.314
Derivaten	9.2	40.087	50.082
Overige schulden en overlopende passiva	9.8	54.021	25.019
Totaal passiva		1.060.861	986.532
Actuele dekkingsgraad (in %)	9.6	110,7%	115,2%

Staat van baten en lasten

De staat van baten en lasten heeft betrekking op de periode 1 januari t/m 31 december 2023.

Omschrijving	Toelichting	2023	2022
Baten			
Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)	<u>9.12</u>	17.490	17.157
Ontvangen waardeoverdrachten	<u>9.18</u>	1.167	1.986
Beleggingsresultaten risico fonds	<u>9.13</u>	74.749	-245.416
Overige baten	<u>9.20</u>	1	508
Totaal baten		93.407	-225.765
Lasten			
Pensioenuitkeringen	<u>9.14</u>	31.836	29.447
Pensioenuitvoeringskosten	<u>9.15</u>	1.425	1.378
Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds	<u>9.16</u>	82.225	-275.622
Saldo herverzekering	<u>9.17</u>	-1.132	4.443
Uitgaande waardeoverdrachten	<u>9.18</u>	5.487	5.593
Overige lasten	<u>9.20</u>	469	0
Totaal lasten		120.310	-234.761
Saldo van baten en lasten	<u>9.19</u>	-26.903	8.996
Bestemming saldo van baten en lasten			
Overige reserves	<u>9.6</u>	-26.903	8.996
Totaal		-26.903	8.996

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Omschrijving	Toelichting	2023	2022
Kasstroom uit pensioenactiviteiten			
Ontvangen premies		17.523	17.213
Ontvangen waardeoverdrachten		1.100	1.888
Ontvangen uitkeringen herverzekeraars		890	648
Betaalde pensioenuitkeringen		-31.845	-29.481
Betaalde waardeoverdrachten		-5.449	-5.463
Betaalde premies herverzekering		0	-1.399
Betaalde uitvoeringskosten en overige lasten		-1.606	-1.224
Saldo overige kasstromen uit hoofde van pensioenactiviteiten		39	-103
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten		-19.348	-17.921
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten			
Verkopen en aflossingen van beleggingen		980.766	1.138.409
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten		6.253	14.393
Aankopen en verstrekkingen van beleggingen		-964.026	-1.136.508
Betaalde kosten van vermogensbeheer		-1.056	-2.340
Saldo overige kasstromen uit hoofde van beleggingsactiviteiten		-14	1.089
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten		21.923	15.043
Mutatie liquide middelen		2.575	-2.878
Stand per 1 januari		1.656	4.534
Stand per 31 december	9.5	4.231	1.656

Algemene toelichtingen

Algemene grondslagen

Overeenstemmingsverklaring

Onze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling en in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. We presenteren onze jaarrekening in euro's, de functionele valuta van het pensioenfonds. De jaarrekening heeft betrekking op de periode van 1 januari 2023 tot en met 31 december 2023.

Opname van een actief of verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar is vast te stellen. We nemen een verplichting op in de balans wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar is vast te stellen.

Dit betekent dat we transacties verwerken op de handelsdatum en niet op de afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'Nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder nemen we activa en verplichtingen niet meer in de balans op vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Verantwoording van baten en lasten

Baten komen in de staat van baten en lasten wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting zijn gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen als sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen. Bovendien moet de intentie bestaan om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten nemen we eveneens gesaldeerd op.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat we ons oordelen vormen en schattingen en veronderstellingen maken die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen nemen we op in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. Over de rapportageperiode hebben schattingswijzigingen plaatsgevonden bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen. Deze wijziging beschrijven we nader in de paragraaf Technische voorzieningen in het hoofdstuk Specifieke grondslagen op pagina 564.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

We maken geen onderscheid tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen actuele waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

Foutenherstel

Als een materiële fout na de vaststelling van de jaarrekening wordt geconstateerd, herstellen we deze middels een retrospectieve verwerking. Dit houdt in dat we het eigen vermogen aan het einde van het voorafgaande boekjaar herrekenen alsof de fout niet heeft plaatsgevonden. Het verschil tussen het eigen vermogen aan het eind van het voorafgaande boekjaar voor en na herrekening, verwerken we vervolgens als een rechtstreekse mutatie van het eigen vermogen aan het begin van het huidige boekjaar.

De bate of last als gevolg van een eventueel herstel van een niet-materiële fout verwerken we in de winst-en-verliesrekening van het huidige boekjaar.

We hebben in de jaarrekening van het huidige boekjaar geen foutenherstel toegepast.

Specifieke grondslagen

Algemeen

De beleggingen voor risico pensioenfondsen bestaan uit de financiële instrumenten van het pensioenfonds.

We nemen een financieel instrument in de balans op wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. We nemen een verplichting in de balans op wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle toekomstige economische voordelen en risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder nemen we activa en verplichtingen niet meer in de balans op vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat we transacties verwerken op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Waardering bij eerste opname

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen de reële waarde plus eventuele direct toerekenbare transactiekosten. De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen die tot een transactie bereid en die onafhankelijk van elkaar zijn. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de transacties niet in het kader van executie of liquidatie worden uitgevoerd.

Na eerste opname waarderen we vastgoedbeleggingen, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen als volgt:

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers die uitgaan van waardering op marktwaarde.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers die uitgaan van waardering op marktwaarde.

Dividenden verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder directe beleggingsopbrengsten op het moment dat het recht van de entiteit wordt gevestigd. In het geval van beursgenoteerde effecten is dit de datum waarop het aandeel ex-dividend gaat. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers die uitgaan van waardering op marktwaarde.

Couponrente verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder directe beleggingsopbrengsten. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van waarderingsmodellen.

Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen verantwoorden we in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Overige beleggingen

Beursgenoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) beleggingen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde ontleen we aan de op lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Collateral

Activa die in het kader van een collateral worden gestort, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor beleggingen. Baten en lasten die uit beleggingen voortvloeiend, worden onder de (in)directe beleggingsopbrengsten geboekt.

Als uit hoofde van collateral activa zijn ontvangen, dan worden deze activa en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans opgenomen. Baten en lasten die uit deze beleggingen voortvloeien, worden niet verantwoord onder de (in)directe beleggingsopbrengsten.

Ontvangen of gestort collateral in de vorm van liquiditeiten die ten gunste of ten laste gaan van de beleggingsrekeningen van het fonds worden verantwoord op die geldrekeningen waarbij tegelijkertijd een schuld of een vordering op de balans wordt opgenomen om de geldmutatie voor het fonds vermogensneutraal te verwerken.

Securities lending

We participeren niet direct in securities lending. Binnen de beleggingsfondsen kan wel sprake zijn van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa waarderen we bij eerste verwerking op actuele waarde. Na eerste verwerking, waarderen we vorderingen op geamortiseerde kostprijs. Deze is gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten en deze is onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen indien sprake is van oninbaarheid. Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door dat we hiervoor een voorziening in aftrek brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Onze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Overige activa

Onder meer worden hieronder de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft welke onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Reserves

Algemeen

De reserves zijn gelijk aan het bedrag dat resteert nadat alle activa en verplichtingen, inclusief technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn verwerkt.

Pensioenvermogen

Het pensioenvermogen wordt bepaald als de som van de reserves en de technische voorzieningen.

Technische voorzieningen

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd op actuele waarde. De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van de toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen.

We bepalen de contante waarde met gebruikmaking van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds zijn we uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks besluit het bestuur of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van prudente grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2023.

Overlevingstafels

Prognosetafel AG2022 (2022: idem) waarbij de kringspecifieke correctiefactoren worden gehanteerd gebaseerd op het Towers Watson 2018 Ervaringssterftemodel (2022: idem).

Partnerfrequentie

Voor de berekening van de technische voorzieningen voor nog niet ingegane partnerpensioenen hanteren we een partnerfrequentie van 1 voor alle leeftijden (2022: idem).

Leeftijdsverschil man/vrouw

Voor partnerpensioen is aangenomen dat het leeftijdsverschil tussen man en vrouw twee jaar bedraagt met een opslag van 4,1% op het latent partnerpensioen (2022: idem).

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Er is geen sprake van een voorziening voor het uitgesteld wezenpensioen. Deze dekking is verzekerd tegen risicopremie.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

De kostenopslag ter grootte van 2,50% (2022: idem) van de technische voorziening houdt verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten

Bij de waardering houden we geen rekening met revalidatiekansen (2022: idem). Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt rekening gehouden met het premievrijgestelde deel van de toekomstige opbouw, inclusief de toekomstige (loon-)stijgingen. Deze wijziging verhoogt de voorziening met € 1.563. Zonder deze wijziging zou de actuele dekkingsgraad 0,2% hoger zijn vastgesteld.

IBNR (incurred but not reported)

Er is rekening gehouden met de toekomstig verwachte schadelast wegens arbeidsongeschiktheid. Er wordt een voorziening gevormd, gebaseerd op de premie van de laatste twee kalenderjaren voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (PVI). Deze verwachte schadelast wordt aangeduid met IBNR. Dit is een wijziging van de berekeningsmethodiek t.o.v. voorgaande jaren, waarin de verwachte schadelast was gebaseerd op het actuele ziekenbestand.

Onvindbaren

Voor pensioen dat nog niet is ingegaan omdat de deelnemer onvindbaar is of niet reageert (niet-opgevraagd pensioen) houden we de reservering vijf jaar volledig in stand (2022: idem).

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op actuele waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Het boekjaar heeft betrekking op de periode 1 januari t/m 31 december 2023. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderinggrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen, onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

Zowel directe als indirecte beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening maken we onderscheid tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de actuele waarde van de beleggingen. Verkoopkosten verantwoorden we als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingskosten.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend verantwoorden we op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn de opbrengsten verrekend die gerelateerd zijn aan transactiekosten, provisies, valutaverschillen, et cetera.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen worden in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor rekening pensioenfonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw met betrekking tot ouderdoms- en partnerpensioenen wordt toegerekend aan de periode waarin de opbouw van pensioenrechten plaatsvindt. De verplichtingen met betrekking tot nabestaandenpensioenen op risicobasis en arbeidsongeschiktheidspensioenen worden opgenomen in de periode waarin ze ontstaan. De (gedeeltelijk) premievrije opbouw arbeidsongeschikten wordt ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarop de opbouw betrekking heeft.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur. Aan de technische voorziening wordt een rente toegevoegd op basis van de eenjaarsrente op de interbancaire swapmarkt primo verslaggevingsperiode. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de toeslagverlening.

Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval wordt ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van de voorziening waren voorzien.

Wijziging marktrente

De wijziging van de marktrente op balansdatum als gevolg van wijzigingen in de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur, wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Wijziging actuariële uitgangspunten en actualiseren overlevingskansen

De mutatie van de voorziening als gevolg van de aanpassing van actuariële grondslagen in het verslagjaar wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Het saldo van de actuariële inkomende en uitgaande waardeoverdrachten wordt toegerekend aan de periode waarop het betrekking heeft.

Overige wijzigingen

De overige mutaties worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Premies herverzekering

De premies voor herverzekering worden toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Saldo overdracht van rechten

Waardeoverdrachten worden in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Overige lasten

Overige lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Onder geldmiddelen verstaan we alle liquide middelen conform de definitie in RJ360 over het kasstroomoverzicht. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. We maken onderscheid tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten enerzijds en beleggingsactiviteiten anderzijds.

Toelichting op de balans

9.1 Beleggingen voor risico fonds

Verdeling beleggingen naar actief- en passiefzijde balans

Omschrijving	2023	2022
Activa	1.030.643	969.225
Passiva	40.087	50.082
Beleggingen voor risico fonds	990.556	919.143

Onder de passiefzijde van de balans zijn de negatieve derivaatposities opgenomen. Als gevolg van de herbelegging van uit hoofde van collateral ontvangen onderpanden zijn de beleggingen voor risico fonds hoger dan het pensioenvermogen.

Verloopstaat beleggingen per categorie

2023	Vastgoed	Aandelen	Vastrentend	Derivaten	Totaal	2022
Stand per 1 januari	73.918	212.077	613.462	19.686	919.143	1.326.317
Inbreng	0	0	0	0	0	0
Aankopen / verstrekkingen	24.230	38.195	901.602	0	964.027	1.136.508
Verkopen / aflossingen	-6.086	-8.998	-956.863	10.751	-961.195	-1.285.392
Herwaardering	-4.976	36.189	27.663	9.456	68.332	-257.508
Mutatie opgelopen rente	0	0	2.160	-1.911	249	-782
Stand per 31 december	87.086	277.463	588.024	37.983	990.556	919.143

De overige mutaties hebben betrekking op de overdracht van verplichtingen naar de kring die deels in-kind heeft plaatsgevonden.

Voor de meerderheid van de beleggingen zijn objectief vast te stellen frequente marktnoteringen beschikbaar. Voor bepaalde beleggingen geldt dat niet. De waardering daarvan vindt plaats op basis van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige actuele waarde van vergelijkbare instrumenten en het gebruik van schattingen.

- Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.
- Niveau 2: De actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.
- Niveau 3: De waarde wordt direct of indirect vastgesteld met behulp van de netto contante waarde. Daarnaast vallen derivaten onder deze categorie die gewaardeerd zijn op basis van waarneembare marktdata.
- Niveau 4: Op funds die geen direct waarneembare marktnotering hebben in een actieve markt is een andere geschikte methode toegepast. De waarde van deze financiële instrumenten wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Samenvatting beleggingsportefeuille op basis van bovenstaande indeling

2023	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Totaal	2022
Vastgoed	19.379	0	0	67.707	87.086	73.918
Aandelen	277.463	0	0	0	277.463	212.077
Vastrentend	455.655	0	0	132.369	588.024	613.462
Derivaten	0	0	37.983	0	37.983	19.686
Subtotaal	752.497	0	37.983	200.076	990.556	919.143
Overig	3.557	0	0	0	3.557	1.189
Totaal	756.054	0	37.983	200.076	994.113	920.332

Het Nederlandse Pensioenfonds belegt niet in premiebijdragende ondernemingen.

De categorie vastgoed heeft betrekking op vastgoedbeleggingsfondsen (2022: idem) en aandelen op aandelenbeleggingsfondsen (2022: idem). De categorie vastrentend heeft 36% (2022: 9%) betrekking op directe obligaties en 64% (2022: 91%) op vastrentende beleggingsfondsen. Vastrentende waarden worden gewaardeerd inclusief het bedrag aan rente dat sinds de meest recente coupondatum is opgebouwd. Per verslagdatum belooft dit bedrag € 2.624 duizend (2022: € 2.375 duizend). De vastrentende waarden onder niveau 4 hebben betrekking op twee hypotheekfondsen waarvoor geen actieve marktnoteringen zijn geconstateerd.

De categorie overig (niveau 1) heeft betrekking op liquide middelen. Dit betreft aan beleggingsportefeuilles toegewezen en voor belegging beschikbare liquide middelen.

9.2 Derivaten

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid maken we gebruik van financiële derivaten voor zover dit passend is. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen door ons vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden. Wij gebruiken derivaten hoofdzakelijk om marktrisico's af te dekken. Een van de belangrijkste risico's voortvloeiend uit het gebruik van derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen.

Het kredietrisico wordt beperkt doordat wij alleen transacties aangaan met kredietwaardige partijen. Ook worden contracten zo veel mogelijk afgesloten op basis van standaardvoorwaarden (bijvoorbeeld conform de ISDA), zodat onze posities adequaat worden afgedekt door verkregen onderpanden en zekerheden.

We hebben verschillende maatregelen getroffen om de posities in verstrekte en ontvangen zekerheden te beheersen en te monitoren. Zo stellen we limieten aan tegenpartijen op totaalniveau en worden extra zekerheden bij repotransacties gevraagd. Bij een wijziging van de marktrente verandert de waarde van de afgesloten derivaten. Hierdoor kan het recht of de verplichting ontstaan om aanvullend onderpand te ontvangen of te moeten storten.

Specificatie balansposities derivaten

2023	Activa	Passiva	Saldo	2022 (Saldo)
Rente derivaten	75.481	40.072	35.409	18.696
Valuta derivaten	2.589	15	2.574	990
Stand per 31 december	78.070	40.087	37.983	19.686

Ontvangen en verstrekte zekerheden en garanties

In verband met de waardeontwikkeling van derivaten zijn de volgende zekerheden ontvangen en verstrekt in de vorm van stukken en geld:

Ontvangen zekerheden

Ontvangen zekerheden:	2023	2022
In stukken	0	0
In geld	52.003	23.706
Totaal	52.003	23.706

Ontvangen of gestort collateral in de vorm van liquiditeiten die ten gunste of ten laste gaan van de beleggingsrekeningen van de kring worden verantwoord op die geldrekeningen waarbij tegelijkertijd een schuld of een vordering op de balans wordt opgenomen om de geldmutatie voor de kring vermogensneutraal te verwerken. Indien uit hoofde van collateral activa zijn ontvangen (zgn. collateral held) worden deze activa en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans opgenomen. De baten en lasten die uit deze beleggingen voortvloeien, worden niet verantwoord onder de (in)directe beleggingsopbrengsten.

We hebben mutaties in ontvangen en verstrekte zekerheden in geld verantwoord in het kasstroomoverzicht onder de post verkopen en aflossingen van beleggingen.

9.3 Securities lending

We participeren niet direct in securities lending. Binnen de beleggingsfondsen kan wel sprake zijn van securities lending.

9.4 Vorderingen en overlopende activa**Specificatie vorderingen en overlopende activa**

Omschrijving	2023	2022
Beleggingsdebiteuren	10.654	538
Herverzekerde verplichtingen	15.322	14.925
Rekening-courant Bedrijfsomgeving	0	74
Overige overlopende activa	11	114
Stand per 31 december	25.987	15.651

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van minder dan 1 jaar.

Specificatie beleggingsdebiteuren

Omschrijving	2023	2022
Te vorderen dividend	1.133	0
Te vorderen dividendbelasting	378	538
Collateral	8.725	0
Overige vorderingen uit beleggingen	418	0
Stand per 31 december	10.654	538

9.5 Overige activa

Specificatie overige activa

Omschrijving	2023	2022
Liquide middelen	4.231	1.656
Stand per 31 december	4.231	1.656

De liquide middelen zijn direct beschikbaar.

9.6 Reserves

Specificatie reserves Pensioenkring Sweco

2022	Bestemmings-reserve	Reserves	Totaal	2022
Stand per 1 januari	0	120.117	120.117	111.121
Uit bestemming saldo van baten en lasten	0	-26.903	-26.903	8.996
Stand per 31 december	0	93.214	93.214	120.117

9.6.1 Solvabiliteit

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maken we gebruik van het standaardmodel. We achten het gebruik van dit standaardmodel passend bij de risico's van de kring.

Dekkingsgraad

Omschrijving	2023	2022
Aanwezige dekkingsgraad (in %)	110,7%	115,2%
Beleidsdekkingsgraad (in %)	117,5%	116,8%
Reële dekkingsgraad (in %)	88,1%	89,5%

De actuele dekkingsgraad is als volgt berekend: (pensioenvermogen / technische voorziening) * 100%. Het pensioenvermogen bedraagt € 966.753 duizend (2022: € 911.431 duizend). De technische voorziening bedraagt € 873.539 duizend (2022: € 791.314 duizend).

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen twaalf maanden.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt de kring zich in een situatie van dekkingstekort. Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel ten minste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt de kring zich in een situatie van reservetekort.

De actuele dekkingsgraad houdt geen rekening met de verwachte inflatie, maar de reële dekkingsgraad wel. Die meet of we voldoende vermogen hebben om niet alleen aan de nominale toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen, maar ook om de toekomstige pensioenuitkeringen jaarlijks te kunnen indexeren (verhogen) met de kosten van levensonderhoud.

Op basis van het standaardmodel bedraagt het (minimaal) vereist eigen vermogen op 31 december:

(Minimaal) vereist eigen vermogen

Omschrijving	2023	2022
Aanwezig eigen vermogen	93.214	120.117
Minimaal vereist eigen vermogen	37.410	33.009
Vereist eigen vermogen	145.488	121.984

9.6.2 Herstelplan**Ontwikkeling van de dekkingsgraad**

Omschrijving	Werkelijk
Stand 1 januari	115,2%
Premiebijdragen (regulier)	0,4%
Uitkeringen	0,6%
Toeslagverlening	-7,2%
Aanpassing RTS	-3,9%
Beleggingsresultaten	5,6%
Overige oorzaken en kruiseffecten	0,0%
Stand 31 december	110,7%

De dekkingsgraad bedroeg op 31 december 110,7% (2022: 115,2%). De belangrijkste invloed op de ontwikkeling van de dekkingsgraad in 2023 was de toekenning van toeslagverlening in 2023. Als gevolg daarvan daalde de dekkingsgraad met 7,2%. De verandering van de rentetermijnstructuur heeft in 2023 geleid tot een daling van de dekkingsgraad. Het rendement op beleggingen heeft 5,6% bijgedragen aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Dit wordt hoofdzakelijk verklaard doordat het resultaten op beleggingen in aandelen.

Op basis van het FTK is per 1 januari 2023 geen sprake van een dekkings- of reservetekort (2022: idem). Op 31 december was de beleidsdekkingsgraad 117,5% (2022: 116,8%) en lag daarmee boven de grens van het vereist eigen vermogen van 116,7% (2022: 115,4%). De beleidsdekkingsgraad bedroeg op 31 december 110,7% en voldeed aan de eis van het minimaal vereist eigen vermogen van 104,3% (2022: idem).

9.7 Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

9.7.1 Mutatieoverzicht technische voorzieningen

Mutatieoverzicht voor de voorziening pensioenverplichtingen

Omschrijving	2023	2022
Stand 1 januari	791.314	1.066.936
Pensioenopbouw	12.714	15.512
Toeslagverlening	52.976	48.120
Korting van aanspraken en rechten	0	0
Rentetoevoeging	25.014	-4.984
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-32.686	-30.241
Wijziging marktrente	28.053	-301.319
Wijziging actuariële uitgangspunten	753	2.535
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-3.632	-3.533
Overige wijzigingen	-270	-734
Stand 31 december	874.236	792.292
Mutatie IBNR	-697	-978
Totaal	873.539	791.314

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur. Aan de technische voorziening wordt een rente toegevoegd op basis van de eenjaarsrente op de interbancaire swapmarkt primo verslaggevingsperiode. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de toeslagverlening.

Verdeling voorziening pensioenverplichtingen naar deelnemerscategorieën

Omschrijving	2023	2022
Actieve deelnemers	179.936	167.018
Gewezen deelnemers	256.060	230.236
Pensioengerechtigden	415.566	373.408
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling	21.289	19.267
IBNR	688	1.385
Stand 31 december	873.539	791.314

9.7.2 Korte beschrijving van de pensioenregeling(en)

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 68 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van maximaal 1,875% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Jaarlijks besluit het bestuur van de kring over de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd.

Nadere toelichting op mutaties

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand. Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

We hebben de belangrijkste kenmerken van de regeling opgenomen in de paragraaf [Kenmerken regeling](#) op pagina 275.

9.7.3 Toeslagverlening

Toeslagverlening

De toeslagen op pensioenrechten en pensioenaanspraken worden jaarlijks vastgesteld door het bestuur van het fonds. Er bestaat een ambitie om jaarlijks de pensioenrechten en pensioenaanspraken aan te passen per 1 januari. De toeslag in een jaar is voorwaardelijk en is afhankelijk van de hoogte van de beschikbare middelen. Voor alle deelnemers is de toeslagverlening maximaal gelijk aan de stijging van de consumentenprijsindex (CPI), reeks alle bestedingen tussen september van twee kalenderjaren vóór de toekenning en september van het kalenderjaar vóór de toekenning. We hebben geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen. Onder het FTK worden strikte eisen gesteld aan de toeslagverlening door pensioenfondsen. Voor een nadere toelichting hierop verwijzen we naar het bestuursverslag ([Financiële paragraaf](#) op pagina 41).

Overzicht van de opgelopen achterstand in de toeslagverlening voor actieven

Omschrijving	Toegekend	Volledige toeslag	achterstand jaar	Achterstand cumulatief
2022	0,00%	2,70%	2,70%	2,70%
2023	6,50%	7,23%	0,73%	3,45%
2024	6,50%	7,03%	0,53%	4,00%

Overzicht van de opgelopen achterstand in de toeslagverlening voor inactieven

Omschrijving ¹	Toegekend	Volledige toeslag ²	Achterstand jaar	Achterstand cumulatief
2012	0,00%	2,47%	2,47%	2,47%
2013	0,00%	2,10%	2,10%	4,62%
2014	0,50%	1,10%	0,60%	5,25%
2022	0,00%	2,70%	2,70%	8,09%
2023	6,50%	7,23%	0,73%	8,88%
2024	6,50%	7,03%	0,53%	9,46%

1 Gedurende de periode van 2015 tot en met 2021 heeft geen recht op inhaaltoeslag bestaan. Voor inactieve deelnemers tellen de jaren 2012-2014 wel mee.

2 2023 en 2024 conform de alternatieve methode

9.7.4 Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitvoeringskosten in de verslagperiode.

9.7.5 Wijziging markttrente

Jaarlijks berekenen we per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen door toepassing van de actuele renteterminstructuur inclusief UFR. De effecten worden verantwoord onder het hoofd 'Wijziging markttrente'.

9.7.6 Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij maken we gebruik van interne en externe actuariële deskundigheid. Het gaat daarbij onder meer om de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, lang leven en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van de kring.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een proces waarbij wij gebruikmaken van schattingen en oordelen. Het effect van deze wijzigingen verantwoorden we in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

9.7.7 Actualiseren overlevingskansen

Voor het boekjaar 2023 wordt gebruikgemaakt van de prognosetafel AG2022 (2022: idem) en kring specifieke ervaringssterfte gebaseerd op het Towers Watson 2018 Ervaringssterftemodel (2022: idem). Recente publicaties van nieuwe informatie over de overlevingskansen van de Nederlandse bevolking waren voor ons geen aanleiding voor verdere actualisering van de gebruikte schattingen bij het berekenen van de technische voorzieningen.

9.7.8 Overige wijzigingen

De post overige wijzigingen geeft de wijzigingen weer in de voorziening vanwege sterfte, arbeidsongeschiktheid en mutaties. Bij sterfte is sprake van een toename door toevoeging aan de voorziening voor ingegaan nabestaandenpensioen en een afname door verval van de voorziening bij overlijden. Arbeidsongeschiktheid bestaat uit een toename door nieuwe arbeidsongeschikten en verhoging van arbeidsongeschiktheid, en een afname door revalidatie. De post mutaties bestaat uit onder andere flexibilisering bij pensionering en incidentele mutaties.

9.8 Overige schulden en overlopende passiva

Specificatie overige schulden en overlopende passiva

Omschrijving	2023	2022
Schulden uit beleggingen	52.887	24.245
Belastingen en premies sociale verzekeringen	613	576
Rekening-courant Bedrijfsomgeving	39	0
Waardeoverdrachten	32	0
Overige schulden en overlopende passiva	450	198
Stand per 31 december	54.021	25.019

Overige schulden hebben een resterende looptijd van minder dan een jaar.

Specificatie beleggingscrediteuren

Omschrijving	2023	2022
Ontvangen onderpanden	52.003	23.706
Overige schulden uit beleggingen	884	539
Stand per 31 december	52.887	24.245

9.9 Risicobeheer

Bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan worden wij geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van de kring is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Onvoldoende solvabiliteit is daarmee het belangrijkste risico voor de kring. We beschikken over een aantal beleidsinstrumenten voor het beheersen van dit risico, namelijk:

- beleggingsbeleid
- premiebeleid
- herverzekeringsbeleid
- toeslagbeleid

De keuze uit en toepassing van beleidsinstrumenten vinden plaats na analyses van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. In 2022 hebben we een risicoanalyse uitgevoerd met behulp van een Asset Liability Management-studie (ALM-studie). De uitkomsten hiervan vormen mede de basis voor ons beleid en de toelichting hierna. Dit beleid is verwoord in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) van Pensioenkring Sweco. Het wordt jaarlijks geëvalueerd met behulp van een haarbaarheidstoets en in het kader van het beleggingsplan.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in de beleggingsrichtlijnen die we jaarlijks vaststellen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders. De mandaten gaan uit van verantwoord passief vermogensbeheer.

Om het risico op onvoldoende solvabiliteit te beheersen zijn wij verplicht om buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers wordt vastgesteld met de in het Besluit FTK voorgeschreven solvabiliteitstoets (de zogenaamde S-toets). Deze toets is een kwantificering van onze visie op de fondsspecifieke restrisico's (na afdekking).

De berekening van het vereist eigen vermogen en het hieruit voortvloeiende tekort aan het einde van het boekjaar is als volgt:

Specificatie vereist eigen vermogen versus aanwezig eigen vermogen

Omschrijving	2023	2022
S1 Renterisico	24.594	26.514
S2 Risico zakelijke waarden	109.313	97.790
S3 Valutarisico	27.686	16.831
S4 Grondstoffenrisico	0	0
S5 Kredietrisico	31.625	13.299
S6 Verzekeringstechnisch risico	23.213	21.395
S7 Liquiditeitsrisico	0	0
S8 Concentratierisico	0	0
S9 Operationeel risico	0	0
S10 Actief beheer risico	0	6.280
Diversificatie-effect	-70.943	-60.125
Vereist eigen vermogen (b)	145.488	121.984
Aanwezig eigen vermogen (a)	93.214	120.117
Tekort (a - b)	-52.274	-1.867

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie.

9.9.1 Marktrisico (S1 - S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico en het valutarisico. Onze strategie met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door onze beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis

beheerst door de fiduciair manager in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

In onderstaande toelichtingen is, tenzij anders aangegeven, uitgegaan van de clean-valuewaardering van de beleggingen. De gegevens zijn opgesteld op basis van look-through, tenzij anders aangegeven. Waar gebruik gemaakt is van lookthrough gegevens zijn de dirty-valuewaarderingen van de onderliggende beleggingen gebruikt en zijn de schulden en vorderingen uit de look-through verantwoord onder de liquide middelen.

In de tabel hieronder is een specificatie weergegeven van de effecten van het toepassen van look-through.

Look-through effect op beleggingsportefeuille

2023	Balanswaarde	Toepassen lookthrough	Vershil	2022 (Toepassen lookthrough)
Vastgoed	87.086	90.748	-3.662	77.588
Aandelen	277.463	270.014	7.449	205.639
Vastrentende waarden	588.024	586.503	1.521	617.848
Derivaten	37.983	37.988	-5	19.631
Overige beleggingen	3.557	8.860	-5.303	-374
Totaal	994.113	994.113	0	920.332

Renterisico (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en die van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ontwikkelingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de modified duration. De modified duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Het renterisico bij Pensioenkring Sweco is per ultimo 2022 voor 70% afgedekt (op basis van marktrente). De afdekking heeft grotendeels plaatsgevonden met behulp van vastrentende beleggingen in de matchingportefeuille: staatsobligaties, renteswaps en geldmarktfondsen. Daarnaast dragen de beleggingen in bedrijfsobligaties en hypotheeklen bij aan de afdekking.

Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie, en betaalt daarvoor een variabele korte rente. Bij het afsluiten van een swap wordt de 'duratiemismatch' verkleind, maar ontstaan nieuwe risico's, zoals tegenpartij-, liquiditeits- en juridische risico's.

De modified duration en het effect van de renteafdekking kunnen als volgt worden samengevat:

Samenvatting modified duration en effect renteafdekking

2023	Marktwaaarde	Modified duration (jaren)
Duratie beleggingen (exclusief rentederivaten)	543.619	9,0
Rentederivaten	35.409	
Duratie beleggingen (inclusief rentederivaten)	579.028	16,9
Duratie pensioenverplichtingen (nominaal)	952.681	16,0

Samenvatting modified duration en effect renteaafdekking

2022	Marktwaaarde ¹	Modified duration (jaren)
Duratie beleggingen (exclusief rentederivaten)	556.086	3,9
Rentederivaten	18.696	
Duratie beleggingen (inclusief rentederivaten)	574.782	13,3
Duratie pensioenverplichtingen (nominaal)	791.314	16,2

¹ Vergelijkende cijfers zijn aangepast zodat deze overeenstemmen met de presentatie voor het verslagjaar

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de duratie van de vastrentende waarden circa 9,0 jaar bedraagt (2022: 3,9 jaar), zonder het effect van rentederivaten. De kring is rentederivaten aangegaan, waarmee de duratie is verlengd. De totale duratie van de vastrentende waarden komt hiermee op 16,9 jaar (2022: 13,3 jaar). De duratie van de nominale pensioenverplichtingen bedraagt 16,0 jaar (2022: 16,2 jaar), waardoor de kring gevoelig is voor verandering in de hoogte van de rente. Overigens kan de duratie van de vastrentende waarden niet een-op-een worden vergeleken met de duratie van de verplichtingen, omdat ook rekening gehouden moet worden met de omvang van de beleggingen en de pensioenverplichtingen.

In de solvabiliteitstoets ter vaststelling van de buffer voor het renterisico, wordt de rentecurve waartegen de verplichtingen worden verdisconteerd met een looptijdafhankelijk percentage omhoog en omlaag geschokt. Deze schokken zijn een vast percentage van het renteniveau. Het renterisico volgens de solvabiliteitstoets zal daardoor kleiner zijn bij een lage rente dan bij een hoge rente. De afgelopen jaren was sprake van een relatief lage rente. De gevoeligheidsanalyse van rente is in de paragraaf Financiële risico's op pagina 299 in het bestuursverslag opgenomen.

Inflatierisico

De toeslag is voorwaardelijk, zodat er geen inflatierisico bestaat ten opzichte van de pensioentoezeggingen.

9.9.2 Risico zakelijke waarden (S2)

Het risico van zakelijke waarden is het prijs(koers)risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen. Het wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie zoals vastgelegd in de strategische beleggingsmix van Pensioenkring Sweco.

Naast de strategische mix hebben wij in het mandaat aan de vermogensbeheerders richtlijnen gesteld voor het maximumpercentage dat namens de kring in een sector, land of tegenpartij mag worden belegd

Sectorverdeling vastgoedbeleggingen

2023	EUR	In verhouding	2022
Kantoren	1.593	2%	0%
Participaties in vastgoedmaatschappijen	23.041	25%	91%
Winkels	7.228	8%	9%
Woningen	44.425	49%	0%
Overige	14.461	16%	0%
Totaal	90.748	100%	100%

Beurstypering aandelenbeleggingen

2023	Aandelen	In verhouding	2022
Opkomende markten	44.868	17%	17%
Ontwikkelde markten	225.146	83%	83%
Totaal	270.014	100%	100%

Sectorverdeling aandelenbeleggingen

2023	EUR	In verhouding	2022
Basismaterialen	13.397	5%	5%
Communicatie diensten	22.161	8%	8%
Cyclische consumptiegoederen	30.466	11%	11%
Defensieve consumptiegoederen	14.363	5%	6%
Energie	2.535	1%	1%
Financiële dienstverlening	44.754	17%	16%
Gezondheidszorg	52.001	19%	21%
Industrie	37.698	14%	12%
Nutsbedrijven	4.942	2%	2%
Technologie	47.055	17%	17%
Overig	642	0%	0%
Totaal	270.014	100%	100%

In de solvabiliteitstoets voor vaststelling van de buffers voor het risico van zakelijke waarden (en grondstoffen) is rekening gehouden met bovenstaande samenstelling. Wij beleggen in deze producten met als doel diversificatie en risicoafdekking.

Soorten vastrentende waarden

2023	EUR	In verhouding	2022
Bedrijfsobligaties	205.505	35%	68%
Hypotheken	130.767	22%	15%
Staatsobligaties	250.231	43%	17%
Totaal	586.503	100%	100%

Categorieën derivaten

2023	Nominale waarde	Activa	Passiva	Saldo	2022 (Saldo)
Aandelen derivaten	1	1	0	1	1
Rente derivaten	611.304	75.481	40.072	35.409	18.696
Valuta derivaten	151.584	2.622	44	2.578	934
Stand per 31 december	762.889	78.104	40.116	37.988	19.631

Geografische verdeling alle beleggingen (exclusief derivaten)

2023	Vastgoed	Aandelen	Vastrentend	Overig	Totaal	2022
Azië ex Japan	351	41.331	6.765	85	48.532	39.035
Europa EU	66.172	55.547	471.771	5.589	599.079	548.452
Europa niet-EU	5.342	35.709	29.792	706	71.549	96.195
Midden- en Zuid-Amerika	96	4.199	9.856	45	14.196	3.088
Noord-Amerika	13.906	112.036	52.040	2.288	180.270	136.640
Pacific	4.575	15.971	13.568	124	34.238	72.380
Overig	306	5.221	2.711	23	8.261	4.911
Totaal	90.748	270.014	586.503	8.860	956.125	900.701

De kolom “Overige beleggingen” heeft betrekking op saldi van bankrekeningen die gebruikt worden voor de beleggingen. Deze zijn op de balans verantwoord onder Vorderingen en overige activa.

9.9.3 Valutarisico (S3)

Onder het valutarisico verstaan wij het risico dat ontstaat op activa in een buitenlandse valuta door wijzigingen in wisselkoers. Van de totale beleggingsportefeuille is ultimo 2023 ongeveer 70% (2022: 80%) belegd in beleggingen met een notering in euro's. De belangrijkste valuta van de niet in euro genoteerde beleggingen zijn de US dollar, het Britse pond en de Japanse yen. In 2023 dekten we 75% van het valutarisico af van de US dollar en het Britse pond.

Verdeling beleggingsportefeuille per valuta

2023	Exposure voor afdekking	Valuta derivaten	Exposure na afdekking	2022
AUD	5.414	4	5.418	3.453
CAD	3.815	155	3.970	2.909
CHF	13.270	0	13.270	7.738
DKK	12.407	20	12.427	10.201
EUR	693.668	137.492	831.160	824.810
GBP	23.612	-14.868	8.744	5.618
HKD	13.819	0	13.819	12.756
ILS	194	0	194	127
JPY	12.346	29	12.375	940
NOK	1.027	0	1.027	977
NZD	204	0	204	132
SEK	5.231	26	5.257	3.970
SGD	1.360	0	1.360	596
USD	155.288	-120.278	35.010	18.799
Andere valuta	49.880	-2	49.878	27.306
Totaal	991.535	2.578	994.113	920.332

De kolom overig heeft onder meer betrekking op saldi van bankrekeningen die gebruikt worden voor de beleggingen. Deze zijn op de balans verantwoord onder vorderingen en overige activa.

Wijzigingen in de valutakoersen zijn van invloed op de ontwikkeling van de dekkingsgraad voor zover deze niet zijn afgedekt. Een wijziging van de koers van de US dollar met 10% levert zonder afdekking een wijziging van de dekkingsgraad met circa 0,5% (2022: 0,3%) op.

Een restrisico betreft de categorie overige valuta. Dit zijn valuta's waarvan we hebben besloten om het valutarisico niet af te dekken.

In de solvabiliteitstoets van de kring is in de buffers voor het valutarisico rekening gehouden met bovenstaande valutapositionen en afdekkingen.

9.9.4 Grondstoffenrisico (S4)

Aangezien we niet beleggen in grondstoffen is dit risico niet van toepassing en wordt hiervoor geen buffer aangehouden.

9.9.5 Kredietrisico (S5)

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor de kring als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop de kring (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico (ook wel: tegenpartijrisico). Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee de kring transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor de kring financiële verliezen lijdt. We beheersen dit risico door het stellen van limieten aan tegenpartijen, het vragen van extra zekerheden, zoals onderpand bij derivatenposities, en het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij fondsbeleggingen in hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico beleggen we enkel in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voor niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, werken we enkel met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat onze posities adequaat worden afgedekt door onderpand.

De kredietwaardigheid van veel marktpartijen wordt ook door rating agencies beoordeeld. De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals eind 2023 gepubliceerd door S&P, Moody's en Fitch is als volgt:

Verdeling vastrentende waarden naar rating

2023	EUR In verhouding		2022
AAA	168.530	29%	8%
AA	132.397	23%	11%
A	79.095	13%	34%
BBB	77.730	13%	10%
Lower than BBB	29.386	5%	0%
Geen rating	89.617	15%	31%
Niet gespecificeerd	9.748	2%	6%
Totaal	586.503	100%	100%

Inzake concentratie van risico's kunnen wij melden dat, afgezien van posities in beleggingsfondsen, ultimo 2023 geen sprake is van beleggingen groter dan 2% (2022: idem) van ons balanstotaal.

Herverzekeringsovereenkomsten gaan wij alleen aan met onder toezicht staande Nederlandse verzekeraars.

In de solvabiliteitstoets van eind 2023 is met het kredietrisico zoals blijkt uit bovenstaande gegevens rekening gehouden.

9.9.6 Verzekeringstechnisch risico (S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product. De belangrijkste risico's in dit kader zijn het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico.

We verzekeren alleen risico's die we niet zelf kunnen dragen. De behoefte is dan het grootst op het gebied van nabestaandenpensioen (NP) en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (PVA). Dat geldt niet voor de herverzekering van het ouderdomspensioen (OP). Ter dekking van de overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's hebben we een gecombineerde herverzekering op stoplossbasis afgesloten. De herverzekeraar keert alleen uit indien de totale gecombineerde schade over de eenjarige contractperiode het eigen behoud te boven gaat. Het eigen behoud in dezen bedraagt 230% van de premie die gedurende de contractperiode verschuldigd zou zijn geweest indien de herverzekering zou zijn afgesloten op proportionele basis met winstdeling.

We schatten het bruto risico in als hoog, maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Het toeslagrisico omvat het risico dat onze ambitie om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten). Dit is echter afhankelijk van de hoogte van de dekkingsgraad van de kring. Hierbij benadrukken we dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

De zogenaamde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte).

Per 31 december bedraagt de reële dekkingsgraad 88,1% (2022: 89,5%).

We hebben deze risico's overwogen en verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2023.

9.9.7 Liquiditeitsrisico (S7)

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor we op korte termijn niet aan onze verplichtingen kunnen voldoen. We beheersen het liquiditeitsrisico door in het beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Voor de korte termijn maken we gebruik van een liquiditeitsprognose waarin we rekening houden met de directe beleggingsopbrengsten, inkomsten (zoals premies) en uitgaven (zoals uitkeringen en kosten).

Voor het beheersen van het kortetermijnliquiditeitsrisico wordt een stresstest uitgevoerd om te inventariseren of Het Nederlandse Pensioenfonds bij een zwaarweerscenario voldoende cash of ander onderpand kan leveren. In dit kader hebben we binnen de renteafdekking een beperking gesteld aan het maximale risico (exposure) van derivaten.

Voor de liquiditeitsbehoefte in het zwaarweerscenario wordt gerekend met een rentestijging van 2% en een 0,25 lagere euro. Bij een zwakkere euro ontwikkelen de valutatermijncontracten zich negatief en moet er onderpand (collateral) worden gestort. Indien bij zo'n schok minder dan 125% aan benodigde liquiditeit en onderpand beschikbaar is, wordt een waarschuwing afgegeven. Indien minder dan 75% van de benodigde liquiditeit en onderpand bij zo'n schok beschikbaar is, zal het beleggingsbeleid worden aangepast.

Hieruit blijkt dat er op dit moment geen liquiditeitsrisico's voor de kring bestaan. In de solvabiliteitstoets houden we hier dan ook geen buffers voor aan.

9.9.8 Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat we grote (veelal financiële) gevolgen ondervinden van veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico). Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan er ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maken we gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten hebben we vastgesteld op basis van de ALM-studie. Ze zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met vermogensbeheerders. We monitoren op kwartaalbasis de naleving daarvan.

Ultimo 2023 zijn in de beleggingsportefeuille drie beleggingen (2022: één) aanwezig met een omvang groter dan 2% van het balanstotaal.

2023	EUR	Omvang t.o.v. balans- totaal	2022
Uitgevende instelling			
Nederland	57.232	5,60%	2,80%
Duitsland	45.739	4,40%	<2,00%
Frankrijk	33.877	3,30%	<2,00%

In het standaardmodel is het concentratierisico gelijkgesteld aan nul. Ook op grond van het gevoerde beleid oordelen we dat er geen sprake is van een verhoogd risico waarvoor een aanvullende opslag noodzakelijk is.

9.9.9 Operationeel risico (S9)

Het operationele risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's beheersen we door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn.

Van Lanschot Kempen Investment Management B.V. houdt als fiduciair manager toezicht op het totale vermogensbeheer en de risicoposities van de kring. In dat kader selecteert en monitort de fiduciair manager beleggingsfondsen en vermogensbeheerders. Met zulke partijen hebben we overeenkomsten en, waar van toepassing, service level agreements gesloten. De afhankelijkheid van deze partijen wordt door ons beheerst doordat de bewaring van de stukken uit de portefeuille is ondergebracht bij afzonderlijke custodians zoals CACEIS.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan pensioenuitvoerder a.s.r. Met a.s.r. hebben we een uitvoeringsovereenkomst en een service level agreement gesloten.

Jaarlijks beoordelen we de kwaliteit van de uitvoering van de fiduciair manager, bewaarder en pensioenuitvoeringsorganisatie door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste rapportages over de interne beheersing (ISAE 3402-rapportages).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's, houden we hiervoor geen buffers aan in de solvabiliteitstoets.

9.9.10 Actief beheer risico (S10)

Het actief beheer risico als onderdeel van het vereist eigen vermogen heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nagestreefde portefeuille. De mate van actief beheer wordt doorgaans bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de benchmark die voor de (deel) portefeuille is vastgelegd. We houden hiervoor een buffer aan.

9.10 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

9.10.1 Investeringsverplichtingen

Per 31 december 2023 bestonden geen toezeggingen (2022: idem) tot het doen van investeringen in beleggingen op of na 1 januari 2024.

9.10.2 Weerstandsvermogen

Indien bij de kring een uitgaande collectieve waardeoverdracht plaats heeft, valt het aan die collectieve waardeoverdracht gerelateerde weerstandsvermogen vrij ten gunste van de overgedragen aanspraken en rechten. In de paragraaf Reserve en bestemmingsfonds op pagina 322 hebben we het weerstandsvermogen nader gespecificeerd.

9.11 Verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen Het Nederlandse Pensioenfonds en een natuurlijk persoon of entiteit die verbonden is met het Nederlandse Pensioenfonds. Dit betreffen onder meer de relaties tussen Het Nederlandse Pensioenfonds en zijn deelnemingen, de bestuurders en de directie van het bestuursbureau. Onder transacties wordt verstaan een overdracht van middelen, diensten of verplichtingen, ongeacht of er een bedrag in rekening is gebracht. Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

Voor de beloning van bestuurders verwijzen we naar toelichting 9.15 Pensioenuitvoeringskosten op pagina 589. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Toelichting op de staat van baten en lasten

De vergelijkende cijfers over 2023 hebben betrekking op de periode 1 januari t/m 31 december.

9.12 Ontvangen premies

Feitelijke, kostendekkende en gedempte kostendekkende premie

Omschrijving	2023	2022
Feitelijke premie	17.490	17.157
Kostendekkende premie	15.541	17.884
Gedempte kostendekkende premie	17.228	16.669

We hebben de aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie als bate in de staat van baten en lasten verantwoord.

Specificatie samenstelling van de premies 2023

Omschrijving	Kostendekkende premie	Gedempte kostendekkende premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	11.703	8.975	
Risicopremie overlijden	701	505	
Premie Arbeidsongeschiktheidspensioen en PVI	310	396	
Inkoop voorwaardelijke opbouw	0	5.016	
Opslag instandhouding VEV	2.199	1.709	
Kostenopslag pensioenbeheer	628	627	
Totaal premiebijdragen	15.541	17.228	17.490

Specificatie samenstelling van de premies 2022

Omschrijving	Kostendekkende premie	Gedempte kostendekkende premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	14.342	8.548	
Risicopremie overlijden	791	463	
Premie Arbeidsongeschiktheidspensioen en PVI	378	382	
Inkoop voorwaardelijke opbouw	0	5.586	
Opslag instandhouding VEV	1.732	1.049	
Kostenopslag pensioenbeheer	641	641	
Totaal premiebijdragen	17.884	16.669	17.157

Ons beleid met betrekking tot de premiestelling is nader beschreven in de paragraaf Premiebeleid op pagina 276.

9.13 Beleggingsresultaten voor risico fonds

In onderstaande tabellen specificeren we de beleggingsresultaten van beleggingen voor risico fonds, met een onderscheid naar directe en indirecte opbrengsten en de aan de beleggingen verbonden kosten.

Directe beleggingsopbrengsten

2023	Vastgoed	Aandelen	Vast- rentende waarden	Derivaten	Overige beleg- gingen	Totaal	2022
Dividend	265	1.683	2.335	0	0	4.283	4.497
Rente	0	0	2.573	1.132	-483	3.222	8.688
Overig	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	265	1.683	4.908	1.132	-483	7.505	13.185

Indirecte beleggingsopbrengsten

2023	Vastgoed	Aandelen	Vast- rentende waarden	Derivaten	Overige beleg- gingen	Totaal	2022
Gerealiseerd	-583	795	5.240	-10.752	0	-5.300	-34.985
Ongerealiseerd	-4.393	35.394	22.423	20.208	0	73.632	-222.523
Koersresultaat liquide middelen	0	0	0	0	-12	-12	690
Totaal	-4.976	36.189	27.663	9.456	-12	68.320	-256.818

Verdeling beleggingskosten

2023	EUR In verhouding		2022
Administratiekosten	209	15%	7%
Bankkosten	95	7%	3%
Beheerskosten	724	75%	87%
Bewaarloon	47	3%	1%
Transactiekosten	0	0%	0%
Overig	1	0%	2%
Totaal	1.076	100%	100%

Beleggingskosten hebben we opgenomen in het overzicht Kosten vermogensbeheer op pagina 295. Daarin zijn kosten waar mogelijk toegerekend aan de relevante beleggingscategorie.

9.14 Pensioenuitkeringen

Specificatie pensioenuitkeringen

Omschrijving	2023	2022
Ouderdomspensioen	26.678	24.529
Nabestaandenpensioen (partnerpensioen)	4.955	4.735
Wezenpensioen	28	32
Arbeidsongeschiktheidspensioen	119	104
Afkopen	50	38
Bijdrage ZKV	6	9
Totaal	31.836	29.447

9.15 Pensioenuitvoeringskosten

Specificatie pensioenuitvoeringskosten

Omschrijving	2023	2022
Administratiekostenvergoeding	868	763
Certificerend actuaaris	31	32
Adviserend actuaaris	92	76
Accountant (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	30	30
Belanghebbendenorgaan	50	62
Ondersteuning BO en werkgever (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	45	32
Toezichtkosten (DNB/AFM)	81	59
Kosten governance bestuur en bestuursbureau	226	247
Overige kosten	115	77
Aan beleggingen toegerekende kosten	-113	0
Subtotaal pensioenuitvoeringskosten exclusief incidentele kosten	1.425	1.378
Kosten overgang nieuw pensioenstelsel	59	0
Transitiekosten pensioenuitvoerder	250	0
Subtotaal incidentele kosten ¹	309	0
Totaal pensioenuitvoeringskosten inclusief incidentele kosten	1.734	1.378
Berekening kosten per deelnemer:	2023	2022
Aantal actieve deelnemers	1.584	1.529
Aantal pensioengerechtigden	1.878	1.845
Totaal	3.462	3.374
Administratieve uitvoeringskosten in euro per deelnemer	501	408

¹ Deze kosten zijn in de staat van baten en lasten verantwoord onder "overige lasten".

In het verslagjaar zijn aan de kring door toezichthouders geen dwangsommen of bestuurlijke boetes aangezegd of opgelegd.

Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. Voor werkzaamheden die ten behoeve van de kring worden uitgevoerd door het bestuursbureau van Het Nederlandse Pensioenfonds is een vergoeding overeengekomen die afhankelijk is van de omvang van het beheerde pensioenvermogen.

Bezoldiging leden belanghebbendenorgaan

Bezoldiging leden belanghebbendenorgaan

2023	Honoraria	Vacatie gelden	Totaal	2022
Belanghebbendenorgaan	0	48	48	50
Totaal	0	48	48	50

Aan betrokkenen zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

9.16 Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

Een specificatie van de mutatie staat vermeld in paragraaf [9.7.1 Mutatieoverzicht technische voorzieningen](#) op pagina [575](#).

9.17 Herverzekering

Omschrijving	2023	2022
Premie herverzekering	41	1.192
Uitkeringen uit herverzekering	-776	-777
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorziening	-397	4.028
Totaal	-1.132	4.443

9.18 Overdracht van rechten

Specificatie overdracht van rechten

Omschrijving	2023	2022
Inkomende individuele waardeoverdrachten	1.167	1.986
Uitgaande individuele waardeoverdrachten	-5.487	-5.593
Totaal	-4.320	-3.607

9.19 Actuariële analyse

Actuariële analyse resultaat

Omschrijving	2023	2022
Interestresultaat		
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	74.749	-245.417
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-25.014	4.984
Wijziging marktrente	-28.053	301.319
Subtotaal	21.682	60.886
Premieresultaat		
Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)	17.490	17.157
Betaalde premie herverzekering	-41	-1.192
Benodigde premie	-13.342	-16.152
Subtotaal	4.107	-187
Waardeoverdrachten		
Inkomende waardeoverdrachten	18	-170
Uitgaande waardeoverdrachten	-706	96
Subtotaal	-688	-74
Kosten		
In premie begrepen bedrag kosten	913	990
Toevoeging aan technische voorzieningen ivm kostenvoorziening	-285	-350
Vrijval voor kosten uit technische voorzieningen	797	738
Kosten verslagjaar (excl kosten vermogensbeheer)	-1.425	-1.378
Subtotaal	0	0
Uitkeringen¹		
Mutatie technische voorzieningen uhv uitkeringen	31.889	29.503
Feitelijke uitkeringen	-31.836	-29.447
Subtotaal	53	56
Resultaat op kanssystemen	967	1.712
Toeslagresultaat	-52.976	-48.120
Incidentele wijzigingen		
Toekomstige stijging VPVS	-753	0
Actualisering overlevingskansen en leeftijdsverschil M/V	0	-2.535
Mutaties andere voorzieningen	1.173	-3.251
Andere oorzaken	-468	509
Subtotaal	-48	-5.277
Totaal saldo van baten en lasten	-26.903	8.996

¹ In dit resultaat zit ook een vrijval van het weerstandsvermogen.

Specificatie resultaat op kanssystemen

Omschrijving	2023	2022
• Sterfte	1.000	1.151
• Arbeidsongeschiktheid	935	427
• Mutaties	-451	163
Andere oorzaken	-517	-29
Totaal	967	1.712

9.20 Overige baten en lasten**Specificatie van overige baten en lasten**

Omschrijving	2023	2022
Overige baten	1	0
Weerstandvermogen	-150	508
Kosten overgang nieuw pensioenstelsel	-59	0
Transitiekosten pensioenuitvoerder	-250	0
Overige lasten	-10	0
Totaal	-468	508

De afdracht weerstandvermogen is gerelateerd aan beleggingsrendement, pensioenuitvoeringskosten, premies en uitkeringen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Ontwikkeling financiële positie

De actuele dekkingsgraad van Pensioenkring Sweco is in het eerste kwartaal van 2024 met 2,2% gestegen van 110,7% naar 112,9%. De beleidsdekkingsgraad is in het eerste kwartaal van 2024 met 1,4% gedaald van 117,5% naar 116,1%. Met de daling van de beleidsdekkingsgraad onder het vereist eigen vermogen, is de kring in een reservetekort gekomen. Om deze reden wordt in het tweede kwartaal van 2024 een herstelplan opgesteld.

Ondertekening jaarrekening

Badhoevedorp, 25 juni 2024

Het bestuur van Stichting
Het Nederlandse Pensioenfonds

José Suarez Menendez, voorzitter

Mila Hoekstra, secretaris

Maarten Bonekamp, bestuurslid

Raad van toezicht van Stichting
Het Nederlandse Pensioenfonds

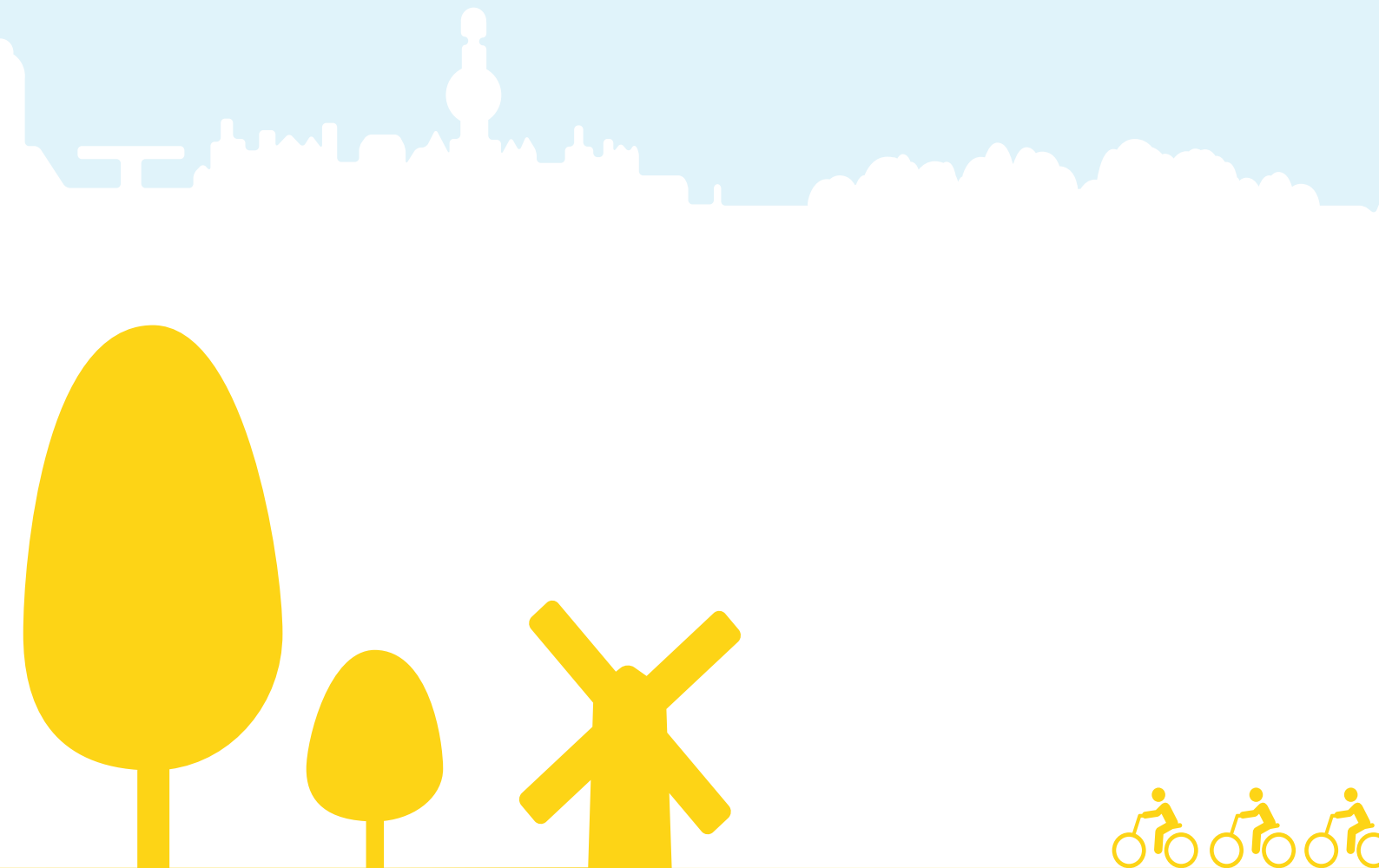
Nery Anderson, voorzitter

Frank Kusse

Cis Marring

Overige gegevens

Statutaire regeling omtrent bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. De bestemming is per kring nader uitgewerkt in de ABTN.

Het voorstel voor de bestemming van het saldo van baten lasten over 2022 is opgenomen onder de respectievelijke toelichtingen op de jaarrekening.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds te Utrecht is voor Collectiviteitkring 1 aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 2.418.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 72.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden. Aangezien het pensioenfonds gebruik maakt van de versoepelde toeslagregels opgenomen in het Besluit toeslag in bijzondere omstandigheden 2023 is artikel 132 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling niet volledig van toepassing. Ik heb onderzocht of is voldaan aan de voorwaarden voor het gebruik van de versoepelde toeslagregels.

De door het pensioenfonds voor Collectiviteitkring 1 verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;

- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de collectiviteitkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de collectiviteitkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van de collectiviteitkring is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen). Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

Hierbij is in aanmerking genomen dat de collectiviteitkring gebruik maakt van de versoepelde toeslagregels opgenomen in het Besluit toeslag in bijzondere omstandigheden 2023, waardoor artikel 137, tweede lid, onderdelen a en b van de Pensioenwet niet van toepassing zijn. Het pensioenfonds heeft voor Collectiviteitkring 1 onderbouwd te hebben voldaan aan de in dat besluit gestelde voorwaarden voor het gebruik van de versoepelde toeslagregels. Voor het besluit over de toeslagverlening per 1 januari 2024 is de collectiviteitkring daarnaast ook uitgegaan van de gewijzigde CBS-methode voor het vaststellen van de prijsinflatie met terugwerkende kracht. De collectiviteitkring is daardoor in de gelegenheid geweest een ruimere toeslag toe te kennen dan op grond van de door het CBS gepubliceerde prijsinflatie mogelijk zou zijn geweest. Ik heb me ervan vergewist dat het pensioenfonds ook dit aspect heeft meegenomen in de evenwichtige belangenafweging voor Collectiviteitkring 1.

De beleidsdekkingsgraad van de collectiviteitkring op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds voor Collectiviteitkring 1 is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Purmerend, 25 juni 2024

drs. B.A. Weijers AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds te Utrecht is voor Collectiviteitkring Flexibele Regeling aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 155.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 4.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De door het pensioenfonds voor Collectiviteitkring Flexibele Regeling verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;

- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de collectiviteitkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de collectiviteitkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van de collectiviteitkring is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 129 (premiëkorting). Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De ontvangen premie is lager dan de kostendekkende premie, daarmee is impliciet premiekorting verleend zonder dat aan de voorwaarden uit artikel 129 is voldaan. Wij merken hierbij op dat de gehanteerde solvabiliteitsopslag in de feitelijke premie lager is dan het niveau van het minimaal vereist eigen vermogen per eind 2022 als percentage van de technische voorzieningen. De gehanteerde solvabiliteitsopslag in de feitelijke premie is echter wel hoger dan het niveau van het minimaal vereist eigen vermogen per eind 2023 als percentage van de technische voorzieningen. Het niveau van het minimaal vereist eigen vermogen als percentage van de technische voorzieningen is (relatief fors) afgenomen vanwege de toename van de pensioenkapitalen.

De beleidsdekkingsgraad van de collectiviteitkring op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds voor Collectiviteitkring Flexibele Regeling is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende.

Purmerend, 25 juni 2024

drs. B.A. Weijers AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds te Utrecht is voor Pensioenkring Arcadis aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 6.042.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 181.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden. Aangezien het pensioenfonds gebruik maakt van de versoepelde toeslagregels opgenomen in het Besluit toeslag in bijzondere omstandigheden 2023 is artikel 132 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling niet volledig van toepassing. Ik heb onderzocht of is voldaan aan de voorwaarden voor het gebruik van de versoepelde toeslagregels.

De door het pensioenfonds voor Pensioenkring Arcadis verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;

- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de collectiviteitkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de collectiviteitkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van de collectiviteitkring is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen). Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

Hierbij is in aanmerking genomen dat de collectiviteitkring gebruik maakt van de versoepelde toeslagregels opgenomen in het Besluit toeslag in bijzondere omstandigheden 2023, waardoor artikel 137, tweede lid, onderdelen a en b van de Pensioenwet niet van toepassing zijn. Het pensioenfonds heeft voor Pensioenkring Arcadis onderbouwd te hebben voldaan aan de in dat besluit gestelde voorwaarden voor het gebruik van de versoepelde toeslagregels.

De beleidsdekkingsgraad van de collectiviteitkring op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds voor Pensioenkring Arcadis is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Purmerend, 25 juni 2024

drs. B.A. Weijers AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds te Utrecht is voor Pensioenkring Cargill Bioindustrial aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 1.094.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 32.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden. Aangezien het pensioenfonds gebruik maakt van de versoepelde toeslagregels opgenomen in het Besluit toeslag in bijzondere omstandigheden 2023 is artikel 132 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling niet volledig van toepassing. Ik heb onderzocht of is voldaan aan de voorwaarden voor het gebruik van de versoepelde toeslagregels.

De door het pensioenfonds voor Pensioenkring Cargill Bioindustrial verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;

- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de collectiviteitkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de collectiviteitkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van de collectiviteitkring is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

Hierbij is in aanmerking genomen dat de collectiviteitkring gebruik maakt van de versoepelde toeslagregels opgenomen in het Besluit toeslag in bijzondere omstandigheden 2023, waardoor artikel 137, tweede lid, onderdelen a en b van de Pensioenwet niet van toepassing zijn. Het pensioenfonds heeft voor Pensioenkring Cargill Bioindustrial onderbouwd te hebben voldaan aan de in dat besluit gestelde voorwaarden voor het gebruik van de versoepelde toeslagregels.

De beleidsdekkingsgraad van de collectiviteitkring op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds voor Pensioenkring Cargill Bioindustrial is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen toereikend zijn.

Purmerend, 25 juni 2024

drs. B.A. Weijers AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds te Utrecht is voor Pensioenkring Owase aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 4.729.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 141.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden. Aangezien het pensioenfonds gebruik maakt van de versoepelde toeslagregels opgenomen in het Besluit toeslag in bijzondere omstandigheden 2023 is artikel 132 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling niet volledig van toepassing. Ik heb onderzocht of is voldaan aan de voorwaarden voor het gebruik van de versoepelde toeslagregels.

De door het pensioenfonds voor Pensioenkring Owase verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;

- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de collectiviteitkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de collectiviteitkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van de collectiviteitkring is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

Hierbij is in aanmerking genomen dat de collectiviteitkring gebruik maakt van de versoepelde toeslagregels opgenomen in het Besluit toeslag in bijzondere omstandigheden 2023, waardoor artikel 137, tweede lid, onderdelen a en b van de Pensioenwet niet van toepassing zijn. Het pensioenfonds heeft voor Pensioenkring Owase onderbouwd te hebben voldaan aan de in dat besluit gestelde voorwaarden voor het gebruik van de versoepelde toeslagregels.

De beleidsdekkingsgraad van de collectiviteitkring op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds voor Pensioenkring Owase is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de toeslagen beperkt zijn.

Purmerend, 25 juni 2024

drs. B.A. Weijers AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds te Utrecht is voor Pensioenkring Randstad Groep aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 4.879.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 146.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De door het pensioenfonds voor Pensioenkring Randstad Groep verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;

- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de collectiviteitkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de collectiviteitkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van de collectiviteitkring is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen). Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De beleidsdekkingsgraad van de collectiviteitkring op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds voor Pensioenkring Randstad Groep is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Purmerend, 25 juni 2024

drs. B.A. Weijers AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds te Utrecht is voor Pensioenkring Roba aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 950.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 28.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De door het pensioenfonds voor Pensioenkring Roba verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;

- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de collectiviteitkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de collectiviteitkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van de collectiviteitkring is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

In relatie tot artikel 128 (hoogte kostendekkende premie) en artikel 129 (premiëkorting of terugstorting) merk ik op dat de feitelijke premie lager is dan de gedempte kostendekkende premie omdat een premiëkorting is verleend. Er is voldaan aan de wettelijke randvoorwaarden voor het verlenen van een premiëkorting.

De beleidsdekkingsgraad van de collectiviteitkring op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds voor Pensioenkring Roba is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen toereikend zijn.

Purmerend, 25 juni 2024

drs. B.A. Weijers AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds te Utrecht is voor Pensioenkring Sweco aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 4.833.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 145.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden. Aangezien het pensioenfonds gebruik maakt van de versoepelde toeslagregels opgenomen in het Besluit toeslag in bijzondere omstandigheden 2023 is artikel 132 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling niet volledig van toepassing. Ik heb onderzocht of is voldaan aan de voorwaarden voor het gebruik van de versoepelde toeslagregels.

De door het pensioenfonds voor Pensioenkring Sweco verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;

- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendeekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de collectiviteitkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de collectiviteitkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van de collectiviteitkring is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen). Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

Hierbij is in aanmerking genomen dat de collectiviteitkring gebruik maakt van de versoepelde toeslagregels opgenomen in het Besluit toeslag in bijzondere omstandigheden 2023, waardoor artikel 137, tweede lid, onderdelen a en b van de Pensioenwet niet van toepassing zijn. Het pensioenfonds heeft voor Pensioenkring Sweco onderbouwd te hebben voldaan aan de in dat besluit gestelde voorwaarden voor het gebruik van de versoepelde toeslagregels. Voor het besluit over de toeslagverlening per 1 januari 2024 is de collectiviteitkring daarnaast ook uitgegaan van de gewijzigde CBS-methode voor het vaststellen van de prijsinflatie met terugwerkende kracht. De collectiviteitkring is daardoor in de gelegenheid geweest een ruimere toeslag toe te kennen dan op grond van de door het CBS gepubliceerde prijsinflatie mogelijk zou zijn geweest. Ik heb me ervan vergewist dat het pensioenfonds ook dit aspect heeft meegenomen in de evenwichtige belangenafweging voor Pensioenkring Sweco.

De beleidsdekkingsgraad van de collectiviteitkring op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds voor Pensioenkring Sweco is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezige eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Purmerend, 25 juni 2024

drs. B.A. Weijers AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur en de raad van toezicht van
Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds

Verklaring over de jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds (hierna ook: 'het pensioenfonds') te Utrecht gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen op 31 december 2023 en van het saldo van baten en lasten over 2023 van Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds, die bestaat uit de verantwoordingen van de Bedrijfsomgeving, Collectiviteitkring 1, Collectiviteitkring Flexibele Regeling ('CKF'), Pensioenkring Arcadis, Pensioenkring Cargill Bioindustrial, Pensioenkring OWASE, Pensioenkring Randstad Groep, Pensioenkring Roba en Pensioenkring Sweco, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans van de Bedrijfsomgeving per 31 december 2023;
2. de staat van baten en lasten van de Bedrijfsomgeving over 2023;
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen van de Bedrijfsomgeving; en
4. de financiële verantwoordingen van Collectiviteitkring 1, Collectiviteitkring Flexibele Regeling, Pensioenkring Arcadis, Pensioenkring Cargill Bioindustrial, Pensioenkring OWASE, Pensioenkring Randstad Groep, Pensioenkring Roba en Pensioenkring Sweco (hierna ook: 'de pensioenkringen') bestaande uit:
 - de balans per 31 december 2023;
 - de staat van baten en lasten over 2023;
 - de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij voor de Bedrijfsomgeving en voor de pensioenkringen de materialiteit bepaald zoals is weergegeven in onderstaande tabel.

Onderdeel	Benchmark	Materialiteit %	Materialiteit (€*1.000)	Rapportagegrens (€*1.000)
Bedrijfsomgeving	Totale lasten	circa 2,0%	102	3
Collectiviteitkring 1	Pensioenvermogen	circa 0,5%	2.415	72
Collectiviteitkring Flexibele Regeling	Pensioenvermogen	circa 0,5%	155	4

Onderdeel	Benchmark	Materialiteit %	Materialiteit (€*1.000)	Rapportagegrens (€*1.000)
Pensioenkring Arcadis	Pensioenvermogen	circa 0,5%	6.042	181
Pensioenkring Cargill Bioindustrial	Pensioenvermogen	circa 0,5%	1.094	32
Pensioenkring OWASE	Pensioenvermogen	circa 0,5%	4.729	141
Pensioenkring Randstad Groep	Pensioenvermogen	circa 0,5%	4.876	146
Pensioenkring Roba	Pensioenvermogen	circa 0,5%	950	28
Pensioenkring Sweco	Pensioenvermogen	circa 0,5%	4.833	145

De materialiteit van de Bedrijfsomgeving is vastgesteld op basis van de totale lasten. Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit een belangrijk kengetal is in het kader van kostenefficiëntie van de uitvoering. De materialiteit van de pensioenkringen is vastgesteld op basis van het pensioenvermogen per 31 december 2023 van de betreffende pensioenkring. Het pensioenvermogen is het totaal van het eigen vermogen en de technische voorzieningen. Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat deze bepalend is bij de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Wij zijn met de risk- en auditcommissie overeengekomen dat wij aan het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven onze rapportagegrens per onderdeel rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's en niet naleven van wet- en regelgeving

Frauderisicobeheersing door het pensioenfonds

Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en de omgeving waarin het opereert, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's, het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop het toezichthoudend orgaan het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

In paragraaf integriteitsrisico en fraude van het bestuursverslag beschrijft het bestuur de procedures ten aanzien van de risico's op fraude.

Onze frauderisico-analyse

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

Het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording is weerlegd, gezien de aard van de opbrengsten. De opbrengsten bestaan uit premiebijdragen en beleggingsopbrengsten. De premiebijdragen worden per deelnemer over de pensioengrondslag met een vastgesteld tarief berekend en zijn daardoor op objectieve wijze vast te stellen. De beleggingsopbrengsten bestaan uit directe en indirecte (gerealiseerde en ongerealiseerde) beleggingsopbrengsten. De directe beleggingsopbrengsten betreffen homogene en niet-complexe opbrengstenstromen, zonder significante schattingselementen. Ten aanzien van de indirecte gerealiseerde beleggingsresultaten hebben wij het veronderstelde frauderisico weerlegd, omdat er geen verhoogde druk is op het bestuur om de opbrengstverantwoording te sturen en de gelegenheid om de opbrengstverantwoording materieel te beïnvloeden zeer beperkt is, mede door de inrichting van het proces en de daarbinnen aangestelde partijen. Ten aanzien van de indirecte ongerealiseerde beleggingsopbrengsten geldt dat deze op eenvoudige wijze zijn af te leiden van de waardering van de beleggingen.

Bij al onze controles besteden wij aandacht aan de risico's van het doorbreken van interne beheersing door het bestuur. Wij hebben bijzondere aandacht gehad voor posten met een hogere schattingonzekerheid, waaronder de technische voorzieningen specifiek ten aanzien van veronderstellingen die beïnvloedbaar zijn door het bestuur. We verwijzen hierbij ook naar de kernpunten van onze controle voor onze specifieke controle-aanpak voor dit risico.

Onze specifieke controle-aanpak voor het frauderisico

Ten aanzien van het risico op doorbreking van de interne beheersing door het bestuur hebben wij werkzaamheden uitgevoerd, zoals het toetsen van de aanvaardbaarheid van de in het grootboek verwerkte journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn aangebracht.

Verder hebben wij geëvalueerd of de keuze en toepassing van de grondslagen voor financiële verslaggeving door het pensioenfonds mogelijk wijzen op frauduleuze financiële verslaggeving. Tevens hebben we elementen van onvoorspelbaarheid opgenomen in onze controlewerkzaamheden. Ook hebben wij de uitkomsten van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving. Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur en de raad van toezicht.

Onze specifieke controleaanpak voor het risico op het niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben gesprekken gevoerd met het bestuur en de raad van toezicht om inzicht te verkrijgen in welke mate er is voldaan aan wet- en regelgeving. Ook hebben wij communicatie met De Nederlandsche Bank (DNB) en Autoriteit Financiële Markten (AFM) doorgenomen. Van het bestuur hebben wij een schriftelijke bevestiging verkregen dat alle bekende aangelegenheden van (vermoede) non-compliance aan ons zijn gemeld.

Onze observaties

De hiervoor vermelde werkzaamheden zijn uitgevoerd in het kader van de controle van de jaarrekening. Ze zijn daarom niet gepland en uitgevoerd als een specifiek onderzoek gericht op fraude en het niet voldoen aan wet- en regelgeving. Deze werkzaamheden hebben niet geleid tot bevindingen die van materieel belang zijn voor de jaarrekening.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de werkzaamheden voor de periode van minimaal twaalf maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening.

Wij hebben de beoordeling van de continuïteitsveronderstelling met het bestuur besproken en geëvalueerd. Bij deze beoordeling hebben wij in ogenschouw genomen dat de vermogenspositie van de bedrijfsomgeving en de pensioenkringen toereikend wordt geacht. Hierbij hebben wij kennis genomen van herstelplannen die voor een deel van de verantwoordingen aan de orde zijn. Deze beoordeling levert geen informatie op die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur met betrekking tot de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur en de raad van toezicht gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
Waardering van beleggingen De beleggingen zijn een significante post op de balans van de jaarrekening en bestaan naast beursgenoteerde effecten uit beleggingen in beleggingsfondsen en derivaten. In de toelichting Specifieke grondslagen op de balans per 31 december 2023 van de Bedrijfsomgeving en de pensioenkringen zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de beleggingen uiteengezet. De beoordeling van de reële waarde van deze beleggingen is significant voor onze controle, omdat de waardering deels gebaseerd is op modellen en subjectieve elementen bevat.	Onze controlewerkzaamheden omvatten onder andere het: • beoordelen van de juiste werking van interne beheersingsmaatregelen bij de beleggingsadministrateur (voor alle pensioenkringen behalve CKF: CACEIS); • voor zover relevant voor onze controle van de jaarrekening hebben wij gebruikgemaakt van de ontvangen ISAE 3402 type II rapportage van de beleggingsadministrateur; • versturen van instructies aan de accountant die door CACEIS is aangesteld om het door de beleggingsadministrateur opgestelde vermogensbeheersverslag te controleren; • het evalueren van de uitgevoerde werkzaamheden van de door de beleggingsadministrateur aangestelde accountant met name ten aanzien van de waardering op basis van kennisname van zijn rapportages, verstrekte toelichtingen en onderliggende dossiers; • toetsen of de in de jaarrekening opgenomen toelichting adequaat is in de context van het van toepassing zijnde stelsel van financiële verslaggeving.
Waardering van de technische voorzieningen De technische voorzieningen, waaronder de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen, zijn gevormd ter dekking van de belangrijkste verplichtingen van de pensioenkringen. In de toelichting op de jaarrekening geeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In het onderdeel	Bij de vaststelling van de adequate waardering, waaronder de toereikendheid van deze voorzieningen, hebben wij gebruik gemaakt van de uitkomsten van de werkzaamheden van de certificerend actuaris. Om dit te kunnen doen hebben wij onder andere instructies gegeven aan de certificerend actuaris en zijn de bevindingen en de certificeringsrapporten per pensioenkring door ons met hem besproken.

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
'risicobeheer' (risicoparagraaf) is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet, inclusief onzekerheden.	Door ons is tevens nagegaan of de: • administratieve basisgegevens per pensioenkring van deelnemers, slapers en pensioengerechtigden, die door de certificerend actuaire worden gehanteerd bij het certificeren van de actuariële berekening van de technische voorziening voor pensioenverplichtingen, in alle van materieel zijnde aspecten juist, volledig en in overeenstemming met de pensioenregelingen door de uitvoeringsorganisaties zijn opgesteld; • toegepaste methodiek ter bepaling van de voorziening per pensioenkring aanvaardbaar is, gegeven de karakteristieken van de verzekerde risico's; • door het bestuur gebruikte aannames en schattingen per pensioenkring in overeenstemming zijn met de gekozen actuariële grondslagen, voldoende zijn onderbouwd en juist zijn toegepast; • interne beheersing met betrekking tot mutatieverwerking in de pensioenadministratie is geborgd.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit de kerncijfers, het bestuursverslag, de overige gegevens en de bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden inzake de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht inzake de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds (of een of meer pensioenkringen) te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van het pensioenfonds.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die

gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat het pensioenfonds haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur en de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur en de raad van toezicht dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur en de raad van toezicht hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

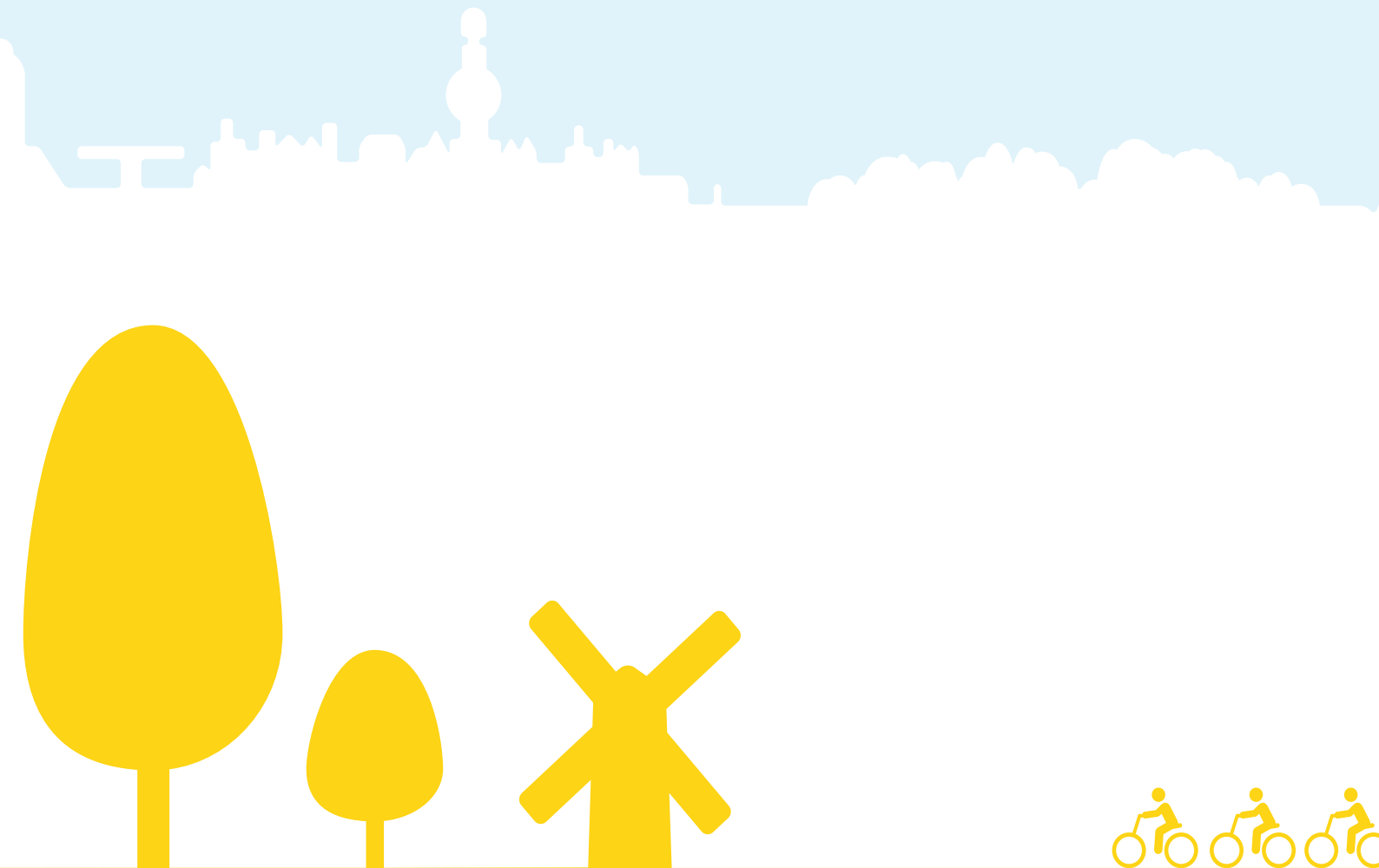
Rotterdam, 25 juni 2024

Forvis Mazars Accountants N.V.

drs. C.A. Harteveld RA

Bijlagen

Personalia bedrijfsomgeving

Bestuur

Naam	Functie	Termijn	Huidige termijn eindigt op	Nevenfuncties
José Suarez Menendez	voorzitter	3 ^e	31-12-2027	▪ directeur bestuursbureau BPF Levensmiddelenbedrijf
André van Vliet	secretaris	2 ^e	afgetreden op 31-12-2023	▪ niet uitvoerend bestuurslid Stichting Pensioenfonds ABP ▪ voorzitter Van Ravesteyn Fonds ▪ lid raad van commissarissen Woningcorporatie Havensteder ▪ bestuurslid Pensioenfederatie ▪ bestuurslid Stichting Zelfregulering Pensioenfonds ▪ lid Financiële Commissie VTW
Maarten Bonekamp	bestuurslid vanaf 1-1-2024	1 ^e	31-12-2027	
Mila Hoekstra	bestuurslid	2 ^e	30-9-2024	▪ voorzitter raad van toezicht BPF Koopvaardij tot 1-7-2023 ▪ voorzitter raad van toezicht Pensioenfonds Heineken ▪ lid raad van toezicht Pensioenfonds TNO ▪ bestuurslid Vitp tot 1-12-2023

Raad van toezicht

Naam	Functie	Termijn	Huidige termijn eindigt op	Nevenfuncties
Nery Anderson	lid sinds 20-1-2022 voorzitter vanaf 1-3-2023	1 ^e	1-1-2026	▪ onafhankelijk voorzitter Stichting Pensioenfonds Huisartsen ▪ lid raad van toezicht van pensioenfonds Akzo Nobel ▪ lid raad van toezicht BPF Foodservice ▪ lid raad van commissarissen ABN AMRO Groenbank
Frank Kusse	lid sinds 13-3-2023	1 ^e	1-1-2027	▪ lid raad van toezicht MID Capital ▪ advisory Board Owl Zwitserland
Cis Marring	lid sinds 9-2-2023	1 ^e	1-1-2027	▪ lid raad van toezicht Stichting Antonius Ziekenhuis ▪ lid raad van commissarissen Woning Stichting Eigenhaard ▪ lid raad van commissarissen Westpoort Warmte B.V. ▪ raad in Ondernemingskamer ▪ lid raad van commissarissen Quantum Delta NL ▪ lid raad van commissarissen The Next Gen High Tech ▪ lid raad van toezicht Stichting De Noordzee ▪ bestuurslid CV Bungalowpark De Monnik

Directie bestuursbureau

Naam	Functie	Nevenfuncties
Francis van Bergenhenegouwen	directeur	-

Personalia Collectiviteitkring 1

Belanghebbendenorgaan

Naam	Functie/geleding	Termijn	Huidige termijn eindigt op	Geboortejaar	Geslacht
Daan van Baarsen	vicevoorzitter en lid namens werkgevers	1 ^e	1-7-2024	1961	m
Eva Bakker	lid namens pensioengerchtigden	1 ^e	1-7-2026	1972	v
Valerie van den Berg	lid namens deelnemers	1 ^e	1-7-2025	1964	v
Bas van Tilborg	lid namens deelnemers	1 ^e	1-7-2024	1971	m
Jacob de Vries	voorzitter en lid namens werkgevers	1 ^e	1-7-2026	1990	m
Dick Jan van der Wolde	aspirant-lid namens werkgevers	1 ^e	1-7-2025	1961	m

Personalia Collectiviteitkring Flexibele regeling

Belanghebbendenorgaan

Naam	Functie/ geleding	Termijn	Huidige termijn eindigt op	Geboortejaar	Geslacht
Daan van Baarsen	vice-voorzitter en lid namens werkgevers	1 ^e	1-7-2024	1961	m
Eva Bakker	lid namens pensioengerechtigden	1 ^e	1-7-2026	1972	v
Valerie van den Berg	lid namens deelnemers	1 ^e	1-7-2025	1964	v
Jan-Hendrik Gualthérie van Weezel	lid namens werkgevers	1 ^e	afgetreden op 01-07-2023	1976	m
Dick Jan van der Wolde	aspirant-lid namens werkgevers	1 ^e	1-7-2025	1961	m
Bas van Tilborg	lid namens deelnemers	1 ^e	1-7-2024	1971	m
Jacob de Vries	voorzitter en lid namens werkgevers	1 ^e	1-7-2026	1990	m

Personalia Pensioenkring Arcadis

Belanghebbendenorgaan

Naam	Functie/geleding	Termijn	Huidige termijn eindigt op	Geboortejaar	Geslacht
Breun Breunissen	voorzitter en lid namens pensioengerechtigden	2 ^e	1-7-2026	1950	m
Frits Creemer	aspirant-lid namens deelnemers	1 ^e	1-7-2024	1972	m
Ellis Heijboer	aspirant-lid namens werkgever	1 ^e	1-7-2024	1989	v
Fer Saelman	plaatsvervangend lid namens pensioengerechtigden	2 ^e	1-7-2025	1944	m
Marcel Stuart	lid namens werkgever	2 ^e	1-7-2025	1963	m
Gabe van Wijk	lid namens deelnemers	2 ^e	1-7-2026	1989	m

Personalia Pensioenkring Cargill Bioindustrial

Belanghebbendenorgaan

Naam	Functie/ geleding	Termijn	Huidige termijn eindigt op	Geboortejaar	Geslacht
I. Van Kruistum	Aspirant lid namens de werknemers	1e	1-7-2026	1978	v
N.H. Man	Lid namens de gepensioneerden	1e	1-7-2027	1947	m
J.T. Müller	vice-voorzitter namens de werknemers	1e	1-7-2025	1962	m
C. Peeperkorn	Lid namens de werkgever	1e	1-7-2026	1961	m
W. Keijzer	Lid namens de werkgever	1e	1-7-2025	1957	m
C. Van 't Hof	voorzitter namens de werkgever	1e	1-7-2027	1969	m

Personalia Pensioenkring OWASE

Belanghebbendenorgaan

Naam	Functie/ geleding	Termijn	Huidige termijn eindigt op	Geboortejaar	Geslacht
René Brookhuis	lid namens werkgevers	2 ^e	1-1-2028	1963	m
Aalt Doppenberg	lid namens deelnemers	1e	1-1-2026	1962	m
Jan Willem Floor	vicevoorzitter en lid namens pensioengerechtigden	2 ^e	1-1-2026	1957	m
Truus Horstra	lid namens werkgevers	2e	1-1-2027	1972	v
Henk Lubbers	lid namens pensioengerechtigden	2e	1-1-2028	1956	m
Henk Meijerink	voorzitter en lid namens werkgevers	1 ^e	1-10-2024	1958	m
vacature	lid namens deelnemers				
vacature	lid namens werkgevers				
Maria Malinowski	aspirant-lid namens pensioengerechtigden	n.v.t.	n.v.t.	1953	v
Dick de With	aspirant-lid namens pensioengerechtigden	n.v.t.	n.v.t.	1954	m

Personalia Pensioenkring Randstad Groep

Belanghebbendenorgaan

Naam	Functie/ geleding	Termijn	Huidige termijn eindigt op	Geboortejaar	Geslacht
Albert Beutick	lid namens pensioengerechtigden	1 ^e	1-1-2026	1945	m
Peter Feld	lid namens gewezen deelnemers	1 ^e	1-1-2026	1960	m
Simone Nijssen	lid namens gewezen deelnemers	2 ^e	1-1-2027	1962	v
Jan Hendrik Ockels	voorzitter namens pensioengerechtigden	2 ^e	1-1-2028	1952	m
Robert te Riet	lid namens gewezen deelnemers	2 ^e	1-1-2027	1968	m
Raimond Schikhof	vicevoorzitter namens voormalig aangesloten ondernemingen	2 ^e	1-1-2028	1965	m

Personalia Pensioenkring Roba

Belanghebbendenorgaan

Naam	Functie/ geleding	Termijn	Huidige termijn eindigt op	Geboortejaar	Geslacht
Naomi Sapir	voorzitter en lid namens werkgevers	1 ^e	1-1-2026	1984	v
Rutger van Unen	lid namens werkgevers	1 ^e	1-1-2025	1983	m
Hanka Spek	lid namens deelnemers	1 ^e	1-1-2026	1977	v
Marieke Henneman	lid namens deelnemers	1 ^e	1-1-2027	1980	v
Ron Nouwen	lid namens pensioengerechtigden	1 ^e	1-1-2027	1961	m

Personalia Pensioenkring Sweco

Belanghebbendenorgaan

Naam	Functie/ geleding	Termijn	Huidige termijn eindigt op	Geboortejaar	Geslacht
Jan Bosman	lid namens pensioengerechtigden	1 ^e	1-7-2024	1953	m
Miriam van Dullemen	voorzitter en lid namens deelnemers	1 ^e	1-7-2024	1961	v
Karst Jan van Esch	lid namens deelnemers	2 ^e	1-7-2026	1961	m
Wim Groenevelt	vicevoorzitter en lid namens pensioengerechtigden	2 ^e	1-7-2027	1954	m
Ronald Janssen	lid namens werkgever	1 ^e	1-7-2024	1979	m
Emma Strang	lid namens deelnemers	2 ^e	1-7-2027	1983	v
Bert aan den Toorn	lid namens werkgever	1 ^e	1-7-2026	1990	m
Tom Zwennes	aspirant-lid namens werkgever	1 ^e	1-7-2024	1992	m

Sleutelfunctiehouders, adviseurs, actuaris en onafhankelijk accountant

Sleutelfunctiehouder Interne Audit

De heer J.W. Herder RA CPE, bestuursbureau Het Nederlandse Pensioenfonds, te Badhoevedorp tot en met 31 december 2023

De heer J.A.W. Winterink RA RE, bestuursbureau Het Nederlandse Pensioenfonds, te Badhoevedorp vanaf 1 januari 2024

Sleutelfunctiehouder Risicobeheer

De heer drs. B. Hulshof CIPP/ CIPM, bestuursbureau Het Nederlandse Pensioenfonds, te Badhoevedorp

Certificerend actuaris/ Sleutelfunctiehouder Actuariaat

De heer B.A. Weijers AAG, Towers Watson, te Apeldoorn

Actuarieel Adviseur

Mevrouw L. Thissen AAG, Sprenkels B.V. te Amsterdam

Compliance officer

De heer mr. drs. R. Ory RMFI, bestuursbureau Het Nederlandse Pensioenfonds, te Badhoevedorp

Externe onafhankelijk accountant

De heer drs. C.A. Harteveld RA, Mazars Accountants N.V., te Rotterdam

Rapportagenormen Code Pensioenfondsen

Conform de aanbevelingen van de Monitoringscommissie Code Pensioenfondsen (MCPF) rapporteren we hieronder over acht normen (van de 65) die altijd om een toelichting vragen, de zogenoemde "rapportagenormen".

Hieronder is een tabel opgenomen met daarin verwijzingen naar de vindplaatsen van deze normen in het jaarverslag. Het gaat om de normen 5, 31, 33, 47, 58, 62, 64 en 65.

Norm	Voldoet het fonds aan de norm?	Vindplaats in dit jaarverslag
Norm 5	Ja	Rapportage over het beleid in de paragraaf <u>Bedrijfsomgeving</u> met daarin: • <u>Uitbesteding</u> • <u>Vermogensbeheer</u> • <u>Communicatie</u> • <u>Wet- en regelgeving</u> Pensioenbeleid per kring: • Pensioenbeleid in <u>Pensioenparagraaf CK1, Pensioenparagraaf CKF, Pensioenparagraaf PKA, Pensioenparagraaf PKC, Pensioenparagraaf PKO, Pensioenparagraaf PKRG, Pensioenparagraaf PKR en Pensioenparagraaf PKS</u> • Beleggingsbeleid in <u>Vermogensbeheer CK1, Vermogensbeheer CKF, Vermogensbeheer PKA, Vermogensbeheer PKC, Vermogensbeheer PKO, Vermogensbeheer PKRG, Vermogensbeheer PKR en Vermogensbeheer PKS</u> Toelichting op de risico's: • <u>Integraal risicomanagement</u> Toelichting op de risico's per kring: • <u>Risicomanagement in Risicomanagement CK1, Risicomanagement CKF, Risicomanagement PKA, Risicomanagement PKC, Risicomanagement PKO, Risicomanagement PKRG, Risicomanagement PKR en Risicomanagement PKS</u>

Norm	Voldoet het fonds aan de norm?	Vindplaats in dit jaarverslag
Norm 31 De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Ja	Het bestuur rapporteert over de samenstelling van fondsorganen en de geschiktheid van de leden in de paragrafen <u>Het bestuur, Raad van toezicht en in paragraaf Governance en compliance</u> onder Thema 5, <u>Zorgvuldig Benoemen</u>. In de paragrafen <u>Belanghebbendenorgaan CK1</u>, <u>Belanghebbendenorgaan CKF</u>, <u>Belanghebbendenorgaan PKA</u>, <u>Belanghebbendenorgaan PKC</u>, <u>Belanghebbendenorgaan PKO</u>, <u>Belanghebbendenorgaan PKRG</u>, <u>Belanghebbendenorgaan PKR</u> en <u>Belanghebbendenorgaan PKS</u> komen de belanghebbendenorganen van de kringen aan de orde.
Norm 33 In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er ten minste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Deels	Het bestuur rapporteert over de samenstelling van bestuur en belanghebbendenorganen in de paragrafen <u>Het bestuur, Belanghebbendenorgaan CK1</u>, <u>Belanghebbendenorgaan CKF</u>, <u>Belanghebbendenorgaan PKA</u>, <u>Belanghebbendenorgaan PKC</u>, <u>Belanghebbendenorgaan PKO</u>, <u>Belanghebbendenorgaan PKRG</u>, <u>Belanghebbendenorgaan PKR</u> en <u>Belanghebbendenorgaan PKS</u>. Daar komt ook (de bevordering van) diversiteit aan bod. Het bestuur en nog niet alle belanghebbendenorganen voldoen op dit moment volledig aan de norm.
Norm 47 Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja	De raad van toezicht betreft de Code bij de uitoefening van zijn taak en rapporteert hierover in zijn rapportage intern toezicht in paragraaf <u>Verslag van de raad van toezicht over 2023</u>.
Norm 58 Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Ja	In de paragraaf <u>Missie, visie en strategie</u> beschrijft het bestuur de missie, visie en strategie van het fonds.
Norm 62 Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Ja	Het bestuur licht de overwegingen omtrent maatschappelijk verantwoord beleggen toe, met eerst het algemeen beleid in paragraaf <u>Maatschappelijk verantwoord beleggen</u> en dan de invulling per kring in de paragrafen <u>Maatschappelijk verantwoord beleggen CK1</u>, <u>Maatschappelijk verantwoord beleggen CKF</u>, <u>Maatschappelijk verantwoord beleggen PKA</u>, <u>Maatschappelijk verantwoord beleggen</u>

Norm	Voldoet het fonds aan de norm?	Vindplaats in dit jaarverslag
		PKC, <u>Maatschappelijk verantwoord beleggen</u> PKO, <u>Maatschappelijk verantwoord beleggen</u> PKRG, <u>Maatschappelijk verantwoord beleggen</u> PKR en <u>Maatschappelijk verantwoord beleggen</u> PKS. Het MVB-beleid is gepubliceerd op de website.
Norm 64 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja	In paragraaf <u>Governance en compliance</u> onder <u>Gedragscode</u> rapporteert het bestuur over de naleving van de interne gedragscode en onder <u>Werkwijze bestuur en Geschiktheidsbevordering</u> en <u>zelfevaluatie</u> over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.
Norm 65 Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja	In de paragraaf <u>Klachten</u> rapporteert het bestuur over de behandeling van klachten. De klachtenregeling is gepubliceerd op de website.

Bijlage IV SFDR Collectiviteitkring 1

Bijlage IV

Model voor de periodieke informatieverschaffing voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Productbenaming: Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds Collectiviteitskring 1
Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): 549300MF6V172NVVOC39

Ecologische en/of sociale kenmerken

Heeft dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een milieudoelstelling of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan milieu- of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De EU-taxonomie is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852, waarbij een lijst van ecologisch duurzame economische activiteiten is vastgesteld. In de verordening is geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten vastgesteld. Duurzame beleggingen met een milieudoelstelling kunnen al dan niet in overeenstemming zijn met de taxonomie.

☒ ☐ Ja ☐ ☒ Nee	
☐ Er zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling gedaan: ☐ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen ☐ in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie	☐ Het product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken, en hoewel het geen duurzame beleggingen als doelstelling had, had het een minimumaandeel duurzame beleggingen van ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een sociale doelstelling
☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan:	☒ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Het financiële product promoot ecologische karakteristieken die verband houden met:

- het tegengaan van klimaatverandering en het aanpassen aan klimaatverandering in lijn met het Akkoord van Parijs;
- de bescherming en het herstel van de biodiversiteit en ecosystemen;
- de transitie naar een circulaire economie.

Het financiële product promoot sociale kenmerken die verband houden met:

- fatsoenlijk werk;
- voldoende levensstandaarden en welzijn voor eindgebruikers;
- andere sociale onderwerpen zoals gendergelijkheid en bredere diversiteitskwesties.

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe wordt voldaan aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?

De duurzaamheidsindicatoren die worden gebruikt om de realisatie van elk van de gepromote ecologische karakteristieken of sociale kenmerken door dit financiële product te meten, presteerden als volgt. Alle waarden zijn gebaseerd op de posities en beschikbare gegevens per 31 december van het betreffende jaar.

Milieu-indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Scope 1-broeikasgassen-emissies	ton CO ₂ e	12.255,52	10.344,35	43%	43%
Scope 2-broeikasgassen-emissies	ton CO ₂ e	4.185,26	3.612,99	43%	43%
Scope 3-broeikasgassen-emissies	ton CO ₂ e	99.980,50	109.220,76	43%	43%
Totale broeikasgassen-emissies	ton CO ₂ e	116.094,95	123.028,23	43%	43%
Koolstofvoetafdruk	ton CO ₂ e per miljoen EUR van belegging	251,68	274,15	43%	43%
Broeikasgassen-intensiteit ondernemingen waarin is belegd	Gewogen gemiddelde ton CO ₂ e per miljoen EUR omzet	701,14	772,85	44%	48%
Aandeel van de beleggingen in ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	Aandeel van de beleggingen, %	2%	3%	45%	49%
Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie	Gewogen gemiddelde, %	75%	69%	39%	37%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	2,77	3,88	37%	42%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Industrie	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	0,70	0,45	37%	42%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Winning van delfstoffen	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	1,96	1,47	37%	42%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Vervoer en opslag	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	0,72	0,64	37%	42%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Distributie van water, afvalwaterbeheer en sanering	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	1,42	1,69	37%	42%
Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	45%	49%
Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie	Aandeel van de beleggingen, %	15%	14%	44%	47%
Sociale indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Aantal ernstige mensenrechtenproblemen en -schendingen die verband houden met de ondernemingen waarin is belegd, op basis van een gewogen gemiddelde	Gewogen gemiddelde, aantal	0,01	0,03	45%	48%
Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	45%	49%
Ontbreken van procedures en compliancemechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	Aandeel van de beleggingen, %	22%	29%	44%	49%
Genderdiversiteit raad van bestuur	Gemiddeld % vrouwelijke bestuursleden	32%	34%	44%	47%

Betrokkenheid indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Entertainment voor volwassenen	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	1%	1%
Conventionele Olie & Gas	Aandeel van de beleggingen, %	1%	1%	40%	56%
Alcohol	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	3%	3%
Controversiële wapens	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	100%
Conventionele wapens	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	1%	1%
Gokken	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	0%
Stroomopwekking	Aandeel van de beleggingen, %	1%	1%	4%	6%
Thermische kolen	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	41%	56%
Tabak	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	100%
Onconventionele Olie & Gas	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	40%	56%

- Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

- Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

OESO	UNGP
Ja	Ja

Belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding corruptie en omkoping.

De lijst bevat de beleggingen die het **grootste aandeel** beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentie periode, te weten: 01 januari 2023 t/m 31 december 2023.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

- ☒ Ja
☐ Nee

Het financiële product heeft bij de beoordeling van de (voorgenomen) beleggingen rekening gehouden met de belangrijkste nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren door middel van specifieke duurzaamheidsindicatoren. Deze indicatoren worden gebruikt om te beoordelen in hoeverre de beleggingen bijdragen aan de gepromote ecologische karakteristieken en sociale kenmerken, inclusief indicatoren van belangrijke nadelige effecten. Dit omvat verschillende fasen in het beleggingsproces, waaronder screening, monitoring en rapportage. We verwijzen naar de tabel met indicatoren voor nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren die eerder in dit document is vermeld.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Grootste emittenten	Sector	Land	% Activa
Germany	Staatsobligatie	Duitsland	4,4%
Netherlands	Staatsobligatie	Nederland	4,1%
France	Staatsobligatie	Frankrijk	2,9%
European Union	Overige	België	1,8%
Luxembourg	Staatsobligatie	Luxemburg	1,2%
Alphabet Inc.	Communicatie- diensten	Verenigde Staten	1,0%
Belgium	Staatsobligatie	België	1,0%
Novo Nordisk A/S	Gezondheidszorg	Denemarken	0,9%
NVIDIA Corporation	Informatie- technologie	Verenigde Staten	0,8%
Tesla, Inc.	Duurzame consumenten- goederen	Verenigde Staten	0,7%
Austria	Staatsobligatie	Oostenrijk	0,7%
European Stability Mechanism	Overige	Luxemburg	0,6%
Ontario Teachers' Finance Trust	Overige	Canada	0,5%
Société du Grand Paris	Overige	Frankrijk	0,5%
AstraZeneca PLC	Gezondheidszorg	Verenigd Koninkrijk	0,5%

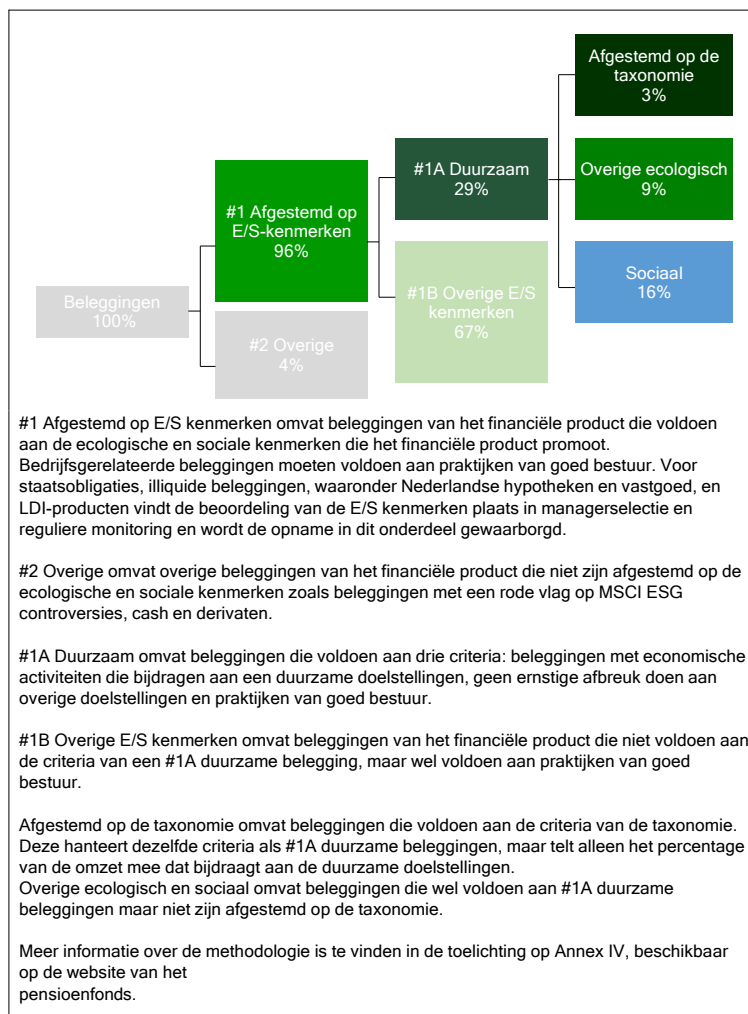
De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in bepaalde activa.

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de omzet die aangeeft hoe "groen" de ondernemingen waarin is belegd zijn;
- de kapitaaluitgaven (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen zijn gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, die relevant zijn voor een transitie naar een groene economie;
- de operationele uitgaven (OpEx) die de groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weerspiegelen.

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	Afgestemd op E/S-kenmerken	Duurzaam	Overige E/S kenmerken	Afgestemd op de taxonomie	Overige ecologisch	Sociaal	Overige
Alle	96%	29%	67%	3%	9%	16%	4%
Communicatiediensten	3%	0%	3%	0%	0%	0%	0%
Duurzame consumptiegoederen	4%	1%	2%	1%	0%	0%	0%
Niet-duurzame consumptiegoederen	2%	1%	1%	0%	0%	0%	0%
Energie	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Financiële dienstverlening	10%	1%	9%	0%	1%	0%	0%
Gezondheidszorg	6%	4%	2%	0%	1%	4%	0%
Industrie	5%	1%	3%	1%	1%	0%	0%
Informatietechnologie	4%	1%	3%	0%	1%	0%	0%
Basisindustrie	2%	0%	1%	0%	0%	0%	0%
Vastgoed	1%	1%	0%	0%	0%	0%	0%
Overige	59%	18%	42%	0%	5%	12%	4%
Nutsvoorzieningen	1%	1%	1%	0%	0%	0%	0%

In welke mate waren de duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

Heeft dit financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen?

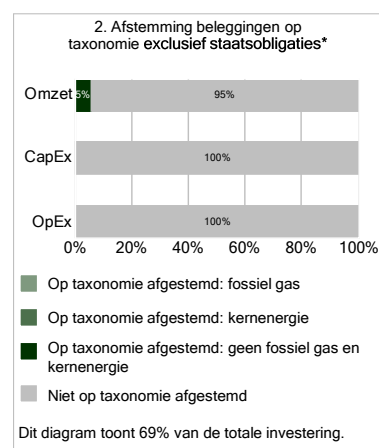
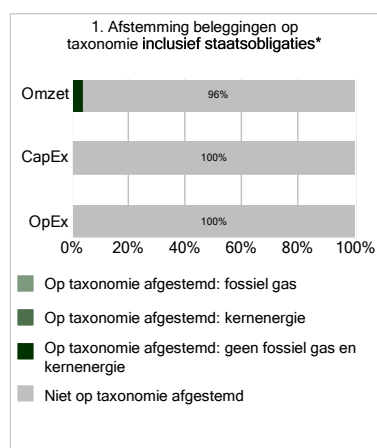
☐ Ja

☐ In fossiel gas

☐ Kernenergie

☒ Nee

De onderstaande grafieken tonen in groen het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxonomie. Er is geen geschikte methode is om te bepalen of staatsobligaties zijn afgestemd op de taxonomie. Daarom toont de eerste grafiek de afstemming op de taxonomie voor alle beleggingen van het financiële product, met inbegrip van staatsobligaties, terwijl de tweede grafiek de afstemming op de taxonomie toont voor de beleggingen van het financiële product exclusief staatsobligaties.

*In deze grafieken omvatten 'staatsobligaties' alle blootstellingen aan overheden

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een milieudoelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?
1%

Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?
Niet beschikbaar

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?
9%

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?
16%

Welke beleggingen zijn opgenomen onder "#2 Overige"? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

Het type beleggingen dat onder "#2 Overig" valt, omvat investeringen die niet in lijn zijn met de E/S-kenmerken, evenals kasgeld, kaswaarden en derivaten. Het financiële product heeft geen gebruik gemaakt van derivaten om de gepromote ecologische karakteristieken of sociale kenmerken te bereiken. Indien relevant worden minimale ecologische beschermings- of sociale waarborgen in acht genomen.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om te voldoen aan de ecologische en/of sociale kenmerken?

De maatregelen om te voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken komen voort uit het MVB-beleid. De toepassing in de afgelopen referentieperiode lichten wij kort toe:

- ESG integratie: het pensioenfonds heeft via de fiduciër vermogensbeheerder beoordeeld hoe duurzaamheidsfactoren in het beleggingsproces van zijn externe vermogensbeheerders zijn geïntegreerd.
- Screening: onderzoek naar de belangrijkste duurzaamheidsindicatoren in de portefeuille. Daarvoor baseerde het pensioenfonds zich op 'UN Global Compact' principes en andere controversiële activiteiten. Daarnaast zijn alle beursgenoteerde deelnemingen gescreend op de vereisten van goed bestuur.
- Uitsluiting: het pensioenfonds sloot bedrijven en landen uit die betrokken zijn bij ongewenste activiteiten zoals beschreven in het uitsluitingsbeleid. Dit waren onder andere bedrijven met een hoge CO₂-uitstoot uit of met betrokkenheid bij de productie of verkoop van controversiële wapens. In het overzicht van duurzaamheidsindicatoren is de betrokkenheid in bepaalde CO₂-intensieve sectoren weergegeven.
- Dialoog: het pensioenfonds voerde via de fiduciër vermogensbeheerder de dialoog met een aantal bedrijven over specifieke zaken zoals klimaatverandering of de schending van arbeids- en mensenrechten. Voor sommige dialogen werd via een collectieve initiatief met andere financiële instanties samengewerkt, bijvoorbeeld Climate Action 100+ en Nature Action 100+.
- Via uitoefening van het stemrecht was het pensioenfonds betrokken als aandeelhouder en heeft het pensioenfonds invloed uitgeoefend.
- Best-in-class: met deze aanpak belegt het pensioenfonds alleen in bedrijven die goed presteren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het pensioenfonds heeft de best-in-class benadering voortgezet in 2023.
- Positieve selectie: het pensioenfonds draagt bij aan positieve oplossingen. In de beleggingsportefeuille zijn bedrijven geselecteerd die een positieve bijdrage leveren aan meerdere duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's). In 2023 heeft het pensioenfonds dit beleid voortgezet.

Bijlage IV SFDR Collectiviteitkring Flexibele regeling

Bijlage IV

Model voor de periodieke informatieverschaffing voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Productbenaming: Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds Collectiviteitskring Flexibele Regeling
Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): 549300JIZLPIYKLUK61

Ecologische en/of sociale kenmerken

Heeft dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een milieudoelstelling of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan milieu- of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De EU-taxonomie is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852, waarbij een lijst van ecologisch duurzame economische activiteiten is vastgesteld. In de verordening is geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten vastgesteld. Duurzame beleggingen met een milieudoelstelling kunnen al dan niet in overeenstemming zijn met de taxonomie.

☒ Ja ☐ Nee	
☐ Er zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling gedaan: ☐ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen ☐ in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie	☐ Het product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken, en hoewel het geen duurzame beleggingen als doelstelling had, had het een minimumaandeel duurzame beleggingen van ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een sociale doelstelling
☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan:	☒ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Het financiële product promoot ecologische karakteristieken die verband houden met:

- het tegengaan van klimaatverandering en het aanpassen aan klimaatverandering in lijn met het Akkoord van Parijs;
- de bescherming en het herstel van de biodiversiteit en ecosystemen;
- de transitie naar een circulaire economie.

Het financiële product promoot sociale kenmerken die verband houden met:

- fatsoenlijk werk;
- voldoende levensstandaarden en welzijn voor eindgebruikers;
- andere sociale onderwerpen zoals gendergelijkheid en bredere diversiteitskwesties.

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe wordt voldaan aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?

De duurzaamheidsindicatoren die worden gebruikt om de realisatie van elk van de gepromote ecologische karakteristieken of sociale kenmerken door dit financiële product te meten, presteerden als volgt. Alle waarden zijn gebaseerd op de posities en beschikbare gegevens per 31 december van het betreffende jaar.

Milieu-indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Scope 1-broeikasgasemissies	ton CO ₂ e	161,86	495,82	71%	75%
Scope 2-broeikasgasemissies	ton CO ₂ e	55,18	189,68	71%	75%
Scope 3-broeikasgasemissies	ton CO ₂ e	1.223,41	4.685,98	71%	75%
Totale broeikasgasemissies	ton CO ₂ e	1.437,57	5.350,69	71%	75%
Koolstofvoetafdruk	ton CO ₂ e per miljoen EUR van belegging	253,00	251,81	71%	75%
Broeikasgasemissie-intensiteit ondernemingen waarin is belegd	Gewogen gemiddelde ton CO ₂ e per miljoen EUR omzet	669,69	596,28	71%	76%
Aandeel van de beleggingen in ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	Aandeel van de beleggingen, %	3%	3%	72%	77%
Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie	Gewogen gemiddelde, %	75%	73%	60%	57%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaat effecten - Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	2,66	6,90	62%	66%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaat effecten - Industrie	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	0,91	0,56	62%	66%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaat effecten - Winning van delfstoffen	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	2,31	1,59	62%	66%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaat effecten - Vervoer en opslag	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	0,82	0,86	62%	66%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaat effecten - Distributie van water, afvalwaterbeheer en sanering	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	1,18	1,41	62%	66%
Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	72%	77%
Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie	Aandeel van de beleggingen, %	23%	20%	72%	76%
Sociale indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Aantal ernstige mensenrechtenproblemen en -schendingen die verband houden met de ondernemingen waarin is belegd, op basis van een gewogen gemiddelde	Gewogen gemiddelde, aantal	0,01	0,03	72%	76%
Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	72%	77%
Ontbreken van procedures en compliancemechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	Aandeel van de beleggingen, %	31%	37%	72%	76%
Genderdiversiteit raad van bestuur	Gemiddeld % vrouwelijke bestuursleden	31%	32%	72%	76%

Betrokkenheid indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Entertainment voor volwassenen	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	1%	1%
Conventionele Olie & Gas	Aandeel van de beleggingen, %	1%	1%	77%	82%
Alcohol	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	6%	6%
Controversiële wapens	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	100%
Conventionele wapens	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	2%	2%
Gokken	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	1%
Stroomopwekking	Aandeel van de beleggingen, %	1%	1%	5%	6%
Thermische kolen	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	77%	82%
Tabak	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	100%
Onconventionele Olie & Gas	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	77%	82%

- Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

- Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

OESO	UNGP
Ja	Ja

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

- ☒ Ja
☐ Nee

Belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding corruptie en omkoping.

Het financiële product heeft bij de beoordeling van de (voorgenomen) beleggingen rekening gehouden met de belangrijkste nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren door middel van specifieke duurzaamheidsindicatoren. Deze indicatoren worden gebruikt om te beoordelen in hoeverre de beleggingen bijdragen aan de gepromote ecologische karakteristieken en sociale kenmerken, inclusief indicatoren van belangrijke nadelige effecten. Dit omvat verschillende fasen in het beleggingsproces, waaronder screening, monitoring en rapportage. We verwijzen naar de tabel met indicatoren voor nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren die eerder in dit document is vermeld.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Grootste emittenten	Sector	Land	% Activa
Alphabet Inc.	Communicatie- diensten	Verenigde Staten	1,8%
Novo Nordisk A/S	Gezondheidszorg	Denemarken	1,6%
NVIDIA Corporation	Informatie- technologie	Verenigde Staten	1,5%
Tesla, Inc.	Duurzame consumenten- goederen	Verenigde Staten	1,4%
Prologis, Inc.	Vastgoed	Verenigde Staten	1,1%
AstraZeneca PLC	Gezondheidszorg	Verenigd Koninkrijk	0,9%
France	Staatsobligatie	Frankrijk	0,9%
Germany	Staatsobligatie	Duitsland	0,9%
Schneider Electric S.E.	Industrie	Frankrijk	0,8%
Eli Lilly and Company	Gezondheidszorg	Verenigde Staten	0,8%
Tencent Holdings Limited	Communicatie- diensten	China	0,8%
Novartis AG	Gezondheidszorg	Zwitserland	0,8%
ASML Holding N.V.	Informatie- technologie	Nederland	0,8%
Equinix, Inc.	Vastgoed	Verenigde Staten	0,6%
Taiwan Semiconductor Manufacturing Company Limited	Informatie- technologie	Taiwan	0,6%

De lijst bevat de beleggingen die het **grootste aandeel** beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentie periode, te weten: 01 januari 2023 t/m 31 december 2023.

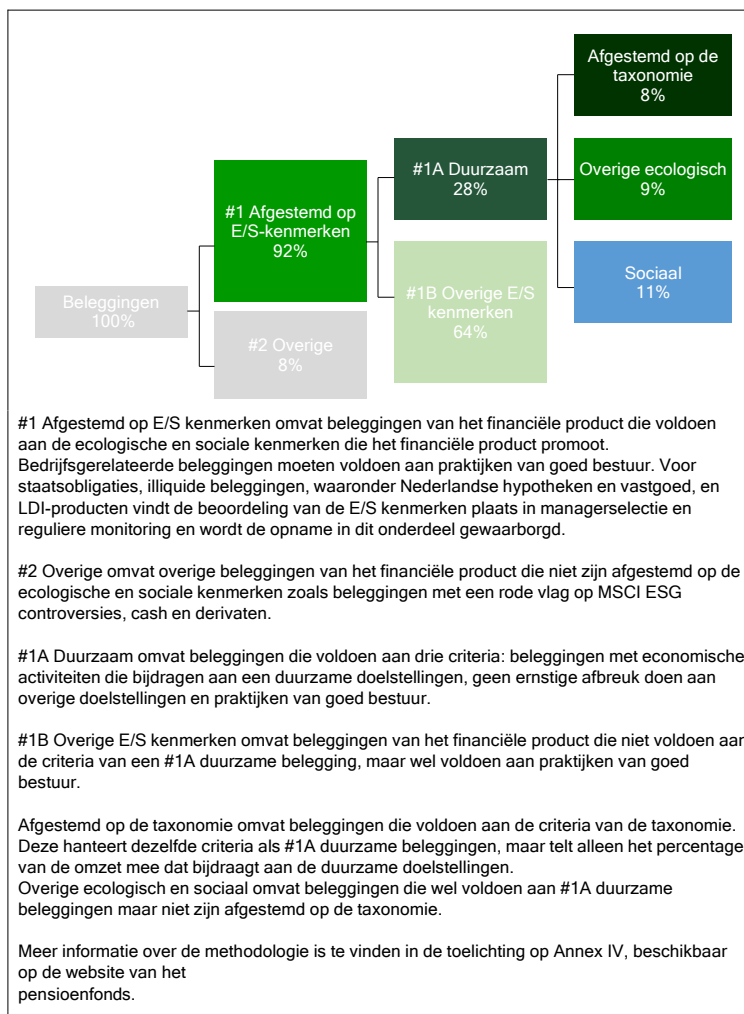
De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in bepaalde activa.

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de omzet die aangeeft hoe "groen" de ondernemingen waarin is belegd zijn;
- de kapitaaluitgaven (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen zijn gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, die relevant zijn voor een transitie naar een groene economie;
- de operationele uitgaven (OpEx) die de groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weerspiegelen.

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

● In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	Afgestemd op E/S-kenmerken	Duurzaam	Overige E/S kenmerken	Afgestemd op de taxonomie	Overige ecologisch	Sociaal	Overige
Alle	92%	28%	64%	8%	9%	11%	8%
Communicatie-diensten	5%	0%	5%	0%	0%	0%	0%
Duurzame consumenten-goederen	7%	2%	5%	2%	1%	0%	0%
Niet-duurzame consumenten-goederen	3%	2%	2%	0%	1%	1%	0%
Energie	1%	0%	1%	0%	0%	0%	0%
Financiële dienstverlening	12%	0%	12%	0%	0%	0%	0%
Gezondheidszorg	11%	8%	4%	0%	1%	7%	0%
Industrie	9%	3%	6%	1%	1%	0%	0%
Informatie-technologie	9%	2%	7%	1%	2%	0%	0%
Basisindustrie	3%	1%	2%	0%	0%	0%	0%
Vastgoed	14%	7%	7%	3%	2%	2%	0%
Overige	15%	2%	13%	0%	1%	1%	8%
Nutsvoorzieningen	1%	1%	1%	0%	0%	0%	0%

In welke mate waren de duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

● Heeft dit financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen?

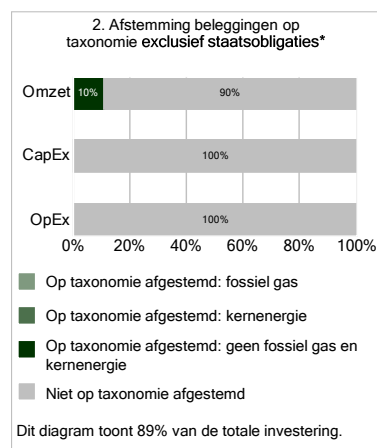
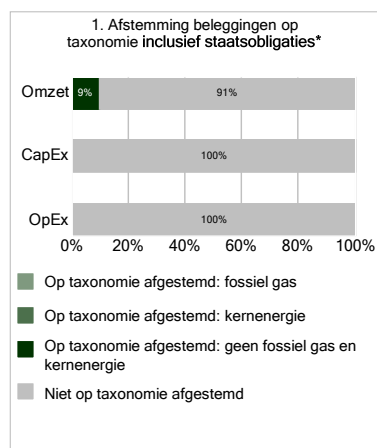
☐ Ja

☐ In fossiel gas

☐ Kernenergie

☒ Nee

De onderstaande grafieken tonen in groen het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxonomie. Er is geen geschikte methode is om te bepalen of staatsobligaties zijn afgestemd op de taxonomie. Daarom toont de eerste grafiek de afstemming op de taxonomie voor alle beleggingen van het financiële product, met inbegrip van staatsobligaties, terwijl de tweede grafiek de afstemming op de taxonomie toont voor de beleggingen van het financiële product exclusief staatsobligaties.

*In deze grafieken omvatten 'staatsobligaties' alle blootstellingen aan overheden

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een milieudoelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissie-niveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

● Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?
1%

● Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?
Niet beschikbaar

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?
9%

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?
11%

zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

Welke beleggingen zijn opgenomen onder "#2 Overige"? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

Het type beleggingen dat onder "#2 Overig" valt, omvat investeringen die niet in lijn zijn met de E/S-kenmerken, evenals kasgeld, kaswaarden en derivaten. Het financiële product heeft geen gebruik gemaakt van derivaten om de gepromote ecologische karakteristieken of sociale kenmerken te bereiken. Indien relevant worden minimale ecologische beschermings- of sociale waarborgen in acht genomen.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om te voldoen aan de ecologische en/of sociale kenmerken?

De maatregelen om te voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken komen voort uit het MVB-beleid. De toepassing in de afgelopen referentieperiode lichten wij kort toe:

- ESG integratie: het pensioenfonds heeft via de fiduciër vermogensbeheerder beoordeeld hoe duurzaamheidsfactoren in het beleggingsproces van zijn externe vermogensbeheerders zijn geïntegreerd.
- Screening: onderzoek naar de belangrijkste duurzaamheidsindicatoren in de portefeuille. Daarvoor baseerde het pensioenfonds zich op 'UN Global Compact' principes en andere controversiële activiteiten. Daarnaast zijn alle beursgenoteerde deelnemingen gescreend op de vereisten van goed bestuur.
- Uitsluiting: het pensioenfonds sloot bedrijven en landen uit die betrokken zijn bij ongewenste activiteiten zoals beschreven in het uitsluitingsbeleid. Dit waren onder andere bedrijven met een hoge CO₂-uitstoot uit of met betrokkenheid bij de productie of verkoop van controversiële wapens. In het overzicht van duurzaamheidsindicatoren is de betrokkenheid in bepaalde CO₂-intensieve sectoren weergegeven.
- Dialoog: het pensioenfonds voerde via de fiduciër vermogensbeheerder de dialoog met een aantal bedrijven over specifieke zaken zoals klimaatverandering of de schending van arbeids- en mensenrechten. Voor sommige dialogen werd via een collectieve initiatief met andere financiële instanties samengewerkt, bijvoorbeeld Climate Action 100+ en Nature Action 100+.
- Via uitoefening van het stemrecht was het pensioenfonds betrokken als aandeelhouder en heeft het pensioenfonds invloed uitgeoefend.
- Best-in-class: met deze aanpak belegt het pensioenfonds alleen in bedrijven die goed presteren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het pensioenfonds heeft de best-in-class benadering voortgezet in 2023.
- Positieve selectie: het pensioenfonds draagt bij aan positieve oplossingen. In de beleggingsportefeuille zijn bedrijven geselecteerd die een positieve bijdrage leveren aan meerdere duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's). In 2023 heeft het pensioenfonds dit beleid voortgezet.

Bijlage IV SFDR Pensioenkring Arcadis

Bijlage IV

Model voor de periodieke informatieverschaffing voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Productbenaming: Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds Arcadis
Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): 5493006YKJK0ZZDKIC74

Ecologische en/of sociale kenmerken

Heeft dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een milieudoelstelling of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan milieu- of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De EU-taxonomie is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852, waarbij een lijst van ecologisch duurzame economische activiteiten is vastgesteld. In de verordening is geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten vastgesteld. Duurzame beleggingen met een milieudoelstelling kunnen al dan niet in overeenstemming zijn met de taxonomie.

☒ ☐ Ja ☒ ☐ Nee	
☐ Er zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling gedaan: ☐ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen ☐ in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie	☐ Het product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken, en hoewel het geen duurzame beleggingen als doelstelling had, had het een minimumaandeel duurzame beleggingen van ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een sociale doelstelling
☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan:	☒ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Het financiële product promoot ecologische karakteristieken die verband houden met:

- het tegengaan van klimaatverandering en het aanpassen aan klimaatverandering in lijn met het Akkoord van Parijs;
- de bescherming en het herstel van de biodiversiteit en ecosystemen;
- de transitie naar een circulaire economie.

Het financiële product promoot sociale kenmerken die verband houden met:

- fatsoenlijk werk;
- voldoende levensstandaarden en welzijn voor eindgebruikers;
- andere sociale onderwerpen zoals gendergelijkheid en bredere diversiteitskwesties.

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe wordt voldaan aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?

De duurzaamheidsindicatoren die worden gebruikt om de realisatie van elk van de gepromote ecologische karakteristieken of sociale kenmerken door dit financiële product te meten, presteerden als volgt. Alle waarden zijn gebaseerd op de posities en beschikbare gegevens per 31 december van het betreffende jaar.

Milieu-indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Scope 1-broeikasgasemissies	ton CO ₂ e	36.834,72	26.082,75	44%	46%
Scope 2-broeikasgasemissies	ton CO ₂ e	11.502,81	9.359,82	44%	46%
Scope 3-broeikasgasemissies	ton CO ₂ e	303.909,92	283.580,21	44%	46%
Totale broeikasgasemissies	ton CO ₂ e	351.076,41	318.650,17	44%	46%
Koolstofvoetafdruk	ton CO ₂ e per miljoen EUR van belegging	290,57	274,44	44%	46%
Broeikasgasemissie-intensiteit ondernemingen waarin is belegd	Gewogen gemiddelde ton CO ₂ e per miljoen EUR omzet	739,01	648,42	45%	50%
Aandeel van de beleggingen in ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	Aandeel van de beleggingen, %	3%	3%	46%	50%
Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie	Gewogen gemiddelde, %	74%	70%	40%	38%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaat effecten - Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	2,63	3,93	39%	44%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaat effecten - Industrie	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	0,64	0,45	39%	44%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaat effecten - Winning van delfstoffen	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	1,83	1,41	39%	44%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaat effecten - Vervoer en opslag	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	0,71	0,66	39%	44%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaat effecten - Distributie van water, afvalwaterbeheer en sanering	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	1,39	1,58	39%	44%
Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	46%	50%
Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie	Aandeel van de beleggingen, %	17%	15%	45%	49%

Sociale indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Aantal ernstige mensenrechtenproblemen en -schendingen die verband houden met de ondernemingen waarin is belegd, op basis van een gewogen gemiddelde	Gewogen gemiddelde, aantal	0,01	0,03	46%	50%
Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	46%	50%
Ontbreken van procedures en compliancemechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	Aandeel van de beleggingen, %	24%	29%	45%	50%
Genderdiversiteit raad van bestuur	Gemiddeld % vrouwelijke bestuursleden	32%	34%	46%	49%

Betrokkenheid indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Entertainment voor volwassenen	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	1%	1%
Conventionele Olie & Gas	Aandeel van de beleggingen, %	1%	1%	52%	58%
Alcohol	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	3%	3%
Controversiële wapens	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	100%
Conventionele wapens	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	1%	1%
Gokken	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	0%
Stroomopwekking	Aandeel van de beleggingen, %	1%	1%	7%	6%
Thermische kolen	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	52%	58%
Tabak	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	100%
Onconventionele Olie & Gas	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	52%	58%

- Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.
- Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

OESO	UNGP
Ja	Ja

Belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding corruptie en omkoping.

De lijst bevat de beleggingen die het **grootste aandeel** beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentie periode, te weten: 01 januari 2023 t/m 31 december 2023.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

- ☒ Ja
☐ Nee

Het financiële product heeft bij de beoordeling van de (voorgenomen) beleggingen rekening gehouden met de belangrijkste nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren door middel van specifieke duurzaamheidsindicatoren. Deze indicatoren worden gebruikt om te beoordelen in hoeverre de beleggingen bijdragen aan de gepromote ecologische karakteristieken en sociale kenmerken, inclusief indicatoren van belangrijke nadelige effecten. Dit omvat verschillende fasen in het beleggingsproces, waaronder screening, monitoring en rapportage. We verwijzen naar de tabel met indicatoren voor nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren die eerder in dit document is vermeld.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Grootste emittenten	Sector	Land	% Activa
Netherlands	Staatsobligatie	Nederland	2,6%
Germany	Staatsobligatie	Duitsland	2,4%
France	Staatsobligatie	Frankrijk	2,2%
Alphabet Inc.	Communicatie- diensten	Verenigde Staten	1,1%
European Union	Overige	België	1,1%
Novo Nordisk A/S	Gezondheidszorg	Denemarken	1,0%
Belgium	Staatsobligatie	België	1,0%
NVIDIA Corporation	Informatie- technologie	Verenigde Staten	0,9%
Tesla, Inc.	Duurzame consumenten- goederen	Verenigde Staten	0,9%
Austria	Staatsobligatie	Oostenrijk	0,7%
AstraZeneca PLC	Gezondheidszorg	Verenigd Koninkrijk	0,6%
BNG Bank N.V.	Overige	Nederland	0,6%
Tencent Holdings Limited	Communicatie- diensten	China	0,5%
Schneider Electric S.E.	Industrie	Frankrijk	0,5%
Eli Lilly and Company	Gezondheidszorg	Verenigde Staten	0,5%

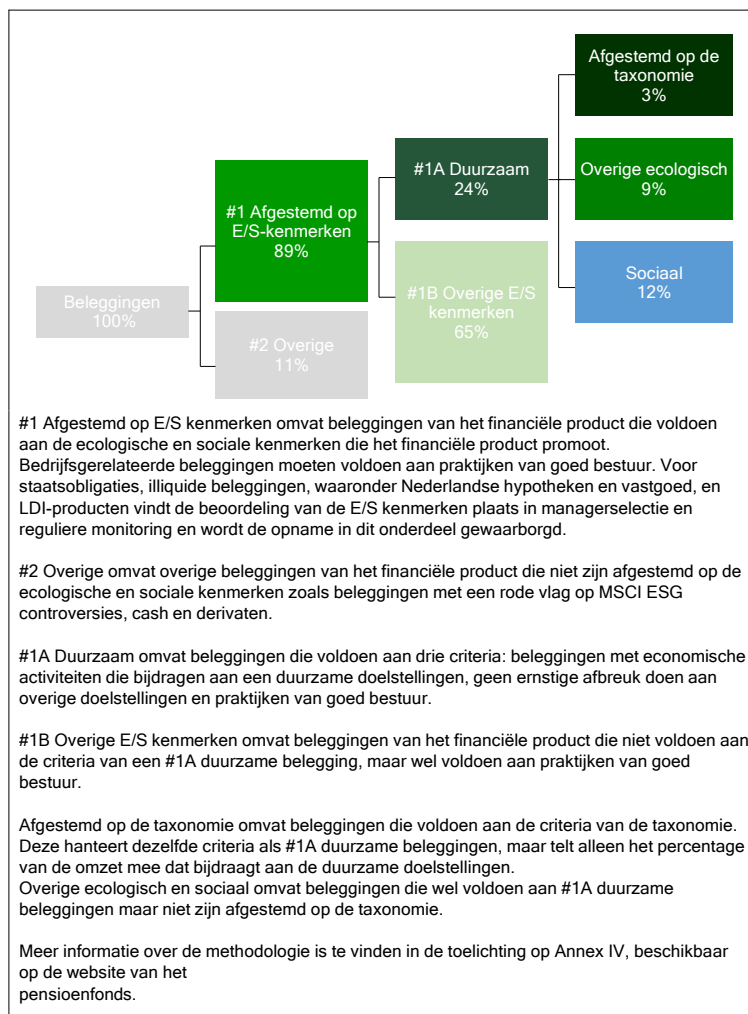
De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in bepaalde activa.

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de omzet die aangeeft hoe "groen" de ondernemingen waarin is belegd zijn;
- de kapitaaluitgaven (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen zijn gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, die relevant zijn voor een transitie naar een groene economie;
- de operationele uitgaven (OpEx) die de groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weerspiegelen.

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	Afgestemd op E/S-kenmerken	Duurzaam	Overige E/S kenmerken	Afgestemd op de taxonomie	Overige ecologisch	Sociaal	Overige
Alle	89%	24%	65%	3%	9%	12%	11%
Communicatiediensten	3%	0%	3%	0%	0%	0%	0%
Duurzame consumentengoederen	4%	1%	3%	1%	0%	0%	0%
Niet-duurzame consumentengoederen	2%	1%	1%	0%	0%	1%	0%
Energie	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Financiële dienstverlening	10%	1%	9%	0%	1%	0%	0%
Gezondheidszorg	7%	5%	2%	0%	1%	4%	0%
Industrie	5%	2%	4%	1%	1%	0%	0%
Informatietechnologie	5%	2%	4%	1%	1%	0%	0%
Basisindustrie	2%	0%	1%	0%	0%	0%	0%
Vastgoed	1%	1%	1%	0%	0%	0%	0%
Overige	48%	12%	36%	0%	4%	7%	10%
Nutsvoorzieningen	1%	1%	1%	0%	0%	0%	0%

In welke mate waren de duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

Heeft dit financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen?

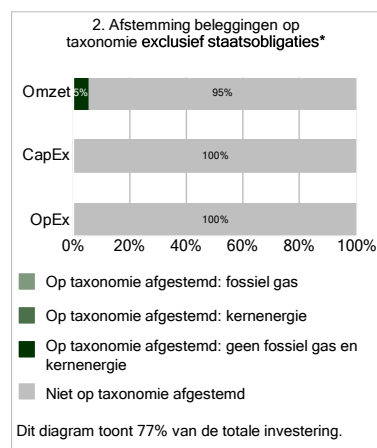
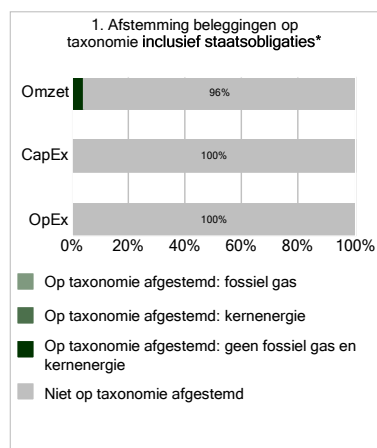
☐ Ja

☐ In fossiel gas

☐ Kernenergie

☒ Nee

De onderstaande grafieken tonen in groen het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxonomie. Er is geen geschikte methode is om te bepalen of staatsobligaties zijn afgestemd op de taxonomie. Daarom toont de eerste grafiek de afstemming op de taxonomie voor alle beleggingen van het financiële product, met inbegrip van staatsobligaties, terwijl de tweede grafiek de afstemming op de taxonomie toont voor de beleggingen van het financiële product exclusief staatsobligaties.

*In deze grafieken omvatten 'staatsobligaties' alle blootstellingen aan overheden

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een milieudoelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissie-niveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?
1%

Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?
Niet beschikbaar

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?
9%

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?
12%

Welke beleggingen zijn opgenomen onder "#2 Overige"? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?
Het type beleggingen dat onder "#2 Overig" valt, omvat investeringen die niet in lijn zijn met de E/S-kenmerken, evenals kasgeld, kaswaarden en derivaten. Het financiële product heeft geen gebruik gemaakt van derivaten om de gepromote ecologische karakteristieken of sociale kenmerken te bereiken. Indien relevant worden minimale ecologische beschermings- of sociale waarborgen in acht genomen.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om te voldoen aan de ecologische en/of sociale kenmerken?

De maatregelen om te voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken komen voort uit het MVB-beleid. De toepassing in de afgelopen referentieperiode lichten wij kort toe:

- ESG integratie: het pensioenfonds heeft via de fiduciër vermogensbeheerder beoordeeld hoe duurzaamheidsfactoren in het beleggingsproces van zijn externe vermogensbeheerders zijn geïntegreerd.
- Screening: onderzoek naar de belangrijkste duurzaamheidsindicatoren in de portefeuille. Daarvoor baseerde het pensioenfonds zich op 'UN Global Compact' principes en andere controversiële activiteiten. Daarnaast zijn alle beursgenoteerde deelnemingen gescreend op de vereisten van goed bestuur.
- Uitsluiting: het pensioenfonds sloot bedrijven en landen uit die betrokken zijn bij ongewenste activiteiten zoals beschreven in het uitsluitingsbeleid. Dit waren onder andere bedrijven met een hoge CO₂-uitstoot uit of met betrokkenheid bij de productie of verkoop van controversiële wapens. In het overzicht van duurzaamheidsindicatoren is de betrokkenheid in bepaalde CO₂-intensieve sectoren weergegeven.
- Dialoog: het pensioenfonds voerde via de fiduciër vermogensbeheerder de dialoog met een aantal bedrijven over specifieke zaken zoals klimaatverandering of de schending van arbeids- en mensenrechten. Voor sommige dialogen werd via een collectieve initiatief met andere financiële instanties samengewerkt, bijvoorbeeld Climate Action 100+ en Nature Action 100+.
- Via uitoefening van het stemrecht was het pensioenfonds betrokken als aandeelhouder en heeft het pensioenfonds invloed uitgeoefend.
- Best-in-class: met deze aanpak belegt het pensioenfonds alleen in bedrijven die goed presteren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het pensioenfonds heeft de best-in-class benadering voortgezet in 2023.
- Positieve selectie: het pensioenfonds draagt bij aan positieve oplossingen. In de beleggingsportefeuille zijn bedrijven geselecteerd die een positieve bijdrage leveren aan meerdere duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's). In 2023 heeft het pensioenfonds dit beleid voortgezet.

Bijlage IV SFDR Pensioenkring Cargill Bioindustrial

Bijlage IV

Model voor de periodieke informatieverschaffing voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Productbenaming: Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds Cargill Bioindustrial
Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI):

Ecologische en/of sociale kenmerken

Heeft dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een milieudoelstelling of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan milieu- of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De EU-taxonomie is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852, waarbij een lijst van ecologisch duurzame economische activiteiten is vastgesteld. In de verordening is geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten vastgesteld. Duurzame beleggingen met een milieudoelstelling kunnen al dan niet in overeenstemming zijn met de taxonomie.

☒ ☐ Ja ☒ ☐ Nee	
☐ Er zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling gedaan:	☐ Het product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken, en hoewel het geen duurzame beleggingen als doelstelling had, had het een minimumaandeel duurzame beleggingen van
☐ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen	☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie
☐ in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie	☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie
☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan:	☐ met een sociale doelstelling
☐ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen	☐ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Het financiële product promoot ecologische karakteristieken die verband houden met:

- het tegengaan van klimaatverandering en het aanpassen aan klimaatverandering in lijn met het Akkoord van Parijs;
- de bescherming en het herstel van de biodiversiteit en ecosystemen;
- de transitie naar een circulaire economie.

Het financiële product promoot sociale kenmerken die verband houden met:

- fatsoenlijk werk;
- voldoende levensstandaarden en welzijn voor eindgebruikers;
- andere sociale onderwerpen zoals gendergelijkheid en bredere diversiteitskwesties.

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe wordt voldaan aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?

De duurzaamheidsindicatoren die worden gebruikt om de realisatie van elk van de gepromote ecologische karakteristieken of sociale kenmerken door dit financiële product te meten, presteerden als volgt. Alle waarden zijn gebaseerd op de posities en beschikbare gegevens per 31 december van het betreffende jaar.

Milieu-indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Scope 1-broei kasgassen-emissies	ton CO ₂ e	-	7.376,40		39%
Scope 2-broei kasgassen-emissies	ton CO ₂ e	-	2.098,05		39%
Scope 3-broei kasgassen-emissies	ton CO ₂ e	-	55.054,27		39%
Totale broei kasgassen-emissies	ton CO ₂ e	-	64.326,49		39%
Koolstofvoetafdruk	ton CO ₂ e per miljoen EUR van belegging	-	348,39		39%
Broei kasgassen-intensiteit ondernemingen waarin is belegd	Gewogen gemiddelde ton CO ₂ e per miljoen EUR omzet	-	788,38		42%
Aandeel van de beleggingen in ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	Aandeel van de beleggingen, %	-	2%		42%
Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie	Aandeel van de beleggingen, %	-	69%		29%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	-	2,75		35%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Industrie	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	-	0,77		35%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Winning van delfstoffen	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	-	1,28		35%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Vervoer en opslag	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	-	0,53		35%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Distributie van water, afvalwaterbeheer en sanering	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	-	1,44		35%
Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden	Aandeel van de beleggingen, %	-	0%		42%
Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie	Aandeel van de beleggingen, %	-	11%		41%
Sociale indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Aantal ernstige mensenrechtenproblemen en -schendingen die verband houden met de ondernemingen waarin is belegd, op basis van een gewogen gemiddelde	Gewogen gemiddelde, aantal	-	0,04		42%
Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Aandeel van de beleggingen, %	-	0%		42%
Ontbreken van procedures en compliancemechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	Aandeel van de beleggingen, %	-	24%		42%
Genderdiversiteit raad van bestuur	Gemiddeld % vrouwelijke bestuursleden	-	31%		41%

Betrokkenheid indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Entertainment voor volwassenen	Aandeel van de beleggingen, %	-	0%		1%
Conventionele Olie & Gas	Aandeel van de beleggingen, %	-	1%		45%
Alcohol	Aandeel van de beleggingen, %	-	0%		3%
Controversiële wapens	Aandeel van de beleggingen, %	-	0%		100%
Conventionele wapens	Aandeel van de beleggingen, %	-	0%		1%
Gokken	Aandeel van de beleggingen, %	-	0%		0%
Stroomopwekking	Aandeel van de beleggingen, %	-	1%		4%
Thermische kolen	Aandeel van de beleggingen, %	-	0%		45%
Tabak	Aandeel van de beleggingen, %	-	0%		100%
Onconventionele Olie & Gas	Aandeel van de beleggingen, %	-	0%		45%

- Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

- Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

OESO	UNGP
Ja	Ja

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

- ☒ Ja
☐ Nee

Belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding corruptie en omkoping.

Het financiële product heeft bij de beoordeling van de (voorgenomen) beleggingen rekening gehouden met de belangrijkste nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren door middel van specifieke duurzaamheidsindicatoren. Deze indicatoren worden gebruikt om te beoordelen in hoeverre de beleggingen bijdragen aan de gepromote ecologische karakteristieken en sociale kenmerken, inclusief indicatoren van belangrijke nadelige effecten. Dit omvat verschillende fasen in het beleggingsproces, waaronder screening, monitoring en rapportage. We verwijzen naar de tabel met indicatoren voor nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren die eerder in dit document is vermeld.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Grootste emittenten	Sector	Land	% Activa
Netherlands	Staatsobligatie	Nederland	2,5%
France	Staatsobligatie	Frankrijk	1,8%
Germany	Staatsobligatie	Duitsland	1,5%
Alphabet Inc.	Communicatie- diensten	Verenigde Staten	1,5%
Austria	Staatsobligatie	Oostenrijk	1,1%
Tesla, Inc.	Duurzame consumenten-goederen	Verenigde Staten	1,1%
NVIDIA Corporation	Informatie- technologie	Verenigde Staten	1,1%
Novo Nordisk A/S	Gezondheidszorg	Denemarken	0,8%
Eli Lilly and Company	Gezondheidszorg	Verenigde Staten	0,7%
Novartis AG	Gezondheidszorg	Zwitserland	0,6%
Tencent Holdings Limited	Communicatie- diensten	China	0,5%
Prologis, Inc.	Vastgoed	Verenigde Staten	0,5%
ASML Holding N.V.	Informatie- technologie	Nederland	0,5%
AstraZeneca PLC	Gezondheidszorg	Verenigd Koninkrijk	0,4%
Taiwan Semiconductor Manufacturing Company Limited	Informatie- technologie	Taiwan	0,4%

De lijst bevat de beleggingen die het **grootste aandeel** beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentie periode, te weten: 01 januari 2023 t/m 31 december 2023.

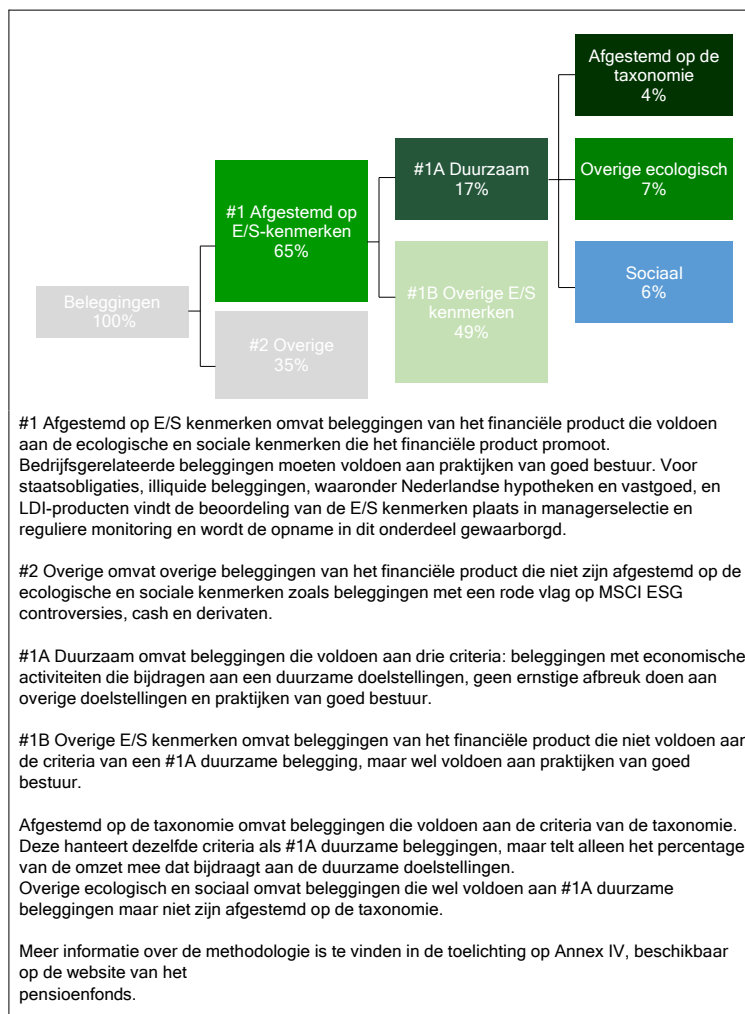
De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in bepaalde activa.

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de omzet die aangeeft hoe "groen" de ondernemingen waarin is belegd zijn;
- de kapitaaluitgaven (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen zijn gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, die relevant zijn voor een transitie naar een groene economie;
- de operationele uitgaven (OpEx) die de groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weerspiegelen.

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	Afgestemd op E/S-kenmerken	Duurzaam	Overige E/S kenmerken	Afgestemd op de taxonomie	Overige ecologisch	Sociaal	Overige
Alle	65%	17%	49%	4%	7%	6%	35%
Communicatie-diensten	4%	0%	4%	0%	0%	0%	0%
Duurzame consumenten-goederen	5%	2%	3%	1%	0%	0%	0%
Niet-duurzame consumenten-goederen	2%	1%	1%	0%	0%	1%	0%
Energie	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Financiële dienstverlening	10%	1%	9%	0%	1%	0%	0%
Gezondheidszorg	6%	5%	1%	0%	1%	4%	0%
Industrie	4%	1%	3%	0%	0%	0%	0%
Informatie-technologie	5%	2%	3%	1%	1%	0%	0%
Basisindustrie	2%	0%	1%	0%	0%	0%	0%
Vastgoed	6%	3%	3%	1%	1%	1%	0%
Overige	20%	2%	18%	0%	2%	0%	34%
Nutsvoorzieningen	1%	1%	1%	0%	0%	0%	0%

In welke mate waren de duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

Heeft dit financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen?

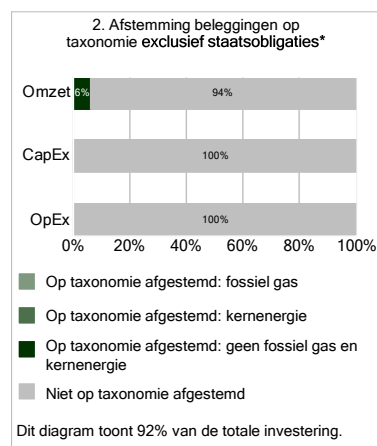
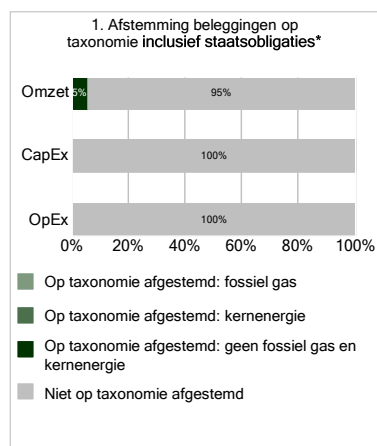
☐ Ja

☐ In fossiel gas

☐ Kernenergie

☒ Nee

De onderstaande grafieken tonen in groen het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxonomie. Er is geen geschikte methode is om te bepalen of staatsobligaties zijn afgestemd op de taxonomie. Daarom toont de eerste grafiek de afstemming op de taxonomie voor alle beleggingen van het financiële product, met inbegrip van staatsobligaties, terwijl de tweede grafiek de afstemming op de taxonomie toont voor de beleggingen van het financiële product exclusief staatsobligaties.

*In deze grafieken omvatten 'staatsobligaties' alle blootstellingen aan overheden

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een milieudoelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

● Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?
0%

● Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?
Niet beschikbaar

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?
7%

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?
6%

Welke beleggingen zijn opgenomen onder "#2 Overige"? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?
Het type beleggingen dat onder "#2 Overig" valt, omvat investeringen die niet in lijn zijn met de E/S-kenmerken, evenals kasgeld, kaswaarden en derivaten. Het financiële product heeft geen gebruik gemaakt van derivaten om de gepromote ecologische karakteristieken of sociale kenmerken te bereiken. Indien relevant worden minimale ecologische beschermings- of sociale waarborgen in acht genomen.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om te voldoen aan de ecologische en/of sociale kenmerken?

De maatregelen om te voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken komen voort uit het MVB-beleid. De toepassing in de afgelopen referentieperiode lichten wij kort toe:

- ESG integratie: het pensioenfonds heeft via de fiduciër vermogensbeheerder beoordeeld hoe duurzaamheidsfactoren in het beleggingsproces van zijn externe vermogensbeheerders zijn geïntegreerd.
- Screening: onderzoek naar de belangrijkste duurzaamheidsindicatoren in de portefeuille. Daarvoor baseerde het pensioenfonds zich op 'UN Global Compact' principes en andere controversiële activiteiten. Daarnaast zijn alle beursgenoteerde deelnemingen gescreend op de vereisten van goed bestuur.
- Uitsluiting: het pensioenfonds sloot bedrijven en landen uit die betrokken zijn bij ongewenste activiteiten zoals beschreven in het uitsluitingsbeleid. Dit waren onder andere bedrijven met een hoge CO₂-uitstoot uit of met betrokkenheid bij de productie of verkoop van controversiële wapens. In het overzicht van duurzaamheidsindicatoren is de betrokkenheid in bepaalde CO₂-intensieve sectoren weergegeven.
- Dialoog: het pensioenfonds voerde via de fiduciër vermogensbeheerder de dialoog met een aantal bedrijven over specifieke zaken zoals klimaatverandering of de schending van arbeids- en mensenrechten. Voor sommige dialogen werd via een collectieve initiatief met andere financiële instanties samengewerkt, bijvoorbeeld Climate Action 100+ en Nature Action 100+.
- Via uitoefening van het stemrecht was het pensioenfonds betrokken als aandeelhouder en heeft het pensioenfonds invloed uitgeoefend.
- Best-in-class: met deze aanpak belegt het pensioenfonds alleen in bedrijven die goed presteren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het pensioenfonds heeft de best-in-class benadering voortgezet in 2023.
- Positieve selectie: het pensioenfonds draagt bij aan positieve oplossingen. In de beleggingsportefeuille zijn bedrijven geselecteerd die een positieve bijdrage leveren aan meerdere duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's). In 2023 heeft het pensioenfonds dit beleid voortgezet.

Bijlage IV SFDR Pensioenkring OWASE

Bijlage IV

Model voor de periodieke informatieverschaffing voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Productbenaming: Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds OWASE
Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): 5493001THWNTW3TQ5M49

Ecologische en/of sociale kenmerken

Heeft dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een milieudoelstelling of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan milieu- of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De EU-taxonomie is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852, waarbij een lijst van ecologisch duurzame economische activiteiten is vastgesteld. In de verordening is geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten vastgesteld. Duurzame beleggingen met een milieudoelstelling kunnen al dan niet in overeenstemming zijn met de taxonomie.

☒ ☐ Ja ☒ ☐ Nee	
☐ Er zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling gedaan: ☐ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen ☐ in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie	☐ Het product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken, en hoewel het geen duurzame beleggingen als doelstelling had, had het een minimumaandeel duurzame beleggingen van ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een sociale doelstelling
☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan:	☒ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Het financiële product promoot ecologische karakteristieken die verband houden met:

- het tegengaan van klimaatverandering en het aanpassen aan klimaatverandering in lijn met het Akkoord van Parijs;
- de bescherming en het herstel van de biodiversiteit en ecosystemen;
- de transitie naar een circulaire economie.

Het financiële product promoot sociale kenmerken die verband houden met:

- fatsoenlijk werk;
- voldoende levensstandaarden en welzijn voor eindgebruikers;
- andere sociale onderwerpen zoals gendergelijkheid en bredere diversiteitskwesties.

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe wordt voldaan aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?

De duurzaamheidsindicatoren die worden gebruikt om de realisatie van elk van de gepromote ecologische karakteristieken of sociale kenmerken door dit financiële product te meten, presteerden als volgt. Alle waarden zijn gebaseerd op de posities en beschikbare gegevens per 31 december van het betreffende jaar.

Milieu-indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Scope 1-broeikasgasemissies	ton CO ₂ e	26.462,29	22.417,08	53%	53%
Scope 2-broeikasgasemissies	ton CO ₂ e	8.150,70	7.612,38	53%	53%
Scope 3-broeikasgasemissies	ton CO ₂ e	206.236,51	215.111,37	53%	53%
Totale broeikasgasemissies	ton CO ₂ e	240.261,56	244.580,63	53%	52%
Koolstofvoetafdrak	ton CO ₂ e per miljoen EUR van belegging	260,13	271,51	53%	52%
Broeikasgasemissie-intensiteit ondernemingen waarin is belegd	Gewogen gemiddelde ton CO ₂ e per miljoen EUR omzet	685,51	635,38	54%	56%
Aandeel van de beleggingen in ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	Aandeel van de beleggingen, %	3%	3%	55%	57%
Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie	Gewogen gemiddelde, %	73%	71%	48%	43%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	2,76	4,04	47%	49%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Industrie	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	0,68	0,46	47%	49%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Winning van delfstoffen	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	1,90	1,50	47%	49%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Vervoer en opslag	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	0,73	0,69	47%	49%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Distributie van water, afvalwaterbeheer en sanering	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	1,33	1,73	47%	49%
Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	55%	57%
Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie	Aandeel van de beleggingen, %	19%	16%	54%	55%

Sociale indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Aantal ernstige mensenrechtenproblemen en -schendingen die verband houden met de ondernemingen waarin is belegd, op basis van een gewogen gemiddelde	Gewogen gemiddelde, aantal	0,01	0,03	55%	56%
Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	55%	57%
Ontbreken van procedures en compliancemechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	Aandeel van de beleggingen, %	28%	31%	55%	57%
Genderdiversiteit raad van bestuur	Gemiddeld % vrouwelijke bestuursleden	32%	34%	55%	56%

Betrokkenheid indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Entertainment voor volwassenen	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	1%	1%
Conventionele Olie & Gas	Aandeel van de beleggingen, %	1%	1%	57%	63%
Alcohol	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	4%	4%
Controversiële wapens	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	100%
Conventionele wapens	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	1%	1%
Gokken	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	0%
Stroomopwekking	Aandeel van de beleggingen, %	1%	1%	4%	5%
Thermische kolen	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	57%	64%
Tabak	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	100%
Onconventionele Olie & Gas	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	57%	63%

- Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

- Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

OESO	UNGP
Ja	Ja

Belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding corruptie en omkoping.

De lijst bevat de beleggingen die het **grootste aandeel** beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentie periode, te weten: 01 januari 2023 t/m 31 december 2023.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

- ☒ Ja
☐ Nee

Het financiële product heeft bij de beoordeling van de (voorgenomen) beleggingen rekening gehouden met de belangrijkste nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren door middel van specifieke duurzaamheidsindicatoren. Deze indicatoren worden gebruikt om te beoordelen in hoeverre de beleggingen bijdragen aan de gepromote ecologische karakteristieken en sociale kenmerken, inclusief indicatoren van belangrijke nadelige effecten. Dit omvat verschillende fasen in het beleggingsproces, waaronder screening, monitoring en rapportage. We verwijzen naar de tabel met indicatoren voor nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren die eerder in dit document is vermeld.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Grootste emittenten	Sector	Land	% Activa
Netherlands	Staatsobligatie	Nederland	5,3%
Germany	Staatsobligatie	Duitsland	4,3%
France	Staatsobligatie	Frankrijk	3,2%
European Union	Overige	België	1,9%
Alphabet Inc.	Communicatie- diensten	Verenigde Staten	1,2%
Belgium	Staatsobligatie	België	1,1%
Novo Nordisk A/S	Gezondheidszorg	Denemarken	1,0%
NVIDIA Corporation	Informatie- technologie	Verenigde Staten	1,0%
Tesla, Inc.	Duurzame consumenten- goederen	Verenigde Staten	0,9%
AstraZeneca PLC	Gezondheidszorg	Verenigd Koninkrijk	0,6%
Tencent Holdings Limited	Communicatie- diensten	China	0,6%
Schneider Electric S.E.	Industrie	Frankrijk	0,5%
Eli Lilly and Company	Gezondheidszorg	Verenigde Staten	0,5%
Luxembourg	Staatsobligatie	Luxemburg	0,5%
Novartis AG	Gezondheidszorg	Zwitserland	0,5%

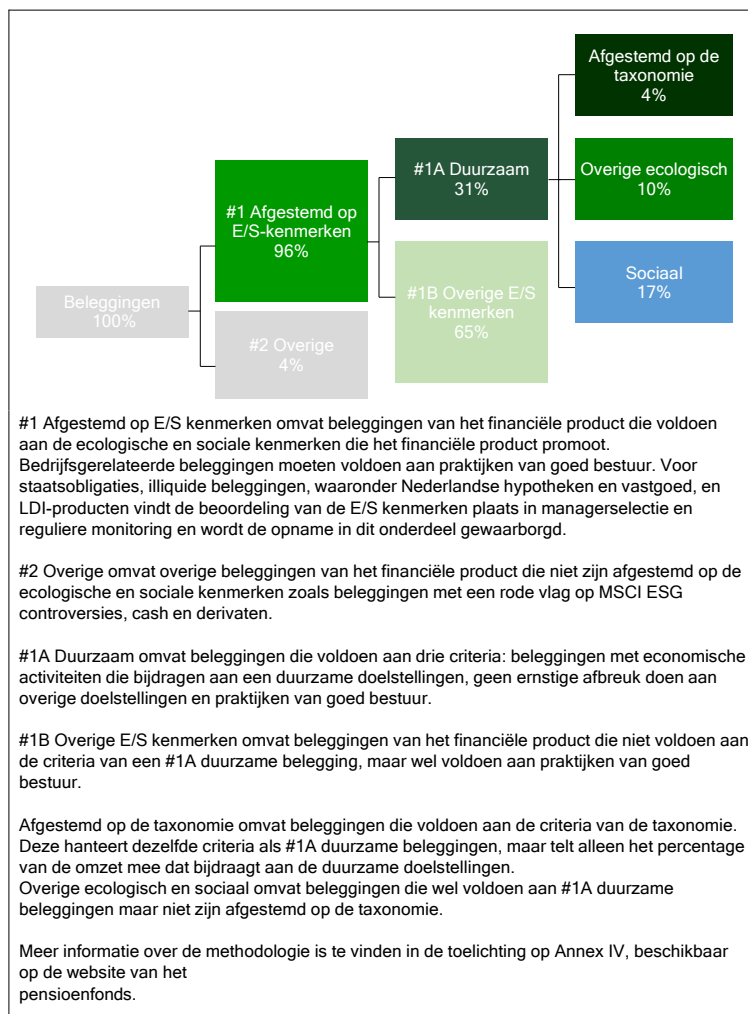
De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in bepaalde activa.

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de omzet die aangeeft hoe "groen" de ondernemingen waarin is belegd zijn;
- de kapitaaluitgaven (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen zijn gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, die relevant zijn voor een transitie naar een groene economie;
- de operationele uitgaven (OpEx) die de groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weerspiegelen.

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	Afgestemd op E/S-kenmerken	Duurzaam	Overige E/S kenmerken	Afgestemd op de taxonomie	Overige ecologisch	Sociaal	Overige
Alle	96%	31%	65%	4%	10%	17%	4%
Communicatiediensten	4%	0%	4%	0%	0%	0%	0%
Duurzame consumentengoederen	5%	2%	3%	1%	0%	0%	0%
Niet-duurzame consumentengoederen	2%	1%	1%	0%	0%	1%	0%
Energie	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Financiële dienstverlening	11%	1%	10%	0%	1%	0%	0%
Gezondheidszorg	8%	5%	2%	0%	1%	4%	0%
Industrie	6%	2%	4%	1%	1%	0%	0%
Informatietechnologie	6%	2%	4%	1%	1%	0%	0%
Basisindustrie	2%	0%	2%	0%	0%	0%	0%
Vastgoed	5%	2%	2%	1%	1%	1%	0%
Overige	47%	16%	31%	0%	4%	11%	3%
Nutsvoorzieningen	1%	1%	1%	0%	0%	0%	0%

In welke mate waren de duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

Heeft dit financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen?

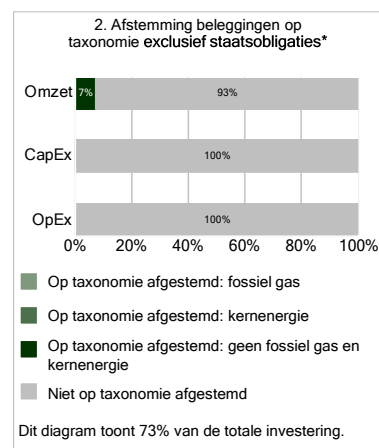
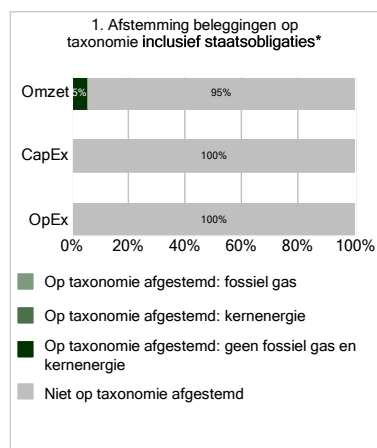
☐ Ja

☐ In fossiel gas

☐ Kernenergie

☒ Nee

De onderstaande grafieken tonen in groen het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxonomie. Er is geen geschikte methode is om te bepalen of staatsobligaties zijn afgestemd op de taxonomie. Daarom toont de eerste grafiek de afstemming op de taxonomie voor alle beleggingen van het financiële product, met inbegrip van staatsobligaties, terwijl de tweede grafiek de afstemming op de taxonomie toont voor de beleggingen van het financiële product exclusief staatsobligaties.

*In deze grafieken omvatten 'staatsobligaties' alle blootstellingen aan overheden

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een milieudoelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?
1%

Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?
Niet beschikbaar

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?
10%

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?
17%

Welke beleggingen zijn opgenomen onder "#2 Overige"? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?
Het type beleggingen dat onder "#2 Overig" valt, omvat investeringen die niet in lijn zijn met de E/S-kenmerken, evenals kasgeld, kaswaarden en derivaten. Het financiële product heeft geen gebruik gemaakt van derivaten om de gepromote ecologische karakteristieken of sociale kenmerken te bereiken. Indien relevant worden minimale ecologische beschermings- of sociale waarborgen in acht genomen.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om te voldoen aan de ecologische en/of sociale kenmerken?

De maatregelen om te voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken komen voort uit het MVB-beleid. De toepassing in de afgelopen referentieperiode lichten wij kort toe:

- ESG integratie: het pensioenfonds heeft via de fiduciër vermogensbeheerder beoordeeld hoe duurzaamheidsfactoren in het beleggingsproces van zijn externe vermogensbeheerders zijn geïntegreerd.
- Screening: onderzoek naar de belangrijkste duurzaamheidsindicatoren in de portefeuille. Daarvoor baseerde het pensioenfonds zich op 'UN Global Compact' principes en andere controversiële activiteiten. Daarnaast zijn alle beursgenoteerde deelnemingen gescreend op de vereisten van goed bestuur.
- Uitsluiting: het pensioenfonds sloot bedrijven en landen uit die betrokken zijn bij ongewenste activiteiten zoals beschreven in het uitsluitingsbeleid. Dit waren onder andere bedrijven met een hoge CO₂-uitstoot uit of met betrokkenheid bij de productie of verkoop van controversiële wapens. In het overzicht van duurzaamheidsindicatoren is de betrokkenheid in bepaalde CO₂-intensieve sectoren weergegeven.
- Dialoog: het pensioenfonds voerde via de fiduciër vermogensbeheerder de dialoog met een aantal bedrijven over specifieke zaken zoals klimaatverandering of de schending van arbeids- en mensenrechten. Voor sommige dialogen werd via een collectieve initiatief met andere financiële instanties samengewerkt, bijvoorbeeld Climate Action 100+ en Nature Action 100+.
- Via uitoefening van het stemrecht was het pensioenfonds betrokken als aandeelhouder en heeft het pensioenfonds invloed uitgeoefend.
- Best-in-class: met deze aanpak belegt het pensioenfonds alleen in bedrijven die goed presteren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het pensioenfonds heeft de best-in-class benadering voortgezet in 2023.
- Positieve selectie: het pensioenfonds draagt bij aan positieve oplossingen. In de beleggingsportefeuille zijn bedrijven geselecteerd die een positieve bijdrage leveren aan meerdere duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's). In 2023 heeft het pensioenfonds dit beleid voortgezet.

Bijlage IV SFDR Pensioenkring Randstad Groep

Bijlage IV

Model voor de periodieke informatieverstrekking voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Productbenaming: Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds Randstad Groep
Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): 5493007SM7ZF1T847736

Ecologische en/of sociale kenmerken

Heeft dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een milieudoelstelling of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan milieu- of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De EU-taxonomie is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852, waarbij een lijst van ecologisch duurzame economische activiteiten is vastgesteld. In de verordening is geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten vastgesteld. Duurzame beleggingen met een milieudoelstelling kunnen al dan niet in overeenstemming zijn met de taxonomie.

☒ Ja ☐ Nee	
☐ Er zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling gedaan: ☐ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen ☐ in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie	☐ Het product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken, en hoewel het geen duurzame beleggingen als doelstelling had, had het een minimumaandeel duurzame beleggingen van ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een sociale doelstelling
☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan:	☒ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Het financiële product promoot ecologische karakteristieken die verband houden met:

- het tegengaan van klimaatverandering en het aanpassen aan klimaatverandering in lijn met het Akkoord van Parijs;
- de bescherming en het herstel van de biodiversiteit en ecosystemen;
- de transitie naar een circulaire economie.

Het financiële product promoot sociale kenmerken die verband houden met:

- fatsoenlijk werk;
- voldoende levensstandaarden en welzijn voor eindgebruikers;
- andere sociale onderwerpen zoals gendergelijkheid en bredere diversiteitskwesties.

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe wordt voldaan aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?

De duurzaamheidsindicatoren die worden gebruikt om de realisatie van elk van de gepromote ecologische karakteristieken of sociale kenmerken door dit financiële product te meten, presteerden als volgt. Alle waarden zijn gebaseerd op de posities en beschikbare gegevens per 31 december van het betreffende jaar.

Milieu-indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Scope 1-broeikasgassen-emissies	ton CO ₂ e	27.972,36	20.631,04	26%	33%
Scope 2-broeikasgassen-emissies	ton CO ₂ e	9.644,23	7.331,25	26%	33%
Scope 3-broeikasgassen-emissies	ton CO ₂ e	253.972,93	233.645,06	26%	33%
Totale broeikasgassen-emissies	ton CO ₂ e	290.904,44	261.386,22	26%	33%
Koolstofvoetafdrak	ton CO ₂ e per miljoen EUR van belegging	279,29	280,02	26%	33%
Broeikasgassen-intensiteit ondernemingen waarin is belegd	Gewogen gemiddelde ton CO ₂ e per miljoen EUR omzet	741,43	652,93	28%	38%
Aandeel van de beleggingen in ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	Aandeel van de beleggingen, %	2%	2%	28%	40%
Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie	Gewogen gemiddelde, %	74%	68%	25%	29%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	2,67	4,09	23%	33%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Industrie	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	0,68	0,45	23%	33%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Winning van delfstoffen	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	1,89	1,43	23%	33%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Vervoer en opslag	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	0,80	0,59	23%	33%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Distributie van water, afvalwaterbeheer en sanering	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	1,36	2,80	23%	33%
Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	28%	40%
Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie	Aandeel van de beleggingen, %	11%	11%	28%	37%

Sociale indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Aantal ernstige mensenrechtenproblemen en -schendingen die verband houden met de ondernemingen waarin is belegd, op basis van een gewogen gemiddelde	Gewogen gemiddelde, aantal	0,01	0,02	28%	39%
Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	28%	40%
Ontbreken van procedures en compliancemechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	Aandeel van de beleggingen, %	15%	23%	28%	40%
Genderdiversiteit raad van bestuur	Gemiddeld % vrouwelijke bestuursleden	32%	36%	28%	38%

Betrokkenheid indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Entertainment voor volwassenen	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	1%	1%
Conventionele Olie & Gas	Aandeel van de beleggingen, %	1%	1%	44%	49%
Alcohol	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	2%	2%
Controversiële wapens	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	100%
Conventionele wapens	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	1%	1%
Gokken	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	0%
Stroomopwekking	Aandeel van de beleggingen, %	1%	1%	3%	4%
Thermische kolen	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	44%	49%
Tabak	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	100%
Onconventionele Olie & Gas	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	44%	49%

- Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

- Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

OESO	UNGP
Ja	Ja

Belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding corruptie en omkoping.

De lijst bevat de beleggingen die het **grootste aandeel** beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentie periode, te weten: 01 januari 2023 t/m 31 december 2023.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

- ☒ Ja
☐ Nee

Het financiële product heeft bij de beoordeling van de (voorgenomen) beleggingen rekening gehouden met de belangrijkste nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren door middel van specifieke duurzaamheidsindicatoren. Deze indicatoren worden gebruikt om te beoordelen in hoeverre de beleggingen bijdragen aan de gepromote ecologische karakteristieken en sociale kenmerken, inclusief indicatoren van belangrijke nadelige effecten. Dit omvat verschillende fasen in het beleggingsproces, waaronder screening, monitoring en rapportage. We verwijzen naar de tabel met indicatoren voor nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren die eerder in dit document is vermeld.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Grootste emittenten	Sector	Land	% Activa
Germany	Staatsobligatie	Duitsland	7,9%
France	Staatsobligatie	Frankrijk	6,7%
Netherlands	Staatsobligatie	Nederland	5,2%
European Union	Overige	België	2,6%
Direction Générale du Trésor	Overige	Frankrijk	2,4%
CPPIB Capital Inc.	Overige	Canada	1,6%
Luxembourg	Staatsobligatie	Luxemburg	1,2%
Belgium	Staatsobligatie	België	0,9%
Alphabet Inc.	Communicatie- diensten	Verenigde Staten	0,8%
International Bank for Reconstruction and Development	Overige	Verenigde Staten	0,8%
Finland	Staatsobligatie	Finland	0,8%
Austria	Staatsobligatie	Oostenrijk	0,8%
NVIDIA Corporation	Informatie- technologie	Verenigde Staten	0,7%
Tesla, Inc.	Duurzame consumenten- goederen	Verenigde Staten	0,7%
North Rhine-Westphalia (State of)	Overige	Duitsland	0,5%

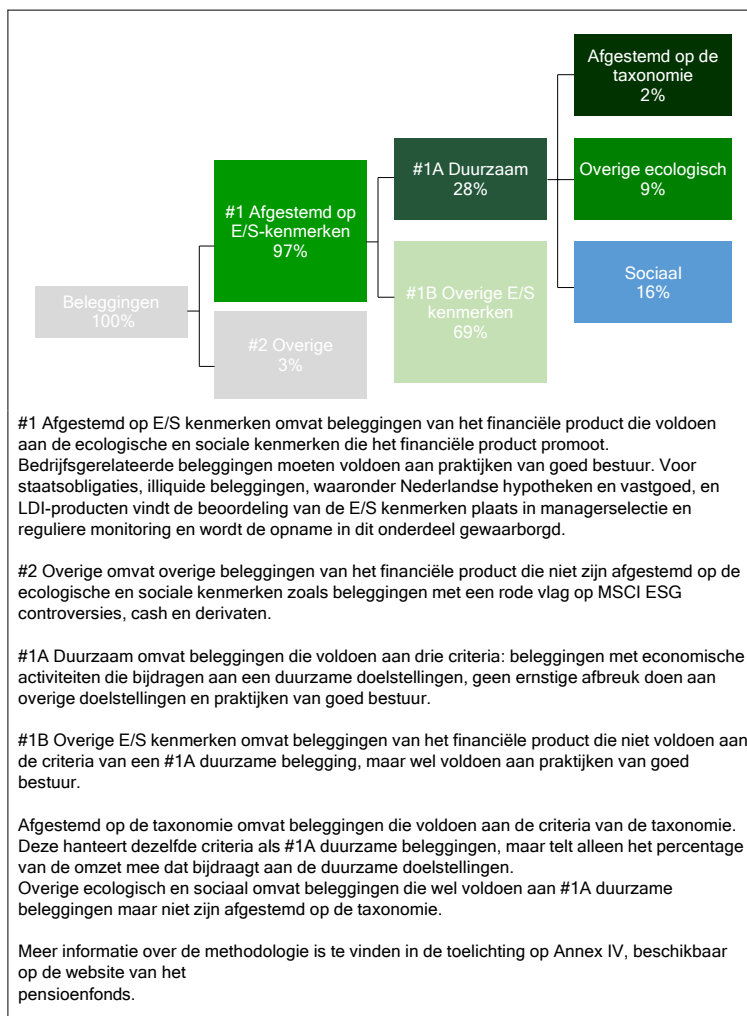
De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in bepaalde activa.

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de omzet die aangeeft hoe "groen" de ondernemingen waarin is belegd zijn;
- de kapitaaluitgaven (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen zijn gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, die relevant zijn voor een transitie naar een groene economie;
- de operationele uitgaven (OpEx) die de groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weerspiegelen.

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	Afgestemd op E/S-kenmerken	Duurzaam	Overige E/S kenmerken	Afgestemd op de taxonomie	Overige ecologisch	Sociaal	Overige
Alle	97%	28%	69%	2%	9%	16%	3%
Communicatiediensten	2%	0%	2%	0%	0%	0%	0%
Duurzame consumentengoederen	3%	1%	2%	1%	0%	0%	0%
Niet-duurzame consumentengoederen	2%	1%	1%	0%	0%	0%	0%
Energie	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Financiële dienstverlening	8%	1%	7%	0%	1%	0%	0%
Gezondheidszorg	4%	3%	1%	0%	0%	3%	0%
Industrie	3%	1%	2%	0%	0%	0%	0%
Informatietechnologie	3%	1%	2%	0%	1%	0%	0%
Basisindustrie	1%	0%	1%	0%	0%	0%	0%
Vastgoed	1%	1%	0%	0%	0%	0%	0%
Overige	70%	19%	50%	0%	6%	13%	3%
Nutsvoorzieningen	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

In welke mate waren de duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

Heeft dit financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen?

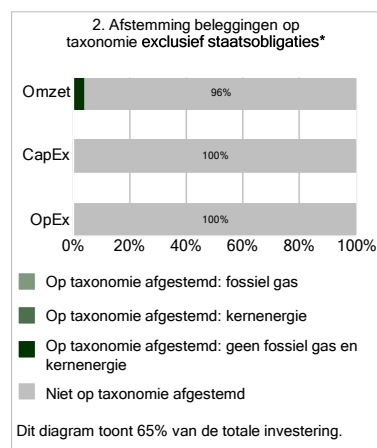
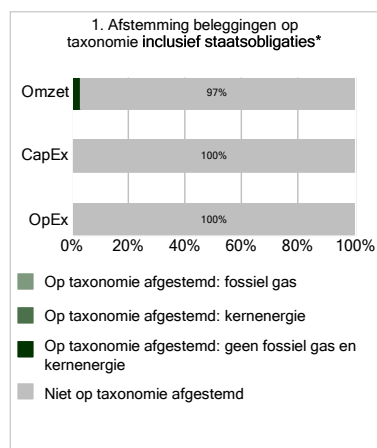
☐ Ja

☐ In fossiel gas

☐ Kernenergie

☒ Nee

De onderstaande grafieken tonen in groen het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxonomie. Er is geen geschikte methode is om te bepalen of staatsobligaties zijn afgestemd op de taxonomie. Daarom toont de eerste grafiek de afstemming op de taxonomie voor alle beleggingen van het financiële product, met inbegrip van staatsobligaties, terwijl de tweede grafiek de afstemming op de taxonomie toont voor de beleggingen van het financiële product exclusief staatsobligaties.

*In deze grafieken omvatten 'staatsobligaties' alle blootstellingen aan overheden

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een milieudoelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissie-niveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

● Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?
0%

● Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?
Niet beschikbaar

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?
9%

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?
16%

Welke beleggingen zijn opgenomen onder "#2 Overige"? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

Het type beleggingen dat onder "#2 Overig" valt, omvat investeringen die niet in lijn zijn met de E/S-kenmerken, evenals kasgeld, kaswaarden en derivaten. Het financiële product heeft geen gebruik gemaakt van derivaten om de gepromote ecologische karakteristieken of sociale kenmerken te bereiken. Indien relevant worden minimale ecologische beschermings- of sociale waarborgen in acht genomen.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om te voldoen aan de ecologische en/of sociale kenmerken?

De maatregelen om te voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken komen voort uit het MVB-beleid. De toepassing in de afgelopen referentieperiode lichten wij kort toe:

- ESG integratie: het pensioenfonds heeft via de fiduciër vermogensbeheerder beoordeeld hoe duurzaamheidsfactoren in het beleggingsproces van zijn externe vermogensbeheerders zijn geïntegreerd.
- Screening: onderzoek naar de belangrijkste duurzaamheidsindicatoren in de portefeuille. Daarvoor baseerde het pensioenfonds zich op 'UN Global Compact' principes en andere controversiële activiteiten. Daarnaast zijn alle beursgenoteerde deelnemingen gescreend op de vereisten van goed bestuur.
- Uitsluiting: het pensioenfonds sloot bedrijven en landen uit die betrokken zijn bij ongewenste activiteiten zoals beschreven in het uitsluitingsbeleid. Dit waren onder andere bedrijven met een hoge CO₂-uitstoot uit of met betrokkenheid bij de productie of verkoop van controversiële wapens. In het overzicht van duurzaamheidsindicatoren is de betrokkenheid in bepaalde CO₂-intensieve sectoren weergegeven.
- Dialoog: het pensioenfonds voerde via de fiduciër vermogensbeheerder de dialoog met een aantal bedrijven over specifieke zaken zoals klimaatverandering of de schending van arbeids- en mensenrechten. Voor sommige dialogen werd via een collectieve initiatief met andere financiële instanties samengewerkt, bijvoorbeeld Climate Action 100+ en Nature Action 100+.
- Via uitoefening van het stemrecht was het pensioenfonds betrokken als aandeelhouder en heeft het pensioenfonds invloed uitgeoefend.
- Best-in-class: met deze aanpak belegt het pensioenfonds alleen in bedrijven die goed presteren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het pensioenfonds heeft de best-in-class benadering voortgezet in 2023.
- Positieve selectie: het pensioenfonds draagt bij aan positieve oplossingen. In de beleggingsportefeuille zijn bedrijven geselecteerd die een positieve bijdrage leveren aan meerdere duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's). In 2023 heeft het pensioenfonds dit beleid voortgezet.

Bijlage IV SFDR Pensioenkring Roba

Bijlage IV

Model voor de periodieke informatieverschaffing voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Productbenaming: Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds Roba
Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): 549300TJ3MP7QECDR986

Ecologische en/of sociale kenmerken

Heeft dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een milieudoelstelling of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan milieu- of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De EU-taxonomie is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852, waarbij een lijst van ecologisch duurzame economische activiteiten is vastgesteld. In de verordening is geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten vastgesteld. Duurzame beleggingen met een milieudoelstelling kunnen al dan niet in overeenstemming zijn met de taxonomie.

☒ ☐ Ja ☒ ☐ Nee	
☐ Er zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling gedaan: ☐ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen ☐ in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie	☐ Het product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken, en hoewel het geen duurzame beleggingen als doelstelling had, had het een minimumaandeel duurzame beleggingen van ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een sociale doelstelling
☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan:	☒ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Het financiële product promoot ecologische karakteristieken die verband houden met:

- het tegengaan van klimaatverandering en het aanpassen aan klimaatverandering in lijn met het Akkoord van Parijs;
- de bescherming en het herstel van de biodiversiteit en ecosystemen;
- de transitie naar een circulaire economie.

Het financiële product promoot sociale kenmerken die verband houden met:

- fatsoenlijk werk;
- voldoende levensstandaarden en welzijn voor eindgebruikers;
- andere sociale onderwerpen zoals gendergelijkheid en bredere diversiteitskwesties.

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe wordt voldaan aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?

De duurzaamheidsindicatoren die worden gebruikt om de realisatie van elk van de gepromote ecologische karakteristieken of sociale kenmerken door dit financiële product te meten, presteerden als volgt. Alle waarden zijn gebaseerd op de posities en beschikbare gegevens per 31 december van het betreffende jaar.

Milieu-indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Scope 1-broeikasgassen-emissies	ton CO ₂ e	7.484,58	7.216,31	51%	49%
Scope 2-broeikasgassen-emissies	ton CO ₂ e	1.798,81	1.864,71	51%	49%
Scope 3-broeikasgassen-emissies	ton CO ₂ e	50.754,46	54.978,56	51%	49%
Totale broeikasgassen-emissies	ton CO ₂ e	59.764,89	63.932,55	51%	49%
Koolstofvoetafdrak	ton CO ₂ e per miljoen EUR van belegging	358,55	358,57	51%	49%
Broeikasgassen-intensiteit ondernemingen waarin is belegd	Gewogen gemiddelde ton CO ₂ e per miljoen EUR omzet	881,70	834,29	55%	55%
Aandeel van de beleggingen in ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	Aandeel van de beleggingen, %	5%	5%	56%	55%
Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie	Aandeel van de beleggingen, %	73%	68%	49%	42%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	5,70	7,05	45%	47%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Industrie	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	1,14	0,81	45%	47%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Winning van delfstoffen	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	1,88	1,76	45%	47%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Vervoer en opslag	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	1,42	1,42	45%	47%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Distributie van water, afvalwaterbeheer en sanering	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	1,27	1,77	45%	47%
Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	56%	55%
Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie	Aandeel van de beleggingen, %	22%	17%	56%	54%

Sociale indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Aantal ernstige mensenrechtenproblemen en -schendingen die verband houden met de ondernemingen waarin is belegd, op basis van een gewogen gemiddelde	Gewogen gemiddelde, aantal	0,02	0,02	56%	55%
Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	56%	55%
Ontbreken van procedures en compliancemechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	Aandeel van de beleggingen, %	27%	28%	56%	55%
Genderdiversiteit raad van bestuur	Gemiddeld % vrouwelijke bestuursleden	33%	33%	56%	54%

Betrokkenheid indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Entertainment voor volwassenen	Aandeel van de beleggingen, %	-	0%		2%
Conventionele Olie & Gas	Aandeel van de beleggingen, %	-	3%		62%
Alcohol	Aandeel van de beleggingen, %	-	1%		6%
Controversiële wapens	Aandeel van de beleggingen, %	-	0%		100%
Conventionele wapens	Aandeel van de beleggingen, %	-	0%		2%
Gokken	Aandeel van de beleggingen, %	-	0%		1%
Stroomopwekking	Aandeel van de beleggingen, %	-	2%		7%
Thermische kolen	Aandeel van de beleggingen, %	-	0%		63%
Tabak	Aandeel van de beleggingen, %	-	0%		100%
Onconventionele Olie & Gas	Aandeel van de beleggingen, %	-	0%		62%

- Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.
- Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

OESO	UNGP
Ja	Ja

Belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding corruptie en omkoping.

De lijst bevat de beleggingen die het **grootste aandeel** beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentie periode, te weten: 01 januari 2023 t/m 31 december 2023.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

- ☒ Ja
☐ Nee

Het financiële product heeft bij de beoordeling van de (voorgenomen) beleggingen rekening gehouden met de belangrijkste nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren door middel van specifieke duurzaamheidsindicatoren. Deze indicatoren worden gebruikt om te beoordelen in hoeverre de beleggingen bijdragen aan de gepromote ecologische karakteristieken en sociale kenmerken, inclusief indicatoren van belangrijke nadelige effecten. Dit omvat verschillende fasen in het beleggingsproces, waaronder screening, monitoring en rapportage. We verwijzen naar de tabel met indicatoren voor nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren die eerder in dit document is vermeld.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Grootste emittenten	Sector	Land	% Activa
Netherlands	Staatsobligatie	Nederland	5,0%
Germany	Staatsobligatie	Duitsland	4,5%
France	Staatsobligatie	Frankrijk	3,5%
Austria	Staatsobligatie	Oostenrijk	3,0%
Belgium	Staatsobligatie	België	2,2%
Coöperatieve Rabobank U.A.	Overige	Nederland	1,8%
Apple Inc.	Informatie- technologie	Verenigde Staten	1,7%
Finland	Staatsobligatie	Finland	1,4%
Alphabet Inc.	Communicatie- diensten	Verenigde Staten	0,8%
Amazon.com, Inc.	Duurzame consumenten- goederen	Verenigde Staten	0,7%
NVIDIA Corporation	Informatie- technologie	Verenigde Staten	0,6%
Société du Grand Paris	Overige	Frankrijk	0,6%
Landeskreditbank Baden-Württemberg -Förderbank	Overige	Duitsland	0,4%
La Banque Postale S.A.	Overige	Frankrijk	0,4%
Prologis, Inc.	Vastgoed	Verenigde Staten	0,4%

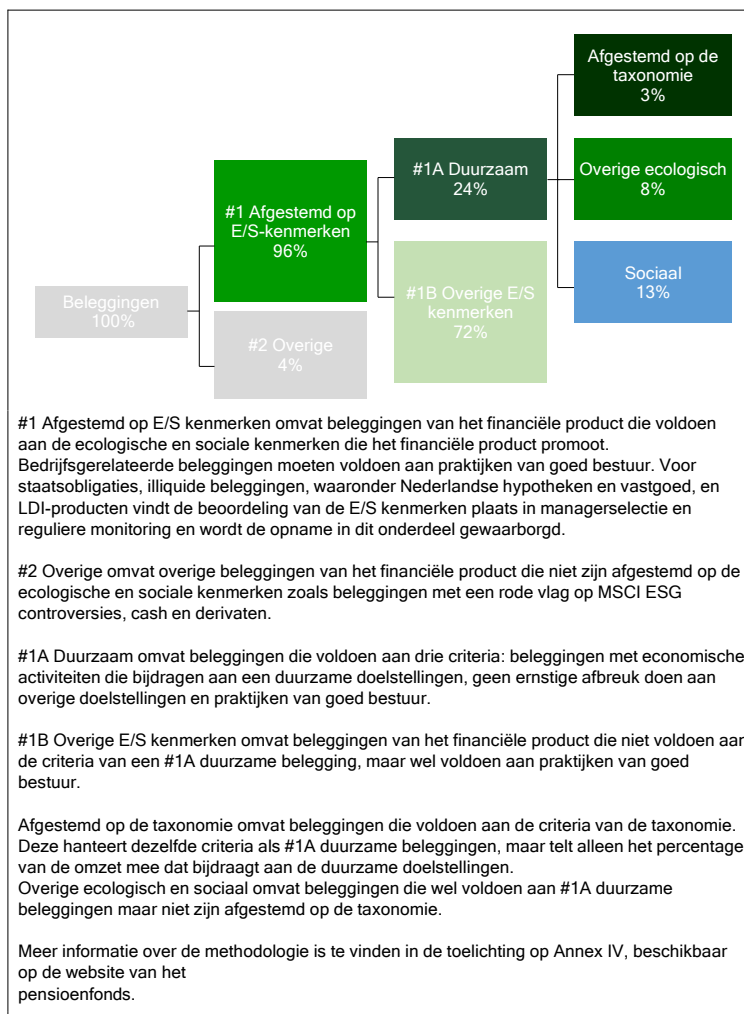
De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in bepaalde activa.

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de omzet die aangeeft hoe "groen" de ondernemingen waarin is belegd zijn;
- de kapitaaluitgaven (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen zijn gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, die relevant zijn voor een transitie naar een groene economie;
- de operationele uitgaven (OpEx) die de groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weerspiegelen.

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	Afgestemd op E/S-kenmerken	Duurzaam	Overige E/S kenmerken	Afgestemd op de taxonomie	Overige ecologisch	Sociaal	Overige
Alle	96%	24%	72%	3%	8%	13%	4%
Communicatie-diensten	3%	0%	3%	0%	0%	0%	0%
Duurzame consumenten-goederen	5%	1%	4%	1%	0%	0%	0%
Niet-duurzame consumenten-goederen	3%	1%	2%	0%	1%	0%	0%
Energie	2%	0%	2%	0%	0%	0%	0%
Financiële dienstverlening	10%	1%	9%	0%	1%	0%	0%
Gezondheidszorg	4%	3%	1%	0%	1%	2%	0%
Industrie	4%	0%	3%	0%	0%	0%	0%
Informatie-technologie	7%	1%	6%	0%	1%	0%	0%
Basisindustrie	2%	0%	2%	0%	0%	0%	0%
Vastgoed	6%	3%	3%	1%	1%	1%	0%
Overige	49%	13%	36%	0%	2%	11%	4%
Nutsvoorzieningen	1%	0%	1%	0%	0%	0%	0%

In welke mate waren de duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

Heeft dit financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen?

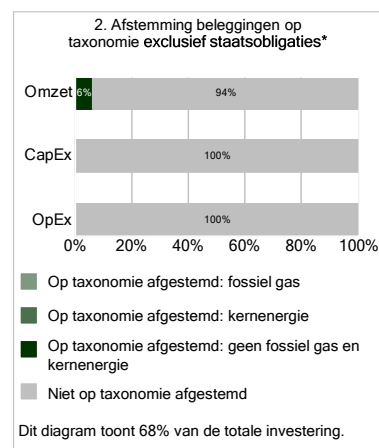
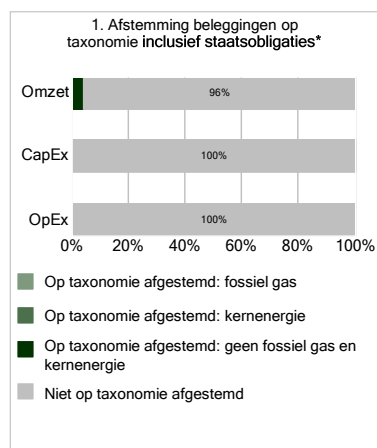
☐ Ja

☐ In fossiel gas

☐ Kernenergie

☒ Nee

De onderstaande grafieken tonen in groen het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxonomie. Er is geen geschikte methode is om te bepalen of staatsobligaties zijn afgestemd op de taxonomie. Daarom toont de eerste grafiek de afstemming op de taxonomie voor alle beleggingen van het financiële product, met inbegrip van staatsobligaties, terwijl de tweede grafiek de afstemming op de taxonomie toont voor de beleggingen van het financiële product exclusief staatsobligaties.

*In deze grafieken omvatten 'staatsobligaties' alle blootstellingen aan overheden

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een milieudoelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?
0%

Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?
Niet beschikbaar

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?
8%

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?
13%

Welke beleggingen zijn opgenomen onder "#2 Overige"? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?
Het type beleggingen dat onder "#2 Overig" valt, omvat investeringen die niet in lijn zijn met de E/S-kenmerken, evenals kasgeld, kaswaarden en derivaten. Het financiële product heeft geen gebruik gemaakt van derivaten om de gepromote ecologische karakteristieken of sociale kenmerken te bereiken. Indien relevant worden minimale ecologische beschermings- of sociale waarborgen in acht genomen.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om te voldoen aan de ecologische en/of sociale kenmerken?

De maatregelen om te voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken komen voort uit het MVB-beleid. De toepassing in de afgelopen referentieperiode lichten wij kort toe:

- ESG integratie: het pensioenfonds heeft via de fiduciair vermogensbeheerder beoordeeld hoe duurzaamheidsfactoren in het beleggingsproces van zijn externe vermogensbeheerders zijn geïntegreerd.
- Screening: onderzoek naar de belangrijkste duurzaamheidsindicatoren in de portefeuille. Daarvoor baseerde het pensioenfonds zich op 'UN Global Compact' principes en andere controversiële activiteiten. Daarnaast zijn alle beursgenoteerde deelnemingen gescreend op de vereisten van goed bestuur.
- Uitsluiting: het pensioenfonds sloot bedrijven en landen uit die betrokken zijn bij ongewenste activiteiten zoals beschreven in het uitsluitingsbeleid. Dit waren onder andere bedrijven met een hoge CO₂-uitstoot uit of met betrokkenheid bij de productie of verkoop van controversiële wapens. In het overzicht van duurzaamheidsindicatoren is de betrokkenheid in bepaalde CO₂-intensieve sectoren weergegeven.
- Dialoog: het pensioenfonds voerde via de fiduciair vermogensbeheerder de dialoog met een aantal bedrijven over specifieke zaken zoals klimaatverandering of de schending van arbeids- en mensenrechten. Voor sommige dialogen werd via een collectieve initiatief met andere financiële instanties samengewerkt, bijvoorbeeld Climate Action 100+ en Nature Action 100+.
- Via uitoefening van het stemrecht was het pensioenfonds betrokken als aandeelhouder en heeft het pensioenfonds invloed uitgeoefend.
- Best-in-class: met deze aanpak belegt het pensioenfonds alleen in bedrijven die goed presteren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het pensioenfonds heeft de best-in-class benadering voortgezet in 2023.
- Positieve selectie: het pensioenfonds draagt bij aan positieve oplossingen. In de beleggingsportefeuille zijn bedrijven geselecteerd die een positieve bijdrage leveren aan meerdere duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's). In 2023 heeft het pensioenfonds dit beleid voortgezet.

Bijlage IV SFDR Pensioenkring Sweco

Bijlage IV

Model voor de periodieke informatieverschaffing voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Productbenaming: Stichting Het Nederlandse Pensioenfonds Sweco
Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): 549300NKEYNWGIWG4S95

Ecologische en/of sociale kenmerken

Heeft dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een milieudoelstelling of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan milieu- of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De EU-taxonomie is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852, waarbij een lijst van ecologisch duurzame economische activiteiten is vastgesteld. In de verordening is geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten vastgesteld. Duurzame beleggingen met een milieudoelstelling kunnen al dan niet in overeenstemming zijn met de taxonomie.

☒ ☐ Ja ☒ ☐ Nee	
☐ Er zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling gedaan: ☐ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen ☐ in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie	☐ Het product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken, en hoewel het geen duurzame beleggingen als doelstelling had, had het een minimaal aandeel duurzame beleggingen van ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een sociale doelstelling
☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan:	☒ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Het financiële product promoot ecologische karakteristieken die verband houden met:

- het tegengaan van klimaatverandering en het aanpassen aan klimaatverandering in lijn met het Akkoord van Parijs;
- de bescherming en het herstel van de biodiversiteit en ecosystemen;
- de transitie naar een circulaire economie.

Het financiële product promoot sociale kenmerken die verband houden met:

- fatsoenlijk werk;
- voldoende levensstandaarden en welzijn voor eindgebruikers;
- andere sociale onderwerpen zoals gendergelijkheid en bredere diversiteitskwesties.

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe wordt voldaan aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?

De duurzaamheidsindicatoren die worden gebruikt om de realisatie van elk van de gepromote ecologische karakteristieken of sociale kenmerken door dit financiële product te meten, presteerden als volgt. Alle waarden zijn gebaseerd op de posities en beschikbare gegevens per 31 december van het betreffende jaar.

Milieu-indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Scope 1-broeikasgassen-emissies	ton CO ₂ e	31.573,64	24.804,42	30%	42%
Scope 2-broeikasgassen-emissies	ton CO ₂ e	9.887,09	7.786,41	30%	42%
Scope 3-broeikasgassen-emissies	ton CO ₂ e	250.039,59	225.740,64	30%	42%
Totale broeikasgassen-emissies	ton CO ₂ e	290.717,55	257.779,37	30%	42%
Koolstofvoetafdruk	ton CO ₂ e per miljoen EUR van belegging	301,46	282,77	30%	42%
Broeikasgassen-intensiteit ondernemingen waarin is belegd	Gewogen gemiddelde ton CO ₂ e per miljoen EUR omzet	753,73	650,97	31%	46%
Aandeel van de beleggingen in ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	Aandeel van de beleggingen, %	2%	2%	31%	47%
Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie	Gewogen gemiddelde, %	73%	70%	28%	36%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	2,79	3,76	26%	41%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Industrie	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	0,65	0,47	26%	41%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Winning van delfstoffen	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	1,76	1,57	26%	41%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Vervoer en opslag	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	0,67	0,67	26%	41%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Distributie van water, afvalwaterbeheer en sanering	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	1,46	1,93	26%	41%
Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	31%	47%
Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie	Aandeel van de beleggingen, %	12%	13%	31%	46%

Sociale indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Aantal ernstige mensenrechtenproblemen en -schendingen die verband houden met de ondernemingen waarin is belegd, op basis van een gewogen gemiddelde	Gewogen gemiddelde, aantal	0,01	0,03	31%	47%
Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	31%	47%
Ontbreken van procedures en compliancemechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	Aandeel van de beleggingen, %	17%	28%	31%	47%
Genderdiversiteit raad van bestuur	Gemiddeld % vrouwelijke bestuursleden	33%	34%	31%	45%

Betrokkenheid indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Entertainment voor volwassenen	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	1%	1%
Conventionele Olie & Gas	Aandeel van de beleggingen, %	1%	1%	35%	53%
Alcohol	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	2%	3%
Controversiële wapens	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	100%
Conventionele wapens	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	1%	1%
Gokken	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	0%
Stroomopwekking	Aandeel van de beleggingen, %	1%	1%	4%	5%
Thermische kolen	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	36%	54%
Tabak	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	100%
Onconventionele Olie & Gas	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	35%	53%

- Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

- Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

OESO	UNGP
Ja	Ja

Belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding corruptie en omkoping.

De lijst bevat de beleggingen die het **grootste aandeel** beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentie periode, te weten: 01 januari 2023 t/m 31 december 2023.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

- ☒ Ja
☐ Nee

Het financiële product heeft bij de beoordeling van de (voorgenomen) beleggingen rekening gehouden met de belangrijkste nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren door middel van specifieke duurzaamheidsindicatoren. Deze indicatoren worden gebruikt om te beoordelen in hoeverre de beleggingen bijdragen aan de gepromote ecologische karakteristieken en sociale kenmerken, inclusief indicatoren van belangrijke nadelige effecten. Dit omvat verschillende fasen in het beleggingsproces, waaronder screening, monitoring en rapportage. We verwijzen naar de tabel met indicatoren voor nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren die eerder in dit document is vermeld.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Grootste emittenten	Sector	Land	% Activa
France	Staatsobligatie	Frankrijk	7,8%
Germany	Staatsobligatie	Duitsland	5,7%
Netherlands	Staatsobligatie	Nederland	5,2%
European Union	Overige	België	1,8%
Austria	Staatsobligatie	Oostenrijk	0,9%
Belgium	Staatsobligatie	België	0,8%
Alphabet Inc.	Communicatie- diensten	Verenigde Staten	0,8%
Novo Nordisk A/S	Gezondheidszorg	Denemarken	0,7%
Luxembourg	Staatsobligatie	Luxemburg	0,7%
NVIDIA Corporation	Informatie- technologie	Verenigde Staten	0,7%
Tesla, Inc.	Duurzame consumenten- goederen	Verenigde Staten	0,6%
International Bank for Reconstruction and Development	Overige	Verenigde Staten	0,6%
Finland	Staatsobligatie	Finland	0,6%
La Banque Postale S.A.	Overige	Frankrijk	0,5%
Banque Fédérative du Crédit Mutuel	Overige	Frankrijk	0,5%

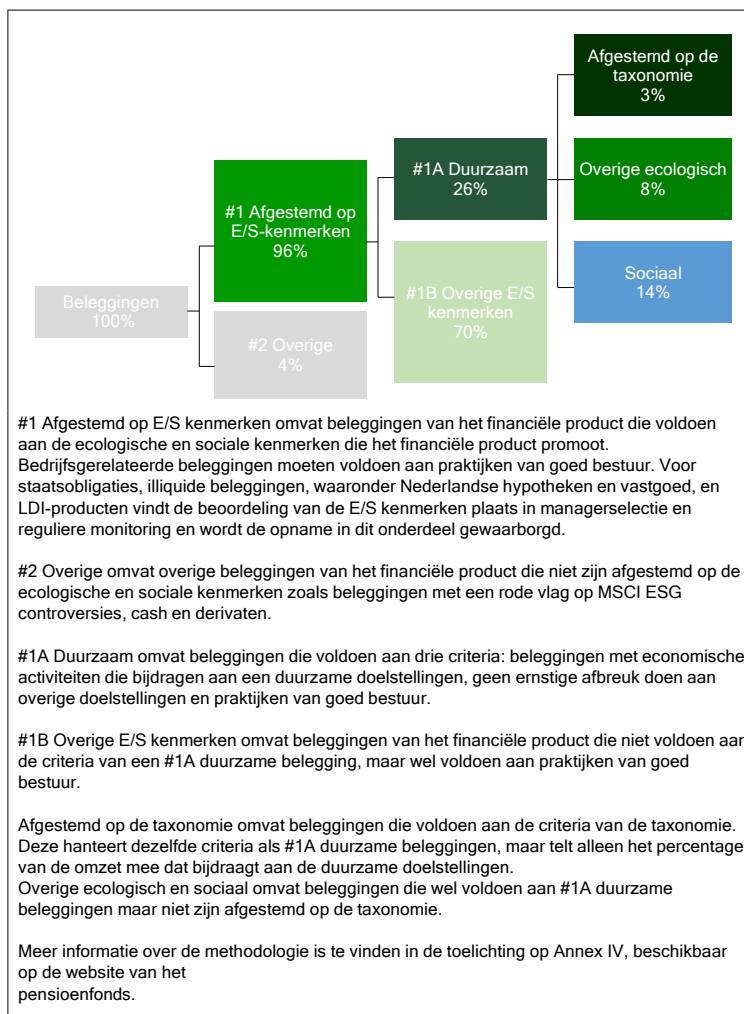
De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in bepaalde activa.

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de omzet die aangeeft hoe "groen" de ondernemingen waarin is belegd zijn;
- de kapitaaluitgaven (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen zijn gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, die relevant zijn voor een transitie naar een groene economie;
- de operationele uitgaven (OpEx) die de groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weerspiegelen.

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	Afgestemd op E/S-kenmerken	Duurzaam	Overige E/S kenmerken	Afgestemd op de taxonomie	Overige ecologisch	Sociaal	Overige
Alle	96%	26%	70%	3%	8%	14%	4%
Communicatiediensten	3%	0%	3%	0%	0%	0%	0%
Duurzame consumentengoederen	4%	1%	3%	1%	0%	0%	0%
Niet-duurzame consumentengoederen	2%	1%	1%	0%	0%	1%	0%
Energie	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Financiële dienstverlening	10%	1%	9%	0%	1%	0%	0%
Gezondheidszorg	6%	4%	2%	0%	1%	3%	0%
Industrie	5%	1%	3%	1%	1%	0%	0%
Informatietechnologie	4%	1%	3%	0%	1%	0%	0%
Basisindustrie	2%	0%	1%	0%	0%	0%	0%
Vastgoed	3%	2%	1%	1%	0%	0%	0%
Overige	56%	14%	42%	0%	4%	10%	4%
Nutsvoorzieningen	1%	1%	1%	0%	0%	0%	0%

In welke mate waren de duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

Heeft dit financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen?

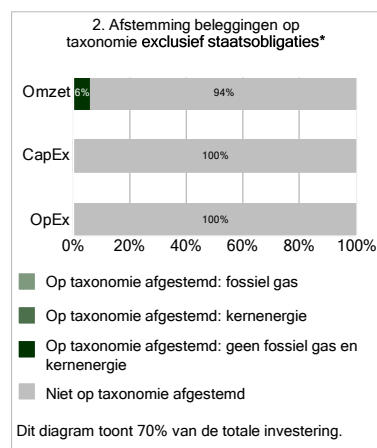
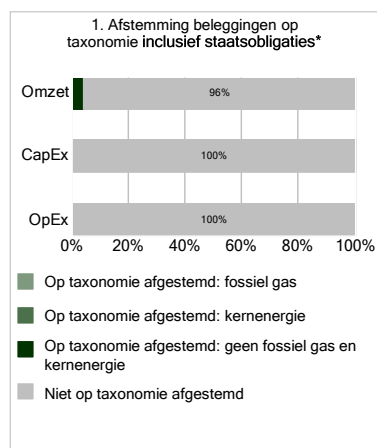
☐ Ja

☐ In fossiel gas

☐ Kernenergie

☒ Nee

De onderstaande grafieken tonen in groen het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxonomie. Er is geen geschikte methode is om te bepalen of staatsobligaties zijn afgestemd op de taxonomie. Daarom toont de eerste grafiek de afstemming op de taxonomie voor alle beleggingen van het financiële product, met inbegrip van staatsobligaties, terwijl de tweede grafiek de afstemming op de taxonomie toont voor de beleggingen van het financiële product exclusief staatsobligaties.

*In deze grafieken omvatten 'staatsobligaties' alle blootstellingen aan overheden

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een milieudoelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

● Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?
1%

● Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?
Niet beschikbaar

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?
8%

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?
14%

Welke beleggingen zijn opgenomen onder "#2 Overige"? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

Het type beleggingen dat onder "#2 Overige" valt, omvat investeringen die niet in lijn zijn met de E/S-kenmerken, evenals kasgeld, kaswaarden en derivaten. Het financiële product heeft geen gebruik gemaakt van derivaten om de gepromote ecologische karakteristieken of sociale kenmerken te bereiken. Indien relevant worden minimale ecologische beschermings- of sociale waarborgen in acht genomen.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om te voldoen aan de ecologische en/of sociale kenmerken?

De maatregelen om te voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken komen voort uit het MVB-beleid. De toepassing in de afgelopen referentieperiode lichten wij kort toe:

- ESG integratie: het pensioenfonds heeft via de fiduciër vermogensbeheerder beoordeeld hoe duurzaamheidsfactoren in het beleggingsproces van zijn externe vermogensbeheerders zijn geïntegreerd.
- Screening: onderzoek naar de belangrijkste duurzaamheidsindicatoren in de portefeuille. Daarvoor baseerde het pensioenfonds zich op 'UN Global Compact' principes en andere controversiële activiteiten. Daarnaast zijn alle beursgenoteerde deelnemingen gescreend op de vereisten van goed bestuur.
- Uitsluiting: het pensioenfonds sloot bedrijven en landen uit die betrokken zijn bij ongewenste activiteiten zoals beschreven in het uitsluitingsbeleid. Dit waren onder andere bedrijven met een hoge CO₂-uitstoot uit of met betrokkenheid bij de productie of verkoop van controversiële wapens. In het overzicht van duurzaamheidsindicatoren is de betrokkenheid in bepaalde CO₂-intensieve sectoren weergegeven.
- Dialoog: het pensioenfonds voerde via de fiduciër vermogensbeheerder de dialoog met een aantal bedrijven over specifieke zaken zoals klimaatverandering of de schending van arbeids- en mensenrechten. Voor sommige dialogen werd via een collectieve initiatief met andere financiële instanties samengewerkt, bijvoorbeeld Climate Action 100+ en Nature Action 100+.
- Via uitoefening van het stemrecht was het pensioenfonds betrokken als aandeelhouder en heeft het pensioenfonds invloed uitgeoefend.
- Best-in-class: met deze aanpak belegt het pensioenfonds alleen in bedrijven die goed presteren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het pensioenfonds heeft de best-in-class benadering voortgezet in 2023.
- Positieve selectie: het pensioenfonds draagt bij aan positieve oplossingen. In de beleggingsportefeuille zijn bedrijven geselecteerd die een positieve bijdrage leveren aan meerdere duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's). In 2023 heeft het pensioenfonds dit beleid voortgezet.

Toelichting op de SFDR-rapportage

Toelichting op de periodieke rapportage van SFDR (Annex IV):

De periodieke rapportage (Annex IV van [SFDR](#)) is een verplicht onderdeel voor financiële producten met een artikel 8-categorisatie onder de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) wetgeving van de Europese Unie. Deze wetgeving verplicht aanbieders van financiële producten en financiële marktdelnemers jaarlijks informatie te verschaffen over de duurzaamheidsaspecten van financiële producten die ecologische en/of sociale kenmerken promoten. Het beleid ten aanzien van deze kenmerken heeft het pensioenfonds uiteengezet in de precontractuele informatie, oftewel Annex II, wat op de website hnpf.nl is te vinden.

Precontractuele informatie - Annex II SFDR:
beleid van het pensioenfonds

Periodieke rapportage - Annex IV SFDR:
resultaten van het gevoerde beleid

In de periodieke rapportage (Annex IV) geeft het pensioenfonds verantwoording over de duurzaamheidsprestaties van het financieel product en de acties en maatregelen die het pensioenfonds heeft ondernomen om te voldoen aan de gepromote duurzaamheidskenmerken. De Europese duurzaamheidswetgeving, EU Taxonomie, is gerelateerd aan SFDR maar richt zich specifiek op beleggingen in een economische activiteit die substantieel bijdragen aan een "ecologisch duurzame doelstelling". Dit wordt later toegelicht.

Dit document geeft toelichting op de periodieke rapportage, die is opgesteld door Van Lanschot Kempen IM (VLK IM). Annex IV wordt door het pensioenfonds gepubliceerd, onder de verantwoordelijkheid van het pensioenfonds. Dit document start met een schematische weergave van de categorisering van beleggingen op basis van SFDR, waarna verdere toelichting wordt gegeven door beantwoording van de volgende vragen:

Beleid en algemene toelichting

- Wat is de periodieke rapportage (Annex IV)? Waarom moet het pensioenfonds deze rapportage aan de deelnemers beschikbaar stellen, terwijl het pensioenfonds momenteel geen duurzame doelstelling volgens SFDR hanteert?
- Wat zijn de verschillen tussen de periodieke rapportage (Annex IV) van het pensioenfonds en de template van de Europese wetgever? Is het mogelijk verdere veranderingen aan te brengen?
- Over welke duurzaamheidsindicatoren wordt gerapporteerd in de periodieke rapportage?

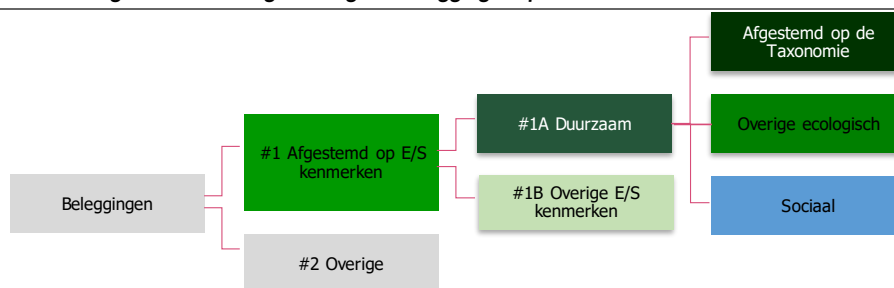
Definities en implementatie

- Wat is een duurzame belegging?
- Hoe worden de duurzaamheidskenmerken gemeten van financiële producten die ecologische en/of sociale kenmerken promoten?
- Wat is het onderscheid tussen de definitie voor duurzame beleggingen volgens SFDR en die van ecologisch duurzame doelstelling volgens de EU Taxonomie?
- Waarom bevat onderdeel #1B Overige E/S kenmerken van de activa-allocatie beleggingsproducten met een artikel 8 en 9 SFDR categorisatie?
- Is het mogelijk dat er wel duurzame beleggingen gedaan zijn zonder dat dit gerapporteerd wordt?
- Duurzaamheidsfactor 6, onderdeel van het overzicht van duurzaamheidsindicatoren, geeft de intensiteit van het energiegebruik weer van sectoren met grote klimaateffecten. Hoe heeft VLK IM de top 5 sectoren vastgesteld om over te gaan rapporteren?

Dataleverancier en toepassing

- Van welke dataleverancier en data maakt VLK IM gebruik?
- Wat is het verschil tussen de getoonde CO2-data afkomstig van dataprovider ISS en MSCI ESG Research?
- Hoe monitort VLK IM de kwaliteit van de dataset van MSCI?
- Wat gebeurt er als er (nog) geen data beschikbaar is?
- Wat is de referentieperiode?
- Hoe waarborgt VLK IM de datakwaliteit binnen de keten?
- Hoe wordt de klant-specifieke rapportage opgesteld?

Schematische weergave van de categorisering van beleggingen op basis van SFDR

Onderdeel	Criterium	Implementatie																
#1 Afgestemd op E/S kenmerken	Het percentage in de portefeuille dat bijdraagt aan de door het product gepromote E/S kenmerken, zoals opgenomen in het MVB-beleid van het pensioenfonds. Dit zijn bijvoorbeeld uitsluitingscriteria, een best-in-class beleid en CO ₂ -reductiedoelstellingen. Daarnaast zijn praktijken van goed bestuur een randvoorwaarde voor bedrijfsgerelateerde beleggingen van financiële producten met artikel 8-categorisatie.	De E/S kenmerken die het pensioenfonds promoot zijn vastgelegd in het MVB-beleid en onderdeel van de implementatiecriteria in de investment case. De wetgever heeft geen expliciete eisen gedefinieerd voor het promoten van E/S kenmerken. De afstemming op E/S kenmerken is geïntegreerd in het beleggingsproces en zodanig gewaarborgd via de manager selectie, monitoring en verantwoording. Praktijken van goed bestuur hebben alleen betrekking op bedrijfsgerelateerde beleggingen. Deze beleggingen worden gescreend op een schending van de UN Global Compact en /of OESO-richtlijnen (zogenaamde 'rode vlaggen') met de MSCI ESG Research methodologie: MSCI ESG Controversies . (Groene) obligaties worden gescreend op sancties, schending van mensenrechten en de naleving van het Klimaatakkoord. Bij obligaties en aandelen worden praktijken van goed bestuur dus expliciet getoetst. Voor illiquide beleggingen, waaronder Nederlandse hypotheken en vastgoed, en LDI-producten vindt de beoordeling van goed bestuur plaats in manager selectie en reguliere monitoring, maar is het (nog) niet altijd mogelijk de individuele beleggingen te identificeren en/of de E/S kenmerken te toetsen. Deze beleggingen vallen dan (voorlopig) onder onderdeel #2 Overige.																
#1A Duurzaam	De definitie van een duurzame belegging volgens SFDR is kort samengevat: - beleggingen in economische activiteiten die bijdragen aan een E/S duurzame doelstelling; - geen ernstige afbreuk aan overige E/S doelstellingen; en, - praktijken van goed bestuur.	De SFDR definitie bevat geen specifiek percentage over de vereiste bijdrage aan een duurzame doelstelling. In afwachting van meer duidelijkheid vanuit regelgeving of toezichthouders en op basis van beschikbare data is gekozen voor de volgende aanpak: Voor duurzame bedrijfsgerelateerde beleggingen geldt dat minimaal 20% van de omzet afkomstig is uit activiteiten die positief bijdragen aan ecologische of sociale doelstellingen. Wanneer voldaan is aan het minimum van 20% en aan criteria 2 en 3, wordt volgens het 'pass or fail'-principe, het volledige belang in de belegging meegerekend als duurzame belegging. Het percentage activiteiten met een positieve bijdrage is afkomstig van dataleverancier MSCI ESG Research . Voor het criterium "Geen ernstige afbreuk aan de duurzame doelstellingen" worden bedrijven gescreend op eventuele betrokkenheid bij ernstige controversies (rode vlaggen) overeenkomstig met PAI-indicatoren 4, 10 en 14 en op diverse ethische criteria , gemeten via drempelwaardes als percentage van de omzet: <table><tr><td>- controversiële wapens</td><td>0%</td><td>nucleaire wapens</td><td>0%</td></tr><tr><td>- thermische kolen (mijnbouw)</td><td>10%</td><td>gebruik kolen bij energieopwekking</td><td>10%</td></tr><tr><td>- teerzand</td><td>0%</td><td>olie- en gaswinning</td><td>10%</td></tr><tr><td>- tabaks-productie</td><td>0%</td><td>tabaks-distributie</td><td>20%</td></tr></table> Praktijken van goed bestuur zijn automatisch gewaarborgd voor bedrijfsgerelateerde beleggingen aangezien dat een minimumvereiste is bij stap #1. Volgens SFDR is het criterium niet van toepassing op staatsobligaties, illiquide beleggingen en LDI-producten. Staats(gelateerde)obligaties leveren een ecologische bijdrage als het betreffende land een score van minimaal 50 heeft voor de Natural Capital en Resource Efficiency pilaren (50%/50% weging) van de Global Sustainable Competitiveness Index van dataleverancier SolAbility . De sociale bijdrage is gebaseerd op de Social Progress Index van Social Progress Imperative waarvoor een minimumscore van 1,35x het wereldgemiddelde geldt. In beide gevallen volgt voor het 2 ^e criterium de toetsing aan het landenbeleid: Democracy Index van EU ('Authoritarian'-kenmerk), Resource Intensity Ranking van SolAbility (laagste top10%) en Global Rights Index van ITUC (slechtste top10 en score 5 & 5+). Groene obligaties worden per definitie gecategoriseerd als duurzaam vanwege de waarborging bij uitgifte. Deze obligaties moeten voldoen aan de European Green Bond Standard (EU GBS) die vereist dat 100% van de opbrengst naar economische activiteiten gaat die voldoen aan de voorwaardes van de EU Taxonomie.	- controversiële wapens	0%	nucleaire wapens	0%	- thermische kolen (mijnbouw)	10%	gebruik kolen bij energieopwekking	10%	- teerzand	0%	olie- en gaswinning	10%	- tabaks-productie	0%	tabaks-distributie	20%
- controversiële wapens	0%	nucleaire wapens	0%															
- thermische kolen (mijnbouw)	10%	gebruik kolen bij energieopwekking	10%															
- teerzand	0%	olie- en gaswinning	10%															
- tabaks-productie	0%	tabaks-distributie	20%															
Afgestemd op de Taxonomie	De definitie van een duurzame belegging volgens de Taxonomie: beleggingen in een economische activiteit die substantieel bijdraagt aan de verwezenlijking van één van de "ecologisch	De EU Taxonomie richt zich alleen op activiteiten die een bijdrage leveren aan één van de ecologisch duurzame doelstellingen. Op dit moment zijn de criteria alleen vastgesteld ten aanzien van de ecologisch duurzame doelstellingen zoals genoemd onder a) en b). Voor de implementatie van de EU Taxonomie wordt gebruik gemaakt																

	duurzame doelstellingen" uit artikel 9 Taxonomie; 2. geen ernstige afbreuk doet aan de overige doelstellingen uit artikel 9 Taxonomie; 3. voldoet aan specifieke technische screeningcriteria; en, 4. wordt verricht met inachtneming van minimum garanties op sociaal gebied.	van MSCI ESG Research. De implementatie van minimum garanties op sociaal gebied is vergelijkbaar met praktijken van goed bestuur bij SFDR. De Taxonomie is zelf nog in ontwikkeling wat ruimte laat in de implementatie. Momenteel is ervoor gekozen om aansluiting te zoeken bij huidige methodes in de praktijk. Door nieuwe richtlijnen, data beschikbaarheid en verdere marktontwikkelingen kan de aanpak mogelijk veranderen. Tenslotte wordt voor de Taxonomie enkel het werkelijke percentage van de omzet meegerekend dat afkomstig is uit activiteiten die positief bijdragen aan de ecologisch duurzame doelstellingen (zonder drempelwaarde).
Overig ecologisch	Beleggingen in een economische activiteit die bijdraagt aan de verwezenlijking van een duurzame milieudoelstelling, maar niet is afgestemd op de Taxonomie.	Een duurzame belegging met een ecologische doelstelling volgens #1A, maar niet is afgestemd op de Taxonomie. Hieronder valt het percentage van de omzet dat volgens het 'pass or fail'-principe onder duurzaam valt, bijdraagt aan ecologische doelstellingen, maar niet afgestemd is op de Taxonomie.
Sociaal	Beleggingen in een economische activiteit die bijdraagt aan de verwezenlijking van een sociale duurzame doelstelling. Aangezien de Taxonomie enkel criteria heeft vastgesteld voor ecologisch duurzame doelstellingen, zijn beleggingen met een sociale doelstelling per definitie niet afgestemd op de Taxonomie.	Een duurzame belegging met een sociale doelstelling. Hieronder valt het percentage van de omzet dat volgens het 'pass or fail'-principe onder duurzaam valt en bijdraagt aan sociale doelstellingen. De Taxonomie is voor beleggingen met een sociale doelstelling nog in ontwikkeling.
#1B Overige E/S kenmerken	Beleggingen die wel E/S kenmerken promoten, maar niet als "duurzame beleggingen" kwalificeren volgens bovenstaande definitie of ernstige afbreuk doen aan E/S duurzame doelstellingen.	Alle beleggingen die wel voldoen aan de criteria van onderdeel #1 maar niet aan #1A. Deze beleggingen voldoen aan praktijken van goed bestuur, maar hebben geen duurzame doelstelling, voldoen niet aan het criterium Geen ernstige afbreuk aan de duurzame doelstellingen en/of deze data is (nog) niet voorhanden.
#2 Overige	Bedrijfsgerelateerde beleggingen die niet voldoen aan praktijken van goed bestuur, alsmede andere beleggingen die niet bijdragen aan voornoemde gepromote kenmerken.	Het promoten van E/S kenmerken zoals vastgelegd in het MVB-beleid wordt gewaarborgd in het beleggingsproces. Dit is integraal onderdeel van het manager selectieproces, de monitoring en de verantwoording. Daarom vallen onder #2 Overige beleggingen met een rode vlag op MSCI ESG Controversies, cash en (illiquide) beleggingen waarvan de identificatie en/of de toetsing aan de E/S kenmerken (voorlopig) niet mogelijk is.

Beleid en algemene toelichting

- **Wat is de periodieke rapportage (Annex IV)? Waarom moet het pensioenfonds deze rapportage aan de deelnemers beschikbaar stellen, terwijl het pensioenfonds momenteel geen duurzame doelstelling volgens SFDR hanteert?**

SFDR verplicht financiëlemarktparticipanten **duurzaamheidsinformatie te verschaffen** over hun financieel product. Hieronder valt de **precontractuele informatie** van een financieel product, oftewel Annex II in het geval van SFDR artikel 8. Deze informatie gaat in op het duurzaamheidsbeleid en eventuele (gedeeltelijke) duurzame doelstellingen. Dit is ook van toepassing voor het pensioenfonds. Annex IV is een **periodieke rapportage** voor SFDR artikel 8 over de resultaten van het gevoerde beleid. Het is verplicht voor alle financiëlemarktparticipanten. De wetgever gebruikt de term periodieke rapportage als aanduiding voor Annex IV die jaarlijks wordt gepubliceerd. Wij hanteren dezelfde terminologie voor consistentie en ter voorkoming van onduidelijkheid met andere rapportages zoals jaarverslagen en kwartaalrapportages.

Het pensioenfonds heeft gekozen momenteel **geen (gedeeltelijke) duurzame doelstelling** te hanteren. Deze keuze is ook onderdeel van het duurzaamheidsbeleid van het financiële product en leidt niet tot een uitzondering op de verplichting om deze documenten te publiceren. De vragen in de periodieke rapportage over de duurzame beleggingen zijn door deze keuze niet van toepassing. In dit geval is bij de antwoorden "Niet van toepassing." vermeld. Als op enig moment het pensioenfonds wel een duurzame doelstelling gaat hanteren blijft dezelfde rapportageverplichting van toepassing, maar wordt de beantwoording uitgebreid. Alle vragen zijn dan van toepassing. In dat geval moet ook Annex II bijgewerkt worden.

- **Wat zijn de verschillen tussen de periodieke rapportage (Annex IV) van het pensioenfonds en de template van de Europese wetgever? Is het mogelijk verdere veranderingen aan te brengen?**

De Europese wetgever heeft als onderdeel van **SFDR, templates** gepubliceerd die financiëlemarktparticipanten moeten gebruiken met als doel vergelijkbaarheid van duurzaamheidsinformatie tussen financiële producten te vergroten. De wetgever stelt strikte eisen aan het document en biedt vrijwel **geen ruimte tot aanpassingen**. Wij raden het dan ook af om verdere veranderingen aan te brengen om te voorkomen dat het document niet meer aan de vereisten voldoet. In de periodieke rapportage is de volgende aanpassing ten opzichte van het template van de wetgever gemaakt. Deze aanpassing is toegestaan volgens de richtlijnen van de wetgever.

- Het document bevat **geen informatie over de referentiebenchmark** omdat deze informatie niet van toepassing is voor dit financieel product. Deze toelichting is onderdeel van de precontractuele informatie (Annex II). Een referentiebenchmark is alleen relevant voor financiële producten die een bredere marktindex volgen zodat deze vergeleken kunnen worden;
- **Over welke duurzaamheidsindicatoren wordt gerapporteerd in de periodieke rapportage?**

Het pensioenfonds hanteert meerdere duurzaamheidsindicatoren waarover in de periodieke rapportage wordt gerapporteerd. De set aan ecologische en sociale indicatoren bestaat uit **duurzaamheidsfactoren van SFDR**, de zogenaamde **Principle Adverse Indicators (PAI)**, en uit **indicatoren die onderdeel zijn van het MVB-beleid** van het pensioenfonds (uitsluitingscriteria). Een voorbeeld hiervan is het uitsluitingscriterium voor betrokkenheid bij de productie of verkoop van tabak. De indicatoren worden gemeten aan de hand van specifieke parameters die zijn vermeld in Annex IV. Daarnaast bevat de periodieke rapportage ook andere indicatoren waar geen beleid op gevoerd wordt door het pensioenfonds. Deze extra indicatoren zijn opgenomen voor de monitoring van duurzaamheidsrisico's. De volgende indicatoren worden gerapporteerd in Annex IV:

Ecologische indicatoren	Sociale indicatoren	Overige indicatoren (betrokkenheid)
• PAI 1: Broeikasgasemissies (BKG) Scope 1, 2 en 3 • PAI 2: Koolstofvoetafdruk • PAI 3: BKG-intensiteit (omzetgewogen) • PAI 4: Ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen • PAI 5: Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie • PAI 6: Energieverbruik per sector met grote klimaat effecten (sector D, C, B, H en E) • PAI 7: Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden	• PAI 10: Schending van UNGC beginselen en OESO richtsnoeren • PAI 11: Ontbreken van procedures en compliance-mechanismen voor het monitoren van de naleving van UNGC beginselen en OESO richtsnoeren • PAI 13: Genderdiversiteit raad van bestuur • PAI 16: Landen waarin is belegd met schendingen van sociale rechten	• PAI 14: Blootstelling aan controversiële wapens (anti-personeelsmijnen, cluster-munitie, chemische wapens en biologische wapens) (>0%) • Tabak • Alcohol • Gokken • Nucleair opgewekte energie • Opgewekte energie uit CO₂ intensieve sectoren • Opgewerkte energie uit kolen

Definities en implementatie

- **Wat is een duurzame belegging?**

SFDR en de EU Taxonomie hanteren verschillende definities van duurzame beleggingen. Daarbij stelt de EU Taxonomie strengere eisen dan SFDR. Onder de SFDR definitie kan zowel een belegging die bijdraagt aan het bereiken van een **milieudoelstelling** als een belegging die bijdraagt aan het bereiken van een **sociaal duurzame doelstelling** als "duurzame belegging" worden beschouwd. Een dergelijke belegging dient te voldoen aan de volgende criteria:

- De belegging is in een onderliggende economische activiteit die **positief bijdraagt** aan het bereiken van een duurzame **milieudoelstelling** of sociale **doelstelling**. SFDR stelt **geen expliciete, specifieke eisen** ten aanzien van de materialiteit van die bijdrage. SFDR bevat ook **geen vaste lijst** van "SFDR duurzame doelstellingen", maar omvat zowel "E" als de "S" (in tegenstelling tot de Taxonomie criterium ii) dat slechts de "E" omvat).
- Daarbij mag de belegging (lees: de onderliggende economische activiteit) **geen ernstige afbreuk doen** aan "die doelstellingen" (geen verdere uitwerking van deze definitie); en
- Tot slot moeten (uitsluitend) ondernemingen voldoen aan de **praktijken van goed bestuur**.

Hoewel dit niet expliciet blijkt uit SFDR, maar wel uit de precontractuele informatie (Annex II), moet voor het tweede criterium "geen ernstige afbreuk" gebruik worden gemaakt van de PAI-indicatoren uit Annex I van SFDR. Deze Annex I bevat informatie over de screening op een groot aantal duurzaamheidsindicatoren. Ook hier wordt echter geen duidelijkheid verschaft ten aanzien van de vraag wanneer sprake is van "ernstige afbreuk".

Om in aanmerking te komen voor een SFDR artikel-8 categorisatie (promoten van E/S kenmerken), moeten beleggingen in ieder geval voldoen aan **praktijken van goed bestuur**. Dit heeft alleen betrekking op bedrijfsgerelateerde beleggingen. Volgens SFDR is het criterium niet van toepassing op staatsobligaties, illiquide beleggingen en LDI-producten. Staats(gerelateerde)obligaties leveren een ecologische bijdrage op basis van de **Natural Capital** en **Resource Efficiency** pilaren (50%/50% weging) van de **Global Sustainable Competitiveness Index** van dataleverancier **SolAbility**. De sociale bijdrage is gebaseerd op de **Social Progress Index** van Social Progress Imperative. In beide gevallen volgt voor het 2^e criterium de toetsing

aan het landenbeleid: [Democracy Index van EIU](#) ('Authoritarian'-kenmerk), [Resource Intensity Ranking](#) van SolAbility en [Global Rights Index van ITUC](#). Groene obligaties worden per definitie gecategoriseerd als duurzaam vanwege de waarborging bij uitgifte. Deze obligaties moeten voldoen aan de European Green Bond Standard ([EU GBS](#)) die vereist dat 100% van de opbrengst naar economische activiteiten gaat die voldoen aan de voorwaarden van de EU Taxonomie.

Onder de definitie van de **Taxonomie** moet een "ecologisch duurzame belegging" voldoen aan **vier** criteria.

- i) De belegging is in een onderliggende economische activiteit die **substantieel positief bijdraagt** aan het bereiken van een **duurzame doelstelling** van de EU Taxonomie. Er zijn zes milieudoelstellingen en drie (voorgenomen) sociale doelstellingen:

Milieudoelstellingen:

- Mitigatie van klimaatverandering
- Adaptatie van klimaatverandering
- Duurzaam gebruik en de bescherming van water en marine hulpbronnen
- Transitie naar een circulaire economie
- Preventie en bestrijding van verontreiniging
- Bescherming en het herstel van de biodiversiteit en ecosystemen

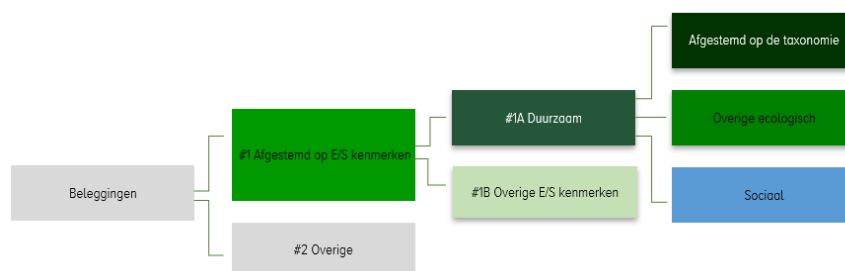
Sociale doelstellingen (deze zijn nog in ontwikkeling):

- Waarborgen van fatsoenlijk werk (inclusief waardeketen)
- Adequate levensstandaard en welzijn voor eindgebruikers
- Inclusieve en duurzame gemeenschappen en samenlevingen

- ii) Daarbij mag de belegging (lees: de onderliggende economische activiteit) **geen ernstig afbreuk doen** aan de overige Taxonomie ecologisch duurzame doelstellingen;
- iii) Tevens dient de onderneming de activiteit te verrichten met inachtneming van specifieke "technische screeningcriteria";
- iv) Tot slot moet die onderneming "minimum garanties" op sociaal gebied in acht te nemen.

• Hoe worden de duurzaamheidskenmerken gemeten van financiële producten die ecologische en of sociale kenmerken promoten?

Het **promoten** van ecologische en sociale kenmerken betekent dat in het beleggingsproces **enige vorm van duurzaamheid is geïntegreerd** en hierover wordt **gecommuniceerd** naar de eindbelanghebbenden. De exacte integratie is toegelicht in de precontractuele informatie van ieder financieel product en publiekelijk toegankelijk via de website van het pensioenfonds.

In de periodieke rapportage worden de specifieke duurzaamheidskenmerken van het financiële product inzichtelijk gemaakt en daarnaast alle beleggingen **gecategoriseerd** op basis van definitie volgens SFDR en de EU Taxonomie. Het verschil tussen SFDR en de Taxonomie wordt expliciet behandeld in de volgende vraag. De categorisatie bestaat uit drie onderdelen. In het eerste deel wordt getoetst of individuele beleggingen bijdragen aan **de gepromote E/S kenmerken** en of ondernemingen waarin belegd is voldoen wordt **praktijken van goed bestuur** (#1). In het tweede (#1A) en derde deel wordt inzicht gegeven in het **percentage duurzame beleggingen** volgens respectievelijk SFDR en de EU Taxonomie.

SFDR geeft **geen** duiding over de vertaling van deze definities naar meetbare factoren zoals minimum criteria of drempelwaarden. Bij de gekozen aanpak is rekening gehouden met deze beperkingen en **aansluiting gezocht bij de huidige methodes in de praktijk**. In die zin is die aanpak aan potentiële verandering onderhevig als gevolg van verwachte nieuwe richtlijnen vanuit de (Europese en nationale) toezichthouders, data beschikbaarheid en verdere marktontwikkelingen. De uitwerking zoals door VLK IM toegepast bij het ondersteunen van pensioenfondsen bij hun SFDR verplichtingen, wordt hieronder nader toegelicht:

- Hoe wordt het criterium 'Beleggingen met economische activiteiten die bijdragen aan een duurzame doelstelling' volgens SFDR gemeten?

Voor duurzame bedrijfsgerelateerde beleggingen geldt dat **minimaal 20% van de omzet** afkomstig is uit activiteiten die **positief bijdragen aan ecologische en sociale doelstellingen**. Wanneer voldaan is aan de minimale drempelwaarde van 20% op criterium 1 en daarnaast ook aan criteria 2 en 3 is voldaan, mag volgens het 'pass or fail'-principe, de **volledige omzet als duurzame belegging** worden gerekend. Als het percentage onder de drempelwaarde ligt, is de **belegging in zijn geheel niet duurzaam**.

De Europese wetgever heeft **zelf geen minimum percentage vastgesteld** van activiteiten die moeten bijdragen aan de duurzame doelstellingen en **biedt ruimte voor eigen discretie**. VLK IM maakt gebruik van de MSCI Sustainable Impact Solutions van MSCI ESG Research. Vanwege de huidige richtlijnen van de wetgever en de beschikbaarheid van data, deelt VLK de mening van MSCI ESG research dat een drempelwaarde van 20% van de omzet een goede intentie weerspiegelt om bij te dragen aan de duurzame doelstellingen. Het percentage activiteiten met een positieve bijdrage is afkomstig van MSCI ESG research en dus niet vanuit de wetgever aangezien deze hierover geen duiding heeft gegeven.

De screening van reguliere staatsobligaties, illiquide beleggingen en LDI-producten op de criteria voor #1A Duurzaam is nog ontwikkeling. Deze beleggingen vallen daarom in deze rapportage onder #1B Overige E/S kenmerken wanneer identificatie en toetsing aan E/S kenmerken van de individuele beleggingen wel mogelijk is en anders onder #2 Overige. Groene obligaties worden als duurzaam gecategoriseerd vanwege de waarborging bij uitgifte. Deze obligaties dienen te voldoen aan de European Green Bond Standard (EUGBS) die vereist dat 100% van de opbrengst naar economische activiteiten gaat die voldoen aan de voorwaarden van de EU Taxonomie.

- Hoe wordt het criterium 'Beleggingen met economische activiteiten die substantieel bijdragen aan een ecologisch duurzame doelstelling' volgens de EU Taxonomie gemeten?

De EU Taxonomie stelt **strikttere eisen** aan de definitie van een duurzame belegging dan SFDR. Voor de implementatie van de EU Taxonomie wordt gebruik gemaakt van **MSCI ESG Research**. De implementatie van minimum garanties op sociaal gebied is vergelijkbaar met praktijken van goed bestuur bij SFDR. De Taxonomie is zelf nog in ontwikkeling en daarom de implementatie ook. Momenteel is gekozen om aansluiting te zoeken bij huidige methodes in de praktijk. Door nieuwe richtlijnen, data beschikbaarheid en verdere marktontwikkelingen kan de aanpak mogelijk veranderen.

Volgens de EU Taxonomie mag alleen gebruik gemaakt worden van het omzet principe. Dat betekent dat alleen het **werkelijke percentage van omzet** mag worden meegeteld als duurzame belegging uit activiteiten die positief bijdragen aan de ecologische doelstellingen. Wanneer bijvoorbeeld 25% van de omzet van een onderneming bijdraagt aan ecologische of sociale doelstellingen, mag volgens SFDR derhalve 100% worden meegerekend als duurzame belegging, maar volgens de Taxonomie slechts 25%.

- Hoe wordt het criterium 'Geen ernstige afbreuk aan de overige doelstellingen' gemeten?

VLK IM hanteert verschillende methodologieën voor bedrijfsgerelateerde beleggingen en staatsobligaties om het criterium "Geen ernstige afbreuk aan overige doelstellingen" te meten. Voor bedrijfsgerelateerde beleggingen voert VLK IM **twee screenings** uit. Ten eerste worden bedrijven gescreend op **betrokkenheid bij ernstige controversies** (rode vlaggen) volgens de MSCI ESG Controversies methodologie van MSCI ESG Research. Deze screening overlapt met het criterium Praktijken van goed bestuur. Ten tweede worden bedrijven gescreend op activiteiten die de volgende **drempelwaardes overschrijden als percentage van de omzet**:

Controversiële wapens	0%	Nucleaire wapens	0%
Thermische kolen (mijnbouw)	10%	Gebruik kolen bij energieopwekking	10%
Teerzand	0%	Olie- en gaswinning	10%
Tabaks-productie	0%	En distributie	20%

- Hoe wordt het criterium 'Praktijken van goed bestuur' gemeten?

Bedrijven die voldoen aan praktijken van goed bestuur mogen **niet betrokken zijn bij ernstige controverses op het gebied van milieu, sociaal en bestuur** waar de MSCI ESG Controversies methodologie van MSCI ESG Research voor wordt gebruikt. Aan de hand van deze methodologie wordt gescreend of bedrijven betrokken zijn bij ernstige schendingen van de UN Global Compact en OESO-richtlijnen. Dit heeft alleen betrekking op bedrijfsgerelateerde beleggingen. Volgens SFDR is het criterium niet van toepassing op staatsobligaties, illiquide beleggingen en LDI-producten.

- **Wat is het onderscheid tussen de definitie voor duurzame beleggingen volgens SFDR en die van ecologisch duurzame doelstelling volgens de EU Taxonomie?**

De EU Taxonomie stelt strengere eisen aan duurzame beleggingen, zoals toegelicht in de twee bovenstaande vragen. De Taxonomie heeft **de meest relevante ecologische duurzame doelstellingen geformuleerd** waar beleggingen substantieel aan moeten bijdragen, terwijl SFDR zowel "E" als "S" doelstellingen omvat maar deze **niet heeft gedefinieerd**. Daarnaast verschilt ook de methodologie welk percentage duurzame beleggingen bijdraagt aan een duurzame doelstelling. Voor de definitie volgens SFDR wordt het 'pass or fail'-principe gebruikt om het percentage duurzame beleggingen in de beleggingsportefeuille te meten. Als het percentage van economische activiteiten die positief bijdragen aan de doelstellingen boven de drempelwaarde van 20% ligt, wordt de belegging volledig als duurzame belegging meegerekend. Voor de EU Taxonomie geldt een nauwere definitie. Volgens de Taxonomie wordt het omzet principe gebruikt en **telt alleen de omzet uit economische activiteiten die een positieve bijdrage leveren aan de duurzame doelstellingen**. Waar het percentage volgens SFDR 0% of 100% is, wordt volgens de EU Taxonomie alleen het specifieke percentage van de omzet meegerekend (tussen 0% en 100%).

- **Waarom bevat onderdeel #1B Overige E/S kenmerken van de activa-allocatie beleggingsproducten met een artikel 8 en 9 SFDR categorisatie?**

Binnen het onderdeel #1B Overige E/S kenmerken vallen alle beleggingen die wel voldoen aan de criteria van onderdeel #1 en dus in enige mate bijdragen aan de E/S kenmerken van het product, maar niet aan #1A Duurzaam. Deze beleggingen voldoen bijvoorbeeld (voor ondernemingen) aan praktijken van goed bestuur, maar kwalificeren niet als duurzame belegging, omdat zij niet voldoen niet aan het criterium "Geen ernstige afbreuk aan duurzame doelstellingen" en/of deze data is (nog) niet voorhanden.

De screening op #1A Duurzaam is echter nog niet voor alle beleggingscategorieën mogelijk. Alle bedrijfsgerelateerde beleggingen, reguliere staats- en groene obligaties worden getoetst aan #1A. Voor de andere beleggingscategorieën zoals (een deel van de) illiquide beleggingen en LDI-producten, waaronder Nederlandse hypotheek en vastgoed, kan het zijn dat de identificatie en toetsing aan E/S kenmerken van de individuele beleggingen niet mogelijk is, en dan **onder #2 Overige vallen**. Als dit wel kan, maar ESG-data ontbreekt voor de toetsing aan #1A zijn deze beleggingscategorieën **ingedeeld in #1B Overige E/S kenmerken**.

Sommige beleggingsproducten in deze categorieën voldoen simpelweg niet aan de vereisten. Andere beleggingsproducten in deze categorieën komen in de toekomst mogelijk wel in aanmerking als duurzame belegging (onderdeel #1A Duurzaam). Dit betekent dat **het percentage in #1A Duurzaam lager kan uitvallen dan de verwachting op voorhand is**. De verwachting is dat de periodieke rapportage over 2024 een betere weergave wordt. Deze rapportage bevat dan weer meer informatie aangeleverd door de beheerders, als aanvulling op MSCI data. Dit is nu nog niet het geval zoals toegelicht wordt in vraag "Van welke dataleverancier en data maakt VLK IM gebruik?" onder sub "Duurzaamheidsinformatie".

- **Is het mogelijk dat er wel duurzame beleggingen gedaan zijn zonder dat dit gerapporteerd wordt?**

Een duurzame beleggingsdoelstelling betekent dat het financieel product een bepaald minimumpercentage zal investeren in duurzame beleggingen. Het pensioenfonds heeft aangegeven in de precontractuele informatie (Annex II) geen duurzame beleggingsdoelstelling volgens SFDR te hebben. Het is echter **wel mogelijk dat het pensioenfonds belegt in duurzame beleggingen**. Daarnaast is het ook mogelijk dat het pensioenfonds naar verwachting belegt in duurzame beleggingen, maar dit niet naar voren komt in de beschikbare data. Duurzaamheidsdata is namelijk in ontwikkeling en voor bepaalde beleggingscategorieën zoals illiquide beleggingen en LDI-producten is data beperkt beschikbaar.

- **Duurzaamheidsfactor 6, onderdeel van het overzicht van duurzaamheidsindicatoren, geeft de intensiteit van het energieverbruik weer van sectoren met grote klimaateffecten. Hoe heeft VLK IM de top 5 sectoren vastgesteld om over te gaan rapporteren?**

VLK IM heeft op basis van een brede marktindex, de MSCI ACWI index, geïdentificeerd welke **vijf sectoren** verantwoordelijk zijn voor het **grootste energieverbruik**. Deze sectoren vormen vanuit het perspectief van energieverbruik het grootste brutorisico. In de periodieke rapportage screenen we het risico na eventuele beheersingsmaatregelen van het pensioenfonds; ofwel het nettorisico.

Het energieverbruik wordt gemeten in GWh (gigawattuur) per miljoen euro aan inkomsten per sector. De sectoren zijn geclassificeerd volgens de *Statistical Classification of Economic Activities in the European Community (NACE)*.

De volgende vijf sectoren hebben het hoogste energieverbruik:

1. Electricity, gas, steam and air conditioning (D)

2. Manufacturing (C)
3. Mining and quarrying (B)
4. Transportation and storage (H)
5. Water supply, sewerage, waste management, and remediation activities (E)

Dataleverancier en toepassing

• Van welke dataleverancier en data maakt VLK IM gebruik?

➤ Dataleverancier

VLK IM maakt gebruik van data van **MSCI ESG Research**. In 2021 zijn wij de selectie van een dataprovider gestart voor onze SFDR- en EU Taxonomie data met zeven dataleveranciers via een Request for Proposal (RPF). Daar is een eerste vergelijking gemaakt op basis van **data kwaliteit en beschikbaarheid, toegankelijkheid, rapportage en kosten**. Vervolgens zijn drie dataleveranciers verder onderzocht aan de hand van een uitvraag over het brede spectrum van sustainable finance regelgeving en rapportage, de SFDR, de EU Taxonomie en ook de inpasbaarheid met de huidige ESG-integratieprocessen binnen VLK IM.

Na een uitvoerige testfase en bespreking is gekozen voor MSCI ESG Research als onze dataleverancier. Doorslaggevende factoren waren de beschikbaarheid van data, in het bijzonder ten aanzien van de indicatoren en parameters voor de (belangrijkste) ongunstige effecten op duurzaamheid (vooral ook op broeikasgasemissie Scope 3), de bredere klimaatdatabehoefte, de link met huidige ESG-datasets (o.a. de MSCI ESG-ratingsmodule), de datakwaliteit en de gehanteerde methodologie (o.a. voor schattingen). Ook de wijze van ontsluiting van de data, de flexibiliteit ten aanzien van het importeren van de data in onze infrastructuur en de rapportagemogelijkheden richting onze klanten en andere stakeholders speelden een belangrijke rol in de keuze voor MSCI ESG Research.

➤ Holdings in de portefeuille

De beleggingsportefeuille bestaat uit beleggingsfondsen en mandaten. Deze financiële producten bevatten directe beleggingen in individuele bedrijven en landen. Voor de toetsing van de beleggingsportefeuille aan de criteria van duurzame beleggingen is het nodig om al deze directe beleggingen inzichtelijk te hebben. In dit geval kijken we naar de portefeuille op **individueel beleggingsniveau ('lookthrough')**.

Om een totaaloverzicht van alle directe beleggingen in de beleggingsportefeuille te maken, wordt voor beleggingsfondsen informatie geïmporteerd uit **Morningstar**. Morningstar verzamelt deze data vanuit alle fondsbeheerders. Voor mandaten wordt de informatie opgevraagd bij de **vermogensbeheerder** of de **custodian** van het pensioenfonds. Deze data wordt verwerkt in het data management systeem van VLK IM. Vervolgens worden de wegen van individuele beleggingen berekend ten opzichte van de totale beleggingsportefeuille.

De data van iedere belegging wordt **verrijkt met ESG-data** als de identificatie en koppeling aan ESG-data van individuele belegging mogelijk is. Voor de periodieke rapportage is de ESG-data afkomstig van MSCI ESG Research. Na de verrijking is het mogelijk om de beleggingsinformatie te aggregeren om de duurzaamheidsinformatie van de totale beleggingsportefeuille inzichtelijk te maken.

➤ Duurzaamheidsinformatie

VLK IM maakt voor de periodieke rapportage gebruik van de **Sustainable Finance Module van MSCI ESG Research**. Deze module bevat alle benodigde datapunten gerelateerd aan SFDR en de EU Taxonomie. De module bestaat uit twee datasets voor meer dan 10.000 bedrijven:

1. **MSCI SFDR Adverse Impact Metrics**: deze informatie wordt gebruikt voor de screening op duurzaamheids-indicatoren.
2. **MSCI EU Taxonomy Alignment**: deze informatie wordt gebruikt om de procentuele bijdrage van economische activiteiten aan de duurzame doelstellingen te meten.

Voor de beleggingen waar geen duurzaamheidsinformatie in deze datasets beschikbaar is, wordt indien beschikbaar gebruik gemaakt van de duurzaamheidsinformatie van de vermogensbeheerders. Deze informatie verstrekken de beheerders via de standaardtemplate voor financiële marktparticipanten, de zogenaamde **EET-files**.

Het is mogelijk dat in andere rapportages van VLK IM data van andere dataleveranciers gebruikt wordt voor vergelijkbare duurzaamheidsindicatoren als gepubliceerd in deze periodieke rapportage. VLK IM evalueert periodiek haar dataleveranciers en selecteert de leverancier die de **hoogste kwaliteit** levert per segment waaronder klimaatdata en data over de duurzaamheidsdoelstellingen van de Verenigde Naties (SDG's).

➤ Overige informatie: sectorclassificatie

De sectoren zijn geclassificeerd op basis van de **Global Industry Classification Standard (GICS)**. Deze classificatie is beschikbaar op individueel beleggingsniveau.

• **Wat is het verschil tussen de getoonde CO2-data afkomstig van dataprovider ISS en MSCI ESG Research?**

De eerder getoonde CO2-data in het jaarverslag 2023 betreffen data over de gezamenlijke portefeuille aandelen, bedrijfsobligaties en beursgenoteerd onroerend goed. Deze getoonde data zijn per ultimo 2022 en afkomstig van Institutional Shareholder Services (ISS). Er zit derhalve een jaar vertraging in de data van de onderliggende ondernemingen. De CO2-data in de Annex IV-rapportages betreffen data over de gehele beleggingsportefeuille, afkomstig van MSCI ESG Research. Deze getoonde data uit Annex IV hebben betrekking op 2023 en zijn afkomstig van de onderliggende ondernemingen per 2022 en 2023.

Deze periode is bepaald door de Europese wetgever en reflecteert het (gemiddelde) resultaat over de vier kwartalen van het afgelopen kalenderjaar. Dit betekent dat de informatie over onder andere de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren (de zogenaamde PAI's), de grootste beleggingen, de activa-allocatie en de sectorallocatie geen weergave is van de status per ultimo '23, maar van het gewogen gemiddelde per indicator over de afgelopen vier kwartalen.

• **Hoe monitort VLK IM de kwaliteit van de dataset van MSCI?**

De monitoring van de kwaliteit van de externe (ESG) data vindt plaats over meerdere schakels binnen het dataproces. Hierbij zijn onder meer de afdelingen Investment Management Technology & Analytics en het Sustainability Centre betrokken als vakinhoudelijke experts. Binnen het datakwaliteitsproces wordt onder meer getoetst op **consistentie** (zijn er tegenstrijdigheden in de dataset ten aanzien van rapportage in eerdere periodes, of na een vergelijking met soortgelijke issuers, controle op outliers), **accuraatheid**, **volledigheid** (hoeveel waarden missen we in de dataset en hoe is de verhouding gerapporteerde data versus schattingen door onze externe ESG data leveranciers), **ordelijkheid** (staan de data in het juiste format en met de juiste factor) en **tijdigheid** (zijn de meest recente door issuers gerapporteerde datapunten opgenomen in de dataset).

Behalve de datakwaliteitsmonitoring is er ook een terugkoppeling naar de externe dataleveranciers om duidelijkheid te verschaffen over bepaalde datapunten en de wijze van rapportage. Dit heeft zowel betrekking op de dataset MSCI SFDR Adverse Impact Metrics voor (belangrijkste) ongunstige effecten) als de MSCI EU Taxonomy Alignment voor duurzame beleggingen.

• **Wat gebeurt er als er (nog) geen data beschikbaar is?**

Op dit moment is duurzaamheidsinformatie in ontwikkeling. Zowel de kwaliteit als de beschikbaarheid neemt toe. Het is echter mogelijk dat er nog **geen informatie** is voor een aantal duurzaamheidsindicatoren. Dit is het geval voor illiquide beleggingen en LDI-producten. De verwachting is dat de kwaliteit en de beschikbaarheid de komende jaren zal toenemen.

De duurzaamheidsinformatie voor (belangrijkste) ongunstige effecten wordt in het uitgangspunt direct gekoppeld aan de beleggingen. Indien deze koppeling niet gemaakt kan worden omdat voor bijvoorbeeld een onderneming duurzaamheidsinformatie ontbreekt, wordt stapsgewijs bekeken of een koppeling op een niveau hoger (met de zogenaamde **moederonderneming**) mogelijk is. Als er uiteindelijk geen koppeling gemaakt kan worden wordt in lijn met SFDR uit prudentie **geen waarde** (oftewel '0') gehanteerd.

• **Wat is de referentieperiode?**

De periodieke rapportage heeft betrekking op de afgelopen referentieperiode. Deze periode is bepaald door de Europese wetgever en reflecteert het **(gemiddelde) resultaat over de vier kwartalen van het afgelopen kalenderjaar**. Dit betekent dat de informatie over onder andere de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren (de zogenaamde PAI's), de grootste beleggingen, de activa-allocatie en de sectorallocatie geen weergave is van de status aan het eind van de referentieperiode, maar van het **gewogen gemiddelde per indicator** over de afgelopen vier kwartalen.

De rapportage bevat naast de nieuwe referentieperiode ook informatie over de vorige referentieperiode. De informatie over de vorige referentieperiode wijkt mogelijk af van de informatie in de desbetreffende periodieke rapportage over die periode. In alle gevallen wordt in lijn met SFDR gewerkt met de meeste actuele data over een referentieperiode, ook als de data geactualiseerd is na het opstellen van de rapportage.

- **Hoe waarborgt VLK IM de datakwaliteit binnen de keten?**

De controles op de datakwaliteit binnen de dataketen van VLK IM kunnen verdeeld worden in twee onderdelen. Aan het begin van de keten voert VLK IM controles uit op de input data, en aan het einde van de keten voert het controles uit op de output. Deze controles bestaan uit **gate-keeping en kwalitatieve en inhoudelijke controles**. Gate-keeping omvat het controleren en valideren van de data aan het begin van het proces. Dit zijn controles op de technische inhoud van de data, zoals de opmaak van getallen, data en codes. Een ISIN code moet bijvoorbeeld 12 karakters bevatten en percentages moeten altijd tussen de 0 en 100 liggen. Vervolgens worden kwalitatieve controles uitgevoerd waarbij wordt gekeken naar grote afwijkingen in de data. Dit wordt vaak gedaan aan de hand van trendanalyses en data van vergelijkbare bedrijven. Tenslotte worden inhoudelijke controles gedaan of de data in lijn liggen met aannames en verwachtingen. Wanneer incorrecte of inconsistente data worden ontdekt, wordt dit teruggekoppeld naar de dataprovider om het probleem bij de bron aan te pakken. Daarnaast kan VLK IM zelf interventies in de data doen zodat deze in lijn met de verwachtingen komen te liggen.

Met deze data worden de berekeningen voor de SFDR rapportages opgesteld, zoals de PAI-indicatoren en activa-allocatie. VLK IM heeft een specifieke SFDR oplossing geïmplementeerd zodat de berekeningen van verschillende rapportages consistent uitgevoerd worden. Op de output worden wederom de bovengenoemde gate-keeping, kwalitatieve en inhoudelijke controles uitgevoerd om de kwaliteit van de rapportages te waarborgen.

VLK IM is voortdurend bezig de SFDR dataketen te optimaliseren. Komend jaar zal **een uitgebreide SFDR procesevaluatie plaatsvinden** waarin gereflecteerd wordt op bijvoorbeeld databaseer, verhogen data beschikbaarheid, procesoptimalisatie en nieuwe eisen vanuit de SFDR wetgeving.

- **Hoe wordt de klant-specifieke rapportage opgesteld?**

In de laatste stap van de SFDR rapportage worden drie verschillende databronnen in een rapport samengevoegd. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen **klant-specifieke data, kwalitatieve data en kwantitatieve data**.

De periodieke rapportage bevat unieke klant-specifieke informatie van het pensioenfonds zoals het type pensioenregeling, de LEI-code (Legal Entity Identifier) en de gekozen PAI. Het pensioenfonds heeft deze informatie vastgelegd in de precontractuele informatie. VLK IM heeft deze data opgeslagen in het CRM systeem zodat de consistentie tussen de rapportages wordt gewaarborgd. De input op kwalitatieve vragen wordt geleverd door VLK IM en vervolgens in de database opgeslagen. De kwantitatieve data zoals de PAI-tabel, grootste beleggingen, activa- en sector-allocatie zijn opgeslagen in de database. Bij het opstellen van Annex IV wordt een koppeling gemaakt naar deze drie databronnen. Vervolgens worden verschillende toetsingen gedaan op kwaliteit en consistentie zodat de juiste klant-specifieke data in het rapport aanwezig zijn.

Het Nederlandse
Pensioenfonds

Postbus 85481
3508 AL Utrecht

HN
PF